

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE ZARAGOZA

SIGNATURA: I – 170

*Nicoletti, Paolo. Summulae logicae.
Bononiae. 1485.*

219 I 162
570

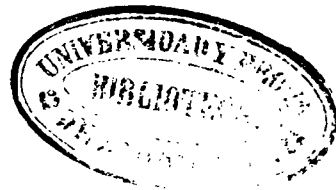
Logica Pauli Veneti.

Conspiciens i circuitu librorū q̄rū dā magnitudiez redium cōstitue/ tes in aīo studentiu3 necnō z alioz nimiaz breuitates. q̄bz nulla fere est anexa doctrina. Ideo volens mediū r̄tinere vtriusq3 sapiēs nāz extremi. ppendium vtile cōstruxi iue nībz plurib3 diuisus tractati/ bus. quoz primus sūmularū tradit notitiā. Secūda suppo sitionū declarat materiā. ter/ tiā p̄sequētiāz osidit doctrinā. Quartus terminoz vi istruit p̄batiū. Quintus ligādī regu/ laz docet obligatiūz. Sextus insolubilia soluendi dat artem z viā. Septimus p̄tra primū obijcit solutionez addens re/ spōsiūz. Octauus hō tertium fortificat p̄ rōem argumēti/ uā. Quia ḡ doctrina quecun/ q3 a cōiozi vt ait phus in pro hemio physicozū sūit exoz/ diū ideo tractatus primus ter/ miūz sic diffiniēs icip̄ a priori

Termin⁹ est signum orō nis constitutiūz. vt p̄ p̄p̄inqua eiusde3. vt li hō li a nimal. Et notanter dicitur p̄ p̄inqua quia orō h3 partes p̄ p̄inquas z remotas p̄p̄inqua vocatur dicitio. remota vero vocatur lra vel syllaba. Pri/

19 8
ma diuisio est ista terminozū quidā ē p̄ se significatiū qdā hō nō. Termin⁹ p̄ se signifi/ catiūz est ille qui p̄ se sup̄t aliqd̄ rep̄ntat vt li hō li aīal. Termin⁹ n̄ p̄ se significatiūz est ille qui per se sumptus ni/ bil representat vt oīs nullus z philes. Secūda diuisio est ista terminozū quidāz signifi/ cant naturalr z quidā ad pla citum. Termin⁹ naturalr si gnificans est ille qui ap̄d oēs eiusde est rep̄ntatiūz sicut li hō li animal i mte. Termi⁹ hō ad placitū significans ē il/ le qui nō apud oēs eiusde3 ē representatiūz sicut ille termi/ nus hō in voce vel in scripto q̄ apud nos significat boiem. s3 ap̄d aliquas certas natōes nihil significat vt sunt greci z hebrei. Tertia diffinitō ē ista q̄ terminozū quidā est cathe gozematic⁹ z qdā sincathegozematic⁹. Termi⁹ cathegozematic⁹ est ille q̄ tam p̄ se q̄3 cū alio h3 p̄p̄riū significatum vt li hō siue. n. ponat i orōe si ue extra semp̄ significat homi nez. Teri⁹ sincathegozematic⁹ ē Teri⁹ hūi officii q̄ p̄ se sup̄t nulli ē significatiūz vt signa di stributiā vt oīs nlls z signa p̄ tickaria vt aliq̄s alr z p̄p̄oes z adēbia z p̄iuctōes. signa nāq̄ distributiā hnt officii qz dte

n. 3994

mināt distributiue z particu-
laria particulariter ppositio-
nes determināt s̄ certo cau
aduerbia verbū z cōiunctōes
hnt cōiungere terminos vel
ozōes. Quarta diuisio est i^a
q terminoz quidā est p^{ie} i
tentiois. z quidā se itentōis
Terminus p^e intentōis est
terminus mentalis significās
non terminū. i. rē q̄ non ē ter-
minus dato q̄ esset sicut li hō
significat sortem z platonē. q̄
rū nullus pōt esse terminus.
Terminus autē se itentōis ē
terminus mentalis significās
solūmō terminū l^e ppositōne
vt illi termini mentales nomī
verbū participiū ppositō ozō
z huiusmodi. Quinta diuisio
est ista q̄ terminoz quidā est
p^e impositionis quidā se. ter-
minus p^e impositionis est ter-
minus vocal^e vel scriptus signi-
ficans nō terminū. vt li hō z
li aial i voce vel i scripto. ter-
min^{us} autē se impositionis est
terminus vocalis vel script^{us}
significās solūmodo terminū
vel ppositiōne vt illi termi-
ni vocales vel scripti nomen
verbū participiū z huiusmodi
Sexta diuisio est ista. Termi-
noz quidā sunt incōplexi z q̄
dam compleri. Terminus in
complexus vocatur dictio vt
li lapsa li lignum. s̄ terminus

complexus est ozō vt homo
alioz sortes z plato deus esse
z huiusmodi zc.

q̄ **Alia** d^{icitur} noie z verbo ex
quibus oratio compo-
tur z ppositio logicus p^{ri}ci-
paliter cōsiderat. Ideo d^{icitur} h^{ic} bis
restat diffinitiones assignare
Nomē est terminus signifi-
catiu^s sine tēpore cuius nulla
pars aliquid significat sepe-
rata vt homo. In i^a diffinitōe
pōit terminus loco generis.
q̄ oē nomen est terminus. z
nō est p^{ri}o. dicitur significatiuus
quia termini nō significatiui
nō sunt noia apud logicū licz
bñ apud grāmaticū vt omnia
nulla z similia. Tertio di-
citur se tēpore ad differē-
tiā verbi z participij q̄ signi-
ficant cum tēpore. Quar-
to pōit cuius nulla pars ali-
quid significat ad differentiā
orationis cuius partes signi-
ficāt. Verbū est termin^{us} tē-
poraliter significatiu^s z extre-
moz vnitiuus cuius nulla ps
aliquid significat separat vt
currit vel disputat dicit^{ur} p^{ri}-
mo temporaliter significati-
uus ad differentiā nominis
quod significat sine tēpore
Secundo dicitur z extremor-
um vnitiuus ad differentiā
participij quod significat cū
tēpore. sed non vnit suppo-

situs cum apposito sicut ver-
bum. cetera at particule po-
nuntur sicut i diffinitōe nois.

Oratio est termin^{us} signifi-
catiu^s cuius aliqua pars ali-
quid significat. vt hō alioz de-
us esse. Alia particula pōni-
tur ad differentiā nominis z
verbi. q̄rum partes non signi-
ficant. Orationuz alia pfecta
Alia imperfecta. Oratio pfecta
ta est illa que perfectū sensū
generat in animo auditoris.
vt homo currit.

Oratio imperfecta est illa
q̄ imperfectū sensū generat i
animo auditoris vt homo al-
bus deum esse

Notādum q̄ tres sunt spe-
cies orationis perfecte.

Orationuz perfectaz. alia
indicatiua vt homo currit

Alia imperatiua. vt doce
ioannem. Alia optatiua. vt
utinam essem bonus logicus

p^{ri}o ppositio est oratio i-
dicatiua veruz vel fal-
sum significās. vt hō
currit. pōnuntur oratio loco ge-
neris. q̄ ois ppositio est ora-
tio et non est p^{ri}o. Secundo
dicitur indicatiua q̄ sola idi-
catua est ppositio. non at im-
peratiua nec optatiua. Ultimo
annectitur verum vel falsuz
significans propter tales ora-
tiones sortes pōt. plato icipit

que non sunt ppositiones nō
obstāte qd sint indicatiue q̄ nō
significant verum nec falsuz
cum sint orationes imperfecte

d^{icitur} Quisones s̄ ppositō-
ne contentas sequit^{ur}
nūerare. P^{ri}ma est ista
Propositionuz alia cathego-
rica: Alia ypothetica.

Propositio cathegorica est
ista que hēt s̄biectuz z predi-
catū copulā tanq̄ principales
partes sui. vt homo est aial.
s̄biectum est li homo. predica-
tum vero li animal. z copula
illud verbum est q̄ coniugit
s̄biectum cum predicato.

Et si dicatur homo currit z
p^{ri}o ppositio cathegorica z non
habz predicatum dicitur qd
habz implicitum predicatuz
vz li currens qd patz in resol-
uendo illud verbum currit in-
sum es est z suum participiū
Subiectuz est de q̄ aliquid
dicitur. vt homo. predicatuz
vero qd dicitur de altero. vt
animal. sed copula semper ē
verbu; s̄biectiui. s. suz es est

De p^{ri}o ppositione ypotheti-
ca postertus dicitur ad dif-
ferentiam cuius pōnuntur illa
particula p^{ri}ncipales partes
sui.

Secunda diuisio est ista.
Propositionuz cathegori-
caz. Alia affirmatiua. alia ne-

garia. Prop^o cathedōica affirmatiua est illa i qua s^obu p^oncipale affirmat vt hō currit.

Prop^o cathedōica negatiua est illa i q^osbū p^oncipale negat. vt hō nō currit. Tertia diuisio est i^a p^opositōis cathedōicaz alia vera alia falsa. Prop^o cathedōicaverā ē ill^a cui² p^oncipali² z adeq^uū significatū ē verū z tu es hō hec n. est vera tu es hō q^z te esse boies est verū. Uoco significatū p^oncipali² z adeq^uū p^opositiōis q^o est simile orationi infinitiue vel p^oncipiē illius. vnde te esse boiem vel q^o tu es hō dicit significatū p^oncipali² z adeq^uū illius tu es hō cetera at significata vt te esse aial te esse s^ostantiā z huiusmōi sunt significata secundaria z penes illa nō dicit pp^o vera nec falsa. Prop^o cathedōica falsa est illa cui² p^oncipali² z adeq^uū significatū est falsum vt tu es asinus

Quarta diuisio p^oncipali² cathedōicaz alia possibilis alia impossibilis. pp^o cathedōica possibilis est illa cui² p^oncipali² z adeq^uū significatū ē possibile vt tu curris

Propositio cathedōica i^a possibilis est illa cuius p^oncipali² z adeq^uū significatū est impossibile vt hō ē asinus

Quinta diuisio. propositio^o cathedōicarum alia necessaria alia contingens. p^opositio necessaria est illa cuius p^oncipali² z adeq^uū significatū est necessarium vt deus est. p^opositio contingens est ill^a cuius significatū p^oncipali² z adeq^uū est cōtingens vt tu es homo. Et uoco significatū contingens illud quod indifferenter potest esse verum vel falsum. Sexta diuisio propositio^orum cathedōicarū alia alicui² quantitatis alia nullius. Prop^o cathedōica alicuius quantitatis est illa que ē vniuersalis particularis indefinita vel singularis. Prop^o vniuersalis ē illa in qua subijcitur termin^o cōmuni² signo vniuersali determinatus vt omnis hō currit. Termin^o cōmuni² uoco in p^oncipi nomen appellatiuū z pronomen pluralis numeri. Signa vniuersalia sunt i^a ois nullus quilibet vnus quisq^z vterq^z neuter qualislib^z quatu^zlib^z z huiusmodi. propositio particularis est illa in qua subijcitur termin^o cōmuni² signo particulari determinatus vt aliquis hō disputat. Signa particularia sunt i^a aliq^z qdā aliter reliqu² z hui² mōi. prop^o indefinita est illa i qua subijcitur

terminus cōmuni² sine aliq^z signo vt homo est animal.

Propositio singularis ē illa in qua subijcitur terminus discret² vel termin^o cōmuni² cum p^oncipali² demonstratiuo singularis numeri. Ex^m p^oncipi² vt sortes currit. Ex^m p^oncipi² si ille hō disputat. Uoco autem termin^o discretum vel singularē nom^o p^oncipi² aut p^oncipi² d^omōstratiuū singularis numeri vt iste ista istud. Ex quib² sequitur iam que ē cathedōica nullius quantitatis z dicitur q^o illa q^o nō ē vniuersalis nec particularis vt exclusiue z exceptiue v^z tantum hō currit. omnis homo preter sortē mouetur. Iuxta p^oncipali² fam^z vltimam diuisiones ponit iste versus. Que ca vel ip. qualis ne vel as. v quanta. par. i fin. Prima ps sic intelligit q^o ad interrogatiōē de propositiōē factā p^o que respondetur cathedōica vel ipothetica. Secūda aut^z asserit quod ad interrogatiōē factam p^o qualis respondetur affirmatiua vt negatiua. sed i tertia denotat q^o ad interrogatiōē factā p^o quanta respondeat vniuersal² particularis indefinita vel singularis. z hoc secundum ex^m g^octiā p^oncipi² p^oncipi² q^o z c

Reper supradictas diuisiones die alie decl^z rantur. Prima ē ista p^oncipi² cathedōicaz alia de iesse alia modalis. Propositio cathedōica de iesse ē illa i q^o non ponitur aliquis modus. vt hō currit. Propositio cathedōica modalis ē illa in q^o ponitur aliquis mod² vt possibile ē sortem currere. Modi autem sunt sex scilicet possible z impossibile necessariū z contingens verum z falsum

Secunda diuisio propositio^orum modalium quedam est in sensu diuiso z quedā i sensu composito. Propositio modalis in sensu diuiso ē illa i q^o modus mediat iter actū cum sum z verbū infinitiui modi vt sortem possibile ē currere. Propositio modalis i sensu composito ē illa i qua mod² totaliter p^oncipi² vel finaliter s^o sequitur vt deum esse ē necessarium. Impossibile ē hominē esse asinum. Ex his diuisionibus originatur tres figure quaz p^oncipi² d^o de iesse. Secūda modalis d^o sensu diuiso se habens ad modū prime. tertiavero d^o modalis d^o sensu composito s^z a ceteris disparta quarū declaratiōes h^z i ex^m b^o inferius posito.

Sequuntur figure.

Quislibet
Homo currit

Subalterne

Quidam
homo currit

Quibus
hominibus
possibile est
currere

Subalterne

Aliquibus
hominibus
non possibile
est currere

Necesse est
sors currere

Subalterne

Possibile est
sors currere

Contrarie

Contra
dictorie

Contra
dictorie

Subcontrarie

Contrarie

Contra
dictorie

Contra
dictorie

Subcontrarie

Contrarie

Contra
dictorie

Contra
dictorie

Subcontrarie

Nullus
homo currit.

Subalterne

Quidam
homo
non currit

Nullum
hominibus
possibile est
currere

Subalterne

Aliquibus
hominibus
possibile est
currere

Impossibile est
sors currere

Subalterne

Contingens est
sors. non currere.

¶ Int igitur tã pãtẽ q̃
secunde figure be re /
gule generales pãtã e
ista. Uniuersalis affirmatiua
z uniuersalis negatiua de pãtã
b² subiectis z predicatis sup
ponẽtib² pãcise p eodẽ vel
pro eisdẽ sunt pãtrarie i figu
ra. vt q̃libz hõ currit. z n̄lus
hõ currit. Secũda regl'a est
iã particularis affirmatiua et
particularis negatiua de pãmi
lib² subiectis z pãdicatis sup
ponẽtib² pãcise p eodẽ vel p
eisdẽ sunt s̄bcontrarie i figu
ra. vt qdã hõ currit z qdã hõ
nõ currit. Tertia regl'a viuẽ
salis affirmatiua z pãicularis
negatiua vel v̄lis negatiua z p
ticularis affirmatiua d̄ pãtãtibz
s̄biectis z pãdicatis supponen
tib² pãcise p eodẽz vel p eisdẽ
sunt pãtradiãtorie i figura. vt
quilibz hõ currit z qdã hõ ñ
currit. Null² hõ currit z qui
dã hõ currit. Quarta regl'a
uniuersalis affirmatiua z pãti
cularis affirmatiua. Et viuẽ
salis negatiua z particularis
negatiua de pãtãtib² s̄biectis
z predicatis supponẽtib² pãci
se p eodẽz vel p eisdẽz s̄t s̄b
alterne in figura. vt q̃libz hõ
currit z qdã hõ currit. N̄l
lus homo currit. z qdãz ho
mo non currit
Ex pãdictis seqtur q̃ ille nõ

sunt contrarie õis hõ currit
vt n̄l² hõ currit. nec iã pãtra
dictorie. Dis hõ currit z qdã
hõ non currit. nec iste subal
terne. Dis hõ currit z quidã
homo currit. qz termini ñ sup
ponunt pãcise pro eodẽ v̄l p
eisdẽz. In vna. n. s̄bñi suppoit
pro vtroqz sexu. In alia vero
pro masculino tantum

¶ Int qua tuoz r̄gulis
s̄tuantur pãpositões
in figura ita quattuoz
alijs regulis ipsarum cogno
scitur lex seu natura. quarum
prima est iã non est possibile
duo pãtraria esse simul vera s̄z
bene simul falsa. Prima pars
patz induãtie in omnibus. Et
secunda probatur. quoniam iã
sunt simul falsa. Quilibz hõ e
albus z nullus hõ est alb². Et
iã similiter Omne animal est
homo z nullus aial est homo
Secunda regula est ista. non
est possibile duo subcõtraria
esse simul falsa. sed bene siml
vera. Patet pars prima i sin
gulis discurrendo. z secunda.
probatur quoniam ista sunt si
mul vera. Aliquis homo e al
bus. z aliquis hõ non est alb²
Aliquod animal est homo. Et
aliquod animal non est homo
Tertia regula est ista. Non e
possibile duo contradicãtoria
esse simul vera vel simul falsa

patet ista regula discurrēdo
p singl'a p̄traditoria. Quar
ta regula est 1^a. Si vniuersal'
est vera sua p̄ticularis vel in
definita sibi subalterna est ve
ra s; n̄ e^o. Un̄ si h̄ esset vera
q; h̄ e^o est alb^o h̄ sit^r ess^z ve
ra aliq; h̄ e^o est alb^o s; n̄ e^o
q; ita de facto h̄ e^o vera aliquis
h̄ e^o alb^o. z n̄ 1ª quilz h̄ e^o est
alb^o. Et eodē mō dico de nei
gatiuis quare zc.

e Quipollentiarum tres
sunt regule. quaz pria
est 1^a. Neḡ preposita facit z/
quipollere suo cōtradictorio
vñ nō quilz h̄o currit equalet
isti. Aliq; h̄o nō currit. Et nō
nullus h̄o currit equualz isti
aliquis homo currit.

Secunda r^a est ista negatō
postposita facit equipollē suo
contrario p̄bas. nā ista quilz
homo non currit equipollēt
isti nullus homo currit. z nul
lus homo non currit equipol
lēt isti quilibet homo currit.

Tertia regula est ista nega
tio preposita z postposita fa
cit equipollere suo subalter
no. vnde h̄ non quilibet h̄o n̄
currit equipollēt isti aliquis
homo currit. Et ista non nul
lus homo non currit equipol
lēt isti aliquis homo non cur
rit. Unde versus. P̄e cōtra
dic. post contra p̄postq; s̄

alter. Hec r^a non solū defuit
prime vel secūde figure imo
z tertie. Et voco ibi negatio
nē prepositā quando cōiūgif
modo siue mod^o p̄cedat si
ue sequatur. z postpositā qñ
coniungitur verbo infinitiui
modi. exēplū p̄imi. nō possi
bile ē soz. currere vel soz. cur
rere nō ē possibile exēplū si
possibile ē soz. nō currere vel
soz. nō currere ē possibile. h̄
ergo non necesse ē soz. curre
re equualet isti p̄tingens est
soz. nō curret p̄ prima regulā
Et h̄ necesse ē soz. non curret
equualet isti impossibile est
soz. curret p̄ secundam regu
lam z ista non necesse ē soz. n̄
curret equualz huic possibi
le ē soz. curret p̄ tertiam re
gulam z ita dicatur de cete
ris quibuscunq; quare zc.

c Conuersio est transposi
tio subiecti in predica
tum z econuerso: vt homo ē
animal animal ē homo. Et h̄
diuiditur in conuersionē sim
plicem per acc̄ns z per cōtra
positionem. Conuersio sim
plex est transpositio subiecti
in predicatū z e^o manente e
adem qualitate z quantitate
vt nullū animal currit nullū
currēs ē animal. Conuersio p̄
accidēs ē transpositio subiec
ti i predicatū z e^o manente ea

dem q̄litate s; mutata quanti
tate. vt ois h̄o est aial aliq̄
aial ē h̄o. Cōuersio p̄ p̄trapo
sitionē ē trāsp^o s̄biecti i p̄dica
tū z econuerso manēte eadem
qualitate z quātitate. s; muta
tis terminis finitis i terminos i
finitos vt quoddā aial n̄ cur
rit qōdā nō currens nō ē non
aial Ut at̄ sciat q̄ p̄p^o nō his
puerfionib^o puertat̄ ponun
tur isti h̄sus. Feci simpliciter
puertit̄ eua p̄ acci. Asto p̄ con
tra sic fit puerfio tota. In q^o
ponit̄ quattuor l̄re vocales
s. a. e. i. o. A significat vl̄ e^z af
firmatiāz. z vl̄ em negatiuāz
i. p̄ticularēz vel idēfinitā af
firmatiuā. o. vero p̄ticularēz
vel idēfinitā negatiuā. Lū ḡ
dicif̄ feci simpl̄r. i. vl̄ is nega
tiua z p̄ticularis affirmatiua
puertit̄ simpl̄r. puertit̄ eua
p̄ acci. i. vl̄ is negatiua z vl̄ is
affirmatiua puertit̄ p̄ acc̄ns
Asto p̄ p̄tra. i. vl̄ is affirmatiua
z p̄ticularis vel idēfinita ne
gatiua cōuertunt̄ p̄ p̄p^o nem.
Itaz cōuersionū simplex ē vti
lioz. q; vniuersaliter si puerfa
ē vera puertens ē vera z eco
uerso. s; n̄ ē ita i puertione p̄
accidēs vel p̄ p̄trap^o nez: nā
i puertioe p̄ acc̄ns est puerfa
falsa. vt oē aial ē h̄o. z puer
tens vera h̄o ē aial. In puer
fione vero p̄ p̄trap^o nem ē cō

uersa vera z puertens falsa.
Nā h̄ ē vera aliq̄ rosa non ē
s̄btātia nulla rosa exite z tñ
h̄ ē falsa aliq̄ n̄ s̄btātia non
ē non rosa q; suū p̄tradictori
uz ē verū v; ois non s̄btātia
non est rosa.

Cōtradictū d̄ puertioe sim
plici arguit̄ p̄i^o sic Hec ēve
ra nullus h̄o ē muliē. z hec ē
falsa nulla mulier ē h̄o igit̄.

Secūdo hec ē vera null^o ce
cus vidz ens. z hec ē falsa nul
lum ens videt̄ cecū ergo zc.

Tertio h̄ ē vera nul^a dom^o
ē i h̄oie z h̄ ē falsa nullus h̄o
ē i domo ḡ zc. Ad p̄i^m dicif̄
q; ista nō ē sua puertens. s; i^a
nulla mulier ē aliq; h̄o. q; o;
esse p̄s̄l̄is limitatio i puerte
te z i puersa. Ad h̄z dico q; n̄
sit de s̄biecto p̄dicatū. q; n̄ est
predicatū ly ens s; ly videns
ens. iō sic puertit̄ ḡ nullū vi
dens ens ē cecū. Ad tertium
d̄r̄ similiter q; i^a n̄ ē puertens
ei^o s; i^a nullū ens i h̄oie ē do
m^o. vl̄ i^a i nullo h̄oie ē dom^o
quia non debēt termini muta
re casum quare zc.

p Copositio ypothe
tica est illa q̄ habet
plures cathegoricaf
coniunctas p̄ notam conditio
nis copulationis disiuñctōis
vel alicui istarum equialen
tez. vt tu es h̄o z tu es animal

Tres igitur sunt species hypotheticarum: non equivalentes in significando vel additionali copulatione et disiunctiva. Aliæ vero ut localis et temporalis non sunt hypotheticæ. scilicet cathegorice. Propositionio aditionalis est illa in qua iunguntur plures cathegorice per notam aditionis ut si tu es homo tu es animal. Propositionium conditionatum alia affirmatiua alia negatiua. Propositio aditionalis affirmatiua est illa in qua affirmatur nota aditionis exemplum positum est. Conditionalis negatiua est illa in qua conditionis negatur ut non si tu es homo tu es asinus et hoc semper probatur per affirmatiua. Ad veritates conditionales affirmatiue requiritur et sufficit quod oppositum veritatis repugnet antecedenti ut si tu es homo tu es animal. Hec vera est quia ista repugnant tu es homo et tu non es animal. Antecedens vocatur illa propositio quae immediate sequitur notam conditionis: consequens vero est alia. Ita quod tu es homo est antecedens et tu es animal est consequens. Ad falsitates conditionales affirmatiue requiritur. et sufficit quod oppositum consequentis stet cum antecedente ut si tu es homo tu es sedes. Hec autem stant simul tu es homo et tu non sedes. ideo ista conditionalis est falsa.

De impossibilitate possibilitate necessitate et contingetia eiusdem non oportet dicere aliter quia omnis conditio aliter vera est necessaria et omnis falsa est impossibilis. Nulla autem est que sit contingens. iste regule dicte sunt de conditionalibus denominata aliter si quare etc.

Copulatiua est illa que habet plures cathegoricas per notam copulationis iunctam coniunctas. ut tu es homo et tu sedes. Propositionium copulatiuarum alia affirmatiua alia negatiua. Affirmatiua est illa in qua nota copulationis affirmatur exemplum positum est. Negatiua vero est illa in qua nota copulationis negatur ut non tu es homo et tu es asinus.

Et semper negatiua probatur per affirmatiua.

Ad veritatem copulatiue affirmatiue requiritur quamlibet partem esse veram ut tu es homo et tu es animal.

Et ad falsitatem copulatiue affirmatiue sufficit unam partem esse falsam ut tu es homo et tu curris.

Ad possibilitatem copulatiue requiritur quilibet partem esse possibilem et nullam alteri impossibilem.

possibilem. exemplum primum ut tu es homo et tu curris. Sed ad impossibilitatem eius sufficit unam partem esse impossibilem aut unam alteri impossibilem. exemplum primum ut tu curris. et tu es asinus. exemplum secundum ut tu es et tu non es. Ad necessitates copulatiue requiritur quamlibet partem esse necessariam ut homo est animal et deus est. Et ad contingetias ipsius requiritur et sufficit unam partem esse contingetiam. altera autem non impossibile nec eadem impossibile ut tu curris et tu es homo vel deus est et tu curris.

Disiunctiua est illa in qua coniunguntur plures cathegorice per notam disiunctionis. ut tu es homo vel tu es asinus.

Propositionium disiunctiuarum alia affirmatiua alia negatiua. Disiunctiua affirmatiua est illa in qua affirmatur nota disiunctionis ut patuit. negatiua vero est illa in qua nota disiunctionis negatur ut non tu es homo et tu es capra. et hec semper probatur per affirmatiua nec esset negatiua nisi proponeretur negatio ut tu non es asinus vel tu non es capra. Affirmatiua est quia nulla illarum negationum transit in notam disiunctionis.

Ad veritates disiunctiue affirmatiue sufficit unam partem esse veram. ut tu es homo vel

tu es asinus. Et ad falsitatem eius requiritur quilibet partem esse falsam ut tu curris et nullus baculus stat in angulo.

Ad possibilitatem disiunctiue affirmatiue sufficit unam partem esse possibilem. ut homo est asinus vel antichristus est. Sed ad impossibilitatem eius requiritur quilibet partem esse impossibilem ut homo est asinus vel nullus deus est.

Ad necessitatem disiunctiue affirmatiue sufficit unam partem esse necessariam vel uicem contradicere. Exemplum primum ut deus est vel sortes mouetur. Exemplum secundum ut tu es et tu non es. Et ad contingetiam eiusdem requiritur quilibet partem esse contingetiam et nullam alteri repugnare nec esse contradictoria illarum ut antichristus est albus et ipse currit. Ponitur tertia particula quia hec disiunctiua est necessaria tu non es homo vel tu es animal. et tamen nulla pars alteri repugnat et quilibet est contingens. scilicet hoc ideo quia contradictoria partium repugnat vel tu es homo et tu non es animal. vel dicatur et melius quod ad necessitates disiunctiue requiritur et sufficit copulatiua facta de partibus contradictoriis esse impossibilem. Et ad contingetiam quod copulatiua facta de partibus oppositis sit contingens

hec. n. e. necessaria tu nō curris. vel tu moueris. qz bec copulatio ē impossibil' tu curris z tu nō moueris. Et bec ē p̄tinēs tu curris vl' tu nō moueris. qz bec copulatio ē p̄tinēgens tu nō curris z tu moueris secūdu regulas datas de copulatiuis.

Seq̄ capitulū d̄ p̄dicabilib' p̄

P̄dicabile dupl'r sumit videlicet cōiter z p̄prie P̄dicabile cōiter sup̄tū ē termin' aptus. natus de aliquo p̄dicari. z sic tā terminus cōis q̄s singl'aris tā cōplexus q̄s iplexus dicit' p̄dicabile. S̄z p̄prie sic fumen do d̄finiū. P̄dicabile ē termin' vnioc' apt' nat' de plurib' p̄dicari. z sic null' terminus singularis nec trāscēdēs aut p̄posit' dicitur p̄dicabile seu vniuersale qd̄ idē ē. qz null' talis est termin' vniocus

Unde termin' vnioc' est termin' simplex plura significās fm̄ vnicā ratōnez sicut li hō qd̄ significat sorte z platōnē z oia sua significata s̄z hāc ratōnē al' ratōale. Per hoc qd̄ dicitur terminus simplex excludit' termini p̄positi. sed significans pl'a excludit terminum singulares z vnicā ratōne excludit terminū trāscēdētēz. videlicet ens aliqd̄ z bu

lusmodi.

Termin' equoc' ē termin' simplex plura significās s̄z diuerfas ratōnes sicut li canis qz significat canē latrabile fīdus celeste z piscē marinus. z hoc diuerfis ratōnibus.

P̄dicabile secūdo mō fī p̄tū diuidit' i quinqz vniuersalia videlicet gen' specie differētia p̄p̄tū z accidēs. Hen' ergo ē termin' vnioc' p̄dicabilis in qd̄ de plurib' or̄n̄tibus sp̄. vt aial p̄dicatur de boie z de asino qz d̄nt sp̄ in eo qd̄ quid qz ad interrogatōnez factas per quid est hō vel asin' r̄ndetur qz est aial.

Hen' diuiditur. nā quoddā est genus gnālissimū. z quoddam genus s̄balternum

Genus generalissimū ē termin' qz sic ē gen' qd̄ nō pōt esse species. vt substantia. Genus s̄balternū est terminus qui sic est genus qd̄ pōt esse species vt aial. ē enīz genus respectu hominis species vero respectu corporis

Spēs est terminus vniocus nō supremus p̄dicabil' i qd̄ d̄ plurib' vt li hō p̄dicatur d̄ sorte z platōe i eo qd̄ qd̄ ad interrogatōnez facta p̄ qd̄ est sorte vl' platō r̄nditur qz ē hō

Spēs diuiditur qz qd̄as est specialissima z qd̄a s̄balterna

Spēs s̄balterna ē termin' qz cū sit species pōt esse gen' vt animal.

Spēs specialissima ē terminus qz cum sit spēs nō pōt eē genus. vt hō. vel aliter

Spēs spālissima ē termin' vniocus p̄dicabilis i qd̄ de plurib' or̄n̄tib' nūero solum r̄ notāter dicitur solū qz li aial fī ē spēs spālissima. z tñ est termin' vnioc' p̄dicabilis i qd̄ de plurib' or̄n̄tib' nūero qz de sorte z platōe s̄z nō solū de or̄n̄tib' nūero. qz ē de or̄n̄tib' sp̄. vt de boie z leōe

Differētia ē termin' vnioc' p̄dicabil' de plurib' i quale eēnale. vt rōale qd̄ p̄dicatur de sorte z platōe i eo qd̄ qle qz ad interrogatōem factā per qualis est sortes respōdetur quod est rationalis.

P̄p̄tū est termin' vnioc' p̄dicabilis de plurib' i eo quod quale accūtale p̄uertit' vt risibile qd̄ p̄dicat de sorte et platōe i eo qd̄ quale qz ad interrogatōez factā p̄ qualis ē sortes vl' platō p̄ueniēter r̄ndetur qz risibil'. z tota ratio quare sic p̄dicatur de illis ē qz ē p̄p̄tia passio illius termin' homo cum quo conuertitur.

Accū ē termin' vnioc' p̄dicabilis de plurib' i eo quod quale accūtale nō p̄uertit' si

cut li albū qd̄ p̄dicatur de boie i eo qd̄ quale accūtale qz ad interrogatōez factā p̄ qualis ē hō vl' asin' pōt p̄ueniēter r̄nderi qd̄ alb'. z hoc nō conuertibiliter. Quia nō conuertitur li albū cū aliq' illoz.

Sufficientia p̄dicabilū bētur isto mō qz oē vl' e aut est p̄dicabile essentialiter aut accūtaliter

Si essential' aut i qd̄ aut i quale. Si i quale illud ē or̄ia. Si i qd̄ aut de plurib' or̄n̄tib' b' sp̄ z illud est gen'. aut de plurib' or̄n̄tib' nūero solū et illud ē spēs. Si vero ē p̄dicabile accūtal' aut g' i quale accūtale p̄uertit' r̄. z illud ē p̄p̄tū. vel i quale accūtale nō p̄uertit' r̄. z illud ē accū. ex p̄dictis pōt p̄uici q̄ sit p̄dicatō directā vl' indirectā essential' vl' accūtal'. P̄dicatō directā ē i^a i q^a sup̄ p̄dicatur de suo inferiori. vt hō ē aial. P̄dicatō indirectā ē illa i qua inferior' p̄dicatur de suo superiori. vt aial est hō. P̄dicatō eēntialis ē illa i qua superior' p̄dicatur de inferiori vel ecōuerso s̄z quod dictū ē vl' or̄ia de aliq' illoz. S̄z p̄dicatō accūtal' ē illa i qua p̄p̄tū vel accū p̄dicatur de genere specie z or̄ia vl' suo idiuiduo aut ecōuerso

Exemplū primū: vt hō ē risibil' /
 y aial ē albū. exemplū sī vt risi- /
 bile ē hō albū ē aial. Et sī r' /
 de dria z indiuiduo dicitur me- /
 li' dicitur q' p'dicatio estial ē /
 p'dicatio terminoz eiusdes p' /
 dicamenti vt hō est aial. pze- /
 dicatio aut' accītal' est p'di- /
 catio terminoz diuersoz pze- /
 dicamentozum vt homo ē al- /
 bus. Termin' superior ad re- /
 liquū dicitur esse ille qui con- /
 tinet illū z n̄ ecōuerso sicut li- /
 aial respectu istū terminū hō /
 qz significat quicqd ille z cūz /
 hoc aliquid vltra. Termin' in- /
 ferioz ad reliquū dicitur esse /
 ille qui cōtinetur ab eo. z nō /
 ecōuerso vt li fortes respectu /
 istius termini homo.

Substantia

Corporea	Incorporea
Corpus	
Animatum	Inanimatum
Corpus	
aiatum	
Sensibile	Insensibile
Animal	
Rationale	Irrationale
Animal	
rationale	
Mortalis	Immortalis
Homo	
Sortes	Plato
p	Predicamentū est cō-
	dinatio plurius termi-
	nozū s'm sub z supra. Et dicitur

dicitur in decē p'dicamēta. Quo- /
 rā primū est predicamētū sub- /
 stātie cui' generalissimū ē hic /
 teri' s'ba sub q' ponitur hic ter- /
 mi' corp'. sub corpore corp' /
 aiatū sub corpore aiato al' s' /
 aiali spēs specialissima hō l' /
 asinus z s' s' istis sua indiuidua /
 fortes z plato. brunellus z sa- /
 uellus. Secūdu' predicamē- /
 tū est p'dicamentū quantitatis /
 cui' generalissimū est quāti- /
 tas sub q' sunt duo genera s' /
 alterna qz nullū est superior /
 ad reliquū v'z continuū z di- /
 scretū. primi generis iste s' /
 species linea superficies cor- /
 pus tempus z locus. qz bec /
 sunt indiuidua h' linea h' sup' /
 cies. hoc corpus hoc tempus /
 hic locus. Secūdi generis /
 infinite sunt s'cties. s. binari- /
 us trinaris quaternari' z c' /
 in diuidua vero sunt hic bina- /
 rius trinaris z cetera.

Tertium predicamentū ē /
 predicamentū qualitatis cui' /
 generalissimum est quali- /
 tas sub quo sunt quattuor ge- /
 nera subalterna: non se habē- /
 tia secundum sub z supra. pri- /
 mum est habitus vel disposi- /
 tio. Secundum est naturalis /
 potentia vel impotentia. Ter- /
 tium est passio vel passibilis /
 qualitas. Quartus est forma /
 vel circa aliquid p'tās figura

Primi generis species sunt /
 grāmatica logica z rhetorica /
 quaz indiuidua sunt bec grā- /
 matica h' logica h' rhetorica.

Secūdi generis spēs sunt /
 dur' z molle. quarū indiuidua /
 sunt hoc durum hoc molle.

Tertij generis spēs sunt ol' /
 zedo amaritudo. albū nigrūz /
 salidū z frigidū huidum z sic- /
 cum. quarū indiuidua sunt bec /
 pulcedo h' amaritudo hoc al- /
 bum hoc nigr' z huiusmodi.

Quartū generis species sūt /
 circulus triangulus quadrā- /
 gulus z huiusmodi quarū idi- /
 uidua sunt. hic circulus. hic /
 triangulus hic quadrāgulus.

Quartū predicamētū ē p'di- /
 camētū relatiōis. cui' gene- /
 ralisimū est relatio vel ad a- /
 liquid s' q' sunt tria genera s' /
 alter' n̄ se hnt' s' z supra

Primum est epparatio. Se- /
 cūduz ē suppositio. Tertius ē /
 suppositio. primi generis spe- /
 cies sunt vicinus equale z si- /
 mile quarum indiuidua sunt. /
 hic vicinus hoc equale z hoc /
 simile

Secūdi generis spēs sūt p' /
 dñs z mag'ister. qz indiuidua /
 sūt hic p' hic dñs z hic mag' /
 fuus z discipl' quarū idiui-

Tertij generis species sūt fili' /
 dua sunt hic fili' hic seru' hic /
 discipulus.

Quintum predicamētū ē p' /
 dicamētū actōis cuius gene- /
 ra subalterna sunt sex. quozū /
 nullū ē superius ad reliquū /
 v'z generare corrūpe augere /
 diminuerē alterare. z s'm lo- /
 cū mouere. Primi z s' gene- /
 ris spēs sunt. generare boiez /
 z corrūpere equū quaz indi- /
 uidua sunt sic generare boiez /
 sic corrūpere equum. Tertij z /
 quarti generis spēs sunt au- /
 gere in longū diminuerē i la- /
 tum. quozum indiuidua s' sic /
 augere i lōgum sic diminuerē /
 in latū. Quinti generis spēs /
 sunt ca'efacere z frige'facere /
 quaz indiuidua sunt sic ca'efa- /
 cere sic frige'facere. Sexti ge- /
 neris species sunt mouere sur- /
 sū mouere deorsum quarū in- /
 diuidua sunt sic mouere sur- /
 sū sic mouere deorsum. Sextus /
 predicamētū ē predicamētūz /
 passionis cui' generalissimū /
 est passio. Et h' s' r' s' gene- /
 ra s'alterna n̄ se hntia s'z sub /
 z supra v'z generari corrūpi a- /
 ugeri diminui alterari z s'z lo- /
 cū mouēi. primi z s' generis /
 spēs sūt homines generari e- /
 quū corrūpi qz ididua sūt is- /
 tū boiez generari istū eq' cō- /
 rrūpi. Tertij z quarti generis /
 species sunt augeri in lon- /
 gū diminui i latū quaz idiui- /
 dua sunt sic augeri i lōgū sic

diminui i latu. Quis generis
spes sunt calefieri z frige fieri
quatu idiuudua sunt sic cale
fieri sic frige fieri. Sexti gene
ris spes sunt moueri sursum
moueri deorsus qz idiuudua
sunt sic moueri sursum sic moue
ri deorsus. Setimū pdicamtu
ē pdicamtu vbi cui generalis
simū ē vbi sub q sunt h gene
ra sbalterna i loco i spatio. q
rus spes sunt i domo i platea
sub qb sunt idiuudua i hac do
mo in hac platea hic vel ibi.

Octauū pdicamtu ē pdica
mentū qn cui generalissimū
ē qn sb q sunt genera sbalter
na. v3 i tpe i euo in eternita
te. qz spes sūt heri hodie cras
z idiuudua. vt tunc vel in illo
die vel in illo instanti.

Nonū pdicamtu ē pdicam
tus sit cui generalimū ē sit
vel positio sb q sunt spes v3
stare iacere sedere qz idiui
dua sunt sic stare sic sedere sic
iacere. 10^m pdicamtu ē pdi
camentū hit² c² generalissimū
ē hit² sub q sunt spes anul² z
corōa armati esse. calciatū ef
se. qz idiuudua sūt hic anul²
h corona. sic armati eē sic cal
ciatū eē. Juxta pdicta ē notā
dus q i quociq; pdicamento
ponit² cretū i eod pōif suuz
abstractū z epōso. Ita q i eo
dē pdicamto poif bō i q bu

manitas. z in eodem albedo
in quo albus z econuerso zc.

1° Jlogism² ē ofo i q q
b² da pōitis z pcessis
necessē ē aliō euenire
p ea q posita sunt z pcessa vt
ois hō currit soz. ē hō g soz.
currit. Et sciēdū ē p^o q ois si
logism² pstat ex trib² termis
s. maiori extremitate minoz
extremitate z medio termino
Un medi² termin² ē ille q bif
sūt an pclusiōe z n igredit²
clufione. vt hō. Maior extrei
tas ē 1°. termin² q sūt i maio
ri ppōe cū medio termino vt
currēs. Mior extremitas est
ille termin² q sūt i minoz p
pōe cū medio termino vt soz.
fo ē notādū q figura ē obita
disp^o terminoz q disp^o tripl²
fit. Nā aut illō qd sbijic² i p⁴
ppōe pdicaf i fa z sic res² tat
p⁴. fit⁴. aut idē pdicaf vtrobi
q3 z sic ordinat fa figura. vt
id sbijic² i vtraq3 z sic hēf 3⁴
figura. exēplū p^o. sic. vt oē al²
ē sba ois hō ē animal. g ois
hō ē sba. Exēplū se figure vt
null² lapis ē hō oē risibile ē
hō g nul² ris². ē lapis. Exē
pluz 3°. figure ois hō ē al² oif
hō ē rōalis. g qdā rōnale ē
al². vñ vsus sub pze p⁴ bis p
secunda tertia bis sub.

3° est notādus q qdā ē con
clusio directa z qdā indirecta

3° directa ē i⁴ q maior ex
treitas pdicaf de mior i con
clusione ex⁴ data sunt. Loc^o
idirecta ē illa i q mior extrei
tas pdicaf de maiori i pclusi
one vt ois hō ē aial soz. ē hō
g aliq² aial ē soz. 4° est notā
dū q oium istaz figuraz sūt
dece z nouē mōi qb² filogiza
tur i illis qz nouē pntinent ad
primā figurā quattuoz ad fa
z sex ad tertiā. z iserūtur in i
stis vñb². Barbara celarent
Darii serio baralipō Celātes
dabitis sapesmo frifefomozū
Lesare camestres festino ba
rocho. Darapti selapō dusa
mis datifi brocardo ferison. z
bi omnes pcludūt directe p
ter. 5. vltios prime figur. In
bis mōis ponit² quattuoz lre
vocal. s. a. e. i. o. prima signi
cat vt em affirmatiuā. fa vt ē
negatiuā. 3⁴ pticularē idefi
nitā aut singularē affirmati
uā. 4⁴ pticularē idefinitā vel
singularē negatiuā f3 g situm
istaz lraz i mō o3 coltrui fil
logism² q3 g^o in barbara ter
pont² a. ideo qlibz pp^o i mō
illo erit vniuersalis affirmatia
Et qz in celarēt p poif e z fo
a z itez. 3°. e. iō i mōi prima
pp^o z 3⁴ erit viuersalis nega
tia fa hō viuersalis affirma
tiua. Si g^o qraf barbara ex
qb² pstat. dicaf q ex duabus

vl² b² affirmatis vl² e3 affira
tiua dirē cōcludēt². Lela
rēt vero ex vl² negatia z vl² i
affirmatia vl² e3 negatiua dir
cte cōcludēt² z ita d singul
dicaf. 5. ē notād q p^o quatu
oz dictōes primi vsus icipiūt
ab his cōsonatib² b. c. d. f. z si
militer o3 ocōes seqntes z p
hoc itellig² q o3 mōi ichoaz
tes. a. b. dūt rduct ad p^o p^o z
ōf mōi icoatēs a. c. ad f3 z p d
ad 3° z p. f. ad. 4° Jtē vbiū
q3 poif. s. i bis ocōib² dnota
tur q pp^o itellecta pvocalē i
mediate pcedēte o3 conuertī
simpl² z p. p. o3 cōhti p accūf
z p. m. q fiat trāsp^o i pssis i
ta q maior fiat mior z ep^o z
p. c. q rducat p ipossib². ex^o
triu p^o z hē rducendo sapel
mo ad serio vt ois hō ē aial.
nullus lapis ē hō g^o qdāz al²
n ē lapis. dicatur ergo sic nul
lus hō est lapis qdā aial est
hō ergo qdā aial non est lap
Ista reductio hēf conuertēn
do maiorē primi sil² i p accūs
z miorē simpliciter qb² con
sionibus scis trāspōnantur p
misse z ita d alijs dicatur.

Qualiter autem modus in
q^o poif. c. rducat p impossibi
le ostenditur. Nā in istis mo
dis solummodo inferitur. c.
v3 in barocho z in brocardo
ideo solū isti mōi rducūt a3

b z

barbara p impossibile. Exēplū
 primi ois hō ē aial aliq lapis
 nō est aial. q̄ aliq lapis nō ē
 hō reducī nāq̄ ad barbara
 p impossibile sumēdo cōtradī
 cōtū cōclusionis cū maiori z i
 ferendo oppositū minoris. vt
 ois hō ē aial ois lapis est hō
 q̄ ois lapis est aial. Exēplū s̄
 mōi. vt qdā hō n̄ est lapis ois
 hō est aial. q̄ qdā aial nō ē
 lapis. Reducī nāq̄ ad bar
 bara sumēdo cōtradictōrium
 cōclusionis cū miori z i ferēdo
 oppositū alteri² p̄mise. s. ma
 ioris vt omē aial ē lapis. ois
 hō est aial q̄ ois hō ē lapis.
 Unde d̄sus simpl^r verti vult
 s. p. vero p acci. m. vlt trāspo
 ni. c. vero p impossibile duci ex
 p̄dictis seq̄ q̄ null² silogism²
 p̄stat ex oib² p̄cularib² nec
 ex oib² negatiuis. Et si altera
 p̄missarū fuerit p̄cularis vlt
 negatiua z cōclusio sil^r erit p̄
 cularis vel negatiua. Et h̄ de si
 logismis dicta sufficiant

Upp^o est acceptio ter
 mini i p̄positiōe p̄ ali
 q̄ vel p̄ aliqb². Exēplū pri
 mi tu es. Exēplū s̄ ego z
 tu sum². In p^a supponit solū
 p̄ aliq̄. in fa p̄ aliqb². Et no
 tāl d̄r in p̄positiōe qz extra
 p̄positiōem non suppoit ter
 min² licet tū significet. vñ li
 hō ita significat extra p̄posi

tionem sicut intra. Nunq̄ t̄si
 supponit nisi existat pars p̄po
 sitionis. Suppō diuidit qm̄
 aliq̄ est supp^o materialis. z a
 liqua est supp^o p̄sonalis

Supp^o materialis ē accep
 tio termini i p̄pone p̄ suo ma
 teriali significato. vt hō ē no
 men. p̄ q̄ li hō non supponit
 nisi p̄ se vel pro sibi p̄simili q̄
 sunt significata materialia isti
 us termini homo

Suppositio p̄sonalis est ac
 ceptio termini in p̄positiōe
 p̄ suo forali significato vt hō
 est animal. p̄ q̄ li homo sup
 ponit p̄ for. vel p̄ platone que
 sunt significata formalia isti²
 termini hō. Ad euidentiā aut̄
 istaz d̄ffinitionum est notādū
 q̄ d̄ra est inter significatū for
 male z materiale alic² termi
 ni. Nam significatū formale
 alicuius termini est illud q̄ i^e
 terminus significat. z de eod̄
 ac pro eodez est verificabilia
 affirmatiue sine additamento si
 gni materialitatis sicut for. vlt
 plato est significatū formale
 isti² termini homo. qz de for.
 z platone verificat affirmati
 ue li hō sine additamento sig
 materialitatis qz q̄z istaz est
 vera for. ē hō. z plato est hō

Sz significatū māle alic²
 termini est illud qd̄ i^e terin² signi
 ficat p̄ q̄ nō est verificabil^r affir

Sz significatū materiale a
 lic² termini est illud qd̄ i^e significat
 p̄ q̄ nō ē verificabilis affirmati
 ue sine additamento signi ma
 terialitatis sicut i^e teri² h^o z q̄
 lz sibi p̄similis ē significatum
 eiusdē termini h^o materiale qz
 seip̄ significat z q̄nlz sibi p̄si
 milē tū p̄ nullo tali ē verifica
 bilis sine additamento sigi māli
 tatis qz h̄ ē falsa. i^e teri² h^o ē
 h^o lz h̄ ē fa i^e teri² h^o est li h^o

Uel dicatur z breui² q̄ sigi
 ficatū formale alic² termini est
 illud de c² p̄noie demōstrāte
 verificabilis est talis teri² as
 firmatiue sine additamento si
 gni materialitatis vt for. ē si
 gificatū formale i^e termini h^o
 qz h̄ est vera h^o est h^o demon
 strādo for. Sz significatū ma
 teriale alic² termini est illud de
 c² p̄noie demōstrāte n̄ ē talis
 teri² verificabil^r affirmatiue nisi me
 diate sigi materialitatis. sicut
 i^e teri² h^o ē significatū materi
 ale eiusdē qz h̄ n̄ est vera hoc
 est h^o demōstrādo illū teri² z
 h^o lz h̄ n̄ est vera hoc ē li h^o
 demōstrādo eudē. Ex q̄b² se
 q̄tur p^o q̄ qz teri² q̄ si ē de se
 ipo verificabilis nisi median
 te sigi materialitatis h̄z dupl^r
 ex significatū vidz materiale z
 formale sicut illi termini h^o al
 lapis lig^m z h² modi sigi. n. li
 h^o for. formāl^r z seip̄z aut si

bi sil^r ē material^r fo seq̄tur
 qz qz teri² q̄ ē de se ipo verifi
 cabilis s̄e tali sig^o h̄z vnū for
 luz significatū z illud ē formale
 z formaliter significat sicut isti
 termini ens aliqd̄ nom² teri² z
 h² mōi. Nam sicut i^e vera ens
 ē ens ita i^a li es ē ens Et sicut
 i^a ē vera nomen est nom² ita
 i^a li nomen est nom². 3° seq̄ qz
 sicut aliqz teri² p̄ itentōis vlt
 ipōis h̄z significatū forale so
 lummodo. z aliqz materiale z
 forale ita aliqz teri² p̄ itenti
 onis vel ipōis h̄z significatū
 forale solūm^o z aliqz vtrūqz
 p^a ps est onsa qm̄ tā li h^o qz li
 ens est teri² p̄ itentōis vel i
 pōis z tū li h^o h̄z vtrūqz sigi
 ficatū z li ens forale solūmō
 pa ps p̄ba^r. nā li nomen z li p
 p̄ sūt termini s̄e itentōis l'ipōi
 tōis z li nomen h̄z significatū
 forale solūm^o qz h̄ est fa li no
 mē ē nomē z li p^o h̄z vtrūqz.
 qz h̄ n̄ ē fa li p̄ p̄ ē p̄ p̄ s̄ bñ
 qz istaz p̄ affirmatiua ē p̄ p̄
 p̄positiō negatiua ē p̄positiō
 Sil^r i^e terin² sillogism² habz
 vtrūqz significatū qz h̄ n̄ ē ve
 ra li sillogism² ē sillogism². s̄z
 bene qz istaz. a. ē sillogism².
 z. b. ē sillogism². dato q. a. sit
 sillogismus p̄ figure. z. b. z^e.
 4°. seq̄ q̄ sicut aliqz termi
 n² prime itentionis vel ipōi
 tionis pōt supponere materi
 b 3.

aliter et alijs psonaliter . ita
aliquis terminus se intentionis
vel ipositionis pot supponer
psonaliter et alijs materiali/
ter. p⁴ps e onsa et fa pba. na
dicendo nom e termin² ly no
men supponit psonaliter qz p
suo formali significato. Et ita
dicendo pp^o vel sillogism² e
ofo. s3 dicendo pp^o e termin²
simplex sillogism² e nomen ta
ly pp^o qz li sillogism² supponit
materialiter pro suo materia
li significato etc.

u Lat cogitaf qn teri
ni materialiter suppo
nunt et qn psoalr spa
des r^o claraf. qz p⁴ e i⁴. Dis
termin² solu hns significam
formale e solim^o psoalr sup
pobilis. p3 qz talis nuqz sup
ponit nisi p suo formali signifi
cato. verbig⁴. de terminis p^o
intentionis vl ipositionis. vt es
aliqud et hui² moi. Ex^m de teri
nis. z^o. intentionis l' ipositionis
vt terin² nom et hui² moi. z⁴.
regula e ista. Dis terminus
vtriusqz hns significati si sibi
addit fig^m materialitatis i p
pone solim^o materialr sup
ponit p3 qz no supponit nisi p
suo materiali significato rone
signi materialitatis. ex^{plu} o
terminis p^o itentois l' ipositionis
vt li ho e li ho li aial e li aial
ta li ho qz li aial stat mat^o r²

Ex^m o reis se intentionis vel i
positionis vt li pp^o e li pp^o li
sillogism² e li sillogism². ita li p
positio qz li sillogism² suppoit
materialiter qz p suo materia
li significato. signa materialita
tis sunt ista li i^o terin² i⁴ pp^o.
ista oz^o et hui² moi s3 potifi^m
e ista vox li. z⁴. regula e ista.
Lui² cuqz ppositionis extra
sunt termini. p^o intentionis vel
ipositionis qb² n addit signuz
materialitatis ta subiectu qz
pdicatus supponit psonaliter
vt ho e aial for. currit. Et no
tater dr si no addit signu ma
terialitatis qz addito illo sup
poneret ibi termin² materia
liter p fa regula. 4⁴. regula
e ista. cui² cuqz ppositiois ex
ma sunt termini se intentionis
vel ipositionis qz subiectu ha
bz solu significatu formale et
predicatu vtriusqz. ta subiectuz
qz pdicatu supponit psonalr
si predicato non addit signu
materialitatis. s3 big⁴. signum
e pp^o termin² e sillogism². 5⁴
regula e i⁴. Si extra sut teri
ni se intentionis vel ipositionis
et subiectu beat vtriusqz significa
tu. pdicatu vero fil vtriusqz l'
solu forale si dat regula gene
ralis. quoniam interdum sup
ponit quilibet illozum perso
naliter interdum alter mate
rialiter verbigratia dicendo

propositio e oratio ambo ex
trema hnt vtriusqz significatu
et abo psoalr supponit. It^e si
dr pp^o e signu subiectu habet
vtriusqz significatu et pdicatus
solu vnu. s. forale et vtriusqz p
soalr suppoit. s3 si dr pp^o e
nom^o subiectu bz vtriusqz signi
ficatu et pdicatu solu forale et
ta subiectu supponit malr ga
aliter no forer pp^o vera.
It^e si dr pp^o e termin² i p
plex² vtriusqz extremu bz vtz
qz significatu. et tamen subiectu
suppoit materialr qz pp^o e
falsa. 6⁴ r⁴ e i⁴. Lui² cuqz p
pous pdicatu e teri² p^o itenti
onis vel ipositionis et subiectum
z^o deducto ipedim^o figi ma
terialitatis ta subiectu qz pre
dicatu suppoit psoalr vt spes
est b^o. aliqd gen² e al^o. 7⁴
r⁴ est ista. Lui² cuqz propoif
subiectu est teri² p^o itentois vl
ipositionis no significas foralr
se et pdicatu z^o deducto impe
dimento signi limitantis subiec
tus supponit materialiter et p
dicatu psonaliter. vt homo e
nomen. petrus e nominatiui
casus. Et notater dr non figi
ficis foralr se qz si termin²
alijs significaret se foralr
psonalr supponeret p priam
regula. vt ens e terminus tra
scedens. It^e dr sine impedim^o
to figi limitatis qz fig^m vl e l'

pticulare et dem generis li
mitat ad supponem psonales
vt alijs homo e spes vel nul
lum animal e gen². ta li ho qz
li animal stat psonaliter pp li
mitatione signi. Ex qz segtur
qz subalterna illi² homo e spe
cies non e illa omnis ho e spe
cies nec particularis e illa aliqf
ho est spes s3 ista aliquod ho
est spes nec singularis ei² est
aliqua istaz iste ho e spes i⁴
ho e spes. sed ista. hoc homo
e spes. It^e p^o tradictoziu i² ho
e spes non e illud nl^o qz e ho e
spes aut nullus homo e spes
qz tuc duo p^o tradictozia forer
fil vera. sed istud nullu homo
e spes nec sbcontrariu ei² est
aliquis homo non e spes seu
aliqud qd est homo non e spes
sed istud aliquod ho si e spes
Ratio aut quare alique istaz
sintantur in figura et alique n
est quia in aliquibus fuatur
eadem suppositio et in aliqui
bus non. vnde omnes propo
sitiones existentes in figura
debent habere confimiles ge
neralem suppositionem. Et si
dicitur qz suppositio materia
lis semp regit fig⁴ neutri ge
neris dr qz io qz ois termin²
materialiter suppones e neu
tri generis et ideclabile nom
s3 gramaticos. Ex vltia. et pe
nl^o tis regulis seqf qz ista no e
b 4

bona cōuersio hō ē spēs. spēs
est hō. qz li hō i p^a. supponit
maliter. z i fa psonalr. s; sic
puertit simplr spēs est li hō
nec i^a est hōa cōuersio p acci/
dens nullū nomen ē hō. g hō
nō ē nomen. s; sequit igit ali
qd qd est hō non est nomen

m **A**erialis supponit
priet oiones. qz p^a ē
i^a. Supponū materi

aliū alia discreta. alia cōis sup
pō material' discreta ē accep
tio termini material' r suppo
nentis cū pnoie demonstratiuo
vt b^o hō ē spēs. i^e termin^o aial
ē gen^o. Supp^o material' cōis
est acceptio termini materia/
liter supponentis sine pnoie
demonstratiuo. vt hō ē noiati
ui casus. petr^o ē nomen ppiū
vñ li petr^o psonaliter sumptū
est termin^o discret^o z nomē p
piū. s; materialiter ē terin^o
cōis predicabilis de pl'ib^o v; z
de i^o termino petr^o i mente z
de isto i scripto. z de i^o i uoce
Sitr dicendo. tu est pnoien
demonstratiuū sbiectū hui^o nō
est pnoien. s; nomen ideclia
biliter sumptū hñs fil' r plura
supposita. z^a. oio est i^a. Sup/
ponū; materialū cōiū alia o
terminata alia p^ausa. Supp^o
materialia determinata ē ac
ceptio termini materialiter
supponē. s; qd p^aigit descē

dre ad oia ei^o suppo^a. distūc
tiuevt hō ē termin^o cōis z isti
sunt oēs termini hō g. b^o hō
ē termin^o cōis vel b^o hō ē teri
n^o cōis z sic de singulis. Ex
q seqt qz ista pp^o ē uera hō nō
est nti casus sicut ista hō ē nti
casus. qz sunt due idefinite s; b;
contrarie i quaz p^a uerifica/
tur subiectū p i^a termino hō
q est nti vel acti casus vel ma
terialiter sumpto. z i alia p fi
mili q est nti casus. Et ita cō
cedit qz amo ē uerbu; et qd
amo non est uerbum legens
est p^aicipium z legens non ē
participium. tu est pnoien o
mōstratiuū; z tu nō ē pnoim de
mōstratiuū; nec sunt iste ptra
dictorie sed s; contrarie. iō nō
concedo qz amo ē uerbu; z nō
lū amo ē uerbu; tu ē pnoim z nul
lū tu ē pnoim qz p^aradictorie.

Supp^o materialis p^ausa est
acceptio termini material' r cō
muniter supponentis s; qd nō
p^aigit descendere ad oia sua
suppo^a. distūctiuevt tātū hō
est nomen. z isti sunt oēs teri
ni. hō ergo tantum b^o. hō est
nomen vel h^o homo est nomē
vel sic de singulis in casu āte
cedens est uerū; z psequens
est falsum. Tertia oio est ista.
Supponū materialū con/
fusaz qdaz est confusa tātū
z qdam confusa distributua

4ª oio est ista supponū ma
terialū confusaz tantū; qdā
est mobilis z quedaz imobil'
Supp^o materialis confusa tā
tū; mobilis est acceptio teri
ni materialiter supponentis
s; qd contigit descendere ad oia
sua supposita distūcti. vt tātū;
homo est nomen. z h sunt oia
li homo g tñ b^o homovel b^o
homo z sic de singulis est nomē

Supp^o materialis confusa
tantū imobilis ē acceptio ter
mini materialiter coiter sup
ponentis s; qd non contigit de
scendere. s; si contigeret de/
scenderet distūcti; vt necessa
rio homo est species li homo
stat confuse tantū imobiliter
qz non lz descendere. vñ non
sequitur necessario homo est
species. z isti sunt omnes teri
ni homo necessario b^o. homo
vel b^o homo. z sic de singulis
est species. añs. n. est uerū; z
consequens falsū;. tamen si p
tingeret descendere descend
retur modo dicto.

5^a. oio est ista. Suppositio
nū; materialū distributiaz q
dā est mobilis z qdaz imobil'

Supp^o materialis distribu
tūa mobilis est acceptio ter
mini materialiter supponenti
s; quo p^aigit descendere ad
oia sua supposita copl'e. vt
omne homo est terminū; z isti

sunt omnes termini homo. g
b^o homo est terminū; z h^o ho
mo est terminū; z sic de singul'

Supp^o materialis distribu
tūa imobilis est acceptio ter
mini materialiter coiter sup/
ponentis s; quo nō p^aigit de
scendere. s; si p^atingeret descen
deret copulatiue vt necessa
rio de hō est species li hō stat
material' r distributūe imobi
liter. qz non lz descendere cū
non seqt necessario de hō est
species. z isti sunt oēs terini
hō. g necessario b^o hō est spe
cies z necessario b^o hō est spe
cies z sic de singulis. antecē
dens. n. est uerū; z psequens fal/
sū;. vexti si p^atingeret descen
dere descendere illo mō. pp
predicta est notandū qz ista p
iūctio z alii tenet copl'ati. et
alii copulatiue tenet copl'ati
qñ copulat terminosvt soz. et
plato currūt. tenet copulatiue
qñ coniungit ppositiones. vt
soz. currit z plato mouetur. p
similiter nota distūctionis ali
qñ tenetur distūcti aliquando
distūctiue tenet distūctim quā
do distūcti terminos. vt soz.
vel plato currit. z tenetur di/
stūctiue qñ distūcti ppositi
ones. vt de^o est l' hō est asin^o

c **O**nsequenter seqt diui
siones ponet suppositū
psonalis materiam. p

cernentes. Quarum prima est
ista. Suppositionum personalium
alia discreta alia composita. Sup-
positio personalis discreta est ac-
ceptio termini singularis composita
pro nomine demonstratio singularis nu-
meri personalis supponens. ut for-
eurrat ille homo disputat. Ex i^a
dione sequitur i^a q^o ois terminus
discretus composita cum pro nomine demon-
stratio singularis numeri ex his pro-
positionibus discrete supponit siue per-
ceperit figuram distributivam siue
non ut ita stat discrete licet tu i^a
nullus animalis tu sicut i^a tu est
homo. Suppositio animalis composita est ac-
ceptio termini composita personalis supponit
siue pro nomine demonstratio sin-
gularis numeri ut homo currit. Sa-
dico est i^a supponit animalium composita
ut quidam est determinata et quidam com-
posita. Suppositio animalis determinata est
acceptio termini personalis suppo-
nens sub quo contingit descendere ad
omnia eius singularia distincta ut
homo currit et isti sunt omnes homines
quod homo currit vel i^a homo currit et
sic de singularibus. Iuxta quas
suppositionem fit h^o p^a r^a. Cuiuslibet
particularis vel indefinite sub-
iectum supponit determinate
tam affirmatiue quam negatiue
tam in suppositione materia-
li quam personali. Secunda re-
gula est i^a omnis terminus com-
munis quem nullum figuram pre-
cedit nisi figuram particularem sup-

ponit determinate. unde h^o p^a
potest homo est animal tam subiec-
tum quam predicatum supponit deter-
minate et sunt alicui istorum. ad-
deret figuram particularem non pro-
hoc impediretur suppositio i-
sta. Suppositio confusa est
acceptio termini communiter
personaliter supponentis sub
quo non contingit descendere
distinctiue ut tantum homo est
rationalis. licet homo stat confuse
et non est distinctiue descendit
ut patebit. Tertia diuisio est i-
sta. Suppositionum persona-
lium confusarum quedam est
confusa tantum et quedam co-
mposita distributiva. Quarta
diuisio est ista. Suppositionum
personalium confusarum tan-
tum quedam est mobilis et quid-
dam immobilis. Suppositio
personalis confusa tantum mobilis
est acceptio termini persona-
liter sub quo contingit de-
scendere ad omnia sua supposita
distinctiue ut ois homo est animal et hec
sunt omnia animalia ergo ois
homo est hoc animal vel hoc
animal et sic de singularibus.

Iuxta quam suppositio
nem fit hec prima regula.

Cuiuslibet vniuersalis af-
firmatiue predicatum si fue-
rit terminus communis de-
ducto omni impedimento stat
confuse tantum mobiliter ut ois homo

est animal. licet animal stat confuse tantum mo-
biliter. dico si fuerit terminus com-
munis quod si forte terminus discretus
stat discretus et dico sine
impedimento ad excludendum a-
lia signa unde dicendo ois homo
est animal est ly animal est predicatum
vniuersalis affirmatiue et ter-
minus communis et terminus non stat
confuse tantum sed distinctiue. ut pa-
tebit. 2^a regula cuiuslibet exclu-
sive primi ordinis cuius nota
exclusionis non negat subiectum si
fuerit terminus composita deducto ois a-
nimo impedimento stat confuse tantum
mobiliter. ut terminus homo currit terminus
homo non currit. utrobique supponit
ly homo confuse tantum mobiliter. sup-
positio personalis confusa tantum immobilis
est acceptio termini personaliter
composita supponens sub quo non
contingit descendere. sed si contingit
descendere est distinctiue. ut ne-
cessario homo est animal. supponit licet
homo isto modo quod cum nullo medio
sequitur quod necessario i^a homo est
homo et sic de singularibus est animal. quia
anima est et terminus falsus terminus si
contingeret descendere descendere
i^a modo. huic supponi anectur
re. p^a est i^a cuiuslibet distinctiue
affirmatiue de terminis compositis
deducto impedimento alteri signi-
ficat illoz supponit confuse tantum
immobiliter. ut si homo est animal est tantum licet
homo quod licet animal stat confuse tantum
immobiliter. 3^a regula cuiuslibet r^a

placatiue affirmatiue predicatum
si fuerit capax confusionis et non
huerit aliunde impedimentum stat
confuse tantum immobiliter. ut for-
est homo est animal. licet animal stat
illo modo. 3^a regula cuiuslibet mo-
dalis in sensu proprio habentis
terminum compositum non distributum
supponit i^a terminus confuse tan-
tum immobiliter ut necessario
homo est animal. Impossibile est
hominem non esse quia non licet
cert descendere ut p^a.

Quinta diuisio est ista.
Suppositionum personalium
distributivum uarum quedam est
mobilis. licet et quedam immo-
bilis: Suppositio personalis dis-
tributiva mobilis est acceptio
termini personaliter supponen-
tis sub quo contingit descende-
re ad omnia sua supposita co-
pulative ut ois homo currit. et isti
sunt omnes homines. quod i^a homo
currit et i^a homo currit et sic de sin-
gularibus. quare concluditur quod licet
homo stat confuse distributi-
ue mobiliter. Isti suppositi sunt
annexe iste regule. prima est
ista cuiuslibet propositionis vniuersalis
satis affirmatiue subiectum stat
confuse distributivum mobili-
ter. ut omnis homo currit quod
libet homo disputat. quod li-
bet animal mouetur. tam licet
homo quod licet animal stat distri-
butiue mobiliter. Secunda

regula c^o viuerfalis negatie
 de consueto modo loquendi tā sbiecti
 tū q̄ pdicatu si fuerit terin^o
 cois n̄ ipedit^o suppoit p̄fufe
 distributie mobiliter. vt nul/
 lus h^o est afin^o tā li h^o q̄z li afi
 nus stat p̄fufe distribut^o mobi
 liter. dico de consueto modo
 loquendi qz h^o v^o is negatie. ois
 h^o al^o n̄ est n̄ stat li al^o q̄ est p̄/
 dicatu distributie sed confuse
 tātū. 3^a cuiuslibz p̄icularis
 vel idefinite aut singl^o is nega
 tie de consueto modo loquendi
 pdicatu si fuerit termin^o cois
 deducto impedimento alterius
 signi stat confuse distributie
 mobiliter vt aliqs h^o n̄ est a/
 fin^o aial n̄ est lapis for. nō est
 capra. In his oib^o p̄dicata
 stant confuse distributie mo
 biliter adueniente tñ impedi
 mento alteri^o signi non sic sta
 rent. Un̄ dñdo for. n̄ est omis
 h^o n̄ supponit li h^o confuse di
 stributie s̄z determinate vt oñ
 detur. 4ª cuiuslibz exclusi
 ue affirmatiue primi ordinis
 pdicatu si fuerit termin^o cois
 deducto impedimento alteri
 us signi suppoit cōfufe distri
 but^o mobiliter vt tātū al^o est
 h^o li h^o suppoit illo modo.

Suppo psonal^o distributia
 imobil^o est acceptio termini
 cois psonal^o supponentis s̄z
 q̄ n̄ p̄tingit descendere s̄z si p̄

tingert descendere copulati
 ue vt necessario ois h^o est al^o
 li h^o sic supponit qm̄ n̄ segtur
 cū obito medio s̄z necessario
 t^o h^o est al^o z sic de singulis q̄a
 añis est vez z p̄sequens falsū

Juxta suppones ista fit p^a
 h^o cuiuslibz conditionalis de
 termino distributo supponit
 termin^o p̄fufe distributie imo
 biliter i ordine ad totā p̄ditio
 nale. vt si oē aial currit ois
 homo currit taz li homo q̄z li
 animal stat distributie imo
 biliter. qz non licet descende
 re. z hoc in ordine ad totā cō
 ditionalem. Secunda regu
 la cuiuslibz exceptie pp̄te tā
 affirmatie q̄z negatiue illud a
 quo fit exceptio stat confuse
 distributie immobiliter vt ois
 homo p̄ter forte currit. Pul
 lū al^o p̄ter hoīem est rationa/
 le tā li h^o q̄z li aial stat distri/
 butiue imobil^o qz nō licet de/
 scendere. Tertia regula. cu
 iuslibet modalis in sensu com
 posito habentis terminum di
 stributum supponit terminus
 ille confuse distributie im/
 mobiliter. vt necessario omis
 h^o ē al^o omne hominē esse aīl^o
 est scitū a me qz nō lz d̄scēde
 re verūtū si alī possit descen
 di. hoc erit gratia materie qz
 forte oppositum consequen
 tis repugnabit antecedenti.

P Ro maior evidentia
 victoz ponende sunt a
 liq̄ regule terminoz vi
 pfundendi habētū. quaz p^a
 est i^a. Omne signū vniuersa/
 le affirmatiuz terminū seqn
 tez se imediate pfundit p̄fufe
 distributie mobiliter z me/
 diate sequentes si fuerit teri
 nus capax sue pfusionis p̄fun
 dit confuse tñ similiter deduc
 to ipeditō alteri^o signi. vt
 ois hō est aial aut ois hō ani
 mal si est vtrobiqz supponit li
 homo distributie z li animal
 confuse tantum.

Et notanter d̄r si fuerit ca/
 par pfusionis p^o p̄pter termi
 nos singulares q non possunt
 cōmuniter supponere. Secū
 do pp̄ tales p̄positiones: vi
 dens oem hōlez est animal.
 Afīn^o cui^o lz hoīs currit. nec li
 animal nec li currens pfūdif
 qz non gradit^o virt^o signi vsz
 ad pdicatu ex q̄ est ps sbiecti

D̄r fo deducto impedimto
 alterius signi qz in i^a p̄positi
 one non ois hō est animal nō
 supponit li hō distributie s̄z
 determinate p̄ vnā regulaz p̄
 tinentes ad hāc materiā vide
 licet qcqd mobilitat imobil/
 tatū immobilitat mobilitatū
 i. qd̄ lz signuz hñs vim distri/
 buendi aliquez terminū si ip
 sum reperit nō distributus fa

cit ipfuz stat distributie. z si
 ipm̄ reperit distributus facit eū
 stare n̄ distributie. i. determi
 nate vel p̄fufe tñ Exemplum
 primi subiectū hui^o hō currit
 stat n̄ distributie iō adueniē
 te signo vlti stabit distributie
 dñdo ois hō currit. Et qz iam
 stat distributie iō adueniēte
 a^o. fig^o. p̄grue stabit nō distri
 butiue vsz n̄ omnis hō currit:

Itēz notādus q̄ si duo fig^a
 affirmatiua cadunt sup eūdē
 terminū faciunt il^m stare de/
 terminate. vt tu differs ab oī
 boīe. Et si vnuz fuerit affirma
 tiuz z reliquū negatiuū itēz
 faciunt ipm̄ stare determinate
 vt tu n̄ differs ab hōīe. n̄ qlz
 homo currit. et si abo sint ne/
 gatiua z imediate cadāt sup
 eundez faciunt il^m stare deter
 minate. vt si null^o hō currit.
 Si at mediate cadant ita q̄
 mediet termin^o distribut^o fa
 ciunt illaz stare p̄fufe tñ. vt
 null^o homo n̄ currit. patz q̄ li
 currens stat p̄fufe tñ qz i^a p^o
 equiuaz isti qlz homo currit
 Ubi li currens stat p̄fufe tñ
 Silt dādo si aliqs hō n̄ est
 animal. Supponit li al^o p̄fu
 se tantuz. vt p̄z p̄ suā equalen
 tez. vsz qlz homo est animal.
 vbi li animal stat p̄fufe tñ.
 Secunda regula est i^a. Om/
 nia signa negatiua non ipe

dita pfundunt pfuse distribu-
tue mobil' tā terminū sequē-
tē mediate q̄ imediate dum
modo fuerit capax sue pfusi-
onis verbig^a nō hō currit nī-
lus b^o disputat tā subiectā q̄
p̄dicatū stat pfuse distributue
mobil'. S; i ista asin^o nullius
hōis ē al' li al' nō stat distri-
butie qz nō capit pfusiones a
fig^o pp̄ litarōez scāz a subiecto
ē ps. Tertia r^a ē i^a. Dis p̄-
paratiu^o g^ad^o z suplatiu^o ita
sicut z q̄ dīr aliō z nō idē z
i^a hba careo z idigeo pfūdūt
distributue mobil' terminū se-
q̄ntē ime^o capacē isti^o pfusio-
nis z oi a^o ipedimēto deduc-
to vt tu es fortior hoie. tu es
fortissim^o hoim tu es ita forti-
sicut aliqs h^o tu dīr ab hoie.
tu es aliud ab hoie vel si idē
hōi ego careo vel idigeo pe-
cunia. In oibus istis stat distri-
butie mobil' termin^o seq̄ns si-
g^a nominata. S; notādū est
qz p̄paratiu^o g^ad^o pfūdūt pfu-
se distributue mobil' terminūz
a se rectū ex natura cōparatio-
nis. ablatiuū autem rectū ex
natura excessus confundit cō-
fufe tantum vt ego suz maior
te longitudine vni^o brachij.
supponit li longitudine cōfu-
se tātum. Itē null^o hoz terio-
rum cōfundit distributue ni-
si terminū a se rectū a pte p^o

vt dīdo hō ē fortior equis
vel ab hō dīr asin^o nō suppo-
nit li equ^o nec li asin^o distribu-
tue s; soluz dterminare. qz
ta r^a dicitio exclusiua cōfūdūt
pfuse tātuz mobil' i terminū
coez ime^o seq̄ntē pfuse distri-
butiue mobil' vt tātum hō est
al' li hō suppoit pfuse tātū mo-
bil' z li al' distributue sil'.

Quita r^a dicitio exceptiua
pfundit suuz casuale si ē teri^o
cōis pfuse tātuz mobil' vt nī-
luz animal p̄ter hoiez currit.
De animal p̄ter hoiez currit
li hōiem stat pfuse tātū mobi-
liter. S; r^a dicitio r̄duplicati-
ua suuz cāle pfundit pfuse tā-
tuz mobil' z p̄dicatum pfusi-
tātum immobiliter vt for. inq̄n-
tuz hō ē animal li homo stat
confuse tantum mobiliter z li
animal immobil' qz s; p̄ cōtin-
gīt disunctuz descendere z nī
sub secundo

Septima regula termini
concernentes actum mentis
vt scire credere dubitare. z
huiusmodi confundunt con-
fufe tantum mobiliter. Exem-
plum. Ego scio aliquam p-
positionem. li p̄positionem
stat confuse tantum mobili-
ter quia bene sequitur Ego
scio aliquam p̄positionem.
Et ille sunt omnes Propo-
sitiones: Ergo scio illam

vel illā: vel sic de singulis. De
taua regl^a oīa ad hūbia nūera
liavt bis ter q̄ter z hui^o modi
pfundūt pfuse tū mobil' ter-
minū seq̄ntē se. vt bis comedi
panē ter potasti vini. suppo-
nit li panē z li vinū pfuse tū
mobil'. Nā sicut illa vice z il-
lavice eā interraptōe t̄ris co-
medi panē. ita illū vel illaz pa-
nez. p^a. re^a. termini modales
nōināliter z ad hūbitaliter sum-
pti in sensu p̄posito pfundūt p-
fufe tū immobiliter oēs ter-
minos cōes nī distributos vel
seq̄ntē vt p̄cedat vt necessario
hō ē aial. z hoiez eē aial ē ne-
cessarium. io^a. re^a. i^a hba in-
cipit z definit pfundunt termi-
nuz seq̄ntē cōez nī distributuz
pfuse tātuz immobiliter. z li im-
mediate i eis iclusuz mobili-
ter. vt tu icipis vel definit sci-
re aliq̄ p̄pōez. li p̄pōez stat
pfuse tātuz immobiliter qz non
licz descēdere. z li p̄pōem in-
i^a imediate an hō sciuit ali-
quaz p̄positionē stat pfuse tā-
tuz mobiliter. s; h̄ clare itelli-
gentur viso tractatu de pro-
bationibus terminozum
Undecia re^a. Ista verba p-
mitto debeo obligo pfundūt
pfuse tantū immobiliter. vt p-
mitto tibi d̄nariū li denariuz
stat immobiliter. qz nō lz descē-
dere. iz^a. re^a. ē i^a. nota p̄dicti

onīs z rōis oēs suos terminos
cōes nō distributos cōfūdunt
confufe tātū immobiliter. z h^o i
ordie ad ypotheticā. vt si hō
est animal. est homo currit.
S; aial currit Notādū p^o qz lz
null^o termin^o distributiu^o hē-
at vi supra terminū p̄cedētem
tū bene hēt vi supra illū teri-
n^o pfusi^o cōfufe tātū nō tamē
qz s; solū ille q̄ idifferēter ā-
te se z post se dēterminat cō-
pōnē h̄balē vnde illi termini
ois null^o z hui^o mōi nō confū-
dunt aliq̄c terminū p̄cedē-
tez. qz i q̄lz istaz aliqs hō oē
aial ē. aliqs hō nullū animal
ē supponit li hō dēterminare
Sil' nec i^a hba icipit vel d̄fi-
nit vel p̄mitto qz dīdo hō icī-
pit esse aut denariuz p̄mitto.
taz li hō q̄ li denariuz stat de-
terminate. S; dicendo hoiem
esse aial est scitū a me aut ho-
minēz nō esse est ipossibile vt
hō est aial necessario. suppo-
nunt oēs illi termini cōes con-
fufe tantuz lz p̄cedant. z hoc
iō qz illi termini faciētes sen-
suz cōposituz vel diuisuz ita d̄-
termināt p̄pōnem an se sicut
post se. z ita p̄ter dicat d̄ no-
ta rōis z p̄ditōnis qz confun-
dunt āte se. z^o. notādū qz tē-
min^o h̄ns soluz vi confunden-
di confuse tātuz nō ipedit di-
stributionē termini lz iterdū

ipeditur ei? descensu verbig^a
quido ois h^o e al li h^o stat di
stributie r ita stat dno nccio
ois h^o e al s3 e oria qz i pria
stat mobilr r i fa imoblr pp
aduertu termini modal. Dico
igitur q os termi hntes sola
vi pcededi terinu imoblr im
pediut descensu r ita imobi
litat. s3 alij hntes sola vi p
cedi puse tm mobilr n ipedi
unt defnu r ita n imobilitat
vnde seqf. Scio oes ppdem
r iste sunt oes ppdes g scio i
sta r scio illa r sic d singulis.
3° e notadu q si duo fig^a di
stributia cadut sup aliq^e te
minuz qz n qbz pse sumptu
caderz distributie sup eudem
terinu n lutz illoz ipedit rli
quu verbig^a. ois h^o de aial e
li al stat distributie n obnte
q pcedat duo fig^a distributia
qz primuz p se supruz no dis
tribuerz li al s3 facerz ipzsta
re puse tm. silr ois h^o no al
est r ita dicedo a forte distri
oie h^o suppoit li h^o distribu
tie no obnte q pcedat duo si
g^a qz primuz sumptuz sine fo
si distribueret li h^o dno a for
te dnt h^o qz li dnt no distribu
it nisi terminuz rectuz a par
te p² vt dictu est mo silr i di
co i i^a tu es fortior qz h^o qz li
h^o stat distribut^e nec p^m fig^m
ipedit qz p se sumptu n distri

buit aliquez rectu vt dect^a at^a
est supza. s3 dicendo n l² h^o n
est al tu dnt ab oi boievt tu
es albi o albo ipedit distri
buto termini vlti qz pcedunt
d^o fig^a qz qbz sine altero di
stribuerz terinu illum qz r c.
d E suppoe rlatioz seqf
ptractare vbi qda dnt
fioes sunt pmittende p^a est i^a
relatioz qda sunt rlatia sbe.
vt q qd r qda accnti vt ta
lis qualis tantus quatus r si
milia. fa diuisio est i^a rela
tioz sbe qda sunt identitatis
vt q i^e ille hic r is r qda dnt
tatis. vt ali² alter reliq² r h²
modi. 3^a diuisio est i^a. Re
latiuozum identitatis quedā
sunt reciproca vt sui meus tu
us suus quedam non recipro
ca vt ille ipse r dio. Quar
ta hui² moi est i^a rlatiuozū
reciprocorum quedam sunt
possessiuā vt tuus suus r que
dam non possessiuā vt se.
Quinta diuisio est i^a rela
tiuozum accntis quoddā est
identitatis vt talis r tantus
r quoddam diuersitatis. vt
aliusmodi.
His diuisionibus premis
sis fit bec prima regula. Rela
tiuū diuersitatis substantie
r rlatiuū possessionis nō
supponunt pro i^o p q suū anī
ex^m primi duoz p² r adictioz

oz vnu e vez r reliqui e. s3
p3 q p alio suppoit li vnu r p
alio li rliqui. ex^m si aliqs bo
currit r su² afm² iacz. suppoit
ans p boie r r l² p asino. fa
r^a e i^a. Relatiuū identitatis nō
possessiuū sep suppoit pro eo
pro q suū anī i ppatōe tm ad
altex extimoz. Ex^m de rel^o
identitatis nō reciproco. vt ali
qs h^o currit r il^o disputat sup
poit li ille nō absolute pro ali
q boie. s3 pro aliq bo^o curren
te iō nō figt fa pars absolute
q aliqs h^o disputat. s3 q aliq
h^o currens disputat. Silr h²
copulatie aliqs h^o est latro r
tu es ille non figt fa pars pci
se q tu es aliqs h^o qz tūc illa
copulatie est fa. s3 q tu es a
lqs h^o q est latro. Ex q seqf.
q b e f a aliqs h^o e al r ali
n² e illō qz fa ps figt afftie q
afm² e al q est aliqs h^o r per
ides h e falsa aliqs h^o est for.
r pla. est i^e sed h e ba aliquis
qs h^o est for. r pla. n est ille qz
pla. aliqs h^o q est for. n e etiā
i^a est fa aliqs h^o nō est for. r
pla. nō est ille. qz plato cicero
non est r cicero est aliqs h^o q
non est for. Itz pcedit q a
lils h^o non est for. r pla. est
ille qz pla. aliqs h^o qui n e for
e qm plato e ipemet qui nō e
for. Ex^m de rlatiuo identita
tis reciproco vt ois homo vi

det se supponit li se propi ho
mine non absolute sic itelligē
do omnis homo vidz oēs ho
mines. s3 rferendo singl^a sin
gulis vt i^e h^o videt se r i^e ho
mo videt se r sic de singulis.

Silr dicatur de i^a ois hō
habens filium diligit illum.

Tertia regula est ista relati
uū identitatis accntis semp
suppoit p simili vel equali il
li pro quo supponit suū anī
sbigratia for. est albus r tal
est pla. vel for. e alb² qualis e
pla: supponit rlatiuū nō pro
for. s3 pro simili for. Silr i i^a
for. e bicubitus r tant² e pla.
suppoit rlatiuū p eqli for. 4^a
r^a e i^a. Relat^m orfitatis accn
tis semper supponit p distil i
illi pro quo supponit suū ate
cedens. vt cignus est albus r
aliusmodi est coru². Ex quibz
duabus regl^{is} seqf. 5^a v3 q
relatia accntiū tā identitatis
qz orfitatis supponunt p a^o a
suppo^o sui anīs. p3 regl^a ex
exemplis.

E quo patuit pro qbus
relatiua supponunt re/
stat ostendere eozudem mo
dos supponendi fit ergo bec
prima regula. Relatiuum di
uersitatis substantie nō semp
supponit eodē modo sicut su
um atcedens. s3 fm erigētia
tui figi vt fir^a. Unā alā suppo
c i

nt eod mō. vtn^o bō currit z
ali^o disputat. Dispp^o vera ē
necessaria z ois alia ē iposs/
bilis. In p^a aⁿs z rel^z suppo
nunt determinate z i fa p^use
distributiue. Aliqñ aⁿs suppo
nit magis p^use q^u suū rel^z vt
ois p^uditionalis vera ē necessa
ria z alia ē ipossibilis. suppo
nit atecedēs distributiue z re
l^m determinate. Aliqñ e^o r^o
l^m diuerfitatis s^bstantie sup
ponit p^usi^o q^u suūz aⁿs. vt ali
q^u bō est niger z null^o ali^o ē al
b^o aⁿs supponit determinate
z rel^z distributiue. Sil^r aliq^u
bō legit z tñ ali^o disputat r^z
p^use tñ z aⁿs determinate.
Fa reg^a est ista. Q^u rel^z iden
titatis s^be i eadē cathegozica
sui aⁿtis sēp suppoit eod mō
sicut suū aⁿs p^uas i ductiue vt
ois hō q^u currit mouet rel^m
supponit p^use distributiue. z i
ista ois hō ē aial q^u ē rōnale
suppoit p^use tātū. z i ista hō
q^u disputat legit supponit. de
terminate. z i ista s^or q^u currit
nō sedz supponit rel^m discre
te. Idē ē iudiciū de reci p^uis
tā possessiuis q^u non possessi
uis. vt ois hō v^z se. li s^z stat p^u
fuse distributiue. Et i ista ali
quis hō diligit filiū suū li suū
stat determinate. z i ista pater
s^or vocauit illū li illū stat di
crete. Ex ista 2^a seq^u p^a p^uclu

sio q^u aliq^u ē pp^o v^lis affirma
tua h^us p^ucise v^uū sig^m cui^o p^u
dicatū stat p^use distributiue.
vt quilz bō ē ipemet. Fa p^ul^o
ē ista sig^m v^lē affirmatiuū ita
bēvⁱ distribuendi a p^ute p^udi
cati sicut a p^ute s^biecti. 3^a p^o
aliq^u duo sunt teri cōes sequē
tes sig^m v^lē affirmati^o nō ipe
ditū p^u ali^o sig^m q^u r^o motiozē
distribunt. z nō p^uigozē p^z vt
ois hō ē vidēs se vbi li se stat
p^use distributiue. z li videns
confuse tñ. Et si contra istas
p^uclusiones adducā r^e p^ucedē
tis cap^li dicat q^u ille r^e itelli
gā^r extrā materiā relatiuozē
Cōtra istā regulā arguit. q^u m^o
dato q^u li se distribuā i dicra
pp^oe sequit istā p^usequētiā
sore bonā. Ois hō vidz se. g^o
ois hō vidz oēm bōiem. v^o q^u
stat distributiue non absolute
s^z referēdo singula singul^o v^z
iste hō vidz se. z i^e hō vidz se
z sic de singul^o. Ex q^u ifero istā
consequentia non valere tan
tuz s^or. videt se. g^o oē videns
se ē s^or. q^z li se in p^uima sup
ponit discrete z in secunda di
stributiue. s^z bene sequitur er
go omne videns s^or. est s^or.
Tertia regula est ista. Om
ne relatiuuz indentitatis sub
stantie ypothetice relatiū ad
suum antecedens supponens
cōfuse tñ nō suppoit eod mō

s^z d^uteriate habēdo r^usp^uz ad
totā compōez sui aⁿtis vt ois
bō ē al^o z ist^o ē rōnale r^z stat
d^uteriate. z ideo fa ps ē fl^o a z
sigt affric q^u al^o q^u ē ois ho
mo ē rōnale q^u ē fl^o z. q^z nullū
ē al^o q^u ē ois homo. Sil^r i^e a^e
falsa. Ego idigeo oculo ad vi
dēdū z illo idigeo q^z nullo o
culo idigeo ad vidēdū. vbi ē
aduertēdū q^u li idigeo cū su
o gerū^o confudit confuse tñ.
z sic i^o p^udit p^use distrib^o
4^a r^a ē ista. Q^u r^z idētitatis
s^be ypothetice relatiū ad suūz
aⁿs supponēs discrete d^uteria
te vel distributiue suppoit eo
dēz m^o sicut suū aⁿs hōdo ref
pectū ad totā p^uositionez sui
aⁿtis l^o ad alterz ext^umoz. i^o
p^ucedit q^u istaz. aliq^u homo
est z tu es i^e z aliq^u hō ē. z tu
nō es i^e. 2ª non sigt q^u tu nō es
aliq^u hō ē s^z q^u tu aliq^u hō ē
ē nō es z hoc ē h^z vñ nō sp ē li
cū loco relatiui ponet suū nō
tecedēs nisi fuer ead suppo^o
Itē seq^u q^u i^e falsa aliq^u hō
ē z quilz hō ē i^e q^z ex q^u li i^e stat
d^uteriate. fa ps sigt q^u aliquis
hō ē quilz hō s^z p^ucedit q^u q^u
hō ē al^o z idē est r^usibil^o q^z re
latiuū distributū nō r^ufert i p^u
atione ad totā p^uositionē. sed
solū ad alterz ext^umoz nō dis
tributū hō bñ r^ufert aⁿs hō
r^usp^uz ad totā p^uoem: ex i^a

r^a sequit p^u i^a p^ul^o q^u aliq^u est
v^lis affirmatiā h^us solū vñ si
g^m c^o p^udicatū est teri^o cois. z
nō stat p^use tñ s^z d^uteriate p^z
de p^udicato fe p^uis h^o copl^o ati
ue aliquis hō est z quilz hō est
i^e. fa p^ul^o signū v^lē affirmati
uū nō ipeditū p^u aliud sig^m non
p^udit cōfuse tñ terinū cōem
mediate seq^utes z eadē cathe
gozica. nec hoc est icoueniēs
q^z hoc nō est ratione signi. s^z
relatiui nō potentis r^ucipe con
fusionez illā propter d^upendē
tiam quam habet ad suū an
tecedens. Et ita nulla istaruz
conclusionum aut p^ucedētiū
est contra regulas alterius ca
pituli. q^z aut impeditur signū
aut terminus non est capax p^u
fusions. 5ª regula est ista. r^u
latiuū accētis siue idētitatis
siue d^utitatis nō semper suppo
nit eodem mō sicut suū an
tecedens. sed s^um exigent iam
sui signi vel situs. vnde aliqñ
supponit eodem modo. vt ali
quis homo est albus z talis ē
equus. omnis homo albus le
git z nullus talis disputat. ali
quando supponit aⁿs magis
confuse vt omne albū currit:
z tale disputat. ali^o e^o r^u
supponit confusi^o vt aliquis
hō ē albus z null^o coru^o ē tal^o
Aliquis homo ē niger z q^u ē
thiops ē t^l i q^u istaz suppoit
c z

anſiſ dederinate ⁊ rltm i vna di
 ſtributiue ⁊ i alia ꝑſuſe tm id
 ē iudiciū ō rlatio diſſitati ac
 cūctis ſuppoit. n. iterdū ꝑſuſi
 q̄ ſuū anſvt aliqs hō ē niger
 ⁊ nō hui⁹ mōi ē coru⁹. 64. ⁊ vl
 tia re^a oē rltz mōdi ſupponit
 eod mō ſicut ſuū anſ ielligē
 do de mō ſupponēdi vt i ita q̄
 ſi anſ ſuppoit materialr ⁊ re
 ꝑꝑ ſilr. ſi ꝑſonalr ⁊ relz ſilr
 ꝑꝑ hō ē ſpēs ⁊ iſtud ē nomē
 tā rltz q̄ anſ ſuppoit materia
 lr. ſz dicēdo hō ē aial ⁊ ille ē
 riſibilis. tā relz q̄ anſ ſuppo
 nit ꝑſonalr. Re^e q̄ ſupiores
 ō mō ſupponēdi relatiuoz de
 bēt ielligi q̄ ad mōs ſupponē
 di ſpāles ꝑncītes ad ſupponē
 diſcretā dederinatā ꝑſuſa tātū
 aut diſtributiā. ⁊ h ꝑ materia
 relatiuozū deā ſufficiāt q̄ ⁊ c.

t Aꝑ de ſuppoē q̄ ſit re
 ſpectu. diuerſoz tēpoz
 ꝑenes āpliatiōē ⁊ ap
 pellatiōē expedit ꝑtractare.
 vñ āpliatio ē acceptio termi
 tꝑralr ſūpti vltra ꝑſignificatiō
 nē hōi ꝑncipalis vel ꝑncipiū
 er^o deꝑ ꝑ cur^o diſſinitionis de
 claratiōe ꝑ^a rrgula ſit hec.
 Dis terin^o ſupponens reſpec
 tu hōi de ꝑterito l ꝑncipiū ſui
 a ꝑte āte āpliāf ad ſupponē
 dū ꝑ eo qd ē l fuit. hō^a albuꝑ
 fuit nigrū. nō ſuppoit li albuꝑ
 ꝑ eo q̄ fuit albu ꝑciſe. aut ſo

lū ꝑ eo qd ē albu. ſz diſſincti ꝑ
 eo qd ē vel fuit albu. Ex q̄ ſe
 q̄ veritas iſtar ꝑꝑōnū. ꝑria
 virgo fuit ꝑgnāſ. ꝑꝑ qz q̄ ē vir
 go aut fuit virgo fuit ꝑgnāſ
 ſa ꝑꝑ^o puer fuit ſenex qz i^e g
 ē vel fuit puer fuit ſenex ſi qd
 q̄n fuit puer. ſz poſtq̄ fuit pu
 er. 3^a ꝑꝑ^o albu fuit quan
 do nulla hūit albedinez. ꝑꝑ qz
 id qd ē vel fuit albu fuit qua
 do nulla hūit albedinez dato
 q̄ nūc aliqd ſit albu qd conti
 nue āte hoc fuit nigrū. Conſi
 militer ē dicēdū ſi fuerit ꝑꝑ
 cipiū ꝑdicatuz reſpectu hōi ē
 vt aliqs hō eſt mortu⁹. ꝑꝑ qz
 li homo ſupponit ꝑ hōie q̄ ē
 vel fuit ⁊ ſignificat i^a ꝑꝑ^o q̄
 aliquis homo qui ē vel fuit ē
 mortuus. Et ꝑcedit vt ꝑꝑ
 q̄ virgo ē corrupta. qz iſta q̄ ē
 vel fuit virgo ē corrupta. ſa
 regula eſt iſta. Dis terin^o ſup
 ponens a parte ante reſpectu
 verbi de futuro vel ſui ꝑꝑ
 cipiū ſupponit ꝑ eo qd eſt l
 erit verg^a. homo generabitur
 ſupponit ſubiectuz ꝑ eo hōi
 ne qui eſt vel qui erit. ideo ſi
 gnicat iſta ꝑꝑoſitiō quod
 qui eſt vel qui erit homo ge
 nerabitur. Ex iſta regula ſeq
 tur veritas iſtarum ꝑꝑoſiti
 onuz. ꝑria ſenex erit puer. ꝑꝑ
 qz qui eſt vel qui erit ſenex
 erit puer. ſa corrupta erit vir

qz qui ē l qui erit ſenex erit
 puer. ſa corrupta erit hō
 q̄ ē l q̄ erit corrupta erit hō
 3^a ꝑꝑ^o decapitat^o cātabit qz
 qui ē l q̄ erit decapitat^o cāta
 bit. idē ē iudiciū de ſuppoē i
 ſꝑcū ſui ꝑncipiū vt hō c gñran
 d^o. ſi gñt. n. i^a ꝑꝑ^o q̄ g ē l g erit
 hō ē gñrad^o. 3^a r^a ē i^a. ois ter
 mi^o ſupponēs a ꝑte anvl a ꝑ
 te ꝑ^o rſꝑcū h^o hōi ꝑꝑigit l ſui
 ꝑncipiū ſuppoit ꝑ eo qd ē vel
 ꝑꝑigit eſſe. vt albu ꝑꝑigit eſſe
 nigrū denotaf q̄ id qd ē l cō
 ꝑꝑigit eſſe albu ꝑꝑigit eē nigrū
 ⁊ ita dicaf de iſta ſedēte ꝑꝑ
 gens ē currete. 4^a r^a ē i^a. ois
 teri^o ſupponens a ꝑte an vel
 a ꝑte ꝑ^o rſꝑcū h^o verbi. ꝑꝑ l
 ſui ꝑncipiū aut teri^o verbal^o de
 ſinctis i bilis vel i bile ſuppo
 nit ꝑ eo qd eſt vel ꝑꝑ eē. vt al
 bu ꝑꝑ eē nigrū denotaf q̄ illō
 qd eſt vel ꝑꝑ eē albu ꝑꝑ eſſe ni
 grū. Ex i^a r^a ſequit ꝑꝑōes ꝑ^a
 crans ꝑꝑ eſſe deus dato q̄ de
 us nō cſet qz qd ē creās ꝑꝑ eſ
 ſe de^o. ſa ꝑꝑ^o. La^o iſſimū ꝑꝑ
 eſſe cal^o. qz qd eſt calidiffimū
 vel ꝑꝑ eē calid^o ꝑꝑ eē cal^o 3^a
 ꝑꝑ^o iſſimū ꝑꝑ eſſe iſeri^o. qz qd
 ē iſimū vel ꝑꝑ eſſe iſimū ꝑꝑ eē
 iſeri^o. idēz eſt iudiciū de ꝑꝑ
 cipiū ⁊ teri^o verbal^o. iō ꝑꝑ
 diſ q̄ geitū ē gñabile ⁊ cor
 ruptū eſt corruptibile. ꝑ^a ſi gñt
 q̄ illud qd eſt vel ꝑꝑ eē geitū

eſt generabile. ſa ſi gñt q̄ illud
 qd eſt vel ꝑꝑ eſſe corruptū eſt.
 corruptibile. 5^a r^a eſt i^a. ois
 teri^o ſupponēs a ꝑte an vel a
 ꝑte ꝑ^o rſꝑcū hōz verboꝑ in
 cipit vel definit aut ſuoz ꝑꝑ
 cipiū ſuppoit ꝑ eo qd eſt
 aut icipit vel definit eē. vt al
 bu icipit vel definit eē denō
 taf q̄ illud qd eſt aut icipit
 definit eſſe album incipit ve l
 definit eſſe ⁊ ita de ꝑꝑncipiū
 dicatur. Sexta r^a ē i^a. ois
 teri^o ſupponens a ꝑte ante l
 a parte ꝑ^o reſpectu verbi vel
 ꝑꝑncipiū habentis naturam
 trāſeundi indifferenter poſſi
 bile ⁊ imaginabile ſupponit i
 differenter ꝑ eo quod ē vel
 ꝑꝑ eſſe vel imaginabile ſicut ſit
 i^a verba. Logico intelligo. ⁊
 huiusmodi. Lū g^o ōr roſaz i
 telligo aut cognōſco. denotā
 tur q̄ roſam que eſt. vel que
 potēſt eſſe vel eſt imaginabi
 lis ego intelligo vel cognōſ
 co. vnde ita intelligitur illud
 vel cognōicitur quod non po
 teſt eſſe. ſicut illud q̄ potēſt eſ
 ſe. Intelligo namqz cbime
 ram vel montem aureuz quo
 znm nullum potēſt eſſe. Et
 intelligitur hec regula de ter
 miūo rēcto a parte poſt aver
 bo actiuo vel de rēcto a ꝑꝑ
 te ante a verbo paſſiuo ſiue ꝑ
 ponatur vel poſtponatur. Eꝑ

pdictis regulis sequitur p̄rio q̄
a terio adiacente ad 2^m adia
cens cū pdicato p̄cipio apli
atio nō valz arg^m. vñ nō seq̄
adā ē mortu^m ḡ adā ē. at̄ips
ē futur². ḡ at̄ips ē. 2° seq̄ q̄
1° nō ē hōa 2° at̄ips ē futur².
ḡ aliq̄ futurū ē at̄ips qz in
ante supponit li at̄ips aplia
tie z i ante nō. iō deberet sic
2° tri aliq̄ futurū ē vel erit at̄i
rps. 3° seq̄ q̄ i illogism² nō
valet. Q̄ at̄ips ē at̄ips ē fu
tur². ḡ at̄ips ē. qz i p̄clusiōe
nō supponit li at̄icrist² aplia
tie. vt i minorz. p̄pterea mior
debeat esse talis at̄ips ē ali
q̄ futur² vbi si futur² tenet no
minaliter sicut in maiori z nō
participaliter quare zc.

a Appellatio ē acceptō tē
ini i ppōe h̄ntis respec
tū ad naturā vbi l' p̄cipij e²
dē vt aliq̄ hō ē. li hō sup̄pōit
p̄ hōie z n̄ p̄ q̄lz hōie idifferē
ter. s̄z solū p̄ hōie ḡ ē vt g^o cla
ri² itelligat h̄ diffinitio notan
dū q̄ appellatio sic diuidit q̄
mā aliq̄ vocat app^o t̄ris aliq̄
āpliationis z tertia fore. Ap
pellatio t̄ris ē acceptio teri
i ppōe p̄ aliq̄ vel p̄ aliq̄² s̄z so
la p̄significatiōe vbi vel p̄ci
pij e² dez. vt albū fuit nigrā lz
li albū supponat p̄ eo q̄ ē vel
fuit albū t̄n li nigrū non sup
ponit nisi p̄ eo q̄ fuit nigrū z

verbū e² dez configitcat sō/
lūmō p̄teritū. iō li nigrū ap
pellat solū tēp² p̄teritū. p̄ re
ois termin² supponens respec
tu verbi de p̄sentī nō āpliatū
ui nec distracti p̄ p̄cipiū am
pliatūū appellat tēp² p̄sens
vt hō est aial vel for. currit. ḡ
lz illoz tā a p̄re s̄biecti q̄ p̄re
dicati supponit solūmō p̄ eo
quod ē. Secūda regula ē ista
Dis terminus sequens vbi ā
pliatūū p̄teritū t̄ris solū
modovēl futuri appellat tem
pus p̄teritū aut futurū vt h^o
fuit albū vel hoc erit nigrū.
supponit li albū i p̄ria ppōne
p̄cise p̄ eo q̄ fuit album z i
secūda p̄cise pro eo q̄ erit
nigrum.

Appellatio ampliationis ē
acceptio teri āpliatue sūpt̄
limitati p̄ terminū āpliatūū
precedentes. vt hoc p̄t esse
album. supponit li album am
pliatue a parte post sicut a p̄
te ante. sed a parte ante non
appellat a parte vero post ap
pellat supple ampliationem.

Prima regula est ista. Dis
terminus sequens aliq̄ isto
rum verborum incipit vel de
finit vel aliquod suorum par
ticipiorum appellat aplatio
nem verbigratia for. incipit
esse albus supponit li albū p̄
eo q̄ ē l' incipit eē albū. s̄z p̄

fitū a p̄te aī nō appellat a p̄
te hō p̄ appellat pp̄ litatōne
teri āpliatūū p̄cedētis. Se
cūda r^o ois teri² sequēs ali
q̄ istoz vboz p̄t p̄tigit aut
aliquod suoz participioz ap
pellat āpliationē ip̄oz. vt h^o
p̄t vel p̄tigit eē albū. āpliat
li albū ita a p̄te p̄ sicut a p̄te
aī z a p̄te p̄ appellat āpliatō
nē istoz vboz p̄pter litatōez
ip̄oz quā nō appellat a p̄te a
te ex q̄ nō litat. Appellō for
me ē acceptio teri i ppōe lita
ti p̄ terminū p̄cedētē p̄cernētes
actū m̄tis. vt itelligo hōiem
appellat suā formā qz h̄t su
ū significatū s̄z rōe eiusdē pp̄
ter litationē s̄z a terio p̄cer
nēte actū m̄tis. iō p̄ illā deno
tatur q̄ ego itelligo aliq̄ s̄z
rōe q̄ h^o. Ex pdicta diffi^e seq̄
tur veritas triū p̄cl^o onū p̄
cl^o ē ista. p̄ez meū cognosco
z t̄n nō cognosco patrē meū
p̄ba² z pono q̄ for. sit p̄r me
us quē b̄n cognoscā nesciā t̄n
an sit p̄r me² l' non imo pono
q̄ non p̄diderē de p̄re meo v/
tz tales bēas vel nō. Istō po
sito p̄rem meū co^o sco non t̄n
cognosco patrē meū. qz non
co^o sco aliquid s̄z rōe q̄ patē
me². z^o for. volo videre z
t̄n nolo videre for. p̄ba² po
no q̄ for. sit imic² me². ita q̄
nollē videre ip̄z z pla. sit aic²

me² fit² is for. ex̄nti coram me
quē credā eē pla. Istō posito
for. volo videre qz hūc qui est
for. volo videre ex eo q̄ p̄to
ip̄z esse pla. z t̄n nolo videre
for. qz nolo videt aliq̄ s̄z ra
tione q̄ ē for. 3° p̄pōnem
ypotheticā scis z t̄n nesciā a
liq̄ ppōez ypotheticas p̄ba²
z p̄o q̄ crdas firiter nulla eē
ypothetica sit t̄n aliq̄ ypothe
tica q̄ credas esse cathegori
cā scien^o significatū ei². Istō
posito aliquā ppōez ypotheti
cā scis qz illud q̄ ē ppō ypo
thetica scis z t̄n nō scis aliq̄
ppōnē ypotheticā: qz nō scis
aliq̄ s̄z rōe qua ē ppō ypo
tica. Et p̄nter p̄cedit q̄ p^o
nē affirmatiuā credo z t̄n nō
credo propōnē affirmatiuā.
Et ita de infinitis quaz q̄lz ex
p̄ioribz potest verificari.

c Consequētia ē illa^o p̄ntif
ex ante. vt h^o currit g^o
al' currit aīns voco ppōnē p̄
cedētes notā ratio sv̄t homo
currit. p̄ns hō illā q̄ seq̄tur vt
al' currit. z notā rōis noio li
g^o z li igitur pro huius diffi
nitiois decl' atōe sit h^o p^o diō
Loseq̄ntiaz a^o bona alia ma
la. Loseq̄ntia bona est i^o cui²
oppo^m p̄ntif repugat aīti. vt
tu es homo ergo tu es aīal.
nā hec duo repugnant. tu es
h^o z tu nō es al' ideo ista p̄ntif

fuit bona. Cōsequē^a mala ē illa
cui⁹ tradictōriū p̄ntis stat cū
ante. vt tu es hō. ḡ tu sedes
nā h̄ bene stat siml^r tu es hō.
z tu nō sedes. iō illa p̄ntia non
valuit. fa dīo ē i^a. p̄ntiaz bo
naz alia formalis. alia materf
alis p̄sequētia bona z formalis
ē illa cui⁹ tradictōriū p̄ntis
formal^r repugnat anti. vt tu
curris g^o tu moueris. Uoco il
la formaliter spugnare q̄ non
sunt imaginabilia. stat fil^r abf
q̄ tradicōe. vt tu curris z tu
nō moueris. p̄ntia bōa z mate
rialis ē illa c⁹ tradictōriū cō
nris material^r repugnat anti
vt dī n̄ ē. ḡ null⁹ hō ē illa dīf
material^r repugnare q̄ n̄ p̄nt
stare fil^r. sūt t̄m imaginabilia
stare fil^r abf q̄ tradicōe. vt d̄
us nō ē z aliq̄s hō ē l̄z. n. i^a nō
possint fil^r stat pp̄ impossibilita
tez illi⁹ d̄s nō ē t̄m sūt imagi
abilia stare fil^r abf aliq̄ tra
dicōe. qz q̄ d̄s nō sit z aliq̄s hō
sit nō videt iplicatio tradicō
nis. Juxta istā diffinitionē po
nūt due r^e p^a ex impossibili se
q̄ q̄ d̄s. fa necessariū sequit
ad q̄ d̄s. Et itelligat i^e due r^e
q̄ illa p̄ntia ē bōa z materialis
in qua an̄s ē impossibile vl^r p̄nt
necessariū subductū alijs mōis
qb⁹ p̄ntia for̄ bōa z for̄alis. 3^a
dīo ē i^a. p̄ntiaz bōaz q̄dā est
bōa de for̄a. z q̄dā est bōa de

materia. p̄ntia bōa d̄ for̄a ē i^a
cui q̄l̄z p̄ntis i for̄a ē bōa vt
albedovidet. ḡ color videtur
Ille p̄ntis sūt fil^r is forme q̄ h̄nt
p̄ntis ē mo^m arguendi p̄ntis for
mal de qb⁹ mōis dicit postea
z cū h^o antia z p̄ntia sūt fil^r ia i
forme Notādū q̄ ille cathe
gorice sūt fil^r es forme q̄ sic se
habēt. q̄ s̄vna ē affirātia. de
fo adiacēte l^r de tertio z alia
fil^r. Et s̄vna ē p̄ticularis ide
finita l^r singl^r aris z alia fil^r.
Itē s̄vna ē exclusiua exceptia
reduplicatia l^r modalis i sensu
p̄posito l^r diuiso z alia fil^r. itē
s̄vna est deterio simplicl^r cō
posito copulato diuiso l^r cō
dicōato z alia fil^r. z iō i^e non
sunt fil^r es i forma hō l^r asin⁹
currit z hō currit. qz vna est d̄
terio simplicl^r. z alia de p̄posi
to. fil^r i^e nō sūt fil^r is i forma
q̄l̄z hō currit z aliq̄s asin⁹ mo
uet. qz vna ē vl^r is. z alia p̄ticu
laris. s̄z i^e sunt fil^r is i forma hō
ē asin⁹ z hō ē aial nō obstante
qz vna sit necessaria z alia im
possibilia. qz h̄nt oēs p̄ditōes
assignatas. ex q̄ sequitur q̄ i^e
p̄ntis sūt similes i forma hō cur
rit ḡ aial currit. albedovidet
ḡ color videt. qz habēt p̄ntis ez
modū arguēdi p̄ for̄al^r vtrobi
qz. n. arguit ab inferiori ad su
uz sup̄r^r affirmatie. p̄ntia bona
de materia ē illa q̄ est bona z

nō q̄l̄z sibi p̄ntis i forma ē bo
na. vt tu nō es hō. ḡ tu non es
aial. i^a p̄ntia est bōa qz tradic
toziū p̄ntis repugnat anti. Ex
p̄dicti seq̄ q̄ aliq̄ ē p̄ bōa z
for̄al^r q̄ nō ē bona d̄ for̄a sicut
p̄dca z q̄l̄z istaz t̄m p̄r est g^o
nō t̄m p̄r ē. tu scis te esse lapi
dē ergo tu nō scis te esse lapi
dē z sic d̄ alijs. tu credis p̄cise
q̄ aliquis homo decipitur g^o
aliquis homo decipitur

Oralis p̄ q̄dā sūt reg^e
vl^r es ponendē ip̄t^r in
nuates nōtia q̄ p^a est ista.
si alic⁹ p̄ ex tradictōriū p̄ntis
tis seq̄ tradicōriū antedētis
i^a p̄ntia est bōa vt i^a hō currit.
ḡ aial currit qz bene seq̄ nul
lū aial currit. ḡ null⁹ hō cur
rit l^r nihil qd̄ est hō currit. Ex
i^a r^a seq̄ alia. v3 a alic⁹ p̄ se
q̄ntie tradictōriū p̄sequētis n̄
ē illatiū tradictōriū antedē
tis illa p̄ntia nō valz. vnde non
seq̄ tu loq̄ris. ḡ tu disputas
qz nō seq̄ tu nō disputas. g^o
tu nō loq̄ris. fa r^a est ista. Si
alic⁹ p̄ an̄s est vey z cōsequē
fil^r qz ex falsis vey ex v̄is nil ni
si vey vt dicit. Az p^o p̄ioz. ex
ista sequit r^e p̄ntia. si alic⁹ cō
bōe cōsequēns est fl^r z ātece
dens fil^r. fa si alic⁹ cōsequēntie
ātecedens est vey z cōsequēns
fl^r ista cōsequēntia nō valz. Jō
nō seq̄ sbiera q̄ currit non

mouet. ḡ sbiera currit qz āte
cedēs est vey z cōsequēns fl^r m
3^a regula est ista. si alic⁹ con^e
bōe ātecedens est necessariū
z cōsequēns fil^r est necessariū
ex q̄ seq̄ q̄ si ātecedens est
nccz z cōsequēns cōtigens ista
cōsequēntia nō valz vt ois hō
est al^r. g^o tu es al^r. 4^a regula
est ista. si alic⁹ cōsequēntie bo
ne ātecedens est possi^e conse
quens fil^r est possi^e. ex q̄ seq̄
tur q̄ si an̄s est possi^e z cōsequēns
i possi^e q̄ ista cōsequēntia non
valz vnde nō seq̄ d̄e currens
est h^o. g^o h^o currens est h^o d̄e
mōstrado asinū qz an̄s est pos
si^e z cōsequēns ipossi^e. 5^a argu
la est ista. si aliq̄ est cōsequē
ntia bōa z aliq̄d seq̄ ad conse
quens illō iō seq̄ ad an̄s. vn
de bene seq̄ hō currit g^o al^r
currit ad qd̄ seq̄. g^o corpus
currit. iō bene seq̄ ad an̄s h^o
currit. g^o cōp⁹ currit. ex ista r^e
gl^a sequit due r^e p̄ntia. qz qd̄
ātecedit ad an̄s ātecedit ad cō
sequens. vnd qz b^e cōsequē
ntia est bōa h^o currit g^o al^r cur
rit. z h^o tu curris ātecedit ad
ista h^o currit. iō antecedit ad
ista aial currit. fa r^a a p̄ an̄s
ad vl^r cōsequēns q̄ d̄s con
sequēntie itē medie sūt bone et
for̄ales z nō variate. tūc con
sequēntia est bōa z for̄alis b^a
h^o est g^o aial est aial est g^o cor

p^o est corp^o est g^o sba^o sic a p^o
ad vlt^m seqt foral^r hō g^o sba ē
p^one itermeⁿ sū variate qⁿ
p^ois p^one ē aⁿs posterioris
p^one sicut i ex^o. Nullū t^o ē er
go dies nō ē dies nō ē z aliq^o
hora ē g^o nox ē nox ē g^o all /
q^o t^o ē. z t^o nō seqt a p^o ad
vlt^m nullū t^o ē. g^o aliq^o t^o ē
pp variatōez scāz qz p^o p^o fu
it p^ois dies nō ē z nō fuit aⁿs
r^e. s^z illa copul^o dies nō ē z a
liq^o hora: 6^a r^a ē ista. Si ali
qua ē p^ona bōa z aliqd stat cū
antece^o illud idē stat cū p^o /
te h^o g^o seqt ois h^o currit ego
h^o currit z cū ante stat q^o om
ne al^o currat z q^o nullus aⁿ s^o
moueat. z sic de alijs. iō q^o s^z
istaz stat cū p^ote. Ex ista r^a
seqt alia v^z q^o cgd r^o p^ogt p^oti
r^o p^ogt aⁿti. p^z ista r^a discurre
do p^o oia. 7^a r^a. Si aliqua
ē p^ona bona scita a te eē bona
z aⁿs ē cōcedēdū a te z p^ois
ei^o dē ē p^ocedēdū a te. Ex qua
sequit^r due alie. p^oia si p^ois ē
a te negādum z aⁿs sil^r. 2^a si
aⁿs ē cōcedēdū a te z p^ois ne
gādū i^a p^ona nō valz h^o g^o ois
h^o ē g^o antir^o ē. 3^a regula si
aliq^o ē p^ona bona scita a te esse
bona. z aⁿs ē scitū a te p^ois e
iusdē ē scituz a te. vt tu es h^o
g^o tu es al^o. Et notāter d^r sci
ta a te eē bona qz ista p^ona est
bona brunell^o ē aⁿ s^o g^o brunell

lus ē rudibilis. z aⁿs ē scituz
ab aliq^o a q^o t^o nō est scitū p^ona
qz forte nescit consequentiaz
illam esse bonam quare zc.
n^o Unc sequit^r p^otic^o es r^e
p^otie foral^r penes sup
ius z iferi^o materia cōcernē
tes quaz p^o est i^a ab inferiori
ad suū sup^o affirmatie z sine
distributōe z sine signo cōsu
sionis ipediēte ē bona p^ona vt
h^o currit ergo al^o currit. 2^a
regula ē i^a. ab iferiori ad suū
sup^o distributiue vel confuse
t^o immobiliter non v^z p^ona q^o
non sequitur ois homo currit
ergo oē al^o currit nec sequit^r
nullus h^o currit g^o nulluz al^o
currit. Et notanter d^r vel cō
fuse t^o immobiliter qz non seg
tur si h^o est aⁿ s^o homo est
rudibilis g^o si homo ē al^o h^o
est rudibilis. Sed arguendo
cōfuse tātum mobiliter ē bo
nū arg^o verbigrā ois homo
ē al^o g^o ois h^o ē substāta. 3^a
regula ē ista ab iferiori ad su
um superius negatōe postpo
sita z cum debito medio ē bo
num argumētū verbigrā tu
nō curris z tu es homo. ergo
homo non currit. Et notanter
d^r cum debito medio quia si
ne isto non valet argumentū
vnde nō seqt tu nō es aial er
go hō nō ē aial qz antecede^o
ē possibile z p^ois impossibile

4^a r^a ē ista. a supiozi ad su
uz iferi^o affirmatie z sine distri
butōe nō valz arg^o. qz non se
qt aial currit g^o hō currit. 5^a
regula ē ista. a supiozi ad suū
iferi^o affirmatie distributiue non
valz arg^o nisi cū debito medio
qz nō seqt oē aial currit. g^o ois
hō currit. Tu d^r ab aⁿ s^o. g^o
tu d^r a brunello. s^z cū debito
medio ē bonū arg^o. vt d^r ab
aⁿ s^o brunello. 6ª regula ē ista:
a supiozi ad suū iferi^o negatōe
p^oposita ē bo^o arg^o. vñ bñ seg
tur nullū aial currit. g^o nullus
hō currit. Et itelligit^r ista re^a
de negatione distribuēte sup
ius qz si nō distribuēret nō vale
ret arg^o. vñ nō sequit^r si nullū
aial currit g^o nō nullū hō currit
nec sequit^r si oē al^o currit. g^o
nō ois hō currit. p^z. n. q^o c^o s^z
istaz cōtradictōziū consequē
tis stat cū ante quare. zc.
r^o Regulas aliq^o tangētes
q^oritatē p^opositiōni fia
tiz p^opono quaz p^oia ē ista. ab
vniuersali ad suā p^oticularem
vel idēfinitā q^ovocat^r sibi s^obal
terna est bonū arg^o verbigrā
oē aial currit. g^o aliq^o aimal
currit. nullū aial currit. g^o al^o
non currit. Fa regula ē ista.
a p^oticulari l^o idēfinita ad suaz
vniuersalē non valz arg^o nisi
forte g^o materia vñ nō sequi

tur aliquis hō currit ergo qui
s^z hō currit. nec sequit^r al^o nō
currit: g^o nullū aial currit. sed
aliq^o t^z g^o materia aut qz p^o
sequens est necessariū l^o aⁿs
iposti^o aut qz p^otradictōziū p^o
tis repugnat aⁿti. vñ bene se
quit^r aliquis hō ē g^o ois hō ē
aliquis hō non ē. ergo nullus
homo est.

Tertia regula est ista ab vni
uersali affirmatia ad oēs suas
singulares tā coll^o e q^o diuisiue
sumptas cū debito medio est
bonū arg^o z e^o coll^o e b^o g^o
collectie oē aial currit. z hec
sunt oia aialia. g^o hoc animal
currit. z hoc al^o currit. z sic de
singulis. Et^o diuisiue. vt omē
aial currit. z homo ē al^o. ergo
hoc aial currit. Similiter se
quitur e^o. hoc aial currit. z
hoc animal currit. z sic de sin
lis. z hec sunt omnia animalia
ergo omne animal currit. Et
notanter dicitur cum debito
medio quia sine illo non valet
argumentum nisi gratia mate
rie. vnde non sequitur omnis
homo est animal. ergo iste ho
mo est animal. z iste homo ē
animal. z sic de singulis. quia
antecedens est necessariū z p^o
sequens contingens. quia est
vna copulatiua cuius quelibz
p^o ē contingens z nulla alteri
repugnat. t^o sequitur aliq^o

gratia materie. vt ois hō ē a-
fin². g^o i^o hō est afin² z ois sol
luc³. g^o i^o sol luc³. qz i p^a ante
cedens est ipo² z i fa p^{ns} est
necessariū. 4^a r^a ē i^a abylⁱ ne
garia ad qz³ sua singularē ē
bo^a p^{ns} siue arguaf cū debito
me^o siue nō s³ ep^o n³ r³ nisi cū
debito medio h^g null² h^o cur
rit g^o i^o hō nō currit z i^o hō n³
currit z sic de singl³. s³ ep^o nō
seq² nec i^o hō currit z sic de
singulis. g^o null² hō currit qz
p² mille anos erit a^{ns} h^uz z
p^{ns} falsuz s³ bene seq² dicē
do z isti sūt os hoies masculi
5^a r^a ē i^a a p^{ns}iculari ad suaz
indefinitā z ep^o t^a affirmatiē
q³ neg² est bōa p^{ns} h^g a^l nō
currit g^o aliquod a^l nō currit
z ep^o. Simil³ aliq³ afin² mo
uet g^o afin² mouet z ep^o. 6^a
r^a est ista a p^{ns}iculari vel ide
finita ad os suas singl³ a^{ns} di
finitie sūptas cū debito me^o
est bo^m arg^m vt hō currit z i
sti sūt os hoies g^o i^o hō currit
vel ista hō currit z sic de sin
gulis. Et notāter d^r cū debi
to medio. qz sine illo nō valz
arg^m vt homo ē a^l g^o i^o hō ē
a^l vel ista hō ē a^l z sic de sin
gulis qz a^{ns} ē necessariū z cō
scq^{ns} cōtigens. qz ē vna d^{ist}
ctia c² q³ ps ē contigens nec
vna alteri r^{pu}gt nec suū con
tradictōzū ē ipos² quare zc

d. E p^{ns}positioib² nō quād
sicut sūt exclusiue z ex
ceptie fit h³ p^{ns}ia regula. Ab
exclusiua ad suā vlez de terif
trāspōsitio ē bōa cōseq^{ntia} z
ecouerso. vt t^m hō currit. g^o
omne currens ē hō. Sil³ ecō
uerso q^e aial mouet g^o t^m q³
mouet ē aial. Fa r^a ē ista ab
exceptia negatia ad exclusi
uā sibi cōrndentes est bona
cōseq^{ntia} vt nihil p^{ter} soz. cur
rit g^o tātū soz. currit z ecōue
so vt tantum homo est risibi
lis g^o nihil p^{ter} boinē est
risibile. Tertia regula est
ista. ab inferiori ad suū sup²
a parte subiecti dictione ex
clusiua addita idem est bona
consequentia vnde bene seq²
tur tatum homo currit g^o tan
tum aial currit quia arguitur
ab inferiori ad suū super² cō
fufe tātū mobiliter Quarta
regula est ista Ab inferiori ad
suū sup² a parte p^{ns}icati dic
tōe exclusiua addita s³ b³ nō
valet argumentum. vnde se
quitur tātūz homo est homo
ergo tantum homo est aial.
qz arguitur distrib³ s³ ecōuer
so bene seq² cū debito me^o.
vt tātū h^o est risibilis. sortes
est h^o. ergo tantum homo est
soz. Quinta regula seq^{ntis} co
relatiue ex predictis est i^a q³ a
terio stāte cōfufe tātū vel d^re

miate ad eūdē stāte p^{ns}use di
stributiue siualz arg^m. vt hoc
ē a^l. g^o t^m hō est a^l. tu differa
ab oi ho² g^o tu d^rst ab hoie. 6^a
r^a ē ista. A terino stāte p^{ns}use
distributiue ad eūdē stāte detez
minate ē bo^m arg^m. vt t^m hō
ē a^l. g^o hō est aial. tu es aliud
ab a^l i^o g^o tu es aliud ab oi a^l i^o.

7^a regula est. A terō stante
p^{ns}use tātū ad eūdez stātez de
terminate respectu e² dez sin
cathegorematiz vel distributi
onis nō valz arg^m vt tātū hō
est aial. g^o hō ē de aial. ois hō
ē a^l. g^o a^l ē ois homo q³ zc.

p. Q^uende sūt r^e p^{ns}inenti
uz atqz i p^{ns}inentiū terō
rū qz p^{ns}ia est ista ab af
firmatiavni² d^{sp}ati ad negati
uā alteri² est bo^m arg^m. vt tu
es hō. g^o tu nō es afin². tu cur
ris. g^o tu nō es sedes. tu es albus
ergo tu nō es niger. S³ ep^o h^o
so nō seq² qz ex negatia nō se
q² affirmatia fa regula ē ista
q³ cūqz sūt aliq³ due p^{ns}oēs q³
p^{ns} subiecta p^{ns}uert³ atqz p^{ns} dica
ta manente p^{ns}il³ i d^{ns}oiatione
abvna ad r^{li}quā est bōa p^{ns}ia
vt tu es hō ergo tu es a^l rōa
le z ep^o uerso. et notāter dicif
manente p^{ns}il³ i d^{ns}oiatōe. qz
si vna esset affirmatia. z a⁴ ne
gatia nō p^{ns}terent³ vt tu es hō
z tu nō es hō. itez si vna esset
q³ta vna q³nti². z alia alia q³ti²

tate l³ nulla nō oportet ista
p^{ns}uerti. vt de a^l est hō. aliq³
a^l est hō z t^m aial est hō. 3^a r^a
gl³ a est ista abvno p^{ns}tribili ad
reliquū est bōa p^{ns}ia. vt tu es
hō g^o tu es risibil³ z ep^o brunel
l³ est rudibil³. g^o brunell³ ē af
n². 4^a regula ē ista abvno cor
r^{li}latioz ad r^{li}quū p^{ns}oib² exi
rib² d^r fo adiacente est bo^m ar
g^m vt duplū est. g^o dimidiū ē
z ep^o Et notāter d^r de fo ad
acente qz nō seq² a est duplū
g^o a est dimidiū. pater est bar
bar². g^o fili² est barbar² 5^a r^a
gula est ista. A terio p^{ns}uatio
ad teriz i^{ns}initū est bōa p^{ns}ia s³
nō ep^o. vt tu es iust² g^o tu es
nō iust². s³ n³ seq² ep^o lapis est
nō iust². g^o lapis est iust² a^{ns}
enim est verum et consequēs
f³ vt p³ qz q³ qd ē iustū pōt
esse iustū. s³ lapis nō pōt esse
iust² g^o nec pōt esse iustus.

Sexta regula. ab affirmati
ua d^r p^{ns}dicato p^{ns}uatio l³ i^{ns}i
to ad negatia de p^{ns}dicato fini
to est bona p^{ns}ia vt tu es cecus
g^o tu nō es videns. tu es n³ hō
g^o tu nō es hō. s³ ep^o non valz
arg^m. qz ex negatiua non seq²
tur affirmatiua. Septia regu
la est ista. A negatiua d^r p^{ns} dica
to finito cū debito medio ad
affirmatiuam de p^{ns}dicato i
finito est bona consequentia.
vt tu non es afinus et tu es. er

go tu es non asinus &c.

C Orrespondent ad predic-
ta alie regule iserunt.
quaz prima est ista. Ab oib²
exponentib² siml² sup² ad su-
uz expositu² e bona p²ia & e²
Et est regula istav² is quibus
cuq² propoib² expoibilibus
vt vl² ib² exclusiuis exceptis
& h² moi v² b² seg² h² cur-
rit & nihil est h² q² illud cur-
rat. g² ois h² currit & e². Si
mil² h² currit & nihil non h²
currit. g² ratu² h² currit & e²
tra. Pa r² e i² ab oi expoibi-
li ad qual² suaz exponentiuz
e bona p²ia s² n² e² nisi gra-
materie h² ois h² currit g²
nihil e h² q² id currat. s² n²
e² q² ex negatia non sequit²
affirmatia. Alii t² t² gra ma-
terie vt h² e asin² g² t² h² est
asin² q² a² e impossibile. 3^a
regula e i² ex cur² l² exponen-
tis p²radictorio seg² p²radic-
tozu² expoiti s² n² e² vnde
bene sequit² aliqd n² h² cur-
rit g² n² t² h² currit. s² n² e
p² q² ex negatia non sequitur
affirmatia. 4^a r² e i². A re-
soluētib² ad resolutu² e p²seqn-
tia b²ia s² n² e² vt hoc cur-
rit & hoc e h². g² h² currit. n²
tamē sequit² h² currit g² hoc
currit & hoc e h² q² p² mille
ānos erit antecede² v² & p²
seq² s² l². 5^a r² e i². ab offi-

clātib² ad officiatu² e p²ia bo-
na s² n² e² vt i² p²o e vera
h² e al² q² adeq²te sig² boiez ef-
se al². g² h² e boiez eē al² s² n²
e² q² a²ns foret necessariu² et
p²is p²igēs 6^a r² e i². a de-
scriptione ad descriptu² e cō-
seqntia bona & e² vt ite² ali-
quid s² ratōe q² h² g² ite² boi-
nē & e² ite² boiez g² ite² ali-
quid sub ratione q² h². 7^a
regula a sensu p²posito ad fin-
su² diuisu² & e² n² val² ar²
vt necessario h² e al² g² h² ne-
cessario e al² a²ns eiz e h² & p²
sequens falsuz. Etia n² seg²
albu² pos² e eē nig² ergo pos-
sibile e albu² esse nig². 8^a re-
gula e i² ab vna ca veritatis
ad p²oēz h² ite illā cāz e b²ia
p². s² n² e² vt dū h² currit
risibile currit ergo boie cur-
rite risibile currit ista p²ia e
bona s² n² econ²so bo² cur-
rite risibile currit. ergo dum h²
currit risibile currit. q² posito q²
nihil currat & tūc consequēs
falsuz cū asserat boiez curre-
re & tamen antecede² est v²
quia concluditur eius veritas
p² aliā cāz veritatis vt si homo
currit risibile currit. Dicat er-
go q² p²o denoiata ab abltō
p²ne h²et tres causas veritatis. s²
conditionalem temporales &
causalē a quaz qualib² valet
p²ia ad p²one habentes illas

e² s² n² e². 9^a regula e ista
ab actia ad suā passiuā e p².
b²ia & econ² vt soz. amat pla-
g² pla. amat a soz. & e². 10^a r²
gula e i². A tertō adiacēte ad
f² adiacens affirmatiue sine
terio distrabente e cōia b²ia.
vt tu es h². g² tu es. Notāter
d² affirmatiue q² n² sequit² tu
n² es asin². g² tu n² es d² et
sine terio distrabēte. q² n² se-
quit² anticristus e futur². g²
anticristus est quare &c.

Ultio de p²oib² ypothe-
ticis e dicendū mō p²io-
ri regulas assignando.
q² p² e ista. A copulatiua af-
firmatiua ad alterā e² p² p²i-
cipalē e bona cōseqntia. & n²
e² nisi grā materie. vt tu cur-
ris & tu disputas g² tu disputas
s² n² sequit² tu disputas. g² tu
curris & tu disputas. aliq² t²
tenet grā materie siue terino-
rū. s² q² copulatiua fit ex dua
b² p²ib² q² vna atcedit ad ali-
az tūc ab illa pte q² antecedit
ad totā copulatiua e b²ia con-
seqntia. vt tu es h². g² tu es
h² & tu es aial tu curris. ergo
tu curris & tu moueris. Et no-
tāter dixi affirmatiua quia a
copulatiua negatia ad alteraz
p²te n² val² consequētia. s² big²
non tu es h² & tu es asin² ergo
tu es asin². q² a²ns est verū et

p²is falsuz. Ex ista regula seq-
tur q² a toto copulato ad alte-
rā p²te e consequētia bona. vt
soz. & plato currūt. g² soz. cur-
rit. fa regula e i². A p²te p²ici-
pali disunctiue. affirmatiue ad
totā disunctiua e bonū arg²
s² n² e². vt tu curris. g² tu
curris vel tu es asin². s² e² n²
sequitur. q² non sequit² tu cur-
ris vel tu es asin². g² tu es asin²
n². Aliq² tamen tenz grā ma-
terie. s² q² disunctia fit ex dua
b² p²ib². q² vna sequitur ad r²
liquā. tunc a disunctiua ad istā
p²te q² sequit² e bonū arg² vt
tu es h² vel tu es aial. ergo tu
es aial. tu es alb² vel tu es co-
lozat². ergo tu es colorat². et
ista regula sequit² q² a parte
disuncti ad totum disunctuz
est bona consequētia. vt ho-
mo currit. ergo homo v² asin²
currit. Tertia regula e ista.
a disunctiua affirmatiua cu²
destructione vni² partis ad al-
teram partem est bona p²ia.
vt tu curris vel tu sedes. s² tu
non curris: ergo tu sedes.

Quarta regula est ista. a co-
pulatiua negatiua ad disunc-
tiuam affirmatiuam factam o
partibus contradictoriis co-
pulatiue affirmatiue est bona
consequētia. vt non tu es h²
& tu es asin². g² tu n² es h² l²

tu nō es asinus? et eo. Et nota
 q̄ copulatio affirmatio h̄y dō
 p̄tradictoria q̄z unū ē copula/
 tio negatio i qua p̄ponitur ne/
 gatio et reliquū ē vna disjunc/
 tio sc̄a de p̄tib⁹ oppositis ip̄i.
 copulatio q̄r ōz q̄ copulatio
 negatio et disjunctio affirmatio i
 vice p̄tat̄ q̄g tu es h̄o et tu
 es asinus h̄y duo p̄tradictoria
 quoz unū ē hoc nō tu es h̄o et
 tu es asinus. Et hoc est illud tu nō
 es h̄o et tu non es asinus. 5^a
 regula est ista. a disjunctio ne/
 gatio ad copulatiuā affirma/
 tiuā factā ō partib⁹ oppositū
 disjunctio affirmatio ē bonū ar/
 gū et eo vt nō tu curris vel tu
 sedes ḡo tu nō curris et tu nō
 sedes et eo. Et rō qz ois dis/
 junctio affirmatio h̄y p̄tradi/
 ctoziū p̄ negationē p̄positā to/
 ti et per copulatiuā factā ō p/
 tib⁹ oppositis. vt tu curris et
 tu sedes h̄nc p̄tradicit q̄lib⁹
 istaz non tu curris vel tu sedes
 tu non curris vel tu non sedes
 Sexta regula ē ista a p̄diti/
 onali affirmatio cuius suo an/
 cedente ad consequens eius dō
 est bonū p̄nat̄ si tu es h̄o tu es
 al̄i et tu es h̄o ergo tu es al̄i.
 Septima regula ē i^a. A p̄diti/
 onali affirmatio cū p̄tradictio
 nis ad p̄tradictiozū p̄cedē
 dētis ē bona cōsequentiā vt si
 antixps est albus antixps est

coloratus. sed antixps nō est
 coloratus. ḡ antixps nō ē albus
 Et notāter dixi in ambabus p̄
 gulis affirmatio qz de nega/
 tio nō tenent h̄mōi regule.
 De p̄batōib⁹ terminoz.
 q̄ Clatiter p̄positiones il/
 latine probent p̄nti do/
 ctrina diḡscitur satis plene. et
 p̄ nāqz a resolutione est ichoā/
 dus qua indefinite particula/
 res et singulares de s̄biecto nō
 p̄noie demonstratio rationa/
 biliter inferunt. Quēz ḡo
 talis est taliter s̄ferenda. vt p̄
 antecedēte sumatur duo de/
 monstratio i quozum primo p̄
 dicef p̄dicatus resoluende et
 i secundo s̄biectū. verbigrā/
 bo currit sic resoluatur hoc
 currit et hoc ē homo. ergo h̄o
 currit. Exemplum in obliquo
 vt hominis est asinus. hui⁹ ē
 asinus et hoc est homo. ergo
 et cetera. Et ita in alijs casib⁹
 singularis numeri dicatur.
 Exemplum in numero plura/
 li vt homines currunt hec cur/
 runt et hec sunt homines ego
 et cetera. Exemplum in o/
 bliquo vt aliquozum contra/
 dictozozum alterum est ve/
 rum. horum alterum est ve/
 rum. et hec sunt contradictio/
 nis ergo et cetera. et ita dicatur
 in alijs casibus. ita qz semper
 prima demonstratio sit eius

de casus cū resoluēda. et eo qz
 tiue i recto sumat. S; propo/
 nes d̄ h̄bo aplatio eodē mō
 probat̄ excepto h̄o qz et d̄mō/
 stratio d̄ esse de h̄bo disjuncto
 verbi s̄bi de p̄nti et ei⁹ de d̄ p̄
 teritovel futuro aut alterius
 q̄g h̄o currebat. sic resoluēf
 hoc currebat et hoc ē vel erat
 h̄o ḡz. Itē h̄o disputabit h̄o
 disputabit et hoc ē l̄ erit h̄o ḡ
 et. ita qz verbū s̄bz s̄ptū fo/
 loco sit semp̄ p̄nti t̄p̄is cū h̄/
 bo resoluēf p̄p̄ois. S; q̄n p̄/
 p̄ois resoluēde h̄bū p̄cipale
 ē li p̄t p̄tigit icipit vel definit
 et p̄p̄erit de fo verbo p̄simi/
 li. vt h̄o p̄t esse albus. hoc p̄t es/
 se albus et hoc ē vel p̄t esse h̄o
 ḡ. Itē albus icipit ee nigz hoc
 icipit esse nigz et hoc est vel i/
 cipit esse albus ḡ. et ita dicat̄
 i plurali vt prius. Mod⁹ cōfi/
 mil̄ ē tenēd⁹ i propoib⁹ d̄ ex/
 tremo copulato vel disjuncto
 vt h̄o vel asinus currit si totum
 disjunctū ē s̄biectū resoluatur
 sic hoc currit et hoc ē h̄o vel asi/
 nus. ḡ si aut p̄a pars fuerit s̄/
 iectū sic resoluatur hoc vel asi/
 nus currit et hoc ē h̄o ḡ. et ita di/
 cendū est i illis de copulato et
 cōditionato s̄biecto vt h̄o et a/
 sin⁹ currit. Propo si ē ipossi/
 bilis ē falsa. Idē est vicēdum
 d̄ p̄ticulari et singulari resolu/
 bili affirmatio sicut de indefini/
 ta. vt aliquis h̄o disputat for/
 currit. S; p̄ticularis vel ide/
 finita negatio h̄y duplicē mo/
 dū probat̄. prim⁹ dicitur ē vt
 hoc nō currit et hoc ē h̄o ergo
 homo nō currit. vbi autē vide/
 atur. qz i^a mod⁹ nō d̄seruiat su/
 matur p̄dictoziū i^a. vt c̄biera
 nō currit. h̄o indefinita p̄bari nō
 p̄t p̄ tuo demonstratio qz semp̄
 fa est; falsa. s. hoc ē c̄biera iō
 ad veritatez videndā isti⁹ s̄ia/
 tur ei⁹ cōtradictiozū. s. omis
 c̄biera currit et qz h̄o ē falsa
 iō illa ē vera. Consimiliter ē
 dicendū in aduerbijs vbi s̄bi/
 iectum fuerit aduerbium h̄nc
 terminum infra se vt aliquā/
 do tu es nunc tu es et nunc est
 aliquando ergo. Itēz heri tu
 fuisti tunc tu fuisti et tunc est
 vel fuit heri ergo. Itē ante
 a. tu disputabis tunc tu dispu/
 tabis et tunc est vel erit ante.
 a. ergo. Itēz alicubi tu es ibi
 tu es et ibi est alicubi ergo. et
 ita de p̄terito et futuro dica/
 tur vt dictum est in tempora/
 li. Ex p̄dictis infero qz etiā
 probandum sunt p̄positiones
 indefinite et particulares d̄ h̄
 bo s̄bstatio p̄ntis t̄p̄is et p̄di/
 cato participio sicut p̄p̄oes
 de verbo p̄cipali illi⁹ p̄tici/
 pi. volo dicef qz ita p̄bada ē
 h̄o resoluibiliter. Adā ē p̄terit⁹
 sic ut i^a adā fuit. et ista antix/
 d i

et futurus. sicut i^a antixps erit.
vt b^o erit et hoc e^o vel erit an
xps. g^o antixps e^o futurus. Aliqs
b^o e^o iterfec^o b^o e^o iterfec^o et b^o e^o
l^o fuit aliqs b^o. g^o. Itē soz.
potens esse hoc est potēs esse
et b^o e^o l^o pōt eē soz. g^o. zc. Jux
ta p̄dicta seq̄ veritas multaz
ppōnuz. p^a e^o ista. Senex erit
puer p̄bat hoc erit puer et b^o
e^o vel erit senex. g^o. zc. demon
strādo vñ q^o est puer et erit se
nex. fa pp^o puer fuit senex. p
batur hoc fuit senex. et hoc est
l^o fuit puer. g^o dōmōstrādo vñ
senē. 3^a pp^o albu fuit qñ n̄ fu
it albu p̄bat et pōo q^o tu sis al
b^o et p̄tue an hoc fuerit niger
l^o p̄posito hoc fuit qñ nō fuit al
bu. et hoc est vel fuit albu. g^o.
zc. 4^a pp^o p̄r erit qñ n̄ bē
bit filiū n̄z filiā p̄bat hoc erit
qñ non bēbit filiū n̄z filiā et
hoc est vel erit p̄r. g^o demon
strādo vñ patrē q^o remāebit
post mortēz filioz et filiaruz
Quinta pp^o aliq^o maiori te
et quolz minori tu es mior p̄o
bat isto tu es mior dōmōstrā
do vñ maiore te et hoc e^o ma
i^o te et quolz minori te. g^o zc.
6^a. pp^o aliquo miori te et
quolz maiori te tu es maior p̄
bat isto tu es maior dōmōstrā
do vñ mior te et hoc e^o min^o
te et quolz maiori te ergo zc.
7^a. pp^o albu pōt esse nig^o

p̄bat hoc pōt esse nig^o dōmō
strādo te et hoc est vel pōt eē
albu. ergo. zc. Et ita p̄bat ista
Sedentes possit esse currere :
8^a. pp^o verū est q^o mūdus
nō fuit. p̄bat hoc est qd̄ mun
dus non fuit. dōmōstrādo il
lā tu es et hoc est verum ergo
zc. Nonā p̄positio. Necessa
riū est quod de^o numq̄s erit. p
batur hoc est quod deus nūq̄s
erit dōmōstrādo celuz et b^o
est necessarius ergo. zc. De
ciā pp^o. possit esse quod nihil
fuit et quod nihil erit. p̄bat
hoc e^o quod nihil fuit et quod
nihil erit dōmōstrādo istans
presens. et hoc e^o possit g^o zc.
Undecima p̄pō. Candela
lucens est extincta p̄bat hoc
est extinctū dōmōstrādo can
delam iam extinctam q^o p̄r
fuit lucens et hoc est vel fuit
candela lucens ergo. zc.
Duodecima p̄pō. Uū
uum est mortuum. probatur
hoc est mortuum dōmōstrā
do adā et hoc est vel fuit viuū
ergo et cetera.
11. P̄uersalis p̄posi
tio affirmatiua expo
nibiliter probatur p̄
suam p̄iacentem et vniuersa
lem negatiuam sibi correspō
dentem. vt omnis homo cur
rit. exponitur sic hō currit. et
n̄ est hō qñ istud currat. g^o

ec. ex^o i^o n^o p̄l^o vt dōs hois cur
rit hoies currūt. et uulla sunt
hoies qñ illa currāt g^o zc. Lō
sitr i^o obligs caib^o p̄ter h^o q^o i
negaria exposire pōaf sicutū
v̄l is sp̄ i^o rctō et r̄l^o i^o obliq^o p̄
sitr cū obliq^o ppōis exponde
vt c^o n̄z hois an^o currit hois a
n^o cur. et n̄ e^o h^o qñ illi^o an^o cur
rat. g^o zc. Itē oīū p̄dcoziū
altera ps e^o h̄a p̄d^o altera ps
e^o h̄a et nulla sūt p̄dic^o qñ illo
rū altera ps sit h̄a. g^o zc. Ita
q^o sp̄ r̄l^o seq̄ li qñ. postimo
h̄o oīs ter^o q^o se teat a pte p̄di
cati et ita i^o alijs caib^o e^o dōdū.
Mō p̄l^o p̄bat ppōes v̄l e^o s̄
verbo apliat^o p̄ter hoc q^o i^o fa
exposire pōaf h̄bū d̄suctū vt
in resoluētibz verbigrā
tia omnis homo fuit sic ex
pōaf h^o fuit et nihil e^o l^o fuit hō.
qñ illō fuit. g^o zc. itē oē albu
disputabit. albu disputabit. et
nihil e^o l^o erit albu qñ istō dis
putabit. ergo et cetera omne
album potest esse nig^o albu
p̄r eē nig^o et n̄ e^o l^o p̄r eē albu
qñ istud possit eē nig^o g^o. itē
oīs h^o icip̄ disputare. homo i
cipit disputare. et n̄ est vel
icipit eē h^o qñ illud icipiat di
sputat g^o zc. i^o obligs caib^o e^o
p̄sitr expōaf t̄ido mo^o p̄rio
rē de r̄l^o. p̄sitr exponit ppō
nes de p̄nti h̄ites p̄dicatu p̄
ticipit aliq^o verbi apliati. vt

oīs hō e^o p̄terit^o expōaf sic hō
e^o p̄terit^o et n̄ e^o l^o fuit hō qñ il
tud sit p̄teritū g^o zc. itē oē al
bu e^o generādū albu e^o gerādū
et n̄ e^o l^o erit albu qñ istud sit
gerādū. g^o zc. S̄z ppōes o^o s̄
iecto p̄posito p̄nt dupl^o r̄ expo
ni s̄z q^o s̄b^o p̄t eē to^o p̄pōst
tū l^o ps. vt oīs hō l^o an^o e^o an^o s̄
s̄b^o e^o totū d̄suctū sic expo
nit h^o l^o an^o e^o an^o et nihil e^o h^o l^o
an^o qñ illud sit an^o. g^o zc. Si
vero p̄cise p^o ps e^o s̄b^o iectū. fa
expons erit i^o nihil e^o h^o qñ il
tud vel an^o sit an^o. et sic i^o v̄l is
erit falsa. p^o et fo^o vera. et ita
de alijs dicat c^o cūz ppōis ext
stāt vel casus. Uū aut nega
tia n̄ expoitur s̄z dupliciter p̄
bat aut p̄ sua singularia aut p̄
suum p̄dictozium. verbi^o nul
lus homo est chimera proba
tur sic primo^o nec i^o homo est
chimera. nec i^o homo est chi
mera. et sic de singulis ergo et
cetera. Secundo modo pro
batur sic ista p̄positio e^o fal
sa aliquis homo est chimera
et ista contradicit isti. nullus
homo est chimera. ergo hec
est vera et communiter in om
nibus alijs talis modus serue
tur. Ex p̄dicto moda p̄
bandi p̄positiones vniuer
sales affirmatiuas infero aliq̄s p̄
pōes. p^a est i^o. Omne q^o fuit e^o
p̄batur aliq^o qd̄ fuit e^o. et n̄
d z

Et quod fuit quod illud sit. g. maior
est maiore. et si r. minor. quod suum
tradictio est f. l. 3. v. aliquid est quod
fuit quod non est h. naq. est iplica. et
tradictio. et ita procedit quod o. e.
quod erit est et o. e. quod potest esse est. et
et o. e. quod est itell. aut imago est.
p. 3. q. l. ista ex suis exponit
b. i. q. negata d. 3. poi. ubi di
fuit. q. 2. ubi p. r. i. c. i. p. a. l. e. i. b. i. u. s.
v. l. i. s. e. s. o. l. u. m. o. b. b. u. d. e. p. s. e. n. t. i.
a. b. s. q. p. t. i. c. o. s. b. e. q. n. t. e. a. l. i. c. v. e. r.
b. i. a. p. l. i. a. t. i. u. s. f. a. p. p. o. e. q. n. f. u. i. t.
i. t. e. p. b. a. t. a. l. i. q. d. q. n. f. u. i. t. e. s. i. c. u. t.
i. s. t. a. s. p. r. i. s. z. n. i. b. i. l. e. q. n. f. u. i. t. q. n.
i. l. l. o. s. i. t. g. z. c. f. a. e. x. p. o. n. e. s. i. t. e.
r. u. e. v. e. r. a. q. z. s. u. i. t. t. r. a. d. i. c. t. o. r. i. u.
i. p. l. i. c. a. t. r. a. d. i. c. t. o. n. e. v. 3. a. l. i. q. d.
e. q. d. n. o. f. u. i. t. q. d. n. o. e. e. t. p. n. r. z.
c. e. d. e. r. e. q. o. e. q. d. n. o. e. r. i. t. e. z. o. e.
q. d. n. o. p. o. t. u. i. t. n. e. c. p. o. t. e. r. i. t. e. s. s. e. e.
3. a. p. p. o. q. l. 3. m. a. i. o. r. i. t. e. z. q. l. i. b. z.
m. i. o. r. i. t. e. t. u. e. s. m. i. o. r. p. b. a. t. a. l. i. q.
m. a. i. o. r. i. t. e. z. q. l. 3. m. i. o. r. i. t. e. t. u. e. s.
m. i. o. r. v. t. p. b. a. t. u. e. i. a. o. c. a. o. z. n. l.
e. m. a. i. o. r. e. z. q. l. 3. m. i. o. r. i. t. e. q. n. i. o. t. u.
s. i. s. m. i. o. r. g. z. c. m. i. o. r. p. 3. q. z. s. u. i.
t. r. a. d. i. c. t. o. r. i. u. e. f. l. 3. 4. a. p. p. o. q. l. 3.
m. i. o. r. i. t. e. z. q. l. 3. m. a. i. o. r. i. t. e. t. u. e. s.
m. a. i. o. r. p. b. a. t. a. l. i. q. m. i. o. r. i. t. e. z. q.
l. 3. m. a. i. o. r. i. t. e. t. u. e. s. m. a. i. o. r. z. n. i.
b. i. l. e. m. i. o. r. e. z. q. l. 3. m. a. i. o. r. i. t. e. q. n.
i. o. t. u. s. i. f. m. a. i. o. r. g. z. c. p. 3. p. n. a. c. u.
m. a. i. o. r. i. t. e. x. a. o. c. a. o. m. i. o. r. p. b. a. t. p.
s. u. i. t. t. r. a. d. i. c. t. o. r. i. u. q. d. e. f. l. 3. v. 3.
a. l. i. q. d. e. m. i. o. r. e. z. q. l. 3. v. 3. q. u. o. l. i. b. z. m. a. i. o.
r. i. t. e. q. u. o. t. u. n. e. s. m. a. i. o. r. q. r. z. c.

Prop^o officia bilis est ista
o^o dictu^o v^ol^o o^o i^o finitua
determinat aliquo terio mo
dali l^o p^ocernent^o actu m^oris.
Teri modales sunt isti veruz
falsuz necz p^otiges poss^o ipos^o
Teri vero p^ocernentes actu
m^oris onf^o isti. Scio dubito c^o
doyolo nolo itelligo cogno
sco z sil^o es ac et ipoz p^oicipia
b^o moi ar teri aliqn faciut sen
suz p^opositu. aliqn diuisum fa
ciunt sensuz coposituz q^odo p^o
eedut. tota^o r^o dictu^o l^o oro^o in
finitua aut fia^o r^o sbequuntur.
vt pos^o est for. currere. For
currere e contigens. tu scis q
uz esse deu esse e scitu a te. s^o
qn aliquis istoz terioz medi
at iter actum casuz z verbuz
infinitui modi tunc constitue
re or sensum diuisum. vt om
nece est esse hoinem scis ee al
z ita de alijs. Et h^o modi pp^o o
sensu viso pbanda e fm erige
tia teri pcedentis simpl^o r z n
roe teri modalis aut roe ali
cuius alterius teri concernen
tis actum mentis. verbigra.
Oez boiez pos^o e currere. h
no est officienda. s^o exponeda
iuxta doctrina tradita i pbat
one vlui pponu isto boiem
possi^o est currere z nihil evel
possi^o est esse hominem quin
illud possibile sit currer. g. zc.
It e h. est resoluca. A. scio ce

per isto mo. hoc scio esse ve
ru z hoc e: a. ergo zc. Propo
vero de sen su coposito offic
abiliter probat vt possi^o e for
currere h pp^o est possibil^o for
currit q adeqte significat for.
currere ergo zc. It e necesse e
deu esse. h prop^o e necessaria
deus est que adequate signifi
cat deum esse ergo zc. Lohit
probantur i^o tu scis for. curre
re. tu dubitas regē sedere. p^o
naqz sic officiatu^o h prop^o est
scita a te for. currit que adeq
te significat for. currere g^o zc.
z ita similitur dicatur ad in
finitas p^o h^o es iuxta psonatia
terini facien^o sensu ppositum.
Ex pdictis ifero aliquas pclu
sioes prima e ista. albu possi
bile est ee nigz z m ipos^o est
albu ee nigz p^o ps p^o qnia h^o
possibile e esse nigz te omon
strato z h^o e l^o possibile e esse
albu g. zc. p^o p^o a resoluca
b^o ad resolutu. Et fa ps pba
tur. Na h^o pp^o e ipossibilis al
bu e nigz q adequate figt al
bus esse nigz g. zc. p^o p^o ab
officiatibus ad officiatu. Et i
ta pbat i^o sedete possibile
est currere z m ipossibile e se
dete currer. fa p^o oez boiem
p^o tiges e esse z m necesse e o^o
boiez ee. p^o ps pbat qiaz ho
mie p^o tiges e esse z nil est vel
p^o tiges est esse homine qui

illud ptinges sit esse. g^o zc. p^o
p^ona ab exponitib^o ad exposi
tu. fa pars probat. na bec e
necessaria ois h^o e que adeq
te significat omnez boiez ee
g^o zc. p^o 3. cōsequentia vt p^o
Tertia pclusio tu scis alter
istoz esse veru demonstratis i
stis contradictioz rex sedet
nullus rex sedet. z m nullu is
tozum scis esse veru p^o ps p^o
qz bec est scita a te alteruz is
toz est verum. que adequate
significat alteru istoz esse ve
ru. g^o. fa ps probat nec hoc
istozum scis esse verum om
strado affirmatiuam nec hoc
istozum scis ee verum demon
strando negatiua z no sit plu
ra istozum g^o zc. p^o 3. p^o sequen
tia a singularibus sufficienter
enumeratis ad suam vniuer
salem. Quarta pclusio tu du
bitas a ee verum. z m nulluz
a dubitas ee verum probatur
z pono q omne a sit illa deus
est quam scias ee veram. sed
dubites an ista sit a isto posi
to prima pars patet quonias
bec est tibi dubia a est veruz
que adequate significat a es
se verum ergo z cetera.

Secunda pars probatur
sic arguendo nullam tales de
us e dubitas ee vera s^o omne
a e aliqua talis. ergo nullu
dubitas ee veru p^o p^ona qua
d 3

est fillogism^{us} in 2° p^{er}fig^{ur}e 7 aⁿs
est manifestu^m ex cau. 5^a 2° vo/
lo tibi dare equu^m meu^m 7 tñ nul
lu^m equu^m meu^m volo tibi dare. p
bas 7 p^{ro} q^{uod} tibi p^{ro}mitta^m eq^u
meu^m q^{uod} creda^m esse iⁿ stab^o fit tñ
cora^m me q^{uod} pure est platonia
ita q^{uod} n^{on} meu^m obqua^m ca^us istum
equu^m que video n^{on} veli tibi da
re iⁿ p^{ro}posito p^{ro} p^{ro} officia^m p
cau^m 7 officia^m sic h^{ab} p^{ro} p^{ro} voluta
a me do tibi eq^u meu^m q^{uod} adeq^{ue}
te significat me dare tibi eq^u
meu^m. g^o 7c. p^{ro} 2^a ab officia^m/
b^o ad officia^m faz p^{ro} p^{ro} sic
nullu^m eq^u que creda^m est plato
nis volo tibi dare. s^{ed} o^{mn}es meu^m
eq^u credo esse platonis. g^o n^{on}
lu^m eq^u meu^m volo tibi dare p^{ro}
2^a vt p^{ro} 2^a q^{uod} est iⁿ fo. p^{er}fig^{ur}e. 7c.
6^a 2° p^{ro} p^{ro} for loq^u 7 tñ nul
lu^m for p^{ro} p^{ro} loq^u p^{ro} 7 p^{ro}
q^{uod} sint a^u loqe for et plato ita
q^{uod} nescia^m distinguere q^{uod} sit fo
re l^o plato loq^u tñ for c^o vocē
bñ cognosca^m q^{uod} est for 7 nō loq^u
tur plato isto p^{ro} p^{ro} p^{ro} p^{ro} p^{ro}
ps p^{ro} cauz q^{uod} seq^u p^{ro} p^{ro} vo
cē for. g^o p^{ro} for loq^u 7 2^a p^{ro}
p^{ro} q^{uod} seq^u nullu^m isto^m
p^{ro} loq^u s^{ed} ois for est aliq^u
isto^m. g^o nullu^m for p^{ro} loq^u
p^{ro} p^{ro} q^{uod} est fillogism^{us} iⁿ fo.
p^{ro} p^{ro} figure. Dic est notadu^m q^{uod}
iste p^{ro} p^{ro} p^{ro} p^{ro} iⁿ cap^o
resolubiliu^m. s. vey est q^{uod} mundus
non fuit 7 necru^m est q^{uod} o^{mn}is nu^mq^{uam}

erit possibile est q^{uod} n^{on} fuit. q^{uod} et
n^{on} erit n^{on} sunt ver^o officia^m r^o
ban^o nec sunt fil^o es iⁿ significa^m
est resolubl^o r^o et officia^m r^o q^{uod}
officia^m tenet li q^{uod} p^{ro} p^{ro}
ti^o 7 r° tenet r^o q^{uod} 7c
Kop^o descriptibil^o est il
la iⁿ q^{uod} terius p^{ro} ac
tū m^o iⁿ p^{ro} p^{ro} nul
lo terio p^{ro} mediato vt
ego cognosco for. h^{ab} n^{on} q^{uod} sic
describit^o. Ego cog^o aliqd sub
r^o est for. tu itelligis ho^o inem
tu itelligis aliqd s^{ed} r^o est h^{ab}
S^{ed} teri concernetes actu^m m^o
q^{uod} si cadūt sup^{er} iⁿ p^{ro} ill^o ne
cessario est significatiu^m p^{ro} p^{ro}
aliter sunt describēdi sicut sci
re credere dubita^m 7 h^{ab} modi
vt tu scis a p^{ro} sic describi
tur tu scis adeq^{ue} significat^o
a p^{ro} q^{uod} scis adeq^{ue}
significari p^{ro} a p^{ro}. g^o 7c.
Tu credis a p^{ro} tu credis
adequatum significatum a p^{ro}
p^{ro} quod credis adeq^{ue}
te significari per a p^{ro}
nem ergo et cetera. Itē tu du
bitas a 7 b p^{ro} tu du
bitas adequata significata a 7
b p^{ro} que scis vel
credis adequate significari p^{ro}
s et b p^{ro} ergo 7c.
Notāter dicebat nullo ter
mio mediato p^{ro} q^{uod} si p^{ro}
deret aliq^u termin^o mediatu^m
tōne il^o deberet ista p^{ro}

stio p^{ro} q^{uod} a p^{ro} med
ato sp^o est choada p^{ro} p^{ro}
tio. vt ois h^{ab} itelligit se h^{ab} est
ponēda isto h^{ab} itelligit se et
nihil est h^{ab} q^{uod} illud itelligat se
g^o 7c. Itē hoies cognoscūt fu
tura h^{ab} sic r^o h^{ab} cogno
scūt futura et h^{ab} hoies. g^o
7c. Circa p^{ro} iⁿ hoc cap^o et
p^{ro} est notāda d^o p^{ro}
tionū p^{ro} quartūq^{ue}
p^{ro} q^{uod} p^{ro} descriptibil^o
et p^{ro} v^o affirmatia seu q^{uod}
cauz alia exponibilis fil^o cō
uertitur cum suis exponētib^o
fil^o sūptis. vñ bñ seq^u cogno
sco hoies g^o cognosco aliquid
s^{ed} r^o qua h^{ab} et est. Itē ois
h^{ab} currit. ergo h^{ab} currit et n^{on}
h^{ab} est h^{ab} q^{uod} illud currat et est
h^{ab}. Itē ois h^{ab} currit. g^o h^{ab}
currit et n^{on} est h^{ab} q^{uod} illud cur
rat. et est. S^{ed} p^{ro} resolubi
lis n^{on} p^{ro} cur^o suis resoluē
tib^o nec officia^m cum suis
officia^m. vñ l^o sequatur h^{ab}
est al^o et hoc est h^{ab} est aial
nō tñ seq^u est h^{ab} est aial ergo
hoc est aial et hoc est h^{ab}. q^{uod} a^u
est necessariū et p^{ro} et
p^{ro} m^o a^u erit ita sicut fil^o
significat p^{ro} et tñ nō erit ita
sicut significat p^{ro}. Itē seq^u
h^{ab} p^{ro} est necessaria de^o est q^{uod} ad
quate sūt d^o est. g^o necesse est
deū est. et tñ n^{on} seq^u est neces

se est deū est g^o p^{ro} est necessa
ria d^o est q^{uod} adeq^{ue} sūt deū esse
q^{uod} a^u est necessariū et p^{ro} cō
tingēs. Sil^o si nulla p^{ro} for
ita est sicut significat p^{ro} et
tñ n^{on} ita est sicut significat per
p^{ro}. Ex p^{ro} isero aliq^u p^{ro}
s^{ed} p^{ro} est iⁿ veientes cognosco
et tñ n^{on} cognosco veientes. p^{ro}
bas et pono q^{uod} for. fit a longe
quiveiat v^o me quez sciam
est for. s^{ed} creda^m ip^o n^{on} moueri:
et nihil aliud p^{ro} p^{ro} p^{ro}
p^{ro} p^{ro} q^{uod} hoc cognosco et
h^{ab} est veiens. g^o 7c. Fa p^{ro} etiā
patet. q^{uod} nō cognosco aliquid
s^{ed} r^o qua veniens. Fa p^{ro}
clūso est ista deum trinum et
vnum cognouit aristoteles et
tñ Arist. n^{on} cognouit dū trinu^m
et vnu^m p^{ro} p^{ro} q^{uod} h^{ab} co
gnouit. Ar. demonstrado deū
et hoc est trinus et vnu^m ergo
etc^a. Secunda ps etiam pat^o
quoniam. Arist. nō cognouit a
liquid sub r^o qua de^o trī
nus et vnu^m ergo etc^a. p^{ro} 2^a
a descriptione ad descriptuz
3^a 2^a a p^{ro} scio et tñ nō
scio a p^{ro} probatur et
pono q^{uod} a fit iⁿ de^o est quam scī
am et credam q^{uod} non fit aliq^u
a iⁿ mūdo iⁿ p^{ro} a scio quā
h^{ab} scio demonstrando istaz d^o
est et hoc est a ergo et cer^a. et
o aliquid s^{ed} r^o qua a er quo
d 4

ratio est. 4^a 2° forte picipis
et tñ n picipis for. probatur et
pono q for. loqf corā te c^o vo
tē audias credas tu tñ q n fit
aligs for. i mūdo 1° posito for.
picipi. qz b^o picipi et b^o e for.
g^o zc. et tñ n picipi for qz n pci
pis aliqd sb rōe q for. g^o. zc.
e. X p^o dictū p^o q necū z 2
tigēs dupl^r sumūf. s^r r
solubil^r z officibil^r. s^r ipoz
aduerbia. s. necessario z cōti
gēter expōib^r pbant vt nōio
ds ē sic expōit ds ē et nō pōt
ēē qn de^o sit g^o. zc. Item necio
mūd^o fuit. mūd^o fuit z n potu
it ēē qn mūd^o fuerit. Itē necio
aliqd erit. aliqd erit. et si po
terit ēē qn aliqd erit. g^o. zc. ita
q verbu p^oncipale. 2° exponē
tis sit e^o dē t^oris cū verbo p^o
cipali exponende. Opposito
mō expōit p^origēf. vt p^origēf
tu es exponit sic tu es z pōt
ēē q tu n sis. g^o. zc. Itē p^origēf
ter tu eris. tu eris z poterit ef
se q tu n eris. g^o. zc. z ita de p
terito dicaf. Hic sūt duo no
tabilia p^oncip^o necessario z p^o
rigēf sumūf aliqñ i sensu dīso
et aliqñ i sensu pōito sicut ne
cessario z p^origēs. In sensu p
posito qñ total^r pcedūt aut si
nal^r sbsequit. vt necessario
bō est aial. tu curris p^origēter
s^r i sensu dīso qñ mediat iter
s^rbiectum z verbu aut iter ver

bū z p^odicatū. Ex^m p^oncipi bō
necessario est al^r. Ex^m si for. ē
p^origēf currens. s^m notabile
est illud. Qual^r cūq^z i sensu p
po^o sumūf semp eod mō ex
ponūf. vt dictū ē. S^r qñ i s^r
su dīso sumūf pcedente alio
terio mediatō non exponūf
s^r p^opositō pbāda ē s^r p^origēf
am teri pcedētis. vt bō ne
cessario ē al^r. bec nō ē exponē
da neq^z pbāda rōne illi^o teri
necessario. s^r resoluenda rōe
isti^o teri bō. vt hoc necessario
est animal z hoc est bō. g^o. zc.
quo facto p^o resoluens ē expo
nenda sic hoc ē al^r. z hoc non
pōt si esse al^r. ergo ita q li po
test seqtur s^rbiectū sicut li ne
cessario l^r p^origēter. Ex q seq
tur ē q istud verbu pōt sumi
tur aliqñ i sensu cōposito. al^r
quando i sensu dīso. In s^rsu
composito quando pcedit
totaliter sensu ipersonaliter
tenetur vt potest esse q tu cur
ris. i sensu dīso quando p
sonaliter sumit. vt an^r p^o pōt
esse. Ex p^odictis infero aliq^z
conclusiones. prima est i^a ne
cessario aliquis est quod con
tingenter est. probatur aliqd
est quod contingenter est. et
non potest esse qui aliquid sit
quod contingenter est. ergo.
et cetera. Secunda con
clusio anima tua necessario

est et tamen contingenter ani
ma tua ē p^a ps probaf resolu
tozie. vt hoc necessario est et
hoc ē aia tua. g^o. zc. Secunda
ps probaf expōib^r sic aia tua
est. et pōt ēē q non aia tua sit
g^o. zc. Na seqf. tu n es. g^o non
aia tua est qz ex opposito seq
tur oppo^m z pōt esse ita sicut
significatur per an^s. g^o pōt ēē
ita sicut significatur per p^onc.
Tertia conclusio necesse ē te
fuisse. et tñ p^origēter tu fuisti.
p^a ps pbatur qñ b est necessa
ria tu fuisti que adeq^zte signi
ficat te fuisse. g^o et cetera. fa
ps pbatur. nā tu fuisti et potu
it esse q tu non fuisti. g^o p^otin
genter tu fuisti g^o. 4ª conclusio
pōt esse q an^r p^o sit bō q ē z tñ
an^r p^o n pōt ēē bō q ē p^a ps
pbatur qñ b est possibilis an^r
p^o est bō q est que adequate
te significat q an^r p^o est bō q
est g^o. zc. vñ li pōt impsonal^r
sumptū est terminus officabi
lis sicut li possibile. fa ps pa
tet qñ detur oppo^m v^z anti
christus potest esse bō q est et
ex i^o seqtur q an^r p^o potest
esse homo et iste est p^osequēs
salsuz. g^o. et an^s z p^z p^osequē
tia. qz li pōt sumptū psonal^r
est termin^o imediat^o z relatiu
um q qd est resolubile gene
ral^r i et ille illa illud ex q nō
impeditur p aliq^z sig^m p^oce

dens. Hic ē notādū q nō neces
sario dupl^r sumitur vno mō
nōial^r i dātio vel ablatiuo
casu. Alio^o aduerbial^r rvt dīc
tum est. P^o modo non expo
nitur. sed resoluif. vt necessa
rio tu es i^o tu es z hoc ē neces
sarium g^o ex quo sequitur qd
necessario tu es homo. z tam
p^origenter tu es homo. tenen
do li necessario nominal^r i
ablatiuo casu qz i^o tu es dīcō
strando deus. z hoc ē necessa
riū g^o. Sumendo tñ li neces
sario aduerbial^r foret ista p^o
positio ipossibilis propter im
possibilitatem exponentium
Itē pcedit q for. necessario
obedit z idem for. p^origēter o
bedit sumendo li necessario i
dātio casu qz for. huic obe
dit demonstrando deum z hoc
ē necessarium ergo zc. Se
cūda ps etiā p^z exponēdo sic
for. obedit et potest non obe
dire. ergo contingenter for.
obedit q^o. zc.

Am gradus compara
tionis restat exponere
z p^oncipio posituum cō
parabiliter sumptum. vt tu es
ita fortis sicut aliquis homo
mundi. exponitur sic tu es for
tis. Et aliquis homo mundi
est fortis et nō aliquis bō mū
di est fortior te ergo et cetera
Item tu fuisti ita fortis

ficut aliquis hō tu fuisti fortis
 Et aliq̄ hō fuit fortis ⁊ n̄ ali
 quis hō fuit fortior te ḡ ⁊c. ⁊
 ita de futuro suo oīcat. Sed
 notādū q̄ si fiat p̄pa° respec/
 tu terini cois a p̄te p̄n̄ distri
 buti n̄ d̄z sumi i° teri° s̄b dis/
 tributōe i aliq̄ exponētū. vt
 tu es ita alb⁹ sicut oīs hō. nō
 d̄z dici i fa exponēte oīs hō ē
 albus qz b̄ est falsa ⁊ exposita
 vera. Sequitur enī tu es ita al
 b⁹ sicut i° hō. g° tu es ita alb⁹
 sicut oīs hō p̄z p̄na ab iserio/
 ri ad suū supi° affirmatiē sine
 distributiōe ⁊ sine fig° ipediē/
 te ideo d̄z sic expōi tu es alb⁹
 ⁊ hō ē alb⁹ ⁊ nō oīs hō ē albi
 or te. g° ⁊c. Ex p̄dicto mō ex/
 ponēdi isero aliquas p̄cl oēs
 p̄ma ē i° tu es ita fortis sicut
 oīs hō mūdi ⁊ tū n̄ es ita for/
 tis sicut aliq̄ hō mūdi. p̄a ps
 p̄z qz tu es fortis ⁊ hō mūdi ē
 fortis ⁊ n̄ oīs hō mūdi ē forti/
 or te g° ⁊c. Fa ps s̄l r̄ p̄z quo
 niā suū p̄dictoriū ē falsū viz
 tu es ita fortis sicut aliq̄ hō
 mūdi. qz ex ip̄a sequit̄ tertia
 sua exponēs v̄z non aliq̄ hō
 mūdi ē fortior te q̄b̄ ē falsum
 Fa p̄aial q̄b̄ n̄ ē ita forte si
 cut leo ē ita forte sicut oē al/
 mūdi p̄batur equ⁹ ē ita fortis
 sicut oīe al mūdi ⁊ idē equ⁹
 ē aial quod nō est ita forte si/
 cut leo g° ⁊c. p̄z p̄na a r̄soluē

tib⁹ ad r̄soluētiā aīe aut p̄z ex/
 ponēdo ⁊ resoluendo. Ter/
 tia p̄clusio ego suz ita sapiens
 sicut tu ⁊ de⁹ ⁊ tū ego non suz
 ita sapiēs sicut deus. Fa pars
 est de se manifesta ⁊ probaf.
 Prima nam ego sum sapiens
 ⁊ tu ⁊ de⁹ estis sapientes ⁊ nō
 tu ⁊ deus estis sapiētior̄s me
 g° ⁊c. patz p̄na ab exponēti
 bus ad expositum. et p̄na ac
 fa pars sunt manifeste. tertia
 vero probatur qz si non d̄tur
 oppositum tu ⁊ deus estis sa/
 piētior̄s me. g° tu es sapiē/
 tior me consequens falsum vt
 ego suppono. 4° tu eris
 ita senex sicut tu eris. ⁊ tū in
 nullo istanti tu eris ita senex
 sicut tu eris p̄a pars patz per
 exponētes. tu eris senex ⁊ nū
 quā eris senior q̄z tu eris ḡ ⁊
 c°. Fa pars p̄batur qm̄ q̄cūq̄
 istanti dato in q̄ tu eris senex
 i isto istanti nō eris ita senex
 sicut tu eris qz post istud eris
 senior g° in nullo instanti tu e
 ris ita senex sicut tu eris patz
 cōsequentia. quia p̄dictoriū
 p̄ntis repuḡt aīri propter dī
 strībutiōnē isti° termini sicut
 supra verbum substantiūm.

c Comparatiū gradus
 exponitur similiter per
 tres exponentes. vt fort. est
 fortior plat. fort. est fortis ⁊

plato ē fortis ⁊ n̄ plato est ita
 fortis sicut for. g° ⁊c. Itē tu es
 fortior aliq̄ boie tu es fortis
 et aliq̄ hō ē fortis et n̄ aliq̄
 hō ē ita fortis sicut tu g° ⁊c. s̄z
 b⁹ tu es albior oī boie. Fa ex/
 ponēs n̄ debz esse i° oīs hō ē
 alb⁹ qm̄ tūc expōita eē va et
 vna exponēs s̄l a q̄b̄ n̄ ē p̄ce/
 dendū i logica. s̄z debz sic ex/
 poni i° tu es alb⁹ et hō ē alb⁹
 et n̄ oīs hō ē ita alb⁹ sicut tu
 go. ⁊c. Ex p̄dicto mō exponē/
 di isero aliq̄s p̄clusiones p̄a tu
 es albior oī boie et tū tu n̄ es
 albior aliq̄ boie. p̄a ps p̄z p̄ ex/
 ponentes et fa similiter quia
 suū p̄dictoriū est s̄l m. i. tu
 es albior aliq̄ boie qz tertia
 e⁹ exponens est s̄l a v̄z si aliq̄
 hō est ita alb⁹ sicut tu qz tu ip
 se es ita alb⁹ sicut tu l̄ quilz q
 est albior te est ita alb⁹ sicut
 tu l̄z nō p̄cise ⁊a p̄o for. q n̄ ē
 melior deo est melior oī ente
 mundi p̄z qm̄ for nō ē meliō
 deo vt satis liq̄ et tū ē meliō
 oī ente mūdi qz ip̄e est bonus
 et aliq̄b̄ ens mūdi est bonū et
 nō oē ens mundi ē ita bonum
 sicut for. g° ⁊c. 3° ego sum
 sciētior te et d̄o et tū non sum
 sciētior deo. Fa pars p̄z d̄ se
 et p̄ma p̄batur per exponen
 tes. nā ego suz sciens et tu et
 de⁹ estis scientes et n̄ tu et d̄⁹
 estis ita scientes sicut ego. i°

p̄z qm̄ d̄etur oppōitū. s. tu et
 deus estis ita sciēt̄s sicut ego.
 g° tu es ita sciens sicut ego.
 p̄na s̄l ⁊ vt ego suppono. 4°. p̄
 o tu eris senior q̄z tu eris i a
 liq̄ istāti et tū i nullo istāti tu
 eris senior q̄z tu eris i aliq̄ in
 stāti p̄a ps p̄bat qm̄ tu eris se
 nex et i aliq̄ istāti eris senex.
 et n̄ i aliq̄ istāti eris ita senex
 sicut tu eris ergo tu eris sciōr
 q̄z tu eris i aliq̄ istanti p̄na t̄z
 ab exponētib⁹ ad expōitum
 Et tertia ps aīris p̄bata est in
 alio capitl̄o i quarta p̄clusiōe
 s̄z fa ps p̄clusionis p̄batur qz
 si non d̄et oppōitū. s. q̄ i aliq̄
 istāti tu eris senior q̄z tu eris
 i aliq̄ istāti et sit illud a et p̄z
 q̄ i° ē falsa i a istāti tu eris se
 nior q̄z tu eris in aliq̄ istāti qz
 vna exponens est falsa. s. non
 in aliq̄ istāti tu eris ita senex
 sicut tu eris i a instāti qz i a in
 stanti tu eris ita senex sicut tu
 eris i a istāti et i infinitis istāti
 b⁹. vltra q̄r. ⁊c. Notādū q̄ q̄z
 admodū expōitur p̄paratiū⁹
 gradus. ita magis et q̄ vt ego
 sum magis valens q̄z tu sic ex
 ponitur ego sum valens et tu
 es valens. et non tu es ita va/
 lens sicut ego. ergo et cetera
 Consiēs conclusiones p̄nt i
 scrivū p̄cedit q̄ animal quod
 ē magis debile q̄ sit musca ē
 magis forte q̄ sit oē al mūdi

Et h^o q^o est magis sapiens q^o ois h^o est mi^o sapiens q^o ois h^o ita d^o infini alijs quat^o zc
f. Uplati^o q^o d^o expoif per
trs exponetes nisi vna
istay cu altera coicidar. vt tu
es fortissius istoz pt duplici/
ter expoif aut p^o compatiuum
aut p^o positiuu copabiliter su/
ptum. Exemplum primum vt tu
es fortis. z isti sunt fortes z n^o
alijs i^o p^o fortio te g^o zc. e^m
fi tu es fortis z isti s^o fortis z si
aliquis istoz est ita fortis si/
cut tu ergo zc. Itē tu es for/
tissimus ois hoinū sic expoif
z tu es fortis z hoies sūt for/
tes z non omnes homines sūt
fortiores te ergo zc. vel non
omnis homo est fortior te.
Secūdo modo sic exponif
tu es fortis z homines sūt for/
tes. z non omnes homines sūt
ita fortes sicut tu vel non ois
homo est ita fortis sicut tu g^o
zc. Et ita de alijs de preterito
z futuro suo modo dicatur.
Ex predictis infero aliquas p^o
clusiones. prima est ista tu es
fortissimus istozum z debilis/
simus istozum. probatur z po/
no q^o tu for. z plato fitis eque
fortes z per li istozum demō/
stro vos tres isto posito patz
prima pars quoniam tu es for/
tis z isti sunt fortes z non ali/
quis istozum est fortior te. er

go zc. Etiam secūda pars d^o
vera quia tu es debilis. z isti
sunt debiles z non aliquis ist/
tozum est debilior te ergo zc.
hec tamen conclusio non esset
vera expondo. Secūdo mo/
do vtrputa per li ita sicut qua/
re zc. secūda conclusio tu es sa/
pientissim^o omnium hominum
z tamen tu non es sapientiss/
mus aliquozum hominum. pri/
ma ps pz per exponetes: vt
tu es sapiens z homines sunt
sapientes et non omnes ho/
nes sunt sapientiores te. g^o
et cer^a. Secūda pars pbaf
quoniam suum contradictoriuz
est falsum v^o tu es sapientiss/
mus aliqz hoinū propter ter/
tiaz exponetes falsas scz nō
aliquis hō est sapientior te z
hec similiter non aliquis hō ē
ita sapiens sicut tu qz tu met
es ita sapiens sicut tu g^o etc^a
3^a p^o tu fuisti calidissim^o ois hō/
minū. prima pars patet qz tu
fuisti calidus et homines sue/
runt calidi et nō omnis homo
fuit calidior te etiā si ois ho/
mo fuit ita calid^o sicut tu. fa/
ps ēt eodē mō pbaf. qniaz tu
fuisti frigid^o et hoies fuerūt
frigidi et si ois hō fuit frior te
ēt nō ois hō fuit ita fri^o sicut tu
g^o etc^a. 4^a p^o aliq^o ē max^o
istoz q^o non est maximum i/

istoz exponendo pbaf pbaf
z pono q^o a sit magnū z b ma/
ius c vero mai^o q^o a z mai^o q^o
b i^o posito b est max^o istoz
q^o non est maximū istoz. pro/
bat qm b est mag^o z aliquod
istoz q^o non est max^o istoz ē
mag^o qz z nullū istoz q^o non
est max^o istoz est mai^o. g^o b
est max^o istoz. q^o n^o est maxi/
mū istoz pz consequentia ab/
exponentib^o ad expositu q^o.
d. Iffer aliud z nō idem
eodem mō exponif per
tres exponetes. vt tu d^o ab
hoie. tu es z hō est z tu nō es
hō. g^o zc. Itē tu d^o ab omi/
hoie tu es. z hō est. z tu nō es
ois hō. g^o zc. Est tū aliq^o oi/
ueritas in p^oterito z futuro
h. n. tu d^o ab antirpō nō sic
exponif tu eris z antirpō erit
z tu non eris antirpō qm expo/
nentes sūt vere z exposita fl^a
sequit. n. tu d^o ab antirpō. g^o
simul eris cū antirpō p^ois falsuz
vt suppono s^o sic exponitur
tu eris z antir^o erit qm tu eris
z tu nō eris antir^o g^o zc. z ita d^o
p^o dicat q^o zc. Ex p^odictis in/
fero aliq^o p^ocloes qz p^a est
ista tu d^o ab oi hoie z tū tu si
d^o ab aliq^o hoie. p^oia ps patz
p^o exponentes qm tu es z hō ē
et tu non es ois hō. ergo. zc.
fa ps etiam pbatur qz si nō d^o
tur oppo^o. s. tu d^o ab aliq^o.

hoie. s^o bec est fl^a. qz tertio
eius exponens est fl^a. s. tu si
es aliquis hō. ergo et cetera.

Secūda conclusio tu d^o ab
omni ente quod est et quod
fuit et q^o erit et tū tu nō d^o
ab aliquo ente quod est quod
fuit et q^o erit. p^oia ps patz
qm tu es et omne ens q^o est
quod fuit et quod erit et tu
non es omne ens q^o est quod
fuit et quod erit. g^o et cetera

Secūda ps etiam pz quia
suum contradictorium est fal/
sum cum vna eius exponens
sit falsa. s. tu non es aliquid q^o
est quod fuit et q^o erit. tertia
conclusio. Ego d^o a te et a me
et tamen non d^o a me. p^oia
pars patet per exponentes.
Nam ego sum et tu et ego su/
mus et ego non sum tu. et ego
g^o. favero pars patet de se.
et ita posset probari q^o tu d^o
ab homine et ab asino. et tamē
non differs ab homine.

4^a p^ocl^o tu d^o ab asino et
tū tu non differs ab homine
vel ab asino. p^oia ps patet p^o
exponetes et fa sil^o qz detur
oppo^o tu differs ab hoie vel
ab asino bec est falsa qz 3^a est
exponens est falsa. s. tu nō es
homo l^o asin^o. qz ei^o p^odicto
riū est v^o z tu es hō l^o asin^o
Quociqz dicta sunt de hōc^o
bo d^o quo ad exponentes. et

conclusiones pnt applicari il
lis teris aliud et n̄ idē q̄ etc.

e Exclufuay q̄dā sūt p̄i
ordis q̄dā fi. et q̄dā ter
tij. Exclufua p̄imi ordis ē il
la c^o dictio exclufua tm̄ solū
vel folum^o aut p̄cife precedit
fbiectuz vt tm̄ hō currit. fic ex
pōit h^o currit et nihil non h^o
currit. g^o etc^o. ita q̄ femp
p^o exponēs ē p̄ciacens excl^o
fa vero est viuerfalis negati
ua de fbiectoz excluf^o ifinita /
to. Et p̄imilis expofitio ē de
p̄to et futuro. vt tm̄ fozt. fuit
foz. fuit et nihil n̄ foz. fuit. itē
tm̄ antix^o difputabit fic expo
nitur antix^o difputabit et nihil
nō antix^o difputabit. Notād
q̄ exclufua p̄imi ordis p̄uer
fittur cū vniverfali de termis
trāfpoftis ita q̄ fi vna est ve
ra et reliqua fimiliter et ecō^o
vñ fi h^o effz vera tm̄ h^o ē aial
h^o effet vera. oē aial est h^o. fz
qz exclufua est falfa iō viuer
falis est falfa. Exclufua fi oz
dis est illa i qua dictio exclu
fua mediat iter fbiectuz et
predicatum fiue p̄ponat fi
pofponatur copule vt foz. tā
tū est h^o aut foz. ē tātuz h^o et
expōitur q̄lz iftaz fic fozt. est
h^o et foz. fi ē n̄ h^o et ita de p̄to
et futuro dicat. Exclufua tē
tij ordis ē illa c^o dictio exclu

ua pōitur iter p̄tes p̄dicati vt
a p̄pō figt p̄cife ficur ē q̄ fic
expōitur a p̄pō figt ficur ē et
a p̄pō n̄ figt nō ficur est ita q̄
femper negatō ifinitas cadat
fup eundē terinuz fup quez i
expofita cadit dictio exclu
fua. vt p̄z in cuiufcūqz ordinis
exclufuis. Notādū q̄ fi die
tionez exclufuis alicuius ordi
nis p̄cedat alter termin^o p̄
babilis n̄ dz i^o p̄pofitio p̄o
bari rōe dictōis exclufue. fz
fz exigentiam termini p̄ce
dentis Exemplū omniuz ordi
nū. vt neceffario tātuz homo
ē h^o. ois h^o tātū ē aial. Aliq̄
p̄pō fignificat p̄cife ficur est
p^o est exponibilis ratione ifti
us terini neceffario fa rōe i^o
figni ois tertia vero est reso
lubilis qz particularis affirā
tiua. Oppofita haz exclufua
ruz assignatur p̄ negationem
p̄pofitam toti exclufue. vt
huius tantum homo currit.
contradictorium est hoc non
tantum homo currit. et habet
duas caufas veritatis oppofi
tas. exponentibus exclufue
affirmatiue. vt nihil quod est
homo currit. et fi aliquid non
homo currit. et fi vna harum
caufarum est vera exclufua.
negatiua est vera. et fi ambe
funt falfe ipfa ē falfa. ficur ex
clufua affirātiua. ē h^o fi ābe

exponētes fūte et f l'a fivna
ē f l'a exclufua negatiua i qua
neg^o feq̄ notā exclufionis et
expōibilē vt tm̄ hō n̄ currit.
fic expif hō n̄ currit et quod
lz n̄ hō currit. et ita expōitur
q̄lz tal' p̄imi ordis. Itē fecū
di ordiaz tu tm̄ n̄ es afin^o fic
expōit tu nō es afin^o et tu es
quodlz n̄ afin^o. exclufua vero
neg^o tertij ordis expōibilē nō
dat. qz talis neg^o femp fequit
verbū principale ficur et dic
tio exclufua vt a p̄pō figni
ficat p̄cife ficur nō ē. oppofita
haz exclufuay negatiuay da
tur fitt p̄ negationē p̄cedētez
totā p̄pofitione. vt h^o tātū
hō non currit. p̄radictoriū ē
illud nō tm̄ hō non currit qd
hēt duas caufas veritatis op
pōitas expoentib^o exclufue
negatiue assignādas p̄ difunc
tiua v3 ois hō currit. vt aliqd
nō hō currit. qz fivna ē vera
exclufua ifta est vera ficur p̄i
ul de oppofito exclufue affir
matie. Ex p̄dictis ifero aliq̄s
p̄clufioes qz p^o est ifta. tm̄ hō
est hō. et tm̄ non tm̄ hō est al'
p^o ps p̄z p̄ exponentes et vni
uerfale de teris tranfpoftis.
Secūda ps p̄z fitt qm̄ vna fu
az caufaz est vera. f. aliqd nō
hō est aial. nā hoc est aial de
mōftrando afinū. et hoc ē ali
qd nō hō. ergo. etc. Secūda p̄

clufio tu tantū es aial et non
tantum tu es animal. prima ps
patz. nam tu es animal et tu n̄
es non animal. ergo etc. Secū
da ps conclufionis p̄z etiā fitt
quia vna caufarum est vera fi
licet aliquid non tu es ani
mal. Tertia conclufio. A.
p̄pofitio est p̄cife fignifi
cans ficur est et tm̄ a p̄pō nō
est fignificans p̄cife ficur est
probatur et pono q̄ a fit ifta
hō est afin^o ifto pofito. p̄z p̄i
ma ps. qm̄ a est fignificans fi
cut est et a non est non fignifi
cans ficur est probatur qz def
oppofitum a est non fignificā
ficur est ergo a non est fignifi
cans ficur est p̄is falsum imo
a est fignificans ficur est qz est
fignificans hōinem esse. z^o
pars ē p̄z quia fuit contradic
tozij vna exponens est f l'a h^o.
a p̄pofitio non est fignificāf
non ficur est ex quo fignificat
hōiez esse afinū. Quarta cō
clufio a p̄pō p̄cife fignifi
cat faluz et ipoffibile. et tam
a p̄pofitio p̄cife fignificat
verū et neceffarius. prima ps
patet per exponentes. Nam
a fignificat falsum et ipoffi
bile. et a non est. non fignifi
cans falsum. Et ipoffibile.
probatur. quia detur oppofi
tum a est non fignificans f l'z
ipoffibile ergo a non est figni

terin^o reduplicatiu^o de sub^o.
in 2^a pdicat^o pdicatu^o e eodez
sbiecto i 3^a bo pdicat^o ide pdi
catu^o pdicon^o r d terio rdupli
cato p terinu^o trascendentē vt
for i q^otu^o hō ē al sic expōit.
for ē hō r for. ē al r si aliqd ē
hō illō ē al g^ozc. r ita cū teri
novl^o r aut idefinite tētovt ois
hō i q^otu^o al ē sba sic exponit
ois hō ē al r ois hō ē sba r si
aliqd ē aial istud ē sba. g^ozc.
Reduplicatiō negatiō c^o neg^o
seq^o notā reduplicatiōis ē sif.
expōibil^o vt for i q^otu^o hō nō ē
afin^o expōit sic for ē hō r for
nō ē afin^o r si aliqd ē hō istō nō
ē afin^o g^ozc. r ita dicat^o d qb^o
cūqz alijs. Neg^o hō rduplica
tiua c^o niga^o pcedit notā redu
plicatiōis nō ē exponēda sed
pbāda p suū p^oradictoriū vt
sepe dictū ē. Ex pdictis ifero
aliqz cōclusiones qz p^o aē ista.
Aliq^o i q^otu^o ueniūt differūt p
bas aliq^o ueniūt r aliq^o diffē
rūt r si aliqua ueniūt illa dif
ferūt g^ozc. p3 nō ab expo
nentib^o ad expōitū. r 3^a ps ā
tecedētis pbat qm si aliq^o con
ueniūt illa sē r si illa sē distic
ta g^o differūt g^o a p adu^o m si
aliq^o ueniūt illa differūt. fa
p^oclo qz hō i q^otu^o hō ē risibil^o
r tū non qz hō i q^otu^o aial est
risibilis. p^o ps p3 p exponen
tes qm quibz hō ē hō r qz hō

ē risibil^o r si aliqd ē hō illud ē
risibil^o. g^ozc. fa ps ē p3 qz si
nō def oppo^o. f. qz qz hō in
q^otu^o aial ē risibil^o et certū est.
qz hō ē falsa qz 3^a sua exponēs
est falsa. f. si aliqd ē al illud ē
risibil^o. 3^a 2° for i q^otu^o hō ē al
et tū for nō i q^otu^o hō est for.
p^oia ps p3 p exponentes r fa
sil^o r qz si nō dē oppōitū. f. for.
i q^otu^o hō ē for. r p3 qz i^a ē falsa.
qz e^o 3^a expōēs est falsa. f. si a
liqd ē hō illud ē for. 4^a p^o nō
i q^otu^o hō nō es afin^o et tū tu nō i
q^otu^o aial nō es afin^o. p^o ps p3
qz tu es hō et tu nō es afin^o
et si aliqd est hō illud nō ē afi
n^o g^ozc. 2^a ps ē pbat qz si nō
detur oppositūz tu i q^otu^o aial
non es afin^o et p3 qz 3^a eius
exponens est falsa. scilicet si
aliquid est animal illud non ē
afin^o. Et ita dicatur si li de
quanto et pro quanto faceret
propositionem reduplicati
uam

Immediate duas in
se continet exponen
tes quarum prima ē
p^ociacens. Et secunda. nega
tiua sibi correspondens secun
dum exigentiam sui verbi vt
immediate ante a tu fuisti ex
ponitur sic ante a tu fuisti. et
nullum fuit instas ante a quin
inter illud et a tu fuisti. g^ozc.
Itē ime^o p^o b tu eris sic expo

nif^o p^o b tu eris r nul^o ē it istā
p^o b qn itē illō r b tu eris g^ozc
m^o p^o it^o expōit negatiō c^o ne
ga^o sifeg^o li ime^o vt ime^o an hō
tu nō fuisti alb^o r expōitur an
hō tu nō fuisti alb^o r nullū fuit i
stas an hō qn iter illō r hō tu
nō fuisti alb^o g^ozc. Itē immedi
ate p^o istās p^ois tu nō curres
sic expōitur p^o istās p^ois tu nō
curres r nul^o erit istās p^o istās
p^ois qn itē illō r istās p^ois tu
nō curres g^ozc. Opp^o bartūz
p^oponū datur p negatiōē p^oce
dētēz li immediate et nō pbat
tal^o p^o nisi p assignōem p^ora
dictoriōz. Ex pdictis ifero a
liqua cōclusionēs quaz p^o aē
i^a. Immediate an hō tu fuisti
alb^o et immediate an hoc tu fu
isti niger. pbat^o et pono qd
i qualz p^o p^o hō p^oterite fue
ris alb^o et iqualz p^o p^o fue
ris niger i^o p^o arguitur sic i
mediate an hoc fuit aliqua ps
par g^o immediate an hoc tu fui
sti alb^o p^o seq^onta t3 et anis pro
batur nā ante hoc fuit aliqua
ps par et nullū fuit istās ante
hoc qn iter illud et hō fuerit a
liqua ps par g^ozc. sil^o r proba
tur alia pars p^o ois nā ime
diatē an hō fuit aliq^o ps ipar.
g^o immediate an hō tu fuisti ni
ger. p^oia p3 et anis vt p^o p^oba
tur. nā an hō fuit aliq^o ps ipar
vt nullū fuit istās an hoc qui

iter illud et hoc fuerit aliq^o ps
ipar ergo zc. Eadē conclusio
potest verificari de futuro.

Secūda cōclusio duo cōtra
dictoria inter se contradicen
tia immediate ante hoc fuerunt
vera et immediate ante hō fue
rūt falsa. et tū nō fuerūt simul
vera neqz simul falsa. probat^o
et pono qz a sit i^a tu es alb^o et
b i^a tu nō es alb^o i^o p^o p3 qz a
immediate an hoc fuit v^oz. nā
quicunqz fuit aliqua ps par a
fuit v^oz. sed immediate ante hō
fuit aliqua pars par. g^o immedi
ate an hoc a fuit v^oz et immedi
ate ante hō a fuit falsum. quia
quandocunqz fuit aliqua ps i
par a fuit falsum sed immedi
ate ante hoc fuit aliqua pars
impar. ergo immediate ante
hoc a fuit falsum. Eodem mo
do potest probari qz b imme
diatē ante hoc fuit verum et
falsum. qz autez a et b. nō fue
runt simul vera nec simul falsa.
hoc patet qz in quicunqz instan
ti a fuit verum. b. fuit falsum
et e^o. Ex quibus sequitur qz
immediate ante hoc fuisti al
bus. et immediate ante hō tu
nō fuisti alb^o. 2^a ps patet et
2ª probatur. nam quicunqz tu
fuisti niger tu nō fuisti albus
s3 immediate ante hoc tu fuisti
niger. ergo immediate an hō
tu nō fuisti alb^o. et ita pcedit

illa sit minor forte g^o. 7c. s3 qñ
 cathegorice tenet tuc to/
 tu id e qd es pfectu ex oibus
 suis ptrib⁹ vt for. e tor⁹ b^o. i. so
 r. e pfer⁹ b^o ex oib⁹ suis ptrib⁹
 Et coiter qñ pcedit tota ppoti
 tionē sincathegorice tenet
 qñ qd mediat iter ptes biecti
 aut ponit a pte pdicati cathe
 gorice tenet vt tor⁹ for e ali/
 qd hois li tor⁹ tñf sincathego
 ricice. s3 dice^o es totu anial
 mouet aut tu es tor⁹ b^o. li to
 tu tñf cathegorice. Ex qb⁹
 ifero aliqs p^o ones qz. p^a e
 i^a. Tor⁹ for e aliqd for tñ n
 tor⁹ for e minor for p^a ps pba⁹
 qz qz ps for e aliqd for fa et
 pba⁹ qz n qz ps for e minor
 for sicut corp⁹ totale for aut
 aia e^o qñ n e qsta. fa p^o tot⁹ for
 e ps for tñ n tor⁹ b^o e ps for
 p^a ps p3 qz qz ps for e ps for
 fa ps et p3 qm nō qz ps boi
 nis e ps for. nā e aliq ps pla/
 tois qñ n e ps for. 3^a p^o i oculo
 tuo e totu qd e i mudo tñ n
 totu qd est i mudo est i oculo
 tuo. p^a ps pba⁹ nā i oculo tuo
 e ens pfectus ex suis ptrib⁹ qz
 pupilla oculi tui. fa ps et patz
 qz non qz ps mudi est i oculo
 tuo. 4^a p^o correlaria ex p^ozi
 in bursa tua e tota pecunia mū
 di t i aia tua est tota scientia
 possibil⁹. p^a ps pbatur qm in
 bursa tua est ens pfectu ex

suis ptrib⁹ qd e pecunia mudi
 dato qd habeasvnu denariu
 in bursa tua. 2^a ps et p3 ex p^o
 ori eo qd i aia tua e ens p^ofec
 tu ex suis ptrib⁹ qd e sciētia pos
 sibil⁹. Ex qb⁹ seq⁹ qd b^o pp^o e
 f^a qñ tñ coiter pcedit. f. aia
 itellectiua e tota i toto t tota
 in qualz pte nā si e tota g^o e c^o
 b^ons ptes p^ons falsum q^o. 7c.

1ª Emper p^ouertitur cuz
 li omni tempore secū/
 dū erigentiam verbi
 cui additur ita qd idem e di/
 cere semper fuit homo t omi
 tempore p^oterito fuit homo
 Et exponitur sic. aliqñ fuit ho
 mo t non fuit aliquando quin
 tunc fuerit homo ergo. Item
 de futuro semper erit aliquid
 aliquando erit aliquid et non
 erit aliquando quin tunc erit
 aliquid ergo. Ex predictis in/
 fero aliquas conclusiones qz
 p^oima est ista semper fuit ali/
 quid quod non semper fuit p
 batur aliquando fuit aliquid
 quod non semper fuit et n fuit
 aliquando quin tunc fuerat a
 liquid quod non semper fuit
 ergo. Secunda conclusio sem
 per erit aliquis homo qui nō
 semper erit probatur quia ali
 qñ erit aliquis homo qui non
 semper erit t n erit aliqñ qñ tūc
 erit aliq bō qñ sep erit g^o:
 Tertia p^oclusio semper e hoc

istis p^ons. pba⁹ aliqñ est hoc
 istas p^ons t n e ali qñ tunc sit
 hoc istas p^ons q p3 etiā ex su
 a p^ouertibili. f. oi tpe p^onti e b^o
 istas p^ons. Ex eadē p^ocl^o de seq
 tur correlarie q qd v^oiuu se
 p e t qd currit l mouet sc/
 p se b3 eodē^o n semp se hūe
 rit aut semp se hēbit eodē mō
 Notā⁹ q n absqz cā d^o sem
 per p^onti cū li oi tpe. s3 erigē/
 tia sui b3 qz si absolute p^oue
 teref cū li omi tpe b eēt falsa
 semp de⁹ fuit aut mūd⁹ semp
 erit qz n oi tpe de⁹ fuit. pba⁹
 nā si oi tpe de⁹ fuit t p^ons tps
 e tps. q tpe p^onti de⁹ fuit. p3 p
 seqntia: qz i tertio p^o ex quo
 li tpe apliat ad supponēdum
 p eo qd e vel fuit t p^ons e fal/
 sus. qz tps p^ons nūqñ fuit. Eo/
 dē^o nō dicitur falsitas h^o mūd⁹
 semp erit. qz si erit i tpe p^onti:
 vextñ eligat rīdens rīfiones
 sibi magis p^oformē. qz hāz q/
 lz sustentabil⁹ est. Ex illo p^oo
 loqñdi seqtur qd ali de⁹ non
 fuit t aliquādo celum non ēit
 qz tunc deus non fuit demon/
 strando instans p^oesens t tūc
 est vel fuit aliquando ergo tē
 confimiliter celuz non erit qz
 tunc non erit demonstrando i
 stas p^oesens t tunc est vel ēit
 aliquando g^o 7c.

2^a B eterno dupl⁹ r sumif
 vno^o noial⁹ r cū d^otermi

natōe p^opois a l^o ab. t tunc re
 soluitur vt ab eterno fuit a ab
 hoc fuit t hoc est vel fuit eter
 num ergo ab eterno fuit a ita
 q ab eterno nominal⁹ r sumif
 do p^ouertitur cū li ab aliq eter
 no. Aliter sumif ab eterno. f.
 aduerbialiter t couertif cum
 li eterna⁹ t significat idē qd
 añ omne tempus finitum aut
 omne instans vel post oē tps
 finitum vel post omne istans
 t exponit sic vt ab eterno fu
 it deus ante aliquod temp⁹ fi
 nitum fuit deus. t nullum fuit
 tempus finitum qñ ante illud
 fuerit deus g^o c7 Sic⁹ de futu
 ro vt ab eterno vel eterna⁹ r
 erit aliqd sic exponitur p^o ali
 quod tempus finitum erit ali
 quid t non est vel erit temp⁹
 finitum qñ post illud erit ali
 qd g^o vel sic post aliquod in
 stas erit aliquid t nō est vt e
 rit aliquod istas quin p^o illud
 erit aliqd ergo t notāter dico
 finitū. qz aliq b fuit tps⁹ añ qd
 de⁹ non fuit. f. tps⁹ infinitum a
 pte añ. sūl⁹ r aliquod erit tps
 post quod nihil erit videlicet
 temp⁹ infinituz a parte post.
 Ex p^odictis infero aliquas cō/
 cl^ones quaz p^oima est i^a. ab
 eterno tu fuisti t tñ non eter
 naliter tu fuisti. fa pars e de
 se māifesta quonia añ tps⁹ mil
 le annoz tu nō fuisti. s3 p^oima

pa pbat nā ab isto tu fuisti de
mostrādo dū. 7 hoc est l' fuit
eter^m g p3 p^arenēdo li ab etē
no nōinal'r. 2^a p^a ab eterno tu
eris. 7 tū n̄ ab eterno tu eris.
p3 i^a p^a sūēdo li ab etēro. p^a
pre nōial'r 7 i fa aduerbial'r.
nec sunt p^aradictoria ex q̄ illi
teri nōvniiformiter sumitur
3^a p^a ab eterno siue eterna/
l'r fuit aliqd qd nō ab eterno
siue eternal'r fuit. pbat nam
ante aliqd tps finitum fuit a
liqd qd nō ab eterno siue eter
nal'r fuit. 7 nō est l' fuit tēpus
finitū qn aī illud fuerit aliqd
qd nō ab eterno siue eternal'r
fuit g. 4^a p^a eternal'r siue
ab eterno erit aliqs hō q nō
erit eternal'r siue ab eterno.
pbat nā p^a aliqd temp^o fi
nitū erit aliqs hō q nō erit e
ternal'r siue ab eterno 7 nō ē
vel erit tempus finitū qn p^a
illud erit aliquis hō qui n̄ eter
nal'r siue ab eterno erit ergo.
Quecūq; dicta sunt de li ab
eterno et eternal'r pnt dici d̄
istis terinis ppetuo et i eter
nū q pnt dupl'r sūi . f. nōial'r
et aduerbial'r sicut i priorib^o
exēplificatū ē q̄ 7c.

i
In finitū dupl'r sumi
tur. f. cathegoremati
ce 7 sincathegorema
tice. cathegorematicē. n. idem
ē q̄ sine fine et sine principio

vt a est infinitū. i. a ē sine prin
cipio et sine fine et sic cōiter
sumitur qn ponitur a pre p̄di
cati. vt exēplificatū est aut qn
limitat i sbo. vt dicēdo aliqd
infinitū ē h^o mōi at limitatio
fit qn adiectie l' s̄stātie tene
tur. Sic aut sumendo infinitū
solet dici q n̄ est infinitū. nec
aliq sunt infinita qz n̄ ē sine fi
ne nec aliq sunt sine fine. Su
mēdo at infinitū sincathegore
matice expōit p duas exponē
tes. f3 exigētiā teri cui addit
aut f3 p̄p̄iam naturā singula
ris l' pluralis nūeri vt infinitū
corpus ē. sic expōit. Aliq̄tū
corp^o ē. 7 non est corp^o finitū
quin isto mai^o sit g. Itē infini
tum corp^o fuit sic exponit. ali
quantū corp^o fuit et nō est l'
fuit corp^o finitū qn i^o mai^o fue
rit g^o. 7c. In plurali at nūero
n̄ expōit p li mai^o. f3 v li plu
ra. vt infinita corpora sunt sic
expōitur. Aliquot corpa sunt
et non sunt corpa finita quin
plura illis sint g. Itē de p̄tō i
finiti hōies fuerunt sic expōi
tur aliq̄t hōies fuerūt et n̄ sūt
l' fuerūt hōies infiniti qn plu
res illis fuerit. g^o. Et fil'r de
futuro. vt infinita istā^a erunt
sic expōit. Aliq̄t istā^a erūt et
n̄ sūt l' erūt istā^a finita qn illis
pl'ra erūt. g^o. ē tū alter mod^o
exponēdi q cōitē sustinet sapiēt

quodāmodō naturā singl'ariū
vt infinitū corp^o ē sic expōitur
Aliq̄tū corp^o ē et duplū ad il
lud et triplū ad illud et sic in i
finitū g^o. Itē i plurali nūero
vt infinita sunt sic expōit. duo
sunt et tria sūt 7 sic i infinitū g
Quilz istoz modoz bon^o ē ad
psens. veritū prim^o ē formali
oz l3 forte secūd^o sit itelligibi
lioz. Ex predictis ifero aliqs
p̄l' ones. quaz p^a ē l^a. Infini
tū corpus de^o pōt pducere n̄
tū potest pducere corp^o finitū
p^a ps pbat. Nā aliquatū cor
p^o deus pōt pducere et non ē
vel pōt eē corp^o finitū. qn ma
ius isto de^o possit pducere. g^o
Vel aliter. aliquatū corpus
deus pōt pducere et duplum
ad illud et triplū ad illud 7 sic
in infinitū ergo. 2^a vero ps p3
de se qm de^o non pōt pducere
corpus sine fine. eo. n. qd aliq
est corpus ipm est figuratum
ergo terminovl' terminis clausū
et p̄ns finitū g^o 7c. Secū
da p^o. Infinitū tempus ē elap
sum et tamen nullū tps elap
sum fuit infinitū. p^a ps pbat
qm aliq tēp^o ē elapsū et du
plū ad illud et triplū ad illud
et sic i infinitū. ergo. fa ps ē
pbat ex h^o qz nullū tempus
elapsū fuit sine fine qd l3 nā/
q3 teriabatur ad aliqd istans
f3 hic dubitatur. Nā in altero

e^o dictum est q aliqd fuit tem
pus infinitū a parte aī ergo
aliquod tps elapsū fuit infi
nitum. Dicitur q̄ ibi locutus
sum de infinito f3 quid quod
non habet principium f3 finē.
sicut tempus infinitum prete
ritū nunc at loquor de infinito
simpl'r quod non hēt principī
um n3 finem. 3^a p^o infinitus
nūerus est finitus et tū nullus
nūerus infinitus est infinitus
p^a ps p3 qm aliquantū nume
rus est numerus finit^o et non
est nūerus finitus qn maior il
lo sit nūer^o finit^o. g^o. 7c. fa ps
p3 qm nullus numer^o finit^o ē
sine fine. g^o 7c. 4^a p^o infinita sūt
finita et tū nulla finita sunt in
finita. p^a ps p̄ qz duo sunt fi
nita 7 tria sunt finita 7 sic in i
finitū g^o. fa ps p3 de se qz nul
la finita sunt entia sine fine .
5^a p^o infinitis finita sunt plu
ra et tū nulla finita sunt plu
ra infinitis. p̄tia ps p3 qm duo
bus finita sūt pl'ra. et tribus
finita sunt plura 7 sic i infini
tum. Secūda ps p3 de se qz
sūi oppositū icludit in se māi
sēte contradictionē. 6^a p̄l'o
Infiniti erunt dies. 7 infiniti
erunt anni dato secūduz Az.
q mundus sit ppetuus 7 eter
nus. ista conclusio par3 quali
tercūq; exponantur partes.
Ex qua p̄l'one seq̄ q n̄ plus

res fuerunt dies q̄ anni nec
erunt quia infiniti vtrubiq̄.

De obligationibus.

o Obligatio ē oīo p̄pōita
ex signis obligatōis et
obligato. vt pono tibi istā. tu
es roē. tota h̄ oīo vocat obli-
gaō. Sig^a aut obligatōis sūt
i^o dictōes pono tibi istā. obli-
gatū hō ē i^a oīo tu es roē. due
igit sūt spēs obligatōis. v3 pō
z depō. quas dā generales re-
gulas p̄ponēdo q̄ p^a ē i^a. oē
possibile tibi positū ē a te ad-
mittēdū. h^a. Si pono tibi istā
tu es aditēda ē etiā si ponat
sui d̄dictōriū tu nō es z ita d̄
ceteris possibilib^z p̄pōit^z fa-
regula. Omne tibi positum z
a te admissus infra temp^z obli-
gatōis propositū ē a te p̄cedē-
dū. h^g p̄pono tibi istā tu es ro-
me qua admissa. qz possibilis
d̄trensūqz p̄pōit^z durate tē-
pore obligatōis ē cōcedenda
Et notanter d̄r durante tēpo-
re obligatōis qz ipō cessante
nō amplius obligatur respō-
dens ip̄z p̄cedere. z durat tps
obligatōis ab instanti admissiois
quousqz dicatur cedat tēpus
obligatōis vel quousqz opponēs
trāsferat se ad aliā materiaz.

Tertia regula omne seq̄ns
exposito z admissio per se a-
ut exposito cum concessio l'cū

p̄cessis infra tempus obligatōis
p̄positum est p̄cedendū. ex^m
p̄mi pono tibi istā tu es roē
qua admissa p̄pono tu non
es p̄fius p̄cedenda est. qz se-
quens exposito per se nā bñ
sequitur. tu es rome q̄ tu non
es parifius. Ex^m si pono tibi
istam. omnis homo est rome
qua admissa propono tu es hō
p̄cedenda ē qz vera z iperti-
nēs deinde tu es rome. iterū
est p̄cedenda qz sequēs ex po-
sito cū p̄cesso seq̄t eni ois hō
est rome tu es homo ergo tu
es roē. Ex^m tertij pono tibi is-
tā ois hō disputās est parif^z
qua posita z admissa p̄pono tibi
tu es hō disputās p̄cedēda ē.
qz q̄lz illaz est vera z ip̄tinēs
est. Deinde tu es p̄f^z op̄z p̄ce-
dere qz seq̄tur exposito cum
duobus p̄cessis. Seq̄tur eni
ois homo disputās est parif-
us tu es hō z tu es disputans
ergo tu es parifius. Quarta
r^a ē i^a. Dē r̄pugnās p̄oito cū
p̄cesso vel cū p̄cessis collecti-
uel diuifue ē negādū. p3 qz
duo d̄dictōria nō sūt p̄ceden-
da ab eodē in eodem tpe. sed
cuiuslibz talis repugnātis ē op-
positū p̄cedendū. quia seq̄ns.
vt dicit tertia regula ergo qd̄
libet tale repugnans est negā-
dum. verbi gratia posita et
admissa ista ois homo currit

z p̄cessa i^a tu es hō d̄bz i^a ne-
gari tu nō curris ex q̄ suū con-
tradictōriū seq̄t z ē p̄cedendū
f. tu curris. 5^a r^a ē i^a oē seq̄ns
expōito cū oppōito bñ nega-
tiuel cū oppōitis bñ negatoz
infra tps obligatōis p̄positū ē
p̄cedendū. Ex^m p̄mi pono ti-
bi istā ois hō currit q̄ admissa
p̄positio tu curris negāda est
qz f^a z si seq̄ns deinde tu nō es
hō p̄cedēda ē qz seq̄ns expōito
cū oppōito bñ negatiue ois hō
currit tu nō curris g^o tu nō es
hō. Ex^m si pōo tibi istā an̄xps
ē colorat^z q̄ admissa p̄pono tibi
istā an̄xps ē alb^z vt an̄xps ē
niger negāda ē q̄lz illaz quia
f^a nō seq̄ns deinde p̄pono ā-
n̄xps est medio colore colora-
t^z p̄cedēda ē qz seq̄t ex p̄oito et
oppōitis bñ negatoz vt an̄xps
ē colorat^z et nō est alb^z nec ni-
ger. g^o ē medio colore colora-
tus. Sexta r^a ē i^a. Dē re-
pugnās posito z oppōito bñ
negatiue vel oppōitis bene ne-
gatoz infra tps obligatōis pro-
positū est negādū vt si in p̄oio
ex^o p̄ponatur tertio loco tu
es hō negāda est qz suū p̄tra-
dictōriū seq̄t. Sitr si i fo ex^o
p̄ponat tertio loco an̄xps. nō
est medio colore colorat^z ne-
gāda est pp eādēz cāz. f. qz suūz
p̄tradictōriū seq̄t. 7^a r^a ē i^a
Ad oē ip̄tinēs r̄ndēdū ē f3 sui

q̄litate idem si ē vez p̄cedēdū
est si falsū negādū. si dubium
dubitanduz. Imptinens voco
qd̄ nō seq̄t nec repugnat. vn-
de q̄lz istaz tu es hō tu curris
est ip̄tinens isti ois hō cur-
rit qz nō seq̄t nec repugnat iō
si ime^o post istā ois hō currit.
p̄ponit tu es hō p̄cedēda ē qz
vera z ip̄tinens z si p̄ponitur
tu curris negāda ē. Perti-
nens est duplex. f. seq̄ns z re-
pugnans vñ p̄cessis istis. Ois
hō currit tu es hō tu curris ē
pertinens seq̄ns z tu nō curris
est pertinens repugnans. Ex
i^a regula seq̄tur corolare qd̄
oē falsum non sequens est ne-
gandum z omne vez nō repu-
gnans est concedendum. p̄ria
pars probatur nam si illud est
falsum non sequens ergo est i-
pertinens vel repugnans et p̄-
p̄ns negandum. Pa pars s̄tr p̄-
batur nam si illud est verū nō
repugnans ergo sequens vel
impertinens z per consequēs
iuxta regulas dictas est con-
cedendum. Octaua regula
est ista propter possibile posi-
tum non est impossibile conce-
dendum nec necessarium ne-
gandum quia nullum repu-
gnans est concedendū nec ali-
quod sequens negandum. f3
oē impossibile saltē per se est
r̄pugnāf cuius z oē necessariū

ē seqns q̄ iposs^e nō ē pced^m
nec nec^m negā^m q̄cūq; possi
bili poito. Ecludo q̄ q̄ ifra
t^p obligatōis q̄tiēscūz z qua
doctūq; ppoif aliq̄ istaz de[?]
ē hō ē afin[?] p^a ē pcedē^a z secū
da negā^a. Nota^m q̄ duplex ē
necēz. s. p se z p accūs. necēm
p se ē illud c[?]adequatū signifi
catuz nō p̄t nec potuit nec po
terit eē falsum vt de[?] ē. necēz
p accūs ē illud c[?]figificatuz a
dequatū nō pōt esse falsuz. s. z
potuit esse falsū vt tu fuisti vñ
solet regural^r dici q̄ ois pro
positio de p̄tō i teris duplici
bus nō depēdēs a futuro ē ne
cessaria. Sil^r ē duplex ipossi
bile v. z p se z p accūs. ipossibi
le p se ē illud c[?]adequatū figi
ficatū nō p̄t nec potuit eē ve
rū. nec poterit null[?] de[?] est.
ipossibile vero p a cūs ē illud
c[?]adequatū significatū nō
pōt esse verū. s. z bene potuit ef
se verū vt tu nō fuisti. Unde sp
firvuz p̄tradicōnū est necēz
aliud est ipossibile z extra. in
telligitur igitur regl^a ista de
impossibili z necessario p se.
quia aliquando propter pos
sibile positum est pcedendus
impossibile z negandum ne
cessarium per accidens vt po
no tibi istam hoc instans nō
fuit demonstrādo instans p̄is
admittēda est quia q̄ adissa

certū ē q̄ illud istās p̄terijt et
t amē si pp^oeadē pcedēda est
z suū pposituz negādū nō ob
stāte q̄ sit factū iposs^e p acci
dens z suū opposituz neces
sariū similiter p accidens. Ul
tima regula est i^a. qualibz p
te copulatiue concessa pceden
da est copulatiua cuius ille l
confimiles sunt partes princi
pales z vna parte disiunctie p
cessa pcedenda ē disiunctia c[?]
illa pars principalis. probaf
hoc nam sicut ad veritates co
pulative. requiritur z sufficit
quamlibet eius partes esse ve
ram z ad veritatem disiuncti
ue q̄ vna sit vera ita ad hoc q̄
copulatiua sic concedenda re
quiritur z sufficit quamlibet
partem esse cōcedendam. Et
ad hoc quod disiunctiua sit p
cedenda requiritur: z sufficit
vnā partē principalez eē pce
dēda q̄ big^a pono tibi istaz tu
es ro^e qua admissa si ppoitur
eadem pcedēda ē vnde tu es
hō pcedēda est qz q̄a z iptiūs
Ultio si ppoitur i^a copulatiua
tu es ro^e z tu es hō pcedenda
est qz p̄es sunt p̄esse z ita de
disiunctia suo^o dicatur qz zc
u I haz rgl^aaz veritas i
tēsi[?] innotescat contra
quamlibz illarum vnam forma
bo obligationē. Contra igitur
primā regulā pono tibi omne

poss^e si nō admittis arguo sic.
Ego pono tibi oē pos^e z nō ad
mittis oē po^e bñ rñdēdo q̄ nō
oē pos^e ē a te admittēdū qd ē
p̄tra regulā. Si at admittis p
pono tibi i^a duo tu es. z tu nō
es. si pcedis tu pcedis duo cō
tradicōria. q̄ male rñdes Si
negas aliq̄ istaz z q̄lz istaz ē
tibi pōita z a te admissa. quia
possibil^r ex q̄ posui tibi omē
pos^e q̄ tu negas tibi pōitū et
a te admissū z p̄ p̄n male rñ
des p̄z p̄a p̄az regl^a. rñdēf
nō admittēdo positū. z tūc ad
ar^m pono tibi oē pos^e. z nō ad
mittū oē pos^e. q̄ nō oē pos^e est
a te admittēdū nego ar^m sicut
nō segf pono tibi vtrūq; isto
rū p̄tradicōrioz tu es tu nō es
z nō admittis vtrūq; istoz. q̄
nō vtrūq; istoz p̄tradicōrioz
rū ē a te admittēdū. s. z solū se
gf q̄ nō est admittēdū vtrū
q; istoz. ita i p̄iorz p̄na segf
q̄ nō est admittēdū oē pos^e
z hoc ē verū cū q̄ stat q̄ oē po^e
est admittēdū. Cōtra fam
regl^a arguif sic. Et pono tibi
ista tu es rome. ē tibi positum
et a te admissū q̄ adissa ppo
no tibi tu es rome negāda ē
qz f l^a z iptinēs. tūc arguitur
sic i^a ppō est a te negāda z ea
dē ē tibi posita z a te bñ adis
sa. g^o tibi positū et a te adissū
ē. negādū t̄z p̄na. qz ē sillogis

m[?]resolutozi[?] z maior ē p̄ces
sa miozbo ē positū rñdēf adit
tendo po^m et cū proponif tu
es rome negaf. et tūc ad ar^m
nego maiorem ex eo q̄ repug
nat posito. nā segtur tu es ro
me est tibi po^m et a te adissūz
ergo tu es rome est a te pcedē
dū qd repugnat huic tu es ro
me est a te negādū. Quoties
cūq; ergo proponif i^a nega
tur. et cū or i^a ē a te pcedēda
stet negaf. et pceditur q̄ ē p
cedenda. et si arguif sic: ista
est a te pcedenda et tu negas
eā. g^o male rñdes. negaf p̄na
sicut non segtur tu cōcedis a
propositionē et a prop^o est f^a
g^o tu male rñdes. dato q̄ a sit
vnuz falsuz seqns. s. z i qualibz
illaz p̄naz addēdū ē i ancedē
te tu nō es obligat[?] qd nega
tur tāq; falsuz et iptinēs. p̄tra
tertiā regulā arguif sic. pono
tibi istam tu curris et tu non
curris est a te concedendum
casus est possibilis. quia pos
sibile est q̄ tu curras et qd i^a
tu non curris sit tibi posita et
a te admissa et p̄nter conce
denda. admissū. ergo casu ar
guo sic tu curris non est a te
pcedēdū et tu curris segf ex
posito z adisso tāq; a copu
latiua ad alterā p̄tē. g^o nō qd
seqns ex pōito et adisso ē cō
cedendū p̄na t̄z et p^a ps an

cedentis pbat nā tu nō curris
ē a te pcedēdū p positū. s; tu
nō curris p̄dicat isti tu curris
g^o tu curris nō ē a te pceden
dus p̄na r; q; s; vnu p̄dictorio
z u; ē pcedēdū reliquū ē negā
dū. R̄ndes admittedo positū
z tūc ad ar^m nego istā tu cur
ris n̄ ē a te pcedēdū z ad p̄ba
tionē nego miorē videlicet tu
curris p̄tradit isti tu nō cur
ris n̄ tāq; falsas. s; tāquā re
pugnāte duob; p̄cessis sequi
tur. n. tu curris ē a te pceden
dū z tu nō curris a te ē pcedē
dū. g^o tu curris z tu nō curris
nō sūt p̄dictoria. Si tñ fieret
casus isto pono tibi i^a tu cur
ris z tu nō curris ei^o p̄tradic
toziū ē a te pcedēdū admitto
casus. z pcedo illā tu curris q̄
tiēscūq; p̄poit. z nego q; sit
a me pcedēda tāquā r̄pugnō
se p̄ti copulatiē posite nā seq̄
tur tu n̄ curris p̄tradictozium
ei^o ē a te pcedendū. g^o tu cur
ris n̄ ē a te pcedēdū. z si argui
tur sic tu curris nō ē a te pce
dēda z pcedis eā. g^o male r̄n
des. nego p̄nāz sicut nō seq̄
tu negas a p̄pōez z ip̄a ē vera
g^o male r̄ndes. s; op; addere
i ante z tu n̄ es obligat^o z h^o
negat tāquā falsus. Cōtra q̄r
tā regulā arḡ p̄bādo q̄d r̄pu
gnō positō ē a te pcedendū. et
p̄o tibi istā n̄ ē tibi positus q̄

adissa q; possibil^r ppono t̄
bi istā aliqd ē tibi positū si cō
cedis z bñ r̄ndes. g^o h̄cō iten
tū q; illa r̄puḡt positō. Si ne
gas p̄tra ego posui tibi istā n̄
bil ē tibi positū z ip̄a ē aliqd.
g^o aliqd ē tibi positū. R̄ndes
negā istā aliqd ē tibi positus
z tūc ad arg^m nego maiorem
v; ego posui tibi istā n̄ ē t̄
bi positū tāquā r̄pugnāte h̄ enī
r̄pugnāt nihil ē tibi positus et
posui tibi istā. Et si arguit po
sitō repugnat tibi positō. g^o a
liqd ē tibi po^m negef aīs. q; r̄
pugnās z q̄l; alia p̄pō adq; s;
seq̄ aliquid eē tibi po^m Lon
sit^r r̄ndes si p̄oatur te n̄ esse
adittē^o z pcedē^o idē z si d̄r tu
pcedis istā l' tu bñ r̄ndes ne^o
quālz talē q; ad ip̄az seq̄ te
eē q̄d ē oppo^m positū. p̄tra gn
tā reglā arḡ. nā data ve^e is
ti^o sequitur q; adisso q̄cūq; p̄
tigēti fl' o sit q̄d; aliō p̄rin
ges fl' z pcedē^m pbat z p̄o
tibi istā tu es ro^e q̄ p̄oita z ad
missa p̄pō tibi istā tu es ro^e.
z bacul^o stat i ang^o p; q; i^a
ē negā q; falsa n̄ seq̄ns d̄ide
p̄poitur null^o bacul^o stat i an
gl' o. si negas g^o itentū contra
reglāz quia sequitur exposi
to cum opposito. bene negati
sequitur enim tu non es ro
me vel null^o baculus stat i an
gl' o. s; tu es ro^e per po^m. er/
er/

g^o null^o bacul^o stat i agulo. si
g^o pcedis i^a null^o bacul^o stat i
agulo b̄cō p̄clusionēz p̄cipa
l' r̄ p̄bāda q; sicut d̄ducit ista.
ita et q̄l; alia d̄mō suū op
positū p̄iugat coplatie cum
positō q̄ copulatiua ime^e post
positū p̄pōaf. R̄ndes pcedē^o
p̄clusionēz adductā imo p̄t id
ē^m et q̄cūq; d̄duci d̄mō p̄o
tur d̄stinctie cū opposito p̄oi
ti. v̄big^o pono tibi istā tu cur
ris q^a admissa ppono tibi tu n̄
curris l' bacul^o stat i ag^o aut
aliq; tales tu es papav^l ep̄s.
pcedenda est q; r̄va et iptinens
deinde pponitur bacul^o stat in
agulo op; pcedere. q; seq̄tur
ex p̄oito et vno p̄cesso seq̄tur
n. tu nō curris l' bacul^o stat in
agulo. s; tu curris p̄ p̄oitem
ergo baculus stat i agulo. Cō
tra sextā regulā arguitur sic
et pono tibi istā d̄stinctiua tu
curris v^l rex sedet q̄ p̄oita et
admissa ppono istam null^o rex
sedet et p; q; est dubitāda q; r̄
dubia est iptinens deide ppo
no tu curris negāda est q; fal
sa. et iptinens d̄id ppono ite
rū illā null^o rex sed; si negas
l' pcedis eā et p̄r^o dubitasti.
g^o male r̄ndes. r; p̄na p̄vna; z
regulā obligationū q; oes r̄n
f̄oēs isra t̄ps obligatōis sunt
retorq̄nde ad idēz istās. si g^o
dubitās istā et bñ r̄ndes illa n̄

est a te negāda et tñ r̄pugnāt
posito et opposito bñ negati.
Nā bñ seq̄ tu curris v^l rex
sed; s; tu n̄ curris g^o rex sed;
r̄ndetur adittendo positū et cū
p̄pōitur i^a null^o rex sed; dubi
tatur et i^a negatur tu curris z
cū itez p̄pōitur null^o rex sed;
negatur q; r̄pugnāt positō et
opposito bñ negati. Et cū d̄r
p̄r^o dubitasti ea et mō negas
g^o male r̄ndes. nō val; arg^m et
ad regulā dico q̄d itelligit de
respōsiōib; r̄pugnātib; sicut
est pcedere et negare. Itēz p̄
ceditur i sil' i cāu q̄d aliq; ppo
sitiō i vno loco est dubitanda
et i alio loco est pcedenda vt
pono tibi istā tu curris v^l rex
sed; q̄ adissa ppono rex sed;
dubitan^o est q; dubia et ipti
nens deind tu curris. negāda
est q; falsa et iptinens. Iteruz
propono rex sed; et p; q̄d est
pcedenda. q; sequens ex p̄o
to et opposito bene negati vt
tu curris vel rex sedet s; tu nō
curris ergo rex sedet. Contra
septimam regulam arguit p
bando quod non ad omne im
pertinens est respondendum
secundum sui qualitatem. Et
pono tibi istā tu es rome qua
admissa et p̄cessa ppono tu es
rome i b^o istā d̄mōstrādo in
stās p̄n̄s. si pcedis h̄cō itētū q; r̄
i^a ē fl'a z ip̄riās ē n̄ seq̄ nec r̄

pugnet. si vero neges qd oē qd
ē rome ē rome i hō istāti s; tu
es rome g; tu es rome i hoc i
stāti maior pbat. nā oē qd est
roē roēi istāti pnti. s; nulluz
ē istāa pns nisi hoc gō oē quō
ē roē roēi hoc istāti. Rñdes
admittēdo po^m z cū ppōitur
tu es roēi hō istāti neges z ad
ei² pbationē nego maiorē. qz
repu^gt posito z oppo^o bñ ne/
gati. nā seq^t tu es roē z tu si
es roē hō istāti. gō nō oē qd est
roē roēi hoc istāti. Et ad p/
bationē illius maioris ꝓcedo
qd oē quod ē roē roēi istāti
pnti z nego maiorē. s. quod nō
lū sit istāa pns nisi hō qm̄ ex
vno ꝓcesso z oppo^o bñ negati
sequit^r oppo^o illi² exceptie se
quitur eis oē qd ē roē roēi in
stāti pnti z nō oē qd ē roē roē
i hō istāti g; aliq; ē istāa qd nō ē
hō qd rpu^gt illi exceptie Et si
dī quod est illud instans dici/
tur quod stat quod sit a vel b
nec est determināda nisi disi/
unctiue talis questio. Contra
octauā regl^{az} arguitur sic. z
pono tibi istā hō ē asin² ē tibi
posituz z a te adissuz qua ad/
missa z ꝓcessa. qz possibil^r p/
pono hō est asin² vel ꝓcedis l^r
negas. Si ꝓcedis z bñ rñdes
hō intentuz. s. quod propter
possibile positū ꝓcedenduz ē
possibile per se. Si autez ne

gas ꝓ omne tibi positum z a
te admissuz est a te ꝓcedendū
sed homo est asinus ē tibi po
situm z a te admissum gō hō
ē asinus ē a te ꝓcedendū. tēt
pna cū maiorz qz est z² mīo
p3 quia est positum tūc argu
itur sic hō est asinus est ate ꝓ
cedendum z homo est asinus
ē impossibile per se ergo ipof
sibilem per se est ate cōcedē/
dum z ꝓsequenter necessariū
per se est a te negādum qz sta
um contradictozium ē nece^m
per se non homo est asinus.
Respondetur admittendo po
situm z cum proponitur hō ē
asinus negatur z tunc ad ar/
gumentum. concedo qd homo
est asinus est a te concedendū
z nego quod homo est asinus
sit impossibilis per se tanquā
repugnans vni concessio. seq^t
n. hō ē asin² ē a te concedendū
gō hō ē asinus non ē impossī
bile per se et si arguit^r sic hō ē
asin² ē ate ꝓcedenduz z tu ne
gas ipaz g; tu male rñdes ne/
go arg^m. sed oportet addere
z tu non es obligatus. Cōtra
vltimaz regulā arguitur z po
no tibi istā tu es rome qua
admissa z ꝓcessa propono tī
bi istā copl^ratiua tu es roē z
tu es hō h copl^ratiua ē f^r a z i
pntis gō negada z tñ qz e² p^r
ē ꝓcedenda gō nō qlibet parte

copl^ratiua ꝓcessa ē ꝓced^a copu
latis qd ē ꝓ regl^a s; ꝓ probaf
qd qz pa copl^ratiua sit ꝓcedē
da qz p^a pars ē ꝓcedē^a q² posi
ta z adissa. z fa fil^r qz ba z in
pertinens gō zc. Rñdes adit/
cedo positū z cū propoif co/
pulatiua. nego ea z nego qd
qz ei² ps sit ꝓcedēda eo quō
fa ē negā^a z cū dī qd ē fa z i
pertines ꝓcedo qd ē fa s; nō
est ipertins imo ē rpu^gns ga
suū ꝓdictozii seq^t ex posito
z opposito bñ negati nā seq^t
tu nō es rome vel tu nō es hō
s; tu es rome per positum gō
tu nō es homo. Si autem im
mediate post positum propo/
neretur tu es homo ꝓcederē
eā qz ba z ipertines z ꝓseqn
ter ꝓcederes istā copulati/
uam tu es rome z tu es hō tā
quā seqntem ex suis partibus
ꝓcessis. Itē arguo cōtra ean
dez regulam z pono tibi istā
ois hō est roē. qua adissa ꝓ
pono tu es hō z tu es roē hec
copulatiua est neganda. qz fal
sa z ipertinens deide ꝓpō
tu es homo ista est cōcedēda
qz vera z ipertinens. Ulteri²
propono alteraz partem tu es
rome z p3 quod hec similiter
est concedenda quia sequens
exposito z vno concessio. hbi^a
Omnis hō est rome tu es hō
gō tu es rome z ita habeo itē

tū qd copulatiua est negāda z
tñ quelz eius pars est ꝓceden
da. Rñdetur admittēdo posi/
tum et negādo copulatiua et
cum proponitur tu es hō ne^o
qz repugnat posito cum op/
posito bene negati qz suum ꝓ
tradictozii sequitur. Nam se
quitur ois homo est rome. et
tu non es homo vel tu non es
rome ergo tu non es hō patz
cōsequētia qz cōsequens se/
quit^r ex posito et qualibet ꝓe
disiunctiue ergo seq^t ex posito
et tota disiunctiua patet con/
sequētia et antecedens simi
liter patet intuenti qz zc.
i. A materia cōuertibilis
tatis ꝓpositionū ꝓ
ponitur hoc sophisma pono
tibi istā deus ē et homo ē as
inus cōuertitur qua admissa.
qz possibilis ꝓpono deus ē
cōcedatur quia necessariuz ꝓ
se deinde ꝓpono homo ē a
sinus vel cōcedis vel negas si
cōcedis contradecat tps obli
gationis et ostendo tibi qd tu
concessisti impossibile per se
in tempore obligationis. er/
go male respondes. vnde ex/
tra tempus obligationes sem
per reueritas est fatenda qz
per hūc modum apparet si r
spondens bene vel male rñde
bat in tēpore obligatōis. Si
autem in tempore obligatōis
f i

neges illa hō ē asin² ptra duf
ē z hō ē asin² ptra duf z hō ē pce
dē dē ē. g^o hō ē pceden² hō ē a
sin² z tu negas eā. g^o male rñōf
Itēz adisso i^o cau ppono hō est
vera de² est debz pcedi qz dū
z iptinens dīde hō est hō est
asin² hec est pceden² qz se qns
Nā seqt ille ptra duf z p² eba
g^o z fa. z tūc sic ista est hō hō
est asin² q^o adequate significat
hōinem esse asinū g^o hōinem
esse asinum est vey z per cōse
quens hō est asinus. Ad pri^m
rūdetur admittendo casuz et
cum proponitur de² est pcedo
z nego ista hō est asin² et tūc
ad arg^m pcedo quod hō est as
nus est a me pcedendū. z ad
arg^m iprobans nego psequen
tia; s; o; addere qd tu nō es
obligatus qd ego nego. Et si
arguitur hō ē asin² ē a te pce
dēdū et hō ē asin² ē p se ipossi
bile ergo p se ipossibile est a
te concedēdū nego miorē tā
q; repugnātē maiori pce sse.
Eodē modo rñdes si pzo lo
co pponat ista hō ē asinus est
a te pcedēdū qd concederet
z cōsequenter diceret qd i^a
de² est. ē a te negāda z negat
tur qd esset necessaria p se qz
repugnat concessio. Sequitur
n. deus est. ē a te neganda g^o
nō est necessaria p se. Ad fm
cōcedo qd illa ē vera hō ē asin²

nas z nego qd ipa significet
adeqte hōie esse asinū qz re
pugnat maiori pce sse sequit.
n. illa ē vera hō ē asin² ergo nō
gnificat adeqte hōinem esse
asinūz vbi at p loco propone
retur i^a homo ē asin² ē l^a p
cederet qz veyz iptinēs deid
de² ē falsa pcedit qz sequent
z negat tāq; repugnās qd si
gnificet adeqte dū esse. Et si
diceret qūter adqte significat
nō dterinat hic aliq tal² qstio
Notādū qd si poneret puer
ti de² ē z hō est asin² sic adeq
te significādo vt pri^m nō debz
aditti casuz qz eo adisso seqt
icōueniēs l^a contradictio pro
bat nā adisso illo ppono hec
est vera de² est vel concedis l^a
negas. Si negas cōtra i^a nō
est vera de² ē q^o adequate signi
ficat deū eē g^o deū esse nō est
vey qd ē ipossibile. Si at cō
cedit. deinde propono hec ē
vera hō ē asin² o; concedere
tāq; se qns: tūc arguit sic ista
est vera hō est asin² q^o adequa
te significat hōinez esse asinū
g^o verū est hōiez eē asinū pñf
ipossibile. Pro aliquali g^o rñ
sione i hac materia pono ali
quas regulas quaz pma est
ista. Quicunq; ponitur duas
propositiones conuertit ade
quate significādo quaz vna est
necessaria z alia ipossibil² nō

adittit cā² i^o qz tūc ex necēcio
seqret ipo² vt de² ē. g^o hō ē a
sin² z demōstro p li sic adqua
te significā² significata p sueta.
fa r^a ē i^a quicunq; poif duas p
pōes pñti sic adeqte significā
do qz ūa ē possibil² z a² ipossi
bil² nō adittit cā² i^o vt si poat
istas pñti sic adequate signifi
cā² tu es hō z hō ē asin² nō adit
tatur qz tūc ex possibili seqt
ipo² pbatuz z pono cau; illuz
q^o adisso factio ista pñaz tu es
hō g^o hō ē asin² pñā bona añ ē
po² z pñs ipo² nā po² ē te esse
boiez z hō ppo tu es hō sic ade
quate significat g^o ipa ē possibi
lis z eāns g^o añs e po². Sil^r
boiez eē asinū ē ipo² z i^a pp^o
hō ē asin² sic adequate significat
g^o ipa ē ipossibil² z eāns g^o z c
z r^a ē i^a quicunq; poif duas
ppōes pñti sic adequate si
gnificā² quaz vna ē necēcia z al
tera pñtiēs nō adittit i^o cā² vt
si poif istas pñti de² ē z atix²
ē futur² sic adequate significā²
qz tūc ex necēcio seqretur pñ
gēs probat qz si nō adittatur :
g^o casuz iste z facio ista pñaz
de² ē g^o antix² ē futurua i^a p^a
ē bona qz arg^r ab vno cōuer
tibili ad reliq^m z añs ē necēiz
z pñs cōtigēs. g^o pñā nō valet
s; pbatuz qz añs sit necessari
uz. nā deū eē est necessariū z
añs sic adequate significat. g^o

añs est necessariū. sil^r atix^m
esse ē pñtiēs z psequens sic ade
quate significat ergo psequēf
est contingens. Quarta r^a
est ista quodcunq; ponitur
duas propōes cōtingentes p
uerti sic adequate significādo
qz vna pñtiōrie alteri re
pugnat non admittatur casuz
iste. vt si ponatur istas cōuer
ti sic adequate significando tu
es z tu nō es. qz tūc ex vno
opposito; seqt reliq^m quozū
quodl; foret pñtiēs. imo seq
tur qz duo pñtiōria foret si
ml^r vera aut sil^r falsa qd nō
ē possi². Et notāter dico cō
tradictorie. qz si repugnat
pñtiē deberet admitti casuz z
dici quālz istaz eē falsa vt tu
curris z tu nō moueris. be. n.
sic adequate significando non
possunt eē siml^r vere sed bene
simul false. Uoco enī cōtradi
ctorie ista repugnare que nō
possunt eē simul vera nec sil^r
falsa sic adequate significādo
Et contrarie repugnare voco
ista que bene possunt esse si
mul falsa. sed non simul vera

Quinta regula est ista. quā
docunq; ponitur duas propo
sitiones contingentes conuer
ti sic adequate significando.
quarum nulla alteri pñtiōrie
admittatur casuz iste z ad pri
mam propōita; respōdeatur

Sicut ad iptinens ad fāvero si
cut ad pñces sequis. & bigra
pōo tibi istā tu es hō & tu cur
ris pueritū sic adēqte signi
ficando aditaf & si pponit tu
es hō pcedat tāq; vez nō re/
pugnās & pñter q̄ illa ē vera
tu curris tāq; sequis. Itē si va
riaf ordo ita q̄ p loco ppona
tur tu curris negatur. qz f l'a
& iptinens & pñter negada est
illa tu es hō. Et si dicat i^a est
falsa tu curris pcedat & pñter
q̄ ista ē falsa tu es hō. Sexta
re^a ē i^a. Qñcuq; ponit duas
ppositiones pueri siue sint p
tingentes siue nō ptingētes nō
faciēdo mētionē de adēqto si
gnificato aditaf casus & ip/
sis ppositis q̄ ad pcedere vel
negare rñdeaf itus sicut ex/
tra. s; si p^a pcedit esse vera l'
necessaria & fa sit r. Si autē
falsa vel impossibil' & fa sit r. &
bigra si ponit i^a dūs ē & hō ē
asin' respōsus ē i pncip. s; si
pono tibi istā tu es hō et tu
curris pueritū aditaf q̄ adis
fa ppono tu es hō pcedat de
inde tu curris negat. S; si dī
p^a ē vera pcedat. q̄ fa est ve/
ra pcedo. s; tūc nego q̄ fa si
gnificet adēqte te currere tan
q̄ repugnās vni pcesso & op/
posito bñ negati. sequit. n. tu
non curris & ista tu curris est
vera. q̄ nō significat adēqte te

currere. et si arguitur sic i^a &
est b^a tu es hō. q̄ tu curris et
anīs ē pcedēdū a te. q̄ & pñs p
cedo. tūc vltra pñs ē pcedēdū
a te & tu negas ipsum. q̄ male
respōdes nō valet p^a. s; opō
ter addere i antecedente & tu nō
es obligatus. Notādū q̄ quo
tiēctiq; pponit aliq̄ istaz pñ
az i casu p̄tibilitati de^o ē. g^o
hō ē asin' tu es hō. q̄ tu curris
semp negat. q̄ istaz ē impossibilis
s; ad impossibile rñdendū est i
tra ips obligatōis sicut extra
tū dicatur quāz illarum esse
bonā sicut semp negat i^a hō
est asinus & tū aliqñ pceditur
istam esse veram. vñ ista hō ē
asinus est impossibilis. sed ip/
sam esse veram non est impos/
sibile. Similiter quelibet ista
rum consequentiarum est im/
possibilis. sed quantlibet illaz
esse bonam non est impossibi
le quare et cetera.

d E similibus & dissimilibus propositionibus est dicendum.

Sit ergo rei veritas q̄ si pari
sius et pono tibi istaz tu es pa
rius et tu es rome sunt simi
lia. Et intelligo per propositi
ones esse similes ipsas esse si/
miles in veritate vel falsitate
qua adissa ppono tibi istaz tu
es parsius bec est conceden^a

qz & iptinens vt patet iu/
enti. Deide ppono tu es ro^e.
si negas & pcessisti altez simi
litū g^o male rñdes. Si pcedis
ppono tibi istam copulatiua
tu es parsius & tu es ro^e. Si
negas eam & pcessisti vtraq;
partem g^o male rñdes. t3 p^a
p regulam pñmi capl'i. Si cō
cedis eā cedat tps obligatōis
& arguo qd pcessisti ipo^o vidz
tu es parsius et tu es rome.
facta oblig^o possibili q̄ male i
spondisti. Rñdetur admitten
do positū et cū ppoitur tu es
paris' pcedo et nego istaz tu
es rome. Et cū dī tu pcessisti
vnum similitū et alteruz ne/
gas q̄ male rñdes nego pñaz
sicut nō sequit tu pcessisti vñ
puertibilium et altez negas.
q̄ male rñdes. Sed bene seq
tur tu cōcessisti vnum similitū
esse vez et altez negas eē ve/
rū. q̄ male rñdes p̄pterea si i
pncip ppoit bec e vera tu es
paris' pcedatur et pñter q̄ h
est vera tu es ro^e: et qz pñmi
tus negasset istā tu es ro^e iō
nego psequenter q̄ illa tu es
rome significet adēquate te
esse ro^e. Nā sequit tu nō es
ro^e et i^a tu es ro^e est vera g^o
non figt adēquate te esse ro^e
Ideo p euidētia b^o materie.
pono aliq̄s regulas pñma ē i
sta. Qñcuq; ponitur due pro

pōes esse fil'es nō faciē^o metto
nē de adēquato figicato rñ
deatur ad easdē pcedē^o negā
do vel dubitā^o ifra tps oblig
tōis sicut extra. vt si ponitur
istas esse similes deus est hō
est asin' tu sedes et tu curris
semper pcedat p^a et negatur
fa. Secūda r^a ē i^a. Qñcuq;
ponunt due ppōes eē similes
nō faciēdo mētionē de adēqua/
to figicato ad pñmā ppoem
essēdā l' falsam rñdeatur sicut
extra et ad fā pñter verbig^a
pono tibi illam tu es homo et
antix' est sunt similes si ppo/
nunt p h est vera tu es hō &
cedatur et consequenter q̄ i^a
est vera antix' est. Si autē p^o
proponitur bec est falsa antix'
est pcedatur et consequenter
q̄ i^a est falsa tu es homo: tertia
regula est i^a. Qñcuq; ponunt
due ppositōes esse similes sic
adēqte figicando q̄ vna al/
teri p̄dictorie t̄pugt nō ad/
mittēd^o ē cā^o vt si ponatur ta/
les esse similes deus est et ho/
mo est asinus. sic adēquate si/
gnificando rex sedet. et nul/
lus rex sedet. probatur quia
si non admittatur ergo casus
et quero. vtrum illa sit vera
vel falsa deus est. et si dicatur
q̄ illa sit falsa et ipsa adēqua
te significat deum esse. ergo
deum esse est falsum. Si di/
f 3

ettur q̄ ipsa sit vera ḡ b̄ e vera
hō est asin⁹. z ipsa adeq̄te si-
gnificat hōmē esse asin⁹. ḡ ho-
minē esse asin⁹ ē ver⁹ p̄ns i due-
nics. z ita arguit d̄ contradicto-
rijs p̄ba⁹ duo cōtradictoria es-
se fil' b̄a l' f' l' a. 4^a re^a ē i^a. q̄n-
cūq; ponit̄ due p̄p̄es eē fil' es
sic adeq̄te significādo. q̄z vna
l' q̄l; seq̄t ad contradictoriū
alteri⁹ ille sunt fil' es i b̄itate z
vbicūq; z quicūq; p̄ponit̄ se
concedē vt posito q̄ ponant̄
tales esse fil' es sic adeq̄te sig-
ficādo sibi p̄cludit̄ z tu nescis
tibi p̄cludi. tu nō curris z tu
moueris p̄ba⁹. Nā adisso isto
casu q̄rovr̄ iste sint fil' es ve-
re vel fil' es f' l' e. Si vero hō
intenti si f' l' e ḡ oppositū re-
est ver⁹. vt tu scis tibi p̄cludi.
tūc sic tu scis tibi concludi q̄
tibi p̄cluditur illa p̄ns est bōa
z antecedens ē ver⁹ ḡ z p̄ns est
ver⁹ ḡ nō est f' l' e cui⁹ opposi-
tū accessisti. Et ita de alijs dua-
b⁹ dicatur. Quia regula ē
ista: Quādo cūq; ponitur due
propositiones esse fil' es sic a-
dequate significādo ex q̄z vna
sequitur oppositū alteri⁹ ille
sunt similes in falsitate. z q̄cū-
q; sit p̄posita semp est negā^a.
vt posito q̄ iste essent similes
sic adeq̄te significādo tibi nō
p̄cludit̄. z tu scis tibi p̄cludi.
tu es alb⁹ z tu non es colorat⁹

quo admissio propono. i^e sunt
falsē si p̄cedis hōc i rē. si or-
q̄o s̄rbe arguo sic tu es albus
ḡ tu es coloratus. i^a p̄ns ē bo-
na antecedens ē ver⁹ p̄ te. ḡ z
p̄ns. z ita duo. p̄tradictoria s̄t
fil' vera q̄o nō adimit̄ imagiā^o

Sexta re^a est i^a. Quicūq;
ponit̄ due p̄positiones eē simi-
les sic adequate significādo q̄rū
quibet est alteri impertinens
tunc p̄nt esse similes in verita-
te z i falsitate p̄cedē z negā^e.
verbig^a pono q̄o i^e sint fil' es
sic adeq̄te significādo tu es
homo et tu curris. Si primo
p̄ponitur tu es hō p̄cedatur
ista z dicatur q̄ est vera et cō-
sequēter p̄cedatur ista tu cur-
ris z dicatur ipsam eē veram
Si autem proponitur prio-
loco tu curris negatur illa. Et
p̄cedatur ipsam eē falsam et p̄-
sequēter eodem modo r̄ide-
tur ad illā tu es homo q̄r̄ z r̄

Propositiones dicun-
tur esse dissimiles
quando vna est ve-
ra et reliqua falsa pro cuius
materie declaratione sit hec
prima regula. Quādo cūq;
q; ponitur duas p̄positiones
esse dissimiles non faciendo
mentionem de adequato sig-
ficato ad quālibet p̄positā
concedendo l' negando r̄idat̄

infra tempus sicut extra ver-
big^a pono q̄ i^e sint dissil'es tu
es hō et tu es albus i^o p̄oito
p̄cedatur quel; illarum. Se-
cunda regula quicūq; ponit̄
duas p̄positiones eē dissimi-
les non faciendo mentionem
de adequato significato ad p̄-
propositā eē veram l' falsam
respondeatur infra t. p̄^o sicut
extra et ad aliam dissimil'r b̄
bigratia pono q̄ iste sint dis-
similes tu es hō z tu es anias
quo admissio propono h̄ ē ve-
ra tu es hō p̄cedatur z p̄ter
q̄ ista est. f' l' a tu es aial.

Tertis regula quicūq; p̄o-
nit̄ duas p̄positiones eē dis-
similes sic adequate significā-
do: quaz q̄l; cū altera p̄verti-
tur non adittendus est casus.
vt hō est z de^o ē vel hō currit.
z r̄is^e currit. Nā si p̄ceditur
illam esse verā hō ē o; p̄cede-
re ista eē falsā de^o ē z sic ab nō
p̄uertibili ad reliq̄m̄ val; ar-
ḡ. 4^a re^a est i^a. Quicūq; po-
nit̄ due p̄positiones esse
dissil'es sic adequate significā-
do. q̄z vna ē necessaria et alte-
ra impossibilis l' p̄tiges tūc ne-
cessaria semp est p̄cedenda z
altera negāda. vt deus ē z hō
est asinus deus est tu es. 5^a
re^a. Si ponit̄ due p̄positio-
nes p̄tingentes esse dissil'es
sic adequate significādo, q̄rū

vna antecedit ad reliquā z nō
extra ansvbicūq; proponit̄
semper est negandus et p̄ns
p̄cedendum. vt tu curris. Et
tu moueris. Si. n. p̄cederet
antecedens oporteret p̄cede-
re p̄ns z p̄sequenter dicere q̄
libet illarum eē verā quod ē
contra casum. Sexta regula. si
ponuntur due p̄positiones
esse dissimiles sic adequate si-
gnificādo. quarum quelibet
est alteri impertinens ad pri-
mo p̄positam respondeat i
tus sicut extra. z ad aliam dis-
sil'r. vt posito q̄ iste sint dissi-
miles sic adequate significā-
do. tu curris z tu es parisius
quecūq; illaz proponatur p̄
debz negari z alia p̄cedi z ita
dicat si ambe extra tempus
essent vere. vt hō currit z tu
vides. quare et cetera

r Egulas alias oppōite
sp̄tie q̄ de p̄oito nū-
cupatur sequitur assignare. q̄
rum prima est ista. Omne de-
positum z admissum infra ob-
ligationis p̄positum semp ē
negandum vt si deponatur iste
aligs homo est rome qua ad-
missa z p̄posita semper est
neganda. Ex ista regula se-
quitur q̄ nunquam est admit-
tendum necessarium per se i
de p̄oitione. Sed bene quod
libet impossibile vel con-
f 4

agens. vñ negare impossibile
contingens nõ e iconueniens. s; i
conueniens foret negare ne-
cessariũ per se. Pa re^a e i^a. õe
per se anſ ad depositũ aut cũ
cõcessio l' cũ cõcessis opposi-
to bñ negatiu' l' oppositis bñ
negatoꝝ semp est negatiu' ver-
big^a deposita z adissa ista hõ
currit si pponeret ille homo
currit negat^a foret qz ancedit
ad õpositũ. Nã bñ sequitur
iste hõ currit. g^o hõ currit. itẽ
si õponat et adittat i^a aliq.
hõ nõ currit z pponit tu non
curris pcedat. qz vera z ipte-
nẽs. s; pposita in fo loco tu es
hõ negada est. qz cũ vno pcef-
fo ancedit ad depõitũ. Nã se-
qẽ tu nõ curris z tu es aliq
hõ g^o aliq hõ si currit. 3^a re^a
est i^a. Oẽ repugnans depõsi-
to z oẽ seqns ex illo repugnã
te p se aut cũ concessio el cuz
cõcessis opposito bñ negati l'
oppositis bñ negatoꝝ est pce-
dedũ bñ g^a. Depono tibi istã
aliquõ aial nõ currit qua depo-
sita z adissa ppono ei² pdicto-
riũ. s. oẽ aial currit hõ e pce-
dedũ z hõ si r oẽ aial mouet
qz seqẽ ex pdictoꝝ depositi
Deinde si pponitur tu es aial
pcedatur. qz verũ et ipte-
nẽs illam tu curris. qz se-
quitur ex ptractoꝝ õposi-
tũ cũ concessio. seqẽ. n. oẽ aial

currit tu es aial. g^o tu curris
4^a regula est i^a. Omne re-
pugnans contradictoꝝ õposi-
tũ p se aut cũ concessio l' cum p-
cessis opposito bene negati l'
oppositis bene negatoꝝ e ne-
gandũ. vt i cũ piori si ppo-
neretur i^a aliqõ aial si moue-
tur aut ista tu non curris ne-
gatur. pzia qz repugnat pdicto-
toꝝ depositi p se. Pa vero re-
pugnat eidẽ cũ vno pcesso.
Ultia re^a e ista. Ad oẽ seqns
ad depositũ z ad oẽ ipte-
nẽndũ est s; suam q̄litatez
verbig^a depono tibi istã tu es
alb² qua adissa ppono tu es
coloratus pcedat. qz vera z se-
quens ad depositũ. vñ si e impo-
nens negare anſ z conce-
dere pñs. Item si pponit ista
tu es calid² concedẽ e qz vera
z ipte-
nẽs iã deposito q̄ ptra-
dictoꝝ depositi. vñ pzie ip-
tines in hac spetie obligato-
nis dñ illud qd non sequitur
nec antecedit ad depositum
nec idem repugnat nec est se-
quens ad õpositum depositi
nec eidem repugnat p se vel
cum e. s. vel cum aliquibus.
vt dictum est. Ideo si depõ-
tur et admittit illa sor. currit
et pponatur plato currit rñ õ-
atur intus sicut extra quã est
prop^o imptinens cum non se-
babeat aliquo dictoꝝ modoꝝ

Opbismata aliq sunt
ponendavt depositois
regl e magis pateat ve-
ritati. Depono g^o tibi p istam
sua bõ l' tu es roma qua de-
posita z admissa ppono. tu es
hõ si negas. tu negas verũ nõ
pertinens g^o male si concedis
z illud est anſ ad depo^m g^o a
recedens ad depo^m est pced^m
rñdetur adittẽ depo^m z cũ p-
ponitur tu es hõ nego. qz ate-
cedit ad depo^m tãq; a pte dis-
iunctie ad totam disunctiuam
fo depono tibi istã aliq pro-
pões non sunt vere q̄ adissa
ppono i² sunt propositiones
tu curris tu nõ curris pceden-
dũ est qz verũ z ipte-
nẽs. Deid
propono duo ptractoꝝ. s; f
simul vera si negatur contra-
oẽs ppositiones sunt vere. s; f
iste sunt propõnes. g^o i² f ve-
re z iste mutuo ptractũ g^o
duo contradictoꝝ sunt siml
vera. Rñdetur negando qz i²
fiat cõtractoꝝ. qz atecedit
ad depositũ. Nã seqtur illa f
contradictoria. g^o aliq propõ-
nes non sunt vere. Tertio de-
pono tibi istam antixps nõ e
albus vel anticbristus est co-
loratus. Si non aditis cõtra-
illa est vna disunctiua contin-
gens. qz q̄ pars est contigẽs
et nulla alteri repugnat. ergo
est adittenda. p; consequen-

tia per pzi mam regulam qua
admissa propono tibi anticbr-
istus est coloratus. si concedis
tu pcedis antecedens ad õpo-
situm. ergo male respondes
p; . Nam sequitur antixps est
coloratus. ergo antixps non e
albus vel antixps est colorat²
patet psequentia a parte dis-
iunctiue ad totam disunctiuã
Sivero negas tu negas seqns
ex ptractoꝝ depositi. er /
go male anſ probatur. Nam
sequitur antixps est albus et
antixps non est coloratus. g^o
antixps est albus. pat; pñã a
tota copulatiua ad alterã ei²
partem et vltra antixps e al-
bus. ergo anticbristus est co-
loratus pat; psequentia ab in-
feriori ad suum superius sine
impedimento. ergo a primo
ad vltimum anticbristus e al-
bus et anticbristus non e co-
loratus. ergo antixps est colo-
ratus. Respondetur nõ ad-
mittendo positum. quia e vna
disunctiua necessaria eo qd
suum ptractoꝝium est im-
possibile videlicet anticbrist²
est albus et anticbristus non
est coloratus. Et tunc ad ar-
gumentum quelibet eius pars
est contingens et nulla alteri
repugnat. ergo illa disuncti-
ua est ptingens nego psequẽtia
sed õ; addere i ante qz nec p

tradictoria illaz pñi iulcē re
pugnāt z hoc ē falsuz. qz i^r re
pugnāt iulcē antix² ē alb² et
antix² n̄ ē colorat² que. sūt cō
tradictoria pñi distinctie. 4°
depono tibi istā tu es z oē tibi
depositū ē a te negandū q̄
admissio z negato ppono ome
tibi depositū ē a te negandū.
Si cōceditur ppono tibi illa.
tu es. z p³ q̄ est negāda ex q̄
copulatiua est negāda z alte
ra pars est pcedenda. Deind^o
propono nulluz tibi deposituz
est a te negādū si concedis tu
pcedis oppo^m regule z vnus
pcessi. g^o male añs pbatur. nā
sequit^r tu n̄ es. g^o nullum tibi
depoitum est a te negandum
p³ pñia. qz ptradictoriū pñis
repugnat añti ex quo asserit
te esse. Rñdetur negando qd̄
tibi depoitus sit a te negādū
qz antecedit ad depo^m. seq^r.
n. oē tibi depositū est a te ne
gandum. ergo tu es. z oē tibi
depositum est a te negandum
p³ pñia a parte copulatiue ad
totam copulatiuam cuius añs
añcedit ad alteram ptem. z si
d^r tu negas regulam dicat q̄
illa non est r^a s̄ ista. De o^opo
situm admissum est negandū
vel alter d^r q̄ q̄l³ regula ē p
tingens. qz ad placitum facte
sunt ille regule. ergo q̄l³ talis
est deponenda z adittenda in

depoitione. vel neganda qua
negata d^r qd̄ illa non est re^a
non tanq̄ v². s̄ tāq̄ repugāf
sequitur. n. nos omne depoitus
est a te negandum. ergo illa n̄
est regula. Omne depoitus
est negandum quare zc.
Insolubile est propo
se esse falsam assertiue
significans vt hoc ē fal
sum. se ipsa demonstrata. In i
solubilibus tñ est differentia
quo ad significare se ipm eē
falsum qm̄ aliquod insolubile
significat immediate se ipsum
esse falsum. vt hoc est falsum
se ipsa demonstrata. Aliquod
autem me². quia exigitur me
dium ad iferendum se esse fal
sum. vt ois prop^o est falsa. qz
non sequitur immediate ergo
ista prop^o est falsa demonstra
do illa m̄ vniuersalem. sed bñ
sequitur cum tali medio z illa
est prop^o. Similiter hoc
non est verum. ergo hoc ē fal
sum demonstrando antecede^r
quia ex negatiua non sequit^r
affirmatiua. tamen bene seq^r
cum tali medio et hoc est pro
p^o. Pro declaratione pre
dicte diffinitionis pono duas
diuisiones. Quarum prima
est ista. Insolubile ali
quod oritur ex actu nostro.
Aliquod veto ex proprietate
te vocis: Insolubilia oritur

habētia ex actu nro sunt i^rso.
dicit f^m. g^o nō dicovex. Iste
homo intelligit falsuz tu non
intelligis vū. Insolubilia ho
ozum habentia ex proprietate
vocis sunt i^r. Ois propo est
falsa. Nulla propositio est ve
ra. hoc est f^m. hoc n̄ ē veruz.
Secūda diuisio ē ista. Inso
lubiliū aliq̄ est isolub^e sim
pliciter. aliq̄ vero secundum
quid. Insolubile simpliciter ē
illud cui annectitur casus q̄
adisso sequitur contradictio.
verbig^a pono qd̄ ista propo
nulla ppo est vera que sit. a. si
gnificet precise sicut termini
pretendūt. v³ q̄ nulla propo
sit vera et sit omnis propo.
Iste posito quero vtrum a
sit v² l^r f^m. Diver² g^o signi
ficat p̄cise sicut est. sed a signi
ficat p̄cise q̄ nulla propo est
vera. ergo nulla propo est ve
ra ergo a non est v² z prius
dixisti q̄ erat verum g^o tra
dictio. Si dicitur q̄ a est f^m
ergo a significat aliter q̄ est.
s̄ a significat p̄cise q̄ nulla p
p^o est vera g^o nou est ita quod
nulla ppo est vera. ergo aliq̄
prop^o est vera. z a est ois pro
po ergo a est verum. Et prius
dixisti q̄ erat f^l z g^o contradi
ctio. Insolubile secūdu qd̄ est
illud cui annectitur casus q̄ adis
so nō sequitur ptradictio vt po

nendo q̄ ista propo nulla pro
po est vera sit a z sit omnis p
po z significet sicut termini p
tendūt non ponendo precise.
Iste posito dicitur qd̄ a est fal
sum qz significat se eē falsum
Et si arguitur sic a est falsum
ergo a significat aliter q̄ ē sed
a significat q̄ nulla prop^o ē ve
ra. ergo non est ita q̄ nulla p
p^o est vera nego psequentiā
qz debuit addū ante dictio
exclusiua vel exceptiua s̄ z. a.
significat precise q̄ nulla pro
p^o est vera vel a non significat
nisi qd̄ nulla prop^o est vera et
hoc negatur tanq̄ repugnans
quia si poneretur cū cāu non
admitterē illū casum. Iste p̄
missis diuisionibus pono aliquas
regulas. quarum prima est ista.
Omne insolubile singulare si
ne pronomine demonstratiua
ozies ex actu nro ad h^o quod
sit isolubile simpliciter erigit
tres additiones. p^a q̄ vna talis
sit ois talis. Secūda qd̄ dicat
vel intelligat talez propo^{nem}
z nullam aliā. Tertia qd̄ illa
significet p̄cise sicut teri p̄ren
dūt. verbig^a soz. dicit f^m sit
isolubile simpl^r i^o mō ponem
do qd̄ vn² soz. sit ois soz. qui
dicat. stā propo^{nem} z nullaz
aliā soz. dicit f^m que signi
ficet sic precise qd̄ soz. dicit
f^m. probatur hoc nā adisso

casu sit insolubile a z qro vtru
a sit vez vel falsuz. si dicitur
q vez g^o significat p^oscise sicut e
s a significat p^oscise q for. dicit
falsuz g^o ita est q for. dicit fal
suz. s. for. dicit a g^o a e falsuz
q e oppo^m p^ocessi qz for. no di
xit nisi a. Si or q a sit falsum
g^o figt aliter q e. s a figt p^oci
le q for. dicit falsum g^o no tra
e q for. dicit falsuz z for. dicit
a g^o a no e falsuz g^o p^otradi^octio
p^oria p^orticula poitur qz si non
pone retur staret q ecnt duo
for. quoz vn^o diceret a z alter
q bo e afm^o z tunc a eci vez
pa p^orticula poitur qz aliter sta
r3 q id for. diceret a z ista bo
e afm^o z tunc a effer verum
S3 tertia poitur qz si si pone
ret staret q a significaret solū
mō q bo est afm^o z sic a ef
set falsum. aut q significaret
solummodo q homo est aial.
z sic a effer verum z nullo isto
rum modoz effer insolubile.
Secunda regula est ista. Om
ne insolubile. singulare. sine p
nomine demonstratio ories
ex actu nostro ad hoc q fiat i
solubile secunduz quid erigit
easdem conditiones p^oter di
ctionem exclusiuam vt posito
q vnus forzes sit omnis for. z
dicat istam propositionem. q
fit a for. dicit falsum z nullaz
aliam z significet sicut termi

ptedat no ponedo p^oscise i^o p^o
sto dicitur a z or q e falsuz
qz significat copulatie sicut z
qob3 insolubilev3 q for. dicit
falsum. z qd a e vez no g^o or
a falsum v^o p^orim^o significari
sed ratione fi. Et si arguit sic
a est falsuz g^o significat aliter
q est p^otedo p^ona z nego ista z
a figt aliter q est sed a figt q
for. dicit falsum g^o a e ita qd
for. dicit falsum qz debuit ad
di i atcedente dictioe exclusi
ua vel exceptia. Tertia rea
est i^o. Qd insolubile si singula
re seu singulare cu pronomie
demonstratio ories ex actu
nostro ad hoc q fiat insolu
le simpl^r requiruntur due con
ditiones solummodo obigratia
ad hoc qd ista p^opositio egd
dico falsum fiat insolubile sim
pliciter no op3 ponere p^orima
particulam videlicet qd vn^o
ego sit omnis ego. sed q ego
dicā ista z nullā alia sic signi
ficado p^oscise Et si or fieri solu
bile fm quid requiruntur. z
sufficiunt eedem conditiones
dempta dictioe exclusiuam. ex^m
de insolubili no singulari vt fal
sum or est hic non opoz3 po
nere sam particulam v3 q a
lig3 dicat illa z nullā aliaz. s3
sufficit ponere qd ista sit om
nis p^opositio que significet
p^oscise sicut termini. p^ondū

z tūc est insolubile simpl^r fiet
at insolubile fm qd remouedo
dictionem exclusiuā. Quarta
re^o est ista. Qd insolubile ories
ex p^oprietate vocis erigit duas
p^oditiones solumōvl tātūvnā
volo dicere q insolubile ories
ex p^oprietate vocis erigit du
as p^oditiones solū^o et aliquod
tātūvnā. Ex^m p^orim^o aliq p^o
est falsa ad h^o q fiat insolubile
simpl^r or3 ponere q illa sit ois
p^o z q sic significet p^oscise z re
mota ditione exclusiuā fiet in
solubile s3 qd. Ex^m si h^o e fal
suz se ipso d^omōstrato p^oscise
li^o q sic significet p^oscise sit iso
lu^o simpl^r. z s3 qd remouedo
dictionē exclusiuā. Eodē mō
dr de i^o h^o no e vez se ipso de
mōstrato. Quia regula e i^o
Qd insolubile qd si e insolubile
sine casu dimissa aliq p^oditioe
req^ota est penit^o dubitabile.
verbig^a possit3 oib^o p^orticulis
p^oter p^o h^oic for. dicit falsuz q
fit a. dubitat a. z et an sit vez
vel falsuz. Nā stat cū casu q
sit vez dato q vnus for dicit
illā. s. a z ali^o q de^o est. Stat
et q sit falsū dato q vn^o for. di
cat a et quilz ali^o for. q de^o est
Eodē si dimitteret fa vl ter
tia p^orticula. qz staret a esse ve
rii z a esse falsū vt exēplifica
ti e supra z notāter d^ori omē
isolubile qd si est insolubile si

ne casu. qz aliq est insolubile
cū casu z aliq sine casu. Ex^m
p^orim^o ois p^o est f l'a nulla p
p^o est vera. qz qualz dico eē
falsaz z insolubile n^o lo cāu po
sito. Ex^m si for. dicit falsuz tu
itelligis falsuz nulla istaz nū
cupāda est insolubil sine casu
3o i casu insolubiliū deficiēte
aliq p^orticula necessaria. dubita
tur vtz effer vera vel falsa. qz
cū cāu staret q effer vera et cū
eodē cāu staret q effer f l'a vt
p3 itūēti. Ex p^odictis regul^o se
quūtur due p^ocl ones. qz p^o e
ista. Nūq adittend^o est casus
a q trahit originē insolubile
simpl^r vt si poneret qd illa o
mnis p^opositio est f l'a effer ois p
positio sic p^oscise significans
non est admittendus casus
quia sequitur contradictio p
batur. Nam sit insolubile a.
z quero si a sit verum si dicit^o
qd sic ergo significat p^oscise si
cut e. s3 a significat p^oscise q
omnis p^opositio est falsa. g^o
ita est q omnis p^opositio e fal
sa. Sed a est p^opositio. ergo
a est falsum. Si autem con
ceditur quod a est falsum. er
go. a significat aliter q est.
Sed a significat p^oscise q o
mis p^opositio est falsa. g^o no
est ita q omnis p^opositio est
falsa et aliqua p^opositio est
ergo aliqua p^opositio est ve

ra. s; a e ois propo g^o a e veri
q^o e p^otradictio. Fa p^oois ca
sus originat insolubile s; qd e
admittendus z concedit solu
bile p^opositu dicendo ipz esse
falsus. vt ponedo q illa p^oo.
hoc e falsus seipo d^omostrato
significet sicut termini p^oredut
q sit a tuc admittat casus z p
cedatur a z d^o q a est falsum
Et si arg^o a est falsus g^o signi
ficat aliter q^o est s; a no signi
ficat nisi q hoc est falsus
g^o no est ita q hoc est falsum
nego minores z si d^o qd ergo
aliud significat d^o q significat a
e e^o r^oe cuius a e falsus. vn
de dictu est q qd s; insolubile.
fm quid significat copulatie
s. sicut teri p^oredut z q ipsus
est verum quare zc.

c Contra p^odicta obijcia z
soluam vt insolubiliuz
difficultates melius menti in
notescant. Pono g^o primo
q vnus soz. sit omnis soz. z di
cat illam z nullam aliam que
sit a soz. dicit falsum que signi
ficet sicut termini p^oredut no
ponendo precise. qz casus no
admitteretur isto posito que
ro de avtrum sit verum l fal
sum et responsum est q e fal
sum qz significat significatum
falsum videlicet q soz. dicit
falsum et q a est vez cui^o signi
ficat ois fa ps e l^o s; p^obatur

q ipz a sit s; et p^obo sic. o^o di
ces a dicit falsus soz. dicit a g
soz. dicit fl^o s; i^o p^o e b^oa qz e sil
logism^o in 3° p^ofigure et ans e
vez g^o et coseqns est vez et p
seques est a g^o a e vez. fo ar
guitur sic falsus d^o a soz. ergo
soz. dicit falsus tet p^oia a pas
sua ad suam actiua et ans est
vez ergo et coseqns est ve
rum et p^ois est a ergo a est ve
rum q ans sit vez p^obatur na
hoc. d^o a soz^o demonstrado a
et hoc est falsum ergo falsum
dicitur a soz^o patet coseque
tia a r^osolu^orib^o ad r^osolutum.
3° arguitur p^otradictorium a
est falsum ergo a est verum t^o
cosequentia et ans probatur
Na hoc est falsum soz. non di
cit falsum et bocest contradic
torium a ergo contradictoriu
a est falsum tenet consequen
tia cum minori : et maiorem
probo. na soz. dicit falsus et h
soz. no dicit falsum significat
p^orise q soz. no dicit falsus g^o
ipsa est falsa patet cosequen
tia simili. Nam seqtur tu cur
ris et h tu no curris significet
precise q tu non curris ergo
ipsa est falsa. Ad primu res
pondetur cu p^oponitur a con
cedo z d^o q est falsum et tuc
ad roem pcedo consequentiaz
et consequens et nego qd co
seques sit a. sed e vnu simile a

Et si ponit q p^ois sit a l^o p^oti
bile cu a dico tuc q p^oia non
valz nec e sillogism^o in tertio
p^o h^o qz sillogismi in tertio p^o
h^o p^o o^obet solum^o cathego
rice significare. sed ista co^olo
significat ypothetice qz e p
p^o insolubil. Ad s; cu d^o fal
sum d^o a soz. g^o soz. dicit fl^o m
pcedo p^oia z p^ois dice^o qd e
vez s; no est a nec secu p^oti
bile. si t^o hoc ponat i cau co
cedo itez p^oiam z dico q non
valz z tuc ad ronez a passua
ad sua actiua z valz arg^o d^o q
veru est s; i^o no e sua actia qz
passua significat solum^o ca
thegorice z actia ypothetice
z si q^ois que est sua actiua di
co q i^o soz. dicit fl^o z plata a te
l^o a me q non est p^ouertibil^o cu
a s; solum^o sil^o is a. Ad tertiu
d^o q p^otradictoriu a est veruz
s; no e istud soz. non dicit fal
sum. s; illud non soz. dicit fl^o z
quod est veruz quia significat
disiunctiue q soz. non dicit fl^o z
vel q a non est vez cuius figi
ficati secunda ps est vera et p
sequenter totu significatus dis
iunctu quare z p^opositio dea
est vera cuius istud est signifi
catum. et si dicitur q in singu
larib^o non refert preponere
negationem l^o postponere di
citur q i materia insolubiliuz
multu refert z i materia qz

qz p^oponuz ypothetice signifi
catu. Ead e retinenda senten
tia i insolubilib^o singularibus
h^ontib^o origin^o ex p^ortate vo
cis vt h^o est fl^o z h^o no e vez d^o
cen^o q primi p^otradictoriu no
est illud hoc no est fl^o m s; il
lud non hoc est falsum. Nam
primu insolubile significat q
hoc est falsum z hoc est veruz
demonstrando idem insolubile
ideo p^otradictoriu significat dis
iunctiue q hoc non est falsum
vel hoc non est vez. Sil^o con
tradictoriu. secudu insolubilia
non est illud h^o est vez s; ill^o
non hoc non est vez ita q sem
per p^oponatur negatio sicut p
tradictoriu istius t^o tu no ea
homo no est illud t^o tu es h^o
s; illud n^o t^o tu n^o es h^o qz zc.

Tercio de insolubili singu
lari. nuc de p^orticulari l^o
idesinito dice^o restat. Pono
g^o q h sit ois p^opticularis a
liqua p^opticularis est l^o que
sit a significet sicut termini p
tendut non ponendo p^orise qz
non admitteretur casus isto
posito a est falsum vt patet ex
dictis. Sed contra hoc arguf
tur sic. Omnis p^oposito par
ticularis est falsa ergo aliqua
p^opositio particularis e l^o a
illa p^oia est bona abvnuersa
li ad suam s^oalternam et an
cedens e vez ergo z coseqns

si pns e a g a e vez q anis fit
vez pbat. Na pp^o particularis
e falsa. z nulla e pp^o pticula/
ris qn illa fit falsa ergo ois p
positio pticularis e falsa tenz
p^o ab exponetib² ad expoitus
z anis e verum g z pns. Se/
cudo arguit sic pp^o pticula/
ris e falsa g aliqua pp^o pticula/
ris est falsa t3 pna ab ide/
finita ad sua pticularē. z anis
e vez g^o z pns. Et pns e a g^o
a e vez q anis fit vez p3 qz su/
uz p^o dictoziū est falsuz v3 nul/
la pp^o pticularis est falsa ga/
sam pcessuz e q a pp^o pticu/
laris est falsa. Tertio arguit
si hoc est falsuz demōstrando
a z hoc e aliqua pp^o pticula/
ris ergo aliqua prop^o pticula/
ris est falsa psequentia tenz a
resoluentibus ad resolutuz z
anis est vez ergo z cōsequens
qō e a. Ad pziā rñōf pcedē
do istā pnam omnis propo/
sitiō particularis e falsa g aliq
prop^o particularis est falsa
qz ante casum pcessissez eam.
In dico q nō valz nec arguit
ab vlⁱ ad suas subaltermāvel
suam pticularē qz vlⁱ solummodo
cathegozice signifi/
cat z particularis ista signifi/
cat ypothetice v3 q aliqua p
pp^o particularis est falsa z q
a e vez. Et si diceretur que e
eius pticularis dicitur q non

h3 aliquid ex q positū e q ista
fit ois pticularis verūm i^a ea
dez foret e^o pticularis dato q
nō eēt insolubilis. Ad faz rōm
rñdeo fil^r pcedē^o pna z negā
do ipaz eē bonā z tūc ad ar^m
dico q ista nō est pticularis i
sti^o idefinite qz pticularis e in/
solubilis ypothetice significās
idefinita vō nō e h^o moi eius/
dē tñ foret particularis si neu/
tra eaz foret insolubilis. Ad
tertiam rationem pcedit pna
z negat ipaz valere nec ar/
gū a resoluētib² ad rōlutiū qz
pticularis vel idefinita insol/
bilis nō ē rōlubilis qz signifi/
cat ypothetice s3 pbada e i^o
mō suū p^onc^o significatū e vez
ergo ipa eba z p3 q anis e fal/
suz. Et si argū sic ista pp^o pticula/
ris est falsa g aliq pp^o p
pticularis e falsa t3 pna ab i/
feriori ad suum superius affirā/
tiue z sine aliquo signo ipedi/
ente. Dicit q pna nō valz ab
iferiori ad suū sup^o nisi pp^o i
ferioris z pp^o supioris vifoz/
miter significēt v3 cathegozice
qualiter nō e in propo/
sitiō vñ si h prop^o hō est aial signifi/
cāret p^oncipal^r q homo e al^r
et q homo est ahnus. tunc nō
valeret aliqua istarum conse/
quentiarum hoc e aial z hoc
e homo g homo est aial. Iste
hō e aial g hō est aial et h^o

Iste hō e aial. g hō e aial z
h^o. iō qz pns significaret co/
pulariue z antecedentis nulla
ps sic significaret z si alle^o are
tur aliq dictaz regular rñde
tur vt dictū ē. D^r ē vt i alio
cap^o q p^o tradictioziū isti^o ali/
qua pp^o pticularis est falsa si
est illud nulla pp^o pticularis e
f^o l^a. s3 illud nō aliq pp^o pticula/
ris est f^o l^a z si d^r q i^o equalēt
pp negationē prepōitā d^r qō
illa z^a hēt veritatē i sol^r cathe/
gozicis. cathegozice solumō
significanti^o qualiter non e
i^o pp^o. Idē e iudiciū de istis a/
liqua pp^o particularis non e
vera. Aliq pp^o pticularis signi/
ficat aliter qz e ac ē ita de i/
nitivt pp^o idefinita e f^o pro/
p^o idefinita nō e vera qf. zc.

nunc de insolubili vni/
uersali est dicē^o pone
do q h ois pp^o vniuer/
satis est f^o fit ois propo/
sitiō vniuersalis q significet sicut
termini p^oncipal^r q fit a nō po/
nendo p^oncipal^r qz cāus nō adit/
teret i^o posito d^r q a e falsuz
qz falsificat se ipsum p^otra h^o
arguitur aliqua pp^o vniuersa/
lis est f^o l^a z nulla est pp^o vni/
uersa quin i^a sit falsa g omis
pp^o vniuersal^r e falsa t3 pna
ab exponentibus ad expoitū
z anis est vez. g^o z pns. z^a ar/
guitur tñ f^o est pp^o vlⁱ g

ois prop^o vlⁱ est f^o t3 pna
ab exclusiua ad suam vlⁱz de/
teris trāspōitū z anis est vez
g. z pns qō e a q anis sit vez
pbat. Na f^o m^o e pp^o vlⁱ z n^o
lū nō f^o m^o e pp^o vlⁱ g tñ f^o m^o e
prop^o vlⁱ t3 pna ab exponē/
tib² ad expoitū z anis e veruz
g z pns. 3° arguitur h^o e f^o l^m
demōstrato a z h^o e ois pp^o
vlⁱ g ois pp^o vlⁱ est f^o ista
pna e bōa z anis e vez g z p^o se/
quens q pna sit bōa p3 a sit^r
h^o currit z h^o e ois hō g^o ois
hō currit. Lōfirmat distruē^o
p^o casuz et ponendo q i^o sint
oēs prop^o es vlⁱ est. Ois pro/
p^o vlⁱ est falsa z ois homo e
ahnus sic significando i^o pōi/
to arguitur sic. Ista prop^o vī/
uersalis est falsa demōstrādo
primam et ista est falsa demō/
strando. secundam z iste sunt
omnes propositiones vniuer/
sales ergo omnis propo/
sitiō vniuersalis est falsa tenet con/
sequentia a singularibus suffi/
cienter enumeratis ad suam
vniuersalem z antecedens e
verum ergo et consequens :
Ad hec respondetur z primo
ad primum concedo insolubi/
le et nego ipsum esse verum
et tunc ad rationem concedo
pnam z nego ipsam esse bō/
nā z tūc ad ar^m ibi arguit^r ab
exponētib² ad expoitū nego

qz a nō ē pp^o expōibil' nisi si /
gnificaret catheg^e solū vñ si
ista ois hō ē al' significaret p^{ri}
cipal'r qz ois hō est al' z quod
tu es alin' tūc p³ qz ista p^{ri}a
ñ valeret hō ē al' z nō ē hō qn
istud sit al'. g^o ois hō ē anial
qz añs ēvez z p^{ri}s fl'z. Et tūc
si allegaretur r⁴ o³ dicere qd
p^{ri}s nō est expōibile pp cam
dictā s³ p^{ri}arē l' i p^{ri}arē p su
u³ significatū copulatū sicut z
ppō insolubilis quecūqz. Ad
s³ pcedo p^{ri}a z nego ip^{ri}as eē
bonā nec arguitur ab excl^{si}
ua ad suā vl' ē ex q' exclusiua
cathegorice significat z vniuer
salis ypothetice. Et si d^r q' e'
ē singularis d^r q' nullā hēvñ
si h' ois hō ē al' significat ype
vez z s³m z h' tūc al' ē hō mō
asuetudo dicerē tūc viuersalem
illā nō ē vl' ē i' exclusiue nec
everso qz ita i pposito ē dicē
dū. Ad 3^m ar^m. dico sil'r q' nō
valz p^{ri}a. z cū d^r q' a sil'i bene
valz dico q' nō ē sil'itudo quia
p^{ri}s vni' p^{ri}e significat cathe/
gorice solū z aliud ypotheti/
ce vñ si hec ois hō currit sigi
ficaret q' ois hō currit z qd
de' nō ē ista p^{ri}a tūc ñ valeret
hō currit z hō ē ois hō ergo
ois hō currit pp cāz dictā qz
p^{ri}s significaret ypothetice.
Ad affirmatiōē adisso cāv^r
p^{ri} dico q' p^{ri}a nō valz. z ad

ar^m a singularib' sufficēter e/
nueratis ad suāvl' ē dico qd si
arguit cū debito med^o qd de
beret esse tale i^e sunt oēs pro
pōes vl'es et a ēvez qd certe
negat. vñ nec ista p^{ri}a valēt
i^e hō currit z i^e hō currit z isti
sunt oēs hōies g^o oñis homo
currit dato qd p^{ri}s significat
ypothetice. vt p^{ri}l'. s³ o³ add
dere alteram p^{ri}e significari. v³
z nullus d^s ē q' addito p^{ri}a ē
bōa. s³ añs ē f^m. z si q^{ri}af de
p^{ri}adictoria d^r qd ē h' si ois
pp^o vl'is est f⁴ significās disti
ctie mō opposito de a. Edez
mō ē dñdū de istisvl'ib' Ois
ppōvl'is significat aliter q' ē.
Nulla prop^o vl'is ē vera. z nō
la pp^o vl'is ē pcedenda

e Exclusiua insolubilis cō
siles p^{ri}inz difficultatē
vt pono q' soz. z tu sitis
oēs loqntes z dicat soz. d^s ē
z tu tūc soz. dicitvez z sit a et
nullam aliā z significet sicut
termini p^{ri}etendūt p^{ri}cise. Isto
posito q^{ri}ovtruz a sit vez l' f^m
si vez. g^o significat p^{ri}cise sic ē.
s³ a significat p^{ri}cise. q' tūc soz.
dicitvez g^o tu non dicis veruz
et tu dicis a. ergo a non ēvez
Si dicitur q' a est falsum. g^o
significat aliter q' est. sed a si
gnificat p^{ri}cise q' tantum soz
dicit verum. ergo non ita est
q' tantum soz. dicit verū. s³ tu

z soz. estis oēs loqntes. g^o tu
dicis vez z nō dicis nisi a. g^o a
ēvez z ita hētur p^{ri}adictio.
Rūdet nō additendo casuz qz
ex eo origiat' isolu' simpl'r si
tūc nō pōitur p^{ri}cise addito cāuz
z dico a esse f⁴m: z tūc ad ar
g^m a significat aliter q' ē con
cedo s³ a significat p^{ri}cise q'
tūc soz. dicit vez g^o. z c. nego
minorem qz repugnat casui.
Et si d^r qd g^o q' aliud signifi/
cat. Dico q' a significat q' tūc
soz. dicit vez z q' a est verum
nec rōe p^{ri}mi significati ē a f^m
qz verū est tūc soz. d^re falsuz
s³ rōe si significati. qz pcedit
a eē falsuz p^{ri}a rñsionē argⁱ.
De dicēs vez ē soz. g^o tūc soz.
dicit vez ista p^{ri}a ē bōa ab vi
uersali ad suā exclusiua d^r ter
minis trāspōsitis. z añs ē ve/
rū g^o z p^{ri}s. z p^{ri}s ē a g^o a est
verū q' añs sit verū p^{ri}arē. nā
dicēs vez ē soz. z nihil est di
cēs vez qn illud sit soz. g^o om
ne dicens verū ē soz. p³ p^{ri}a ab
expōitib' ad exp^m. so argⁱ
nihil p^{ri}ter soz. dicit hū. g^o tūc
soz. dicit verū. i⁴ p^{ri}a ē bōa z a/
tecedēs ē vez g^o z p^{ri}s q' añs
sit vez p³ p^{ri}a expōites. 3° ar
guitur soz. dicit vez z nō nō soz
dicit vez. g^o tūc soz. dicit ve
rū. i⁴ p^{ri}a ē bōa ab expōitib'
ad exp^m z añs ē vez g^o z p^{ri}s
s³ p^{ri}s ē a g^o a ēvez. Ad b^o ois

p^{ri}t sil' rñderi q' nūquā p^{ri}s nō
latū ē a nec cōuertibile cū a.
s³ solū sil' ē a s³ si ponat cū to
to casu q' sit a vel cōuertibile
cū a tūc rñderetur cōcedē^o oēs
p^{ri}as factas negā^o tūc illas eē
bonas. ad p^{ri}mā g^o cū d^r q' i
bi arguit ab vl'i ad suā exclu
siua. nego qz vniuersalis signi
ficat catheg^o et exclusiua y/
pothet^o qz est insolubilis. Et si
q^{ri}af de sua exclusiua dicat q'
ē vna sil'is illi p^{ri}ata a soz. q' nō
ē insolubilis. v³ tātū soz. dicit
verū. Et ad aliā d^r qd ē non
valz nec illa ē exclusiua dicte
exceptie. s³ illa q' nō iai mō.
Et ad tertiā d^r qd nō arguitur
ab expōitib' ad exp^m qz ista
exclusiua nō ē expōibil' ex quo
ypothet^o sig^r. vñ si i⁴ tātū hō ē
risibil' significaret p^{ri}ncipaliter
qd tātū hō est risibil' et quod
nullus deus est tūc nō valēt
aliq' istarū p^{ri}az. De risibil' ē
hō g^o tātū hō ē risibilis. Al'
p^{ri}ter hoies ē risibil'. g^o tātū hō ē
risibil'. Itēz hō ē risibil' z nō
nō hō est risibile. ergo tantū
hō est risibilis. Eodem^o est di
cendum ad istas exclusiuas tā
tū exclusiua est falsa tantū ex
clusiua nō est vera dato q' v⁴
istarū sit ois exclusiua qd bñ
admittitur qz nō ponitur p^{ri}
cise et ita rñdet vt prius ad
argum^a p^{ri}atia aliquaz istarū

et vera de exceptis vero idem est iudicium ut in casu priori. Nihil preter for. dicitur. Nulla propter preter exceptiuam est falsa. Omnis exceptiuam preter istam vera demonstrata se ipsa quod et c.

¶ Equitur oratio de insolubili hypothetico. Et pro copulativa per declaratio ne pono aliquas regulas. prima est insolubile copulativum cuius una pars est necessaria per se si eadem in casu additur omnem aditorem cum nota exclusionis sit insolubile simpliciter et non admittitur casus verbigam pono quod illa copulativa deest et nulla copulativa vera que fit a sit omnis copulativa significans precise sicut termini preterdunt. isto modo et adisso quod vero utrumque a sit verum si dicitur sic quod si pars est vera. si pars significat precise quod nulla copulativa vera ergo nulla copulativa est vera ergo non est vera. Si dicitur quod a est si ergo altera pars est si. si non ergo si tunc sic. si pars est si ergo significat aliter quod si ipsa significat precise quod nulla copulativa est vera ergo non est ita quod nulla copulativa est vera et a est omnis copulativa ergo a est vera. si pars est si ergo in insolubile copulativum cuius una pars est possibilis vel contingens addendo eidem omnem aditorem cum nota exclusionis sit insolubile. si quod et admittitur casus. verbigam

pono quod copulativa tu es homo et nulla copulativa vera que fit a sit omnis propositio copulativa significans precise sicut termini preterdunt isto modo et adisso quod vero utrumque a sit verum. si dicitur sic ergo si pars est vera et ipsa significat precise quod nulla copulativa est vera ergo ita est quod nulla copulativa est vera. ergo a non est vera. Si dicitur quod si pars est si ergo si tunc arguitur sic. si pars est si ergo significat aliter quod si ipsa significat precise quod nulla copulativa est vera. ergo non est ita quod nulla copulativa est vera et a est omnis copulativa ergo a est vera. Et ita videtur sequi contra dictio in isto casu sicut in priori et per rationem quod regula non est vera. Rationem additendo positum et dicitur quod a est si tunc consequenter omni dicitur quod pars est si et si vera. et si arguitur sic tu es homo et prima pars sic precise significat ergo ipsa est vera. negat pars a nunc. quod repugnat casui et vni processu. Sequitur enim pars est si et ipsa significat precise te esse hominem ergo tu non es homo. Eodem modo rationem si una pars esset impossibilis. ut homo est asinus et ista copulativa est falsa. 3a regula est insolubile copulativum sit insolubile secundum quid additorem eidem omnes conditiones

nes propter nota excludit et aditorem est casus pono quod si sit omnis copulativa est et nulla copulativa est significans sicut termini preterdunt que fit a modo positum dicitur quod a est falsum non quod pro parte si pars est si arguitur sic si pars est falsa ergo significat aliter quod est pro parte si ipsa si significat precise quod nulla copulativa est ergo non est ita quod nulla copulativa vera nego maiorem ex eo quod illa si pars significat copulativa quod nulla copulativa est et quod a est et pro parte a significat tria significata copulativa quod deest et quod nulla copulativa vera et quod a est vera. Et non dicitur a falsum propter significatum aut si. si propter tertium. Eodem modo ad illud insolubile tu es et copulativa non est vera pro casu priori. Ex parte a sequitur quod si ponitur hac deest est vel quacumque alia esse omnes propositione et significare precise deum esse vel quodcumque per se necessarium et quod hoc est falsum demonstrando illa propositionem non admittitur est casus quod sequitur contradictio. Ex parte a sequitur quod si ponitur ista deest vel quacumque alia esse esse omnes propositionem et significare precise hominem esse finem l' te esse et quod hoc est falsum demonstrando eadem propositionem admittitur est casus et dicitur illa esse falsam deest. Ex parte a sequitur quod si ponitur ista deest vel quacumque alia esse

omni propositionem et significare sicut placet et quod hoc est falsum non ponitur precise admittitur est casus et dicitur ista esse falsam quod et c.

¶ Estat dicere propter de insolubili distinctio per cuius declaratione insolubilis sit per regula insolubile distinctivum cuius una pars est per se fit in insolubile simpliciter si eadem in casu additur omnes aditorem cuius nota exclusiois verbigam positum quod illa distinctiva que fit a nullum deus est. vel nulla distinctiva vera sit omnis distinctiva si significans precise sicut termini preterdunt. Isto modo et adisso quod vero utrumque a sit verum si dicitur quod si ergo altera pars est vera et non prima ergo secunda tunc arguitur sic secunda pars est vera ergo significat precise et principaliter sicut est. sed secunda pars significat precise quod nulla distinctiva est vera ergo ita est quod nulla distinctiva est vera et per rationem a non est verum. Si dicitur quod a est falsum ergo si pars est falsa sed ipsa significat precise quod nulla distinctiva est vera ergo non est ita. quod nulla distinctiva est vera et a est omnis distinctiva ergo a est vera. Preterea dicitur quod a in casu insolubile simpliciter id non admittendus est casus quod implicat contradictionem. si a

8 5

est ista insolubile disunctiuum
apparent c^ovna ps est p^otiges
f^a sit insolubile s^z qd eidem
addē in casu oēs p^oditiones
cū nota exclusionis. vbig^a po
no tibi istā tu nō es hō l' nlla
disiunctiua ēba q̄ sit a z sit ois
disiunctiua significans p̄cise sicut
termi p̄cedūt. i^o pōito z adif
so q̄rovtz a sitvez si d^r q̄ sic
g^ovna ps ē vera n̄ p^a. q̄ r^a tūc
arguif sic. r^a ps ēba ḡ signifi
cat p̄cise sicut ē s^z ipa signifi
cat p̄cise q̄ nulla disunctiua ē
ēba q̄ ita ē q̄ nulla disunctiua ē
ēba ḡ a non ē vez. Si d^r qd a
est falsus ḡ fa ps ē f^a s^z ipsa
significat p̄cise q̄ nulla disiunc
tia ēvera g^on̄ ē ita q̄ nllā dis
iunctiua ē vera g^o aliq̄ disuncti
ua ēvera z a est ois disunctiua
g^oa ē vez z itavt apparet se
gtur p̄tradictio i isto casu sic
i p̄ z p̄ oīs re^an̄ ē ba. Rūdef
p̄cedendo regulā z admitten
do casus z d^r q̄ a est vez .et
tunc qn̄ d^r n̄ prima ps est ēa
ergo r^adico q̄ p^a ps est vera
q̄ ipsam esse verā seq̄ ex ca
su. z r^a est f^a z ex h^on̄ cludi
tur iuueniēs. Uertū h^omodi
disiunctiua n̄ est isolubilis nisi
apparentervt dicebat in re^a
qz oē insolubile est falsum et
a est vez ergo a non est inso
lubile z^a r^a. oē isolubile dis
iunctiuū sit insolubile. fm qd

eidem adden^o in cāu oēs cō
ditiones p̄ter notā exclusi
onis verbigrā pōito q̄ i^a dis
iunctiua hō ē asin^o l' i^a disuncti
ua est f^a q̄ sit a sit ois disuncti
ua significans sicut teri p̄tendūt
adittitur casus q̄ adisso dico
q̄ a ē f^a l' m z fa ps significat ali
ter q̄ ē. s^z nego q̄ ipa signifi
cet p̄cise q̄ i^a disunctiua est
f^a l' a imo ē significat aliter. f. q̄
a ēvez eodē mō diceref si po
neret q̄ i^a tu nō es hō l' illa
disiunctiua n̄ ē ēba eēt ois disu
ctiua z significaret sicut termi
p̄cedūt. Notādū q̄ nulla dis
iunctiua ē insolubil^o c^o altera
ps ēba nec fieri insolubil^o pōi
tis ill^o p̄ditionib^o sepi^o nōina
tis vt d^s ē l' ois disunctiua ē
falsa tu es homo vel ista dis
iunctiua est falsa. vñ ponēdo ca
sum q̄cūqz nōinatu aditteref
ille z p̄cederet q̄ illarum
disiunctuarum propter veri
tatem prime partis. Contra
istam r̄isionem arguitur sic.
Omne a est falsum sed omne
a est ista disiunctiua ergo illa
disiunctiua est falsa tenet con
sequentia quia sillogismus in
primo 3^e figure z antecedens
est verum ergo z p̄ns sed cō
seq̄ns ē fa ps disunctiue g^o ipsa
ēba z p̄ oīs a ēvez. fo arguif
ē sic. oppōitiū a ē f^m g^oa ē tū
aīspbat. Nā hoc est falsum.

null^o hō ē asin^o et i^a disunctiua
n̄ ē falsa. et hoc ē oppo^o a. g^o
opp^o a ē falsus p̄na t^z cū mio
ri et maiorē probō. Nā ipa ē
vna copulatiua cuius fa ps est
falsa qz iā cōcessus ē quod a ē
falsus. Ad p̄mū d^r p̄cedēdo
p̄naz z nega^o ipsaz esse bonā
z cū d^r q̄ ē sillogism^o i p^o ter
tie figure nego qz p̄cō ypo /
theticē significat qualr n̄ p̄tin
git p̄cōm alic^o boni sillogif /
mi. Ad f^z d^r q̄ opp^o a nō ē
illud s^z hoc nll^o qd ē hō ē asin^o
z nō ista disunctiua. ē falsa c^o
fa ps sigt duob^o modis sicut
suū p̄tradictoriū. Nec argu^a
poterant applicari c^o copl^a
tiuar. s^z tonēs ē inutile r̄plica
re. Ex p^a r^a seq̄ q̄ si pōertur
hāc hō ē asin^o vel q̄cūqz aliā
ppōnē significat p̄cise. q̄ hō ē
asin^o vel q̄ nulla ppō ē vera n̄
esset adittēd^o casus qz seq̄ref
p̄tradictio. Ex fa r^a seq̄ q̄ si
pōeret hāc hō ē asin^o eē oēs
ppōēs z significare p̄cise te n̄
esse vel q̄ nulla ppō ē ēa ad
mitterē cā z diceref istā eē
verā hō ē asin^o. Ex z^a r^a seq̄
q̄ si pōerē istā hō ē hō eē oēs
ppōnē z significat hoies eē a /
finū l' qd nulla ppō ē vera n̄
pondo p̄cise deberz adittē ca
sus z consequenter dict qd i^a
est falsa homo est asinus qua
re z cetera.

u Ltimo quedā declaro i
solubilia q̄ isolubilia n̄
apparēt vt for. nō hēbit dena
riū plato n̄ p̄trābit pōtez z
pono q̄ omne dicēsvez hēbit
denariū z solū tale et quō tu
dicas istā propōnez z nullam
aliā q̄ sit a ego nō hēbo dēari
uz significātes p̄cise sicut termi
p̄cedūt. Isto posito q̄ro vtrū
hēbis denariū vel nō. Si d^r
q̄ tu hēbis denariū z ois qui
habebit denariū dicitevez. g^o
tu dicisvez z nō dicis nisi a.
g^oa ē vez z tunc sic a ē vez z
significat p̄cise qd tu nou ha
bebis denariū ḡ tu nō hēbis
denarium q̄ ē p̄tradictorium
prius concessi. Si autem dici
tur qd tu nō habebis denari
um. g^o tu nō dicisvez z nō di
cis nisi a. g^oa nō est verū. tūc
sic a n̄ ēvez z a sigt p̄cise q̄
tu n̄ habebis denariū. ergo n̄
erit ita qd nō hēbis denariūz
ergo tu habebis denarium z
ita sequitur contradictio. Si
militer pōt argui i principio
querendo vtz a sit verum vel
falsum quēadmodū i alijs iso
lubilib^o querebatur. Propte
rea non admittitur casus. ga
ex eo originem trahit insolu
bile simpliciter. Si tamen i
casu non ponitur dictio exclu
siva admitto casum z dico q̄
tu non habebis denariūz z q̄

non est ver: s; tunc ad ar^m
a n̄ est ver. s; a significat p̄cise
q̄ tu nō habebis denariū. g^o
non ē ita q̄ tu n̄ habebis de/
nariū nego minozē qm̄ a sigi/
ficat q̄ tu n̄ habebis denariū et
q̄ a ē ver̄z nō ratiōne primi
significati a est f^m. s; rōe fi.
Verū tñ si fieret p̄na n̄ ponen/
do p̄cise ī miori negare p̄naz
Eodē r̄ndetur ad casum pō/
tis q̄si ponit q̄ oē dicēs ver̄z
p̄trāsibit pōtem z solū tale z
for. q̄ fit ois for. dicat illā ppō/
nem z nullā aliam for. n̄ p̄tran/
sibit pōtē significatē p̄cise si
cut teri p̄tendūt nō adittitur
casus. Si tñ remoueret dic/
tio exclusiua adittat z dicat
p̄nter q̄ for. n̄ p̄trāsibit pō/
tē z q̄ a est f^m. Cōtra istā
r̄nsonem arguit sic nullū di/
cens f^l z p̄trāsibit pōtē. sed
for. dicit f^m. g^o for. n̄ p̄tran/
sibit pōtes p̄na bōa. qz est fillo/
gismus ī quarto p^e sic z āns ē
ver̄z g^o z p̄ns. z p̄ns ē a. g^o a ē
ver̄z. 2° arguitur sic p̄radictio/
riuz a ē f^m. g^o a ē ver̄z āns pro/
bat qm̄ h^o est f^m for. p̄tran/
sibit pōtē z h^o ē p̄dictoriū ei?
g^o zc. p^o p̄s āntis p̄bat. nā for/
dicit f^m. g^o non p̄trāsibit pō/
tē z i^a pp^o for. p̄trāsibit pō/
tē significat p̄cise q̄ for p̄/
trāsibit pōtes. g^o ē f^a. Ad p^m
r̄ndet p̄cedē p̄nam z negā^o

ipsam eē bonā nec est fillogis/
mus ī 4° p^e figure. qz p̄ns si/
gnificat ypothetice copulati/
ue z h^o supposito q̄ p̄clo fit a
vel conuertibilis cū a: Ad f^z
dī q̄ assignatū n̄ ē p̄radictio/
riuz a s; istud n̄ for. nō p̄trāsi/
bit pōtē significat̄ disūctie mō
oppōito ad a sic sepissime est
recitatū. Jā arguo p̄tra totū
fundamētuz isolubiliū pbādo
q̄ nō q̄d̄z isolubile secunduz
qd̄ significat copulatiē mō dī/
co qz tūc quodl; isolubile so/
ret impossibile simpliciter z
sequens f^m qz isolubile est
concedendū ī casu. vt patuit
et nullum ipossibile simplici/
ter est cōcedēdū infra tps ob/
ligationis g^o zc. Et q̄ illud se/
quaf p̄bat Nā q̄d̄z tale info/
lubile significat copulatiue ī/
possibile simplr z hoc p̄cisi/
se z p̄cipaliter g^o quodl; iso/
lubile secundum quid est ipof/
sibile simpliciter consequētia
tenet z āns p̄bo sumendo
hoc insolubile hoc est falsum
significat enim quod hoc est
falsum z hoc est verum. sed
hoc esse falsum z hoc eē veruz
est impossibile simpliciter g^o
zc. Hoc argumentū est diffi/
cile valde. sed tamen breui/
ter solueretur nunquam con/
cedendo insolubile sicut ali/
as non concedebam ipsum et

tunc dicebā q̄ quodl; isolubi/
le est prop^o ipossibilis simplr
z ita nō p̄cederet arg^m. Uer̄
tñ qz cōcessi isolubile ppōitū
z negaui ipsum esse ver̄z n̄ pos/
sem dicere bene r̄ndendo ip/
sum esse impossibile simplr.
sed solū possibile. Et tunc ad
arg^m suuz significatū princ^e
est impossibile g^o isolubile ē
impossibile nō valz arg^m pro/
quo est notādū q̄ insolubile
bet duo significata vnū adeq̄/
tum et aliud principale. Ade/
quatum significatū ē significa/
tum cathegoricū fil e dicto in/
solubilis. vn̄ significatū adeq̄/
tum i^o for. dicit falsum est istō
for. dicere falsum vel q̄ for.
dicit falsum. Principale aut̄
significatū est significatum y/
potheticum. vt for. dicere fal/
sum z istam ppōnez esse verā
Dico g^o q̄ penes aliud atten/
ditur possibilitas insolubil/
z penes aliud sua falsitas pos/
sibilitas nāqz attenditur pe/
nes possibilitatem significati
adequati. Et ipsius falsitas pe/
nes falsitatem significati prin/
cipalis. hec ergo est possibi/
Dis prop^o ē falsa. qz possibi/
le ē oēs ppōnez esse falsaz. s;
ipsa ē falsa. qz suum significa/
tum principale est falsum. s.
oēm ppōnem esse falsam z il/
lam esse veram tñ extra mate

riam insolubiliuz penes idē
attenditur possibilitas veritas
vel falsitas ppōis. qz penes
significatū. Notanduz q̄ nō
q̄cūqz hic locat^o suz seu in ce/
teris tractatib^o ea dixi fm̄ in/
tentionē p̄ziā s; p̄ti ē secūdu/
intentionem aliozum doctoruz
vt iuuenes incipiētes facilius
introducātur. De obiectōi/
bus p̄tra primum tractatum.

u
L
summulaz notitia
ad memoriā reduca/
tur ponende sunt q̄/
dam obiectiones p̄ quasdam
regulas vel diffinitiones qb^o
solutis relucentia babeat. p^o
nanqz arguitur p̄tra diffinitō/
nem propōnis qua dicebatur
prop^o est oratio indicatiua ve/
rum vel falsum significans p̄/
tra quam diffinitionem sic ar/
guitur hec oratio antixps es/
set albus est propō et tam nō
ē oratio indicatiua. g^o diffini/
tio ppōnis non est sufficiens
consequentia t; cum minori
z maiorē p̄bo. Nā quodl; an/
tecedens alicuius p̄ditional/
est propō. sed antixps esset al/
b^o est āns alicuius p̄ditional/
ergo est propositio. p; p̄na.
qz est fillogismus in 3° p̄ime
fig^e z maior etiam patet. qz p̄/
ditionalis est ista in qua con/
iunguntur plures propōnes
cathegorice mediante. nota

ditionis ⁊ minorē pbo. quōiā
aīis b² dditionalis si antix² ef
set albus antix² effz coloratus
ē alia oīo antix² eēt alb². Rū
def pcedendo diffinitōez ppo
sitionis ⁊ nego qd i⁴ozō anti
christus eēt alb² fit propositō
⁊ tunc ad ar^m nego ista maio
rē omne aīis alie² dditionalis
est prop^o. ⁊ qñ hoc probaf p
diffinitōem dditionalis dicēdo
qd condicionalis est illa i q² p
sūgūf plures cathegozice ⁊c
Dicitur q i⁴ diffinitio ē falsa
de virtute sermōis. s; itelligif
sic cōdionalis est illa i q² cō
iunguntur plures cathegozī /
ce aut plures oīōes se hñtes
p modū cathegozice. s; iāz in
proposito n̄ iunguntur plūf
cathegozice in i⁴ condicionali
s; plures oīōes se hñtes p mo
dū cathegozice vñ ista oratio an
tix² eēt alb² non est cathegozī
ca. s; se habēs p modū cath^e.
q; habet suas partes pncipa
les p modum subiecti pncipati
⁊ copule. Fo arguitur cōtra
regulam propōis vniuersalis
quia dī qd propō vniuersal ē
illa i q² subicitur termin² cō
munis sig^o vli determinatus.
Nā i⁴ prop^o nō quilibet hō cur
rit n̄ est ppō vli ⁊ tñ i ea sb
icitur teri² cōis sig^o vli dter
miatus. ḡ regula falsa. pñā t; ⁊
p⁴ ps aīis probaf qñ i⁴ n̄

q; hō currit equalit isti in fi
gura aliquis homo non currit
q; negatio pposita facit egpo
lere suo ptradictorio. s; aliq
hō non currit non est propositi
tio vniuersalis. ergo nec il⁴ n̄
quilibet hō currit. secunda p
aīcedentis probatur. Nā om
ne adiectiuū alicuius substanti
ui est determinatio ei². sed li
quilibet ē adiectiuū isti² ter
mini hō ergo ē determinatio e
ius ⁊ p pñs li homo determi
natur signo vli quōd erat pro
bandū. Rūdetur q argumē
tum verbaliter pcludit. s; nō
contra intellectum regule qui
est iste propositio vniuersal
est illa in qua subicitur teri²
cōmunis signo vniuersali di
stributiue mobiliter determi
natus. Sed iam in proposito
subiectum propositionis assi
gnate determinatur signo vni
uersali non distributiue s; so
lū adiectiue. ⁊ ita argumētuz
non procedit. Tertio argui
tur contra regulam propositi
onis particularis qua dicitur
propositio particularis est i⁴
in q² subicitur terminus cōis
sig^o particulari determinatus
nam i⁴ non aliquis homo nō
currit non est propō particu
laris ⁊ tñ i ea sbicit² teri² cō
muis sig^o pncipali dteriat² g^o
r⁴ f⁴ ⁊ p⁴ t; cū maiōi q; equalz

isti i figura q; hō currit q n̄
est particularis minor pbat. nāz
oē adiectiuū alic² substantiui ē
deteriatō e² dē s; li aliq est
adiectiuū illi² teri² hō g^o ē de
terminatio ipi² g^o li hō deter
miat sig^o particulari qd erat p
ba^m. Dicit q nō arguit p in
tellectum. Regule. Quia re
gula sic intelligitur propositō
particularis est illa in qua
sbicit² teri² cōis solo sig^o pti
culari determinat² s; iā i ppoi
to sbicit² teri² cōis deterina
t² sig^o particulari adiectie. ⁊ ē
distributiue ⁊ p pñs nō dteriat
tur solo signo particulari. 4° ar
guif ptra regulā ppois idēfi
nite q erat talis pp^o idēfinita
est illa in q² sbicit² teri² cōis si
ne signo. Dono. n. q a fit pia
cens i² vli ois hō currit v; ⁊
hō currit. ⁊ arguo sic a ē pp^o
idēfinita ⁊ tñ i ea sbicit² teri
n² cōis mediāte signo g^o re⁴
e⁴ pñā tenet cū maiori ⁊ mio
rē pbo. Nā idē ē sbiectū a et
sue vli s; sbie^m vli a sbicit²
med^e sig^o g^o sbiecti vli a sbi
icit² mediāte sig^o qd erat pro
ba^m. Dī q n̄ arguit ptra itel
lectuz. ⁊ q sic itelligif pp^o in
dēfinita ē illa i q² sbicit² teri²
cōis sine signo q fit aliqd illi²
mō ad ppoitū. i; sbiectū a sbi
ctiat mediāte signo nō tam
mediāte signo existente aliqd

illi² a qñ sig^m vli e nō est part
sue preiacctis s; ppois vli is
c² piacens est pars. Quinto d
guitur ptra regulā ppois sin
gularis q erat ista pp^o sigula
ris ē illa i q² sbicit² teri² dīsc
tus vel termin² cōis cū pñōie
demonstratio. Cōtra arguitur
sic ista ppō oēs isti currūt nō
est propō singularis ⁊ tñ in ea
sbicitur termin² dīscret² g^o ⁊c
psequētia t; cū maiori q; rē
stra adderet sig^m vniuersale
⁊ minor p; . Nam oē pñomen
demonstratiuū est teri² dīscr²
s; subiecti ppositionis assi
gnate est pñomen demonstratiuū
g^o est termin² dīscret². Rūde
tur q q; istaz. Oēs isti cur
rūt vterq; istoz mouetur est
ppō vniuersalis ⁊ nego q ibi
sbiciatur terminus dīscretus
Et tunc ad ar^m omne pronō
men demonstratiuū est teri²
dīscretus v; ē singularis nu
meri. sed non pluralis vnde
terminum dīscretum voco il
lum qui non potest simul com
petere nisi vni v; iste ista istō.
hic hec hoc. Et terminuz
commune voco illum qui fit
potest competere pluribus.
vt li homo li animal et pro
nomina demonstratiua plura
lis numeri videlicet isti isto
rum ⁊ huius. Sexto argui
tur contra regulas affirmatiue

z negatie ppōnū q̄ fuerūt i^e.
ppō affirmatia ē illa i q̄ v̄bū
p̄cipale affirāf. Et ppō ne/
gatie ē illa i q̄ verbū p̄cipale
negaf. Nā p̄iacēs i^o v̄l'is ne/
gatie null' hō currit est affir/
matiuā z tñ i eaverbū p̄cicē
negaf g^o r^e false p̄na t̄z cū ma/
iori. qm̄ hō hō currit z q̄l'z sibi
p̄simil' est affirmatia z mino/
rez p̄bo. Nā idem est v̄bū
v̄trifq̄. s. v̄l'is negatie z sue
p̄iacentis. s. verbuz p̄cipale
v̄l'is negatie negaf g^o verbū
p̄cicē p̄iacentis negaf. Dicif
qđ arg^m p̄cedit verbal' p̄tra
regula. s. nō p̄tra itellectū e/
ius. Intelligif nāq̄z sic regula
ppōis negatie prop^o negatie
est illa i q̄ verbuz p̄cicē negaf
per negationez existentem a
liqđ illi^o mō l'z illi^o p̄iacentis.
verbū p̄cipale negef n̄ tñ p̄
negatoem ex̄ntez aliqđ i^o q̄a
illa negatio null' n̄ ē p̄a i^o hō
currit. s. illi^o nullus homo cur/
rit quare zc.

i Nā materia egpollenti
arū seu propōnū ex̄nti
um i figura ponebant aliqđ i^e
q̄ru^z p̄erat ista. duo p̄traria
nō p̄nt siml' esse vera. Cōtra
quā regulaz arḡ sic. Ista sūt
siml' vera q̄l'z hō al' est z q̄l'z
hō al' n̄ est z h̄ sunt duo p̄tra/
ria: g^o duo p̄traria sunt sil' ve/
ra tenz p̄na. z p̄obaf p^o p̄s ā

tecedentis. Nā i^a est vera q̄l'z
hō al' est vt p̄z p̄ suas expōnē
tes. Et qđ altera sit vera pro/
bat. Iste hō aial nō est. z iste
hō animal n̄ ē z sic de singl'is
z isti sunt omēs hoies mascu/
li ergo qlibet homo animal n̄
ē tenet p̄na a singularib^o suffi/
cienter enumeratis ad suā v̄/
uersalem et quelibet singula/
ris antecedentis probatur i^o
modo iste homo asinus non ē
et omnis asinus est animal er/
go iste homo animal non est.
tenet consequentia ab inferi/
ori ad suum superius negati/
one postposita et cum debito
medio. Sed secunda pars an/
tecedentis probatur. Nam
vniuersalis affirmatiua et v̄/
uersalis negatiua de consimi/
libus s̄b iectis et p̄dicatis sup/
ponentib^o p̄cicē pro eodem
l' p̄ eisdem sunt p̄trarie i figu/
ra s. iste due vniuersales affi/
gnate sūt h^o g^o sunt p̄trarie t̄z
p̄na cū minozi z maioz ē r̄gu/
la posita ibidem. R̄def bre/
uiter qđ q̄l'z illaz est vera. s.
nō sunt p̄trarie et tūc ad r̄gu/
lā dico qđ opz addere i regu/
la q̄ terminus cois non distri/
butus in vna distribuatur i f̄/
liqua. sed iam in proposito in/
vtraq̄z istarum li animal stat
p̄fufe tantum ideo ista sunt cō/
traria qlibet hō animal est et q̄

traria q̄l'z hō aial ē z q̄l'z hō
nullū aial est. q̄z z^a ē f̄l'a. Si
Er ista sunt p̄traria q̄l'z hō al'
n̄ ē z q̄l'z hō oē aial ē. quaruz
fa ē f̄l'a. Sil' i^o ē dice^m i obli/
qs casib^o q̄ illa n̄ sunt p̄traria.
Lui^o l'z hois asin^o currit z c^o l'z
hois asin^o nō currit. ponēdo
regulā cōez q̄ q̄n obliqu^o p̄e/
cedit rectū obliqu^o ē s̄b iectuz
z rectus se t̄z a p̄te p̄dicati
vt i ppōito. s. q̄n rectus p̄e/
cedit obliqu^o q̄ est determina/
tio recti vterq̄z illoz ponitur
in s̄b iecto. vt ois asinus hois
currit. p̄ ergo v̄l'is ē h̄ p̄tra/
ria cui^o libet hois nullus asi/
nus currit z se est ista c^o libet
hois omis asin^o currit. fa re^a
erit ista duo contradictoria n̄
p̄fit sil' esse vera neq̄z simul
falsa. Contra q̄ regulam ar/
guitur sic ista sunt simul vera
q̄l'z hō aial est z aliqs hō aial
non est z hec sunt duo p̄tradi/
ctoria g^o duo contradictoria
sunt simul vera t̄z p̄na cū mi/
nozi. qz v̄l'is affirmatia et p̄ri/
cularis negatiua de p̄similibus
s̄b iectis z p̄dicatis supponē
tib^o p̄cicē pro eisdem sunt
p̄tradietoria in figura. s. ista
sunt buus ergo zc. Maioz p̄/
batur. Nam qđ illa sit vera q̄
l'z hō aial est p̄z p̄ suas expo/
nentes. et fa probatur tu al'
mon es z tu es aliqs hō. ergo

aliqs hō al' nō ē t̄rit p̄na ab i
feriori ad suum superius negati/
one p^o p̄oita et cū debito me/
dio. p^o p̄s antif p̄bat tu capra
n̄ es z ois capra est al' g^o tu ai/
mal nō es p̄z p̄na p̄ eadē regu/
laz. Dr qđ q̄l'z illaz est vera.
s. non sunt p̄tradietorie z tunc
ad ar^m dico qđ v̄ltra p̄dicta i
telligit qđ terin^o n̄ distribuatur
i vna distribuatur i alia qualite
n̄ ē i ppōito qz li al' v̄l' i stat p̄/
fufe t̄m z i p̄ticulari d̄teriate
iō p̄tradietozium isti^o q̄l'z hō
animal est dr esse tale aliqs hō
nulluz aial est z istiuz aliqua
hō al' non est p̄tradietozium
est quilibz homo omne animal
est. Eodē dr qđ illa nō sunt p̄/
tradietoria. Lui^o l'z hominis a
sin^o currit z alicui^o hōis asi/
nus non currit. sed p̄ima con/
tradicit isti alicui^o hominis nul/
lus asinus currit. z secūda isti
cui^o libet hominis ois asin^o
currit. z^a regula erat illa duo
s̄bcontraria non possunt esse
simul falsa sed bene simul ve/
ra. Contra quam regulam ar/
guitur sic ista sunt simul falsa
aliquis homo omne al' ē z al'
qs hō nullum animal est z h̄
sunt s̄bcontraria g^o duo s̄b p̄/
traria sunt simul falsa q̄ autē
illa sint simul f̄l'a p̄z quia q̄z
q̄z homine demonstrato falsuz
est dicere qđ ipse omne aial

est aut ipse nullū al' ē s; q' iē
sint s'cōtrarie notū est quia
particularis affirmatia z pticu-
laris negatiua de p'st'ib' sub
iectis precise p' eisde sunt sub
cōtrarie in s'c'ā. s; iste sunt b'
g^o. zc. Rūdetur q' iē sunt s'c'
f'c. s; non sunt inuicē s'cōtra-
rie. et tūc ad ar^m r' d' q' vltra
illud q' asserit itell'it qd' teri'
cōis distributus i vna nō distri-
buatur i alia q' r' nō ē i p'pōi-
to qz li aial v'robiz stat distri-
bunue iō iste sunt s'cōtrarie
aligs hō oē aial z aligs hō ai-
mal nō ē. Et iste s'c' r' aliquif hō
nullū aial est z aliquis hō ani-
mal ē ita q' semp' p'dicatu' dis-
foeiter sup'pōat si i vna distri-
butiue i alia deteriate z e'p' d'
s'biecto at nō d' q' semp' debet
stare deteriate. Itē est iudici-
um de istis alicuius hōis ois
afinus currit z alicuius hōis
nullus afin' currit aut de istis
alicuius hōis afinus currit et
alicuius hōis afinus nō currit
Nā i p'ā li afinus continue di-
stribuitur z in alijs nūq;. Itē
sicut p'ime nō sunt s'cōtra-
rie nec se s; iste sunt subcon-
trarie alic' hōis omnis afin'
currit z alic' hominis afinus
nō currit. Itē alicuius homis
afinus currit z alic' hominis
null' afin' currit s'c' s'cōtrarie

Qui pollentia p'ā r'
erat ista negā' p'pōsita
facit eqpollere suo cō-
tradictorio. Contra quā regu-
lam arguitur sic. Ista p'p' nō a-
liq' hōie corrente tu es afinus
non equialz isti nullo homie
corrente tu es afinus g^o r' g'ā
f'ā p'ā t; et aīs p'obatur.
Nā p'ā est vera z f'ā est falsa.
ergo nulla illarū alteri eqpol-
let p'ā tenet et aīs p'bat' p'
q' ista s'c' vera nō aliquo hōie
corrente tu es afinus. qz suuz
p'radictorius est falsum. s. ali-
quo homine corrente tu es a-
finus p'bat' hoc. nā ista p'pōsi-
tio habet tres cās veritatis.
s. quia aligs hō currit tu es
afinus ouz hō currit tu es afi-
nus et si aligs homo currit tu
es afinus s; quelz istaz ē f'ā
vt bene patz ergo. z ista. s. ali-
quo homine corrente tu es a-
finus. qz quelz suaz cāz ē f'ā
s. qz nullus hō currit tu es afi-
nus dum nullus homo currit
tu es afinus z si null' hō cur-
rit tu es afinus. Ideo respon-
det negādo p'ā p'ānam qua
infertur q' illa re^ā est falsa s;
deberet sic argui non aliq' ho-
mine corrente tu es afin' non
equalz isti nullo hōie currēte
tu es afinus et ista p'radicūt
s. aliq' homine corrente tu es
afin' z nullo hōie corrente tu

es afin'. g^o r'ā f'ā z tunc nōgo
minore qz s'c' due p'pōes affir-
matue p'obā' p' suas cās v'
tatis qz nulla est alic' q' s'c'itati
Lōsilt' nō sequit' iē nō equalēt
nō qz hō aial ē et aliqs hō a-
nial nō ē ergo re^ā f'ā. qz prima
est falsa. z r'ā ē vera s; o; adō
re i aīte q' i^ā p'radicūt qz hō
hō aial ē z aliqs hō aial non
est qd' negat' vt i altero capi-
tulo patuit. z^ā re^ā fuit ista ne-
gatio p'pōsita facit eqpoller'
suo contrario. Contra arguit'
sic ista p'ā non valz qz hō al'
non est. g^o null' hō aial ē z tū
arguitur p' regulā g^o. re^ā f'ā
p'ā tenet cū miori qz arguit'
negatione p'pōsita z maiorz
p'obō aīs ē vez z p'is falsuz
g^o p'ā non valz q' aīs sit ve-
rū p'obatu' ē supra s; q' p'is sit
f'ā p'obatur qz suū p'radictō-
rū ē verū. s. aliqs hō aial est
Rūdetur negando q' arguat'
p' regulā. Et tūc ad p'obatio-
nē ibi arguit' negatione p'pō-
sita g^o arguitur p' regulā ar^m
nō valz. s; o; addere in aīte q'
illa sint p'traria qz hō oē aial
ē et nullus hō aial ē qd' ē f'ā m'
qz p'dicatu' v'robiz distribuit'
Dicif' g^o q' ista sunt p'traria q'
hō al' ē et nullus hō aial est
nō tū neg' p'pōsita p'dicato
faciet p'ā cū illa negatiōe
eqpollere. z^ā s; o; negationem

postponi s'biecto et p'pōi p'd-
cato dicēdo qz hō nullū al' ē
g' null' hō aial est. Itē si neg'
postpōeret signo et nō s'biec-
to nō argueret p' regl'ā; dicē-
do null' nō hō ē grāmatic' g^o
qz hō ē grāmatic' qz p'is est
falsuz vt p; et aīs est verū qz
suū p'dictoriū est falsuz. s. ali-
qs nō hō est grāmatic' op; g^o
negationez negatiue teneri et
postpōi s'biecto dicēdo nul-
lus hō nō est grāmatic' g^o qz
bet hō est grāmatic' nunc cō-
sequētia est bona sed antece-
dens falsum sicut et cōsequēf'
z^ā regula erat ista neg' p'ze-
pōsita et postpōsita facit equi-
pollere suo subalterno. Con-
tra arguitur sic illa p'ā nō va-
let nō quelibet chiera est nō hō
ergo aliqua chimera est hō z
tamen arguitur per regulam
g^o regl'ā falsa p'ā t; cū miori
qz arguit' negatiōe p'pōsita z
postpōsita et maior p'obatur
Nā aīs est vez et p'is falsuz
ergo p'ā non valet q' conse-
quens sit falsum manifestū ē
s; q' aīs sit verum p'obatur
quia suum contradictorium
est falsum. s. quelibet chimēa
est non homo quia ex isto se-
quitur q' quelibet chimera ē
a. z^o adiacente ad f; adiacens
et cōsequens est falsum ergo
z aīs. Dicitur q' ista p'ā non

valz non q̄lz chimera ē n̄ hō
 g^o aliq^a chimera est hō fm q^o
 pbat arg^m nec arguit p regu
 lam z cū dicit q^o arguit n̄ ga
 tione pposita z p^oposita g^o az
 gūitur p regula nego p̄na qz
 nō asserit z^a q^o q̄litercūqz p̄
 ponatur z postponat negatō
 faciat egpollere suo s̄baltero
 s̄z oz q^o pponat toti p̄pōni z
 p^oponat ime s̄biecto ita qd
 precedat verbū principale q̄li
 ter non sit i p̄posito qz nega^o
 fa p^o p̄oif copule p̄pea b̄n se
 gē nō q̄lz chiera n̄ ē hō ergo
 aliqua chimera ē hō p̄na iam
 bōa est. s̄z āna ē f^m qz suū cō
 tradictōziū ē vez. s. q̄lz chi^a n̄
 est hō qz nulla ebi^a ē hō q̄r zc
 Apl^m p̄uersionū tres
 p̄tz diffinitiones quaz
 p^a ē ista. Cōuersio sim
 plex ē trāspo^o s̄biecti i p̄dica
 tū z e^o manēte eadē qualita
 te z q̄titate. Cōtra arguitur
 sic aliqua p̄pō^o p̄btif simpl^r z
 et t̄n mutat q̄titas g^o d̄ni^o
 f^a p̄na t̄z z āns probat. Nam
 h̄ p̄pō for. est aī al p̄btif sim
 pl^r i ista aliq̄d aīal ē for. qz h̄
 p̄uersio n̄ ē p̄āns cū nulla sit
 v̄l̄is nec p̄ p̄pōnem pp caren
 tiaz teri i finiti g^o est p̄uersio
 simplex z t̄n mutat q̄titas
 qm̄ p̄ba est singularis z p̄b
 tes ē p̄ticul^r s. Eadē difficul
 tas p̄t fieri p̄btē^o ita hō ē al

i istam aliq̄d aīal ē hō qua
 rū p^a ē idefinita z altera ē p̄
 ticularis g^o mutat q̄titas z
 t̄n est p̄uersio simpl^r qz n̄ v̄l
 det p̄ acc̄ns nec p̄ p̄pōnez. iō
 r̄ndet q^o ar^m p̄cedit b̄bal^r p̄
 tra d̄mitionem et nō p̄tra s̄ar
 num intellectū re^o dicat ergo
 q^o q̄lz illaz p̄b̄fionū ē simplex
 z cū d̄r q^o ibi mutat q̄titas
 d̄r qd vez ē f̄z omunē modūz
 sumendi q̄titate s̄z nō f̄z mō
 dūz sumēdi re^o. eo q^o cap̄t i
 bi q̄titate p̄ suppositione vt
 ita glosset d̄itio p̄uersio sim
 plex ē transpositio s̄biecti i
 p̄dicatū z e^o uerso manēte ea
 dē q̄titate. i. sup̄pōitōne ita
 q^o si i p̄uersa aliq̄s teri^o sup̄pō
 neret distributiue determ̄a
 te vel discrete eodē mō i con
 uertēte sup̄pōit. z si d̄r q^o ex^a
 q̄ ibi assignat sonat q^o q̄titas
 s̄uat p̄vniuersali idefinita l^r
 singl^rari d̄r f̄z q^o ait az. p̄ p̄ri
 oz. ex^a p̄ōl^r n̄ aut ita sit. s̄z vt
 sentiant adiscentes. Pa diffini
 tio fuit ista p̄uersio per acc̄ns
 est transp^o s̄biecti in predica
 tum et econuerso manente ea
 dem qualitate sed mutata q̄
 titate. p̄ arguit sic i^a p̄uersio
 ē p̄ acc̄ns. ois hō ē risibilis g^o
 oē risibile est hō. z t̄n nō mu
 tat quantitas ergo diffinito
 insufficiens tenet consequen
 tia cum minozi quia quelibet

itaz ē v̄l̄is z maior p̄bat. nā
 i^a ē p̄uersio qz fit d̄ s̄biecto p̄
 dicatū z e^o z nō ē p̄b̄fio sim
 plex qz v̄l̄is affirmatiua nō p̄
 uertit simpl^r nec p̄ p̄pōnem
 pp carētia terminoz i finitoz
 ergo ē p̄uersio p̄ acc̄ns. R̄ndet
 tur q^o p̄b̄fio p̄dicta ē p̄ acc̄ns.
 Et cū d̄r qd nō mutat quāti
 tas nego sumē^o q̄titate p̄ sup
 positione v̄n i cōuersa suppo
 nit li hō distributiue z li risibi
 lis p̄fuse t̄n. In cōuertēte at
 e^o li risibile distributiue z li
 hō confuse tantum. Blosetur
 ḡ sic diffinitio. Cōuersio p̄ ac
 cidens est transpositio extrēo
 rum manente eadē qualitate.
 s̄z mutat quātitate. i. suppo
 sitione. Ex ista regula sequit^r
 p̄ qd illa ē cōuersio per acc̄ns
 hō est risibilis. g^o omne risib^e
 est homo qz est cōuersio non
 simplex nec per cōtrapositiō
 nem ergo per accidens. Secū
 do sequitur qd iste uersus se
 c̄i simpliciter zc. nō p̄itur ra
 tione ueritatis. s̄z magis ratō
 ne exempli ex eo q^o nō solum
 vniuersalis p̄t p̄uertt p̄ acci
 dēs imo idefinita z p̄ticularis
 z^o seq̄ qd sicut i p̄uersione p̄
 accidēs. cōuersa ē falsa z con
 uertens uera ita similiter e^o
 probatur z facio duas p̄uersi
 ones p̄ acc̄ns p^a ē i^a. Oē aīal
 est hō g^o hō ē al. z^a hō ē al g^o

oē al ē hō. p̄z qd i p^a p̄uertit
 ē falsa z p̄uertēs uera z i fa p̄
 uersa ē uera z p̄uertēs falsa.
 z^a d̄io erat illa cōuersio p̄ cō
 trapositionē ē trāsp̄ositiō s̄b
 iecti i p̄dicatū z e^o manente
 eadē quātitate z q̄titate. sed
 mutatis teris finitis i terios i
 finitos. Cōtra arḡ sic ipa im
 plicat p̄dictionē g^o ipa ē ipos
 sibilis t̄z p̄na z āns p̄bat. Nam
 si i cōuersa s̄bz z p̄dicatū sunt
 teri finiti z i cōuertēte s̄bie^m
 z p̄dicatū sūt termini infiniti
 sequitur q^o nulla sit cōuersio cō
 sequētia t̄z qz teri^o finitus nō
 p̄t esse termin^o i finiti^o nec e^o
 uerso. uerbig^a omnis hō ē al
 habet p̄ s̄biecto li homo z p̄
 p̄dicato li al. s̄z illa oē nō al
 est nō hō non h̄z p̄ s̄biecto ne.
 qz p̄dicato aliq̄e illoz ter
 minoz nec sibi similiū g^o n̄ la
 ē p̄uersio. z^a cū p^a. R̄ndet ne
 g^a q^o p̄dicta diffinitio impli
 cet contradictiōnem. z tunc
 ad arg^m negatur p̄na. qz non
 d̄r i diffinitōe q^o s̄biectū fiat p̄
 dicatūz aut e^o. s̄z qd fiat trā
 spositiō terminoz uel extrēo
 rū. vnde potest transponi sub
 iectū i p̄dicatū absqz hoc qd
 fiat p̄dicatū z p̄dicatū potest
 trāspōni in s̄b^m absqz hoc qd
 fiat s̄biectū. v̄n ad hoc qd s̄b
 iectū trāspōnatur in p̄dicatū
 tunc sufficit qd fiat p̄dicatū
 h i

aut pars predicati modo obito
 et regulari quod sit in proposito. ex
 predictis sequitur quod non est
 verum quod foras propter rationem
 simpliciter probatur quod si uersio per
 accens quod aliquando conuertens est
 vera et conuersa f. et e. prius
 omnia est nec est uersio per contra
 pondere quod aliquando conuertens est
 vera et probatur f. l. a. et e. quod per
 probatur sic illa est vera et probatur. non est al
 et sua uertens est f. l. a. f. aliquando non
 aial non est non probatur quod suum contradic
 torium e. verum. f. o. e. non al est non probatur
 ut per exponetes. Si ista
 est f. l. a. oia probatur aial et tunc sua
 uertens est vera. f. o. e. non al est non
 probatur ut per suas exponetes.
 f. aliquando non al est non probatur et nihil
 est non aial quod illud fit non probatur.
 f. o. e. non al est non probatur. quod et.

I materia hypotheti
 cap. iserebat aliquo regu
 le quod probatur aial ad ueritate con
 ditionalis affirmatie requiritur
 quod contradictorium prout repugnet
 anti ex qua iserebat alia quod
 ad falsitate e. requiritur et suffi
 cit quod contradictorium prout ster
 cu ante. Contra quas regulas
 arguit sic aliqua est conditio
 nalis vera affirmatia e. con
 tradictorium prout stat cu ante
 g. regule f. l. a. tenz et ans p
 bat. Cuiusmodi conditionalis
 affirmatie anti e. verum et prout
 contradictorium prout stat cu an

te. s. aliqua est conditionalis
 affirmatia vera e. ans est verum
 et prout falsum g. aliq. e. dicitur
 lis affirmatia vera e. contradic
 torium prout stat cum ante. et con
 sequentia quod est fillogismus in
 3. p. figure. probatur maior quoniam
 si ans istius conditionalis est ve
 rum et prout falsum tunc contra
 dictorium consequentis est verum
 et ans si est verum. s. omnia
 vera stant simul. g. cuiuscumque
 talis conditionalis contradic
 torium consequentis stabit cum a
 tecedente minore. g. probatur
 Nam h. conditionalis est affir
 tiua nisi tu es animal tu non es
 homo et per quod ans est verum. f.
 tu es animal et consequens fal
 sum. f. tu non es homo. Respon
 detur quod regule date de uerita
 te et falsitate conditionalis f. pi
 ciunt solum modo conditionalem
 denotata a li si et non a li nisi
 I. bene probatur quod aliqua est co
 ditionalis vera et affirmatia e. con
 tradictorium prout stat cu ante
 f. conditionalis denotata a li
 nisi. s. de tali non est inuio ibi
 imo de sola conditionalis deno
 tata a nisi. fa regula erat ista
 Ad ueritate copulatiue affir
 tiue requiritur quod quilibet pars prin
 cipalis sit vera. Ex qua infer
 batur quod ad falsitatem e. suffi
 ciat unam partem esse falsam.
 Contra quas arguitur sic. Ali

quod est copulatio affirmatiua vera
 cuius principalis est falsa. g.
 r. falsa et tunc prout et ans probatur aial
 est copulatio vera. et affirmatia
 aliquando al est et si tu es illud tu es
 asin. et fa ps principalis est falsa
 g. et. prout et tunc probatur aial ps an
 cedentis h. al est et si tu es illud
 tu es asin. demonstrado brunel
 lu et hoc est aliquando al g. aliquid
 al est et si tu es illud tu es asin.
 2. p. quod non ut ali. mod. probatur
 di illa copulatiua. fa ps anti
 et probatur. Nam i. p. si tu es
 illud tu es asin. non ut asserti
 ue significare aliquid quod si tu
 es al. tu es asin. s. h. signifi
 catu est falsum quod si tu es aial tu
 es asin. g. fa ps principalis est
 falsa. Dicitur quod i. copulatio est
 vera et fa ps e. vera sicut et p.
 et nego quod significet modo dco. f.
 quod si tu es al. tu es asin. quod tunc
 rel. staret p. f. tunc et ans de
 teriate e. opp. dictu est in ma
 teria relatiu. dictu est etiam quod
 licitu est loco relatiui p. e. an
 ubi f. ead. suppositio. sed
 li al. i. p. stat deteriare. et
 positu loco relatiui stat cofu
 se tunc. id est i. e. assignatur signifi
 catu f. p. tunc d. ipa signifi
 re quod si tu es al. tu es asin. d.
 g. p. tunc i. suu ans stas de
 teriare d. f. p. tunc significare
 quod aliquando aial si tu es tu es asin
 et h. e. h. quod h. si tu es d. mo

strado aff. tu es asin. et h. e. d.
 liquod aial si tu es tu es asin.
 3. r. erat aial. ad possibilitate
 copulatiue f. g. r. q. n. p. t. e. e. pos
 sibile. et nulla alteri icopossi
 biles ex quod iserebatur quod ad i
 possibilitate e. requiritur et suf
 ficit una p. t. e. e. impossibile vel
 una alteri icoposibile. Contra
 quas f. g. l. as. sic arg. Aliqua est
 copulatio affirmatia iposibili
 lis e. q. l. ps est possibilis et n. la
 alteri repugnet g. abe r. false. con
 sequentia et tunc ans probatur. Nam
 i. copulatio est iposibilis. ois
 homo currit et tu es homo et
 tu non curris quod ex duab. p. t.
 missis p. t. b. sequitur contradic
 torium 3. in tertio prime figure
 ut bene patet intuenti. et tunc q
 libz e. ps est possibilis ut pa
 tet et probatur quod quilibet
 est compossibilis. Nam iste
 due sunt compossibiles omnia
 homo currit et tu es homo. et
 iste sunt compossibiles. tu es
 homo et tu non curris ac eti
 am iste. tu non curris et om
 nis homo currit ergo quilibet
 cuiuslibet est compossibilis. id
 est quod i. due regule date non rel
 p. ciunt nisi copulatiua facta
 ex duabus partibus qualiter
 non est in proposito quod assigna
 tur copulatio facta de trib. p.
 tibus. Si g. queritur reg. ge
 nera. possibilitatis copulatiue
 b. z

de qd ad possibilitate copula
tie requiritur qd qlz ps sit possi
bilis z qd nulla alteri l' alijs sit
i' possibil' ql' r' n' e' i' pposito.
qd lz 1° copulatie qlz ps cuius
sit copossibilis. n' in qb' lz. vñ
ista ois ho' currit no' e' possi
bilis istis tu es ho' z tu n' cur
ris sil' r' 1^a tu no' curris no' e' p
possibilis istis tu es ho' z ois
ho' currit qz ex illis duab' sin
gularib' seq' p' dictoziū v' l' s.
Nā seq' tu no' curris z tu es
ho'. g^o no' ois ho' currit. 4^a r^a
erat ista ad necessitate copula
tie requiritur qlz pte eē neces
saria ex q' inferebatur qd ad p
tinentiam ipsius sufficit vna z
pte esse contingentē et nullam
alteri icompossibilem. Cōtra
fam regulā pcedit ar^m factuz
iam. s; contra primā sic argui
tur. aliq' copulatia est necessa
ria c^o vna ps e' ptingens. g^o r^a
f^a pna tenet et ams pbatur.
Et capio istā copulatiuā n' nē
lus deus est z tu es ho' 1^a e' ne
cessaria. qz sui oppositū e' im
possibile v; nullus de^o est z tu
es ho' qz no' veri^o datur p'ra/
dictoziū q; pponendo negati
onem toti q' at altera ps sit p
tingēs p; de ista tu es ho' q' e'
2^a ps e'. Rñdet q' ista r^a si/
cut et qlz alia data itelligit
e' copulatia affirmatia z n' de
negatia s; q' i' p' cap' o' e' exp'f

sum. Quia r^a fuit ista Ad vi
tate disiunctiue affirmatie suf
ficientiam partes eē vera ex q'
inferebat qd ad falsitate e' re
grit' qlz pte eē f' la z. p'ra qe
regulas arguit sic. Aliq' disiū
ctiua e' f' la z tñ vna e' ps est
vera g^o abe re' false. pna t; z
aans pbaf ista est vna disiunctia
falsa. Oēs hoies sunt asini. l'
homines et asini sunt asini et
tñ vna e' ps e' vera. g^o regula
f' la pna t; z aans pbaf. z p' q'
ista sit vna disiunctiua. qz i' ea p'
iūgūtur p' les cathogorice p'
notā disiunctiois q' at ipsa sit
falsa pbaf. Nā qlz e' ps prin
cipalis est f^a. g^o ipsa e' f' la p'
sequētia t; z aans pbaf qm 1^a
est f' la. Oēs hoies s' asini z
ista sil' r' hoies z asini s' asini
z 1^e sunt ptes principales. vt
p; intuenti g^o zc. qd at vna e'
ps sit vera pbaf qlz istaz e' ve
ra oēs hoies sunt asini l' ho'
es q' e' vna e' pars. z sil' r' ista
asini sunt asini. g^o vna e' pars
est vera rñdetur cum propoi
tur. Oēs homines sunt asini.
vel homines z asini sunt asi
nivtrum respondens velit ea
habere pro copulatiua vel dis
iunctiua. Si pro copulatiua
vera est. quia ambe partes
principales sunt vere et tunc
ad argumentuz dicitur quod
non est ad propositum: Si

ho' beaf p' disiunctia negati^a
qz ambe ptes principales sunt
falsae sicut pbati e'. Et cū dici
tur vna e' ps e' vera pcedo nē
la tñ ps principal' e' vera o' q'
itendit pcedit g^o q' quōd aliq'
disiunctia e' falsa. z tñ vna e' ps
est vera. s; h^o n' e' p' regulā qz i'
telligit de principali qualiter n'
e' i' arg^o assumpto. 6^a r^a fuit
1^a. Ad possibilitate disiunctie
sufficit vna pte eē possibilem
z ad impossibilitate e' requiritur
quāz e' pte eē impossibilez. Cō
tra abas regulas arg' sic ali
qua e' disiunctia affirmatia ipof
sibilis e' qlz ps principalis est
possibilis g^o abe re' false pna
t; z aans pbaf. Nā ptingēt tu
es vel tu no' es supposito q' ad
uerbiū dederit totū z tñ qlz
e' ps principalis est possibil' g'
p^a t; z p^a ps ams pbaf qz su
uz opp^m e' nec; v; nōio tu es
vel tu no' es. z fa ps e' p; qd
qlz istaz e' possibil' tu es. tu n'
es. Jō rñdet qd r^a itelligit o'
disiunctia affirmatia ypothetice
pbada z nō cathogorice ql' r'
no' e' i' pposito eo qd qlz istaz
ptingēt tu es l' tu no' es nōio
rer sedet l' null' rer sedet e' ex
ponibil' r' pbada sicut i' ptingē
ter tu es. nōio de^o est. 7^a r^a
erat 1^a. ad necessitate disiuncti
ue affirm^e sufficit vna pte esse
necessaria vel oēs iuice p'dici.

Ex q' seq'bat qd ad ptingētiā
eiusdē requirit' quāz ptes e'
se ptingēt z nulla alteri rpu
gnare. Cōtra istas regulas ar
guif. Aliq' e' disiunctia nōia e'
qlz ps e' ptingēs z nulla alteri
repugnat. g^o abe re' false p^a t; z
aans pbaf. Nā ista disiuncti
ua e' necessaria atir^o no' e' alb^o
vel antir^o e' colorat'. z qlz e'
pars est ptingēs z nulla alteri
repugnat g^o zc. aans pbaf p' q'
libet parte z primo q' ista sit
necessaria qz suum opposituz
est impossibile v; antir^o e' alb^o
z antir^o no' est coloratus. Se
cunda pars patet scilicet quōd
quelibet eius pars sit contin
gens quia indifferenter po
test esse vera et falsa vt bene
patet. Tertia etiam pars
patet quia nulla illarum par
tiuz alteri repugnat quia pos
sibile est quod antichristus sit
niger quo posito hec forent si
mul vera antichristus non est
albus. z antichristus est co
loratus. ergo non inuicem re
pugnant. Respon detur qd
dimminute recitata est regu
la contingentie disiunctiue.
Sed oportet plus addere sci
licet quod contradictoria par
tium non repugnent. Nunc
ad propositum disiunctiua p
lata est necessaria et quelibet
eius pars est contingens. z
b 3

nulla alteri repugnat. s; op/
posita illaz priu repugnat. v; z
antur est albus atir? non est
coloratus qre n' ptra r;gulā
Notādū q; contra quāz ista
ruz regulaz p;teraz i materia
ypotheticaz pōt argui ex affi
gnatione ypothetice negatie
l' priis non p;ncipalis. vbi. g;
tales obiectiones p;cederēt di
catur regulas ypotheticaruz
i negatinis non tenere neq;
etiam de partibus q;f. zc.

m Ateria p;dicabiliū q;f/
daz p;riet diffinitiones
q;ru p^a ē ista. Gen^o est
teri^o vniuoc^o p;dicabil^o i qd o
plurib^o d;nitib^o spēs. vt al. cō
tra istā diffinitionē arguit sic
li corp^o aiātū ē gen^o. z tū non
est termin^o vniuoc^o. g^o diffini
tio insufficiens t; p^a cū maio
ri et minorē pbo. Nā ois ter
mi^o vniuocus ē teri^o simplex
s; li corpus aiātū nō ē terius
simplex g^o nō est terminus vi
uocus. D; q; li corp^o aiātū nō
est genus nec li aiāl rōale. qz
q;libet gen^o debet esse teri^o
simplex. Et si allegaret p;bi
ri^o ponens teri^o istū p; gene r;
d; q; posuit non q; ita ect. sed
g;ra exēpli aut qz caruit terio
simplici loco g^o i^o teri^o corpus
aiātū debet poni vn^o istoz
simplicitū viuens l' viuū me/
dians iter li aiāl z li corp^o vñ

oē aiāl est viuens s; nō e^o si
miltiter oēviuens est corp^o. z
non e^o loquendo de viue^o z
posito ex materia z forma li
al' rōale g^o frustra positi est
p; genere. qz est diffinitio hōi
nis. s; iōo posuit p;bius qz
seqbatur opinionē platois po
nentis celū esse al' rōale cui^o
opinionē negamus ad p;fens.

Secūda diffinitio erat i^a.
Genus generalissim^o ē qd cum
fit genus nō p;t eē spēs. Ex q;
inferebatur alia qd gen^o sub
alternū est illud q; cū fit gen^o
potest esse spēs. Cōtra istas
sic arguitur li sba est gen^o ge
neralissimum z pōt esse spēs
g^o diffinitiones in suffientes
t; p^a cū maiori z minorē pbo
Nā li sba p; conuerti cū i^o
termino homo ergo pōt esse
spēs p^a tenet z aiāl s; l' r' p no/
uam impositionem. Respon/
detur q; argumentum verba
liter procedit et non cotra in
tellectum diffinitionū prima
nanq; si intelligitur genus ge
neralissimum est illud q; cum
fit genus non potest esse spēs
sic adequate significando.

Nunc ad propositum li sub
stantia potest esse species sed
non sic adequate significando
s. substantia. Tertia diffi
nitio p;ncipalis fuit ista spe
ties est terminus vniuoc^o

cus nō supm^o p;dicabilis i qd o
p;lib^o. Cōtra arguit sic li sba
est teri^o vniuoc^o nō supm^o p;
dicabilis i qd de plurib^o. z tū
non est spēs. g^o diffinitio insuffi
ciēs t; p^a cū maiori z minorē p
bas. Nā q; li sba p;dicatur de
pluribus in quid p; z q; fit tē
min^o nō supm^o p;bas. Nā al/
qs teri^o est supra eū. g^o nō ē su
p; em^o p^a t; z aiāl probat o is
p; terio ens q; ē supra istū ter
minū sba. qz ois sba est ens. z
nō extra. Rndetur q; quemad
modū li sba ē gen^o generalis/
simū ita ē teri^o supm^o z cū d;
li ens ē supra eū nego qz supi
ozitas z iferiozitas nō reperi
tur nisi i p;dicamēto z li ens nō
est i p;dicamēto. g^o nō est supra
nec ifra. Et cū d; ois sba est
ens z nō e^o g^o li ens ē supra
nō val; p^a s; bñ seqtur g^o ē tē
min^o cōioz vel p;ioz sicut nō se
g; turois sba est hō l' nō hō. z
nō e^o g^o li hō vel nō hō ē ter
min^o supior null^o at teri^o p;po/
sit^o ē supra l' ifra aliq; termi
nū p;dicamētales. 4ª oio fuit
ista. Spēs spālissima ē termi
n^o q; cū fit spēs nō p;t esse genus
Et q; iferebatur q; spēs sba/
tena est teri^o q; cū fit spēs pōt
esse gen^o. Cōtra arguitur sic
i^o teri^o hō ē species spālissima
z p;t esse gen^o g^o neur^o diffini
sufficiens p^a t; cū maiori z mi

nor p;batur qz p;t p;uerti cum
illo terio al'. Dicitur q; ar^m nō
p;cedit p;tra itellectū r^e q; ē i^e.
Species spālissima est teri^o qui
cū fit species nō p;t esse gen^o sic
adequate significādo sicut li hō
s; iam in proposito si li hō cō
uerteretur cū li al' nō adeq;te si
gificaret homines. Quinta
diffinitio fuit i^a oia est teri^o
vniuoc^o p;dicabilis i quale es/
sentiale. Cōtra arguitur sic li
rōale est oia z tū nō est teri^o
vniuocus. g^o oio insufficiens t;
p;na z aiāl probatur. nā signi/
ficat homines sub rōe qua sē
sitium z itellectiū. z s;gt an
gelum sub ratōe itellectiū so
lum^o g^o diuersis rōibus. Res
pōdetur q; li rōale vidit aiāl
qū d; aiālū aliud rōale aliō
irrationalē z tūc nō significat
nisi homines qz non significat
nisi animal rationale. s; null^o
angelus est al' rationale. g^o nō
significat angelū z ita vñ al/
sumptum fuit falsū. Sexta
diffinitio fuit i^a p;ptū est teri
nus vniuocus p;dicabil^o o plu
ribus i eo q; qle acciditale p;
tibilliter vt r^e qd p;dicatur
de sor. z plato. acciditale p;
tibilliter. Cōtra istā diffinitio/
nez arg; sic li r^e est p;ptū
z tū nō p;dicatur de pl'ibus cō
uertibiliter. ergo diffinitio in
sufficiens tenet p;na cum ma/
b 4

seri z mior pbat. nā li rife p
dicat de sor. z pla. z non cō
tibil'r qz sor. z rife nō pueritū
tur. vñ non seqt rife currit. g
sor. cur rit. g^o zc. Dñdū q li p
uertibil'r i diffinitione non re
spicit li plurib². s; istō rōe c^o
de talib² pdicat v; s; qd est
i^o teri² hō cū q pueritū iste rē
m² rifebile. vñ i^o pñā n valz
li rifebile pdicat de sor. z pla
tōe z n pueritū cū illis. g^o nō
pueritū arguit. n. ab i^o terioz
ad suū supi² negatōe ppoita.
7ª diffinitio erat ista. accñs
ē teri² vniuo² pdicabilis de
plurib² i qle accñtale non cō
uertibil'r. Lōtra istā diffiniti
onez arguit sic. nā i^o teri² bec
albedo ē accñs qz ē accñtalis
z tñ n ē pdicabil' de pluribus
qz ē teri² discret² g^o diffinitio
isufficiēs. Soluū h^o arg^m p
distictionē dñdo q anis p^t sūi
large p oī terio accñtali cōi
l' discretō z sic n sūi i ppoito
Alio^o p terio accñtali cōi et
sic diffinīē ad pñs z fm istuz
modū p; q iste teri² hō albedo
nō ē teri² accñtal' nec ē pluri
b² ppetēs accñtal'. 8ª diffi
nitio erat ista pdicatō directa
ē illa i q supi² pdicat de suo i
ferioz. In directa at e^o Lō
tra istas diffinitiones arguit
sic qz ex illis seqt q aliq est p
dicatio q nec ē directa nec in

directa. vt hō ē hō aial est al'
qz nec supi² nec i^o teri² pdica
tur. Jō rñdet pcedēdo pclu
sionē. Ultra diffinitio fuit i^o p
dicatio eēntial' est illa in qua
supius pdicat de suo inferiori
ri l' oria de aliq istoz aut e^o
Contra istā diffinitionē argui
tur sic hō non ē al' nō ē pdica
tio essentialis z tñ supi² pdi
cat de suo inferiori. g^o diffini
tio isufficiēs t; pñā cū mino
ri z maiore pbo. qz ista predi
catio ē ipossibil'. Rñdetur
q aliq pdicatio eēntial' ē im
possibilis. Sil'r aliq pdica
tio ptingens ē predicatio essen
tialis vt tu es hō z atichristus
z aial. Itē aliq pdicatio ne
cessaria ē predicatio accñtal'
vt hō ē rifebilis aial ē quātuz
aut coloratum quare. zc.

i A materia fillogismo
ruz ē aliq l'r obijctēdū
vt qd nō expresse ē p
latū ad lucē reducat. De p ar
guitur probādo i sufficiētiam
figurarū sic qttuoz sē f^e. g^o di
minute tres assignāt pñā t; z
z anis pbat. nā iste ē opti²
fillogismus ois hō ē al' oē al'
ē sba g^o ois hō ē sba. g^o ē fil
logism² alicuius figure z non
p^e qz qd sbyicitur in p^a nō pre
dicat in fa nec ē fe figure. qz
n predcat idē ivtraq; nec 3^e
qz nō sbyicitur idē ivtraq; g^o

oz dare qrtā figurā i qua illō
qd p^e dicatur i p^a sbyiciatur
i fa. Rñdet q non sē plures
figure q; tres nec fillogismus
plur² pstituit quartā figuram
qz ē i p^a figura z in prio^o nec
dictū ē q n pstituat primā fi
gurā. qz ē i p^a figura ali² fillo
gism² q; iste c^o sby p^e ppois
ē predicatū fe. s; dicebat. Si
sby p^e ē predicatū fe sic r sul
tat p^a figura. Dicat g^o q ille
fillogism² pstituit priaz figu
rā c^o sby vniuo² pmissē ē pre
dicatū alteri². 2° arguit i suf
ficientia mōz p^e figure sic fil
logizādo nullū aial ē lapis q
lz hō est al'. g^o aliq; hō nō est
lapis i^o est fillogismus p^e figu
re. z tñ n est in aliq illoz no
uē mōz vt p; discurredo p oē
g^o plures sunt q; nouez. Itē
fillogizat sic. De al' est sba.
ois hō est al'. g^o hō est sba i^e
fillogism² est p^e figure z tñ n
est i aliq illoz nouez mōz. vt
p; ituenti nisi forte diceretur
q esset i baralipton nisi hoc
euadit qz baralipton pcludit
idirecte z predict² fillogism²
pcludit di recte. g^o. zc. D^r qd
primus fillogism² ē i celarent
nō imediate. s; mediate quia
primis pmissis pcluditur in
celarent null² hō est lapis ex
qua seqtur forāl'r q aliquis
hō non est lapis i figura de i

eē. Lō sil'r ē dicendū ad f; sil
logismū qz ē i p^e figure non
imediate. s; mediate pcluden
do istā pclonem in si^a de iēē
ex p^oria pclone. vñ iste fillo
gismus ē ime² i p^e oē al' est
sba qz hō est sba. g^o quilibet
hō est sba. qz non erigitur ali
qd mediū ad hoc q sit i p^e
figure. sed alius fillogismus ē
mediate. qz nō seqtur p^o ista
nisi mediate ista sbyintellecta
qz homo est sba tāq; ab v^l i
ad suaz sbyalternā. Et si ex his
pcluderetur q barbara l' ce
larent pcludit idirecte l' inde
finite l' particulariter pcedo
non imediate sed mediate.
3° oñdo in sufficientiam mōz
fe figure sic arguendo. Nul
lus lapis est aial quib; homo
est animal. g^o aliquis hō non
est lapis vel sic quilibet homo
est aial null² lapis ē al'. g^o nul
lus homo est lapis qz istoz
fillogismo z ē i fa si^a. z nō in
aliq illoz qttuoz mōz. vt p;
discurredo p singulos. Itē
primus fillogismus istozum
duoz pstat ex duabus v^l i b²
concludentibus particulare;
z sus pcludit indirecte quali
ter non reperitur in aliquo il
lozum quattuoz modozum.
Respondetur vt prius qd
prius est mediate in celare.
quia ex propria z imediate

del'one ei? sequit' del'o addit
ta foral'r. fa ho e i caestis
ena mediate. qz ex ppria z i
mediata del'one e' seqt' delu
illi? fillogismi p' uersione sim
plicē. 4° ondo i' sufficiētia z' fi
gure sic arguēdo. Ois hō est
sba ois hō ē al'. q' qdā sba est
al' vel sic qz hō ē risibilis ali
qs homo evn' hō. q' aliq' ri/
sibile evn' hō isti sunt optimi
sill' i' i' z' h' z' nō i' aliquo. qz
oēs mōi z' fig' p'cludūt direc/
te z' p'dicti fillogismi p'cludūt
idirecte. q' zc. Ideo d'r vt pri
us q' prim' ē i' darapti z' f' in
danti nō imediata s'z me' p' cō
uersionē simplicē ime' p'clufi
onis z' ita nō ē icōueniēs qd
mōi z' figure cōcludāt idirec
te nō ime' s'z me' solū q' zc.
a Rguif' coiter p'tra figu
raz mōs pbādo fillogif
mos factos i' illis aliq'l'r n' te
nere Et p' p' primū modū p'
figure. nā i' fillogifm' nō valz
Ois hō vel afin' ē afin' omne
risibile ē homo l' afin' q' omne
risibile est afin'. Et poit' i' pri
mo p' f' ē. q' modus i' sufficiēs
p'na t'z cū maiori qz oia regfi
ta ad p' p'ime sufficiēter ex/
primūtur. q' autē i' fillogifm'
nō valeat probatur conseqna
ē falsū z' anis est vey' probaf.
Nam minor est vera. vt pa
ret ex suis exponentib' z' ma

iozē probō inductie. Iste hō
vel afin' est afin'. z' i' hō l' afi
nus est afin'. z' sic de singulis
z' isti sunt oēs homines. q' ois
hō vel afin' q' afinus p'z conse
quentia a singularib' sufficiē
ter enumeratis ad suaz vl' em
Respondetur querēdo de s' bō
distributōis i' vl' is. Ois hō
vel afin' ē afin' quid distribui
tur vtrum totūz' disunctum l'
prima p' solūm' si totū disū
ctūz' nego maiorez z' ad pba
tionē adductaz' dico q' quel/
bet singularis i' qua d'mōstra
tur homo est falsa. iō ista ē fal
sa iste hō vel afinus est afinus
demonstrādo boiez quia signi
ficat q' hoc quod est homoyl'
afinus est afin'. z' hoc est fal
sum. Si aut' solūmodo prima
pars distribuitur nego p'nam
qz plus predicatur in minori
q' fuerit distributum in maio
ri. vñ non oportet. q' subiec
tum totius propositionis ma
ioris predicetur i' minori. sed
sufficit q' s' b' m' distributionis i/
ta q' fm istam r'isionem vl' is
que est maior habet subiectū
distributionis quod est prima
pars disuncti. z' habet s' b' m' p'
positionis quod est totum di/
sunctum primum s'biectūz' ex
pedit predicari in minori z' nō
secundum. nec de tali intelli
gitur regula prime figure . .

Lōtra f'z mōm arguif' sic i'
fillogifmus non valz. nulla p'
est vera. s'z ois p' facta in cel
larent ē p' g' nulla p' facta
in celarent est vera z' tñ iste fil
logifmus est i' celarent g' zc.
Mior pater qz sunt oia regfi
ta z' maior pbatur ponendo
q' fillogifmus factus sit ois fil
logifmus q' pōito anis i' fillo
gismi ē vey' p' qualibz pte et
p'ns f' m' qz falsificat se. Jō d'r
vt in materia insolubili q' dicit'
fillogifm' non est i' tertio p'ri
me qz p' est ppositio insolu
bilis p'p'hetica qualis non
est aliqua p'missarum.
Lōtra tertiū p' figur' arguif'
tur sic iste fillogifmus nō valz
c' l'z hōis afinus currit brunel
lus est hōis afin'. q' brunellus
currit. z' tñ arguif' f'z tertium
modum. q' modus i' sufficiens
p'na t'z cū minori z' maiore pro
bo. Et pono q' quilibz hō beat
duos afinos quoz vn' currat
z' alius non de q'z nūero non
currētū sit brunell'. Iste po
sito anis est vey'. vt p'z z' p'ns p'
casum. Jō d'r q' ar' m' n' valz qz
pl' p'dicaf' i' minori q' fuerit di
stributū i' maiori. Nā distribu
tū i' maiori fuit p'cise li hōis
z' p'dicātū minoris erat h' rotū
hōis afin'. S'z forte d'r q' ad
huc stat ar' m' sic arguēdo. L' l'z
hōis afinus currit brunellus

est hōis. q' brunell' currit. D'r
q' nōdū est fillogifm' i' 3° p'
qz in obliqs casib' o'z s'bz ma
ioris p'dicari imiozi i' r'cto sic
dicit' brunell' ē hō z' h' negaf'
ppea bene seqtur c' l'z hōis
afinus currit. Et hō. g' s'of
afinus currit. Nota' circa i' m'
mōz q' si aliq' p'issaz n' fuerit
quāta nō arguif' tūc f'z istum
mōz vt necio hōis hō est aial
s'of. est hō. g' necio s'of. ē al'.
J're ois hō ē aial s'z tātū risi
est hō. g' tātū risi ē al' i' qua
l'z haz p'iaz est anis vey' z' p'ns
f' m' nō ē. g' aligs istoz paloz
gismoz fillogifm' i' darij qz i'
p' maior nō est alic' q'ntitatis
z' i' fo mior qz ē exclusiua p'ri
mi ordis. Lōtra quartū p'rie
arguif' sic iste fillogifm' non
valet. Dē al' si ē rudibile non
est homo s'z tu es aial si es ru
dibilis g' tu non es hō z' tam
arguitur fm i' m' mōm. g' est in
sufficiens. p'na tenet z' anis p'
batur. Nam consequens est
falsum. vt patet et quelibz p'
missarum est vera tam secun
da q' prima. vt patet per ex/
ponentes. Nam aliquod aial
si ē rudibile non ē homo z' n'
lum ē animal quā illud si est
rudibile non fit homo patet
etiam ex omnibus suis sin/
gularibus quarum quelibet
est vera. Respondetur vt

i p qd si totu pditōatū distri-
buit negatur maior. 7 tūc ad
ar^moico q nō bñ expoitur p
qz est v^lis negat^aq nō erpoi-
tur. fo qz nō debite affigē fa
erponēs que deberet eē ista.
7 n^l est al^l si est rudibile qui
istud non fit hō quod est falsū
qz aliqd ē al^l si ē rudibile qd
est hō. Nam h^o ē hō demon /
strā^ohoies. 7 h^o ē aial si ē ru-
dibile g^ozc. Itē multe singl^l es
sunt falsevt h^o al^l si est rudib^e
nō ē hō demōstrā^ohoies. qa
d^z sic resoluī h^o nō ē hō 7 h^o ē
aial si est rudibile quaz p^a est
falsa. Si aut^o d^r i p^ricipio qd
distribuitur solū p^a pars pdi-
tionati tūc p^z q^z p^a nō valz qz
rit distributum i maiori. Ido
debut sic argui. Qd al^l si ē ru-
dibile nō ē hō. s^z tu es aial. q
tu si es rudibilis nō es hō. cō-
ceditur p^a 7 p^{is}. Notādūz
tū q i pdictis 7 ceteris mōis
o^z mediū terminū semp sup /
ponere precise p eodem l^l p
eisdem. Ideo nō valz i^c fillo-
gism^o. Nullus homo ē muliē
berta est hō g^oberta nō ē mu-
tier qz mior debuit esse tal^l bē
ta ē aliqs homo que negatur
Contra ceteros modos prime
figure non arguo qz ex pdictū
possunt elici obiectōes ptra
alios modos sufficiēter cōtra

primū se f^e arguitur sic i^a cō-
seqntia nō valz. Ois deus sba
non est. Omnis prima causa
substantia est: ergo om nis
p^a causa deas nū ē qz aīis ve-
rū est 7 p^{is} falsuz: 7 tū ē fillo-
gism^o i p^o se. Rūdetur qd tal^l
non est fillogism^o in primo se
qz talis debet fieri ex negati-
uis de p^sueto modo loquendi
7 nō de incōsueto qualiter fit
i ppositio. Negatiē. n. sunt de
incōsueto mō loquēdi ex q^o
pdicatū pcedit negationē sed
bene sequeretur ois deus nul-
la sba ē ois p^a ca deus nū ē.
ergo ois p^a ca deus non ē. s^z
maior ē falsa sicut 7 p^o hoc
ar^m pōt reduci ad omēs alios
modos i^o figure p trāspōsitio-
nem pmissarum aut per mu-
tatioēz qntitatis. Cōtra p^m
3° figure arguitur. Iste fillogi-
smus nō valet cui^lz hoīs asī-
nus currit. cui^lz hoīs asīnus
quiescit. g^o asīnus quiescens ē
asīn^o currens. qz i casu superi-
ori ē antecedens vez 7 conse-
quēs falsum. 7 tamen est i p^ri-
mo tertie figure. Dicitur quō
non est in darapti. quia sicut
pmissae sunt ex recto 7 obli-
quo ita conclusio debet fieri.
ideo debet sic concludi. ergo
asīnus quiescens. est alicuius
cuius est asīnus currens. vn /
de li asīnus non est pars sbe

eti in pmissis. s^z ps predicat
id debz poni in p^o l^o de. cōtra
s^z tertie si arguit i^c fillogis-
mus nō valz ois hō vl^l asīnus
nō est hō. ois hō l^l asīn^o ē rui-
bile g^o rui^l ē hō. qz aīis est
vez vt p^z ex suis expoentib^o
l^l singularib^o 7 p^{is} est falsuz
rūdetur q si in q^lz pmissarū
distributum totū distribuitur q
l^z illaz est f^l a 7 hēt multas
singulares f^l as. Nā p^o v^lis
q^lz singl^l aris est f^l a i q d mō
strā^o hō 7 se q^lz singularis ē
falsa in q demōstrā^o asīn^o. vt
p^z ex suis resoluentib^o. Si at
nō distribuitur totū distribūtū
s^z p^a ps soluen^o nō arguit tūc
i n fo 3°. qz in tali mō o^z totū
sbectū pponis distribūtū q^l r
non fit i p^o ito ptra alios mo-
dos h^o figure spāl^l r nō arguo.
p qz be die obiectōes ad oēs
alios mōs pnt rduct. foyt vi-
tē p^rixitatē scripture faciētis
tediū in aio studentis. Et sic ē
finis obiectionū ptra sumulas
p Ost sumulaz obiectō
nū dclaratā notitiam
seqtur vltio vt in intō
ē pmissuz p^a rōib^o fortifi-
care materiā. arguo igif con-
tra primā 7 p^ricipalē regulaz
q fuit i^a p^a bōa ē illa cuius
p^radictōziū p^ritis repug^o an-
ti. ex qua iferebat alia q p^a
mala est illa cuius p^radictō

riū p^ritis stat cū ante. ptra ar-
guitur sic aliqua ē p^a bona
7 tū p^radictōziū p^ritis stat cū
ante. g^o abe re^c f^e p^a tenz 7
aīis pbat ista p^a ē bona tu
credis precise q aliqs hō dēci-
pif. g^o aliqs hō dēcipif 7 tū p^r-
tradictōziū p^ritis stat cū ante
g^ozc. p^a p^r aītis pbat qz
sequitur tu credis p^rise q al^l
quis hō dēcipif. g^o tu credis
precise vez et tu credis pre-
cise falsum. Si tu credis pre-
cise vez et tu credis precise q
aliqs hō dēcipitur. g^o aliquis
hō dēcipitur. Si tu credis pre-
cise f^m. g^o tu decipis 7 tu es a-
liqs hō. g^o aliqs hō decipitur
fa ps aītis probatur. 7 pono
aīis i casu cū h^o q nullus ali^o
a te decipiatur. Ito pōito tu
credis precise qd aliqs hō dē-
cipitur et null^o hō dēcipitur. g^o
p^radictōziū p^ritis stat cū an-
te primā partem aītis ponit
casus 7 sam probō. Nam nul-
lus alias te dēcipitur p casum
nec tu dēcipis. g^o nullus hō dē-
cipitur minorem probō. qz si
non detur oppositū 7 argui-
tur sic tu credis precise sicut
est ergo tu non deciperis p^a
tenet 7 aīis probatur. nam tu
credis precise q aliquis hō
mo decipitur per casum. 7 ita
est qd aliquis homo decipif
quia tu deciperis per rōione

g^otu credis p̄cise sicut est. Rñ
detur q̄ i^a p̄cise bōa. z q̄d op^m
p̄sequētis nō stat cū ante imo
repugnat. Et ad isto casu con/
cedo istā tu credis p̄cise q̄ ali/
qs homo decipitur z nego is/
tā null^o hō decipitur. qz cōce/
do q̄d tu decipis tāquā seq̄ns
seq̄. n. aliqs hō decipitur et
nullus ali^a te decipitur z tu
es homo g^otu decipis. Ulteri/
us ad ar^m nego istā tu credis
p̄cise sicut ē z ad eius p̄batio
nē nego p̄nā tu cr̄dis p̄cise
q̄ aliqs hō decipit. z ita ē q̄
aliqs hō decipit. g^otu credis
p̄cise sicut ē. sicut n̄ seq̄tur tu
credis p̄cise q̄ aliqs hō currit
z ita ē q̄d aliqs hō currit. g^o
tu credis p̄cise sicut est. vt po/
sito q̄ for. currat. z plato non
currat. z credas p̄cise platoñ
currere. isto posito est añs ve/
rū z p̄ns falsus. s̄z bene seq̄.
tu credis p̄cise q̄ aliqs homo
currit et ita est q̄ i^e quē p̄cise
credis currere currit. ergo tu
credis p̄cise sicut ē. s̄z mior est
falsa i fo casu. Ita seq̄ i p̄po/
sito. tu cr̄dis p̄cise q̄ aliqs hō
decipitur. et ita est q̄ ille quē
credis decipi decipit. ergo tu
credis p̄cise sicut ē. p̄sequē/
tia ē bōa. sed mior ē falsa. ga
in casu isto. tu credis alium a
te decipi. Notādū q̄ s̄z fa r^a
ponebatur due alie re^e. v̄z ex

ipossibili. sequit quodlibz. Et
necm seq̄tur ad quodlibz. Lon/
tra quas regulas arḡ sic. ga
non sequitur aliquis homo ē
afin^o. g^o null^o homo est afinns
et arguitur secundum ambas
regulas. ergo ambe re^e false.
tenet p̄ cum minoz. et maior
probat. p̄ qz ex vno opposi/
torū seq̄tur reliq^m fo qz p̄di/
ctoriū p̄ntis stat cū ante eo q̄
p̄uertitur cum ipso. Jō r̄ide/
tur q̄ i^a cōsequētia ē material^e
bōa et nō ē icōueniens ex v^o
oppositoꝝ aliud inferri dūmo
do ipm sit imposs^e. nego tam
q̄ oppo^m cōsequētis stat cū
ante. Et nego illam cōsequen/
tiam oppo^m cōsequētis con/
uertitur cū ante. ergo stat cū
ipso vnde dico q̄ quolibz p̄po/
mundi sequitur ex illa tu es a/
fin^o et q̄l̄z eidē repugnat imo
repugnat sibi ipsi. qz ifert op/
po^m sui ipsius. Prima regula
ē ista. Si alicuius cōsequētie
ex cōtradictorio cōsequētis
sequitur cōtradictorium añtū
illa cōsequētia ē bōa. Ex q̄ ife/
rebatur q̄ si alic^o cōsequētie
cōtradictoriū cōsequētis nō
est illatiuum cōtradictoriū an/
tecedentis illa cōsequētia nō
valet. Contra ambas regulas
arguitur sic. Aliqua consequē/
tia est bona et tamē ex cōtra/
dictorio cōsequētis nō seq̄tur

contradictoriū añtis. g^o i^e re^e se
añs p̄bat i^a p̄cise bōa tu cr̄dis
p̄cise q̄ ois hō decipit. g^o tu d
cipis z ex cōtradictorio cōn/
tis nō seq̄ cōtradictoriū añ/
tis ergo zc. prima pars añce
dēti p̄bat qz seq̄ tu credis p̄/
cise q̄ ois hō decipit. g^o tu cr̄/
dis vez l^e f^m. Si credis f^m g^o
tu decipis. Sive z tu credis p̄/
cise q̄ ois hō decipit g^o ita ē
q̄ ois hō decipit z tu es hō.
g^o tu decipis z ista añs ē bōa.

Secūda ps añtis p̄cipalis
p̄bat qz nō seq̄ tu nō decipit
g^otu nō cr̄dis p̄cise q̄ ois hō
decipit p̄batur et pono q̄ tu
credas p̄cise q̄ ois hō decipi/
atur i^o p̄oito añs ē f^m p̄ cāuz
z añs vez p̄batur si nō detur
oppo^{it}uz z arguit sic tu cr̄dis
p̄c^e q̄ ois hō decipitur z ita ē
q̄ ois hō decipitur qz ois hō
nō tu decipitur p̄ casuz z tu d
cipis p̄ r̄ñonē: g^otu credis p̄/
cise sicut ē g^otu nō decipis q̄
erat p̄bādū. Rñdēdū ē nō ad/
mittēdo cāuz qz nō ē possibi/
le q̄ tu credis p̄cise q̄ ois hō
decipitur nā sic seq̄ q̄ tu de/
ciperis est ostēsum. v̄l g^o
deciperis i credendo oēs hōi/
nem decipi v̄l aliqd aliud vt
q̄ hō est afin^o v̄l aliqd falsuz
nō p^m qz oēs hōies decipi est
vez g^o aliqd aliud p̄ añs tu si
credis p̄cise q̄ ois hō decipi

tur quod ē oppo^{it}ū vni^o p̄fca
le z casus. Ex eodē seq̄ quod
nō ē possibile q̄d tu credas
p̄cise te ipsuz decipi p̄bat nā
si credis p̄cise te ipsuz decipi
g^o decipis l^e i credē^o te ipsuz
decipis l^e aliqd aliud nō p^m
qz te ipsuz decipi ē vez. g^o ali/
qd aliud z p̄ cōns tu credis p̄/
cise te ipsuz decipi. fa regu/
la erat ista. Si alic^o cōntie bo/
ne añs ē vez cōns ē vez et si
añs est vez. z cōns f^m ista cō/
sequētia nō valet. Contra argui/
tur sic. Possibile est q̄ aliqua
consequētia sit bona z q̄ an/
tecedens sit vez z consequēs
falsum g^o. z^a f^a cōsequētia
tenet z añs probatur. Et po/
no q̄ ista consequētia tu es
hō. g^otu non es hō conuertit
tur cum bona consequētia
ante z consequente significan/
tibus vt prius casus est possi/
bilis quia consequētia disti/
guitur ab añte. z consequēte
simul sumptis quia eisdem su/
peraddit notam consequētie
admissio ergo casu ista conse/
quētia est bona tu es homo
ergo tu non es homo quia cō/
uertitur cū bona consequētia
z añs est verum z consequens
falsum quia significat oimode
sicut prius ex casu. ergo zc.
Jō d^r q̄ ar^m t̄ba l^e p̄cedit cō/
tra regulas. Et non contra

itelle^m istaz. itelligr sic nāq3
p^a si alic² p^e bo^e significatis p^{ci}
se iuxta cōpōnez suaz p^{ti}um.
āns est vey z p^{ns} falsū p^{na} n̄
valz. s3 iā i casu i^a p^{na} plata
ē bo^a n̄ tñ figt iuxta cōpositio
nē suaz p^{ti}ū. qz potitur ipam
cōverti cū bo^a p^a ante z p^{ne}
figificatib² vt p^{ri}oimode. vt
g^o arguat cōtra rglaz d3 sūi
h^o āns possib^e ē qd aliq² p^a sit
bo^a figificās p^{ci}se iuxta cōpo
sitionē suaz p^{ti}ū z qd āns sit
vey z p^{ns} falsū. Et hoc nega
tur tāquā ipo^e. Istū modum
itelligedi de figificatōe p^{ti}uz
z si n̄ explicite n̄ iplicite asse
rāt q^uq3 regl^a p^{na}z contra
q^z qualz p^t verbal^r argui il
lō^r cōsilⁱ arg^o nisi glosa p^{dic}
tā cetera re^e verificēf. 3^a r^a
fuit i^a. Si alic² p^{ne} bo^e āns ē
necēz z p^{ns} sil^r ē necēz ex q̄
iferebat qd si antecedēs ē ne
cessariū z p^{ns} ē cōtigēs cōse
q̄ntia nō valz. Cōtra istas re
gl^{as} arg^r sic aliq² cōsequētia
ē bo^a z āncedēs est necēz z cō
sequēs cōtingēs. g^o r^e false cō
sequētia tenz z āncedēs p^{bat}.
Nā ista cōsequētia est bo^a de
us est ergo h̄ est vera de² ē et
antecedēs est necessariū z cō
sequens cōtigēs g^o zē q^z āns
sit necessariū manifestū ē z qd
cōsequēs sit cōtigēs p^{bat}. Nā
ista de² potest esse falsa z ipa

est vera g^o ipsam esse veram
est cōtigēs consequentia est
nota cum minori z maior p^{ba}
tur. ex hoc qd potest cōverti
cū fal^o. Ideo p^{bat}ur p^{ci}
palem consequentiam esse bo
nā quia si non stet ergo oppo
situm consequentis cum ante
cedente et arguitur sic bec n̄
est vera deus est et ipsa signi
ficat adequate deum esse er
go deum esse non est verum.
et per consequens deus non
est qd est oppositum alterius
partis. Respondetur q^z ista
consequentia non valet deus
est ergo bec est vera deus est
nisi adderetur ista mior. et h̄
deus est. signi ficat adequate
deus eē que est contingens. et
concedo qd oppositum conse
quentis stat cum ante tūc cuz
poif cum ante admitto et cō
cedo istam deus ē et h̄ non ē
vera de² ē et tūc ad arg^m bec
non ē vera deus ē et ipsa ade
q̄te significat deū esse g^o deū.
esse nō est hū nego minorem
qz r^{pu}gt duob² concessis. seq
tur de² ē et h̄ nō est vera deus
est. g^o ipa si figt adeq̄te deū
esse. vnde i hoc argumento ē
obligatio et non apparet cuz
enim dicitur stet oppositū cō
sequentis cū ante bec est vna
positio iplicite ac si dicerē po
no tibi istā de² est et h̄ n̄ est ve.

ra de² est q̄ adit^a est z p̄nter
rūndendū ēvt prius. 4^a r^a fuit
i^a si alic² p^e bo^e āns ē po^e z cō
sequēs sil^r. Ex q̄ ē illatū q^z si a
lic² p^e āns ē po^e z p^{ns} ipo^e cō
sequētia i^a novz. Cōtra istas r
gulas arg^r sic i^a cō^a nō ē bo^a
Dis propō est affirmātia g^o n^l
la propō est negatia z āns est
po^e et cōsequēs ipossibile ēgo
regule false cō^a r3 et āns p^o
batur pro p^a pte. Nā oppo^m
p̄ntis r^{pu}gt anti. g^o p^a bona.
āns p3. nā i^a r^{pu}gnāt ois pro
pō est affirmātia et aliq² propō
est negatia. q^z aut āns sit pos
sibile p3 qz possibile ē qd bec
tu es sit ois propō. s3 nūc pro
batur q^z p̄nt sit ipossibile quia
ip3 nō p̄t esse hū sic figificādo
probatur. nā si posset esse h̄z
ē l^o g^o ipo^e exīte l^o ipo^e si exītū
n̄ ipo^e n̄ exīte. z qz si i^a propō
n̄ esset n^a propō est negatia ip
sa n̄ esset h̄a nec falsa nec eti
am ipa exīte. qz quā diu ista
propō est aliqua negatiua est
z p^o p^{ns} semp falsuz. ē nullam
negatiuam esse. Dñdū q^z ist^a
p^a est bona. Omnis propo^{si}
a est affirmatiua. g^o nulla est n^a
z cōsequēs est possibile sicut
āns. z tūc ad argumentū p^{ns}
non pōt esse vey sic figificādo
g^o ip3 ē ipossibile. nego p^{na}z
vnde multe p^{po}es fūt possibi
les q̄ n̄ p̄nt esse h̄e. vt ois p^{po}

ē falsa n^a p^{po} ē h̄a h^o ē falsuz
h^o n̄ ē hū seipo demōstratōvt
deteriatū est i materia isolu
bilitū. Etiam extra materiam
isolubiliū vt bec non est ve
ra deus ē i mēre aut h^o nō est
demōstrā^o s^o s^o eiusdem p^{po}si
tionis ad c^o defititionē define
ret p^{po} illa q̄l3. n. illatum est
possibile z nulla ip^{sa}z sic figi
ficās pōt ec h̄a. q̄nta r^a fuit i^a
q^z qd seg^r ad āns seg^r ad p^o
sequēs. Ex qua iferebantur a^e
due. p^{ri}ma quicqd antecedit
ad antecedens antecedit ad p^o
sequens. s^a a p^{ri}mo ad vlt^m
quando omnes p^{ne} itermēdi
e sunt bone z formales z non
variate p^a est bona z format^r
Contra istas regulas arguif
sic Aliqua ē p^{na} bona z aliqd
seg^r ad p^{ns} ipi² q^z n̄ sequitur
ad āns ipsius. ergo i^o tres re^e
false p^{sequē}tia tenet z ante
cedens probatur. Nam i^a p^a
est bona quaternarius est er
go binari² ē z aliquid sequi
tur ad consequens quod non
sequitur ad antecedens. ergo
et cetera. Consequentia tenet
quia contradictōriū p̄ntis for
maliter repugnat antecedit^r
z minozē p^{bo}. Nam sequitur
binarius est ergo ei² medie
tas est precisēvitas z tamen
nō sequif a p^{ri}mo ad vlt^m q̄
ternari² ergo medietas eius
i i

pcise vnitas qz medietas q/
ternarij nō ē vnitas. s; biari?
fil' e ar^m sit qdrupedale ē .g^o
bipedale ē bipedale ē g^o eius
medietas est pcise pedale et
tū nō seqt qdrupedale ē g^o
e² medietas ē pcise pedale qz
medietas qdrupedalis non ē
pedale s; bipedale. Dī qz re^e
iste tenent extra materia rela
tiuoz z b^o pp mutationē figi
ficati vltimi pntis rōe relati
ui qv ariat figificatū advari
ationez aūtis. vñ aliud signifi
cat ista ppōe i² medietas est
vnitas pūcta cū hac ppōe bi
narij s; z aliud significat cū
ista qternarij ē. Lū p^a at figi
ficat qz medietas binarij ē vi
tas qz est vez z cū fa significat
qz medietas qternarij ē vnitas
qz est f^m itelligit g^o sic p^aia
regula Quicqd seqt ad p^ais
seqt ad aūis manēte p^a signifi
catione z qz vltimū p^ais rōe
relatiui non pōt retinere p^a
mam significationē id nō ē vez
si nō sequit ex p^o aūte loco g^o
e² ponatur vna pp^o significans
idē p^auertibiliter sic arguē^o q
ternarij ē. g^o binarij ē biarij
ē ergo e² medietas ē vnitas g^o
a p^a vltimū qternarij ē g^o
medietas binarij ē vnitas z ita
in fo argūto obuit iserri q
drupedale ē g^o medietas bi
pedalis ē pedale. z h^o p^acessi.

6^a regula fuit i^a. Si aliqua
p^aia ē bōa z aliqd stat cū aūte
illud idē stabit cū p^ate. Ex q
seqt alia. s. g^o qd rpuigt p^ati r
pugt aūti. s. istas regulas ar
guē sic. Ista p^aia ē bōa lignū
corruptebatur. g^o iposibile ē
illud esse. z tū h^o animal ē stat
cū aūte z eadē nō stat cū p^a
te. g^o 2^e f^e p^aia t³ z aūis p^abas
Na qz illa cōsequētia sit bo
na p³ qz quod sel' ē corruptū
ampli² eē non potest qz at ista
animal est itet cum aūte p³.
qm̄ hec fil' stant lignū corru/
pebatur z aial ē qz q³ illariū
est vera. s; iam p^abatur qz illa
animal est non stat cum aūte
qz ista copulatiua est impossi
bilis animal est z iposibile ē
illud esse. Rūdetur qz ista p^aia
est bona lignum corruppeba
tur ergo iposibile ē illud ef
se z sicut ista aimal est stat cū
aūte ita stat cum consequēte.
Et cum dī ista copulatiua est
iposibilis animal est z ipof
sibile est illud esse verum est
ergo ista animal est non stat
cum consequente. nego cōse/
quentiam quia secunda pars
huius copulatiue non est con
sequens p^aime consequētie
nec secū p^aitibile qz relatiuū
hēt aliud z aliud significatum
propter mutationem aūtis. z
si dī quo^o. g^o stat ista al' ē cū

p^ate dī qz nō o³ piūgere ipā
copulatie. s; sufficit qz q³ ista
rū sit vera. vnde h^o stat siml' tu
es hō tu es alb². l³ ex eis non
fiat cop^aaria. et si opponēs ve
lit oio vna copulatiua. Def i^a
al' ē z lignū corruppebat. z im
pos^e ē illd eē referēdo semp
li illud ad li lig^m illa copulati
ua ē vera g^o p^aps stat cū vlti
ma. 7^a r^a fuit ista. Si aliq^o p^a
sequētia ē bōa scita a te esse
bona. z aūis ē a te pcedēdum
p^aseqns eiusdē ē pcedēdū a te
Ex qua iserebat qz si aūis est
pcedēdū z p^ais negādū nō va
let p^aia. Lōtra istas reg^aas ar
guitur sic z pono qz isti² p^a hō
currit. g^o risibile currit aūis sit
tibi positū z a te adissuz p^ais
vero sit tibi dpositū z a te ad
missuz. i^o p^o arg^o sic i^a p^a est
bōa scita a te eē bōa hō cur/
rit g^o risibile currit qz scis qz arg^o
abvno p^auertibili ad reliquū.
z aūis ē pcedēdū a te qz tibi ē
positū z a te adissuz z p^ais ne
gā^m. qz ē tibi depositū z a te
adissuz. g^o r^e false. Jō dī adit/
tēdo casū. Et pcedo qz isti² cō
seq^a aūis ē cōcedēdū z p^aseqns
negā^m pp ar^m scū. s; nego qz
i^a p^a sit bōa scita a me eē bōa
qm̄ ex duobus concessis seqt
oppositū illi². seqt. n. antece/
dēs ē cōcedēdū a te z p^aseqns
neg^m g^o ista p^aseqntia nō ē sci/
i z

ta a te eē bōa. vltia r^a fuit ista
Si aliq^o p^a b^a scita a te eē b^a
z atecedēs ē scitū a te z cōse/
quēs er² dē ē scituz a te. Ex q
seqt qz si atecedēs ē scitū a te
z cōsequēs nō ē scitū. nō scit
cōsequētia; eē bōas. cōtra is
tas reg^aas arg^o sic h^o cōāē sci
ta a te eē bōa. hoc ē nescitū a
te. g^o hoc ē nescitū a te demon
strā^o cōsequens p^a vtrūz h^o et
atecedēs est scitū a te z cōse/
qns nō g^o r^e f^e cōsequētia t³ z
p^abas p^aps atecedentis. nam
tu scis qz ibi arg^o ab v^o cōuer
ribili ad reliq^m z qz opp^m con
seqntis rpuigt atecedēti. g^o tu
scis cōsequētia illā eē bōam. z
fa ps atecedentū p^abas. nā con
seqns est nescitū a te z atece
dens scis significare adequa/
te qz ip³ est nescitū a te g^o an
tecedens est scitū a te z cōse/
qns nescitū p³ cōsequētia. nā
vel cōseqns est scitū a te l' ne
scitū si est nescitū hōo itentū
si scitū z ipm̄ adeqte significat
qz h^o est nescitū a te dōmōstrā
do idēz cōseqns g^o illud cōns
nō est scitū a te. Respōdēt qz
ista cōsequētia nō v³ h^o est ne/
scitū a te g^o h^o est nescitū a te
nec arg^o ab vno conuertibili
ad reliq^m nec opp^m cōsequētis
rpuigt atecedēti. qz atecedens
nō ē isoluē s; cōns ē isolub^e si
gificās ypoib^e cop^aatie qz h^o

et nescitū a te et q̄ h̄o ē scitū a te c̄o p̄radictoriū n̄ ē illud. h̄o n̄ ē nescitū a te aut illud hoc ē scitū a te s̄z illud n̄ h̄o ē nescitū a te significās disīunctie q̄ h̄o ē scitū a te l̄ q̄ hoc n̄ ē scitū a te q̄d ēvep̄ rōe se ptis. Eod̄o d̄r ad rōes l̄ p̄nā p̄dictā sicut ad istā h̄o ē f̄m. ḡo h̄o ē falsum demonstrando p̄ns semp̄ procedend o tales p̄nās et dico eas nōvalere qz p̄ns est insolubile falsum et aīis ē p̄p̄o vera non insolubilis quare et.

r̄ **E**gulaz p̄ticulariū p̄a erat ista ab inferiori ad suū sup̄i² affirmatīe et sine distributione et sine signo p̄fusionis impedite ē p̄a bōa. Cōtra istaz regulā arguit sic. i^a p̄nā non valz tu es appars asin². ḡo tu es aliq̄lis asin² et tū arguit per regulā. ḡo r̄a f̄l̄a p̄nā p̄z cū mīori qz li appens est teri² inferior ad li aliqualē. et maior p̄z qz aīis ē p̄f̄e et p̄ns ip̄f̄e. Nā possibile ē qz tu appens a finus s̄z n̄ ē possibile qz tu sis aliq̄lis asin² sicut n̄ ē p̄f̄e qz tu sis asin². Rūdef qz n̄ arguitur s̄z intellectū regule q̄ ē i^e. Ab inferiori ad suū sup̄i² rōe toti² extremi sine impedimēto procedēte est bo^m ar^m. s̄z nō arguitur i p̄p̄o rōe toti² extremi. s̄z ptis solū^o. qz li appars asin² non est termin²

inferior ad li aliqualis asinus s̄z bñ ad li aliqualis appars asinus sicut li appars ad li aliqualē. vñ bñ seq̄ tu es appars. ḡ tu es aliq̄lis. ita bñ seq̄ tu es appens asinus. ḡ tu es aliq̄lis appens asin². vñ p̄fil̄ es p̄ne i ceteris nōvalent vt tu es p̄r for. ḡ tu es aliq̄d for. tu es dñs platōis. ḡ tu es aliq̄d platōis. 2^a re^a erat ista. ab inferiori ad suū sup̄i² distributiue n̄ valz ar^m. Cōtra istā regulā arguit sic ista consequentia ē bōa null² binari² est. ḡo null² nūer² est. et arguit p̄ regulā ḡo re^a f̄l̄a t̄z p̄nā cū maiori qz oppo^m p̄ntis repugnat aīti. s. null² biarius est et aliquis numer² est nō. n. daf̄ aliq̄s nūer² qn iste sit binari² l̄ icludēs biariū. Eod̄o p̄t aīti in s̄i vt nulla p̄p̄o vera scitur. ḡo nulla p̄p̄o scit̄ p̄nā ē bōa qz oppo^m p̄ntis repugnat aīti et tū arguit distributiue ab inferiori ad suū superius quia p̄p̄o vera est terminus inferior ad li p̄p̄o positio cum omnis p̄p̄o positio vera sit p̄p̄o positio et non econuersio sicut omnis binarius est numerus et non econuerso. Ideo dicitur quod regula non dicit nunquam valere consequentiam ab inferiori ad suū superius di-

tributiue. s̄z qz p̄imū n̄ valet forāl̄r et nūq̄ de for^a p̄dicte et sequētie formales sunt qz cui² libet eaz oppo^m p̄ntis formaliter repugnat aīti. sed n̄ sūt bone de forma qz p̄similes in forma nō valēt qz nō seq̄ nullus numer² trinari² ē ḡo null² numer² ē nec seq̄ nulla p̄p̄o fitioverav̄ l̄ itelligit̄ ḡo nulla p̄p̄o vt vel itelligitur. Si ḡo p̄² bōe sunt hoc est solū gratia materie. vnde prima est bona gratia materie qz ip̄f̄e ē nūmer² esse et n̄ esse biariū. s̄a si militer t̄z gratia materie vel terminoz. qz n̄ scitur nisi vep̄ nec ē possibile aliquam p̄p̄o sitionem falsam sciri. 3^a regula sūt ista ab inferiori ad suū superius negatōe postposita et cū debito me^o ē bo^m ar^m. cōtra arguit sic i^a p̄nā valz. sci² ēs ista p̄p̄o nō ē aliq̄d d̄mō strā^o ista h̄o ē asin² et ista p̄p̄o ē aliq̄ p̄p̄o ḡo sciens aliquam p̄p̄oem nō est aliq̄d. et tū arguitur p̄ regulam ergo regula falsa p̄t̄z cum mīori et maior p̄batur. nā aīis est vep̄ et p̄ns falsum. ergo i^a p̄nā valet. quōd aīis sit vep̄ p̄z pro s̄a pte et p̄ p̄similiter qz suū p̄radictorium ē falsū. s. oē sciens istam p̄p̄oem est aliq̄d. Respondetur qz ista p̄nā n̄ valz nec arguit cū debito me^o qz b̄iectum

prime p̄p̄o is debuit eē s̄bi cū se sic arguē^o sciēs ista non est aliq̄d et sciēs ista ē ḡo et. et tunc p̄cedo p̄nās. sed negatur mīor. Notandum circa hanc regulam qz si argueretur ab inferiori ad suū superius distributiue negatione postposita n̄ arguit s̄z regl̄a vt patet in exē^o isto oīs h̄o nō currit oīs h̄o ē al² ḡo oē al² nō currit itelligit̄ eni sic regula ab inferiori ad suū superius nō distributiue est bōa p̄nā. Quarta r̄a erat i^a a sup̄iori ad suū inferius affirmatiue et sine distributiue nō valz argumētum. Cōtra istā regulā procedūt argumēta facta contra regl̄am ime^o p̄cedētē arguēdo ex opposito p̄sequētis ad oppositū aītis vt aliq̄s nūer² rus est ḡo biari² ē aliq̄ p̄p̄o scitur. ḡo p̄p̄o positio vera scit̄ s̄z arḡ spat̄r i^a p̄nā est bōa tu es aīal ḡo tu es h̄o et tū arguitur a sup̄iori ad suū inferius affirmatiue sine distributiue ḡo et. t̄z p̄nā et antecedens p̄batur quin sequitur tu es aīal mal ergo tu es a. tertio adiacente ad secundum adiacens. tu es ergo tu es. tu patet consequentia qz oppositum consequentis forāl̄r repugnat aīti: et vltra tu es tu ḡo tu es h̄o t̄z p̄nā primā regl̄a ab inferiori ad suū

supi² affirmatiue & sine impedim²
to. g^o a p^o adu²ltumū seq² tu ef
al. g^o tu es hō. ad b^o d^orvt pri
us q^o q^oz istaz p^oiaz ē bōa. et
forāl nō tñ arguif p^o regulaz
iplicite asserētē q^o nulla talis
fit b^o de foravñ cōfil² es i for/
ma nō tenent qz n̄ seq² aliqs
nuer² ē. g^o triari² ē aliq^o ppō
itelligitur. g^o pp^o vera itelli
g^o nec seq² h^o ē al² d^omōstrā
do asinū. g^o h^o ē hō. 5ª regu
la fuit ista a supiozi ad suū in
feri² distributiue affirmatiue
sivalz p^oia nisi cuz debito me
dio. Cōtra arguif sic i^a p^oia
est bona oē al² currit. g^o ois
hō currit & tñ arguif a supio
ri ad suū inferi² distributiue af
firmatiue sine debito medio. g^o
2^a f^a p^oia t3 cū minori & ma/
iorē p^obo p^otradictoriū p^ontis
repugnat anti. g^o p^oia bōa an
tecedēs p^oba qm̄ h̄ repugnt
oē al² currit & hō n̄ currit qz
ex ip^ois seq² ip^ossibile videli
cet hō n̄ ē al² i 4° mō r^e false
Dicēdū q^o illa p^oia ē bōa n̄ q^o
forāl² nec d^o forma nō forāl²
qz oppositū p^ontis ē imagina/
bile cū ante abf^oz p^odictione
n3 et de forma qz aliq^o sibi cō
fil² is i forma nōvalz vt oē al²
currit g^o q^oz hō currit. s3 est
bona materialis seu g^ora ma/
terie qz ip^ossibile ē hōine nō
esse t3. n. p. b^o mediū necessari

um ois hō ē al². Sil² r seq²ur
g^ora materie oē al² ē g^o omis
hō ē qz p^ois ē necessariū seq²
ēt ois hō ē asin² qz asis ē ip^os
sibile simpl² r vñ n̄ ē aliq^o reg^o
p^otra quā nō p^ocedit arg^o g^ora
materie qz aut asin² ē ip^os aut
qz p^ois ē necessariū vt g^ora a/
lic² alteri² mediū necessariū et
ieuitabil² vt in priorib² p^ontis
dictū ē. Sexta r^o fuit ista a
superiozi ad suū inferi² negati
one p^opōita distributiue supius
est bonū arg^o. Cōtra istā re
gulā arguitur sic. i^a p^oia n̄ valz
nō contingenter hō ē al². g^o n̄
p^otingētē tu es al² & tñ arguif
tur p^o regulā. g^o r^o f^o p^oia tenz
& p^oba p^o p^ontis qz asis est
vez & p^ois f^o. vt p^o assignan
do suum p^otradictoriū h. n. est
fl² a p^otingētē hō est animal
et h̄ ē vera p^otingētē tu es al².
& 2^a p^o antecedentis p^oba. nā
q^o hic arguif a superiozi ad
suū inferi² p^o & q^o negatione di
stributiue manifestū ē qz remo/
ta negatiōe li hō n̄ staret di/
stributiue. g^o p^o aduētū e² stat
distributiue p^o p^o istā regulā
qcquid mobilitat immobilitanī
immobilitat mobilitatum. rñ
detur q^o terminus aliquando
stat distributiue mobiliter qm̄
ipsum non procedit nisi vnum
signum distributiuum vt ois
hō est. Aliqñ stat distributiue

imobiler qm̄ ip^o p^ocedūt duo
signa qz vñ h̄ vi distribue
di & reliquū p^ofundēdi p^ouse tā
tū imobiler q^o p^opter dico q^o
n̄ arg^o p^otra itellectū r^e q^o ē i^e
a supiozi ad suū inferi² negati/
one p^oposita d^o distributiue mobi
liter ē bōa p^o f3 iā i p^opositi/
to n̄ distribuitur supi² mobili
ter pp^o ipedimētū isti² teri² cō
tingētē qz n̄ l3 descēdere vt ar
g^o m^o p^ote ondit pp^o eādē cām n̄
seq² tu nō icipis eē colorat²
g^o tu n̄ icipis eē alb² qz ex op/
posito nō seq² opp^o vt i ca^o
paruit iceptōis & tñ arg^o dis/
tributiue negatiue. si g^o q^o r^o qd
ipedit dico q^o illud h̄bū icipit
imobiler eūdē ter^o quē dis/
tribuit p^ocedēs nega^o q^o r^e.

c Contra regl² as q^orti ca/
pl² i sufficētē ē argutū
i materia isolubiliū spāiozi /
bus tñ medijs arguo p^o eadē
qz p^o fuit i^a. ab vl² ad suam
p^oarticularem idēfinitā l² sub
alternā ē bōa p^o. Cōtra quā
regl² arg^o sic. Ista p^oia n̄ valz
Incip² oē es eē g^o icipit aliq^o
es eē. & tñ arg^o p^o regulā g^o r^o
falsa t3 p^o p^o p^ontis p^oba
nā asis ē h̄ & p^ois falsū g^o p^o
nō v3 q^o asis sit h̄ p^oba. nam
oē es ē & nō ime² an istas p^ois
oē es fuit. qz nūq^o istas p^ois fu
it g^o icipit oē es eē p^o p^o ab ex
ponētib² ad expōitū q^o autē

p^ois sit falsus p^o qz nunc aliq^o
ē & ime² an istas p^ois aliq^o fu
it & ime² post istans p^ois ali
quid erit. ergo falsus est q^o iaz
icipiat aliq^o esse seu aliq^o
ens esse q^o idem est. sed secun
da pars principalis antis ar/
guitur. nam h̄ est vniuersalis
incipit oē ens esse qz i ea sub
iicitur r erminus cōis sig^o vl² i
determinatus distributiue & h̄
sua particularis incipit aliq^o
ens esse quia in ea subijcitur
terminus cōis signo particl² a
ri determinatus g^o arguitur p^o
regulam. Dūidum breuitē q^o n̄
arguitur per regulam quoniā
nec antecedens nec p^osequēs
est alic² q^ontitatis. & tunc ad p
bationem in ista p^opositione i
cipit oē ens esse subijcitur ter
min² cōis signo vniuersali dis/
tributiue d^oteriat² g^o evl² is ne^o
p^oiam. & si allezaretur r^o dico
q^o intelligitur de distributiōe
mobili & non immobili. s3 iaz
li ens distribuitur imobiler
propterea sic glosef regl² a p^o
positio vl² is ē illa i q^o subijc
teri² cōis signo vl² i distribu/
tie detēminat² existente aliq^o
isti² quod dico propter p^oria
cens i² omnis homo ē animal
in qua subijcitur terminus cō
munitis signo vniuersali distri/
butiue mobiliter detēminat²
sed illud signum non est pars
i 4

placētis s; fit p̄v̄lis d̄ p̄ticu
lari at̄ nō p̄cedit ar̄^m. qz i re^a
addit̄ solo signo p̄ticulari de
terminat̄ s; iā vltra fig^m d̄re
minatur li ens h^o verbo icip̄
ex quo stat̄ p̄^e t̄m. Jō fit bec
regula pp^o p̄ticularis ē illa in
q̄ sb̄ijctur teri^o cōis solo fig^o
p̄ticulari determinat̄ exite
aliqd̄ isti^o qd̄ dico s̄l̄r pp̄ p̄ia
tens ppōis p̄ticularis. Se
cūda regula fuit ista. A p̄ticu
lari l̄ indefinita ad suāvlem
non valet argumētum. Lon
tra istā regulā arguit̄ sic. ista
p̄na est bona. aial est hō. g^o.
omne animal est homo z per
p̄ns q̄l; aliaval; ab indefinita
ad suāvlem p̄na t; z aīis p
batur h̄ ppō aial ē hō signifi
cat omne al̄ esse hōmes. sed
omnis pp^o significat q̄qd̄ se
quitur ad eā igit̄ i^a p̄na ē bōa
p̄na t; cū minozī qz est regu
la z maiorē p̄bo s̄bm i^o ppōis
animal est hō significat omē
animal z p̄dicat; hōmē z co
pulā esse z tora pp^o significat
iuxta p̄positionē suoz terioz
g^o ista p̄p^o significat oē aial
esse hōic̄ p̄na p; qz isto^o ue
stigatur significatum ppōis
Rūdet̄ negando fam p̄na. et
ad p̄bationem cōcedo q̄ i^a al̄
est hō significat oē animal eē
hōic̄ nō adeq̄te primarie. sed
varie. z ad ar^m nego istā con

sequentia ista ppō oē animal
est hō significat oē al̄ eē hōic̄
et ois p̄pō significat q̄qd̄
seqtur ad eā. ergo ista p̄na ē
bona nego consequentiam qz
sicut ois pp^o significat q̄quid
sequit̄ ad eam non t̄n q̄quid
p̄pō significat sequit̄ ad eā
veruntamē b̄n seqtur ista al̄
ē hō significat adequate omē
aial esse hōiez. g^o i^a p̄na fuit
bona sed negat̄ antecedens.
qz nulla p̄positio mūdi signifi
cat adequate oē aial esse hōi
nem nisi aliq̄ talis oē aial. est
homo. Tertia re^a fuit ista
ab vniuersali affirmatiua ad
oēs suas singulares tam col
lectie q̄ diuisiue s̄iptas ē b^m
ar^m cū debito medio z econ
uerso collectiue. Cōtra istā
regulā arguitur sic. ista p̄na n̄
valet necessario ois homo est
animal. z isti sunt oēs hōines
g^o necio iste hō est animal z
iste hō est al̄ z sic de singulis
et t̄n arguitur p̄ regulā g^o r^a
falsa p̄na tenet cū minozī et
maiori p; p̄ exponentes isti^o
termini necio ex eodem me
dio arguitur qd̄ non valet ar
gumentum abvl̄i ad suas sin
gularem cum debito medio.
sic arguendo necio ois homo
est. s; tu es homo. g^o necio tu
es. aīis est verum z p̄ns falsuz
Ex eodem etiam fundamēto

arguitur q̄ non valet argumē
tum a singularib; sufficiēter
enumeratis cum debito me
dio ad suāvlem qz non seq
tur contingentur iste homo ē
z contingentur iste hō est z sic
de singulis. z isti sunt omnes
homines. g^o contingentur o
nis homo ē. p; per expositio
nem i^o termini continget̄ q̄ a
tecedens est verum z p̄ns f^m
z per consequens consequen
tia non valet. Ideo breuiter
rūdeo z dico q̄ nullo^o arguit̄
per regulam. qz nulla istarū
est alicuius quantitatis. s. ne
cessario ois homo est al̄ con
tingenter ois homo est aial
necio iste homo est animal
contingenter iste homo est aī
mal. p̄ime due non sunt vl̄es
qz ipsaz subiecta imobilit̄
distribuantur alie due non s̄
singulares. quia sb̄ijctur ter
minus cōis determinatus nō
solummodo pronomine d̄mō
stratiuo immo alio termino
probabili videlicet termino
modali. Ideo sic intelligitur
diffinitō p̄positionis singu
laris. p̄positio singularis ē
illa in qua sb̄ijctur terminus
discretus aut terminus cōis
sic pronomine demonstratiuo
nullo signo pbabili p̄cedente.
Ex qua diffinitione sequitur
q̄ si p̄nomen pluralis nūeri ē

terminus discretus ista tun
non est singularis cōis isti cu
runt qz sb̄ijct̄ teri^o cōis fig^o
probabili p̄cedēte. 4^a re^a
fuit ista. Ab vniuersali negati
ua ad quālz suaz singularium
est bonum ar^m. Contra argui
tur sic. ista consequentia non
valet nulla chimera q̄ currit
mouetur. g^o ista chimera que
currit non mouetur et tamen
arguitur per regulam g^o re^a
falsa. consequentia tenet cū
m inozī et maior probatur aī
tecedens. n. est verum vt patet
z consequens falsum. g^o p̄na
non valet q̄ consequens sit f^m
probatur. nam seqtur ista chi
mera que currit non mouet̄
ergo ista chimera currit et il
la non mouetur. consequentia
tenet qz relatiuum resoluit̄
in z. et illud sed consequens
ē falsum. quia ē vna copulati
ua affirmatiua cuius p̄na ps
est falsa. ergo antecedens est
falsum quod erat probanduz
Respondetur concedendo
consequentiam predictam et
cum dicitur antecedens ē ve
rum et consequens falsum. ne
go quod consequens sit fal
sum. quia suum contradicto
rium est falsuz scilicet ista chi
mera que currit mouetur.
Et tunc ad probationem fal
situdinis. nego istam consequen

tiā i^a chiera q̄ currit nō mone
tur g^o i^a chiera currit z i^a nō
mouetur z tūc ad regulā rela
tiuū q̄ q̄b̄ resoluitur in p̄iuc
tione copulatiua z pronomen
demonstratiuū. vep̄ ē i^a affirmati
uis. s; n̄ i^a negatis p̄p̄ea bñ se
ḡtur i^a ch^a q̄ currit mouetur.
g^o i^a ch^a currit z ip̄a mouetur
q; g^o li q̄ i^a affirmatiua resoluitur
i^a p̄iuctōez copulatiua z prono
mē demonstratiuū iō i^a nega^a
p̄radictoria d; resolui i^a coiū
ctionē disiunctiua et pronome
demonstratiuū sic dicē^o i^a ch^a
currit vel ip̄a n̄ mouetur p;^a
q; q̄cqd̄ signū p̄radictoriū
copulatiue signū aliud disiunctie
Nota^m circa istā regulā q̄b̄
si s; singl̄aris suppoit pro a
liq̄ pro q̄ n̄ suppoit s; vniue
sal arguē^o tūc ab vl̄i ad istā
singularē nō arguitur p̄ regu
lā q; i^a n̄ ē eius singularis h^a
nullus hō currit. g^o i^a homo n̄
currit. null^o homo est aliq; hō
g^o i^a hō n̄ ē aliq; homo. p̄ia
n. singularis n̄ ē singularis h^o
null^o hō currit. s; i^a nulla hō
currit. fa singularis nō ē i^a nul
lus homo est aliq; homo.
Quinta regula fuit ista a par
ticulari ad suam indefinitā. z
e^o. tam affirmatiue q; nega
tiue est bona consequentia.

Contra istam regulam ar /

guitur sic. ista consequentia n̄
valet animal ē genus q̄ aliq̄
animal ē gen^o z tñ arguitur p̄
regulam ergo regula falsa p̄
tenet. z antecedēs probaf. nā
antecedēs est verum vt patet
z consequens falsum. q̄ p̄a nō va
let q; consequens sit falsum p̄
batur quia suum contradicto
rium ē verum videlicet nulluz
animal est genus q; nec h^o al
est genus nec hoc z sic de sin
gulis ergo zc. secunda pars p̄
batur. videlicet q; arguitur p̄
regulam quia animal stat vt^o
bique materialiter. Proba
tur nam si in aliqua istarum
staret personaliter hoc esset
propter limitationem istius
signi aliquod. sed illud signū
aliquod in alijs nō limitat ad
suppositionem personalem q̄
nec in istis consequentia tenz
cum maiori z minorem p̄bo.
nam in qualibet istarum ali
quod homo est species aliq̄
homo est nom̄. supponit li hō
materialiter. ergo et in ista.
aliquod animal est genus pa
tet consequentia. quia sicut li
animal est neutri generis ita
li homo materialiter sump
tum. Responderetur quod
non arguitur per regulam.
quia in ista aliquod animal
est genus li animal supponit
personaliter propter limitatio

nē signi particularis z cū d̄r i^a
aliquod al^o ē spēs n̄ limitat ad
supponem p̄sonalē. q̄ nec i^a
nō valz ar^m q; li homo p̄sona
l^r sumptū n̄ est neutri gene
z li aliq̄ ē neutri ḡris ideo
sibi additū non p̄t limitare ad
supponem p̄sonalē sicut si ad
deret aliq̄ signū ei^o dem ge
ris vt aliq; hō ē spēs aliqua
homo n̄ ē nom̄ s; li al^o p̄sona
liter sumptū ē neutri generis
Iō sibi additū signū neutri
generis limitat ipsuz ad sup
ponē p̄sonalē dicē^o aliq̄ al^o
est gen^o aut nullū al^o ē genus
Si ergo queritur q̄ ē indefini
ta i^a particularis aliquod al^o est
genus dicatur q; est i^a aial vi
uens ē genus z istius indefini
te al^o ē gen^o h̄ ē particularis. ali
q̄b̄ li aial est gen^o. Notandū
ē q; o; q; termini supponant
precise p̄ eodem q; i^a homo
currit non ē h̄ particularis aliq; f
hō currit s; ē ista aliq̄ quod
est homo currit z istus aliq; hō
homo currit ē hec indefinita
homo masculus currit z ita p̄
portionabiliter in negatiuis
dicatur Sexta z^a fuit i^a a p
riculari vel indefinita ad oēs
suas singulares diuisiue sum
ptas cum debito medio ē b^m
argumentum. Contra istā re
gulam arguitur sic. ista p̄ia n̄
valet necessario homo ē z isti

sunt oēs homines g^o necessa
rio iste homo ē vel necessario
ista homo est z sic de singulis
z tamen arguitur p̄ regulam
g^o regula falsa consequentia
tenet cum maiori quia antece
dēs est vep̄ z consequens fal
sum. z minor p̄batur nā ista ne
cessario homo ē. est proposi
tio z nō ypothetica g^o cathe
gorica. z p̄ consequens quāta
cum ergo non sit vniuersalis
particularis vel singularis. g^o
est indefinita. cuius singularis
non videtur esse a^o q; predic
te. Ideo dicitur q; non argui
tur p̄ regulam quoniam ista
non est indefinita necessario
homo est animal ex quo s; i;
citur terminus communis me
diante signo z tūc ad argum̄
tum ista ē cathegorica. q; quā
ta nego consequentiam. Et si
aliquis quo ad hoc allegare
probando istam consequenti
am esse bonam respondeo q;
ego similiter asserui oppōitū
q; zc.

Uintum capitulum
quasdam regulas p
ponebat quaruz p̄i
ma fuit ista. Ab

exclusiva ad suam vniuersa
lem de terminis transpositis
z eonuerso est bona conse
quentia. Contra istā regu /

nō valz ar^m cū debto me^o qz
nō seqt tū hō est risibilis an
tix^o ē risibilis g^o tū hō ē atix
chist^o. z tamen argt p regl^a a
g^o regl^a falsa t3 coseqntia cū
miori z maioz pbat. nā atcede
dens est tū z cōns falsū g^o cō
senqntia nō valz qd aut cōns
fit falsū maifestū ē s3 pbat an
tecedens. nā oē risib^o hō g^o tā
tū hō ē risibil^o t3 coseqntia ab
vli ad suā exclusiua. Fa vō pf
pbat. nā atix^o pt ridere g^o an
tix^o ē risibil^o p3^a ab vno couē
tibili ad reliq^m. Ad primā rō
nem dico qd dictio exclusiua
nō addit sbo solū s3 pti solū^o
qz ex ipa z alio terio fit vnuz
sbo. s3 bene additur sbo dice
do tū hō currit qz li hō ē s3
z nō ps sbi. negatur g^o ista cō
seqntia dictio exclusiua poni
tur i illa ppōe tū additur co
pularie n3 pdicato g^o additur
sbo sufficit. n. qd addatur pti
sbi l^o pdicati. ad fā rōez d^o q
li risib^o dupl^r suitur. f. āpliatie
z nō āpliatie p^m nō couerti
tur cū li hō. s3 fo^o sūendo g^o
prio^o rā i miori q3 i maiori ne
gatur coseqntia qz i atceden
te āpliatur tā li hō q3 li atix^o.
z non iconseqnte idō bene se
gtur g^o tū g^o pt esse atix^o. Si
at sūatur fo^o concedo maiore
cui corresponsz dca v^o l^o s z ne
go mioroz. z tē ad ar^m antix^o

pt ride^r g^o atix^o est risibil^o non
v3 ar^m nec argt ab v^o conuēri
bilit ad reliq^m qz dictū est qz li
risib^o non tenetur āpliatie. Cō
tra alias tres regl^{as} non ar
guo qz ex prio^o z b^o solumm o
do iseruntur quare etc.

p Ertinentiū at3 iptinen
tiū terioz prima regl^a
fuit ista ab affirmatiu^o dispati
ad negatiu^o alterius est bona
conseqntia. Contra quā argu
itur sic. Ista consequentia nō
v3 brunell^o est as^o g^o brunellus
non est risibil^o et tamen argui
tur p rgl^a g^o regl^a falsa con
sequentia t3 cū miori qz asin^o
et risib^o sunt teri dispati sic hō
et as^o et pbatur maior. nā an
tecedens est tū et consequens
falsuz g^o etc. pbatur et facio i
stā consequentiā brunell^o est
hois g^o brunellus est risibilis
consequentia t3 ab vno conuē
tibili ad reliq^m et antecedens
est v3 vt suppono g^o et con
sequens s3 consequens est p.
dictoziū primi consequentis.
g^o principale consequens est
falsū qd erat pbādū. D^o dubi
tādo istam consequentiāz bru
nellus est asinus. ergo brunel
lus non est risibilis. quia du
bitatur. qualiter teneatur li
risibilis nunquid in nomina
tuo casu an in genitiuo. Si
primo modo conceditur con

pna z pns z tūc ad i pbatio
nē nego illā pna brunell^o est
hois. g^o brunell^o ē risibil^o qz l3
li hō z risib^o p^o ac ēt hois z
risibil^o i obliq^o n tū hic qū dif
foris sumū vnū. f. i recto et
alterz i obliq^o si at sūit li risibi
lis i g^o cāu ne^o illā pna bru
nell^o ē asin^o. g^o brunell^o non ē
risibil^o qz nō arguit p regula
l. n. asin^o z risibile sint teri dif
pati nō tū asin^o z risibil^o i obli
q^o. Iō pcedoi^o duo stat siml^o
q3 asin^o ē risibil^o z null^o asin^o
ē risibil^o tenē^o li risibil^o i p^a i
g^o z i fa i ntō nec sē p^oriav^o
alter^o oppōis. Fa r^a fuit ista
qñcūqz sē due ppōes qz sba
p^otūf atq3 pta manē^o p^o l^o d
nōinatione abvna ad reliquā
ē bōa p^a. Cōtra istā regulam
arguit sic i^a p^a nvalz q3 hō ē
vn^o hō. g^o ois hō ē vn^o hō et
tū arguit p regulā. g^o regula
f^a p^a. t3 cū miori. qz pta et
sba p^otūf manē^o cōfil^o i dnoī
nōatione z p^a ps antis pbat
ex eo qz anis evez vt p expo
nētes z pns ē f^m qz aliqd est
hō qz nō ē nisi vn^o hō Rūōf
qz sba nō p^otūf l3 sint filia n
n. sequit li hō z hō p^otūf g^o
sba p^otūf qz l3 li hō z li hō p
uertat ēt li hō z li hō nō p^o
tūf vnde sba istaz nō p^otrunt
hō currit z hō ē spēs n obsta^o
qz sint filia qz li hō i p^a sup

pōit pfoal^r z i fa material^r
ita i ppōito sba istaz nō puer
tūf q3 hō est vn^o hō ois hō
est vn^o hō qz l3 sint filia z pfo
nal^r supponat nō tam suppo
nūt p^ocise p eisdes. s3 i p^oria p
masculio sexu. solū^o z i fa p
vtroq3 sexu s3 tūc. cōv^otūf li
hō z li hō qū supponit eod^o
z p^ocise p eisdes vt ois hō ē rō
nal^r z ois hō est risibilis eod^o
d^o tū hō z li risibile qz aliqū
cōv^otūf z aliqū nō. Tertia
regl^a fuit ista abv^o couertibi
li ad rliq^m est bōa cōna. Con
tra quā arguit sic ista cōna n
valz for. scis esse hoiez. g^o for
scis esse risibiles z tū arguit p
rgl^a g^o r^a s^a t3 cū miori qz
hō z risibil^o p^ouertūf z maior
pbat nā cāu possibili posito
anis evez z pns f^m g^o pna nō
valz anis pbo z pono qz for
scias eē hoie nescias tū q fit
pp^a pa^o hois s3 c^odas qz risib^o
fit pp^a passio asini i^o posito
anis evez z pns f^m qz for. c^o
dis foral^r nō eē risibil^o sicut
credis ipz non eē as. g^o for.
nō scis esse risibil^o. Iō d^o qz
ab vno p^ouertibili ad rliq^m rō
ne toti^o extrēi ē bonū argumē
tū rōe at pns fallit pna sicut
i ppōito qz li hoie z li risibil^o
n sē pdic^a. s3 i^a scies eē hoie
z eē risibil^o qz iuicē n p^ouertūf
ex^m hēf i aliq^o rēisvū pdictozū

Optimi capli p^a re^a
 fuit ista ab oib⁹ expo
 nentib⁹ sil' sumpris ad
 suū expōitū est bōa p̄na: Con
 tra quā regulā arguit sic. ista
 p̄na non valz. Aliqualis homo
 currit z nō ē aliquidis hō qui
 talis currat. g^o qualis homo
 currit z tū arguitur p regulā
 g^o r^a f^a p^a t^z z p^a ps antit
 pbat z pono q nō sint i mun
 do nisi hōies albi qz aliq cur
 rant et aliq sedent i^o posito
 p̄ns est f^m. vt p^a et tam aīs
 est vey qz aliquidis hō currit
 et non est aliquid qui tal' q^t
 ipse est currat. Eodē arguit
 In alijs terisvt aliqnt⁹ hō cur
 rit z non est aliqnt⁹ hō qn tan
 tus currat. g^o q̄t⁹ libz hō cur
 rit pōito n. q q^z hō eēt tripe
 dalis q̄ntatit z q aliq curre
 rēt z aliq sedrēt tūc esset aīs
 vey z p̄ns f^m. vñ relatiuum
 accētis n̄ necessitatis suppo
 nere p oī eo p q suum aīs. iō
 dī q nulla illaz p̄naz valz qz
 non arguit p regulā ex eo q
 nulli⁹ recte assignatur fa ex
 ponens. Nā h⁹ viuersal' q̄lis
 libet hō currit. fa exponens
 est ista n^l ē aliq̄tis hō qui il
 lud currat isti⁹ vero q̄t⁹ hō
 currit. fa exponens ē ista nō
 est aliq̄tus hō qn ipse currat
 Secunda regula fuit i^a. ab
 omni expōibili ad quāz sua

rum exponētū ē bōa p̄na. cō
 tra quā regulā arguit sic. ista
 consequentia non valz tu
 incipis esse alb⁹. g^o tu es alb⁹
 z nō ime⁹ ante istans p̄ns sui
 sti albus z tū arguit p regulā
 g^o regula falsa p̄na t^z cū mio
 ri qz incipit exponit vno^o p
 pōnem de p̄nti et remotionē
 de p̄to ergo consequens ē v^a
 e⁹ exponentius z maiores p
 bo qz cāu possibili pōito aīs
 est vey z p̄ns f^m. g^o consequē
 tia nō valz aīs pbo z pono q
 tu non sis albus s^z ime⁹ post
 istans p̄ns eris albus i^o po
 sito sequitur q tu incipis esse
 alb⁹ tāq^z ex suis exponentib⁹
 z tū non es albus p casum qd
 est oppōituz p^e p̄ns p̄ntis. nū
 detur q consequētia nō valet
 tu incipis esse alb⁹ g^o tu es al
 bus nec arguit ab expōito ad
 aliquā suaz exponentiū. i^o dī
 q hec verba incipit z desinit
 non proprie exponuntur. sed
 habent causas veritatis. vno
 copulatiua cuius vna pars ē
 affirmatiua de presenti et alia
 negatiua de preterito dicitur
 vna causa veritatis et copu
 latiua cuius vna pars est ne
 gatiua et secunda affirmati
 ua de futuro vocatur alia cā
 veritatis z a qualibet illaruz
 copulatiuarum propositione
 inceptiois est bonum arg^m

econuerso autem non valet vt
 eiusdē capli vna asseruit r^a.
 Eodē de definit ē dīdū. Et si
 alii dixi illa verba debere ex
 poni nō sū loqu⁹ ppue de ex
 positōe. s^z fm cōez modū lo
 qndi sumēdo exponē cōiter p
 oī pbatōe terioz. Jō iā arg⁹
 magis stricte i^a p̄nō valz tū
 nō ois hō ē al⁹. g^o nō ois hō ē
 al⁹ z tū arg⁹ p reg^a z g^o r^a fal
 sa p^a t^z. z p^a ps antit pbat
 aīs. n. ē hū z p̄ns falsū g^o p^a
 nō valz q p̄ns sit falsū mani
 festū ē z pbat aīs sic oē al⁹ ē
 nō ois hō g^o tū nō ois hō est
 al⁹. t^z p^a ab vli affirmatiā ad su
 az exclusiua. z aīs ē hūvtz g^o
 z p̄ns z fa antit pbat. nā
 p^a exponēs exclusiue ē p̄iacē
 e⁹ s^z n̄ ois hō ē al⁹ ē p̄iacēs i^o
 exclusiue qz ē illō qd r̄manet
 dēpta dictōe exclusiua g^o ē ex
 ponēs e⁹ qd ēat p̄bā^m R̄ndef
 cōcedēde p̄nā z negā^o aīs Et
 ad pbatōem ne^o p̄nā qz i^a nō
 ē exclusiua i^o v^lis. s^z h tū es
 nō ois hō ē al⁹ q ē fa. z si dī q
 ē v^lis i^o exclusiue tū non ois
 hō ē al⁹ dī q nō h^z v^lez qz est
 exclusiua negatiua. 3^a r^a fuit i^a
 Ex cuiusl^z exponētis p̄tradic
 torio seq⁹ contradictoriū ex
 positi. Cōtra istā regulā arg⁹
 sic i^a p̄nō v^z tu es al⁹ g^o tu nō
 differs ab aiali z arg⁹ p regu
 lam. ergo regula falsa con

sequentia tenet cum minor z
 maiorz p̄bo. aīs est verum
 vt z cōseqns falsū ex eo qd
 suū cōtradiatoriū ē vey. v^z tu
 differs ab aiali pbat sic tu dī
 ab aiali quō ē asin⁹. g^o tu dī
 ab aiali z illō est asin⁹. conse
 qntia t^z p resolutionē relatiū
 i cōiūctionē copulatiua z pro
 nomen demonstratiua z aīs ē
 vey vt per exponentes. g^o z
 consequens tūc sic tu dī ab aia
 li. z illō est asin⁹ g^o tu dī ab a
 nimali. consequentia tenet a
 copulatiua ad alteram ei⁹ par
 tem. R̄ndef concedendo con
 seqntiā z negā^o istam p̄positi
 onē tu differs ab animali: tūc
 ad rationem tu differs ab aia
 li qd est asinus g^o zc. negatur.
 consequentia neq^z relatiuum
 determinatum per terminum
 confusiuum. est sic resolubile
 semper. vnde non sequitur tu
 es omnis homo qui est i a do
 mo g^o tu es omnis homo z il
 le est in a domo omnis homo
 q currit mouet. g^o omnis hō
 currit z ille mouet. Exis ta
 men relatiū i propositione si
 ne signo sic haberet resolui vñ
 bene sequitur for q currit mo
 uetur. g^o for. currit z iste mo
 uetur. antix⁹ erit homo qui ē.
 ergo antichristus erit homo z
 iste est. Quarta regula fuit i^a
 q r̄solūctib⁹ ad r̄solūtū ē bōa
 k z

¶ *p̄*na. Cōtra quā regulā argui-
tur sic. *i*.^a *p̄*na n̄ valz. *b*.^o n̄ ē hō
dēmōstrādo a^m z *b*.^o ē aial
n̄ ē rīfibile. *g*.^o al̄ si ē rīfē non
est hō z tū arguif p̄ regulā. *g*.^o
r.^a falsa *p̄*na t̄z cū mīozī z ma-
ior p̄batur. Nā a^m ē verum
vtz z *p̄*na s^m. *g*.^o *p̄*na n̄ valz q̄
*p̄*na fit falsū p̄ba^m qz sūū con-
tradictōriū ēvez. *f*.^o al̄ si ē
rīfē ē hō vtz p̄ exponētes. *f*.^a
liquod al̄ si ē rīfibile ē homo
z nullū ē al̄ qn̄ istud si ē rīfē
fit hō. *g*.^o zc. Dī q̄ *p̄*na ē bōa
z *p̄*na ēvez sicut z a^m z cūz
Dī q̄ sūuz contradictōriū ēve-
rū. *f*.^o al̄ si ē rīfē ē hō. dico
q̄ *f*a exponēs nō ē sufficiēter
assigta qm̄ *i*.^a z *r*.^a exponens. *f*.^o
n̄ ē al̄ si ē rīfē qn̄ illud fit hō
q̄ ē *f*.^a qz sūuz *r*.^a contradictōriū
ēvez. *f*.^o aliqd̄ ē aial si ē rīfibe
q̄ nō ē hō p̄ba^m hō n̄ ē hō de-
mōstrādo a^m z *b*.^o est aliqd̄
al̄ si ē rīfē. *g*.^o zc. *r*.^a fuit
ista ab officiātib^z ad officiāta
est bōa *p̄*na. Cōtra istā regu-
la arguif sic. *i*.^a *p̄*na n̄ valz bec
ppō ē necia al̄ ē hō q̄ adeq̄/
te significat aial esse hōic. *g*.^o
aial ēē hōnem ē neciū z tam̄
arguif p̄ regulā. *g*.^o *r*.^a falsa *p̄*
sequentia t̄z cū *f*a pte a^mis.
z primā p̄bo q̄ a^mis ēvez patz
q̄ *p̄*na s^m l̄m. p̄ba^m nā al̄ ēē ho-
minem ē iposē. *g*.^o s^m est q̄
al̄ esse hōic fit neciū *p̄*a bōa

z a^mis p̄ba^m hoc esse hōic ē im-
posē dēmōstrādo a^m z hoc ē
al̄. *g*.^o aial esse hominē ē iposē
fibile *p̄*na t̄z ab ifertōzi ad su-
um supius affirmatie sine im-
pedimento. Rūdet cōcedēdo
primam *p̄*na z a^mis z *p̄*na eius
dem negādo q̄ al̄ esse hōiez
fit iposē et ad p̄bationem ne-
go *p̄*nam z tūc ad illam nego
dupliciter. z p̄ib qz nō argui-
tur rōe totius extrēt *f*.^z q̄ in-
telligit regula. *f*.^o q̄ arguitur
cū ipedimēto qz li iposē imo-
bilitat istū *r*.^m aial et dicitū est
in vna regula *p̄*na q̄ ab infe-
riozī ad sūū supius imobilita-
tū non valet *p̄*na. Si at̄vellet
qs fortificare illud ar^m dicēf
q̄ arguif a *r*.^o solūctū ad *r*.^o
lutam hōne qz ista al̄ esse ho-
minem est iposibile n̄ est *r*.^o
lubilis. *f*.^z officiāb^lr p̄babilita-
vt in p̄bationibus terinoz
patuit. Sexta regula fuit *i*.^a
A descriptione ad d̄scriptum
est bōa *p̄*na z econuerso. Con-
tra quam arguitur sic. ista cō-
sequentia nō valz tu intelligis
hōnem *g*.^o tu intelligis aliqd̄
s̄b rōe q̄ hō z tamen arguitur
per regulam. *g*.^o regula falsa
*p̄*na t̄z cum mīozī z maior p̄-
batur. Et pono q̄ tu nullam
habeas intellectioez nisi sim-
plicem intellectioez homi-
nis. Istō posito tu intelligis

hōic z tū tu n̄ intelligis aliqd̄
s̄b rōe q̄ hō qz ois rō hōis est
diffi^o. *f*.^z tu n̄ intelligis aliquid
s̄b aliq̄ diffinitione qz nullam
hēs diffinitōne īntert suppo-
no ī cāu. *g*.^o tu nō intelligis ali-
qd̄ s̄b rōe q̄ hō. Dūdu q̄ *p*.^a
p.^a fuit *b*.^a c^o concedit a^mis et
*p̄*na ī cāu. *o*.^o Et cū argi omis
rō hōis ē diffinitio ip̄si nego
qm̄ rō ois ē d̄nōinatio ip̄sius
hō nāqz ab hūanitate d̄nōia-
tur hō. iō hūanitas d̄r rō ip̄si
us z bec ē illa rō s̄b q̄ tu itelli-
gis hō dēmōstrādo hōic. *7*.^a *r*.^a
fuit *i*.^a sensu diuiso ad sensuz
ppositū aut *e*.^o n̄ valz argum̄
Cōtra istā regulā argi sic *i*.^a
*p̄*na ē bōa tu potes currere
g.^o posē ē te currere posē est
antix̄p̄m ēē q̄ at̄ix̄p̄m possē ē
esse z *e*.^o. Dī q̄ ī teris simp i
cib^z z discretis sine ipedimē-
to al̄c^o signi ē bōa *p̄*na *f*.^z cūz
limitatione signi nō valz *p̄*na
vt oē al̄ ēē ē neciū *g*.^o oē aial
necessariū est ēē aia tua neces-
sario ē. *g*.^o necessario aia tua ē
albū p̄t ēē nig^m. *g*.^o posē ē al-
bum ēē nig^m. Cōtra istā rōez
arguitur vltiam *p̄*nam valere
nā seqtur albū p̄t ēē nig^m. *g*.^o
al^m ē potens ēē nig^m *p*.^z *r*.^a sol-
uē istō verbū p̄t ī sūz es ē. et
suum p̄ncipiū tunc vltia albū
est potens est nig^m. *g*.^o albū ē
ens nig^m *p*.^z *p*.^a ab v^o p̄ribili

ad reliq^m qz potens ēē z ens
p̄ribili qz oē ens ē potens esse
et oē potens esse est ens quā
oē potēs ēē est. *g*.^o oē potens
ēē est ens *p*.^z z a^mis simil^r p̄
suas exponētes vltier^z albus
est ens nig^m. ergo albū est nī-
grum *p*.^z *p*.^a qz oē ens nigrum
est nigrū z vltia albū ē nig^m
g.^o posē est album esse nigrum
p.^z qz quelibz de p̄fenti ifert
vnam de possibili de sentu cō-
pōito. *g*.^o da p̄ ad vltimū albū
p̄t ēē nig^m. *g*.^o posē est albus
ēē nigrum. *7*.^o rūdet breui-
ter q̄ ista *p̄*na nō valz albū
est potens ēē nigrum. *g*.^o albū
est ens nigrum. z ad p̄batio-
nem ibi arguif ab vno p̄verti-
bili ad reliquū ne^o z cū d̄r
li potens ēē z li ens p̄ribitur
concedo z cū li potēs ēē z enī
nō p̄ribitur. vū li potens esse
nominal^r sumptū conuertit
cū li ens. sed p̄ncipialiter sum-
ptum non conuertitur cum il-
lo quia non sequitur antix̄p̄s
est potens ēē ergo antichrist^z
est ens et ita in proposito su-
mitur li potēs esse participia-
liter quare argumentum non
procedit. Octaua regula
fuit ista. Ab vna causa verita-
tis ad propositionem haben-
tem illam causam est bona
consequentia. Contra quāz
regulā argi sic. *i*.^a *p̄*a nō valet
k 3

oppositio est vera et imē an
istās p̄sens non fuit vera ergo
a p̄p̄cip̄ ec̄ba et tñ arguit p
regulam. g^o r^a f^a p^a t^a et an̄ p
batur ponē q̄ a p̄p̄ i p^a pte
pproportionali hor pte fuerit ēa
et i fa f^a et i s^a ēa et sic alina
tim v^o q̄ oēs ptes pportiona/
les hōre p̄terite ita q̄ i oi pte
ipi fuerit ēa et i oi pte pi fue/
rit f^a et sic nūc vera. et ita cō
tinue erit i p̄posito est an̄s vey
et p̄ns f^m. g^o r^a i val^o q̄ an̄s
sit vey p^o q^o nūc ē vey p̄ p̄oi/
tū et imē an̄ h^o fuit f^l et q̄ i
q^o fuit f^l et n̄ fuit vey. g^o imē
an̄ h^o n̄ fuit vey q̄ at imē an̄
istās p̄sens a fuit f^l p̄ba^o q^o
imē an̄ istās p̄ns fuit aliq̄ p̄
par. s^o q̄ i cū q^o fuit aliq̄ pars
par a fuit f^l et g^o imē an̄ in
stans p̄ns a fuit f^l et q̄ at p̄in
ci vale p̄ns sit f^l et arg^o q^o a
nūc ē vey et imē an̄ istās p̄ns
a fuit vey q^o imē an̄ istans
p̄ns fuit aliq̄ ps ipar. g^o a nō
incip̄ ec̄ vey. Dicendum bre/
uiter q̄ a non icipit ec̄ vey et
tunc ad arg^m ne^o illā p̄ns p^o
factā nec arguitur p̄ regulam
qm̄ ulla non est cāveritatis s^o
ista a est verus et nō imediate
ante instās p̄ns a fuit vey et
h^o est falsum p̄ assignationē
sui p̄ contradictorū. vñ cōceditur
q̄ imē an̄ ante instans p̄sens
a fuit vey. et imē an̄ ante instans

p̄ns a n̄ fuit vey non tñ cū p^a
conceditur q̄ non imediate
ante instans p̄ns a fuit verum
q^o b̄ fuit contradictoria. g^o r^a
fuit ista ab actua ad suā pas
suā et e^o est bonum argum̄
tum. Contra quā regulā arg^o
fic. ista p^a non val^o p̄mitto ti/
bi denariū. g^o denari^o tibi p̄i
titur a me et tam̄ arguit p̄ re
gulā. g^o r^a f^a p̄ns t^a cū mio
ri et maior p̄batur. Nam cāu
possibili p̄oito est an̄s verum
et consequens falsum. g^o p̄ns
non valet antecedens p̄batur
et pono q̄ tibi p̄mittam dena
rium in confuso. nullum tam̄
denarium tibi p̄mittendo
isto p̄posito antecedens est ve
rum et p̄ns falsum p̄ casum
g^o. et c. Consil^o r̄ arguitur q̄ nō
sequitur q̄libet homo vid^o a
liquem hominem g^o aliq̄ hō
videt a quol^o hōie p̄oito nā/
q^o q̄ q̄libet hō videat p̄cise se
ipsum est an̄s vey et p̄ns f^l
Respondetur q̄ istarum cō
sequentiarum nulla est bona
nec arguitur per regulam q^o
termini debent semper sup/
ponere eodē sed i actua sup
ponit li denarium. et li homi
nem p̄fuse tñ. et in passiva d̄
terminare. iō n̄ d̄bite assignā
f̄ eaz passivae huic. g^o p̄itto ti
bi denariū cor̄ndet b̄ passiva
a me tibi p̄ittis denari^o et ista

q̄l^o hō vid^o alicuē hōie^o cor/
ndet b̄ passiva a q̄l^o hōie vi/
detur aliq̄ hō. Decima re/
gula fuit i^a a s^o adiacēte ad se
cūdu^o adiacēs affirmatīe et sine
terio distrabēte est hōa p^a. p̄
tra istā regulā arg^o sic ista p^a
nō val^o tantū hō est risibil^o g^o
tantū hō est et tamen arguit
p̄ regulam quia affirmatīe et si
ne terio distrabēte. g^o regula
falsa p^a t^a cū minori sup̄posito
q̄ li risibil^o nō sit terin^o ampli
atu^o. et p^a p̄ns an̄tis ē māifesta
eo q̄ an̄s est vey et consequēf
falsū vt p^o cuilibet. Ideo rñ/
det etiam q̄ nō tenet regula
f^a in exclusivis p̄imi ordinis
ratio quia arguitur implicite
ab inferiori ad suum superi^o
distributivae. nā cū dicitur tā
tum homo est. includitur li ēs
suus participiū stans confuse
distributivae ratione dictiois
exclusivae. Cōtra etiam istam
glosam arguitur q^o nō sequit
chimera est termin^o ergo ch^a
est et tamen arguitur affirma/
tivae et sine termino distraben
te et sine dictione exclusivae. di
citur q̄ ista non est sua corre/
spondens de secundo adiacēte
s^o ista li ch^a est q^o termini dñt
eodē supponere q̄ rē.
o Ltatum et vlt^o cap^o re
gulas notificavit ypo/
theticaz q̄ p̄ima fuit i^a a co

pulativa affirmativa ad alterā
eius partem principalē est b^a
p^a. Contra quam regulā ar/
guitur sic ista cōsequētia nō
valet. Aliquātum videt soz. et
tantum plato videt. ergo tan
tum plato videt. et tñ arguitur
per regulam ergo regula fal/
sa consequentia tenet cum mi
nori et maior probatur. Casu
possibili p̄posito antecedens ē
verus et consequens falsus g^o
consequentia non valet pro/
batur antecedens et pono q^o
tam soz. q̄ plato videat vnus
pedale isto p̄posito antecedens
est verum. Nam pedale vi/
det soz. et pedale videt plato.
ergo aliquantum videt soz. et
tantum videt plato. Sed q^o
consequens sit falsum manife
stum est eo q̄ secunda erpo/
nens est falsa. s. nihil n̄ pla/
to videt. imo contra casus q^o
soz. videt et soz. est aliquid nō
plato ergo aliquid non plato
videt quod est oppositum fe
partis. Dicenduz q̄ ista di
ctio tantum potest teneri ex/
clusivae et relatiuae. Si exclu/
sivae tam in antecedente quam
in consequente consequentia
est optima sed negatur. secun
da pars copulativae. tunc ad
probationem negatur conse/
quentia. Si autem utrobiz
relatiuae. Iterū p̄cedo p̄sequē

tiā 7 p̄ns 7 ad e²i p̄batōnem.
 Dico qd nō h̄s expōi s; figifi
 cat cōuertibiliter qd r̄tū q̄/
 tū soz. videt plato videt qd ē
 vez. vbi aut̄vellet opponens
 qd li r̄tū teneret i ante rela
 tiue 7 i cōseq̄ntie exclusiue. p̄s
 tūc qd nō arguit p̄ regulam.
 Ex illa regula illatū ē correla
 tie qd a toto copulato ad al
 terā p̄ez ē b⁴ p̄ cōtra quā re
 gula arguitur sic. i^a cōseq̄ntia
 nōvalz soz. et pla. sunt nūer²
 biari². g^o soz. est numer² bina
 ri² qz antecedens est verum et
 cōseq̄ns falsus. nec seq̄tur soz
 et pla. de p̄ se ferūt lapidē g^o
 soz. de p̄ se fert lapidē qz dato
 q̄ a portaret ab ābob² simul.
 7 a nullo p̄ se posset portari.
 tūc aīns est; vez 7 p̄ns falsum
 Simil̄r nō seq̄t tu differs ab
 hoie 7 ab asino ēgo tu d̄s ab
 hoie q̄nīa aīns ē vez 7 p̄ns fal
 sum vtz p̄ exponētes. Nulla
 g^o illaz p̄ns valet 7 tū argi
 p̄ regulā vtz g^o r^a falsa. Respō
 det q̄ p̄iunctio copulatiua sup
 ra copulati p̄t dupl̄r teneri
 s. collectiue vel diuisiue. Collec
 tiue tenet q̄n alterum extre
 mum inest ambobus copulati
 simul 7 nō diuisim aut p̄ fig^m
 p̄fusiūū determinatur. Sume
 batur primo^o tam in p̄ q̄ i fo
 ex^o. 7 fo^o i tertio ex^o. Collec
 tie ergo sumendo non o³ q̄ a

toto copulato ad alterā p̄tem
 sit bōa p̄a. Diuisiue aut̄ tenet
 q̄n nō limitat p̄ fig^m p̄fusiūū
 7 cuilibet copulatoz inest al
 ter² extremū sicut toti. vt soz.
 7 plato sunt hoies soz: 7 pla.
 currūt vel vidēt. 7 sic sumēdo
 h̄s regulā veritatē. Secun
 da r^a fuit ista a p̄te principali
 disunctiue affirmatiue ad ipam
 disunctiuam ē bōa p̄a. Cōtra
 istā regulā arguitur sic ista p̄
 seq̄ntia nō valet p̄tingenter tu
 es ergo p̄tingenter tu es l̄ tu
 non es. g^o regula falsa p̄a tenz
 cū miozi 7 maioz p̄batur. Nā
 antecedens est vez vt patet 7
 p̄ns falsum ergo cōseq̄ntia nō
 valet probatur q̄ consequens
 sit falsum quia tu es 7 non po
 test esse quin tu sis vel tu non
 sis. ergo necessario tu es vel
 tu non es quod est oppositum
 consequentis. Ideo dicitur
 q̄ si li contingenter determi
 nat in consequente totam dis
 iunctiuam. tunc non arguitur
 per regulam quia sic sumen
 do non est pars prime nec se
 cunde cathegozice. Si au
 tem determinat partem solū
 modo concedo consequentiā
 7 consequens 7 ne^o illaz nōio
 tu es vel tu nō es determinā^o
 li nōio p̄simil̄r. vbi autē totū
 d̄teriet itez p̄cedo p̄ns. s; tūc
 nō sunt opposita ex quo. mōi

difformiter sumūt. Ex ista re
 gula iserebat alia regula cor
 relarie q̄ a p̄te disuncti ad to
 tū disunctum est b⁴ p̄a. Cōtra
 istā regulā arguit sic. ista p̄ns
 nōvalz tu differs ab asino. g^o
 tu differs ab hoie l̄ ab asino
 qz aīns ē vez et p̄ns s̄ l̄ n. vt
 p̄s p̄ exponētes. Et nō seq̄t as
 nus est asin². g^o iste hō l̄ asin²
 est asin². D̄ vt p̄t² q̄ p̄iuctō
 disunctiua sumpta disuncti ca
 pit² dupl̄r. s. collectiue 7 diui
 siue. collectiue sumit q̄n d̄tiaf
 p̄ signū p̄fusiūū l̄ discretiue
 relatiūū. ex^m p̄imi vt tu dif
 fers a te l̄ a me. ex^m si i^e hō
 l̄ asin² est asin² volendo q̄ li
 iste cadat supra totū disunctū
 Ex^m i tertij soz. q̄ est hō l̄ asin²
 est rudibil². Diuisiue at̄ sumi
 tur q̄n nullo illoz mōz sumit
 vt hō l̄ asin² currit tu es hō l̄
 asin². Dicatur. g^o q̄ a p̄te di
 suncti ad totū disunctū sumptū
 diuisiue est bōa p̄a. 7 i^e est in
 tellect² i^e. s; a p̄te disuncti ad
 totū disunctum sumptū collec
 tiue nōvalz argumētū sicut in
 oppo^m est arguti p̄tra inten
 tionem i^e. 3^a r^a fuit i^a a tota
 disunctiua cū d̄structione vnus
 partis ad alterā p̄tem est bōa
 p̄ns Cōtra quā regulā argui
 tur sic. ista p̄ns valz tu es asin
 n². l̄ tu nō es asin² s; tu nō es
 asin². g^o tu es asin² qz aīns est

vez 7 p̄ns s̄ l̄ n vtz 7 tū arguit
 p̄ regulā. ḡ regula s̄ l̄ a. r̄ndet
 q̄ nō arguit p̄ regulā qz in fa
 p̄te aīns sumit p̄radictoriū
 p̄ p̄ns disunctiue vt sumit. fa
 ps disunctiue. si sumit oppo^m
 p̄ p̄ns. p̄s q̄ non arguit p̄ re
 gula qz nō isert alia p̄svz tu nō
 es asin² q̄ illata p̄ceditur p̄ns
 7 consequens. Si autē d̄t q̄ p̄
 fa p̄te aīns sumitur fa pars
 disunctiue inferendo alia itez
 d̄t q̄ non arguitur per regu
 lam deberet. n. suum p̄radic
 torium eius isto^o tu es asinus
 vel tu non es asinus. s; tu es
 asinus. g^o tu es asinus. s; n̄ ga
 tur minoz. Quarta regula
 fuit ista a copulatiua negatiua
 ad disunctiuam affirmatiua
 factam ex partibus contradic
 torijs copulatiue affirmatiue
 est bonum argumentum 7 e^o
 uerso. Ex qua inferebatur q̄n
 ta q̄ a disunctiua negatiua ad
 copulatiua affirmatiua fac
 tam ex partibus contradicen
 tibus copulatiue affirmatiue
 est consequentia bona. Con
 trarias regulas posset argui
 sic ex nulla negatiua sequitur
 affirmatiua. ergo quolibz ista
 rum regularum est falsa Et
 quia respōdetur q̄ ista regu
 la non tenet in yporbeticis.
 sed in cathegozicis. Ideo sp̄a
 li² arguo sic oppo^m disunctiue

affirmatīe assignatū p negatōes
ppositā toti n̄ puerit cū op /
posito ei² de assignato p copu /
latiua factā de pib² oppositū
distinguit q̄ abe r^e false p^a t³. z
aīis pbat z capio istā dīstīcti
uā neccio tu es vl tu sedes p³
q̄ ista ē falsa. q̄ h̄ e vera nō ne
cessario tu es l tu sedes. z tū
h̄ ē falsa neccio tu nō es z tu n̄
sedes. argū q̄ sic i^a dīstīctiua
negatia ē h̄a z h̄ copularia est
falsa q̄ nō puerit p³ q^a quia
vez nō puerit cū falso. Ideo
breuiter mōd² q̄ si dīstīctia af
firatīa h̄z huiusmodi duo op
posita q̄ i^a uicē puerit. sed
nō semp h̄z copulariā p op /
posita factā de pib² oppositū
distinguit vt ar^m clare oīdit z
h̄ p̄rigit q̄n dīstīctia ē cathe
pabil² sicut i pposito rōe i²
teri neccio. Infallibiliter tamē
z regl^r teneat q̄ tā dīstīctiue
affirmatīe q̄ copularie dat d̄
dictoriū p negationē pposita z
tori. Ideo iudiciū de copula /
tiua affirmatīa h̄. n. ē falsa ne
cessario tu es hō z tu es albus
vt z p̄sil^r q̄libz istaz necessa
rio tu nō es hō vel tu nō es al
b² p̄rigenter tu nō es homo l
tu nō es albus. quia ex qualz
istaz sequitur h̄ dīstīctia tu n̄
es hō vel tu nō es albus q̄ est
falsa cū q̄s ps eiusde; sit fal
sa. 6^a r^a fuit ista. A d̄ditiona

li affirmatīa cū suo ante ad p
seqns eiusde ē bona p^a. Con /
tra quā regulā argū sic i^a q^a n̄
ualet necessario tu es al si tu
es hō s; tu es hō q̄ necessario
tu es al z tū argū p regulam
q̄ regula falsa p^a t³ cū minozī
z maior pbat. Nā p̄ns est
falsus vt z aīis ē vez. g^o zc.
pbat p prima pte q̄ p secū
da nō expedit qm tu es al si
tu es hō. z nō p̄r esse qn tu es
al si tu es hō. q̄ necessario tu
es al si tu es hō. Nūdum q̄ li
necessario duo pōt determīa
re aut p̄cise p̄ns dicte d̄ditio
nalis aut ipā totā primo^o con
cedo p̄nam z nego primā par
tē aītis. vt necessario tu es a
nimal si tu es hō. qz equiuāz
isti si tu es hō necessario tu es
al q̄ ē falsa ad pbarōnem ne^o
p̄nam qz illa d̄ditionalis non
est in casu cathe^e p̄abilis. si
aīit li necessario determinat
totā cōditionalē nego p̄nam
n; arguit p regulā quia inserē
ista necessario tu es al q̄ non
est p̄ns. sed ista solūmodo tu
es al quia modus sic sumptus
nō est pars consequentis nec
antecedentis sicut n; nota cō
ditionis. sed pars totius con
ditionalis. Ideo debuit sic ar
gui necessario tu es animal si
tu es hō. sed tu es homo. g^o
tu es animal. vnde conditōs /

lis sine mō neccio p̄tē cū se
ipsa habēte mōm istū vñ seq
tur si tu es homo tu es animal
ergo necessario si tu es hō tu
es animal. Et econuerso.

Ultia r^a fuit ista a cōditōa
li affirmatīa cū d̄dictōrio cō
sequentis sequitur p̄tradiozi /
um aītis. Contra istā regulā
arguit sic vt p²: necessario
si antixps est albus antixps ē
coloratus. s; antixps non ē co
loratus. ergo necessario ipse
non est albus. p; bene q̄ aīis
est vez et consequens falsum
Tū arguitur spālius sic. i^a cō
sequentia non ualet si tu es hō
necessario tu es al. s; nō ne
cessario tu es al. q̄ tu non es
homo z tamen arguit p regu
lam g^o re^a f^a consequentia t³
cū minozī z maior pbat n̄ /
tecedens est vez z consequens
f^m. q̄ consequentia non ualet
q̄ consequens sit falsum parz
z pbat q̄ antecedens sit ve
rum. Nā h̄ ē h̄a n̄ neccio tu es
al qz suū oppōitū ē f^m. s; al
tera ps pbat. Nā si tu es hō
necessario tu es al. nā tu es al
si tu es hō necessario. g^o si tu
es hō necessario tu es al. t³
cōnā abv^o cōuertibili ad re
lig^m. vñ iō ē dīcer al currit si
hō currit. z si hō currit animal
currit. Ideo r̄ndē ad ar^m p^m si
cut ad ar^m alteri² r^e q̄ nō ar /

guif p regulā qz d̄bz solum^o
concludi i^a antixps nō ē alb²
ex q̄ li necessario nō ē ps ante
cedentis. nec consequentis et
ar^m fm dubitat nūqd i^a cōnā
sit b^a si tu es homo necessario
tu es al. s; nō necessario tu es
al. g^o tu nō es hō. qz dubito
de li necessario an sit ps aītis
l consequentis. si aīit li neces
sario ē ps aītis ne^o cōnā nec
arguit p regulā qz non sumit
oppo^m cōseqntē s; debert sic
argui tu non es al ergo tu es
homo necessario et isto^o con
ceditur cōseqntia et negatur
mior. si at li necessario ē ps cō
seqntis cōcedo consequentā
et nego conditionalem qz tūc
equalz huic conditionali si tu
es homo tu es animal neces
sario et tunc ad arg^m tu es al
si tu es hō necessario. g^o si tu
es homo necessario tu es al.
nego consequentiam nec ar
guitur abvno conuertibili ad
reliq^m nec ex^m est ad ppositū
quia in antecedente li necessa
rio est pars antecedentis con
ditionalis. et in consequente est
ps consequentis alteri² cōditio
nalis quare. zc.

Finis logice Pauli veneti.
diligēter emēdata. Ad laudē
omnipotētis dei.

ep̄la mētre septa.

1. Saluta^o

Petrus Almadianus Viterbiensis
phi. cultor.
Nicolao Doz. Sallico. f.

2. Narra^o

• Naper eras Sallis vir tu bene cognitus oris.
• Nunc celebris toto nosceris orbe liber.
• Jam te Maurus: Arabs: Germanus: Celtiber: Indus:
Atq; Italus: magna sedulitate legunt,
• Tu breuiter Scoti sensus: mentemq; sagacem
Dandis: 7 utilibus serq; documēta notis,
• Dunt Peripatetici iuuenes legitote libellum.
• Nam breue Dozbelli pagina prebet iter.

3. Pr^o

4. Pr^o

Tum ad theologicā sapientiaz

firmiter et regulariter consequenda; maxime necessaria sit seculariū di-
sciplinarū cognitio. et occupatis in diuio cultu et ceteris necessariis nō
detur ocius ad tot et tanta volumina reuoluēda quāta in talibus facul-
tibus darēt. volens p̄sentis cōpendii peritissimus auctor talibus ex-
sua imensa caritate benignissime subuenire p̄quisitis clarorū auctozū
volumibus flores et dignissimos sensus maximeq; necessarios ad p̄-
ficiendū in diuinis litteris cū magno labore rectoq; iudicio decerpit
ac breui cōpendio redacta distinxit vt habeant studiosi aditū ad bre-
uiter et faciliter cōsequendū. quod aliis viis nō nisi longo tēpore et ma-
gno labore affecti fuissent. habende ergo sunt ei plurime gratie ac p̄
eo p̄ces deo liberaliter offerende vt p̄o tali caritate digna premia a
sua clementia consequatur.

Totū hoc cōpendiū in tres principales ptes diuisū est fm triplicē
diuisionē speculatiue scientie datā a philosopho sexto metaphisice scilicet
in mathematicā phisicā et metaphisicā. Prima pars pertractat
multa spectantia ad arithmetica et geometria; p̄out expediūt intelle-
ctui ceterarū scientiaz. Multa vero astrologica tractat in suo compē-
dio super libros de celo et mūdo. Secunda ps principalis huius cō-
pendii amplectitur breuē expositiōez librorū phisicorū et librorū de ce-
lo et mūdo et librorū de generatiōe et corruptiōe. et librorū de aia Aristo-
telis cū decisionib; plurimarū questionū ad diuersas materias perti-
nentiū fm sententiā doctoris subtilis precipue. Tercia ps principalis
huius cōpendii amplectitur aureā expositiōez duodecim librorū meta-
phisice Aristotelis cū decisionibus questionū occurrentiū p̄ singulos
libros fm mente doctoris subtilis Scoti.

Incipit compēdiū dignissimū
et vtilissimū consideratiōis mate-
matice quo ad arithmetica et geo-
metria fm ea que sunt necessaria
naturalibus et supnaturalibus sci-
entiis. M. Nicolai d' Orbellis p̄-
uincie Turonie ordinis minorum
theologi solennissimi.

Sicut dicit

philosophus sexto me-
taphisice. Theorica si-
ne scientia speculatiua diuiditur
in mathematicam phisicam et me-
taphisicam. De his tribus quan-
tus arbitror fore (vt in plurib; ne-
cessariū pro doctoribus theologi-
cis intelligēdis) p̄nti cōpēdio duce
altissimo et ab odo doctrinā sequēdo
doctorem subtilissimū magistrum
Johannes Scotum duns qui fuit
natōe scotus. et didis nihil dissonū
hic terminare vel asserere intendo.
Tractāda at in hoc cōpendio sub
v̄bis planis ac satis itelligibilib;
relegabo. et ne a me loqui videar;
signabo vt sepius in quibus libris
scu librorū cōclusionibus doctor
p̄fatus tractat materias in hoc cō-
pendio positas. nec mirum videa-
tur si eaque in tot et tantis libris
philosophie diffuse habens hic cō-
pendiose tractent. hoc eni pagere

satis vtile est. Quod patz triplici
ratōe. Primo qz mltie materie que
tractantur in phiā nō sunt magne
necessitatis pro theologo. Secun-
do qz quāplures materie phisice
eque benēimo melius tractantur
in theologia qm̄ in phiā. vt patz
intuētū opa doctorū sup libris sen-
tentiariū. ideo circa tales materias
nō est diutius imorandū. Tercio
hoc idē patet qz eadē materia tra-
ctat in plūbus libris philosophie.
vt patet intuētibus textū phi cū
cōmentis et quibus sup editis.

Ordo vero dicēdozum in hoc
cōpendio quo ad phisicā et meta-
phisicā (quas a philosopho habe-
mus) erit fm p̄cessu textus ei. vt
eius mens melius sup his valeat
p̄pendi. Non sic at quo ad mathe-
maticā quā ab ipso nō habemus.
Et quo ad hoc p̄o p̄scrutandū
est de mathematica. dein de phi-
sica et cōsequēter d̄ metaphisica.
Cuius causā inuit Aristo. sexto
ethicorū. qz mathematicalia non
trāscendūt ymaginatiōez. neq; re-
quirūt experiētiā que requirit tē-
poris longitudinē. metaphisicalia
trāscendūt sensū et imaginatiōez
et sunt itelligibilia. Inuit igr̄ ibi
Aristo. qz iuuenes post logicā p̄-
mo sunt imbuendi in mathemat-
ca. deinde in phisica. tercio in me-

3
81
3
0 p̄ ista
12 a i logica
9.9 post logica
1.1 mathematica
2 i phisica
3 i metaphisica

p[ro]p[os]it[us] p[er] g[ra]m[m]aticam et moralia p[er] i[n] mathematica
 p[er] p[ro]p[os]it[us] p[er] g[ra]m[m]aticam et moralia p[er] i[n] mathematica
 p[er] p[ro]p[os]it[us] p[er] g[ra]m[m]aticam et moralia p[er] i[n] mathematica

capitulum

Arca mathematica

que est de substantia quanta ut ostenditur sexto metaphisice notandum quod huiusmodi scientia habet diuisi s[ed] diuisione quantitat[is]. Est enim duplex quantitas s[cilicet] discreta et continua. Sic est duplex scientia mathematica s[cilicet] arithmetica que est de quantitate discreta id est de numeris. et geometria que est de quantitate continua. s[cilicet] de magnitudinibus. musica uero s[ic] sit de numero sonoro s[ic] de proportio[n]ibus numeralibus applicatis ad sonos subalternat arithmetice cu[m] habeat subiectu[m] sub subiecto arithmetice accipiat principia sua ab arithmetica et subiectu[m] eius addat tria accitales ad subiectu[m] arithmetice. q[uod] addit sonu[m] ipsi numero. que q[ui]de[m] tres co[n]dictio[n]es requirunt ad hoc q[uod] vna scia sit subalternata alteri. Consistit p[er]spectiua que est de linea visuali subalternatur geometrie. et hoc p[er] eandem ratio[n]em. De his aut[em] duabus scientiis s[ic] lib[er] ad p[ri]m[um] sensu[m] sed solu[m] tangit aliq[ui]d de arithmetica et geometria. Astrologia non est pure mathematica cu[m] consideret motu[m] astro[rum] s[ed] est media inter mathematica[m] et natural[em]. p[ri]ncipia. n[on] mathematicalia applicat

Antip[ro]p[os]it[us] q[ui] musica subalternatur arithmetice
 Antip[ro]p[os]it[us] q[ui] geometria subalternatur arithmetice
 Antip[ro]p[os]it[us] q[ui] astrologia non est pure mathematica

ad res naturales qua[m] vide tractatu[m] de spera qui quide[m] est quap[er] plurimu[m] utilis. de quo plura t[ra]gent i[n] libro de celo et mundo. Est ergo p[ri]mo videndu[m] de arithmetica qua[m] de geometria. tu[m] q[uod] vnitas que est p[ri]ncipiu[m] nu[m]er[is] p[ri]or p[ri]ncipio qui est p[ri]ncipiu[m] linee. punctus eni[m] ultra unitate[m] addit positio[n]e[m] i[n] continuo. tu[m] q[uod] passio[n]es nu[m]eri deseruiunt i[n] magnitudinibus. Proportio eni[m] i[n] magnitudinib[us] sumit a p[ro]portio[n]e i[n] nu[m]eris. et ideo Euclides arithmetice geometrie interposuit. geometria ergo est assecutiua arithmetice sicut rethorica est dyaletice. p[er]scrutandu[m] est ergo p[ri]mo de arithmetica que ut dictu[m] est considerat de nu[m]ero. Ad cuius euidentia[m] sciendu[m] est q[uod] triplex est numer[us]. s[cilicet] numerus numerans nu[m]erus nu[m]eratus et nu[m]erus quo numeramus. Numerus numerans est ipsa anima numerans res ipsas. Numer[us] nu[m]eratus sunt res nu[m]erate. nu[m]erus uero quo nu[m]eramus est ipsa quantitas discreta de qua i[n] proposito. Est aut[em] nu[m]erus multitudo ex unitatib[us] aggregata. Dubitat aut[em] a qua unitate nu[m]erus sit vnus formalis. et dicitur a quoda[m] expositore q[uod] nu[m]erus est vnus formaliter ab vltima unitate. ita q[uod] o[mn]es alii sunt p[ar]tes males. sola aut[em] vltima est formalis et co[m]pletiua

duos de celo mundo et duos de g[e]n[er]e et corruptio[n]e et tres de a[n]i[m]a
 p[er] i[n] mathematica et arithmetica
 2. de geometria a f.

aliarum. ut sicut diffinitio est vna ab vltima d[ic]ta specifica sic nu[m]erus sit vnus ab vltima unitate. Sed contra q[uod] forma est formaliter i[n] materia non alioqui fieret vnus ex eis sed tantu[m] esset iuxta positio[n]e[m] eor[um]. s[ed] vltima unitas no[n] est talis sed s[un]t distincte et discrete. ergo vltima unitas no[n] est formalis alia[m]. Dicendu[m] ergo aliter q[uod] i[n] nu[m]eris est consideranda unitate i[n] duplici d[ic]ta. q[uod] quedam sunt unitates males quedam formales. Ex[em]plu[m] i[n] quinario sunt unitates q[ui]bus males ex quibus maliter integrat[ur] et est vnitas a qua nu[m]erus quinarium est vnus specie. Unitas aut[em] hec i[n]nomiata est et est sua forma specifica. vel passio co[n]sequens forma[m] specificam. sicut ho[m]o est vnus forma vel unitate co[n]sequente ut passio co[n]sequit[ur] sua forma. hec aut[em] vnitas i[n]nomiata sit. a. hec aut[em] vnitas totu[m] denotat vnu[m] et i[n] secundo modo d[ic]endi p[er] se. similiter est i[n] aliis sp[eci]eb[us] nu[m]eror[um]. Alterius sciendu[m] q[uod] vnus nu[m]erus pot[est] co[m]parari ad aliu[m] diuersimode. et sic s[un]t hoc p[ro]nt sumi multi modi p[ro]portio[n]is nu[m]eraliu[m]. Est eni[m] p[ro]portio habitudo seu co[m]paratio vnus quantitat[is] ad alia[m] et hec est duplex. s[cilicet] equalitatis. cu[m] s[ic] nu[m]erus equalis co[m]paratur numero equali. ut duo

ob[er]u[ati]o[n]e[m] sicut co[n]t[ra]t[ur]
 So. 2. et q[ui]a
 Antip[ro]p[os]it[us]
 Ex[em]plu[m]

ad duo. Alia est p[ro]portio inequalitatis cu[m] s[ic] nu[m]eri sunt inequales. Et hoc dupliciter. q[uod] vel s[un]t inequalitate[m] maiore[m] cu[m] s[ic] maior nu[m]erus co[m]paratur mi[n]ori. ut quatuor ad duo. vel s[un]t i[n]nequalitate[m] ut duo ad quatuor. p[ro]portio[n]is aut[em] maiore[m] inequalitatis sunt quatuor sp[eci]es. quaru[m] tres sunt simplices et due co[m]posite. simplices sunt p[ro]portio multiplex. p[ro]portio superparticularis. p[ro]portio superpartiens. Co[m]posite vero sunt due. s[cilicet] multiplex superparticularis et multiplex superpartiens. Est aut[em] p[ro]portio multiplex q[ui] nu[m]erus maior respectu minoris aliquoties co[n]tinet ipsu[m] et hoc multipliciter. aliquoties eni[m] nu[m]erus maior co[n]tinet minores bis. ut se habet quatuor ad duo et sic est p[ro]portio dupla. aliquando co[n]tinet ipsu[m] ter. ut sex ad duo et sic est p[ro]portio tripla. aliquando vero quater. et sic est p[ro]portio quadrupla et sic i[n] infinitu[m]. Superparticularis aut[em] p[ro]portio d[ic]itur quando nu[m]erus maior co[n]tinet minores semel i[n]sup aliqua p[ar]te eius aliquoties. et hoc multipliciter. si eni[m] co[n]tin[et] totu[m] et media p[ar]te[m] est p[ro]portio sexquialtera. ut tria ad duo. si aut[em] co[n]tineat totu[m] et p[ar]te[m] et t[er]cia d[ic]itur sexquialtera. ut quatuor ad tria. Et

Siphac. 3. p[er] m[ul]tiplex
 C[on]p[os]ite. due. R[ati]o
 m[ul]tiplex superparticularis
 m[ul]tiplex superpartiens
 1. Dupla
 2. tripla
 3. quadrupla
 1. sexquialtera
 2. sexquialtera
 3. sexquialtera

Antip[ro]p[os]it[us] q[ui] p[ro]portio du[m] equalit[er] et inequalit[er]

Sexaginta

Suppartiens

Sex

Infinito

Suppartiens

Suppartiens

Bo tota quata pte colear of sex
 qui qtra vt qncq ad qtuor. 7 sic d
 incepo p ppozio supparties est qn
 maior nuer' atinz miorz sel. 7 ca
 hor pte no aliquota mioris nueri.
 Sic e ppozio qncq ad tria. vn qncq
 atinz tria sel. 7 n plies. 7 ca hoc bi
 nariu q n e ps aliquota ternarij lz
 atieat duas ptes aliquotas e' de
 in viso qno mai' atinz min' in se
 sel. 7 n plies. 7 ca hoc pte n aliquot
 ta mioris videda e de pte non ali
 quotta quot ptes aliquotas in se
 atieat nueri mioris. vn si duat of
 ppozio supbipnics sicut ppozio
 qncq ad tria. si tres suptripties. si
 cur of qncq ad odo. si qtuor sup
 qdri parties. sicut. ix. ad. v. 7 sic
 in infinita multiplex at supparties
 e qn maior nuer' atieat plies mior
 rez 7 insup aliq pte ei. 7 si qdem
 atieat ipsuz bis 7 media pte dicit
 dupla sex qui alterz. vt quiqz ad
 duo. si at ter 7 media pte eius vo
 cabit tripla sex qui alterz. vt septē
 ad duo 7 sic d' alii. ista ei quarta
 spes e' opozita ex pria 7 2' spibus

Quita spes est multiplex sup
 ptiens qn. s. nuerus maior hz to
 miorz plures. 7 et plures ptes
 e'. 7 hec est spes copozita ex pria
 7 tercia spibus. 7 io pot diuidi hz
 spes multiplicatis 7 fm spes sup
 ptentis vt dicat dupla supbipar

tiens qn nuerus maior hz tota mfo
 rez bis 7 duas ptes eis sicut odo
 ad tria 7 sic d' alijs. Tot at sut spe
 cies nueroz mioris inequalitatis
 quot sunt maioris. s3 denoiatoēs
 expmnt p subiedu. na nuerus mior
 of submultiplex subpticularis sub
 sub partiens submultiplex. subpa
 ticularis submultiplex subparties
 7 sic d' spebus spealissimis vt sub
 dupla subtriplex zc. Proportioa
 litas ai fundat sup ppozios. est. n
 vt dicit eudides qnto ppozionu
 similitudo. Et diuidit. qz vel hz ide
 titatez excessus vel fm idetitatez
 ppoziois ppozionu bitudo. Et
 sit idetitas vel eqlitas excessus sic
 of ppozioalitas arithmetica vt
 sicut se hz sexad qtuor ita. viij. ad
 vi. sicut. n. sex excedat qtuor i du
 obz sic odo excedat sex i duobus.
 si at sit eqlitas ppoziois sic of p
 ppozioalitas geometrica. vt sic se hz
 vi. ad. iij. ita. xij. ad. viij. sicut. n.
 vi. ad. iij. est ppozio sex q altera
 sic. xij. ad. viij. e igr eqlitas vel ide
 titat ppoziois n excessus plus. n
 xij. excedit. viij. q. vi. iij. sed d
 vltcrius q nuerus quo nueramo. s
 nuerus mathematic' diuidit i nuer
 ru parē 7 imparē. nuerus par est
 ille q in duo eqlia pot partiri. nuer
 rus at ipar no sic diuidit vltcrius
 nuerus p pfcos supfluos 7 diuotof

aliam dno. s. supfluo
 Diminutio

Denario pfecto

al. 2.

al. 3.

Denario pfecto

Denario pfecto

Impar dicitur

et compositus

Numerus pfectus dicit a mathe
 maticis qui oibus pibus suis ali
 quottis aggregatis est equalis. 7
 dicit ps aliquotta que aliquoties
 sumpta reddit suu totu. verbi gra
 senarij partes aliquotte sunt. vnuz.
 duo. tres. que oēs aggregate' sena
 riū cōstituit. alio mō nuerus pfe
 ctus dicit qui cōstat ex oibus pti
 bus suis aliquottis simul sumptis.
 7 sic ternarius nuerus est pfectior.
 7 in hoc pfectoēz senarij excedit.
 Tercio mō of nuerus pfect' qz in
 eo est status nueroz. 7 sic denari
 us est pfectus. 7 e prim' terminul.
 ad que stat resolutio nueroz. vnd
 denarius est prim' limes. secūd'
 vero limes est qui fit ex ductu i se
 f. nuerus ctenarius. terci' ex du
 ctu denarij in centu. s. millenarius
 7 sic in infinita. Nuerus at super
 fluus. vel habundans dicit cuius
 ptes aggregate excedat totum in
 nueru maiorē. vt nuerus duode
 narius cuius ptes aliquotte sunt
 vnitas. binarius. ternarius. quater
 narius. senarius. qui simul inuices
 producūt sedecim. Numer' vero
 diminutus dicit cuius ptes aggre
 gate miorē nueru cōstituit. sicut
 octonarius cuius partes. s. vnitas.
 binarius. quaternarius. in septem
 descendūt. numer' autē impar' q
 daz est primus 7 incopozitus qui
 sedz. 7 illa hz partes aliquotta' ali

vnitate. vt numer' ternari' vel q
 nari' ali' e' secūd' 7 opozit' q hz
 aliū nuer' numerates. s. nouenari'.
 q a ternario nuerat. 7 nota q vnū
 numerū numerare alterū est quan
 do aliquoties sumptus ipsuz cōst
 tituit. sicut ternari' ter acceptus cō
 stituit nouenariū. Notaduz ē
 q numerū in se vel i aliū ductū idē
 est quod p se vel p aliū multiplica
 ri. numerus eni in se ductus dicit
 qui totiens mltiplicat quoties vni
 tas est in se ducta. Ductus in alte
 ru est qui totiens mltiplicat quo
 tiens in altero est vnitas. vt bina
 rius dicitur duci in ternariū quā
 do toties mltiplicat quotiens est
 vnitas in ternario. vnde ex ductu
 binarij in ternariū surgit numerus
 senarius. Numer' vero product'
 dicit qui ex tali multiplicatōe con
 surgit. multiplicatio autē nueri p se
 vel p aliū est ppositis duob' nbe
 ris terci' inuetio que totiens cont
 net alterz illoz quot sunt vnitates
 in reliquo. In mltiplicatōe vero
 duo nueri sunt necessarij. s. nuer'
 multiplicans 7 nuerus multiplican
 dus. nuer' mltiplicans designatur
 ad ablat. nuer' s do mltiplicad'
 noialr. Nota ē q a mltiplicatore
 pot fieri mltiplicandus 7 eod' maū
 te sp eadē iūna vt rātū v3 xv. qē.
 xv. qm. xv. qter nuer' par siue ip
 dicit i lieres sificiales 7 solidos.

Antipō

P. Nolet dicit

J. seductus

in alio ductu

ex

Linearis est qui consideratur tantum penes processum in hinc respectu ad ductores numeri in numero. sicut linea habet tantum unam dimensionem. s. longitudinem sine latitudine. unde eius descriptio est in longum sicut binarius qui aliter describi non potest imo omnis numerus linearis dicitur dum sic ductus in rectitudine describitur. Numerus superficialis est qui provenit ex ductu numeri in numerum. unde superficialis dicitur quoniam habet duos numeros mesurantes ipsius sicut superficies habet longitudo et latitudinem. Sciendum autem quod dupliciter potest duci numerus in numerum aut. s. semel aut bis. si igitur numerus semel ducatur in numerum hoc erit aut in se aut in alium. si in se fit quadratus numerus ut bis duo. quod divisum. s. quadratum per unitates habebit quatuor latera equalia. Dicitur autem similiter descriptio a radicibus ut hic. Si autem ducatur in alium fit superficialis et non quadratus. ut binarius ductus in ternarium constituit senarium primum numerum superficialem et non quadratum. unde patet quod omnis quadratus est superficialis et non reconvertitur. radix autem numeri quadrati est ille numerus qui ita ducitur in se. ut bis duo quatuor. Quaternarius ergo est primus quadratus et binarius radix eius. Nonenarius

vero est secundus quadratus et ternarius est radix eius. Si autem numerus bis ducatur in numerum constituit numerum solidum. Numerus enim solidus est qui provenit ex duplici ductu numeri in numerum. et dicitur solidus quemadmodum corpus habet tres dimensiones. s. longitudinem latitudinem et profunditatem sic ille numerus habet tres numeros producentes se. et si quidem numerus bis ducatur in se ipsius vel semel in suum quadratum quod idem valet fit numerus cubicus qui et dicitur solidus quadratus a mathematicis et a sancto Bonaventura. xlii. diffinitione primi iniaz. Et cubicus dicitur ab hoc nomine cubus. Et autem cubus compositus habet sex superficies octo angulos et decem latera. Si vero aliquis numerus bis ducatur in alium fit numerus solidus. ut bis tria bis constituitur. xii. unde patet quod omnis numerus cubicus est solidus sed non reconvertitur. patet etiam quod idem numerus est radix quadrati et cubi. Numerus ulterius dicitur in digitis articulis et compositus. digitus est omnis numerus minor denario. articulus est omnis numerus divisibilis in decem partes equaliter ita quod nihil residuum sit. Compositus siue mixtus est qui constat ex digito et articulo. Et sciendum quod omnis numerus inter duos articulos primos est compositus

nis. Item notandum quod numeratio est et numeri per figuras competentes artificialis repetitio. Sunt autem novem figure signative et novem digitos representantes que tales sunt. ix. viii. vii. vi. v. iiii. iii. ii. i. decima vero figura dicitur cifra vel figura nihili. quia nihil significat sed facit alias significare. Notandum est etiam quod quilibet digitus una sola figura sibi appropriata habet scribi. omnis enim numerus a decem inclusivae usque ad centum duabus figuris habet scribi. Si autem articulus sit per circum positionem et figuram scriptam versus sinistram que significet digitum a quo denotatur ille articulus ambili. si sit numerus compositus describat digitus qui est prior numeri compositi et sinistram articulus ut prius. Omnis numerus qui est a centum inclusivae usque ad mille inclusivae per tres figuras habet scribi. Omnis numerus a mille inclusivae usque ad decem millia exclusivae per quatuor. et ita deinceps. Notandum est quod quilibet figura primo loco posita significat suum digitum. posita vero secundo loco decies suum digitum. tertio centies. quarto millies. quinto decies millies. sexto centies millies. et sic in infinitum multiplicando. quilibet namque si figura secundo loco posita decies tantum significat quantum procedens. unde patet. s. prima secunda decem ter

cia centum. quarta in illo dabit. quinta decem milia. sexta centum milia septem mille millia. et hec dicta sunt de arithmetica.

8 Geometria

ut dictum est habet esse circa magnitudines. et hoc dicitur secundum quod coiter ponit duplex geometria. s. theoretica et practica. Theoretica enim passiones magnitudinum investigat ratione et syllogismo. ut quod triangulus habet tres angulos. practica vero est que mensuras magnitudinum investigat arte et instrumentis. Et subdividitur in altimetricam et planimetricam et solidimetricam. quare prima est de mensuratione altitudinum. secunda de consideratione planorum. tertia de consideratione solidorum. Instrumenta que hominum mensurationibus deserviunt sunt quadrans astrolabium et sic de alijs. De theoretica autem hic inquirendum est principaliter a descriptione principiorum. primum autem est quod prius non est huius positionem in continuo. Vel sic punctum est principium et finis magnitudinis vel principium vel finis linee. unde in lineis sunt duo puncta in actu. s. principium et finis multa vero in potentia. quia tunc sunt in actu quam linea in actu dividitur. Magnitudinum autem quedam sunt unius dimensionem ut linea quedam vero duarum ut superficies. quedam autem tres ut

corp^o qd hz lōgitudinē latitudiez
 7 p̄funditatē. figura ē magnitudo
 terminata linear vel sup̄ficialr. oīs
 figura est aut plana aut solida. 7
 planas qdē terminant linee solidas
 vō figurat terminat sup̄ficies. pla
 nar vō figura et alia circularis seu
 āgularis. anglaris alia rētilinea 7
 poligoia sūt multoz āguloz. cir
 cul^o ē figura plana vna linea con
 tenta q̄ circūferētia nōiatur in c^o
 medio ē p̄d^o a quo oēs linee du
 ctę ad circūferētia sūt eq̄les. 7 hic
 p̄d^o d̄r cētrū circuli. Rētiline
 arū figuraz alia triangularis 7
 vocat triāgulus. alia quoz angu
 lozū 7 vocatur quadrāgulus. alia
 quoz 7 vocat pētbagonus 7 sic in
 infinitū. 7 in qualz sp̄ illaz sūt fi
 gure reglāres 7 irregulares. regu
 lares sunt q̄ h̄nt vniformitatē in ā
 gulis 7 laterib^o. irregulares vero
 que nequaq̄. Linea rēda ē c^o me
 diū nō exit extrēa. Linea circula
 ris ē c^o mediū exit extrēa. linea
 ppendiculariter cadēs ē illa q̄ ca
 dit ad modū p̄p̄diculi. siue linea
 p qua artifices cognoscūt mūrē re
 dimidiēz. angls rētilineus ē spaciū
 cātūz ex tractu liēaz rēaz. 7 ali^o
 qdē ē angls rātūz ali^o obtusus. ali^o
 us acutus. angulus rēctus ē quez
 cōstituit linea rēa cadēs p̄p̄dicu
 lariter sup̄ linea rēaz. linea. n. rēa

eadēs p̄p̄diculariter sup̄ aliā con
 stituit cū ea sup̄ q̄ cadit duos an
 gulos. vñ eā ortogonālīr secare d̄r
 cū ad angulos rēos diuidit vt sic
 angulus maior rēcto obtusus d̄r.
 angulus mior rēco acut^o d̄r. p̄mus
 angulus ē obtusus secūduz at est
 acutus. triāgulus est figura plana
 tribus lineis cōtenta. triangulozū
 aliūz ē oīm triū laterū equaliūz q̄
 vocat p̄sopleurus. Aliūz duūz la
 terū tāū equaliūz 7 vocat isosche
 les vt hic. aliūz triū laterū inequa
 liū 7 vocat scalenon vel gradatūz
 vt hic. Ex pte at triangulozū diuis
 d̄r triāgulus in ortogonūz qui hz
 vnūz āgulus rēctūz. 7 in anfigonū
 qui hz vnūz angulus obtusūz 7 in
 oxigonūz qui hz oēs angulos acu
 tos. oīs. n. figura eq̄latera d̄r p̄sopleurus.
 Quadrāgulus ē figu
 ra plana quatuor liēis cōtēta. qua
 drāgulozū aliūz parallelogramūz
 i. equidistātūz laterū. aliūz dispa
 rallelogramus. palellogramozū
 vero aliūz est h̄ns oia latera equa
 lia 7 vocatur quadratū. aliūz op
 positozū laterūz tantūz equalit̄
 7 vocat altera pte longior. qz fm
 vnā dimēsiōz lōgior ē q̄ fm aliāz
 D̄ria ē inter circulū 7 speraz. qz lz
 vtrūqz sit figura rotūda tñ circūz
 ē figura plana vnica liēa cōtēta vt
 d̄r d̄r. spera vero est figura soli
 da vnica lz. siue cōtēta. Circa

lus cū sit figura vniformissā si d̄
 nidit in ples spēs lz solūz diuidit
 sp̄ q̄ntatā in portōes. Oīs autē
 portio circūz vel ē seicircūz vl por
 tio maior seicircūz vel eo mior. se
 micircūz ē figura plana diametrl
 7 medietatis circūferētie cōtētia
 Diameter ē linea diuidēs circūz
 in duas ptes equales. Semidia
 meter vō ē linea plana rēda extēl
 a cētro circūz ad circūferētia ei^o d̄r
 vt hic. portio vō circūz vt distiguit
 vtra seicircūz ē figura plana rēa
 liēa extra cētrū cadēre 7 pte circū
 ferētie cōtēta. linea at rēa corda d̄r
 pars vō circūferētie arc^o vocat.
 Cū igr circulus sic diuisus fuerit
 p cordā 7 portōes duas portio in
 qua est cētrūz est maior semicircū
 lo. portio at in qua nō est cētrū est
 mior seicircūz vt hic. portio enīz
 sup̄ior est mior. portio inferior est
 maior. Angul^o seicircūz d̄r d̄p̄
 meter que circūferētia cōstituit. an
 gulus portōis d̄r que corda cū cir
 cūferētia cōstituit. āgulus cōtingē
 tie ē que circūz 7 liēa cōtingēs circūz
 cōstituit. circūz at d̄r^o liēa cōtin
 gēt q̄ circūz tāgēs i vtrāqz ptes
 rēctāz n̄ secat circūz. circūz se cōtin
 gēt d̄r q̄ sese tāgētes seinnicez nō
 secat. Cōcentrici circūz d̄r q̄ sup
 idēz cētrū describūt. Ecentrici
 circūz d̄r quoz cētra distāt cū

se circulus in circulo. Est autē cir
 culus figurarūz p̄ia p̄fectissā pul
 cherrā capacissā ad motū aptis
 sima. lz at circūz sit p̄ia figurarūz
 simplr siue vniversalr cū sit figura
 vnica linea contenta. inter tñ figu
 ras rētilineas triāgulus est p̄ia
 figura. cuz enī due linee figurā re
 ctilineā claudere vel terminare non
 possint oīz i figura rētiliea ēē admi
 n^o tres liēal. 7 sic triāgul^o ē p̄mus
 h̄mōi figuraz. D̄ria est figura
 c^o extrēmū latū d̄r bassis pirami
 dalis. extrēmū vō acutū d̄r con^o
 Expedito d̄r terminis geometrie
 videndū est de p̄cipijs siue p̄po
 sitionibus p se notis que d̄r cōes
 ai cōceptōes que statim cognoscunt
 cognitis terminis 7 ex q̄bus depen
 dēt p̄batōes cōclusionū geometrie
 de q̄bus solū pro nūc tagaz odo.
 Prima est ista oē totū est equum
 suis p̄ribus sil acceptis 7 eodēterio
 Secūda est de totū maius est sua
 pte. 7 vtrōbicz sumit totum cathe
 grematice nō at sincathegrema
 tice. totū at cathegrematice sum
 ptū idē est q̄ h̄ns partes. sincathe
 grematice d̄o idēz est q̄ q̄libz p̄
 Tercia p̄p̄o est q̄ vni 7 eīdez sunt
 equalia inter se sunt equalia. quar
 ta si equalibus equalia addūt vl
 idem cōmune tota ipsa sunt equa
 lia. Quinta si ab eq̄libus equalis

demas vel idē cōe relinquāt equalia. Sexta si inequalibus equalia addatur vel idēz cōe tota sūt inequalia. Septia si ab inequalibus equalia demētur relinquūtur inequalia. Octava si aliqua res applicetur alteri sic q̄ altera nō excedat altera ille sibi inuicē sūt eq̄les.

¶ Unde ui

dende sunt aliquę cōclusiones geometrie.

Quar p̄ia sit illa que est. 13^a. pp̄o primi geometrie Euclidis. Si recta linea sup̄ rectas lineam steterit duo anguli utrobiz aut recti sūt aut duobus rectis equalis. Ex quo patet qd̄ totus spaciū quod i qualibet superficie plana quęl punctus circumstat quatuor angulis rectis est equalis ut hic. nā sup̄ lineā a. b. incidens linea. c. d. aut erit super eā ppendiculariter cadens vel nō. si sic habetur duo anguli recti in forma. Si aut nō sit ppendiculariter cadens erunt anguli equalis duobus rectis s; nō sūt recti in forma. Qd̄ cōdit si linea. c. d. p̄p̄d̄ claris cadat sup̄. a. b. erūtq; duo anguli. a. d. c. 7. c. d. b. recti p̄ distinetōz anguli recti sicut prius. s; duo anguli. a. d. c. 7. c. d. b. adēquatur angulo. a. d. c. p̄ primā animi cōceptōz. 7. idēz duo anguli cum

angulo. c. d. b. erunt equalis p̄ tēciaz cōz sciētiaz. quare omēs isti tres anguli essent equalis duobus rectis. Si angulus. d. c. b. est equalis duobus angulis. e. d. b. 7. c. d. e. q; sunt oēs eiusdēz ptes p̄ p̄mā s. p̄positōz. ergo angulus. c. d. b. cō angulo. e. d. b. qui est acut^{us} est equalis duobus rectis 7 hoc ē qd̄ volumus. Correlariū patz qz ex quo medietas spaciū quod ē super punctus. d. valet duos rectos ergo 7 totus spaciū valebit quatuor rectos. Et quātuncūq; illō spaciū diuidat i multos angulos oēs illi anguli sunt partes totius spaciū 7 omēs p̄cise valebūt quatuor rectos ut patet p̄ primā cōz sciētā.

Secūda cōclusio sit ista que ē tēcia primi Euclidis. Omnia duarū linearū se inuicē secantiū anguli contra se positi sunt equalis.

Ista patet in hoc exemplo. Nam duo anguli. a. e. c. 7. c. e. b. cōiūcti sunt equalis duobus rectis. 7 anguli coniūcti. c. e. b. 7. b. e. c. sunt equalis duobus rectis. ergo duo p̄mi sunt equalis duobus postēriōz. De p̄to aut angulo cōi putā. c. b. e. residua triū erūt eq̄lia vidētz. a. e. e. 7. d. c. b. per secundam. 7 isti sunt anguli contra se positi. ergo anguli cōtra se positi sūt eq̄les qd̄ erat p̄bādū. s; mō demōstrat de reliq̄

Duobus angulis cōtra se positis.

Tercia conclusio est. xix. primi Euclidis sit illa si duabus lineis eque distantibus tēcia supuenit quales quātōsq; angulos sup̄uā fecerit tales tantōsq; faciet sup̄ reliquā. ex quo māifestuz est qd̄ oīs angulus extrinsecus angulo intrinsecō sibi opposito est equalis. 7 q̄ libet duo anguli coalterni sunt eq̄les duoq; anguli intrinseci ex utraq; parte constituti duobus rectis sunt equalis. ut ēt patet in exēplo posito in margine. Sunt enī due lineę eq̄ distātes. a. b. 7. c. d. que libet linea. e. f. sup̄uēit. dico quod quales angulos cōstituit linea. e. f. super lineas. a. b. tales faciet super c. d. lineas eodēz ordine quo anguli sup̄iores equatur angulis inferioribus. c. d. 7 sup̄iores inferioribus ex eadem parte lineę. e. f. sumptis verbigratia angulus. g. angulo. l. 7 sic de aliis. Probatio. nā si angulus. l. non sit equalis angulo. g. ergo alter eorū erit maior. 7 sic angulus. l. maior. sed angulus. l. 7 angulus. g. sunt equalis quia contra se positi per p̄missa. ergo angulus. l. est maior angulo. l. s; illi duo anguli. l. 7. m. sunt equalis duobus rectis per primā p̄positiōnez. ergo duo anguli. l. 7. m. sunt minores duobus rectis p̄ ali

am cōmunē sciētiaz scilicet quando aliquid cum maiore valet aliquid cum minore valet minus. ergo due lineę. a. b. 7. c. d. si protrahantur in partes. d. 7. b. cōcurrēt. 7 hoc per quādam p̄positiōnez geometrie que est talis. si recta linea super duas lineas rectas ceciderit duoq; anguli interiores ex vna parte duobus angulis rectis minores. sin autē ille due lineę in eadē parte protrahē sint cōcurrēt. 7 p̄ consequēs huius lineę. a. b. 7. c. d. nō sunt eque distātes quod est contra bipotāsim. ergo anguli. g. l. erunt equalis quod ē p̄positiū. Eodē modo arguatur de. b. 7. m. 7 de l. 7. n. 7 de. l. 7. o. qui sunt inferiores. 7 sub lineis eq̄ distantibus p̄ dictis collocatis. patz ergo antecedens theozematis huiusmodi p̄ma pars correlariū patz solutō exponendo terminos. nā quorūlibz angulorū duorū quos equalis oīdīm^{us} alter vō intrinsec^{us} qui. s. ē intus eq̄ distātes 7 alter extrinsecus qui ē exteri^{us} sub vel supra. fa p̄ p̄ modicū trāscurredo terminos 7 exponēdo. differētie igit angli coalterni qui alternat sūt quātū ad superi^{us} 7 inferi^{us} dextrū 7 sinistrū lineę incidentes cuiusmōi sunt anguli. l. 7. l. 7 coequalis. p̄batō qz anguli. g. 7. l. sūt eq̄les ex p̄ia p̄missa

De .i. .7. m. q sunt coalterni. tertia pars statim patet videlicet duo anguli intrinseci ex eadem parte constituti sint equales duobus rectis puta. l. 7. m. na. l. 7. m. sunt equales duobus rectis p prima. sed. l. est equalis. l. p secunda prem cor relarii. ergo 7c. Quarta conclusio nis tertiae 7. 32. primi Euclidis sit illa omnis trianguli angulus extrinsecus duobus intrinsecis sibi oppositis est equalis. ut patet in exemplo in margine posito. vocatur autem extrinsecus qui constituitur ex productione cuiuslibet lateris in continuu 7 directum. ut si in triangulo. a. b. c. protrahatur. a. c. usque. d. angulus. d. c. b. dicitur extrinsecus 7 duobus intrinsecis. a. b. est equalis q sic. A puncto. c. protrahatur. c. e. eqz distate a. b. lateri eritqz angulus. a. b. c. equalis. b. angulo intrinseci. qz sunt coalterni p lineam. b. c. incidentem duabus lineis eqz distantibus. 7 angulus. e. c. d. equalis angulo intrinseci. qz extrinsecus est ad euz propter lineam. a. d. incidentem eidem duabus eque distantibus. Ista patet p premissa quia totus angulus. b. c. d. est equalis duobus angulis. a. 7. b. intrinsecis sibi oppositis patet p tertiae coem scientia. Quinta conclusio est ista omnis triangulus b3 tres angulos

equales duobus rectis. nam totus angulus. b. c. d. extrinsecus est equalis. a. 7. b. intrinsecis p premissa. s3 si addas illi toti angulo extrinseci angulum. c. intrinsecu sibi coniunctu totus erit equalis duobus rectis p prima regulam. igitur si eundem angulum intrinsecum addideris. a. b. angulis intrinsecis totus erit equalis duobus rectis p prima coem scientia. Sexta conclusio sit illa. omnis triangulus cuius vnus latus est semidiameter duorum circulozum 7 oppositus angulus est apud secationem eorundem circulozum est equilateralis. Accipiamus lineas. a. b. 7 supra punctu. a. describatur circulus occupado tota linea a. b. iteru supra punctu. b. describatur alius circulus equalis ut sit linea. a. b. semidiameter duorum circulozum 7 cum secatione illorum duorum circulozum que sit. c. ducatur due linee que sint. c. b. 7. e. a. Dico tunc qz triangulus. a. b. c. est equilateralis. na p diffinitioem circuli linea. b. a. 7. b. c. sunt equales q veniunt a coi centro ad circumferentia. et sicut linea. a. c. 7. a. b. ergo oes erunt equales inter se p tertiae coem scientia. Exemplu patet in figura sequenti hec autem conclusio multu confert ad intellectu Duns quoddam dictu Scoti distinctione. viii. primi sniaru qone de immutabilitate dei.

Septima conclusio est diameter est alimeter id est incommensurabilis coste quadrati. Ad cuius evidenciam sciendum qz ille quantitates dicuntur incommensurabiles quarum non est aliqua proportio. Secundus enim Euclidem omnium quantitatuum commensurabilium proportio est ad invicem sicut alicuius numeri ad aliquem numeru. 7 p consequens sicut ipse vult si linee alique sunt commensurabiles quadrata illarum se habent ad invicem sicut quilibet numerus quadratus ad aliquem numeru quadratum quadratum autem diametri se habet ad quadratum coste sicut numerus quadratus ad aliquem aliu quadratum. ergo nec linea illa que erat diameter quadrati commensurabilis erit coste illius quadrati. minor patet ex penultima primi Euclidis. qz quadratum diametri est dupluz ad quadratum coste pro eo quod est equalis quadrati duarum costarum. Nullus autem numerus quadratus est duplus ad aliu quadratum. ut patet discurrere p oes quadratos ex radicibus in se ductis. hec conclusio iuvat ad intelligendu conclusionem tertiae prologo sententiaru primi sancti Bonaventure. 7 de divisione continui dist. 2. secundi sententiaru Scoti. Exemplu huius patet in sequenti figura. In ista prima parte huius co-

pendii sunt tria capitula. In primo capitulo ponitur de quo sit intentio in hoc tractatu 7 ordo dicendorum. 7 queritur primo de mathematica. secundo capitulo tractatur de arithmetica. 7 queritur qua unitate numerus sit vnus. 7 de proportioibus numeralibus. 7 de varia de notatione numeri. In tercio capitulo tractatur de geometria. primo determinis. secundo de aliquibus propositionibus universalibus. tercio de aliquibus conclusionibus.

Incipit compendiosa 7 utilis expositio magistri Nicolai de orbellis provincie Turonie or. mi. theologi solennissimi.

Expedita

Enfitio

prima parte huius tractatus. scilicet de scientia mathematica. videndum est consequenter de philosophia naturali. 7 primo inquirendum est de eius subiecto. Ad cuius evidenciam primo assignabo rationes primi subiecti in qualis scia deinde ponam aliquas conclusiones. Quatuor ad primu de subiecto primo. scilicet prioritate ad equatorem assignabo tale rationem sive diffinitioem sicut que potest elici ex dictis doctoris subtilis super primu sniaru 7 quomaxie in reportationibus Parisiensibus eiusdem doctoris. Primum

subiectus scientie est quod habet conceptum quiditativum non inclusum virtualiter in aliquo priori ad illam scientiam pertinentem primo notum secundum propriam rationem formalem et absolutam virtualiter primo continens notitiam omnium veritatum adequatum toti illi scientie cuius est subiectum. Donit primo quod habeat conceptum quiditativum siue entitativum. tunc quod illud subiectus haberet presubiectivas esse de eis predicabile in quid quod non esset si conceptus quiditativus tantus non haberet. tunc quod de non ente non est scientia. Requiritur igitur quod subiectum scientie sit ens non quidem quod actu existat. Rosa enim non existente actualiter potest tamen de ea haberi scientia. sed requiritur quod non sit ens prohibitus ut chimera sed ens possibile. Donitur secundo non inclusus virtualiter etc. Probatio huius in essentialiter ordinatis ordinis stare ad aliquod simpliciter primo notum in illo ordine. sed inter considerata in scientia est ordo essentialis secundum ordinem cognitionis. ergo necesse est ubi stare ad aliquod simpliciter primo notum. et per omnes non inclusus virtualiter in aliquo priori ad illam scientiam pertinentem. illud dico esse primum subiectum ergo etc. maior est evidens minor probatur. quod in consideratis in scientia est ordo essentialis conclusio

ad sua principia et principiorum ad terminos proprios. quod principia cognoscimus in quantum terminos cognoscimus. primo posteriorum. Donitur tercio primo notum. De subiecto enim dicitur duplex cognitio scilicet quid est et quia est. Cum enim subiectum primum virtualiter continet omnia contenta in scientia ordo quod ordo sit demonstrabilis per illam scientiam demonstratorem propter quid. arguendo. scilicet a causa ad effectum. nulla scientia probat suum esse per tales demonstratores. et sic est primo notum. hoc tamen non obstante bene potest demonstrari de demonstratore. quod arguendo. scilicet ab effectu ad causas potest et demonstrari per aliquam priorum scientiam. Donitur quarto secundum propriam rationem formalem et absolutam. quod si per rationem formalem vel distinctio alteri iam esset inclusum virtualiter in notitia alterius. quod est contra secundas conditiones dictam dico absolutam. quod ratio respectiva presupponit absolutam. ideo si subiectus scientie esset notus secundum rationem respectivam et non absolutam iam esset virtualiter contentum in aliquo posteriori ad illam scientiam pertinentem. Donitur quinto virtualiter primo continens notitiam omnium veritatum. Expono quid est virtualiter continere. et quid primo virtualiter. Illud dicitur virtualiter continere quod continet quod sua virtute

potest illud ponere in esse siue in esse existentie siue in esse cognito. Et hoc duplici ratione. nam subiectum continet virtualiter omnes veritates scibiles in illa scientia cuius est subiectum. Nam subiectum continet predicatum et per consequens principium primum complexi ex predicato et subiecto. principium autem immediatum sic continet mediatum et universalia principia demonstratorum continent virtualiter conclusiones. Ex quo patet quod subiectum continet virtualiter omnes veritates totius habitus. et sua virtute ponit eas tam in esse vero quam in esse noticie. Secundo expono quid sit virtualiter primo continere. Illud autem dicitur primum quod ab aliquo non deo non dependet. ergo illud dicitur primo continere quod in continendo ab aliquo non dependet. Exemplum Isocheles et triangulus continent virtualiter hanc passionem que est hinc tres angulos. sed isocheles non. primo quod non per propriam rationem sed per rationem alteri. scilicet trianguli. Triangulus autem continet primo tres. quod per rationem propriam et non per rationem alteri. Nunc ego probabo hanc quantum conclusionem. scilicet virtualiter primo continens notitiam omnium veritatum arguendo sic. Omnis effectus adequatus continet primo virtualiter a sua causa adequata sed quibus scientia est effectus adequatus

sui primi subiecti seu obiecti. igitur etc. maior est evidens. quod ex opposito predicati sequitur immediate oppositum subiecti. scilicet quod non erit effectus adequatus illius cause. minor patet quod subiectus est causa scientie. ergo si subiectus est primus. scilicet adequatus erit causa adequata. Donit sexto quod est adequatus toti illi scientie cuius est subiectus. quod omnia determinata in scientia reducuntur ad primum subiectum et ad ipsum omnia habent attributionem. Nam vel sunt presubiecti integrales vel essentielles. vel sunt presubiective eius vel effectus eius aliquo modo. vel sunt negationes vel privationes vel vice quedam. puta generationes vel corruptiones vel dispositiones. Doc dicitur esse Aristoteles. quarto metaphisice et ponit exemplum de sano. Quantum ad secundum articulum sit hec prima conclusio. Ens virtualiter sumptum non potest esse subiectum materiale nature naturalis. Ad cuius evidentiam sciendum quod in subiecto cuiuslibet scientie aliquid est materiale aliquid formale. ut dicendo quod linea visualis est subiectum presubiective. linea se habet ut materiale. visualitas ut ratio formalis subiecti. non enim linea sub qualibet ratione est subiectum presubiective sed ratio visualitatis. Similiter posito quod deus sub ratione deitatis sit subiectum

Aut theologie li deus se habz ibi
vt materiale vel substratum. dei
tas vero vt formale. His pre
missis pbatur cōclusio p philoso
phuz quarto metaphice. Est scien
tia que speculat ens inquātuz ens
7 que ei insunt per se. vi. metaphi
sice. aliaz vō nlla vniūsalr tractat
de ente. Secūda cōclusio sit illa.
mobilitas nō potest esse ratio for
malis subiecta p̄mi subiecti phie
naturalis. Ad cui⁹ euidētiam po
no duo dicta. p̄mū est q̄ mobili
tas est formaliter respectus siue re
latio pbatur quia ois aptitudo ē
respectus cui⁹ esse eius sit ad aliū.
sed mobilitas est quedā aptitudo
ad motū. mobile enīz dicit⁹ qd̄ est
aptū natū moueri ex quinto philo
sophico ergo it̄. Si arguat⁹ contra
relatio non potest esse sine termino
cui⁹ esse eius sit ad aliud. sed mo
bilitas pot̄ esse sine motu actuali.
ergo non est relatio. Respōdeo
q̄ maior est vera soluz de respectū
actuali. mobilitas at̄ est respectus
aptitudinalis. ideo pot̄ esse sine ter
mino in actu. nam sufficit q̄ hēat
terminū in potētia. Secunduz di
ctuz est q̄ mobilitas est p̄pria pas
sio cōuertibilis cum p̄rio subiecto
phie naturalis. vel mouet̄ actu. p
batur inductive. quia quicquid in
cluditur p se sub cōsideratione na

turalis phie. vel mouetur actu. v̄
saltē est aptū natū moueri. tuz qz
imobilia trāscendūt cōsideratiōez
naturalis phie ex tercio philicoz

His visis probatur secūda
conclusio videlz q̄ mobilitas non
sit ratio formalis subiecti philoso
phie naturalis. Et p̄rio sic. mobili
tas est formaliter respect⁹ ergo cō
clusio vera. aīz p̄z ex p̄mo dco.
probatur aīz. omnis formalis ra
tio subiectiua est ipsi subiecto pro
pria ratio virtualiter cōtinēdi oēs
veritates quas cōtinēt. 7 est etiaz
ratio sibi causandi secūdo mēsurā
di sciaz cui⁹ est subiectū. s̄z nullus
respect⁹ est hmōi. ergo respect⁹ n̄
potest esse ratio formalis absolute
subiectiua. maior est euidēs. nā dce
aditōs cōpetūt subiecto rōe sue for
malitatis 7 n̄ rōne mē. sunt enī p
prietates cōueniētes forme n̄ ma
terie. mior p̄z cū respectus non sit
forma actiua 7 cū sit imp̄fecta. er
go forma respectiua non pot̄ esse
ratio cōtinēdi seu causandi 7 mē
surādi ipsaz sciētiaz que est forma
absoluta. Mensurare enī 7 virtu
aliter cōtinere arguit p̄fectōez ma
iozes in continēte 7 mēsurate q̄ in
cōtento 7 mēsurato. Itē pbat⁹ ea
dez cōclusio qz mobilitas est pro
pria passio p̄mi subiecti phie na
turalis. ergo nō est ratio formalis

subiectiua. aīz p̄z ex p̄cedentibus
aīz pbat⁹ qz subiectū vt p̄rius sua
passiōe est cognoscibile circūscrip
ta p̄ intellectū ipsa passiōe. s̄z nul
luz subiectū pot̄ cognosci sine pro
pria rōe formali subiectiua. ergo
nulla passio pot̄ esse ratio formali
ter subiectiua. ergo p̄z q̄ subiectuz
est p̄rius ex natura rei sua passiōe
nō sit causa effectū suo. mior p̄ba
tur. quia illud qd̄ est formalis ratio
subiecti est ratio cognoscendi ipm
7 nata continēdi voco rōnez for
malē subiectiua. illa enī est forma
lis ratio qua subiectū est cognosci
bile 7 cōtentiū noticiē alioz.

Contra istā rōez instat qz visua
alitas videt̄ esse rō formalis subie
ctiua scie p̄spectiue 7 sonoritas mu
sice 7 sic de alijs multis sciētis. 7
tamē visualitas est qd̄az passio li
nee 7 sonoritas numeri. Rūdeoz
in sciētis subalternis ē aliter di
ceduz q̄ i sciētis p̄mis 7 subalter
natis eo q̄ sciētie subalterne vt
plurimū trahūt subiectū sciētie
subalternaris p̄ aliquā d̄riaz accū
talez. Itē arguit̄ contra 7 sic. p
pria ratio formalis subiectiua ime
diatius inheret p̄rio subiecto phie
nālis q̄ quecūqz passio dem̄.abil
de subiecto. s̄z mobilitas nō imme
diatius inheret p̄rio subiecto phie
naturalis q̄ qucūqz passio dem̄.abi

lis de ipso subiecto. ergo mobili
tas nō est formalis rō subiectiua p̄
mi subiecti phie nālis. maior ē cui
dēs. qz ipsa formalis ratio subiecti
ua est ratio virtualiter cōtinēdi oēs
veritates scibile de subiecto. 7 p̄ aīz
p̄suppōitur omni passioi formabi
li de subiecto. minor pbat⁹ qz mo
bilitas videt̄ passio valde remo
ta sicut p̄z discurredo p̄ passiōes
subiecti phie naturalis. p̄rius enī
p̄supponit q̄ corpea substantia sit
quāta quātitate determinata q̄ q̄
sit mobilis fm quātitate. diuisibi
le enī p̄rius respicit quātitatem q̄
mobile. ideo quātitas inheret ime
diatius substantie corpee q̄ mobili
tas ad quātitate. Item substantia
corpea p̄rius ē quāta q̄ ostendat
mobilis fm quātitate. Item p̄rius
quale q̄ corpus ostendit mobile lo
caliter. moueri enī localiter p̄sup
ponit qualitates 7 quātitate d̄ter
minata. quod enīz nec est quātum
nec quale nec h̄z esse in vbi d̄eter
minato nō est mobile secūduz locū
quid ergo ponitur mobilitas for
malis ratio subiecti philosophie
naturalis cui⁹ sit eius passio valdē
remota. Ex ista cōclusiōe sequi
tur q̄ opinio ponētuz ens mobile
vel corp⁹ mobile eē subiectū phi
losophie naturalis tuz mobilitas
non sit ratio formalis subiectiua.

Tercia conclusio est ista substantia corporea est subiectum materiale philosophie naturalis. probatur quia ut habetur. vi. metaphisice. philosophia est circa quoddam genus entis. Est. n. circa tales substantias que habent in se principium motus et quietis. scilicet substantia corporea est huiusmodi ut habetur sexto et secundo philosophorum ubi Aristoteles. solum attribuit mobilitatem corpori seu substantie corporee quod idem est. ergo substantia corporea est materiale subiectum philosophie naturalis. Contra istam conclusionem arguitur quia angeli habent in se principium motus et possunt moveri ob locum ad locum cum sepe mittantur ad nos. ut patet in sacra scriptura de Gabriele et alijs angelis. scilicet angeli non sunt corporei. ergo substantia corporea non erit primum subiectum et adequatum philosophie naturalis scilicet substantia ut est ratio ad corpoream et incorpoream. Respondeo secundum Scotum in decima distinctio. quod si mittantur quod angeli mittantur ob locum ad locum et acquirant novum ubi seu novam partem ad locum tamen ille motus non est motus localis. proprie dictus sed multum distat a vera ratione motus cum per huiusmodi motum vel mutationem angelus non accipat ubi circumscriptive et localiter quod requiritur ad veram rationem motus proprie dicti Angelus enim cum habeat tantum esse in

loco definitivum. non autem localiter seu circumscriptivum per suum motum vel mutationem solum acquirat novum ubi definitivum. ideo non movetur motu locali proprie dicto. quare non habet ponitur sub subiecto philosophie naturalis. Ad evidentiam autem predictorum sciendum est quod esse in loco capitur tripliciter. uno modo repletive et sic deus est in loco. quia ex sua imensitate replet omnes locos. secundo modo definitivum. et sic angelus est in loco. quia sic ibi quod non alibi. Tercio modo circumscriptivum. et sic corpus est in loco quod commensuratur partibus loci. Quartus modus ponitur hic a doctore subtili ubi supra qui est esse in loco presentialiter. et sic corpus christi est sub speciebus panis et vini. non enim est in loco repletive cum non repleat omnes locos ut sic. non est in loco definitivum cum non ita sit hic sub his speciebus quod sit alibi sub alijs speciebus. nec est ibi circumscriptivum cum non mensuret huiusmodi species. est ergo ibi solum sacramentaliter. Quarta conclusio illa naturalitas est ratio formalis subiectiva primum subiecti philosophie naturalis. probatur quia illud est ratio formalis philosophie naturalis per quod huiusmodi subiectum habet in se principium motus et quietis. sed naturalitas est huiusmodi respectu substantie corporee que est subiectum mater

le naturalis philosophie. ergo naturalitas erit ratio formalis primum subiecti naturalis philosophie. maior patet ex auctoritate allegata in qua dicebatur quod philosophia est circa tale substantias que habent in se principium motus et quietis. ergo sub illa ratione formalis scilicet quod habent in se huiusmodi principium est subiectum. minor probatur quia natura est principium motus et quietis secundum philosophorum. Confirmatur quod substantia corporea per naturalitatem habet omnes sex condiciones requisitas ad rationem primum subiecti ut patet inveniuntur eas. Ex premissis patet quod substantia corporea in quantum naturalis est primum subiectum philosophie naturalis. hanc materiam tractat Scotus sexto metaphisice quarta distinctio scilicet speculativa. ubi dicit quod substantia corporea in quantum habet in se formam que est principium motus et quietis et determinatio operatois est subiectum philosophie naturalis quod ut estimo in idem redit eorum quod supra dictum est. scilicet substantia corporea in quantum naturalis est subiectum primum philosophie naturalis. quia ut premissum est natura est principium motus et quietis. et natura principium dicitur de forma. ut habetur secundo philosophorum ergo etc. Sed contra premissa arguitur sic. eodem modo quo res dicitur formaliter ab alio constituitur in esse. Eadem enim sunt

principia constituedi et cendi. scilicet primum subiectum philosophie naturalis diffinitur per esse mobile formale a subiectis alijs ratione scientiarum. ergo per esse mobile constituitur formaliter in esse subiecti a motorum est evidens. et minor patet ex sexto metaphisice. ubi Aristoteles. separat philosophia a metaphisica ex eo quod naturalia sunt mobilia. Et confirmatur per philosophum primum philosophorum dicitur quod ad quolibet naturalis philosophie non spectat disputare contra negates motum. quia naturalis ipse supponit. ergo videtur quod mobilitas sit ratio formalis subiectiva philosophie naturalis. Ad primum quidem dicitur eodem modo quo res naturalis. concedo maiorem uniformiter acceptam. scilicet quod eodem modo quo res distinguitur et constituitur in esse. scilicet essentialiter essentialiter si accidentaliter accidentaliter. Exemplum primum rationalitas dicitur quod huiusmodi essentialiter et specificiter ab omni alio et constituitur boiem in esse specifico et essentiali. Exemplum secundum albedo distinguit album a nigro accidentaliter et constituitur subiectum in quo est in esse accidentaliter puta in esse albo. Tunc ad maiorem dico quod mobilitas constituit subiectum in esse subiecti accidentaliter non quod essentialiter et essentialiter. nam cum mobilitas sit respectus formalis non potest constituere nec distinguere nisi accidentaliter subiectum naturalis

philosophie quod est ens absolutum
Illa igit distinctio scie qua ponit
Aristo. vi. metaphisice no est qui
dicatur. s3 est forte p passioes no
tior. Ad confirmatoes dico q
philicus suppoit motu tanq passi
one conuertibiles cu suo subiecto n
tanq ratoes formales subiecti.

Aia autez

ut dicit Aristot. tercio d
aia secatur scie que admodu
res de quib sunt. 7 pbisica ut p3
ex dictis est de substantia corpea
inquatus h3 in se principiu motu.

ideo fm multiplici eius acceptioe
oz accipe libros partiales in scien
tia naturali. Substantia. a. corpo
rea. vel sumit inquatus hab3 in se
principiu motus simplr scilicet vlr.
aut corrade. si simplr 7 vlr. sic de
terminat de ea in libro pbisicorum.

Si corrade 7 hoc duplr. qz aut
contrabit p motu ad vbi. sic est li
ber d celo 7 mudo. vbi determinat
tur de substantia corpea inquatus
h3 in se principiu motu ad situ. si
vero corradit p motu ad formam
sic est duplr. qz aut determinatur
de tali motu in coi. 7 sic est liber
de generatioe que e de substantia
corpea inquatus h3 in se principiu
motus ad formam in coi. Si vero
de motu ad formam in spali. hoc e

duplr. qz aut hoc est respcu elemē
toz. 7 sic est liber metheoroz. vlr
respectu mixtoz. 7 hoc duplr. qz
aut hoc est d inaitio. 7 sic e liber
mineraliu. aut de animis. 7 hoc
duplr. qz aut est de aiatis in coi.
7 sic est liber de aia. aut in spali.
7 hoc duplr. qz aut de aiatis aia
vegetativa. 7 sic est liber de vege
tabilibus 7 plantis. aut ania sensi
tina. 7 sic est liber de animalibus. 7
prouit h3 motu p respectu ad aias
fm se 7 potētiis 7 obiecta potētia
ru. sic sufficiētia alioz libozu in
uestigari pot. Omissis autez alijs
libris pbie causa breuitatis ad p
sens precise tractat de libris pbili
coz. de celo 7 mudo. de generatio
e. 7 corruptioe. 7 de anima.

Noniam

quidē. Iste liber phi
sicoz dividit i duas
ptes videlz in pbemiu 7 tractatu
fa sibi necesse est igit. In prima
aue parte que est pbemiu huius
libri ponit Aristot. modu pcededi
in phia naturali 7 in qualz scietia
ptractando q inchoaduz est a p
cipijs 7 causis in vniuersali. 7 hoc
sic. In oi scietia cur sunt picipia
cause aut elemēta inchoanduz est
a cognioe illoz principioz causa
ru 7 elemētoz fm modu quo. It

mus apti nati scire. sed in philoso
phia naturali sum apti nati scire
non ex prioribus nature s3 ex pri
oribus nobis que sunt magis vltia
7 magis cofusa. ergo in tali scietia
inchoaduz est a cognioe pncipi
oza causaz 7 elemētoz in vniuer
sali quo ad nos. maiorē pbat per
causaz efficiētes. Tūc eni vniqd
ex cognoscere arbitramur cur cau
sas eius 7 pncipia cognoscim
vltq ad elemēta. p pncipis sūt in
telligit causas efficiētes quib p
tino cōpetit ratio pncipij. p causas
intelliguntur cause finales. qz finis
est causa causaz. p elemēta vero
intelliguntur cause intrinsec. i. mate
ria 7 forma. elemētuz eni dicit ali
quid quod est in re. large tamē lo
quēdo pncipia 7 cause pnt sumi
tas pro causis intrinsecis. qz p ex
trinsecis. Ad euidētiā autē mi
noris rois phi notaduz q circa co
gnioez quā habem de vniuersali
bus rebus est tria cōsiderare. pri
mo ipsas res cōsiderare de quibus
cognioez habem. secūdo sensuz
per que cognioez accipimus. incl
pit eni nostra cognitio a sensu pri
mo posterioruz. tercio ipsa noia 7
ipsas diffinitioes per que talis co
gnitio exprimit. Secūdu igit hec
tria triplr pbis pbat suuz pposi
tuz. Et prio pbat bmo minorem

cōpando intellectū ad natura. Itē
ad res nales de quib cognioem
habem. 7 hoc sic inata est nobis
via certioz. nobis incertioza na
ture pcedere. nō eni eadē sunt no
bis nota 7 simplr. Sunt at nobis
prius nota cofusa magis. i. vltia.
ergo inata est nobis via ab vni
uersalibus in singularia idest in mi
nus vltia pcedere. Pro bmo
declaratoe notaduz q quāto aliq
sunt magis in actu 7 plus habent
de entitate tanto quāto est de se
sunt cognoscibilia magis. qz ut ha
bet secūdo metaphisice. sicut res se
habet ad esse ita ad cognosci. Et
ideo talia dicitur nota simplr scilicet
nota nature. qz cur de natura in a
plus habeat de entitate 7 pfectioe
sequit q plus beant d cognoscibi
litate. S3 quia intellectus noster se
habet ad ea que sunt manifestissia
nature sic oculis vobue ad lunā
solis secūdo metaphisice. ideo que
sunt nature magis nota sunt min
nota nobis. Notaduz insup q
philosophus nō intendit hic com
pare vniuersale ad singulare sim
pliciter. sed magis vniuersale ad
minus. singulare eni cognitioe sen
situa prius cognoscit cum nostra
cognitio habeat ortum a sensu. de
eius autem cogitione intellectus
habetur tercio de anima quarec
b

3. de aia
Subiecta phi
(Cor)
1. de aia
2. de aia
2. de aia

metheo
vlt 25
4. de aia
25
6. de aia
25
7. de aia
25
8. de aia
25
ordo
25

127

1 pbi

Consequenter probat Aristo. dicitur minorē compando cognitōz intellectiua ad sensitiua. qz sicut se habet sensus ad sensibilia sic intellectus ad intelligibilia. s; totū fm sensus notius est. vlt. at est qōdaz totū cuius inferiora sunt partes er. go 1c. Notaduz at fm pspediū qz vltus prius fert in totā rem qz in ptes. vnde sic qz si actualiter essent subtile sculptur. nō statim cū viderem? illud apphenderem? sculpturas illas. sed prius sciretur vltus in totā res. et postea intēdo differēter apphenderem? sculpturas illas. Ex quo patet qz sensus prius apphendit totū qz ptes sic ē de intellectu suo. mō. Tercio. pbat p dūz eadez ppositiōez compando nomē suū diffinituz ad diffinitōez. quia diffinitū quod est quod dā totū prius cognoscit qz diffinitio que exprimit ptes eēntiales diffinitū. sic magis vlt cognoscitur qz singulare vel min? vlt. Scien dūz est qz i hoc rōe nō est oimoda similitudo s; est ibi similitudo quo ad hoc qz sicut diffinitū quod ē quod dāz totū eēntiale est prius notū p tibus diffinitōis. sic magis vltet sale quod est totū vlt est prius notūz 7 euidētius min? vlt quod est eius p subiectiua. S; in hoc est dissimilitudo. qz totū vlt seu ma

gis vlt est p? notūz suis p tibus subiectiuis noticia distincta 7 i or dīne distīnde cōcipiēdi. Totūz vō vlt eēntiale sic diffinitū est prius notū p tibus diffinitōis in ordine cōfule cōcipiēdi. vt ponit doctor subtilis dicit. tertia p tibus iniarum. Unde multa 7 oia scimus fm diffinitōez quid nois 7 cōfule quozā diffinitōes qd itauias ignoramus 7 sic nō habem? eoz. noticiā distī dāz. differētie igit 7 magis vltia sunt prius nota noticiā distincta. diffinitū vero 7 min? vlt est pri? notū noticiā cōfusa vt magis dicitur rabitur in sequētibz. Deinde manifestat pbus quod dixerat per signū. signū enī est qz cognitio vltis pcedit. qz pueri p tibus appellāt omnes viros patres 7 oēs fētas matres. 7 postea determināt vniūqz qz videlicet distīguēdo vniūz ab alio. Ad eēntiā 7 plantiēz hui? prologi vidēduz est de duob? vlt dēz de cognitōe vniuersaliā 7 de cognitōe causarū 7 principiorum. Quātuz ad primūz primo fm mēte; Scoti in p tibus metaphisice 7 in tertia dīl. p tibus sententiā p mittā aliquas distīdōes. Deinde subiūgam aliquas cōclūsiōes. Sit igit hec prima distīdō qz aliqd esse prius cognitū pōt esse triplē.

veratōis cui? vidēz causa i nobis prius generat 7 de qua est intētio in pposito. Secūdo mō aliqd est prius cognitū p tibus pfectiōis de quo dicit secūdo metaphisice. Tercio p tibus aequatōis: qz vidēz aliq potētia a dēqz sibi ē aliquod obiectūz cōmune itaqz nī bil apphendit nisi cōtētū sub illo 7 p rōez illius sicut se h; forte ens respectū intellectū de quo dicitur 2? de aia. Secūda distīdō ē illa qz vltius dicit dupliciter. vno mō causate. alio mō p dicitōe. p tibus mō dicit vltius illud qd in virtute sua cōtinet plures effectus. se cūdo mō illud qd est cōmuniūz 7 pōt de pluribus p dicitōe. Exēpluz p tibus deus respectū cuiuscūqz causae. Exēpluz secūdi aial respectū hominis 7 quodl; supius respectū inferioris. Tercia distīdō sit qz totū dicit dupliciter vel totalitate vniuersalitatis vel totalitate cōtētie eēntialis. primo mō sicut se h; omē supius respectū suoz inferioroz. nam ipsa inferiora respiciūt suū supius sicut partes subiectiue suū totū vniuersale. Secūdo mō se h; inferius respectū suoz supioruz. vt hō respectū aialis. Omē enī inferius cōtinet eēntialiter suū superius sicut totū suā ptes eēntialiter. Quarta distīdō est hec qz cō

fusus dicit dupliciter vel cōfusiōe vlt tatis que est cōfusiō p dicitōis. vlt cōfusiōe totius respectū suoz p tibus intrinsecarū. Primo mō de supius est cōfusus respectū inferioroz. secūdo mō totū eēntiale respectū suarū p tibus intrinsecarū. Quia distī dō est qz duplex est cōceptus. simpliciter simplex 7 non simpliciter simplex. Simpliciter simplex est ille qui non est resoluibilis in plures cōceptus vt cōceptus entis vel vltimaz differētiarū. Conceptus vero non simpliciter simplex est ille qui non pōt concipi ab intellectu actu simpliciter intelligentie. s; pōt resolu in plures cōceptus seorsuz cōceptibiles. sicut ē cōceptus diffinitū vel spēi. Sexta distīdō ē qz aliud est cōfusus intelligētie 7 aliud cōfuse intelligere. cōfusus enī idē ē quod indistīdū 7 hoc in distīdōe totius eēntialis in suas partes eēntiales vel totius vltis in suas partes subiectiuas. confusus igit intelligit aliqd idistīdū altero p dicitōe mōz s; cōfule dicit cōcipi qz accipit sic exprimit p nomen. distīcte vō qz accipit sicut exprimit p diffinitionez. p; at dīa istoz qz aliqd cōfusus pot accipi distīcte. possuz ei cognoscere aial qd ē qd dā cōfusus distīcte p sua intrinsecā. pot ēt aliqd distīctūz accipi cōfule. vt accipiēdo

hominē rātus fm quid nois vel in
vniuersali rātus. vt qz aial nō con
cipiēdo rātionale. Dis pmissis
pono tres cōclusiōes. prima ē illa
loquēdo de vli fm causalitatē cū
magis vltē est min^o nobis notum
q̄ min^o vltē. Dac cōclusiōes osten
do auctoritate Aristot. p̄io meta
phifice dicētis qz maxie vltia sunt
difficillissima ad cognoscēduz. cu
lusmodi sunt deus r̄ intelligentie.
Secūda cōclusio sit illa loquēdo
p̄dicatiue qz primū cognitū consu
se est min^o vltē puta spēs spēalissi
ma cur^o singulare fortis r̄ effica
cius mouet sensuz (sue sit visibile
siue audibile siue tangibile. pbat
p̄ Auiē. secūdo metaphifice dicen
tes qz metaphifica est vltia in ordi
ne doctrine. ergo p̄incipia aliarū
sciētiaz p̄nt cōcipi r̄ termini illaz
ante p̄incipia metaphifice. sed hoc
nō esset si oporteret p̄ius actualr
cōcipi cōcept^o coiores q̄ cōceptus
spēz spēalissiaz. Tercia cōclusio est
aita p̄mū cognitū actualr cognitōe
disticta ē cōuerfo. tale ei ē cōmu
nissimū r̄ q̄ sit sibi p̄p̄qua sunt p̄
ora. r̄ q̄ rectora sūt posteriora. p
bat qz hē didū ē nihil cōcipit disti
ctē nisi q̄ cōcipiūt oia q̄ includūt
in rōe ei^o cēntiali. ens at̄ icludit in
oib^o cōceptib^o q̄dicatib^o inferiorib^o
iupiorib^o r̄ alia magis vltia in cō

ceptib^o min^o vltib^o. Itēz ens non
pōt cōcipi nisi distictē cū nō hēat cō
ceptū simplr simplicē. simplr autē
simplex aut totalr scit aut totalitē
ignorat cū nō hēat resolutū in alios
cōcept^o. ergo ens cōcipi pōt distictē
sine alijs. alia at̄ nō sine eo. hoc idē
pbat qz metaphifica q̄ ē de ente ē
pōz s̄z Auiē. videlz p̄i^o i ordie di
stictē cōcipiēdi. qz ipsa h̄z certifica
re p̄im^o aliaz sciaz s̄z sit posteri
or in ordine doctrine. vñ p̄cessus
nālis ē ab imp̄cō ad p̄cām p̄ me^o
cōfule at̄ cōnoscer ē mediū q̄ inter
ignorat r̄ distictē cōnoscer. r̄ iō cō
fule h̄re dēm^o mathēatica r̄ p̄bist
cā vt distictā metaphificā q̄ distictē
h̄ita p̄nt alie scie distictē cōnoscer
Et hoc de p̄io p̄ncipali.

Quātū ad secū. lū articulū vt
dēduzē an ad cognitōz cōz rei d̄
pēdentis a quoz genere cause req
rar cognitio cōz cause. p̄o cō cui
dētia pono talē distictōz qz cōgni
tio ē duplex. q̄das imp̄cā qua. s.
cognoscit cā p̄ effectū dem̄tatione
qr. alia ē p̄cā r̄ pp̄ qd̄ q̄n. s. cōgno
scit effectū p̄ cāz. de p̄ia nihil ad
ppositū s̄ tm̄ de scōa. Juxta qd̄
pono talē distictōz. qz illa cogni
tio p̄cā d̄r duplr. vna ē qua res
cognoscit absolute quid est in se.
Alia est qua res nō soluz cognoscit
tur absolute in se s̄z et cognoscitur

13
in ordine ad aliqua a quibus depē
det. Loquēdo at̄ de cognitōe
p̄imo mō ponit talis cōclusio. ad
cognitōz p̄fectā cuius s̄z rei non re
quiritur cognitio cuiuslibet cause
hoc p̄batur sic. quoniam tūc seq̄e
retur qz ois diffinitio daret p̄ ad
ditamētuz hoc est falsuz ergo r̄c.
p̄batur cōtra. qz oēs cause a quibus
depēdent tales res sunt sibi extrin
sece r̄ nō sunt de cēntia diffiniti.
Itēz illud quod est quiditatie
diffinibile quocūqz alio extrinseco
non cognito pōt quiditatie notifi
cari r̄ cognosci quocūqz alio circū
scripto. patz qz diffinitio notificat
quiditatie seu essentia rei. sed effec
tus potest quiditatie diffiniri eir
cōscripta quacūqz causa extrinseca
vt homo p̄ anial rōnale. ergo pōt
cognosci quiditatie talibus causis
circūscriptis. Loquēdo autem de
cognitōe secūdo mō pōt poni talis
distictio qz huiusmodi cognitio ē
duplex. vna est in genere alia ex
tra genus. Cognitio p̄fecta in gene
re est cognitio rei infra limites vni
us generis sicut ille est p̄fectus sa
ber qui cognoscit ferruz sufficētē
fm qd̄ p̄tuz ad artē fabriles exer
cendā. r̄ illo mō ad cognitōz p̄fe
ctāz. s. rei naturalis. sufficit cogno
scere oia genera causaz fm qz nō
excedūt genus cōsiderationis natu

ralis. verbigratia. sufficit enīz cog
noscere primā causaz efficiētē in
quātuz est primū mouēs. nō autē
requirit eius p̄fecta cōgnitō in se
s̄z r̄ in alijs causis. Ad cognitōz
tamē rei extra genus qua cognosci
tur res fm omnē rationē fm quā
est cognoscibilis bene requirit cog
nitio quiditatie cause fm se. s̄z bec
cognitio nō pōt haberi in hac vita
qz autē requirat cognitio tal̄ cau
se p̄batur. quoniam sicut se h̄z res
ad esse sic ad cognosci. sed res q̄
tuz ad suū esse depēdet a suis cau
sis ergo r̄ et q̄tum ad cognosci. r̄
autē cognitio p̄fecta q̄ ē extra ge^o
nō sit hōi possibilis haberi in hac
vita patz ex hoc qz cognitio quaz
habem^o de p̄ia causa q̄ de^o est ē
valde cōfusa r̄ indisticta vt videt
secūdo metaphifice. Violentā etiā
cognitōz hēm^o de reb^o nō tātum
loquēdo de eaz cognitōe in ordie
ad aliū a quo depēdet. s̄z et de co
gnitōe qua cognoscit absolute qd̄
sunt in se res ipse cuz obscure cog
noscam^o diffinitōes seu qd̄itates
rerū taz substātie q̄ accidētū. ip̄e
ei h̄nt dari p̄ genus ad d̄rias. d̄rie
at̄ cēntiales rez sunt nobis ignote
fm Boetiū. r̄ iō vt in plib^o in dif
finitionibus rerum circumloquimur
differentias essentielles nobis
ignotas p̄ alia nobis magis nota.

vt puta p. pprietates et passiones
earū. unde et passiones posteriores
aliqui pbant de subiectis p passio
nes priores vt hñe angulos eqles
duobus rectis. pbat de triangulo
p habere angulū extrinsecus equa
lentē duobus intrinsecis sibi oppo
sitis que est p̄ia passio trianguli.
vt visus est in p̄ima parte huius
compendij.

Exesse est

igitur et. Posito ordi
ne dicendorū nūc exegē

Aristo. intētus. Et qz vt dictū est
pcedendū est a p̄ncipijs sub mō
vli ad alia sub mō p̄ncipali. iō in
illo libro qui p̄im⁹ est in philoso
phia naturali determinat Aristot.
de p̄ncipijs rerū naturalium in vli.
Et circa hoc poit varias opinioēs
philosophorū antiquorū. quorū q
das posuerūt vnū p̄ncipiū. Alij
vō plura. Itēz ponētes vnū p̄nci
piū quidā loq̄bant nō naturalr
qz negabāt motū qui concedit ab
oibus naturalr loq̄tibns. et isti
fuerūt Parmenides et Melisus q
posuerūt oīa esse vnū ens imobile
et ex hoc mouebātur. qz oēs antiq
phi solū posuerūt materiale p̄nci
piū et non formale. et hmoi mate
riale p̄ncipiū dixerūt esse corpus
et ens in actu. quo posito qz mate

ria semp manet semp māebit ens
in actu. et sic oīs transmutatio erit
alteratio. sola vō materia erit sub
stantia. oīa at alia erūt accidentia.
hōi smoi at accidentia fm Parmē
des et Melisus erāt solū q̄das ap
parentie et quedā existimatōes q̄
tus ad sensus. nihil at erant ex pte
rei. Cuius igitur fm ipsos sola mate
ria erat substantia et ens et esset tan
tus vnū p̄ncipiū materiale seque
bat oīa esse vnū ens. Et qz accidē
tia fm eos nō erāt nisi q̄dam esti
matōes sensus. nihil autē erant ex
parte rei. ideo ponebant nihil a p
te rei moueri. licz sensui apparetz
oppositū. et sic dicebāt omnia esse
vnū ens imobile. Alij vō phi
losophi ponētes tātus vnū p̄nci
piū naturaliter loq̄bant. qz conce
debāt motū. et horū qdā ponebāt
ignē esse p̄ncipiū rerū naturalium.
alij at aerē. alij vō aquam. et dice
bant isti philosophi alia generari
ex hoc p̄ncipio p densitatez et ra
ritate seu excellētiā et defectū. ad
que p̄nt reduci magnū et puū que
posuit Plato esse p̄ncipia. poit
tū phūs d̄riāz inter d̄ctos phūs
et platonē. plato. n. p̄cebat vnitatē
ex pte forme. pluralitatez vō ex pte
matie. s. magnū et puū. alij at ecō
tra p̄cebat vnitatē subiecti seu mate
rie contrarietate et pluralitē r̄spcū for

12
Pro cui⁹ euidētia sciēdus pla
tonē non mere phatus fuisse. Cog
nitō enī n̄ra incipit a sensu et a sen
su rēdit ad intelligibilia. plato vō
ecōtra ex intelligibilibus i sensibi
lia. et sicut vidit esse ex pte intelle
ctus sic credidit esse ex pte rei. Et
qz intelled⁹ ex plibus p̄ncipijs ab
strahit vnū v̄le. qz p̄ncipalia sūt
mālia r̄spcū v̄lis et abstractō ma
gis fit ex pte forme. iō posuit plu
ralitatez ex pte materie et veritatez
ex pte forme. Credidit enī qz sicut
intelled⁹ intelligit vnū v̄le qd est
vnū p̄ter multa sic estz in remz na
tura qz videtis esset aliqz hō sepa
tus a p̄ncipalib⁹ hōibus sicut in
telligit p̄ter p̄ncipales hoies. et il
lus homiez sic abstractū dicit esse
idea; sine exemplar et forma; et q
ditatē omniū p̄ncipalium hominū
Ad cuius exēplar dicit oēs hoies
fieri et generari. Isti vero natura
les ex sensibus p̄cesserūt ad intel
ligibilia. videbat. n. qz vna forma
non sit alia. raritas enī nō sit den
sitas. s; materia que est sub forma
rari efficit postea sub forma den
si. Sic igitur est vnitāz fm eos ex p
te materie et pluralitas ex pte for
me. Notādū at qz plato d̄riāz ex
parte materie posuit esse magnū
et parū. et posuit ydeas esse sup
intelligētiā sup aīas et sup mate

ria; corpales. et vna et eadē ydea
imprimebat similitudinē suā in intel
ligētiā aīas et materiā corpalem.
sed intelligētiē rapiebat illaz influ
entiā magis v̄lr. aīa vō min⁹ v̄lr.
materia vō corpalis oīo corpālī.
Et qz oē receptiuū hz aliquo mō
rōz materie. iō oīa illa erāt aliquo
mō materialia r̄spcū ydee. Ex p
te igitur materie erat parū et mag
nū fm qz magis et min⁹ vniuersali
ter recipiebāt influx⁹ ideales in
intelligētiā aīas et materiā corpa
lem. ponētū autē plura p̄ncipia
quidā ponebāt ea finita vt empe
dodes qui ponit quatuor elemēta
esse p̄ncipia rerū naturalium. alij
vero ponebāt ea esse infinita cui⁹
modi fuit Anaxagoras et Anaxi
māder. In hoc at cōueniebāt illi
tres qz ponebāt esse qdāz chaos
cōfusū a quo dicebant segregari
formas cōtrarias in ipso latitatez
Differēbat tamē in hoc. qz Empe
dodes posuit in illo chaos esse cō
fusa et cōmixta quatuor elemēta
Anaxagoras vō et Anaximāder
posuerūt illud cōfusū esse mixtū
ex infinitis reb⁹. Et vltra hoc po
suit Anaxagoras illud nō solū eē
p̄ncipiū materiale omniū s; etiā
effectiuū. posuit enī illud esse qui
ditatiū. differēbat insuper d̄cti
philosophi. quia Empedocles po

suit selet gñari mūdū ita q̄ ex quo
inceptit intellectus diuin⁹ accipere
aliquid ab illo cbaos continue se
pauit ⁊ nūquā cessabit. vnde ibi
posuerūt quodlibet esse in quol⁹.
Nāz in quol⁹ posuerūt esse infini
tas ptes auri ⁊ argēti ⁊ sic d̄ alijs.
Et si quereret si oīa sint in oibus
quare est nominū differētia. rñde
bāt q̄ noiabant ex eo q̄ suphabū
dabat in ipsis ita q̄ illud q̄d plus
bz de auro noiatur ⁊ apparz esse
aurū ⁊ sic de alijs. Democritus. n
ponit pziptia infinita posuit eniz
Athōs vl̄ corpa idissibilia ēē rez
pziptia. istal̄ ergo opōs pugnāt
pbus d̄ q̄b⁹ cā breuitatis s̄ sedeo

Inde quia

Philosophus impugnā
do huiusmodi opiniōs tractat de
distinctione totius a suis partibus.
⁊ de cognitiōe infiniti. iō circa ista
aliqua lr̄ imozaboz. ⁊ pziō videb̄
de distinctione totius a suis ptibus
Secūdo ne pcedam⁹ p̄ ignota in
cidēter tractabitur d̄ distinctionū
varia acceptōe. tertia vero de in
finiti cognitiōe. Quātuz ad pzi
muz in quo est cōsiderādus de di
stinctione totius a suis ptibus ponā
tres cōclūsiōes de mente doctozis
subtilis dis. 3^a. tertijs sentētiarū.
Quarū pziama hec est Compositū

p se vnā pata cōpositū ex materia
⁊ forma dicit formalr̄ aliqua; en
titatē distinctam ex natura rei ab
entitate suaz partiū siml̄ sumpta
ruz. hoc ostēdit sic. Cōpositum est
termin⁹ generatōis p se pziō ex se
pziō metaphisice. ergo dicit aliq̄
entitatē ab ei⁹ pibus distinctam
pbatuz cōia qz termin⁹ generatio
nis hz aliqua pziā entitatē p du
ctaz p generatōz. alioq̄n generatō
terminaret ad nihil. Confirmat
qz si ābe ptes pexisterēt nō minuf
ēēt pductio cōpositi. ex^o i rebrecti
ōe qz rebrectio ē ad ēē cōpositi. pte
rea ētitates pziuz pnt ēē corrupto
cōposito ergo distiḡ a pte rei. cōia
ē euīdēs. qz alr̄ idē sil̄ ēēt ⁊ nō ēēt
q̄d estz oppositū pmi pncipij. sed
aīis p3 p phm. vij. metaphisice de
ista sillaba ba. qua corrupta pnt
seozsuz remanere. a. ⁊. b. silr̄ p3 in
alijs cōpositis. Item hec vide
tur ēē exp̄sse in rēto phi i hoc pziō
vbi mouēs dubitatiōez de distin
ctōe totius a suis ptibus dicit q̄ si
vtraqz ps est vnā ⁊ idēz cū toto se
quit q̄ ipsuz totū est sicut indiuisi
bile q̄d est falsuz. Et pbat cōiam
quia si ptes sunt idēz cū toto tunc
erūt idēz inter se p illaz regulaz. q̄
cumqz vni ⁊ eidēz sunt eadēz inter
se sunt eadē. Ex quo sequit totum
ēē indiuisibile cū nō hēat distia

19
ctas ptes. Trē cause intrinsece
aliquid causant non se nec altera
alterā. quia pziptia non sunt ex
alterutris pziō hui⁹. ergo causant
aliud. s. cōposituz. sed omne causa
tuz a parte rei diuidit a suis cau
sis. quia nihil causat seipsum igit
⁊c. Ex materia igit ⁊ forma vni
tis resultat seu originalr̄ pullulat
⁊ causat aliqua tertia entitas ipsi
us cōpositi. Sed contra hāc
cōclūsiōē arguit dupliciter. pziō
p Lōmentatorē pziō phisicōz vbi
videt̄ dicere q̄ totū est aliud a q̄li
bet pte nō tū ab oibus sil̄ sumptis
Preterea ad idē qz si sic ergo
diffinitio nō diceret totā q̄ditates
diffiniti. cōis est falsuz euīdēter. p
bat cōia qz tunc in cōposito essent
tres res. s. materia ⁊ forma ⁊ illa
entitas. Tercia diffinitio autē nō
ē nisi due res. s. materia ⁊ forma.
vel genus ⁊ differētia. Ad primū
de Lōmentatore dicēdus q̄ Lōm
mentator non distinguit ibi inter
illud quod est p se vl̄ quod nēcio
cōcurrūt. Sic eni se hnt vniō par
tiū ⁊ esse totius q̄ nēcio cōcurrūt.
non tamē oportet q̄ sint idēz. sed
vniō est respectus ⁊ esse illud ē ab
solutū. nec est incōueniēs aliquod
absolutuz pexigere q̄d dico respe
ctū. vniuersaliter eni absolutū cau
satū a plurib⁹ causis pexigit vniō

nē ⁊ appropriatōez illaz causaruz
in causando. ⁊ ita pōt entitas hec
totius absoluta esse. lz nēcio peri
gant vel coexigant vniōē pziū.

Ad secūdus de diffinitōe dicē
dū vno mō q̄ diffinitio dicit totā
quiditatē diffiniti nō cōprehēsiue
sed explicatiōe ⁊ indicatiōe inquirā
indicat pziptia intrinseca ⁊ eēn
tialia diffiniti. Vel aliter pōt dici
q̄ diffinitio ē dicēda totū hns par
tes sic diffinitū. sic eni se hnt ptes
diffinitōis ad ptes diffiniti sic to
ta diffinitio ad totū diffinitū. vtz
vij. metaphisice. ⁊ sic tota diffinitio
est aliud a suis ptib⁹ sic totū diffi
nitū ē aliud a suis ptib⁹. Tota igit
diffinitio indicat totā eēntiā diffi
niti nō obstatē q̄ diffinitū sit aliō
a suis ptib⁹. Secūda cōclūsiō est
ista entitas cōphēdēs alia ab enti
tate pziū est entitas absoluta. hoc
appet p rōes pcedentes. tuz qz ge
neratio nō ē p se ad respectum vt
p3 ex hoc q̄nto. tuz qz cause abso
lute maxie intrinsece non erūt p̄cise
aliquō respectiū formalr̄. qz abso
lutū nō est p̄ eēntial̄ respectiui. tū
qz q̄ditates oīuz absolutoz vt in
cludētes māz ⁊ formā ⁊ vt diffini
biles. qz vt sic sūt spēs generis ab
soluti non sunt formaliter entia
relatiua. quod tamen oporteret si
entitas p̄pria totius estz resp̄ctūs.

Item qz solus secundus non sufficit
 ad hoc qz tota diceret per se unum.
 qz in toto uno patens est per se re
 spectus essentialis partis ad partes
 videlicet d' opedita accens ad sub
 lectu. Tercia conclusio est illa qz
 ista entitas opposita alia ab entitate
 partium est forma totius. Ad cu
 ius evidentiam sciendum qz si intelli
 gatur in toto preter forma partis
 eius que est in homine anima intellecti
 ua esse alia forma quasi supvenie
 tes illi que sit aliquid illius totius.
 Et cum dividat forma totius contra
 forma partis. qz completius constituit
 sit totu q' illa alia forma partis. il
 le intellectus est falsus. qz tunc est in
 homine alia forma constituit homines
 particularior anima intellectiva qd e
 falsus. Item si intelligat qz for
 ma totius sit aliqd mediuz vincens
 forma partis cum materia ad constitu
 endu unu per se. Si ille intellectus
 est falsus. qz de ipsa posset queri
 quo facit cum materia et forma
 partis. si ex se ita pot dici de for
 ma partis qd ex se est facere unu
 si p aliud erit processus in infinitu.
 Ideo dico qz ultra ultimam forma
 que perficit materia. et ex hoc dicit
 forma partis non est necio ponere ali
 qua forma quasi perficere tas ma
 teria q' formam. qz materia et for
 ma non sunt in toto partes eiusdem

rationis siue elementa per se ab
 aliquo actu tercio. sed unu est pro
 prie perfectibile et aliud actus. Et
 hec ratio quare p se faciunt unu p
 ex. viij. metaphice. Si tamen intel
 ligat forma totius non aliquid con
 stituit totu sed ipsa natura tota.
 ut quiditas hoc modo concedit qz for
 ma totius est alia a forma partis.
 Quod autem quiditas possit dici forma
 patet p. p. h. m. qz metaphice
 caplo de causa que quidem est for
 ma totius non forma informis. sed
 forma qua suppositus est ens qui
 dicitur. non quidem qz forma totius
 sit quasi causa ipsius cuius materia
 et forma partiali causant quasi to
 tu. sed est ipsius totu absolute con
 siderata s'm moduz quo loquitur
 Avic. qz metaphice qz cognitas
 est tantu equinitas. Veru quia ut
 dictu e duplex est forma. scilicet forma
 partis et forma totius. sic duplex
 est materia correspondens cum mate
 ria et forma opponat relatiue ex se
 cudo huius. qz quot modis dicit
 unu oppositor tot dicit et reliquu
 ex prio topicor. Est enim materia
 forme partis correspondens que e pn
 cipiu essentialis rei constituit cum for
 ma unu ens per se. Exemplu i ho
 mine. materia partis est corp' for
 ma vero est anima. Et est materia cor
 respondens forme totius. que quidem

materia est proprietates siue d'ia in
 diuidualis et pot vocari hec ceitas
 de qua amplius dicit qzto meta
 phice. forma autem totius ei corre
 spondens est ipsa quiditas rei ab
 strahens ab huiusmodi differetia
 indiuiduali ac omnib' predicatis p
 accens sicut dictu est prius qz equi
 tas est tantu equinitas. et hec d'ca
 sint de primo articulo.

Quatu ad secundu articulu
 in quo videndu est de varia acce
 ptione distinctionu. Sciendum qz
 ab aliquibus sequentibus doctores
 subtilem ponunt septem modi disti
 ctionu. quoz primus est distinctio
 rois. secundus est distinctio ex natu
 ra rei. tertius est distinctio forma
 lis. quartus distinctio realis. quin
 tus distinctio essentialis. sextus di
 stinctio se totis subiectiue. septim'
 e distinctio se totis obiectiue. quib'
 e contra correspondent septem modi
 identitatu. quoz primus est identi
 tas rois. secundus est identitas ex
 natura rei. tertius est identitas for
 malis. quartus identitas realis. qu
 tus identitas essentialis. sextus iden
 titas se totis subiectiue. septimus
 identitas se totis obiectiue. Di autem
 modi identitatis pnt cognosci per
 modos oppositos distinctionum.
 quoz primus est distinctio rois.

Ad cuius evidentiam prio sciendu

est qz ratio multiplex accipit. uno
 modo p diffinitioe. sic enim diffinitio
 quiditativa dicit ratio formalis.
 Alio modo pro causa ita qz pot disti
 gui ratio sic distinguit causa. alio
 modo p potentia rationali vel ratiocina
 di. alio modo p actu ratiocinadi. alio
 modo p obiecto illius actus. ultimo
 modo put opponit rei. Item nota
 duz qz duplex est actus intellectus.
 qz quida est rectus quidam collati
 uus. Actus rectus appellat quo in
 tellectus fertur sup aliquam rem. ut quu
 intellectus intelligit rosas. alio modo
 collatiuus appellat prout rem in
 tellecta comparat ad seipsa vel ad
 alia. Distinctio igit rois est que h'
 fieri p actu intellectus compatiui ut
 for. est for. Sor. positus a parte p'di
 cati differt a sorte posito a parte
 subiecti sola roe et non a parte rei
 Sed contra hoc arguit sic. qz
 talis distinctio facta p intellectu vel
 sicutur a re vel non. si sumit a re er
 go non soluz est rois. si non sumitur
 a re ergo est signetuz. Confirmat
 nam intelligere ficticio modo est intel
 ligere aliter qz est. ergo simpliciter
 intelligere aliq' distincta s'm rones
 sine hitudine ad aliquam distinctioz
 veraz et realez. hoc est ficticio modo
 huius distinctioz rois intelligere.
 Ad primu dico qz distinctio ra
 rois sortis et roborat ex non repug

nātia rei ad sic vel sic concipi. Ex hoc ē sequit̄ q̄ talis distinctio nō ē vera fictio. Ad affirmationes vero dico q̄ intelligere rez aliter q̄ est potest capi dupl̄. vno mō intelligēdo ipsas nō eo modo quo est. non tñ q̄ intelligatur mō repugnāti sibi. vt intelligēdo lineā que vnitur materie sensibili non intelligēdo huiusmodi materiā nō repugnāt rationi linee. Alio mō intelligēdo rez modo repugnanti sue nature. vt intelligēdo deū corporeū Dico igr̄ q̄ ille qui intelligit rē aīr q̄ est secūdo modo fallitur non at primo modo. Sic in pposito qñ intelligatur distincta fm rationes absq̄ bitudine ad aliqua fm rem distincta non erit talis aietas.

Secūdo mod̄ distinctionis ē distinctio ex natura rei. illa at̄ distinguitur ex natura rei d̄ qbus p̄dicata cōtradictoria p̄nt verificari p̄ter opus intellcūs vt se habēt totus ⁊ partes. sup̄ius ⁊ inferius. Totū. n̄ h̄z esse quid cōstitutū. p̄tes autē nō cōstitutū. constitutū at̄ ⁊ non cōstitutū sibi cōtradicit̄. Sīr sup̄ius p̄ter opus intellcūs ē multiplicabile in pl̄ibus. inferi⁹ vō non multiplicabile. multiplicabile at̄ ⁊ nō multiplicabile sunt cōtradictoria. sic ē distinguitur modus intrinsecus a re cui⁹ est modus. vt eētia diuina a

sua infinitate. hūanitas ⁊ sua finitas for. ⁊ differētia eius individuālis. albedo ⁊ ei⁹ gradus intrinsecus ⁊ sic de alijs. Est autē modus intrinsecus qui addit̄ alicui nō variat rōez eius formale. vt p̄ de albedine ⁊ ei⁹ gradibus. Albedo ei intēsa ⁊ rēssa sunt e⁹ dē rōis formalis. vt. n. dicit Scotus. vi. dist. primi sniaz. In quocūq̄ gradu intelligat̄ esse aliqua p̄fectio q̄ gradus ē gradus illius p̄fectionis nō tollit ratio formal̄ p̄fectōis p̄pter istū gradus. Est autē mod⁹ intrinsecus inseparabilis in actuali exsistentia a re cuius est. Inexistit enī rei cuius est ⁊ ipsam intrinsece modificat. licet autē modus intrinsecus non sit per se in genere cui⁹ nō sit nec genus nec differentia nec species. tamen per reducōem pōt poni in eodez p̄dicamēto cui⁹ eo cuius est modus. Et si querat̄ quare Aristo. nō fecit mētionē de huiusmodi modo. Dicēdum q̄ nō curauit nisi de his quozus noticia requirit̄ ad demonstratōez. modus autē ille nō exigitur ad demonstratōem. nec est modus ita evidens sicut alij scilicet modi dicendi per se. ⁊ ideo non curauit ponere illuz moduz. Licet autē modus intrinsecus non pertineat ad primū moduz dicendi perse cum non sit de

17
distinctioe quiditatis eius cuius est modus. tamen videtur esse intimius ei cuius est modus q̄ propria passio cum reducatur ad idem genus. Non est autem inconueniens propriam passionem esse alterius generis a suo subiecto. h̄z sit idem realiter cum ipso vt videtur in articulo huius capituli. Unde dicit Scotus tercia distinctioe primi sententiarum. cum dico infinitum ens nō habeo conceptum quasi per accidens ex subiecto ⁊ passione. nec conceptum per se secunduz subiectum in tanto gradu perfectionis scilicet infinitatis. Similiter albedo intensa non dicit conceptuz per accidens sicut albedo visibilis immo dicit gradum albedinis in se intrinsecum. Tercius modus distinctiois est distinctio formalis.

Pro cuius declaratione aliqua sunt premittenda. Et primo sciendum est quod formalitas siue quiditas potest vno modo sumi pro eo quod est distinctio quiditatis vel pars distinctiois alicuius. ⁊ omnia formaliter contenta in speciebus specialissimis siue generis siue differentie vsq̄ ad ens inclusiue sunt formalitates siue q

ditates. ⁊ hoc nō incongrue. formalitas enī dicit̄ a forma. forma autē est principiū cognoscēdi cōpositioez. Illa ergo que cōtinētur in distinctioe alicuius cōgrue dicuntur formalitates cum sine illis distinctioe cognosci non possit distinctum vt dictuz est secundo capitulo huius primi videlicet in prologo. Alio modo ab alijs sumitur formalitas magis ample ita quod cōueniat non solum his que sunt distinctioibus vel includantur in distinctioibus alioruz sed ⁊ alijs. vt in diuinis possunt sumi formalitates licet deus non possit proprie distinctioiri cum non sit in genere. Et sic distinctio. formalitas est ratio obiectualis reperta in re ex natura rei comprehensa ab intellectu quā non oportet semper mouere intellectum dummodo intellectus possit terminare actum. quod dicitur pro tanto. quia licet aliquid possit actum intellectus terminare nō tamen mouere potest ad sui distinctioem. sicut cōmuniter dicitur quod relationes non mouent intellectum ratione dependentie. Et quia non sunt aliquod absolutum ⁊ tamen terminant actū eius. sicut negationes terminant licet nō moueant. qz nō sunt formaliter entia

Dicitur autem ex natura rei propter aliam qua que terminatur actu intellectus non tamen ex natura rei. ut sunt se eundem intentiones que fabricantur per intellectum. Ex qua distinctione deducitur correlarietate que quocumque possunt distingere concipi per intellectum habet distinctas formalitates ex natura rei. Item notandum quod secundum philosophum primo posteriorum quod quatuor sunt modi dicendi per se quorum sufficientia secundum aliquos sic accipi potest. Omne enim predicatum vel est intra quidditatem uel rationem subiecti vel extra. si intra sic est primum modus qui est quando idem predicatum de seipso. vel diffinitio vel per eius diffinitionem. si autem predicatum est extra rationem subiecti vel habet causas in subiecto vel non. si sic vel illa causa enunciat expresse vel non. si enunciat expresse est quartus modus ut cum dicitur interfectus interit propter interemptionem. si non enunciat expresse sic est secundus modus secundum quod passio dicitur de subiecto. ut homo est risibilis. hic enim licet in subiecto sit causa predicati non tamen enunciat. si autem predicatum non habet causam in subiecto tamen subicit illud quod natura est subiecti sic est tertius modus. Et quia substantie primo competit subiecti sic est tertius modus. Et quia substantie primo competit subiecti ideo ille modus attribuitur maxime substantie

12
Alii ponunt quod ille tertius modus est magis modus essendi quam dicendi. Est enim esse per se sine solitarie. Aliter potest fieri sufficientia secundi et quarti modi et forte magis ad mentem Scoti dicitur. vii. tertiis iniarum. Secundus enim modus est quando in subiecto includitur causa necessaria predicati. ut homo est risibilis. risibilitas enim necessario consequitur rationalitatem que includitur in homine. Quartus modus est quando in subiecto includitur prima ratio inherencie predicati sed non sit necessaria inherencia ut voluntas vult et calidum calefacit. iste enim licet sint contingentes tamen sunt immediate. Dismissis dico quod illa dicuntur formaliter quorum unum non includit aliud in primo modo dicendi per se. ut in predicamentis genus et differentia subiectum et propria passio. Quartus modus distinctionum est distinctio realis. Illa autem dicuntur realiter que sunt res et res non aliquid rei. Illa vero sunt res et res quorum unum est generans et aliud genitum. quia nulla res seipsam gignit ut sic secundum Augustinum in primo de trinitate. ut in diuis pater et filius. Item illa sunt res et res quorum unum potest corrumpi alio remanere et e converso ut fortis et platonis. et albedo et paries. hec omnia dicuntur realiter et sic de alijs. Illa

autem sunt aliquid rei que includuntur in una et eadem re. sicut genus et differentia in albedine. Item alia regula potest poni de distinctione reali quod illa sunt res et res et distinguuntur realiter quorum unum potest corrumpi alio remanere. licet non e converso. ut deus et creatura sunt damnum et relatio. Hec tamen regula videtur pati instantiam in toto et in partibus. si totum et partes distinguuntur tantum ex natura rei et non ex distinctione reali proprie dicta. quia totum posset corrumpi partibus remanentibus non tamen e converso. Et ideo si sic ponitur oporteret addere illi regule quod illa distinguuntur realiter quorum unum potest corrumpi alio remanere licet non e converso. duobus tamen unum non includatur in alio. sicut pars in toto. Quintus modus distinctionum est distinctio essentialis. illa distinguuntur essentialiter que per aliquam potentiam possunt separari ut fortis et platonis. Est autem differentia inter distinctionem essentialem et realem. quia distinctio realis in plus se habet quam essentialis. et quod eadem distinguuntur essentialiter distinguuntur realiter non tamen e converso. et tamen non reperitur nisi una instantia videlicet in diuinis. ubi est distinctio realis personarum cum uni

13
tate essentie. Sextus modus distinctionum est distinctio se totis subiective. illa autem dicuntur se totis subiective quarum realitates sunt distincte et ab invicem separate in actuali essentie. ita quod non conveniunt in aliqua realitate subiectiva seu actu existente. ut duo individua eiusdem speciei. non tamen coincidit hec distinctio cum distinctione reali. quia tibi non requiritur de necessitate separatio actualis. hic autem requiritur. Unde corpus et anima unita distinguuntur realiter. quia licet non sine separata actu tamen possunt separari. et unum potest corrumpi alio remanente. et tamen non distinguuntur se totis subiective. conveniunt enim in realitate subiectiva cum ex his constituantur unum ens per se scilicet homo. Licet sic dicatur ab aliquibus.

Aliter tamen potest dici et forte magis ad mentem Scoti quod illa distinguuntur se totis subiective que non conveniunt in aliqua realitate potentiali et contrahibili ad ipsa per alias realitates. ut deus et creatura. Cum enim deus sit simplex non est in eo ordo realitatum quarum una contrahit aliam. de quo magis quarto metaphisice capitulo primo.

Septimus modus distinctionum est distinctio se totis obiective. Illa

eni sic distinguuntur que in illo co-
ceptu reali quiditativo conveniunt
ut sunt due ultime differentie. Sic
igitur sunt septem modi distinctionum.
qui quidem sic se inferunt quod ultima
arguit omnes alias et penultima ar-
guit omnes alias propter ultimam sic
descendendo usque ad primam non autem
ecceverso sic se inferunt. prima enim
non arguit secundam nec secunda ter-
ciam et sic de singulis ascendendo
usque ad ultimam. His autem
septem modis distinctionum correspon-
dent per oppositum septem modi iden-
titarum. Primum est identitas rationis
secundum identitatem ex natura rei. ter-
tius formalis. quartus realis. qui-
tus essentialis. sextus identitatis se-
totis subiective. septimus se totis
obiective. Iste autem identitates
non sic se inferunt sicut distinctiones.
sed per oppositum. ultima enim non ar-
guit penultimam et sic descendendo
usque ad primam. sed prima arguit
secundam secundam tertiam et sic ascen-
dendo usque ad ultimam. Ex pro-
dictis infero aliquam correlariam. Pri-
mum est quod maior identitas que pos-
sit esse est identitas rationis. Secun-
dum est quod minor identitas que pos-
sit esse est identitas se totis obiecti-
ve. Tercium est quod cum identitate ra-
tionis inferunt omnes alias. Tercium se

cundum quia identitas obiectiva nul-
lam alias inferunt. Tertium est quod maior
distinctio que possit esse est distin-
ctio se totis obiective et minor est dis-
tinctio rationis. Ratio primi est quod
distinctio obiectiva inferunt omnes ali-
as distinctiones. Ratio secundi est quod
distinctio rationis nullam aliam inferunt.
Quartum est quod cum distinctio rationis
stat identitas ex natura rei et cum
distinctio formali stat identitas rea-
lis et sic de singulis ascendendo. un-
de animal et homo distinguuntur ex na-
tura rei et tamen sunt idem formaliter
cum animal includatur in hominem in pri-
mo modo dicendi per se. Item modus
intrinsicus et illud cuius est modus
distinguuntur ex natura rei. et tamen
sunt aliquos proprie non distinguuntur
formaliter. quod ad distinctionem
formalem requiritur quod sit quiditas.
et quiditas modus autem intrinsicus
proprie non est quiditas vel forma-
litas. quia quiditas addita alteri
quiditati variat rationem eius forma-
lem seu constitutum per illam. ut ratio-
nale et irrationale additis alteri consti-
tuunt species. species autem habent
varias rationes formales non sic
modus intrinsicus. Quintum est
quod cum distinctio obiectiva nulla
stat identitas. Sextum est quod cum
identitate reali stat distinctio for-

malis et ex natura rei. hec omnia
patent ex premissis.

Confirmat illud ultimum corre-
lariu accipiendo albedinem que est
una res et forma simplex et conve-
nit cum nigredine in ratione coloris
et differt a nigredine per propriam
differentiam specificam. Eius igitur idem
non possit a parte rei finem idem cum
alio convenire. et dicere oportet quod
realitas a qua sumitur genus albe-
dinis per quam convenit cum nigre-
dine sit alia a parte rei a realitate
a qua sumitur differentia per quam
differt a nigredine. non est autem
alia realiter cum albedo sit simplex
forma. ergo est alia formaliter et
ex natura rei. cum illa convenientia
albedinis et nigredinis sit a parte
rei secunda operatione intellectus. et
sic patet correlarium.

Sed contra illud arguitur tri-
pliciter. primo sic. Omne ens autem
est reale aut rationis. ergo omnis
distinctio autem erit realis aut rationis
consequenter patet. quia distinctio est
passio entis ex quarto metaphice
Item illa que distinguuntur for-
maliter distinguuntur quiditate.
sed quecumque distinguuntur quidi-

tative distinguuntur essentialiter.
cum quiditas et essentia sint idem
que autem distinguuntur essentialiter
distinguuntur realiter ut prius
patet. ergo quecumque distinguuntur
formaliter distinguuntur realiter.

Item formalitas dicitur a for-
ma. igitur ubi erunt plures formalitates
erunt plures forme. Item forma-
litas est quedam realitas. ubi
autem sunt plures realitates sunt
plures res. et sic distinctio realis.

Ad ista dicendum. Ad primum
quando dicitur quod omne ens autem
est reale aut rationis. ergo et omnis
distinctio. Dico quod distinctio realis
est duplex. quedam est large sumpta
quedam vero stricte. Distinctio realis
large sumpta est omnis distinctio
quod habet esse circumscripto
omni opere intellectus. Et de ista
dico quod verum est quod sicut omne ens
autem est reale aut rationis. sic omnis
distinctio autem est realis idem non
fabricata per intellectum aut fabri-
cata per opus intellectus. Alio modo
distinctio realis sumitur stricte per
divisionem que est inter rem et rem.
et de illa non est verum quod omnis
distinctio sit realis vel rationis. distinctio
ei formalis non est realis hoc modo.

quia non est inter rem et rem. Nec est ratioe quia non est fabricata per opus intellectus ut patet ex predictis. Ad secundum dicitur quod que distinguuntur quoditate distinguuntur essentialiter negatur contra. Ad primum dicitur quod quoditas et essentia non sunt idem adequate. quoditas ei est in parte quod essentia. unde quoditas abstracta ab esse sicut entitas a substantia. et sic cum identitate essentie stat pluralitas quoditatis. Ad tertium cum dicitur ubi sunt plures formalitates ergo plures forme. vel plures realitates ergo plures res non videtur contra. Essentiale enim dicitur ab essentia sicut formalitas a forma. et tamen non sequitur in diuisis sunt plura existentia ergo plures essentie. Pro quo sciendum quod essentiale in diuinis non distinguitur contra accidentale cum nihil deo accidat. sed distinguitur contra notabile. illa enim dicitur essentialia in diuinis que sunt contra tribus personis. ut sunt potentia clementia et sapientia et sic de alijs. Notabilia vero dicitur per que notificantur distinctio personarum diuinarum et sic illa non sunt contra tribus personis. Assignantur autem coniter quique notiones. Innascibilitas generatio actiua generatio passiuua spiratio actiua spiratio passiuua. Innascibilitas conuenit uni soli patri. solus enim pa-

ter est ingentus et innascibilis. cui solus pater sit subsistens non productus. Generatio actiua seu paternitas quod idem est etiam soli patri conuenit. Generatio passiuua siue filiationis conuenit soli filio. Spiratio actiua conuenit patri et filio. Spiratio vero passiuua spiritui sancto solus conuenit.

Quatuor ad tertium articulum ubi videndum est de cognitione infiniti secundum intentionem doctoris subtilis secundum doctorem metaphisice. Primo ponuntur aliquas distinctiones. secundo ostenduntur aliquas conclusiones. De primo sit illa prima distinctio quod infinitum potest capi tripliciter. scilicet negative priuatiue et contrarie. primo modo dicitur infinitum quod non est aptum terminari sed repugnat sibi. et sic punctus est infinitus ut habet tertio huius sicut vox dicitur inuisibilis. Infinitum priuatiue dicitur quod priuatur finitatem in apto nato fieri vel finire. Infinitum autem contrarie dicitur quod negat finitatem et ponit contrarium. Et illo modo loquitur Boetius super predicamenta capitulo de qualitate ubi dicit Philosophus quod qualitas inest habere contrarium. sicut iusticia contrariatur iniusticie. iniustus autem contrarie dicitur qui habet habitum contrarium ex ad-

bus generatum. sic infinitum contrarie negat finitatem ponendo contrarium puta infinitum extensum si ne termino. Illud infinitum contrarie sumptum potest sumi dupliciter. Uno modo ut actu existens sine terminis. Alio modo quod sit tale in potentia quod diffinit Philosophus tertio huius dicens quod infinitum est cuius quantitatem accipientibus semper est accipere aliquid ultra. ita quod quatenus accipitur semper est aliquid extra. infinitum autem contrarie semper est in quantitate mobilis vel virtutis. omnis autem quantitas proprie dicta vel metaphisice est magnitudo vel multitudo. igitur omnis infinitas talis est in magnitudine vel multitudine proprie dicta vel metaphisice. Item sciendum quod infinitum potest capi dupliciter. Uno modo pro ratione infinitatis in se. Alio modo pro substrato siue pro eo quod subest rationi infinitatis. De secundo sit ista prima conclusio. infinitum contrarie ipsi magnitudini vigoris vel perfectionis est a nobis intelligibile. probatur quia deus est infinitus illo modo. sed deum possumus intelligere ut ostenditur secundo metaphisice ergo etc.

Confirmatur quia cognitio rei

est per omnes causas. sed prima causa est infinita ergo etc. et sic videtur quod deus vel prima causa possit cognosci a nobis non tamen sub ratione infiniti.

Contra quia probatur Philosophus. viii. huius deum esse infinite potentie ergo cognoscitur sub ratione infiniti. Secunda conclusio est illa infinitum contrarie in multitudine non potest intelligi a nobis simul tanquam unum obiectum. Hoc ostenditur sic. Intellectus qui includit contradictionem est impossibilis. sed intellectus infiniti contrarie in multitudine simul est homini igitur etc. maior est evidens et minor patet. quia non est dare tale infinitum. Idem etiam est dicendum de infinito contrarie in magnitudine mobilis. quia scilicet repugnat rei.

Tercia conclusio sit ista. infinitum contrarie in multitudine non potest intelligi a nobis successiue puta intelligendo unum post aliud. Hoc ostenditur sic. si infinitum in multitudine sic successiue potest intelligi. ergo contingit pertransire infinitum. consequens est euidenter falsum ergo et antecedens. probatur consequentia. quia si contingit intelligere successiue infinitum in multitudine oportet totam illam multitudinem pertransire. Hoc conclusio videtur ire ad intentionem

philosophi secundo metaphisice
dicentis quod si cause formales
essent infinite nihil contingeret sci
re. Item in hoc primo arguen
do contra Anaxagoras ponentes
principia infinita q̄ tunc nihil ef
set cognoscere. cum infinitū in quā
tu3 huiusmodi sit nobis ignotum.
Esto enim quod intellectus habe
ret infinitas species supernaturali
ter infusas apud se vt forte habu
it anima christi. non tamen posset
actu intelligere infinita in multitu
dine. quia non posset elicere infi
nitas operationes. nec posset intel
ligere vnum post aliud. quia non
posset ea pertransire. Infinita au
tem intelligi habitualiter per spe
cies non quidem naturaliter acqui
sitas sed a deo infusas forte non
est impossibile. De quo in tercio
sententiaru3. Quarta conclu
sio sit illa infinitum priuatiue in
magnitudine molis vel in multitu
dine non potest intelligi a nobis.
hoc probatur sicut prius. quia nō
est dare aliquas tales magnitudi
nem vel multitudines que sit apta
nata finiri 7 sic infinita. Intelligē
dum tamen q̄ in omnibus conclu
sionibus predictis accipitur infini
tu3 pro infinito in actu non in po
tentia. 7 pro re que subicitur ratō

ni infinitatis. Si autem quera
tur de infinito accepto pro ratioe
infinitatis in se sit illa quinta con
clusio. Infinitum omni modo di
dum potest intelligi a nobis. hoc
ostenditur sic. Impossibile est al
quid intelligere inesse vel nō inesse
alteri nisi ipsuz prius apprehēda
tur ab intellectu. sed infinitum om
ni modo dictum possumus cogno
scere inesse alicui vel non inesse. er
go necessario ipsuz infinitū sic pri
us apphenderetur ab intellectu.

Ex omnibus predictis conclu
do correlarie q̄ infinituz sumptuz
pro re sustrata est possibile intel
ligi vel non intelligi. sicut ipsuz im
possibile ē esse vel nō esse a parte
rei. Si autē sit possibile ipsuz esse
vt infinitū actu in magnitudine v̄
multitudine molis. sic non potest
intelligi a nobis infinitū. tamen in
potentia in magnitudine vel mul
titudine potest a nobis intelligi. 7
hoc potentialiter acceptum. vt sic
semper intellectus conformet rei.

Sexta cōclusio sit ista infinitū
negatiue pōt intelligi a nobis. hoc
appet qz p̄ndus vel vnitas p̄nt in
telligi a nobis. s3 ipsa sūt infinita
negatiue. ergo conclusio va. s. q̄ infi
nitū negatiue pōt intelligi a nobis.
p3 etiā tercio de anima.

Adnes igi

tur 7c. Postquā phi
losophus determinauit de p̄nci
pijs s̄m opinionem alioz. probat
ergo p̄ncipia esse cōtraria. p̄nci
pio ex opinioe antiquozū. qz oēs con
traria faciūt p̄ncipia. Nā Dar
menides facit p̄ncipia caliduz 7
frigiduz. 7 hoc appellat ignē 7 ter
raz.

Pro quo notandum q̄ Dar
menides licet ponet3 vnū ens s̄m
vnitate. tamē vt sup̄ius dictuz est
7 cōmentator ait. ponebat etiam
duobus modis. vera. s. 7 efficiabi
lia. vera autē entia s̄m ratioez. effi
cabilia s̄m sensuz. Et igit salua
ret ea que s̄m sensuz fiebāt posuit
p̄ncipia ignez 7 terrā siue calidā
7 frigiduz. Notanduz insuper
q̄ contrarietas hic accipit large
pro quacūq; oppositōe siue impo
sitōe siue in oraine siue in figura
7 sic de alijs. Consequēter ostē
dit Philosophus hoc esse ratio
nale. quia sic ponendo p̄ncipia
contraria saluamus omnia illa q̄
sunt de ratione p̄ncipiozū. Tria
autem sunt de ratōne p̄ncipioz
Primum est q̄ p̄ncipia oportet
esse non ex alterutris scilicet quod
vnu3 non sit ex alio. Secundum

21
est q̄ nō debent esse ex alijs. Ter
cium est q̄ oia alia nō debent ef
se ex his. Nec autē3 tria insunt p̄
mis contrarijs. Nam per hoc q̄
prima sunt non sunt ex alijs. per
hoc quod contraria non sunt ex
alterutris. Tercia conditio p
batur quia scilicet omnia sunt ex
contrarijs. quia omnia sunt ex cō
trarijs vel ex medijs. sed ipsa etiā
media sunt ex contrarijs ergo om
nia sunt ex contrarijs. Probat au
tē3 Aristotiles antecedens huius
rationis. quia nunquā3 sit contin
gens ex contingenti 7 quodlibz a
quolibet nisi s̄m accidens. Pro
quo notandum quod quia agens
assimilat sibi passuz ex eo aliquid
fit quod ab illo est aptuz natū pa
ti. vt ex eo fit ignis quod ab igne
pati potest. 7 quod potest in ignez
conuerti. Et quia non quodlibet
a quolibet patitur. sed omnis pas
sio proprie loquendo est a contra
rio. ergo quicquid fit ex contra
rio fit. Dicit igitur Philoso
phus qualiter vtrique fiet album
ex musico nisi musicum sit acci
dens albo vel nigro. Non igit
tur quodlibet fit ex quolibet nisi
si per accidens. per se autem so
lum contrarium fit ex contrario.
vt album quod fit ex non albo.

Et hoc non ex omni non albo. qd non ex musico r sic d alio sed ex nigro. aut ex medij vt palledo ru bedo r. Sic r mustum fit ex no musico. Similiter omne quod cor rumpit in contrariis corrumptur. vt albus no corrumptur in musico nisi forte per accidens. sed corru pitur in non album vt in nigrum vel medius.

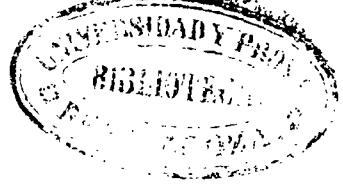
Dubitaret forte aliquis qd phi losophus videtur sibi contradicere Dixerat enim superius qd prima contraria non sunt ex alterutris. hic autem dicit quod contrarium fit ex contrario. Respondeo qd p se loquendo non fit contrarius ex contrario vt albedo non fit ex ni gredine nisi inquantum contrarius includit subiectum. Sic enim albus fit ex nigro qd fit ex subiecto qd est in potentia albi. Sic similiter forma non fit ex priuatione s3 edu citur de potentia materie priuate Sic igitur intelligendum est contra ria fieri ex contrariis. Prima conclusio propositio que dicit qd contraria non sunt ex alterutris e intelligenda de contrariis absolu te. Deinde dicit Philosophus qd similiter est dicendum in compo sitis sicut dictum est in simplicibus. Unde consonas fit ex inconsonant

r corrupit in inconsonantia. r hoc non in qualibet sed in oppositam Notandum autem per simplicia hic accipi omnia generata p acce ptione alicuius vnius forme. siue illa sit substantialis vt ho equus r. siue accidentalis vt album ni grum r. Composita vero hic appellatur que generatur ex acce ptione alicuius ordinis. vt genera tio composita ex ordine multorum obiectorum. vel ex acceptione alicuius compositionis. vt generatio parietis ex compositione multorum lapidum vel ex acceptione alicuius simphoie. vel alicuius consonantie. vt genera tio citare ex multis cordis. vel ge neratio statue ex partibus conso nantibus. vt generatio picture ex conuenientibus coloribus. Dicit igitur Philosophus qd oia hec semp sunt ex co posito. domus enim no fit ex eo qd sunt composita ea ex quibus ipsa fit. sed ex eo qd componuntur domum sunt simplicia r diuisa. Sicut statua fit ex non figurato r sic de alijs. oia igitur sunt ex contrariis vel medijs ta artificialia qd naturalia. Dicit philosophus qd antiqui Philo ipsa veritate coacti accesserunt principia esse contraria in quo inuuit Philosophus hoc esse quasi per se notum.

De sequens
 aures. r. Postquam phi losophus venatus e de principio rum contrarietate hic sequenter in quirir numerum eorum. Dicit igitur qd sequens e utiqz dicere de numero principiorum vtrum sint duo aut tria aut plura. Et qd sint plura probat qd sunt contraria igitur r. Qd autem non sint infinita pbatur qd i vno quoque genere e vna prima contra rictas. s. priuatio r habitus. quaf at habitus r priuatio dicitur priuatio rictates videbitur decio metaphisice. substantia at vniquodque genus e. igitur in eo e vna prima rictas. sed prima rictas in genere substan tie sunt ponenda principia simplr prima. talia autem non sunt infinita igitur r. Pro quo notandum qd principia sunt prima rictas in prio genere simplr. s3 primum genus sim plr e substantia. ergo prima principia de quibus nunc loquimur ponenda sunt in genere substantie. Deinde omni ditur Aristote. principia esse tria quod probat. qd cum principia sint contra ria r contraria non possint p se stat oportet dare tertium principium in quo subsistat. s. materia que quod est principium principij. qd. s. est ma gis principium qd forma in via gene ratis cum forme educatur de pote

tia materie. s3 forma magis heat roe; principij in via pfectionis. quia forma dat esse rei. Dicit et Arist. qd materia appetit formam. qd vide licet naturaliter inclinatur ad formam sicut ad suam pfectionem. Ad cuius denciaz eorum que dicta sunt de tribus principijs rerum naturalium. s. materia r forma r priuatione. de clarandi sunt quinque articuli. pri mus erit de entitate materie. secun dus d distinctioe materie a forma tercius erit de eorum separatoe. quartus erit de distinctioe materie ab eius potetia. quintus de distinctioe pri uatiois a potetia materie. Quatuor ad primum dico duo dicta sunt me tem doctoris subtilis. xij. dis. secun di finiarum. primus e qd materia est ens positiuus. pbatur qd materia e fundamentum r receptiuum omnium formarum naturalium. vnde philosophus nominat materiam prio de generatoe padoxeos receptiuum formarum. materia et e p se subiectum generatois Un prius de generatoe dicitur qd prius materia qua ibi philosophus vocat ple e maxie subiectum generatois r cor ruptionis. materia etiam e per se principium ex primo huius. materia e per se ex secundo huius. S3 certum e qd omnia predicta non possunt com petere nisi enti. igitur materia non e non ens igitur vere e ens. Secun

Ad 2m ma sit ens positu.

duz dicitur est q materia est ens in potentia. Ad cuius evidenciam notandum q ens in potentia dicitur dupliciter videlicet secundo de anima capitulo primo. Uno modo ut subiectum potentie. alio modo id quod est potentia. Exemplum primi superficies dealbata. Exemplum secundi albedo generata. prima potentia dicitur subiectiva. secunda obiectiva nec iste potentie sunt eadem. possunt enim se pari ut quod est creabile. puta angelus est in potentia obiectiva non subiectiva. Ad oppositum materia dicitur ens in potentia non in potentia obiectiva sed subiectiva. non obiectiva dico ut albedo antequam sit. tunc quia esset simpliciter non ens. tunc quod ens in potentia obiectiva non est subiectum transmutacionis sed obiectum terminum. ponitur autem materia subiectiva eo modo quo superficies est in potentia ad albedinem. ita q materia est ens receptivum ad substantialis primario et ad accidentalis secundario.

Notandum insuper q actus potest sumi dupliciter. uno modo potest distingui contra potentiam obiectivam secundum que scilicet actum et potentiam totum ens distinguitur et sic actus non convertitur cum forma. secundum enim hoc omne quod est extra causas suas est in actu. et secundum hoc est

primario dicitur esse actualiter. unde citatur de esse actualiter in octavo carentis visu. Alio modo sumitur actus secundum quod loquitur Philosophus. vii. metaphisice. pro actu distinguere formali et specifico et receptivo. et sic distinguitur contra potentiam subiectivam. materia igitur licet sit ens in actu entitativo. quod scilicet est aliquid extra suam causam. non tamen est ens in actu formali. et ita describitur per ens in potentia. quod maxime est receptivum actus. Est igitur materia ens in potentia subiectiva et magis quam subiectum accidentis. quod minus habet in se actualitatis et maioris actualitatis capax. Sed contra predicta arguitur dupliciter. primo per illud quod habet septimo metaphisice. quia materia nec est quid nec quale nec quantum nec aliquid aliud quam ens determinat. ergo materia non est ens. Item quinto philosophorum ad probandum q generatio non est motus arguitur sic. quod generat non est quod movetur. est ergo generatio non est motus. quero quomodo intelligitur in maiori quod generatur non per terminum. quia tunc terminus motus simpliciter non est nec potest dari q in maiori licet quod generatur accipitur pro termino. et in minori licet quod movetur pro subiecto. quod tunc argueret in quatuor terminis. ergo cum dicitur quod generat non est

accipitur pro subiecto. sed subiectum generacionis est materia. ergo materia non est. Ad primum dicitur uno modo q Philosophus loquitur secundum opinionem aliorum. quod patet ex duobus. primo ex epilogo. ex his igitur speculationibus etc. secundo quod statim arguitur ad oppositum sed impossibile etc. Aliter dicitur q loquitur de dividendo ens per se. unde sequitur q nihil aliquid horum quibus ens determinatur. sic etiam forma nec est quid nec quanta etc. quod nec materia nec forma sunt per se in genere sed per reductionem. Ad secundum concedo q in argumento philosophi ubi formaliter negat esse a subiecto generacionis. et affirmat de subiecto motus. sed loquitur de esse formali perfecto et specifico. quod subiectum motus est aliquid ens actu perfectum et formali. materia autem non. sed ex hoc non sequitur q sit nihil sed ens distinctum extra causas suas. et hoc de primo articulo.

de distinctione materia a forma. Quantum ad secundum articulum in quo videndum est de distinctione materie a forma. Dico secundum doctores res subtilis ubi supra q materia et forma realiter distinguuntur. Pro cuius probatione notabo tres conditiones materie positas in precedenti articulo videlicet q ipsa est receptivum omnium formarum naturalium. secundo q est per se principium et causa. tertia

23
q est subiectum generacionis. Ex prima conditione arguo sic. impossibile est idem realiter a seipso separari. quia da oppositum. sequitur q idem simul erit et non erit quod est oppositum primi principii et per consequens falsum. sed materia et forma sunt separabilia ab invicem. materia enim est receptivum omnium formarum sed non simul ergo successively. et per omnes separabilis a qualibet forma seorsum ergo materia et forma non sunt idem realiter. Preterea ex secunda conditione arguitur sic. Omne compositum realiter et essentialiter constat ex componentibus realiter et essentialiter distinctis. Oppositum enim predicati infert oppositum subiecti. sed compositum ex materia et forma est vere et essentialiter et realiter compositum ergo etc. minor pars quod materia est per se principium essentialiter et causa compositi per se.

Preterea ex tertia conditione arguitur sic. materia est per se subiectum generacionis. forma non est subiectum generacionis sed magis terminus. g. forma non est materia quod erat probandum. Ad evidenciam notandum q oppositio est duplex. quedam est acceptiva et quedam entia. et in quibuslibet oportet cum non sit processus in infinitum est devenire ad aliquod duo extrema totaliter alterius et alterius rationis ita ut nihil unius includatur in ratione alterius.

Ista duo extrema in oppositōe en-
tium sunt materia et forma ita q̄
materia est principium aduabile et
potentia e. forma at est principium
aduatiuū. et nihil vni^o includit in
tōe alteri^o qz aliter aliud nō est pu-
rū aduabile nec aliud purz aduati-
uū. Extrema i cōpositōe cōceptū
sunt tātz duo cōceptus quozū q̄
dam sunt determinabiles tantum
qualis est cōceptus entis ad quez
stat resolutio cōceptū determina-
biliū. Aliud extremū est pure de-
terminatiuū quale est cōcept^o vlti-
me differētie. Ex quo p̄z correla-
riū q̄ extra in qualz barū cōposi-
tionū sunt in suo ordine primo di-
uersa et in nullo conueniūt ita vt p̄
dixi q̄ nihil vni^o includit in rōne
alteri^o. Patet igitur ex p̄dicis q̄
materia distinguit realr a forma
Sed extra hoc arguit sic quod
non est distinctus conceptibile ab
alio non distinguit realiter ab eo
sed materia ē b̄mōi resp̄cū forme.
Igit̄ ic. maior p̄z qz sola distinctio
cōceptibilitatis ē minor distinctioe
reali. multa enī sunt distincta con-
ceptibilr non tamē realr. vbi autē
non est minor distinctio nec maior.
minor hui^o rōis patz p̄zio p̄sico-
rū. materia enī est cognoscibilis p̄
analogiā ad formā. Respondeo
q̄ minor est falsa. Ad p̄batioz q̄n

dicit q̄ materia est cognoscibilis
p̄ analogiā ad formā. cōcedo q̄
nō pot̄ aliter cognosci a nobis p̄o
statu isto. Ex hoc tamē nō sequit̄
quin fm se sit cognoscibil. qd̄ p̄o
bat qz ois entitas absoluta in se ē
cognoscibilis. materia est b̄mōi cū
ex materia et forma cōstituat̄ com-
positus qd̄ est absolutus et habeat
p̄deas in deo. igit̄ fm se est cogno-
scibilis. non ē tamē nūc a nobis co-
gnoscibilis fm se. quod p̄bat qz
materia est min^o cognoscibilis q̄
sit forma cum sit magis remota a
sensibus. s̄ forma p̄ se nō est a no-
bis cognoscibilis cū non cognosca-
tur nisi ex op̄atōibus ergo nec ma-
teria. Cognoscim^o igit̄ vt dicit
Cōmentator materiā p̄ mutatiōez
videm^o enī vnā formā nouā post
aliā. p̄batio qz videm^o nouā opa-
tōez que arguit nouā formā et sic
cognoscim^o subiectū transmutatō-
nis cōe. s. materiā que manet sub
vtraqz forma.

Quātū ad terciū articulū de
sepatōe materie a forma. dico fm
doctorē vbi supra q̄ licz naturalr
materia non possit esse sine forma
tamē p̄ diuinā potētiaz absqz con-
tradōe pot̄ esse sine forma. Qd̄
probo primo mō sic. Absolutū di-
stinctus et p̄zio alio absoluto pot̄
esse sine cōtradōe sine illo. sed

materia est absolutū distinctus. et
p̄zior forma quacūqz substantiali
vel accīdenti. ergo pot̄ esse sine alio
absoluto. maior ē maifesta in omi-
bus absolutis. minor patet primo
q̄ enī materia sit quid absolutum
patet. quia facit cōpositiōez rea-
lem et absolutaz. Quod etiam sit
p̄zior forma saltem ordine nature
patet quia ē receptiua forme et sū-
damētuz eius. Itēz quicquid de^o
absolutū facit in creaturis mediā
te causa secūda pot̄ facere sine ip-
sa que non est de essentia causati.
sed forma ē causa secūda que non
ē de eētia materie q̄ tamē forma
est siue que dat esse materie. ergo
pot̄ facere materiaz sine illa. Qd̄
autē forma nō sit de eētia matie
patet. qz adueniēte alia et alia for-
ma essz aliud et aliud esse materie
Dico autē absolutū. qz forte n̄
sic est de resp̄ctu vt de aptitudia-
li vel aptitudine naturali que nō
pot̄ a subiecto separi cum sit eius
propria passio et idem realiter cū
eo. vt ē risibilitas resp̄cū hominis
et mobilitas resp̄ctu corpis.

Et si queras vbi ē illa materia
sine forma. Dico q̄ sicut ang. l^o q̄
non ē quātus ē in aliquo loco dif-
finitive non circūscriptiue. suppo-
sīto q̄ sit in vniuerso. si tamē fierz
extra vniuersū vbi non ē locus n̄

24
ēēt in loco diffinitive. sic materia
si fieret sine forma in vniuerso cū
nō ēēt quanta ēēt diffinitive alicu-
bi. Si autē fieret extra vniuersū
nusquā ēēt localr nec diffinitive.
tamē ēēt in se natura quedā abso-
luta. Si queras etiā si habeat
ptes sic sepata. Dico q̄ habz par-
tes substantiales. illas enīz non hēt
p̄ quātitatē. Si etiā dicas matia
sic existens sine forma hz resp̄ctū
ad deū vt seruanē saltez. igit̄ hz
aliquā formā cuiz relatō sit forma
accīdenti. Dico q̄ iste resp̄ct^o n̄ est
forma addita materie sed est idē
realiter cuiz materia cuiz nō sit ali-
ud nisi dependētia ipsius a deo.
nulla autem creatura pot̄ esse sine
tali dependētia ad deū cōteruā-
tez. Ista materia de entitate ma-
terie et de distinctioe eius et sepatō-
ne a forma diffuse tractatur a do-
ctore subtili vbi supra. s. xij. dis. se-
cundi sententiarū. quare pro nūc
nolo diūtius imozari circa hec. et
hec dicta sint p̄o terciō articulo.

Quantū ad quartū de distin-
ctioe materie ab eius potentia p̄-
mo premittā triplicē distinctioem.
secūdo declarabo quadruplicem
cōclusionē. Quantū ad primā
sit ista prima distinctio q̄ potentia
ē duplex. quedā actiua et quedāz
passiua. Potētia actiua dicitur q̄

Principiū transmutandi aliud in
quātu; aliud. Potentia autē pas-
siua ē principiū transmutandi ab
alio in quātu; aliud sicut habetur
quinto metaphisice. Secunda di-
stinctio sit illa q̄ potētiāle ē nomē
relatiuū sicut hoc nomē simile. 7 ē
nomē cōcretū huius abstracti qd̄ ē
potēntialitas. Ab hac autē potētia
litate sicut actiua denoiatur prin-
cipium quo 7 dī potētia actiua. de-
noiatur ē principiū qd̄ 7 dī po^a pas-
siua vel potēs passiue sic subiectū
passibile. Tercia distinctio sit
illa q̄ cu; potētia sit nomen relati-
uū. 7 omne relatiuū dicit aliquid
preter relatiōes s̄m Augustinū sep-
timo de trinitate caplo secundo.
ideo potētia materie de qua ē ser-
mo pot accipi vel p̄ fundamento
vel p̄ resp̄cū potēntiali. Si autē p̄
resp̄cū ad huc dicitur vel p̄ resp̄-
cū aptitudinali qui adducit for-
mas ad quas est. vel pro resp̄cū
actuali qui presupponit actū; for-
me ad quem est.

Quātu; ad secundum sit illa
prima conclusio. Potentia accep-
ta pro fundamento non distinguitur
aliquo modo a materia ex na-
tura rei sed materia ut materia 7
ut fundamētū; talis resp̄ctus est
ide; realiter sicut patet ex p̄ceden-
tibus. igitur 7c. Secunda con-

clusio sit illa potentia materie ac-
cepta pro resp̄cū non distinguit
realiter a materia sicut patet quia
materia est simpliciter inseparabilis
a tali resp̄cū. igitur 7c.

Sed contra hanc cōclusionem
arguitur dupliciter. primo sic. po-
tentia est in predicamēto relatiōis
materie autē est in predicamento
substantie. ergo distinguuntur realiter
cum essentie predicamētorum sunt
impermixte. Itē; quecuq; sic
se habent q̄ vno plurificato non
plurificatur aliud illa videntur rea-
liter distingui. sed materia 7 potē-
tia aptitudinalis sunt huiusmodi
q̄ materia manēs vna habet plēs
huiusmodi aptitudines ut patet. igitur
7c. Respondeo ad primū;
dicit q̄ potētia aptitudinalis non
est pp̄rie de genere relatiōis nisi
solus denoiatiue 7 similitudinarie. ē
tamen realiter in eodē genere cu; materia.
Aliter potest dici tenēdo
q̄ esset in genere relatiōis quod nō
est incōueniens illa que sunt idem
realiter 7 q̄ tamē distinguantur for-
maliter esse in diuersis generibus
Omnis enim relatio creature ad
deū est in terciō modo relatiuoz
in quo non est mutua dependētia
ut patet quinto metaphisice. 7 ta-
men relatio dependētie creature
ad deū; ut cōseruatiue est idē; re-

aliter cū creatura ut habet videri
secundo iniaru; 3. Qu; antē; dicit
q̄ essentie p̄dicamētorū; sunt imp-
mixte poss; dici q̄ vtrū; est forma
liter 7 nō realiter. Ad secundū;
dico q̄ maior ē falsa. cēntia enim
diuina 7 cēntia aie non sunt pluri-
ficata 7 tamē; p̄sone 7 attributa in
deo plurificatur 7 etiā; potētia in
anima. essentia vō; diuina 7 essen-
tia aie non distinguuntur ab illis di-
stinctōe reali. sufficit ergo ad hoc
saluandū; distinctio formalis.

Tercia conclusio sit illa. Po-
tētia materie accepta p̄ resp̄cū
aptitudinali distinguit aliquo mō-
a materia ex natura rei. s. forma-
liter. hanc probō p̄ p̄m quarto
metaphisice qui oppositiōibus de
veritate opinionū; ducit ad hoc in-
cōueniēs q̄ oia essent formaliter
ad aliquid dans intelligere q̄ nul-
lus resp̄ctus est idem formaliter ali-
cui absoluto. Quarta cōclusio
sit ista potētia materie accepta p̄
resp̄cū actuali distinguit realiter
ab ipsa. hoc ostenditur. quicquid pot
ab alio separari ab eo realiter disti-
guitur. sed potentia materie sic ac-
cepta pot realiter a materia separari.
igitur 7c. maior ē euidēs sed minor
probatur. quia ois resp̄ctus actualis
est realiter separabilis cuius terminus
est realiter separabilis. forma autē; q̄

est terminus talis resp̄ctus ē realiter
separabilis a materia ut patet. igitur
7 ipse talis resp̄ctus. 7 hec de q̄
to articulo.

Quātu; ad quintū; articulū; q̄
est de distinctōe priuatiōis a potē-
tia materie primo p̄mittat aliqua
utilia. deinde cōcludat aliqua ne-
cessaria. De primo sit primum
dictū; q̄ priuatiō formaliter nihil
potest. p̄batio huius. negatiō for-
maliter nihil ponit. s; priuatiō est
formaliter negatiō. igitur priuatiō
formaliter nihil ponit. maior patet
quia negatiō non est ens ex quar-
to metaphisice. minor probatur.
quia priuatiō est negatiō in iudice
de. 7 ibidē; vocat negatiō in gene-
re. vnde nihil addit supra nisi cō-
notatiōes 7 presuppositionem sub-
iecti apti nati. Itē; autē; cōnotatiō
est extra eius cōceptū; formalem.
sicut est subiectum qd̄ cōnotat.

Secundū; dictū; est q̄ priuatiō
in materia non est vna tātu; reali-
ter. probatio huius. nam priuatiō-
nes cōmultiplicantur habitibus.
Itē; quot modis dicitur vni; op-
positoz tot dicitur 7 reliquū; primo
topicoz. sed habitus siue forme
que successiue existunt in materia
sunt plures realiter. ergo 7 priua-
tiones eis opposite.

Terciu dicitur e qd priuatio ma-
terie e realiter sepabil a materia.
patet qd termini motus sunt inco-
possibiles ex quinto huius. et hoc
veru est de terminis primis. sed pua-
tio et forma sunt termini primi gene-
rationis. igitur in existente forma in
materia priuatio illius forme sepa-
tur a materia. Quartu dicitur
est qd priuatio est principium per
accidens. tum quia accidit mate-
rie que est principiu p se. tum quia
ad generationes naturales necessa-
rio perigitur no vt aliquid inexistenti
genito. qd eni non est inexistens non e
principiu p se. tum qd est necessario
requisita. ideo e principiu aliquo
modo p accis. Primu. s. qd no sit
inexistens patet ex prio huius. secun-
dum. s. qd sit necessario requisita p
ex hoc qd aliter generatio no esset
naturalis. nam nalitas generationis
e ex inclinacione seu tendentia natu-
rali subiecti ad illam formam. quod
sine priuacione esse non potest. De
secundo sit ista prima conclusio. Pri-
uatio que e terciu principiu in na-
tura distinguit realiter a potentia
materie accepta p substrato. Hoc
probatur sic. illa quoz vnus ab alte-
ro separatur realiter sunt distincta rea-
liter. sed materia que est potentia
accepta p substrato et priuatio sunt
huiusmodi. quia vnus ab alio rea-

liter separatur sicut patet ex terciu
dicto igitur etc. Secunda conclusio
sit ista. Priuatio que est terciu pn-
cipiu in natura distinguit realiter
a potentia materie accepta p res-
pectu aptitudinali. Que conclusio sic
probatur qd priuatio realiter sepa-
tur a respectu aptitudinali potentie ma-
terie igitur realiter distinguitur. ans p
qd in aduentu forme nouiter gene-
rate manet ille respectus aptitudina-
lis sicut prius. priuatio autem no ma-
net respectu illius forme. Tercia
conclusio sit ista. priuatio que e ter-
ciu principiu in natura distinguit
realiter a potentia materie accepta
p respectu actuali. Hanc proba-
tur sic. illud ad cuius generationem aliud
corrumptur et euerfo illa realiter
distinguitur. sed sic se habent
priuatio et respectus actualis pote-
tie in materia igitur etc. maior patet
quia generata forma generatur re-
spectu actuali. priuatio vero cor-
rumpit. sed corrupta forma e e-
uerfo. Ex his concludo correlariu
qd priuatio que e terciu principiu
in natura distinguit realiter a pote-
tia materie accepta omni modo.

Sed contra predicta arguitur
qd priuatio sit idem realiter cum po-
tentia materie. qd si non tunc sequeret
qd essent quatuor principia nature
consequens e falsu et contra Aristo.

26
primo huius. ergo et antecedens.
probatio consequentie. quia vt patet
ex precedentibus priuatio ponit pri-
cipiu p accidens. tum quia inest ma-
terie que e principiu p se. tum quia
ad generationes naturales necessario
requisita vtrunqz conuenit potentie
materie vt patet. igitur erit principiu
nature si potentia materie a priua-
tione materie distingueret. Pre-
terea que solum distinguntur con-
uenienter sunt idem realiter. sed pri-
uatio et potentia materie sunt huius-
modi igitur etc. minor probatur ex p-
mo huius ubi dicitur qd priuatio et ma-
teria sunt idem subiecto. differunt
tamen ratione. Et idem videtur esse de
potentia materie. Preterea om-
nis distinctio realis arguitur duo ex-
trema realia. sed priuatio nihil est
reale igitur etc. Respondeo ad pri-
mu casu inferre. ergo quatuor erunt
principia nature nego consequentia.
Ad probationes dico qd vtrunqz
eorum competit potentie materie no
actuali sed aptitudinali patet de
se. Ista autem potentia aptitudina-
lis non distinguit realiter a mate-
ria vt ostensum est. et ideo non po-
nit in numeru cum materia. quia
non erunt principia nisi tria. Ad
secundum nego minorem. Ad p-
robationes dico qd dato qd materia
et potentia materie et priuatio sint

idem subiecto distinguntur tamen ratio-
ne formali et reali modo prepositi-
to. et per consequens plus qd conce-
ptibiliter. Ad terciu dico qd
dato qd priuatio non fundet disti-
ctiones reales. e tamen hec distin-
ctio real ex altero extremo quod
e potentia que potest fundare di-
stinctiones realem. Aliter dicitur
qd reale e duplex scilicet positiuu
et negatiuu sine conceptu enim
intellectus adhuc esset ens negati-
uu distinctu ab ente positiuo. hoc
autem modo e priuatio extremu
reale negatiuu et possit fundare di-
stinctiones realem negatiua vt est in-
preposito. Aliter potest dici qd si
velles restringere nomen distincti-
onis ad extrema realia et positia
vtar in preposito nomine no iden-
titatis distinguendo scilicet qd pri-
uatio et potentia materie sunt non
idem realiter. et hec de quinto pri-
cipali. et est finis primi libri.

Incipit expositio secundi libri
physicorum.

De re que

sunt 7c. Postquam
philosophus in primo
libro determinavit de principijs
intrinsicis nature hic consequenter
ostendit quod considerare de talibus
spectat ad philosophum naturalem
Et arguitur sic. Quicquid habet
rationem nature est de consideratio-
ne philosophi naturalis. Sed materia
forma et privatio habent rationem nature ergo
sunt de consideratione philosophi naturalis. propter
quod si naturalis debet considerare
de natura cuius materia et forma et
privatio prout patebit possint dici
naturam oportet quod de his consi-
derare habeat philosophus natu-
ralis. Ostendit autem Philo-
sophus primo quid sit natura. pro
quo ponit talem divisionem. quod eo-
rum que sunt alia quidem sunt na-
tura alia vero propter alias causas
natura quidem sunt animalia plante
et corpora simplicia ut ignis terra
7c. Ex qua divisione assignat differentias
inter naturalia et non naturalia dicens quod natu-
ralia videntur differre a naturalibus. quod
omnia que non sunt naturalia vi-
dentur esse habentia in se principium
motus et quietis sed non eodem mo-

do. quia aliqua habent huiusmodi
principium secundum locum. Alia vero se-
cundum augmentum vel decrementum
Quedam vero habent huiusmodi
principium secundum alterationem. Exem-
plum de habente principium motus
secundum locum ut quatuor elementa et
corpora animata et sic de alijs. Se-
cundum autem augmentum non ha-
bent nisi vegetabilia. secundum vero
alterationem habent in seipsis prin-
cipium motus corpora composita et
simplicia. Artificialia vero ut le-
tilus non habent huiusmodi prin-
cipium innatum. Ex his Philo-
sophus infert definitionem nature
dicens quod natura est principium
aliquid et causa movendi et quiete-
scendi eius in quo est primum pro se
et non secundum accidens. Exponit autem
non secundum accidens ut si aliquis
medicus sit sibi causa sanitatis non
tamen est pro se. quia non secundum
quod sanatur medicina habet. non
enim sanatur in quantum medicus sed
in quantum infirmus. Accidit enim
eundem esse medicum et sanari. unde
de dividitur aliquando a seipso
quod aliquando non seipsum sanat me-
dicus sed alium. dicit ergo natu-
ra esse principium motus eius in
quo est per se non per accidens.
Ad differentias artis quod licet ars

possit esse principium huiusmodi quia medi-
cus potest sanare seipsum hoc non est
per se sed per accidens.

Notandum quod ea que sunt per
se sunt necessaria et sunt semper
talia. Quocumque igitur separari
contingit non coniunguntur per se sed
per accidens. Accidit ergo medi-
cine quod sit principium motus in
quo est cum contingat hoc divi-
di. hoc autem non est in natura.
Naturaliter enim non contingit
quod unum sit leve et per huiusmo-
di levitatem aliquod moveri sur-
sum. sed quodlibet quod movetur
naturaliter sursum movetur pro
motu levitatis que est in ipso.

Deinde ostendit Philosophus
quid est habere naturam. dicens
quod illa habent naturam que ha-
bent huiusmodi principium. Ad-
dit autem quod omnia hec sunt sub-
stantia. nam tam habens naturam
quam natura substantia est. Et ne quis
crederet quod omnis natura esset eo-
dem modo substantia subdit quod
natura semper est vel subiectum
quoddam videlicet quantum ad ma-
teriam. vel est in subiecto quantum
ad formam.

Consequenter dicit Philoso-
phus quod non oportet demonstra-
re naturam esse. quia manifestus est

quod multa sunt naturalia. ergo est ma-
nifestus naturam esse. manifesta au-
tem et per se nota non sunt demo-
stranda. quia per se notum non po-
test demonstrari nisi per aliquid
minus notum. Demonstrare autem
manifesta et nota per inmanifesta
est non potentis iudicare quid est
cognitum pro seipsum et quid non.

Notandum est quod de re sim-
pliciter questio dupliciter potest
fieri. una est an sit. alia est quid sit.
questio autem quid est presupponit
questionem quod est vel si est. multi-
tudo enim investigat quid est nisi presuppo-
nat ipsum. quia igitur philosophus invenit
gavit quid est natura non tamen pro-
bavit naturam esse. ideo ait ridiculum
est temptare demonstrare de natu-
ra si est cum sit manifestus ipsa esse.

Notandum insuper quod volens pro-
bare per se nota et manifesta per unum
manifesta signum est quod non possit discer-
nere quod sit per se notum et quid non
primo huiusmodi homines nihil intelli-
gunt sed solas voces apprehendunt
et rationem quid nois. Quod autem hoc mul-
tum contingat ostendit philosophus. nam aliquis
cecus natus silogizare potest de co-
loribus. et quod cecus a natiuitate im-
possibile est quod habeat scientiam coloris ne-
cesse est huiusmodi cecum apprehendere so-
las voces. nihil autem intelligere de re

Notandum autem quod causa que
cecus a natiuitate nihil de coloribus
intelligit est quia deficiente sensu
necesse est deficere scientiam que
sine illius sensum est ut habet declarari
primo posteriorum. Potest igitur
cecus apprehendere voces et ratios
nominum et silogizare de coloribus
nihil tamen intelligit de his que dicuntur
nihil scire quid est per se notum
in natura colorum. Et quia multi
sine intellectu sunt filii ceci. et non
apprehendunt nisi solas voces ideo
non possunt intelligere quid in
naturis rerum est perse notum et quod non.

Intra diffi

nitioem nature in qua
dicitur quod natura est principium
motus et quietis eius in quo est per se
non sine accidens. Notandum
quod natura est principium passiuum. et per
hoc naturalia differunt ab artificialibus.
quia in naturalibus principium
passiuum habet determinatam
inclinatorem ad formas. in artificialibus
vero non. sed est ibi inductio
forme contra naturales inclinatio
nem materie. ut patet in edificijs et
creacionibus. quod est contra inclinatio
nem grauium quod ponatur sursum. vel
saltem materia est in potentia medi

ata et neutra ad formas artificiales.
Contra quia natura dicitur
de forma magis quam de materia.
que habet rationes actiuas. Respondeo
quod natura ut dicitur principium
passiuum motus dicitur de materia
et de forma. quia licet forma
habeat rationem actus sic quod per
eam res habet esse actu. per eandem
tamen ipsa res est receptiua passiois
consequentis formas. Exemplum
per eandem formas qua homo est
homo est receptiuus risibilitatis.
et per eandem forma qua graue est
graue et leue est leue uenit eis talis
vel talis motus. Sic et differt natura
a violento. quia violentum est
illud cuius principium est extra non
conferente vim passio. ita quod per
passio constructur cum li conferente vim.
et non cum per principium. ut sit
sensu ipso passio non conferente vim.
Conferunt autem passio vim non
simpliciter actiue sed dispositiue et
inclinatiue quam scilicet habet naturalis
inclinatio et dispositionem ad
formam introducendam quod non
esset de violento ut cum lapis fertur
sursum.

Notandum tamen quod natura alii
quando potest esse etiam principium
motus actiue. unde grauis vel
lapis actiue tendit deorsum et alii

mal seipsus mouet. de quo septio
huius. Sic igitur patet quod natura
est principium motus per se vel
inclinatiue vel dispositiue vel etiam
aliquando actiue.

Dicitur etiam primo id est
principaliter ad differentiam aliarum
formarum accidentalium. Omnes enim
forme accidentales sunt quasi instru-
menta formarum substantialium. propter
quod in nulla actiue nec in aliquo
motu ad formas substantialem.
forma accidentalis non potest esse prin-
cipale principium sed instrumenta
le et dispositiuum.

Alterius forte dubitatur aliquis
quod in diffinitione nature superflue
addatur non sine accidens. quod quod
est non secundum accidens videtur
esse per se et conuerso.

Dicendum quod hec se habent per
ordines non sine accidens et per se
non sine accidens per se primo. in
plus enim est non sine accidens quam
per se. illud enim est per accidens
quod est indeterminatum. Alibi etiam
fit ex dulci per accidens. quia non
magis ex dulci determinate quam ex
amaro. Si ergo accipiat per acci-
dens proprie albus non fit ex nigro vel
ex suo contrario per acci-
dens. determinate ei generationes sunt ex contra-
rijs. non enim potest fieri contrarius

nisi ex contrario. Ex dulci autem fit
albus per accidens. quia ut dictum
est non habet albus quod determi-
nate fiat ex dulci vel ex aliquo alio
sapore. Sed licet album non fiat
ex nigro si proprie accipiat per
accidens non tamen fit ex nigro per
se. Sed per se loquendo albus in
actu fit ex albo in potentia. verum
quia albus in potentia semper est
coniunctus nigro vel alicui coloris
medio ex consequenti albus fit ex
nigro vel ex colore medio. in plus
est ergo non esse per accidens quam
per se esse. quia quod est ex conse-
quenti potest esse non per acci-
dens. non tamen propterea dicitur
esse per se. Et sicut non per ac-
cidens est in plus quam per se sic per
se est in plus quam primo. quia sufficit
ad hoc ut sit per se quod sit causa per
se. sed ad esse primo oportet quod
sit principalis. Cum ergo philosophus
ait quod natura est principium
motus et quietis eius in quo
est non per accidens sed per se ut
primo vult dicere quod est huius
causa determinata propria et prin-
cipalis.

Notandum insuper quod Philosophus
non intendit quod natura sit
principium motus in quolibet
respectu cuiuslibet speciei mo-

tus. sed in aliquibus est principii
motus localis vt in grauibus ⁊ le-
uibus. In aliquibus est principi-
um augmenti vt in vegetabilibus
⁊ sic de alijs. Unde non omnia
grauia ⁊ leuia mouent motu aug-
menti. nec etiam omnia mouentur
motu alterationis vt corpora sup-
celestia.

Videtur au-

tem natura ⁊c. Post
quam Philosophus inuestigauit
quid est natura. In parte ista di-
cit quod materia ⁊ forma ⁊ pri-
uatio debent dici natura. Et
primo probat de materia sic. Il-
lud quod perpetualiter in rebus
naturalibus est eorum substantia
erit natura. sed hoc ē materia. igitur
⁊ cetera. minores probat ex te-
stimonio antiquorum. dicens quod
antiqui philosophi quodlibet ho-
rum elementorum quod dicebant
aliorum materiam dicebant esse
perpetuum. Non enim ponebant
in ipsis elementis esse mutationes

ex seipsis. quia non ponebant ea
fieri ex se inuicem etiam ex alijs.
sed alia ab elementis dicebant fi-
eri ⁊ corrumpi in superficies.

Patet ergo dicendum esse quod
vno modo natura dicitur sicut
pura substantia materia vnicuique
que habentium in seipsis principii
um motus.

Consequenter probat formas
esse naturam. quia nihil habet na-
tura sui ipsius nisi habeat species
⁊ formas secundum rationes ⁊ dif-
finitionem qua forma distinguen-
tes vnā rem naturalem ab alia
dicimus quod est vnumquodque
tale. vt quid est caro aut os. Sic
igitur forma ⁊ species est id per
quod aliquid dicitur naturale qua-
re ipsa est maxime natura. Di-
cit etiam Philosophus quod alio
modo dicitur natura de forma quod
de materia cum sit ens separabile
ab ea secundum rationem ⁊ diffi-
nitiones. quia dicit quid in actu.
materia vero quid in potentia.

Quod autem ex his est scilicet com-
positum. natura quidem non est sed
a natura. forma igitur est magis
natura cum vnumquodque eius sit en-
delectia vel ens in actu quod ha-
bet per formas est magis tale quam quod
est in potentia quod habet per naturam.

Iterum vero probat philosophus
hoc idem dicens quod mutatio natu-
ralis pura generatio est dicta nata.
quia est via in naturam id est in for-
mas. igitur forma potissime est nata.
quod propter vnumquodque tale ⁊ illud
magis. Notandum quod nomen na-
ture non operatur generatio nisi val-
de large quia est via in naturam.
Quod autem generatio dicatur natu-
ra ostendit prius quod denotatur a
termino ad quem vt a forma quod om-
nino dicitur per differentiam quas habet ars a na-
tura. ideo dicit quod generatio non
dicitur via in medicinam sed in sanita-
tem. ⁊ sic denotatur a termino a
quo non a termino ad quem. medi-
catorum enim necesse est esse a medi-
cina non in medicinam. sed naturam. id est
generatio naturalis non sic se habet
ad materiam vel ad formam. quod sem-
per denotatur a forma ad quam
vadit. Pro quo notandum quod
consideratio naturalis est circa mo-
tus ⁊ factiones naturales potissime

29
eius consideratur vt habent rationem
motus. ⁊ ideo suscipiat denotatio-
nes a forma vt a termino ad quem
Et ideo eius naturalis generatio di-
catur natura eo quod habeat denota-
tiones a forma vt a termino ad quem
opozet quod forma potissime dicatur
natura.

Notandum insuper quod licet
naturalia agant motu ars tamen
agit immobilis. factiones igitur na-
turales licet considerentur per modum
motus. factiones tamen secundum artem
possunt accipi per modum actus. Et
quia actiones denotantur a princi-
pio a quo factiones secundum artes
vtpurimum non denominantur a for-
ma quam inducunt sed ab arte a
qua sunt. vt medicus ab arte medi-
cine non a sanitate. ⁊ edificatio ab
arte edificandi non a domo. Quod
vtraque denominatio sit possibilis
patet. quia sicut dicimus quod me-
dicus medicet sic dicere possumus
quod sanet. Et sicut dicimus quod edifi-
cator edificat sic dicere possumus
quod albificat. Videtur tamen
magis conueniens tales factiones de-
nominari a principio a quo quam a
termino ad quem. quia secundum quod hu-
iusmodi magis videtur considera-
ri vt sunt actiones quam vt sunt
motus.

Consequenter ostendit Philo-
sophus q̄ priuatio potest quodā
modo dici natura dicens q̄ for-
ma ⁊ natura dupliciter dicitur.
Dicitur enī de forma completa ⁊
de priuatione. Pro quo notā-
duz q̄ priuatio potest dici forma
⁊ natura dupliciter. tūz quia sem-
per est annexa forme vel nature.
nunquā enī est priuatio vni⁹ con-
trarij nisi sit annexa forme alteri⁹
tūz quia in suo intellectu includit
formas. Semper enī in non face-
re intelligitur facere ⁊ in negatiōe
affirmatio. vt dicitur circa finem
secundi elencorum.

Noniam

autem determinatus
est ⁊c. Postquā phi-
losophus ostēdit q̄ materia ⁊ for-
ma ⁊ priuatio sunt vel dicuntur na-
tura ex quib⁹ haberi potest q̄ ad
naturales spectat considerare d̄ ip-
sis. In parte ista ostendit hoc
idem ex differentia quāz habz na-
turalis ad mathematicū. Inten-
dit autē tales rationes. naturalis
differt a mathematico. quia ma-
thematicus considerat formā p̄ter
materias sensibiles. naturalis ve-
ro considerat formam in materia
sensibili. Omne considerās formā
in materia sensibili habet confide-

rare de materia ⁊ de forma. igit̄
spectat ad naturales considerare tā
de materia q̄ de forma. Venatur
igitur Philoſophus differētiāz inter na-
turales ⁊ mathematicū. Et p̄io
ponit ratiōes pbantes mathe-
maticum non differre a phisico sic.

Corpora phisica idest natura-
lia habent plana idest superficies
⁊ firma idest soliditates ⁊ longitu-
dines idest lineas ⁊ puncta de q̄-
bus intendit mathematicus. s̄ sci-
entia considerātes de eodez sunt ee-
dez ⁊ non differunt. ergo scientia
mathematica ⁊ phisica erūt eedē.
quia de eodez considerāt. Itēz
quia astrologia aut ē altera a na-
turali aut est pars eius. non vide-
tur autē q̄ sit altera cuz de eisdez
sit phisicus ⁊ astrologus. patz q̄
si phisici ē considerare quid ē sol
⁊ quid est luna nullūz incōueniēs
ē q̄ ad phisicūz ptineat considera-
tio accidentiūz que soli insunt ⁊ lu-
ne. Cūscūq̄ enī est considerare
subiecta est considerare accidentia
subiectoz. Si ergo phisicus cōsi-
derat de sole ⁊ luna habet etiam
considerare de motibus ⁊ eclipsi-
bus coz. ⁊ q̄ de talib⁹ considerat
astrolog⁹ igit̄ ē de eisdem astrolo-
gus ⁊ phisic⁹. quare v̄ q̄ mathe-
matica saltē quo ad istā p̄ez q̄ est
astrologia nō differat a phisica.

2
Consequenter soluit Philoſophus di-
ctas rōes. Solutio autē oim dēā
tūz rationū in hoc cōsistit. quia lz
de eisdez consideret mathematicus
⁊ phisicus non tamē eodez modo
ideo q̄ de his lineis ⁊ huiusmodi
negociat mathematic⁹ nō tamen
vt vnūquodqz illoz est terminus
phisici cozpis. neq̄ etiā accidentia
solis ⁊ lune specularur mathe-
matici inquantūz accidit cozpibus exi-
stētib⁹ talibus idest exiūtib⁹ na-
turalibus. vnde mathematic⁹ ab-
strahit p̄ consideratiōez a talib⁹ coz-
pib⁹. cōsiderat ei q̄ sunt abstracta
a motu. ⁊ h̄mōi cōsideratio quatū
ad veritatē nihil differt. vera est
enī cōsideratio mathematicozūz
ideo subdit q̄ non sit mendacium
abstrahentiū. Dubitaret forte
aliquis an phisic⁹ differat ab astro-
nomo. Et videt q̄ non. motus enī
non p̄t cōsiderari p̄ter motūz. q̄
tūc aliquid cōsideraret p̄ter seipz
Cum igit̄ ad astronomū perti-
neat cōsiderare de motib⁹ plane-
tarū videt q̄ astrologia nō abstra-
cta sit a motu ⁊ p̄ oīs est naturalis
Dicendūz q̄ astrologia magis ap-
propinquat naturali phie q̄ q̄cūqz
q̄ alia sciētia pure mathematica.
non tamē est eadez sciētia astrolo-
gia ⁊ phisica. Naz licet vtraqz sit
de motu planetaz non tamen

30
hoc est eodez modo. quia phisica
magis est de dictis motib⁹ vt mo-
tus sunt. astrologia vero est de di-
ctis motibus vt in eis sm veloci-
tates ⁊ tarditates repiūtur ⁊ maior ⁊
minor distātia planetaz ad inui-
cēz cōsiderat. igit̄ astrolog⁹ est de
huiusmodi motibus non secūduz
rationez motus. sed vt in eis repe-
ritur ratio quāritatis. ita q̄ astro-
logus considerat de quāritate co-
rum secūduz velocitates ⁊ tardita-
tes. Naturalis vero vt ait Comē-
tator considerat de naturis eozūz
sm quod mobilia sunt corpa phi-
sica. Aliter posset dici q̄ astro-
logia non est pure mathematica
vt dictūz est in secūdo capitulo p̄-
me partis huius compendij.

Alterius dubitarz aliquis for-
te vtrum differat quāruz ad veri-
tatem consideratio abstractiua ⁊
non abstractiua. Et videtur q̄ sit
mendacius. quia sicut res se habz
ad esse ita ad veritatē secūdo me-
taphisice. Que igitur non sunt ab-
stracta secūduz esse non possunt ef-
se abstracta secūduz veritatē.
mathematica igit̄ cum non sit ab-
stracta secūduz esse si consideren-
tur vt abstracta considerabuntur
vt non sunt. falsus ergo erit intelle-
ctus. Dicendūz q̄ duplex ē ab-
stractio scilicet phisica ⁊ diuisiua.

Precisua est quando intelligitur hoc sine hoc. vt si intelligat animal non intelligendo hominē vel materiā quantā nō intelligendo materiā sensibilez. ⁊ hoc modo abstractiō non ē mendaciū. Alia autē ē abstractiō diuiliua. quādo scilicet hoc intelligit non inesse illi. vt intelligere animal nō inesse homini. ⁊ hoc modo abstractiō est mendaciū mathematici autē abstractiō prior modo non autē secundo. Quia igitur dicit sicut se habet res ad esse ⁊c. est intelligendū quod res non ē intelligenda sub modo repugnantī sue nature. vt abstractiō secundo modo non primo.

Consequēter ostendit Philosophus quod eiusdē sciētie ē considerat materia ⁊ formam. ⁊ hoc sic. Ars imitat naturā. sed eiusdē sciētie vel artis est considerare speciem ⁊ materiā. vt artis medicīne est cognoscere sanitatē tanquā formas ⁊ colorā ⁊ flegma tanquā materiā in quibus est sanitas. Hari ergo ratiōe ⁊ naturalis philosophiē est cognoscere vtrasque naturas scilicet materiā ⁊ formas.

Termina

tis autē his ⁊c. Postquā philosophus determinauit de causis intri-

secis hic consequēter determinat de omnibus causis tam intrinsecis quā extrinsecis. Dicit igitur quod his determinatis consequēter est inquirendū de omnibus causis rerum naturalium. quia hoc negociū philosophicum est sciendi gratia. Scire enim tūc vniū quodque opinamur cum eius causas cognoscimus. Dicit ergo philosophus quod vno modo dicitur causa ex quo aliquid fit cum insit quātū ad causam materialem. Alio modo dicitur causa forma que ē species ⁊ exemplū. hec autem est ratio ipsius quod quid erat esse. quia forma sumitur principaliter diffinitio.

Notandū quod forma potest tripliciter sumi. Vno modo vt dat esse. ⁊ sic dicitur species. Alio modo vt est ratio generandi sibi similem. ⁊ sic dicitur exemplū vel paradigma. Alio modo vt est ratio intelligendi. ⁊ sic dicitur quod quid erat esse id est quidditas.

Amplius dicitur causa efficiens vt de eo quod est vnde principium motus ⁊ quietis. vel quod est vt causa consilians. vel vt est causa pater respectu filij. ⁊ vniuersaliter faciens facti. Notandū autē quod causa effectiua duplī potest accipi Primo quod quedā est principalis

⁊ quedā secundaria ⁊ coadiuuans Secundo potest distingui causa. quod quedā est vniuersal quādam particularis.

Quantū igitur ad causas principales ⁊ secundarias aut vniū principium aut consilians. ita quod per primum principium intelligit causa principale; per consilians vero coadiuuans ⁊ secundaria. Quāruz vero ad causas vniuersalem ⁊ particularem ait pater ⁊ faciens. faciens autē ē vniuersalis causa quod pater

Deinde dicit Philosophus quod adhuc se habet tanquā ad modū finis. hec autē est cuius causa alia fuit. vt sanitas ē finalis causa ambulandi. Sunt igitur quatuor cause per se. Deinde dicit Philosophus quod eiusdē rei possunt esse plures cause in diuersis generibus causarū. vt es ⁊ statuas sunt cause statue scilicet efficiens ⁊ material.

Consequēter dicit Philosophus quod cause sunt sibi inuicē cause. vt laborare ē causa sanitatis ⁊ salutaris causa laborandi. sed nō eodem modo. scilicet sanitas est causa sicut finis laboratio ē causa sicut principium. vnde motus. scilicet efficiens. Tandē dicit Philosophus quod idē potest esse causa contrariorū aliter ⁊ aliter. vt nauis per sui presentiam est causa salutis nauis ⁊ per absentiam est causa submersiōis nauis.

2
31
Positis speciebus causarū seu generibus ponit consequēter Philosophus eāz genera siue modos dicens quod modi causarū sunt multi. nam in eadē specie causarū est differentia modorū. quia causa potest accipi vt communis ⁊ vt propria. vt medicus ē causa propria sanitatis. ⁊ artifex est causa communis. Et sicut in genere cause efficiētis reperit communis ⁊ propria ita in genere cause formalis. Notandū etiam quod causa communis ⁊ propria dupliciter accipi possunt. vel secundū causalitatem vel secundū predicationem. vt sol est causa communis respectu vniuersitatis plantarū in planta secundū causalitatem. Artifex vero respectu medici est causa communis secundū predicationem. Dicit autem sol causa communis respectu plante. quia ad plures effectus se extendit. Postea ponit Philosophus aliam combinatiōem causarū dicens quod quedā sunt cause per se ⁊ quedā per accidens. vt statua faciens est causa statue per se. ⁊ polidectus est causa per accidens quia accidit statuam facienti polidectum esse. ⁊ sicut polidectus est causa per accidens ita omnia vniuersalia ad polidectum. vt homo ⁊ animal ⁊ alia vniuersalia sunt quibus cōuenit polidectus.

Dubitaret forte aliquis utrum
polidetus vel for. sit causa statue
p accidens. Et videt q non. Ratio
enī adōis ē p se loquēdo nō solus
est forma sed ē subiectū. si igitur
ars statufica hz esse in forte vt in
subiecto. for. erit causa statue per
se. Dicendū q ratio agendī perse
7 primo cōpetit forme. si autē cō
petit subiecto hoc est inquātū stat
sub forma. si igit accipit subiectū
non vt stat sub forma que est ratio
illius adōis statim accipit non vt
causa per se sed p accidens. Polide
tetus enī p aliā formā ē polidet⁹
7 homo. 7 p aliā formā ē artifex.
Ratio autē ppria faciēdi statuā
non est forma p quāz est Polide
tetus vel p quāz est homo sed p q̄
est artifex. sic igit subiectū nūquā
est ratio principalis agendī s; for
ma. nec vnquāz debet accipi vt p
se causa nisi vt stat sub forma que
est ratio agendī. Ex hoc pōt elici
q cum in eodē subiecto possint ēē
diuerse forme quāz vna est ratio
agendī 7 nō alie subiectū cōsidera
tūz sub forma actiua erit causa p
se. 7 sub alijs erit causa p accidēs.
Notandū etiā q p accidēs po
test sumi ex parte effect⁹. vt quan
do non sit illud sed sit aliquid an
nexūz. vt aperiens fenestra illuat
domū p accidens non quia faciat

lu mē. s; qz facit aliquid ad quod
cōsequit huiusmodi illuatio.

Preterea expōit Dhus terci
as combinatōz dicens q alie sunt
cause in potentia 7 alie in actu. vt
edificator est causa in potētia edī
ficandī domū edificans est causa
in actu. Consequēter pōit phi
losophus quartam combinatōz di
cens q cause aliqū sunt complexe
in causa per se 7 p accidens. 7 di
cuntur etiā simplices seu incōplexe
vt polidetus non est causa cōple
xa nec statuā faciēns. s; hoc totū
polidetus statuā faciēns est causa
cōplexa. Alterius ponit diffe
rentiaz Dhus inter causas in po
tentia 7 in actu dicens q cause in
actu simul sunt 7 non sunt cuz esse
tribus suis. non sic autē est d cau
sis in potentia.

Ad euidentiaz eorū que dicta
sunt de causis tria consideranda
sunt. Primū est de plitate causa
rum respectu eiusdē rei. secundūz
est d causalitate cause finalis. ter
ciūz quoz de differentia cause in
actu 7 cause in potētia. Quan
tūz ad primū primo pmittā aliq̄s
distinctiones. fo ondam aliquas
conclusiones. De primo sit ista
prima distinctio q causarū qdaz
sunt eiusdē ordinis. quedā alteri⁹
7 alterius ordinis. Dicuntur autēz

cause eiusdē ordinis que in eodē
genere cause sunt eqz primo 7 ei⁹
dem speciei. sed dicuntur cause al
terius ordinis que in eodē genere
cause sunt essentialr ordinate fm
prius 7 posterius. 7 sunt alterius
speciei. Exemplūz duo hoies eqz
primo trabūt nauis. exemplū seccū
dī sol 7 homo in generatōe.

Secūda distinctio sit illa q cau
sarū eiusdē ordinis quedam sunt
totales quedā partiales. Dicit āt
causa totalis que in illo genere nō
indiget ad suā causalitatem alia
causa eiusdē ordinis secum cōcau
sante. sed ipsa sola sufficit per se.
Sed causa partialis dicit illa q
in illo genere cause non sufficit ad
causandūz effectū sine alia. Exem
plūz primi ignis generas ignē. Ex
emplūz seccūdi duo hoies trahen
tes nauim quoz alter de se nō suf
ficeret ad trahendū. Tercia di
stinctio sit illa q causarū quedam
sunt eiusdē generis quedā alteri⁹
Exemplū primi omnes cause effi
cientes sunt eiusdē generis. Exem
plūz seccūdi. si accipiātur cause di
uerse q̄rū vna ē efficiēs alia mate
rialis vel formalis. De seccūdo
sit ista prima conclusio q eiusdēz
generis possunt esse plures cause
per se alterius 7 alteri⁹ generis 7
totales. Dec cōclusio patz p Ari

sto. hic in ista 7 in quito metaphi
sice. qz statue sunt cause es 7 ita
tuifica quoz quelibet est causa to
talis in suo genere. Secūda cō
clusio sit illa q eiusdēz effect⁹ pōt
esse plures cause eiusdē generis 7
totales si sint alteri⁹ ordinis. hec
cōclusio patet p exemplūz. qz de⁹
7 sol 7 homo homines in esse pro
ducunt quozz quelibet est causa
totalis 7 sufficiens in suo ordine.
7 est quelibet de genere efficiētis.

Tercia conclusio sit ista q eius
dēz effectus possunt esse plēs cau
se eiusdēz generis 7 eiusdēz ordi
nis si sint cause partiales. Hoc vide
ri pōt p exemplūz. Sicut enī plu
res homies trahentes nauim sunt
cause trad⁹ nauis ita pater 7 ma
ter sunt illo modo cause prolis.

Quarta cōclusio ē ista q impos
sibile ē eiusdēz rei esse plures cau
sas eiusdēz generis 7 eiusdēz ordi
nis 7 esse totales. Hanc pbo sic
quia si sic igit effectus nō depēde
ret essentialiter ab aliqua causarū
barū. cōsequēs ē falsūz euidenter
ergo 7 antecēdēs. pbatio cōsequē
tie. si. a. 7. b. sint cause totales ipsi
us. c. tūc. c. non depēderet ab ipso
a. quia sufficiēter haberet esse per
ipsūz. b. quod ponit totalis causa
eius. Et p idem pōt probari q nō
dependeat ab ipso. b. cōtialiter.

quod ponit totalis causa eius. ergo ipsius. c. non dependet essentialiter nec ab a. nec ab b. quod est omnino extra rationem. scilicet illa ratio nihil facit contra secundam conclusionem. quia cause alterius ordinis et totales non superflue quatenus ratio ordinis essentialis omnes simul requiruntur et sunt alterius rei quod non est in proposito.

Quantum ad secundum articulum principale videndum est an finis sit causa efficiens et maxima causa. Pro cuius declaratione primo premitam aliquas diffinitiones. secundo ad questionem respondebo. De primo sit ista prima distinctio quod finis est duplex. ut habet secundo de anima. scilicet finis gratia cuius et finis quo. dicitur autem finis gratia cuius ipsum obiectum quod per operationem attingitur ut deus qui attingitur a bonis per operationem intellectus et voluntatis. scilicet finis quo dicitur ipsa operatio qua obiectum attingitur puta volitio et intellectio. Secunda distinctio sit ista quod finis cuius est qui aliquando in esse producit aliquando non scilicet presupponit. Exemplum primi de forma naturali que per motum vel generationem producit. Unde quinto metaphisice capitulo de natura dicitur quod finis generatio est forma. et ille fi-

nis est obiectum quod attingitur in actione transiente per quam producit in esse. Exemplum secundi deus et ille finis est obiectum quod attingitur operatione imanente puta per actum intellectus et voluntatis. Tercia distinctio sit ista que ponit ab Avicenna quarto metaphisice capitulo quinto quod res dicitur esse causata dupliciter quod res aliquando est causata in causalitate. aliquando in esse suo. primo modo efficiens habet rationem causati in specu finis non quantum ad finem esse ut patet sed quantum ad causalitatem. Secundo autem modo est causata forma seu compositum quantum ad finem esse. De secundo dico ad questionem. scilicet parte affirmatiua tenendo scilicet quod finis sit causa efficiens et maxima causa. que conclusio patet per philosophum hic et quinto metaphisice dicens quod finis est causa efficiens. Commentator dicit quod est maxima causa. Et Avicenna dicit quod si de vnaquaque causarum esset aliquid qua scientia illa que esset de fine esset nobilior. Est igitur ille ordo in causis. quod finis primo venit in mente agentis sub ratione boni et appetibilis. agens autem motum a fine producit formas. que forma producta coiccat materie. Et ultimo sequitur quod materia sustentat formam. Sed contra predictam arguitur et primo quod finis sit causa. quod vel est causa scilicet

2
quod ens vel secundum quod non ens. non secundum modum. quod non ens nullus est causa. nec primo modo. quod finis non est causa nisi secundum quod mouet efficiens ad agendum. scilicet quantum finis est non mouet efficiens sed cessat ab actione igitur non. Secundo arguitur quod non sit causa efficiens. et si sic secutur duo inconuenientia. prima est quod idem respectu eiusdem esset causa et causata. quod patet ex hoc. quod est ipsius efficiens est causa finis sic euerio ut habet in textu secundum quod in demonstratione erit circulus. quod patet sic. quod demonstratio propter quod est per causas. Tunc igitur efficiens sit causa finis poterit per efficiens demonstrari finis si etiam finis sit causa efficiens. igitur per finem poterit efficiens demonstrari si et finis sit causa efficiens igitur erit circulus. Tercio arguitur quod finis non sit maxima causa. quod finis est causa extrinseca. igitur non est maxima causa. contra patet. quod materia et forma que sunt cause intrinsece magis videtur conferre ad esse rei quam cause extrinsece.

Ad illa respondeo. ad primum dico quod finis est causa secundum quod est ens in mente artificis. sic enim mouet agentem in ratione dirigibilem. Ad secundum de primo inconuenienti dico quod non est inconueniens idem esse causa et causata causalitate diuersimode dicitur. tamen in eodem genere causalitatis est impossibile. Unde efficiens est causa finis et per

33
consequens prius in ratione cause efficientis. finis autem est causa efficiens et per consequens prior in ratione finis. De secundo inconuenienti dico quod non est circulus in demonstratione. quia non est virobique idem genus demonstrationis. quod non est in proposito. quod sicut causa est equiuoca ita et demonstrationes. Ad tertium cum dicitur quod cause intrinsece sunt magis cause dicendum quod falsum est. quia illa que est prima causalitas omnium est verior. talis est causalitas finis. quia omnis alia causalitas dependet a fine ut dictum est. Unde verum est quod effectus dependet a causa intrinseca immediatius et propinquius non tamen magis simpliciter.

Quantum ad tertium articulum principale scilicet de differentia cause in actu et potentia dicit philosophus hic et in quinto metaphisice quod causa in actu et effectus in actu simul sunt et non sunt non sic de causa et effectus in potentia.

Ad cuius euidentiam dico tria de mente doctoris subtilis in quinto metaphisice. primum est quod illa dicitur iter causarum in actu et in potentia respectu effectuum proportionaliter acceptorum non est accipienda quantum ad ipsas relationes cause ad effectum.

quod si sic simul esset causa in potentia et effectus in potentia. sicut causa in actu et effectus in actu. Nam omnia haec referuntur uno genere relationis. scilicet secundo modo. sed veritas huius dicti accidentis est de fundamentis relationum. ut sit sensus quod relatio esse in actu non potest fundari nisi in ente in actu. et ideo simul sunt et non sunt sicut relationes ita et fundamenta earum. sed relationes cause in potentia et effectus in potentia non requirunt fundamenta in actu et ideo non oportet fundamenta earum simul esse licet relationes simul sint. non enim oportet edificatores simul esse et edificabile. quod edificabile potest esse in ente in potentia. Secundum dictum est quod ista dicta non est intelligenda de fundamentis relationum in quantum fundamenta sunt. quod si sic sicut utroque relationes utrobique sicut sunt et non sunt. ita et fundamenta in quantum fundamenta sunt consiliter ut sic non sunt relationes secunde intelligende de fundamentis comparatis ad existencias. quod in causa et in effectu in actu si unum fundamentum existit et aliud. non sic autem de causa et effectu in potentia.

Tertium dictum est quod ista dicta non est intelligenda de fundamentis absolutis sed acceptis sub relationibus. Non enim sequitur quod si unum scilicet fundamentum existit scilicet cause in ac-

tu quod effectus existat. quod fundamentum actualitatis potest esse sine relatione. Sed si fundamentum cause in actu sub relatione existit in actu tunc etiam fundamentum effectus sub relatione effectus in actu existit in actu non sic de causa in potentia respectu effectus in potentia.

Sed contra predicta arguitur et videtur quod causa particularis etiam in actu non sit simul cum effectu particulari etiam in actu. quia si sic. ergo in principio motus cessaret motus. consequens est evidenter falsum. ergo et antecedens. probatio consequente quia habitis principalibus in materia cessat motus ex primo de generatione. Accipiat ergo aliquod efficiens per motum certum est quod in principio motus est efficiens in actu. ergo est effectus in actu. sed effectus existente in actu cessat motus. ergo cessabit in principio. Preterea movens naturaliter est prius motu ut dicitur quarto metaphisice ergo potest esse sine illo sicut prius sine posteriori. ergo causa in actu potest esse sine effectu in actu.

Preterea scitum in actu ponit scientiam in actu. sed scitum in actu potest esse scientia non existente in actu. ergo causa in actu potest esse sine effectu in actu. probatur minor quia referuntur in tertio modo re-

lationum ubi non est mutua dependentia. quod scientia dependet a scito et non e converso. Preterea deus est semper causa in actu. Si ergo causa in actu et effectus in actu sunt simul sequitur quod effectus semper fuerit in actu et sic mundus ab eterno fuisset quod est falsum et hereticum. Quod autem deus semper sit causa in actu patet quia si non tunc prius fuisset causans in potentia et postea in actu. et per consequens fuisset mutatus.

Ad ista respondeo ad primum dicto quod ratio non valet. Ad probationem dico quod eo modo quo agens per motum est in actu effectus est in actu modo perposito. Si enim motus est ipsius agens non est causa in actu facta esse usque ad ultimum eius. accipiendo tamen effectum respectu cuius est movens in actu. et effectus est in actu. scilicet ipsius fieri. quod dum movet est causa in actu ipsius fieri. sed in ultimo instanti est causa facti esse in actu. et tunc effectus et causa sicut sunt et non sunt in actu. unde si causa est in actu in fieri sicut erit effectus in fieri. Si causa est in facto esse simul erit effectus in facto esse. vel si causa in actu in facto esse erit simul et effectus in actu in facto esse. Quando igitur dicitur quod habitibus presentibus cessat motus. Dicendum quod presente habitu siue effectu in facto esse cessat

motus et non aliter. sic autem est tantum presens in fine motus et non in principio vel in via ad terminum ad quem.

Ad secundum de quarto metaphisice dicendum quod movens est sicut natura cum effectu accipiendo illa ut sunt sub relationibus modo predicto. Unde res subiecta movens est prior re in qua fundatur relatio effectus. Philosophus autem loquitur de fundamentis non de relationibus. Dicitur est autem quod differentia illa accipienda est non de fundamentis absolutis sed ut sunt sub relationibus.

Ad tertium dicendum quod scitum in actu et scientia in actu simul sunt et non sunt. Et cum dicitur quod referuntur tertio modo. Dico quod est falsum nisi accipiendo scientiam in actu et scibile non autem scitum. Unde accidit scibili quod sciatur. quod intelligendum est de re subiecta scilicet de lapide vel ligno. hoc tamen non obstante scibile in quantum scibile secundum se et essentialiter referri ad scientiam in potentia. et scientia in potentia et scibile in potentia simul sunt et non sunt. nec accidit scibili ut sic quod sciatur in potentia. Accidit tamen lapidi quod sciatur sicut accidit patri quod sit pater. non tamen accidit patri quod sit pater. unde sicut

scientia in potentia essentialiter de-
pendet a scibili i potentia ita et e-
uerso. et scientia etiam in actu depen-
det a scito in actu ita euerso. p-
batio huius. quod scibile non est scibile
nisi quod eius potest esse scientia. Nam si
esset scibile et eius non esset scientia in
potentia esset scibile et non scibile.
ergo in ratione scibilis ut scibile est
includit scientia in potentia ut suum
per se correlatiuum. Ad quartum
scilicet de deo neget antecedens.
quia deus semper fuit non tamen ipse
fuit causa in actu. quando dicitur
quod tunc esset mutabilis. dico quod non
ualet. quod agens voluntarium et motus
est deus voluntate antiqua non mu-
tata potest causare quando placet si-
ne mutacione sui. Exemplum ut sicut
si ego vellem me scribere cras et p-
actu voluntatis ponerem scripturam
in esse ita quod voluntate mea qua vo-
lo hodie librum esse cras scriptum. li-
ber cras produceret in esse ibi nul-
la esset mutacio ex parte mei sed ex
parte libri producti de esse ad non
esse. sic deus ab eterno voluit res
esse ex tempore ita quod per illam vo-
litionem qua ab eterno voluit res tem-
poraliter produci ipse res sunt tem-
poraliter producte nulla mutacione
facta ex parte sui sed solum ex par-
te rerum productarum de non esse ad

esse. de quo magis in theologia.

Scit autem

fortuna. Postquam dicitur
minauit Philosophus de causis
per se hic consequenter determinat
de fortuna et casu que sunt cause
per accidens.

Circa quod posset dubitari verum
de fortuna et casu que sunt entia
per accidens possit esse scientia cum
scientia sit de necessarijs. Dicitur
autem quod de corruptibilibus et de
contingentibus potest esse scientia in
quantum de his possunt formari in
corruptibilibus et necessarie rationes.

Dicit igitur Philosophus quod
quidam credunt nihil esse fortunam
et casum. et nihil fieri a fortuna. aut
a casu. sed quecumque nos dicimus
esse a casu aut fortuna omnium illo-
rum dicunt esse aliquam causam deter-
minatam. ut veniendi a fortuna ad
forum et reperiendi debitorem que
volebat et antequam veniret ad fo-
rum non est opinatus illum inueni-
re. huiusmodi veniendi vel inueni-
endi causa determinata est veni-
tem velle emere. Similiter autem
et in alijs que dicuntur fieri a for-
tuna semper est accipere aliquam
causam determinatam sed non for-

tinam. fortuna enim nullius est
causa.

Posset autem secundum Commentatorem
sic formari ratio cum fortuna vide-
atur esse de genere causarum. si for-
tuna esset aliquid esset causa alie.
sed nullius est causa igitur nihil est.
hanc opinionem improbat Philosophus
dicens quod multa sunt et sunt a fortu-
na et casu que non ignorantes quoni-
am est referre unumquodque talium in
aliquam causam eorum que sunt id est
in aliquam causam per se. sicut dicit
ratio antiqua destruetes fortunam
et casum. Hoc tamen non obstante quod
si unumquodque est reducere in cau-
sam per se. alia horum que videmus
dicunt omnes esse a fortuna alia au-
tem non a fortuna. Pro quo no-
tandum quod omne per accidens redu-
citur ad per se. illud etiam dicitur esse
per accidens quod est per aliud. tunc que-
ram de illo alio verum sit per aliud
sed non est abire in infinitum igitur est
devenire ad per se. Non ergo ob-
stante quod omnia reducuntur in per se
multa tamen sunt per accidens. friuo-
la ergo est ratio dicentis nihil esse
fortunam vel nihil esse per accidens.
quia omnia reducuntur in per se.

His premissis ostendit Philosophus

quid sit casus et fortuna. Circa quod
est sciendum quod philosophus princi-
paliter videtur insistere ad inuesti-
gandum diffinitionem fortune. quod
inuestigata diffinitione fortune de-
leui patet quid est casus. Diffini-
tio enim casus continetur in diffi-
nitione fortune sicut diffinitio ge-
neris in diffinitione speciei ut pa-
tebit.

Diffinit autem Philosophus
fortunam sic. fortuna est causa per
accidens in his que sunt raro in
agentibus propter finem et a pro-
posito. Dicit in his que sunt raro
quia in his que sunt semper vel fre-
quenter non est fortuna.

Notandum insuper quod non
in omnibus que fiunt raro secun-
dum se est fortuna vel casus. que
enim sunt secundum intentionem
licet fiant raro non tamen sunt a
fortuna sed a proposito. Illa dif-
finitur fieri raro et sunt a fortuna
que sunt preter intentionem agen-
tis et opinantis. Patet etiam quod
fortuna est causa per accidens.
quia infinita id est indeterminata.
Causa autem per se est finita id est
determinata.

Omnia enim sunt causa per accidens que possunt accidere cause. ut esse albus musicus. Dicit autem consequenter in agentibus propter fines. unde ponit Philosophus quod quedam agunt propter fines quedam non. Contra omne agens agit propter finem. et quod tollit fines tollit omnem actionem secundo metaphisice.

Ad hoc respondet Commentator dicens quod aliqua sunt non propter fines. quia non habent deliberationem ut conficatio barbe vel elevatio festuce que bene habent finem ymaginariu. que licet fiant sine deliberatione non tamen sunt sine ymaginatione. in istis ergo non est fortuna. Similiter dicit in his que sunt a proposito et ab intellectu non a natura. Unde dicit Philosophus quod fortuna non est neque in infantibus nec in aliis non agentibus a proposito. Addit autem Philosophus quod tam illa que sunt a proposito quam illa que sunt a natura sunt propter fines.

Consequenter ostendit Philosophus dupliciter esse fortunam scilicet bonam et malam. Eufortunam autem dicit esse valde bonam fortunam et diffortunam valde malam.

His premissis dat Philosophus differentiam inter fortunam et casum dicens quod differentia est inter hec. quod casus est plus quam fortuna et est quasi g.

ad ipsas. omnis enim fortuna est casus sed non e converso. unde fortuna dicitur esse in his que agunt a proposito et intellectu qui quidem libere agunt sunt dominum sui actus. casus vero seu per se vanus id est frustra quod propinquus est casui est tantum in his que agunt a proposito quam in aliis. ut equus fugiens a bello casu venit ad stabulum ad quod veniens salvatus est. sed hec fuit causa per accidens. unde quia non veniebat ut salvaret sed forte causa cibi. et tripes casu cecidit et factus est sedes. et hec sit per accidens. quia cecidit casu non causa sedendi. Tripeda enim vel aliquid grave cadens per se tendit ad centrum. Quod autem cadat sic disposita ut homo possit sedere in ea hoc est casuale. In talibus enim que non agunt libere sed solum instinctu nature que vel delectet magis aguntur quam agant non est fortuna sed casus est tantum in his quam in aliis. Talia etiam non dicuntur proprie eufortunata vel diffortunata sed tantum metaphisice et similitudinarie.

Dicit autem Philosophus consequenter quod fortuna et casus reducuntur ad genus cause efficientis. quia casus et fortuna sunt de numero eorum que sunt a natura vel intellectu. et tunc suppleta est ratio quod

Intellectus et natura sunt cause efficientes.

Notandum circa hoc quod Philosophus dicit quod per se non est propinquus casus. hec enim conveniunt et differunt. conveniunt. quod in utroque habet esse in agentibus propter finem. nisi. n. ageret aliquis propter finem nunquam contingeret ei aliquid frustra. Ex hoc enim aliquid dicit fieri frustra vel vane. quia agens non consequitur finem intentum. In hoc tamen differunt quod vanus est per compositionem ad finem. In quantum finem non attingit. Casus vero per compositionem ad fines in quantum attingit aliud quod non est finis ut si finis deambulationis sit depositio cibi non tamen inveniatio debitoris sit finis si non deponat cibum deambulatio erit frustra. Si autem inveniat debitor erit casus.

Notandum insuper secundum Scotum in quolibetis quod fortuna non est aliqua per se causa distincta a natura et ab intellectu siue proposito imo eadem voluntas que respectu effectus intenti est per se causa eadem respectu effectus evenientis non intenti dicitur esse fortuna

Item notandum secundum eundem quod nihil evenit sic a fortuna quin eveniat ab aliqua causa per se intendente. iuxta illud Platonis in timeo. Nihil est eventus non precesserit legit

tima causa vel ratio. sub intentione enim cause per se cadit omnis effectus. Sed quoniam alicuius effectus non apparet esse causa proxima sine per se intendens tunc ille effectus dicitur esse fortuitus seu casualis. Unde si aurum sit ibi et aliquis fodiens ipsum non intendens inveniat hoc est quia est magis dispositus ut causa universalis ipsum moveat ad hoc bonum quam ad aliud.

Noniam

autem sunt cause.

Postquam Philosophus determinavit de omnibus naturalibus causis. hic consequenter ostendit quod de talibus spectat considerare ad naturales. Dicit ergo quod philosophi erit considerare de quatuor causis quod in demonstratione bis videtur.

Dubitaret forte aliquis unde est quod spectat ad naturales demonstrare de omnibus causis. Ad quod respondet Commentator quod in quo est materia sunt omnes cause. Quod patet. materia enim non est in actu nisi per formam. nec materia habet cognosci nisi per analogiam ad formam. si igitur res habet materiam de necessitate habet formam. Rursum quia materia dicit quid in potentia

Haec et quod est in potentia. non agit
igitur de necessitate res habens cau-
sas materiales habet causas effici-
entem que materias reducit ad actum
Et quia etiam efficiens non agit nisi
si propter finem de necessitate con-
currit ibi causa finalis. Naturalis
igitur cuius est considerare omnia
materialia est considerare omnes
causas.

Ostendit igitur Philosophus
primo quod naturalis est cognoscere
vel considerare omnes causas et quod
consequenter habet demonstrare per
omnes causas. Premittit autem
duo praebula. Primum est quod mul-
torum tres cause veniunt in unam
quia forma et finis coincidunt in
vno numero. et efficiens cum forma
in vno subiecto. homo enim gene-
rat hominem. quia igitur homo gene-
rans et genitus sunt eiusdem substan-
tie forma generantis que est ratio
agendi et principium actus in eadem
substantia cum forma geniti que est
finis materie et perfectio eius. Ma-
teria igitur non coincidit cum alijs
sed alie tres coincidunt in vna.

Et est notandum quod dicit multo-
tiens quod non semper. Unde finis
dicitur dupliciter ut ait Commentator. scilicet
finis generantis et geniti. finis ge-
nerantis vero est ipsa forma huius

na. sed finis geniti est perfectio quam
acquirunt geniti per suas operationes.
ut finis naturalis vero est felicitas
Coincidunt ergo in vno finis gene-
rantis et forma. non autem finis gen-
ti. Efficiens etiam in generatione vni
uoca coincidit cum alijs. non autem
efficiens in generatione equiuoca.
Sol enim non est calidus formaliter
et tamen est causa efficiens caloris.

Consequenter ponit Philoso-
phus secundum praebulum dicens
quod philosophus tenet omnino considera-
re que mouent mota. que enim mo-
uent non mota non sunt amplius philo-
sophice considerationis. quia talia non sunt in se
principium motus. sed cum mouent sunt
imobilia ut deus. Ex secundo pre-
ambulo infert philosophus quod ad natura-
les spectat considerare de materia
forma et efficiente. quia si philosophus hoc
considerare motus et generationes re-
rum cum ad generationes tres cause
concurrant scilicet forma que per ge-
nerationes fit. et materia que gene-
rationes sustinet et efficiens que gene-
rationes facit omnes philosophice considerare de
tribus causis praedictis. Deinde probat
quod spectat ad naturalem considerare de
fine. quia forma et finis sunt idem nu-
mero ut dictum est in primo pre-
ambulo. igitur si naturaliter considerat de
forma considerabit etiam de fine.

2
Notandum tamen quod licet eadem
res sit forma et finis non tamen sub
eadem ratione. Dicitur enim forma in
quantum dat esse materie. finis autem
ut terminat motus.

¶ penitus

¶. Postquam Philosophus
philosophus ostendit quod oportet philosophum
cognoscere omnes causas. hic conse-
quenter ostendit quod spectat ad eum de-
monstrare per quodlibet genus cau-
se. Ad cuius euidentiam sciendum
quod tollens naturam agere propter fi-
nem tollit omnem demonstrationem na-
turalem. In naturalibus enim finis
necessitate efficienti imponit. effici-
ens forme. forma materie. Tollens
ergo finem tollit omnem efficiens. quia
nullum agens agit nisi intendendo finem
Si autem tollat omnem efficiens tollit
omnis forma. destructa autem om-
ni forma non remanebit natura.

Ex quo manifeste patet quod tol-
lens finem in naturalibus tollit omnem
genus cause. tollendo autem omnem
genus cause tollit omnem demonstra-
tionem. Si igitur volumus in philosophice
demonstrare supponendum est natu-
ram agere propter finem. Rursum
si demonstrare volumus in naturali-
bus supponendum est in eis esse aliquid
quam necessitate. cum demonstratio non

37
nisi ex necessitate fieri habeat.
Primo ergo Philosophus ostendit na-
turam agere propter finem. secundo
quomodo se habeat necessarium in phi-
sophice. Circa primum primo ponit
opinionem antiquorum dicens quod an-
tiqui reducunt omnes effectus natu-
rales in materiam. si autem ponerent
alij alias causas parum de illis cu-
rabant. quia paucorum effectuum ra-
tiones reddebant per illas. igitur
ponebant effectus naturales esse
ex necessitate materie et non ex in-
tentione finis. ut si aial corrumpit
quia nullum agens per se intendit
corruptionem. Dicebant hoc accide-
re ex necessitate materie. imagina-
bantur enim sic esse naturalia. sicut
si diceremus de domo lapides gros-
sos esse inferius de necessitate mate-
rie quia grauioribus. ligna vero su-
perius quia leuiora et non propter
aliquem finem. Sic igitur imaginaban-
tur in naturalibus. quia ut talia huius
materiam sic dispositam. ut quia sunt
calida vel leuia ideo sic se habent.
Alia vero habentia materiam aliter
dispositam aliter se habent. Deinde
igitur Philosophus rationes eorum quod iupiter
id est deus pluit non ut augmentet
frumentum sed ex necessitate mate-
rie. quia aquam sursum ductam
oportet congelari et congelatam

oportet descendere. si igitur obge-
lacio a nullo agente interdū oportet
ipsam esse ex necessitate materie.

Secundo hoc idem probat sic
si pluuia eēt propter augmētū fru-
menti vel aliquid aliud in natura
libus esset propter finem tūc in cal-
bus nō cōtingeret cōtrarium illi
finis. sed pluuia nō solū augz fru-
menti sed destruit. vt cum pluit
frumēto existente in area. igit plui-
uā nō est propter augmentum fru-
menti. nec p cōsequēs phisicū optz
agere. propter finem. Hanc opi-
mprobat Philus dicens hoc esse
impossibile. quia quēcūq; sūt a na-
tura aut fiunt sicut semp aut sicut
frequenter. Illorū autē que fiūt a
fortuna vel a casu nihil fit sic sem-
per vel frequēter. Nā pluuie mul-
titiēs quidē sūt in hyeme nec vi-
dent esse a fortuna neq; a casu. s;
forte si pluuie sub cancro sint. sed
si carma idest calor sit sub cancro
non ē a casu. sed si in hieme esset
calor forte esset a casu. Si igitur
naturalia non sunt a casu sed sem-
per aut frequēter ergo sunt propter
finem. Notadū autē q; pluuia
sub cancro et calor in hieme hūc
aliquū esse. q; effectū huiusmodi
existentiū nō solū causa est sol s;
alij planete. licet igit sol in hieme
non habeat generare calorem vel

estum. hoc tamē non obstante erit
calor in hieme. q; mars vel alius
planeta calidus erit in calidis sig-
nis. Et quod didū est de calore
vel de caumate respectu hyemē
intelligendū est de pluuia respectu
canis. Canis ei ē quedā stella sub
qua sol existens tantū estūz gene-
rat vt nō sit aprūz natum ad gene-
rationē pluuie.

Dubitarēt forte aliqui vtrū
sit verū quod philosophus ait esse
dus naturales esse a casu vel pro-
pter finem. Dicendū q; supposito
naturam agere propter finem esse
dūz naturalū triplicē rationē
assignare possumus scilicet finem
casū et necessitate materie. Nā
huiusmodi effectus vel contingit
raro vel vt frequēter et semper. N
vt raro causa est fortuna et casus.
Ostendebatur enī supra q; quid
quid per comparationē ad causas
est raro est a fortuna vel a casu.
S; si huiusmodi effectus nō sint
raro sed sint vt frequēter vel sem-
per et habēt causas determinatas
et per se tunc cōtingūt propter finem
vel habent solū causas p accidēt
et tunc cōtingunt ex necessitate ma-
terie. Sic igitur loquēdam ē sup-
posito naturā agere propter finem
S; si pp finē non ageret vel nihil
fieret v; quicquid fieret eēt casuale.

quod sic potest declarari. quia si
nihil esset intentū ab agente nihil
fieret propter finem p comparatōz ad
causas ex frequenter vel semper.
Nam ex hoc p comparatōz ad cau-
sas est semp vel frequēter. quia est
a causa intēdente. quod quidē dī
intēdente per se. vel enī semp vel
frequēter annexū vel eius effectus
quō quidē dī uentū interpretatiue.
vt si quis volens delectationē car-
nis et nolle turpitudinē eius p se.
tamē q; huiusmodi turpitudō est
ei semp vel fr. quēter annexa vult
illaz turpitudinē interpretatiue. Si
igit nihil p comparatōz ad causas
fieret semp vel frequēter vel nihil
fieret vel quicquid fieret eēt p com-
paratōz ad causas in paucioribus
et raro. Et q; esse tale est casuale
vel fortuitum quicquid eēt esset a
casu. Item sic arguit phus q;
ars imitat naturā vel pficit aliquū
igit natura non pōt opari. Si igit
artifex agat propter finem a fortiori
natura agat propter finem.

Notandū q; ars pficit naturā
quia naturalr est determinata ad
vnu. ars vero quia non sic deter-
minat potest in res naturales ali-
quas formas inducere quas non
potest ipsa. nam virtute artis pōt
etiam inuari natura vt celerius et
facilius consequat intentū. Imita-

tur etiaz ars naturaz q; cum inte-
lectus noster teneat infimū gradū
in genere intelligētiarū et imitetur
et cōsequēter oportet q; ars intel-
lectus nostri aliquo modo imitetur
naturā in qua resulget opus et ars
intelligētiarū. Item arguit phi-
losophus q; nos videmus animalia
agere ordinate et propter finem vt
araneae et formice. aranea faciēdo
telaz et formica congregando gra-
na. videmus et q; plante faciūt fo-
lia pro cooperimēto fructū et ha-
bent radices deorsum gratia acci-
piendi nutrimentū. omnia autē ta-
lia sunt solūmodo instrumenta na-
ture. Pro quo notandū q; formi-
ca et huiusmodi animalia nō agūt ex
arte vel deliberatiōe p artem ope-
rantes. eiusdem enī substantie vni
formiter agunt et operantur non ex
arte sed instinctu naturz. Araneae
autem eodem modo faciūt telam
et hyrundines nidū. Si igitur ta-
lia agunt propter finem. quia hy-
rundines faciūt nidos propter fi-
lios cōseruādos. patet q; natura
agit propter finem. Respondet
autē philosophus ad motiua in
oppositū opinantiū remouendo
difficultatē sumptaz ex errore vel
ex peccato nature. quia nos vide-
mus in his que sunt secundū artē
cōtingere peccatū et erroz vt me-

dicus aliquoties non recte medici
nat. Et tã hoc nõ obstante phi ip
si non negabãt finẽ in artib⁹. quã
nec ppter huiusmodi errorem ratio
finis ẽ neganda a naturalib⁹. siue
igif fiat pluvia tpe messis 7 dstru
at fructus siue fiãt monstra ex cor
ruptioẽ semis hoc erit p accidens
7 i paucioribus. nec propter hoc
arguit naturã non agere propter
fines. Et si arguat q natura ñ
agit ex deliberatioẽ. Respondet
q ex hoc non sequit quin agat p
pter finem. quod probat a simili
de arte. licet enim ars agat prop
finem non tamẽ semp artifex deli
berat. Et potest poni exemplum
quia citbarizans pfecte habituat⁹
non deliberat tangẽdo cordas ci
thare. Si enim cum tangit vnam
cordã deliberet antequã tangat
aliã tollitur consonãtia. quia ni
mius esset spatium tempis inter ta
ctus vnus corde 7 alterius. Natu
ra igif agit propter finem non qd
cognoscat fines sed quia dirigitur
a cognoscente scilz ab intelligẽtia
naturã regente. natura igif dicit
intendere fines inquãtus intelligẽ
tia propter fines agit mouẽdo na
tura. 7 hoc sufficit. Unde licet in
nobis voluntas agat propter finẽ
non tamen cognoscit finem sed ab
intellectu dirigitur.

Mod autẽ

ex necessitate ẽ. Hic
cõsequẽter declarat phi
losophus qualiter reperitur necessa
rius in rebus phisicis. Querit
igitur philosophus vtrum necessi
tas sit sumenda in rebus phisicis
ex parte materie que est necessitas
simpliciter 7 absoluta. vel ex par
te finis que ẽ necessitas ex suppo
sitione vel conditione neta. Et repre
hendit antiquos ponentes necessi
tatem in rebus naturalib⁹ ex par
te materie.

Pro quo sciendũ q in rebus
naturalibus non est ponẽda neces
sitas ex parte materie eo mō quo
antiqui ponebant. scilicet q huius
modi necessitas sumẽda esset prin
cipaliter ex parte materie cũ prin
cipaliter sumẽda sit ex parte finis
licz bene possit sumi aliquã necitas
ex pte materie vt tadũ ẽ prius de
corruptioẽ animalis. Probat er
go Philosophus intentũ suũ ex similitu
dine quãz habet finis in naturalib⁹
cum fine in artificialibus. dicit
ergo q domus in artificialib⁹
nõ ẽ facta pncipalr ex necitate ma
terie sed causa abscondendũ 7 sal
uandi ipsas res licet non possit fi
eri sine materialibus principiis.

Similiter igif est in alijs tam arti
ficialibus q naturalibus in qbus
est agere propter aliquid idest p
pter fines. Necessitas enim materie
ouitur a fine vt talis finis sequatur
epozet materiã sic disponi vt ser
ras esse ferream 7 dentatas vt sit
apta ad secandũ. sic est de mate
ria in ordine ad formã substantia
lem que est finis generatõis.

Concludit ergo phus q neces
sitas in naturalibus est ex supposi
tioẽ finis non q finis sit necessari⁹
sed quia imponit necessitatẽ alijs
causis. S; si arguitur contra
hoc sic finis imponit necessitatem
alijs igif est quid necessariũ. Dicẽ
dũ quod ibi est fallacia figure di
ctõis mutãdo quo in quid. finis
est illud quo alia sunt necessaria.
non tamẽ ppter hoc sequit quod
sit quid necessariũ. qz enim est deno
miatio a forma. ideo illud qd est
formaliter tale absolute dicit tale
sed quod est soluz virtualiter tale
Et est ratio quare alia dicuntur ta
lia non dicit absolute tale. Se
cundo arguit phus qz finis in na
turalib⁹ se habet vt principiu 7 q
sunt ad fines vt cõclusio. 7 tũc sup
plenda est ratio cuz principia im
ponãt necessitatẽ cõclusioni. id ra
tio in naturalibus sumẽda est pri
cipaliter ex fine. Ex hoc subdit

7 dicit qd aliquo mō finis habet
ratioẽ principij nõ quidẽ actionis
sed quo ad executioẽ sermocina
tiois idest quo ad intellectõẽ. quia
videlz in fine incipimus rōcinari
de his que sunt ad fines.

Dubitaret forte aliquis quomō
veruz sit quod ait phus qd in na
turalibus sumẽda 7 reducẽda est
necessitas ex suppositione 7 nõ sim
pliciter. Dicendũ qd simplr vt ad
plens pot sumi duplr. primo mō
vt idẽ est quod vtr 7 semp. secũ
do mō prout ẽ idem quod absolu
te sumptũ. quod at est respectie ta
le dicit esse non simplr tale. omni
bus istis modis possumus dicere
necessitatez naturaliu sumendas
esse nõ simplr. primo mō h⁹ modi
necessitas nõ ẽ simplr qz nõ est sp.
ymo vplurimuz nãlia sunt vt fre
quẽter. Secũdo mō dñr ẽ nãlia
nõ simplr. qz nõ hñt necitate abso
luta. necitas ei matie ẽ necitas ab
soluta q nõ ẽtingit ex necitate ma
terie vt mors 7 corruptio 7 talia
sine relatõẽ ad finẽ 7 abs; intẽtioẽ
effcũs ẽ hñt. S; nãlia q sunt intẽta
a natura nõ hñt ẽrigere nisi p rões
ad aliã vt ex intẽtioẽ finis. Notan
dũ insup qd lz finis sit cã eoz que
sũt ad hñz. m in via gñatiois 7 tpiã
posterior ẽ oibus ill. matia ei intẽ
ligit prior esse his quoz est causa

Cuz igit priora imponant necessi-
tates posterioribus simplr. io ma-
teria dicit imponere necessitatem
simplr. qz vero posteriora non im-
ponit necessitates prioribz nisi ex
suppositioe. ideo dicit phus qz su-
menda e necessitas ex pte finis ex
suppositioe. vel possum dicere qz
necessitas ex materia est necessitas
simplr et absolute. nam si e necesse
corrupti aial. qz compositus e ex
contrarijs huiusmodi necessitas est
simplr et ineuirabilis. necessitas at
ex pte finis e necessitas ex supposito-
ne. qz si necesse e habere aliquid pro-
pter sine consequeduz vt nauigium
ad mare transfretadu huiusmodi
necessitas no est absoluta s3 ad tales
fines consequeduz. finaliter ostē-
dit phus necessitates in naturalibz
sumedas esse ex parte materie. qz
in diffinitioe ponit aliquid vt ma-
teriale. diffinitio at e necessaria in
demonstratioe. quare ad habenda
copleta demonstratoz in naturali-
bus aliquo mo necessaria e matia
sunt nanqz res naturales ex princi-
pijs malibus habetibus aptitudi-
nes ad forma que e finis generati-
onis. et sic licz ibi necessitas materie
sit non tamen principa. qz ratio
necessitatis sumit ab ipso sine.

Incipit expositio terci libri
philosophorum.

Thoniam

autem natura etc. Do

scilicet autem phus in
duobus libris precedentibus deter-
minat de principijs motu in par-
te ista incipit determinare de motu
qui e passio substantie corporee natu-
ralis. Dicit ergo quoniam natura e
principium motus et scientia e nobis
de natura. ideo oportet nos natu-
rales non ignorare quid sit motus.
qz ignorato motu e ignorare natu-
ram. Quod potest sic intelligi. quia
cuius substantia corporea in quantum
naturalis sit subiectum huius scientie et
motus eius passio non possumus ha-
bere plenam noticiam de natura siue
de substantia naturali nisi cogno-
scamus motum. qz in qualibet scien-
tia requiruntur passiones subiecti.

Dicit ergo qd determinandum e
de motu et consequentibus ipsius scilicet
in infinito loco vacuo et tempe. quia
enim motus e de numero continuorum
et qz infinitum ponit in ratione continui
ideo dicit primo determinandum
de infinito. continuum enim e diuisibile
in infinitum. Adhuc autem sine
loco vacuo et tempe impossibile e
esse motum. ideo determinandum e
de istis. Dicit etiam phus qd de his

determinandum est vniuersaliter et in
comuni cum iste liber sit communis
ad omnes alios libros philosophie natu-
ralis. Notandum insuper qd illud
quod dicit phus qd predicta sunt
coia omnibus naturalibus intelli-
gendum est aut secundum apparetiam aut
secundum veritatem. vacuum enim secundum verita-
tem non est ponendum licet antiqui philo-
sophi illud posuerint. Primo ergo de
terminat de motu et contra de alijs
in hoc libro et sequentibus. Diffinit
ergo motum dicens qd motus est adus
entis in potentia secundum quod huiusmodi
id est quid in potentia. vt alteratio
est adus et motus alterabilis in qua
tunc est alterabile. Consequenter
phus ostendit quomodo motus est in
genere dicens qd est in genere rerum
ad quas est motus. ideo ait qd mo-
tus non e preter res suple ad quas
est. illud autem quod mutat aut mu-
tat secundum substantiam aut quantitatem
aut qualitates aut vbi. motus ergo
est in quatuor generibus. Addit at
qz in his sicut dicitur nullum est ac-
cipe commune quod sit genus ad il-
la quatuor. vnde motus coiter sum-
ptus non e in aliquo genere secundum quod
abstractum ab illis quatuor generi-
bus. motus autem specialiter sumptus e
in genere rerum ad quas e motus. et
causa e qz secundum Comentatozem in hoc
tercio. motus e forma fluens siue

impleta. perfectum autem et imperfectum
non variat speciem.

Consequenter ostendit philoso-
phus quomodo motus e in specie di-
cens qd vniuersum quodque horum quatuor
predicamentorum potest capi dupliciter vt in
substantia aliquid potest sumi vel vt
forma vel vt priuatio. Et sic ibi su-
muntur due species motus. scilicet genera-
tio et corruptio. Et sicut secundum quanti-
tatem vel vt perfectum vel vt imperfectum
et sic sumuntur alie due species scilicet
augmentatio et diminutio. secundum qua-
litatem vt secundum habitum et priuationes
vt albus nigrum et huiusmodi. nigrum
enim quodammodo dicitur priuationem
respectu albi. et secundum hoc potest accipi
que propter penuriam nominum dicitur
alteratio. secundum etiam vbi rursum quod
se habet vt priuatio que quidem due
species possunt dici vno nomine loci
mutatio.

Notandum circa diffinitioem mo-
tus in qua dicitur qd motus e adus
entis in potentia secundum quod in potentia.
qd adus ponit ibi tanquam genus ad
motum et ad formam. sed entis in po-
tentia ad differentiam forme que est
actus entis in actu. Consequen-
ter phus ostendit terciam periculam mo-
tus bene assignatam quando dicitur
secundum quod huiusmodi. Arguit igitur sic. subie-
ctum motus e adus et potentia vt
id quod est actu sicut es est poten-

tia statue. sed motus nō est actus
vt est actus. ergo est actus eius vt
potentia.

Notandum autē q̄ si motus ad
statū eēt actus aeris vt es est tūc
quādiu ē es semp moueretur ad
statū quod est incōueniēs.

Insuper ostēdit Phis q̄ mo-
tus non est actus rei priusquā sit
in fieri. nec postquā est in facto.
Dicit ergo q̄ edificatō est act⁹ edi-
ficabilis inquantū est edificabile
vel inquantū edificat. ergo nō est
actus eius antequā sit in fieri.

Deinde ostēdit Phis q̄ non
est huiusmodi actus in facto esse.
quia cū domus terminata est non
amplius est quid edificabile. Edi-
ficatio autē est actus edificabilis.

Patet ergo ex his q̄ motus est
actus impfcūs. qz solus est in fieri
et non in scō esse. Unde consequēter
dicit phis q̄ antiqui errauerunt
circa motū. qz est quid indetermi-
natus. quia nec est eorū que sunt
in potentia simpliciter. nec que in
actu. quod patet ex hoc vt dictū
est. qz quādo aliquid est simplici-
ter in potentia ad aliud nondū mo-
uetur. quādo autē est in actu illud
ad quod erat prius in potētia ter-
minatus est motus. Dicit ergo q̄
motus vere est actus impfcūs. qz
vt dictū est est forma fluēs id est

forma incōpleta siue impfccta in
fieri vt motus localis est vbi fluēs
et dealbatō est albedo fluens et in
fieri et sic de alijs.

Consequēter poit Phis aliam
diffinitōez motus q̄ est q̄si mālīs
videlz q̄ mot⁹ ē actus mobilis i eo
quod mobile. Et arguit sic sicut dcm
est. De mouēs mouet fm quod in
potētia ē mobile. ergo mot⁹ perse
cōpetit ei quod est potētia mobile.

Secūdo arguit sic quod nō inest
mouētī et agenti inquantū agit s3
inquantū patit et est mobile illud
pse cōpetit mobili et nō mouenti.
motus est bmoi igit. Dicit er-
go Phis q̄ qz mouēs vel agens
mouet tactū id est tāgendo ideo si
mul patit. qz tactus ē actiuorū et
passiuorū ad inuicē. Etiam poit
Phis q̄ mot⁹ accidit mouētī. qz
tota causa quare mouēs mouetur
est. qz mouet tāgendo. id est sil patit.

Notādū at q̄ nō est de ratioe
mouētīs q̄ moueat tāgendo vt q̄
moueat motū. Cū ergo accipitur
aliter q̄ mouētī nō cōpetit motus
p se s3 mobili. Notādū insup
q̄ illa secūda diffinitio dī quāsi
mālīs respctū alteri⁹ vt h3 videri
secūdo posteriorū. illa diffinitio q̄
ostēdit demonstratōis pncipiū
est formalis respctū ei⁹ que ostēdit
demonstratōis conclusōez. sic ē in p

posito. qz ex prima diffinitōe seq-
tur secūda. Ex bis ergo philoso-
phus infert q̄ motus est in mobi-
li et nō in mouente. est enī act⁹ mo-
bilis a mouente. Consequēter
ter dicit q̄ motus est vnus actus
mouētīs et mobilis. Est enī actus
mouētīs in eo quod agit et mobilis
in eo quod patit. sicut ē idem spa-
ciū ascendētis et descendētis licz
ratio non sit vna.

b Abet autē

deslecti. Postq̄ phi-
losophus determinauit
de motu. qz actio et passio sunt q̄
dam motus ideo mouet hāc qōez
in quo hēat esse. et pzo dicit q̄ in
agente et mouēte nō sit actio dices
q̄ si hoc est sequit q̄ in mouente
erit motus cum actio et passio sint
quidā motus. Eadē enī ratio est
in mouēte et in moto que ē in agē-
te et in patiente. quia omne agens
est mouēs et omne patiens motus.
Donere autē actionez in agēte est
ponere motū in mouēte. Si autē
motus est in mouēte sequit q̄ aut
omē mouens mouebit. aut habēs
motus non mouet. primū est incō-
ueniens. qz est dare mouēs immo-
bile. Et secūduz etiaz est inconue-
niens. quia sicut stare nō pot q̄ in

aliquo sit albedo et non sit album
sic etiam stare non potest q̄ in al-
quo sit motus et non moueat.

Pro huius dubij declaratiōe
fm mentez doctoris subtilis in ter-
cia qōe quolibetoz et in deciater-
cia. et tercia dis. quarti sentētiarū.
primo aliqua pmittā. secūdo con-
clusiones subiungaz.

Quantū ad primā sciendum
q̄ duplex est actio scilicet imanēs
et transiens vt poit philosophus
ix. metaphisice. quod sic pot de-
clarari. Operatio enī siue actio
immanens duas habet conditio-
nes in quibus cōuenit euz actione
transeunte. Prima est quod semp ē
in fieri nō dico fieri successive. qz
operatio est indiuisibilis. sed sic ē
in fieri quia in cōtinua dependen-
tia ad causas eandē et fm idēz si-
cut dependentia rei terminate ad
causas cōseruatē. s. deū. Secūda
conditio quod opatio q̄si tūsit in obie-
ctū sic i tminū s3 nō accipiētē esse p
ipsaz s3 p̄suppōit in suo esse. et p
illas duas conditōes pot opatio dī-
ci actio et p illas figurat p vnū ac-
tū. Actio at trāsies vltra illas du-
as conditōes addit terciaz. qz. s. ē. p
ductiua alicuius termini vt accipi-
entis esse per eaz. vt calefactio est
productiua calozis in ligno vltra
passionem quā infert s3 calefieri.

Ista autē distinctio actōnis sic in-
tellecta nō est distinctio in species
sed vocis in significatōes. nā actō
transiens est vere actio de genere
actōis. actio autē imanes est vere
de genere qualitatis vt intellectio
visio 7 huiusmōi. S; equinocce di-
citur actio ppter conditōnes p̄di-
ctas in quibus cōuenit cū actiōne
de genere actōis. Alio mō potest
actio que est de genere actōis di-
uidi in immanētes 7 trāseuntes sic
superius in inferiora. nāz nō soluz
ad formā inductā p motū i passo
alio ab agente est actio de genere
actōis. sed et ad formā inductam
in ipso agente. Intellectio enīz ali-
qua actiōne intellectū pducit que
actio producta est de genere actio-
nis. illa enī forma absoluta cuz sit
noua est terminus aliquid actōis p
prie dicitur p que accipit esse. quan-
do igitur forma terminās actiōnem
est in ipso agente tūc illa actio ma-
net. quādo vero forma terminās
actōnes est extra ipsuz agens tunc
actio illa transit.

Distinctio illoz modoz acci-
piendi actiōne imanētes patet. qz
illud quod fm primū intellectum
dicitur actio imanens vt intellectio
hic dicitur terminus actiōis immanē-
tis fm aliu intellectū. Ista autem
actiōne pductiō in intellectōis coir-

intelligim^{us} p hoc qd est dicere vt
elicere intellectōes. Iste secundus
intellectus de actiōe immanentis
licet sit verus non tamen de inten-
tōe Aristot. ix. metaphisice sicut
primus.

Item scienduz qz respectus in
genere est duplex. vnus intrinsec^{us}
adueniens 7 alius extrinsec^{us} adue-
niens. Tūc autē respectus intrin-
secus aduenientem qui sequitur ne-
cessario ambo extrema posita in
actu vel quod idēz est quando ne-
cessario sequit^{ur} suū fundamentum
posito termino. 7 talis respect^{us} est
tantū de genere actōis. Tūc autē
respectū extrinsecū aduenientēz qm̄
necessario sequit^{ur} posita extrema
simul in actu. Et sub illo membro
cadunt illa sex p̄incipia de quibus
tractat autor sex p̄incipioz. pars
enim de actiōne 7 passiōne. quia
possibile est actiū 7 passiū esse
7 etiā approximata. ita qz ipsum
scilicet agens sit illud a quo passi-
ū transmutet. nec tamē passiūz
illud ab ipso transmutet. puta si
sit aliquod impediēs actiōnes. Et
pro tanto illa sex p̄incipia nō sūt
species relatiōis. qz relatio dicit re-
spectus intrinsec^{us} aduenientē ista
autēz non. Deinde tamē ē spe-
cialis difficultas. videt enīz qz sit
respectus intrinsecus aduenientē cū

3
necio cōsequē extrēa posita in actu.
posito ei tpe 7 motu q̄ sunt extrēa
qm̄ neciuz ē motuz esse i tpe. 7 per
cōns resp̄m que ipostat qm̄. Rū
deo qz qm̄ non necio cōsequē extrēa
7 cū instat de tpe 7 motu dico qz
fm Aristot. q̄to h^{oc}. si eēt aliud ce-
lū eēt aliū tps. Ex quo cōcludo qz
possz eē mot^{us} i alio celo vel v̄so
qz nō mēsuraret tpe h^{oc} celi. similr si
de^{us} extra vniūsus crearet lapidē
7 mouerz ipm p nouū spaciū ille
motus nō mēsuraret hoc tpe nro
Si npl̄ ergo loquendo possibile
ē pōi tps 7 motū 7 tū motuz nō mē-
surari tpe nec p cōns h̄re qm̄. Ex qz
p̄ qz qm̄ ē respectus extrinsec^{us} adue-
niēs nō necio cōsequē extrēa posita
in esse. Alteri^{us} sciēdū qz agens
creatū hz resp̄m ad iminū p̄mūz
siue totalē qz p̄ductū 7 ad imi-
nū qui ē de forma adequata 7 ad
subiectū illi^{us} forme qd ē passū siue
trāsmutatū. Qd at respectus isti
sint aliq̄ pbat. qz sunt ad alios ter-
mios. tū qz resp̄s correspōdētes
ecōuerso sūt oio aliq̄. resp̄s ei p
ducti ad pducēs ē s. ē depēdentis
ad illd ad qd depēdet. 7 hoc sūit
fm suū esse sic simplr accipi. esse.
resp̄s at trāsmutabil^{is} ad trāsmu-
tātes nō ē r. sp̄cus depēdentis sim-
pl̄ fm suū esse. trāsmutabile ei s;
esse sui simplr occurrit cū agente 7

22
eū causa 7 nō accipit eē simplr ab
ipso s; tātuz accipit esse fm formā
q̄ inducit. Resp̄s ē producti 7
inducti p̄ qz sunt aliq̄. 7 quū vtrū
qz sit depēdens ab ipso pducēte
qz illud p̄io depēdet qd p̄io ac-
cipit esse. 7 hoc ē pductū. illud at
sc̄dario depēdet qd sc̄dario acci-
pit esse. 7 hoc ē eductū vel inductū
Istoz triū respectū ex pte agen-
tis duo p̄mi nō sunt extrinsec^{us} ad-
uenientēz. qz vel agēs nō hz rlatōz
realē ad pductū vel inductū. vtz
de deo pducēte creaturā vel ali-
qd in creatura. vel sic agēs habet
necio cōsequē fūdamētū posito ter-
minio. ille at imin^{us} qui ē ad passūz
ē extrinsec^{us} adueniens. qz bñ possi-
bile est actiū 7 subiectūz eē et ap-
primata 7 tū nō h̄re illā respectū
qd agens illud a quo transmutet
nec illud trāsmutet ab ipso v̄pote
si ē aliq̄ impediēs actiōnes. ergo
actio cū sit resp̄s extrinsec^{us} adue-
niēs vt p̄i^{us} deductū ē erit h̄itudo
agētis ad passūz trāsmutatū. duo
at aliq̄ resp̄s. s. pductōis 7 indu-
ctiōis siue actiō siue passiue p̄tine-
būt ad gen^{erem} relatiōis pp̄rie dicte.
qz sunt intrinsec^{us} aduenientēz. Ex
p̄dictis at appet̄ mltiplex equoca-
tio h^{oc} nois actio. vno ei mō d̄r d̄
opatiōne. put intellectio 7 volitio
d̄r opatio 7 tū in rei v̄itate ē qua
f3

ltas. Alio modo actio dicitur per se habitudine vel respectu. et sic quicquid accipitur hoc nomen actio per respectum producentis ad productum sic pater dicitur esse causa agens filij. Aliquando pro respectu educens ad eductum sic calidus est causa caloris in ligno. aliquando pro respectu transmutatis ad transmutatum. in ista illud sex principiorum. Actio est secundum quam in illud quod subicitur agere dicimur. Aliquando et accipitur actio pro re seu per forma acta et producta includendo illius respectum quem exprimit hoc quod est ab alio sicut accipitur in hoc 3°. Secundus hanc quitur significatio nes exponitur coiter Aristotelem in hoc capitulo. Et tunc actio quantum ad illud conotatur pertinet ad aliquod genus absolutum secundum quod passus transmutatur utputa quantitate vel qualitate et huiusmodi. Sic enim loquendo de actione dicitur hic philosophus quod est opus et finis actiui. Opus autem et finis actiui est ipsa forma absoluta in passu l3 ut fluens loquendo de agente per motum. unde premitur ibi quod motus est actus actiui et passiuus. s3 passiuus ut in ipso. actiui autem ut ab ipso. ille autem motus realis secundum Comentariorum est forma fluens. dicitur ibi actio ipsius actus siue opus siue finis agentis in quantum est ab agente. Et hoc de primo.

Quantum ad secundum sit ista prima conclusio. Actio primo modo accepta que est operatio et forma immanens et absoluta est in agente ut in subiecto. hec patet per philosophum nono metaphisice dicente quod visio est in vidente. De actioe autem secundo et tercio modo accepta que est respectus intrinsecus adueniens et de genere actionis dicitur alias. Secunda conclusio sit ista. actio quantum modo sumpta que est respectus de genere actionis est in agente subiecte et non in passu. probatur quia in eodem est respectus et fundamentus. Ratio. n. fundamenti videtur hoc ostendere. nec oppositum est intelligibile. s3 potentia actiua que est fundamentus h3 respectus. s. actio est in agente. ergo talis actio est in agente subiecte.

Tertius in quocumque est forma aliquid illud formatum est tale secundum illas formas. Omnia enim irrationale videtur quod forma sit in aliquo et non constituat ipsius inordinatum secundum ipsas. ergo si actio sit formaliter in passu passiuus erit simpliciter agens. sic ergo intelligitur hac conclusione. quia actio que est respectus extrinsecus adueniens est in agente sicut in subiecto. In forma autem que dicitur potentia actiua est ut in fundamento primo. Si passio dicitur respectum oppositum consideretur isti que suo modo simpliciter est in passu

ut potentia passiva. Tercia conclusio sit ista. actio accepta quomodo que est forma transiens acta seu producta per actiones de genere actionis est in passu ut in subiecto. hoc patet per philosophum nono metaphisice dicens edificatio est in edificatione. accipitur ibi edificatio per forma acta per edificationem. probatur etiam quia talis forma acta dum est in fluxu est motus ut dictum est. motus autem est in mobili subiectiue ut patet capitulo precedenti ergo etc. sic ergo patet quomodo actio est in agente et quomodo non. Et tunc ad argumentum quod ponitur. Idem in oppositum quando dicebatur quod si actio sit in agente cum actio et passio sint quidam motus sequitur quod motus erit in mouente. patet quod accipit philosophus actionem quinto modo. et facit pro tercia conclusione.

Ex predictis patet differentia inter actionem et passionem. differunt autem formaliter licet sint idem motus materialiter. ut patet ex textu superius allegato. ubi dicitur quod licet idem motus sit actus agentis et patientis non tamen sub eadem ratione. Est enim actus agentis quod est ab hoc et est passio et actus patientis. quia est in hoc scilicet in pa-

23
tiente. hoc idem patet alia auctoritate philosophi in ista dicens quod licet sit idem spacium et eadem distantia a sursum et deorsum et e converso. non tamen est idem distare.

Propter quod notandum quod spacium existens inter aliqua duo aliter accipitur ut est spacium et aliter quidem ut importat distare. nam spacium dicitur ut habet considerari secundum se. distare vero nominat spacium applicatum ad terminos. Cum ergo distare non nominat spacium simpliciter sed etiam terminos et cum diuersi sint termini erit aliud et aliud distare. sic actio et passio licet sint idem motus materialiter quia ad unam formam differunt tamen formaliter ut dictum est. et sunt in alijs et alijs subiectis. Et si contra hoc arguatur. quia Aristoteles dicit quod cui insunt hec scilicet actio et passio motus est. ergo videtur quod motus sit subiectus utriusque. Respondeo quod littera potest sic exponi cui insunt hec non quidem ut subiecto vel fundamento. quia nec passio de genere passionis inest motui ut fundamento. quia respectus fundatur super motum a se agens est intrinsecus adueniens cum motus sit formaeducta veleducta. s3 cui insunt insunt hec alterum terminatiue scilicet actio

7 alterū quasi subiectie. qz comitā
tur sese in eodē subiecto. s. passio.
Ex p̄dictis p̄ qz cū actio 7 passio
formalr distinguatur nec dicat mo
tū fm se sed p̄ relatōez ad agens 7
patiens sunt diuersa p̄dicamenta
Datet et qz motus nō est formalr
in p̄dicamēto adōis nec passiois
cuz ab istis formalr distinguatur
qz motus fm qz huiusmōi nō dicit
aliquid p̄ compatiōez ad agens
aut patiens. sed p̄ compatiōez ad
formā que p̄ motus inducit. quia
motus vt motus ē in eodē genere
cuz forma que p̄ motus inducitur
vt dictū est in precedentibus.

De infinito.

¶ Honiā au

q tem' de natura 7c. Do
stquā phus determinat de motu
in pte ista determinat de infinito.
Cui' causa est. qz scia nālis est cir
ca magnitudinē t̄pis 7 mot' quo
rū vnūquodqz necesse est esse finitū
vel infinitū. de infinito multa
dicta sunt in p̄io hui'. aliqua t̄n
tangaz eozū que hic ponit phus.
Primū ē qz aliqd d̄r eē infinitum
vel in actu vel in potētia. nulla at
magnitudo nec mltitudo est actu
infinita. magnitudo t̄n est infinita
in potētia fm diuisiones 7 multitu
do fm appositōez. Et si argua

tur cōtra. qz frustra est potentia q̄
non pōt reduci ad actū. qz possibi
li positō in esse nullū sequitur impos
sibile. Respondendū qz infinitū qd
ē in potentia pōt poni in actu 7 in
esse quod respicit. s. in actu in fieri
nō autē in facto esse qz tales actus
non respicit. Est ergo cōtinuus di
uisibile in infinitū nō resp̄cū actus
in facto esse. qz nūquā pōt poni cō
tinuū in infinitū diuisus. s. est ibi
possibilitas resp̄cū actus in fieri.
qz ad semp diuidēdū. vnde si po
nat in tali actu. s. semp diuidendi
nullus sequit' impossibile nec incō
ueniēs. Dein secūduz qz hic phus
p̄mittit est qz magnitudo ē diuisi
bilis in infinitū accipiēdo ptes s. z
eādez p̄portōez nō t̄n fm eandem
magnitudinē vel quāritatē. Exem
pluz diuidēdo cōtinuū i duas me
diatates 7 medietates in alias du
as medietates. 7 sic p̄cedēdo fm
hāc p̄portōez itur in infinitū. S. z
si fiat acceptio fm eādez quāritā
tes vt qz semp accipiat a qualibz
magnitudine finita quāritas vni
cubiti vel q̄cunqz alia determina
ta quāritas nō p̄cedet in infinitus
sed finalr oportebit huiusmōi ma
gnitudinē consumi 7 deficere.

Contra tamē p̄cedā arguit' 7
videt' qz cōtinuū non sit diuisibile
in infinitū et fm ptes eiusdē p̄por

tois. qz est dare mīmas carnem 7
mīma ossa. vt dicit Aristo. p̄mo
hui'. Ad illud r̄ndetur coiter
qz cōtinuus pōt capi duplr. vel in
quātuz q̄tuz 7 mathematicē vel i
quātuz nāle. si p̄io mō sic ē diuisi
bile in infinitū nec ei repugnat vt
sic diuisio. si at capit' vt ē in mate
ria nāli sic nō hz vitatē s. ē dare
mīmas carnē. Si velles scire qd
sup hoc sentiat doctor subtilis va
de fa dis. secundū suaz vbi hanc
māz diffuse tractat.

Dis p̄missis diffinit phus in
finitū in po' dices qz infinitū ē
q̄ritatē. i. q̄tūcunqz accipiētib' sp̄
est aliqd extra accipe. vt vno nūe
ro accepto restat ali' nūer' accipi
end' in infinitū. vñ ēe qd ē accep
tū est finitū 7 cuius nūero accepto
pōt addi vnitas 7 sic nūer' varia
tur. Dic' at hic phus qz nūer' cau
sat ex diuisione cōtinui qd nō ē intē
ligēduz p se s. z tātā p accūs. qz vi
delz diuisio cōtinuo resultat plures
vnitates. nūerus ei p se causat ex
vnitatib'. cum numerus sit multi
tudo ex vnitatibus aggregata.

¶ Incipit expositio libri quarti
philisozum.

¶ Similiter

aures necesse est. In
hoc q̄rto libro vt p̄

ex p̄dictis in p̄cipio terciū phus
intēdit determinare de loco vacuo
7 tpe. pbat at phus locū esse d̄ns
qz nō solū mutatiōes corpuz idicat
locū esse s. et ostendit qz loc' hēat
quādas potentias seu virtutē salua
tiua. qz eni vnūq̄d qz fert' in suū lo
cū nisi phibeatur vt leue sursum 7
graue deorsuz. vnūq̄d qz at fertur
in illud qd est sui cōseruatiū. Et
hinc sequit' qz locus nō solū sit sed
hēat virtutē cōseruatiua. Demittit
at Aristo. anteq̄ diffiniat locū p̄i
mo qz aliqs ē loc' cois qui videlz
multa cōtinet vt aer vel celū. Ali'
ē locus p̄p̄rius qz est adēquus loca
to. secūdo qz loc' non est in aliquo
vt in loco. qz tūc est p̄cessus in in
finitū. pari eni rōe ali' loc' est in
loco 7 sic in infinitū. s. locus est in
aliquo vt in subiecto. Et iō ponit
Aristo. octo modos essendi in de
q̄bus habet in sū mulis. Tercō
dicit phus qz locus cōtinuz locatū
7 nihil est ei'. Quarto qz p̄p̄ri'
locus eēntialis est locato. Quinto
qz locus sepabil' est a locato. Sexto
qz locus hz d̄rias locales. vt sursum
deorsuz ante retro dextrū sinistrū
septio qz vnūq̄d qz fert' 7 gescit in
p̄p̄rio loco. octauo qz eozū qz mo
uent' localr q̄das mouēt p se. q̄dā
vō p accūs. qz videlz accidūt eis
que mouent' per se. vt albedo mo

uetur ad motu3 bois. Sciēdū autē q̄ illa p̄positio in qua dicit p̄bus q̄ locus continet locatu3 ⁊ illa in qua dicit q̄ loc⁹ est equalis locato non contradiciunt. licet enī cōtinens vt corpus sit maius cōtento. non tamen cōtinens vt superficies. quod enī cōtinet vt corpus addit aliquā quātitatē supra contentu3 locus est equalis locato quia est equalis superficies eius.

His p̄missis ponit Philosophus diffinitionem loci dicens q̄ locus est vltima superficies corporis cōtinentis immobile p̄mu3.

Ad cuius euidentia sciendum p̄mo quod locus est ens per accidens. quia est ens aggregatum ex rebus diue3 locū generū. ⁊ iō non est in aliquo genere vt magis vlt debetur quinto metaphisice capitulo de quātitate. Locus enim dicit duo scilicet superficiem corporis cōtinentis. vltra hoc addit relationē cōtentiui ad cōtentū que est respectus extrinsecus adueniē3 cui3 non sequat̄ naturā fundamenti posito t̄nio nisi vnus alii applicet. ille at̄ respectus videt̄ p̄tinet̄ ad p̄ntu3 vbi. superficies vō ad p̄dica mētum quātitatis.

Itē sciendum quod locus est

immobilis per se ⁊ per accidens. immobilitas enī ei inest ex ratione p̄pria. quod probat Philosophus. quia si locus posset aliquo mō esse immobilis localr quātūcūq; p̄ accidēs moueret posset dici esse in loco. ⁊ sic loci esset locus quod est falsu3 vt patet ex p̄cedentibus.

Circa quod sciendū q̄ aliqui n̄tūtur saluare immobilitatē loci p̄ comparisonem ad polos mūdi ⁊ ad centru3. quod declarat̄ de polo fixo in aqua circa quā3 cōtinue fluit aqua ⁊ refluit. licet enim non moueat aqua que est ibi corp⁹ locans ⁊ superficies aque etiā moueatur p̄ accidens. palus tamen dicit̄ semp manere in eode3 loco non q̄ sit semp eadem superficies cōtinens sed q̄ est semp in eadem distātia vel eadem ad polos ⁊ ad centru3. Sed illa opinio non placet docto3 ri subtili libro secūdo sentētiarum dif. 8a. Cui⁹ causa est. q̄ si subiectu3 nō manet idem nullū accidēs respectiuū manet idem s̄m Arist. Qu3 ergo non maneat ibi eadem aqua numero nō manebit idē3 locus. Aqua enī p̄cedens adueniente aqua succedente non plus habet rationem continui respectu locati. Dicendum ergo s̄m docto3 rem subtilem quod licet locus corrumpatur moto ei⁹ subiecto localr.

ita q̄ mota aqua vel aere vento flante nō maēt eadē rō loci q̄ p̄t⁹ erat in aqua vel aere succedēte vt p̄3 ex p̄dictis. tū3 ē q̄ ibi occidēs nūero non pōt manere in duobus subiectis. tamē illa ratio loci succedens que ē alia a rōe p̄cedenti s̄m v̄itatē est eadē p̄cedenti p̄ equalitiaz q̄ntu3 ad motū locale3. ⁊ sic locus equalitē dicit manere. Exēplum h⁹ patet in noibus significatiuis. q̄ hec vox hō quotiescūq; plura d̄vna numero. cū tamē nō possit nūero eade3 vox bis p̄ferri ita q̄ quot sunt platonēs tot sunt voces numero distīcte. tamē q̄ntū ad finē. i. ad exp̄mendū mētis conceptū sunt idē nūero p̄ equalitiaz Sic dico in p̄posito q̄ loc⁹ est immobilis per se ⁊ p̄ accidēs. est tamē corruptibil⁹ moto subiecto localr. q̄ tūc nō ampli⁹ maēt in eo illa relatio cōtinui. ⁊ tamē nō est corruptibil⁹ s̄m equalitiaz. q̄ nō succedit illi corpi in quo fuit illa relatio loci. Aliud corp⁹ in quo ē alia relatio loci nūero. ⁊ tamē est eadem p̄cedēti s̄m equalitiaz p̄ cōparōez ad motū locale3. Palus enī sic affixus circa quē3 aer v. l. aqua mouet̄ s̄3 formalr nō hēat eūde3 locū cū sit ibi alia ⁊ alia ratio cōtinētie dicit̄ tamē habere eūde3 locū3 eq

ualitē p̄ cōparōez ad motū locale3 cū nō mouet localiter licet hēat aliū ⁊ aliū3 locū3. Contra hoc sic arguit. illud q̄ se habet s̄m locū3 aliter nūc q̄ p̄tius mouet localiter ergo it̄. Ad euidentia3 huius articuli sciendū q̄ ad motū locale3 duo requiruntur. p̄mo q̄ mobile p̄pter sui trāsmutationē locum mutet. secundo q̄ inter terminos motus sit quedā distātia media. vtraq; autē conditio deficit in p̄posito. palus enī sic affixus p̄pter sui trāsmutationē non mutat locū3. s̄3 p̄pter motū vel trāsmutationē aque fluentis. Secūda etiā deficit quia inter locū p̄iorē ⁊ posteriore3 non est aliquod spaciū3 inter motū. quare nō cōcludit argumentū. Ex p̄dictis patet qualitē est intelligenda loci diffinitio. Deinde ostendit Arist. quomō vniuersa sunt in loco d̄is q̄ celū s̄m se nō est alicubi cū a n̄ lo cōtineat. p̄tes ei celi bene sunt in loco cū vna aliā cōtineat. Dicit ergo q̄ celū p̄ p̄tes est in loco ⁊ etiā ipsū3 celū ⁊ aia est i loco p̄ accidēs. Pro quo notādus ē q̄ dupl̄r pōt sumi celū. vel p̄ tota regiōe celesti vel p̄o vltio mobili. si dicat̄ p̄mo modo sic est in loco p̄ partes. quia sic acceptū nominat plures species

max vna circulariter et alia. s3
si accipit celū pro vltio mobili sic
fm opinioē p hōz non est in loco
per se nec fm se totū nec fm ptem
qz non h3 aliū corp^o cōtinēs ipm
Est tamē in loco p accidens vt p cen
trū. quod sic patet. qz enī vt hēf
in principio h^o quartū locū quēri
m^o p ppter motū. sic dicim^o aliq^o
moueri sicut eis cōpetit loc^o. ergo
que mouēt sunt in aliquo corpe
ōrinate. s3 que mouēt circa aliqd
nō cōpetit eis locus. nō qz sunt in
aliquo s3 qz sunt circa aliqd. Cuz
ergo de ratōe spere sit qz nō moue
at a medio vel ad mediū sed qd
moueat circa mediū assignandus
est locus spere inquātum est circa
aliquid vel circa mediū vel circa
centrū. Bene ergo dictū est qz celū
nō est in loco qz centrū est in loco.
centrū est ergo in loco p accidens
nec possum^o dicere qz illud circa
quod mouet centrū sit p se locus
celi vt si octaua spere moueretur
circa cōnexū spere saturni locus
octauē spere sit cōnexa spere satur
ni. qz nūquā saluare possumus lo
cū aliq^o spere nisi ibi saluem^o ea
que sunt de rōe loci videlz qz con
tineat locatū et ei equet. Inferior
enī spere non pōt cōtinere superiorē
nec ei equari. nec vltia supficies
celi pōt dici locus eius. quare de

ratōe locati est illud qz nō mouea
tur cū loco s3 in loco. loc^o eīz ē qd
sepatus a locato. quare etc.

Concludit ergo phus qz vltima
spere nō ē p se in loco s3 oīa sūt in
celo cū oīa cōtineat. vltra at celūz
nihil est. vñ dicit qz terra ē i aqua
et aqua in aere et aer in igne ignis
in celo vltra qd nihil est. Notādū
tū qz fm fidē pmū mobile ē i loco
p se. qz vltra illud ē celū ēpirreuz
de quo phi nō hūerūt noticiā. Ce
lū at empirreū non ē in loco. qz vl
tra illud nihil est.

m anifestū at

ex hīs etc. Postq^o ph^o
determinauit de qditate loci. hic
cōter soluit rōes dicētiuz locūz nō
esse. quaz vna ratō int alias erat
qz si locus eēt aliqd opterz ēē duo
corpa in eodē loco. Supponebat
at alia rō locū hēe duas dimēsiōs
corpis. et esse dimēsiōes aliq^o sepa
tas itz latera corpis cōtinētis. Cū
ergo loc^o videat hēe dimēsiōes
corpis si eēt aliqd eēt corp^o. s3 nō
ē corp^o ergo nihil est. Propter
qd notādūz qz loc^o nō cedit adue
niēte locato imo sī ē cū locato. lo
catū ēt totalr attigit locū. si locus
eēt hmoi distātie qz us Determina
tur omne corpus tunc vnūz corp^o
totaliter attingeret aliud corpus.

hoc autem non potest esse nisi sint
duo corpa simul. Si enīz aqua ē
in aere et locus aque nō est super
ficies aeris sed ipsuz corpus aeris
oportebit qz aqua totuz aerez atti
gat aere nō cedēte. ista ergo ratō
bene procedit supposita opinione
antiquoz. sed contra nos nihil fa
cit. quia nos ponim^o locū esse sup
ficies corpis cōtinētis locatū etc.
Alia ratio erat talis si locus esset
aliquid eēt differēs ab eo cui^o eēt
sed non pōt poni qz sit differēs. er
go nihil est. minorz probat. quia
si corpis nature est locus et recep
taculuz manifestuz est qz supficiel
et reliquoz terminoz et linee et pō
cti est etiāz locus et receptaculuz.
Eadez enīz ratio consonat in om
nibus. sed locus puncti nō differt
a puncto. ergo eadē ratōne nec lo
cus supficiel differt a superficie
nec corpis locus a corpore.
Dubitaret forte aliquis vtrum
locus puncti differat a puncto.
Ad quod dicif a quibusdā qz pō
cti non est locus pprie et per se s3
tantuz p accidens. Corpōz enīz
debetur locus per se nō puncto. ta
men sicut supficies loci attingit su
perficiem corpis locati sic aliquo
modo puncta attingunt puta vel
actu si ponantur talia puncta actu
esse vel in potentia. si ponantur po

26
tentia esse qz si illa pūcta vellem^o
appellare locū quererēt vtz duo
puncta se cōtingentia sint vn^o pū
ctus. Ad quod dicēdūz qz dif
ferentiā punctoz et supficiēz et ta
liuz dupliciter accipere possum^o.
Primo ex situ. eo enīz qz ille pun
ct^o est in alio situ qz ille differt ab
illo. secundo talis differentia pōt
accipi ex eis in quibus sunt. Cum
enīz aqua cōiungat aeri vel cont
guatur simul est superficies aque
cum superficie aeris quia cōiungat
sunt quoz vltima sunt simul. Re
manēt tamē ille supficies distincte
quia supficies aque est in alio sub
lecto qz supficies aeris. quia alia ē
a natura aque et alia est a natura
aeris. Sed si essent corpa mathe
matica que soluz considerātur vt
quanta nec differūt ex diuersitate
nature fm cōmentatoz quarto
habus. si ponerētur cōiungat fierēt
cōtinua. Si enim vltima et super
ficies talūz corpōzū essent simul
de necessitate essent vnū. super
ficies enīz et vltima talium nō pos
sent differre ex diuersitate natu
raz in quibus sunt solum. sed dif
ferūt ex diuersitate situs. Si ergo
due tales supficies ponantur simul
efficientur vna supficies et duo ta
lia puncta vnus punctus. Cuz
igitur querif vtrū differat pūctus

¶ locus puncti. vel utruq; differat punctus a puncto. dici potest qđ si loquimur de loco puncti vt puncto mathematico nō. secus est de loco vt puncto naturali.

Sed contra p̄cedā arguit doctoz subtilis p̄ima dī. quarti sententiaruz. Aliqua enī p̄dictozuz p̄ima facie nō vident vera. linea enī mathematica nō est alia a linea naturali. licz fictio ⁊ imaginatio linee posset esse si nulla esset linea naturalis. Et simili mō posset esse scientia de rosa si nulla rosa esset in re. Item si linea mathematica esset alia a naturali tunc non haberet scientiam geometria de aliqua linea naturali quam videt deo vel d̄ passionibus illius linee quod est falsuz ⁊ incōueniens. alio non haberem⁹ verā scientiam de quantitatibus naturalibus. ⁊ sic sequeret qđ abstractiū esset semp̄mendaciū. quia abstractio tunc esset actus intellectus cōponētis ⁊ diuidentis ⁊ nō cōsideratio simplex vnus obiecti absq; cōtradictōe alterius. vnde eadē linea que ē naturalis cōsiderat a mathematico non tamē intelligendo qualitates eius naturales quas habet in tali subiecto. nec propter huiusmodi

abstractionez que est simplicis. in intelligentie intellectus componens vel diuidens dicit lineaz esse sine butusmodi qualitatibus. Dico ergo qđ ille due linee quantum ad considerationez mathematici non sunt due. quia mathematicus nō considerat lineas nisi in habitu dī ne ad figuras. ita si centū vel mille linee essent simul non facerēt ad constitutionez figure nisi vnaz basim trianguli vel alterius figure. nec haberent rationem nisi vnus lateris in constituendo trianguluz ita quod si vna linea esset basis in triangulo ⁊ alia similiter. ex quo est simul cum ea non faceret ali quo modo duo latera ⁊ tamen essent due linee realiter distincte. Isto modo intelligit Commentatoz in hoc qua: to quando dicit quod que habent vnum situm ad considerationem mathematici sunt vnū scilicet considerando figuram. Sic intelligitur dictum Aristotelis octauo huius. dicens quod si duo puncta sint simul faciūt vnū. quod est verum quantum ad considerationez mathematici inquantū non constituūt maius ⁊ neutrum ē extra aliud lz sint distincta inter se Sic igit qđ antiqui magis loquebant mathematice qđ naturaliter.

¶ qđ solū cōsiderabāt locū rōe dimētionis. ideo dicebāt qđ idē ē punctus ⁊ locus p̄cti ⁊ superficies. ⁊ locus superficies qđ tamen non est veruz vt patet ex p̄dictis. quare ratio eozū nō cōcludit. Et dato qđ esset bona p̄supposito hoc qđ p̄supponebāt antiqui videlz qđ loc⁹ esset dimēsiōis sc̄pate. tamē nihil facit contra p̄m. qđ loc⁹ non habet h̄mōi dimensiones. Et si q̄ras si ponerent duo corpa mathematica cōtigua p̄ quod differrent ab inuicē ⁊ eozū superficies cū nō differerāt ex diuersitate situs nec ex diuersitate naturaz. Respondeo qđ differāt p̄ hecēitates seu differentias indiuiduales. de qbus vide in caplo tercio quiti metaphice.

De vacuo.

¶ Idem au
tez modo. Postq; p̄bīlosophus determinauit d̄ loco hic cōsequēter determinat de vacuo. Et primo ostendit qđ antiqui affirmauerūt vacuū non esse. licet probatio eoz non esset sufficiens.

¶ Pro quo notādū qđ quidā p̄bīlosophoz credebāt idē esse vacuū

⁊ acre plenuz. Ideo Anaxagoras ⁊ quidam alij sequaces credebant sufficiēter p̄bare non esse vacuū. p̄bando aerem esse aliquid. nam si aer est aliquid plenuz aere non est vacuū. Aeres autē esse aliquid probabant vt dicit philosophus. qđ videbant qđ vter inflat⁹ est plenus aere si sit ligatus potest super se sustinere aliquid qđ non posset sustinere si in eo nō esset aere ergo vt dicebāt nō soluz aer ē aliquid sed est etiā forte corpus cuius posset sustinere aliquod pondus.

¶ Pro quo notandū qđ p̄batō taliū fuit insufficiens. qđ de vacuo fient due cōclusiones opposite. quidā enī posuerūt vacuū ex parte spacij. ⁊ hī dixerūt vacuū esse aliquid sepatuz a mobili. Et quidā posuerūt propter carentiaz corporis sensibilis vt ponētes plenu aere esse vacuū vt dictum est. Quidā vero propter distinctionē corporum. alij vero propter infinitum spacium extra celum quod est vacuū. vnde pitagorei nō credebāt esse posse res distinctas sine vacuo Et quia videbatur cōueniens esse distinctionez mediante corpore celesti ideo ponebant vltra celuz esse infinituz vacuū.

Et dicebat celus esse quoddam magnam animal quod per anhelitum suum at traheret multum de illo vacuo et quod si ex infinito spiritu emittebat humum in vacuum in hęc inferiora quod emittendo causabat distinctiones rerum. Sic patet quod triplex fuit opinio ponentium vacuum ex parte spatii. quidam vero posuerunt vacuum ex parte mobilis dicentes vacuum esse aliquid imbibitum in mobili et esse quoddam poros et quoddam foramina mobilis. Eius igitur probantes aerem esse aliquid non improbarunt omnes positiones de vacuo. ideo insufficienter improbant ipsius et solius partemiculariter.

Consequenter tangit Philosophus rationes dicens vacuum esse quatuor una est quod non erit motus secundum locum nisi sit vacuum in quo reperiat corpus mobile. Menus enim impossibile est recipere aliquid corpus. quia tunc duo corpora essent simul. Si autem duo possent esse simul infinita possent esse simul. Pro quo notandum quod tota causa quare unum corpus non copatur secum aliud corpus est quia dimensiones resistunt dimensionibus. unde et si dimensiones essent separate ut infra probatur non patetur secum aliud corpus. Si ergo unum corpus posset esse cum alio dimensiones dimensionibus non resisterent.

quod posito quodlibet corpus posset esse cum quolibet corpore et quot cumque corpora possent esse simul. quod sibi inuicem non resisterent. Similiter de dimensionibus unius partis non resisterent dimensionibus alteri. propter quod ubi esset una pars posset esse alia. et sic absque eo quod divideretur corpus ubi esset una pars corporis posset esse totum corpus. et quia pars est minor toto in eodem loco posset esse corpus magnum et paruum simul. et in eodem loco possunt esse mixta corpora magna et parua. quare in eodem loco essent simul equalia et inequalia quod est inconueniens. Item arguebant antiqui esse vacuum. quia quedam corpora videntur esse coeuntia subintrantia et calcantia se ad inuicem. unde vas plenum cineribus dicebatur rapere tantum aque quantum vacuum.

His premissis ponit Philosophus distinctiones proprias de vacuo improbando conclusiones opinionum antiquorum dicens quod vacuum est locus non repletus corpore. Et dicitur notanter locus. quod ut dicitur punctus non est vacuum. in puncto non sit corpus. quod punctus non est aptus recipere corpus sicut locus.

Dubitaret forsitan aliquis quod vacuum inconuenienter diffiniatur cum nihil sit. Dicendum quod ut habet secundum

7
posteriorum duplex est diffinitio scilicet quid nominis et quid rei. Diffinitio quid nominis est illa que ostendit quod per nomen significatur. et est tam non entis quam entium. Diffinitio vero quid rei est tantum entium. diffinitio autem vacuum prima diffinitio et non secunda

Tunc ad rationes factas respondet Philosophus. Ad primam quando arguebatur quod si non esset vacuum non esset motus localis. dicit quod non sequitur quod cum unum corpus mouetur localiter vel augmentatur aliud corpus cedit ei. et hoc patet in reuolutionibus. scilicet in his continuis que sunt de numero humidorum. proiecto lapide in aquam fuerit sibi motus circulationum. quia una pars antecedit alteri. et unus circulus impellit alium. unum etiam corpus potest augmentari per alterationem ut si ex aqua fiat aer erit ibi quoddam augmentum. quia occupat ibi maiores locum. Ad illud etiam de cinere potest dici quod intra cineres sunt aliquę partes aeris que propter expansionem aque evaporant. Cinis etiam per appositionem aque in spissatur et occupat minores locum. Item quod cinis est adustus et siccus aliquam corruptionem facit in aqua. et aliquas partes aque facit evaporare.

28
q
Gloniam

antez non est vacuum. In parte ista philosophus ad iucit rationes probantes vacuum non esse.

Dubitaret forsitan aliquis quare eius questione quid est videtur procedere questio si est fortis posteriorum. et tamen philosophus prius inquisiuit quod est vacuum et postea inquit si est vacuum. Dicendum quod questio si est procedit questione quid est loquendo de diffinitioe quiditativa non ante loquendo de diffinitioe quid nominis. Impossibile est enim inuestigare de aliquo si non prius sciat quid importat eius nomen. De vacuo autem ut dictum est inquisiuit tantum Philosophus diffinitioem quid nominis cum non habeat quid rei.

Ad euidentiam autem eorum que dicuntur de vacuo sciendum quod licet non sit vacuum in rerum natura tamen virtute diuina potest fieri celum vacuum esse. potest enim deus annihilare omnia que sunt in superficie concava celli. Rationes autem Aristotelis probantes vacuum non esse non probant nisi de vacuo quod ponebatur antequam esse quoddam dimensiones separate a qualitatibus sensibilibus. ut dicit doctor subtilis facta quod quodlibet betorum de quibus solus tangit duas.

Quarum prima est ex parte tarditatis et velocitatis in motu. Unde dicitur Aristoteles quod idem corpus velocius aut tardius ferri propter duas causas. aut ratione mediij per quod fertur. aut ratione mobilis quod fertur cum medijs sit equale potest esse differentia in motu propter excellentiam gravitatis aut leuitatis ipsius mobilis. medijs etiam quod non facile diuiditur scilicet medijs grossius impedit motum mobilis ut aqua que est grossior aere. medijs etiam magis impedit quando mobile fertur contra inclinationem suam. ut si lapis fertur sursum. ex huiusmodi velocitate vel tarditate ostendit quod non est ponendum vacuum dicens quod si idem mobile moueatur per aquam que est medijs grossius et per aerem qui est medijs subtilius ita quod sit equalis longitudo utriusque spacij vel mediij illud mobile mouebitur secundum analogiam corporis impediens. tanto enim citius mouebitur per aere quam per aquam quanto aer est subtilior aqua.

Hanc ergo proportionem quam proportionem habet aer ad aquam habet velocitas motus facti in aere ad velocitatem motus facti in aqua si duplo subtilior erit aer quam aqua tempus in quo transit aqua

erit duplum respectu temporis in quo transit aer. vacuum autem nullam habet rationem vel proportionem qua excellatur a pleno sicut necque nihil habet proportionem ad numerum. In vacuo ergo quod nihil est ibi impediens nullus requiritur ibi tempus. motus ergo in vacuo factus non erit velox non tardus imo nullus erit ibi motus cum de ratione motus sit quod fiat in tempore. Quod autem nihil ad numerum non sit vlla proportio ostendit quia si quatuor excellant tria secundum vnum plus excellunt duo quam tria et plus vnus quam duo. non autem habet proportionem qua excellat nihil. Necessarium est enim de quod excellit diuidi in excellentiam et in id quod excellit. quatuor enim si excellant tria in vno oportet componi ex tribus et vno. quare si quatuor excellant nihil nihil erit de compositione eorum quod est inconueniens. Nullus ergo numerus habet proportionem ad nihil cum non componatur ex nihil. Similiter autem vacuum ad plenum nullam habet proportionem. ergo neque motus factus in vacuo possibile est habere proportionem ad motum factum in pleno. Si ergo in pleno sit motus in tempore in vacuo fiet in non tempore nec ergo erit velox nec tardus.

Pro quo notandum quod ut dicitur

Scotus dicitur secunda secundi sententiarum. si poneretur in vacuo graue ibi non moueretur secundum philosophum. quia vacuum non potest cedere graui ut infra dicitur. Et dimensiones non possunt esse cum dimensionibus. tamen si poneretur quod vacuum graui posset cedere sic motus grauis esset successive in vacuo. quia graue prius pertransiret hanc partem spacij quam aliam.

Unde ex diuisibilitate spacij motus haberet diuisibilitatem et successiones. sicut ex diuisibilitate spacij pleni motus habet successionem essentialem. Sed ultra istas successiones potest addi velocitas et tarditas ratione conditionis actualis ipsius mediij inquantum est per motum vel impeditum ipsius motus secundum rationem subtilitatis per quam promouet aut saltem non impedit diuisibilitatem oppositam. fieret ergo tunc motus successiuus in vacuo et esset proportio naturalis motus in pleno. et hoc loquendo de successione essentiali et non de velocitate et tarditate superaddita. quod nullam velocitatem aut tarditatem superadditam haberet mobile in vacuo cum mobili in pleno. Et quod ad hoc intelligit philosophus quod lapis motus in instanti precise. ergo habet ibi

philosophus ex hoc contra aduersarium dicentem motum esse in vacuo. quia nullus motus habens aliquam velocitatem vel tarditatem superadditam successioni essentiali posset esse in vacuo. hoc enim est inconueniens si poneretur precise motum esse in vacuo. sed esset si cum hoc poneretur vacuum medijs per motum in motu vel medijs necessarium in motu ex parte cuius numeretur velocitas vel tarditas motus.

Secunda ratio probans vacuum non esse sumitur ex ipso vacuo per se considerato. Unde dicitur philosophus quod si ponatur cubus idest corpus quod habet sex superficies quadratas vel quodlibet aliud corpus in aere vel in aqua oportet quod cedat aqua vel aer secundum quantitates illius corporis quod magis patet in aqua quam in aere. quia magis est sensibilis nisi illud corpus coeat idest condensetur in seipso. vacuum autem non potest cedere. sed si poneretur corpus in vacuo oportet dimensionem vacui subintrare dimensionem illius corporis. Nam et si ex ligno fieret cubus et poneretur in aqua vel in aere si illa non cederet sibi oportet dimensionem aeris vel aquam subintrare dimensionem cubi.

ergo cubus habet tantā magnitudinē quāta3 cōtinet vacuū in quo ponit̄ 7 dimēiones vacui sunt sicut cū dimēionibus cubi. sequitur q̄ duo corpa possunt esse simul i eodē loco. Et subdit q̄ licet corpus cubū sit calidū aut frigidū aut graue aut leue nihilomin⁹ tamē alterū est. s. fm rōem ab huiusmodi passiōibus. s. nālīter non posset se pari ab hmōi passiōibus. 7 licet se pareat ab hmōi passiōibus continebit equalē locū. 7 hui⁹ corp⁹ erit in eadem parte que est loci vacui equali sibi. qz tān de vacuo q̄tū est magnitudo cubi erit simul cū cubo. Vult ergo oñdere vt ptz ex p̄dictis q̄ corpus nō occupat locū 7 nō resistit corpus rōe passiōis. Sed hoc cōpetit rōe dimēionis ita q̄ si dimēiones eēt ab huiusmodi passiōibus separe nihilomin⁹ occuparēt locū. qz ergo ponētes vacuū receptiuū corpis vt patuit oportet eos dīcere q̄ dimēiones simul sunt cū dimēionibus. s. incidūt in hoc impossibile q̄ p̄t esse duo corpa simul. Ex p̄dictis ptz quō dimēiones dimēionibus resistāt. primo ex cessiōe. secūdo ex occupatiōe loci. primū patz si enī cubus ponat̄ in aqua aqua cederet cubo fm modū dimēionū eius. ita q̄ quāte erāt dimēiones

cubi tanta erit cessiō aque. siue ergo cubus ponat̄ graue siue leue siue calidus siue frigidus nō mutabitur cessiō aque. Modus ergo cessiōis corporū non sumit originē ex modo qualitatis vel passiōis sed tān ex modo dimēionū. cū ergo ex hoc cedat corp⁹ q̄ vnum resistit alteri o3 q̄ resistat nec compatiat̄ secū aliud corp⁹ p se dimēionatū. Secūdo vō de occupatiōe loci patet. Nam ex hoc plura corpa in eodē loco esse nō possunt qz quodlibet occupat totū locū. Occupatiō autē totū locū suū in eodē loco aliud corpus esse nō pōt. Quō ergo p quod h3 corp⁹ quod occupet locū est id p qd h3 vt resistat alteri corp⁹ 7 nō cōpatiat̄ se cū aliud corpus. hoc at nō habz p qualitātē sed p quātitātē. Cum autem corpus sit densibile 7 q̄ occupet aliud spaciū h3 p quātitātē hoc enī p se cōpetit quātitati. alij autē non nisi rōe quātitatis. Nec pōt dici q̄ hec cōpetit corp⁹ propter materiā quia materia nō occupat locū nisi vt est sub dimēionibus vt dicit̄ est p̄rio cap̄lo primū hui⁹. vtrāq̄ at via ptz in textu si bene consideret. Si at̄ q̄rat si corp⁹ p̄ poneret̄ in vacuo vtrū vacuus ei cederet. Dicēdus q̄ nūq̄ corpus cedit altī corp⁹ nisi sit rarefacibile

2
vel condensabile. vacuū autē quā dicit dimēiones separtas a talibus passionibus a motu 7 mensurabili per se non habz vnde cedat corpori. Quis ergo vacuum nō cedat corpori 7 dimēiones vacui resistāt dimēionibus corpis. si ponat̄ corpus in vacuo duo corpa poterūt esse in eodē loco cū dimēiones quātuncūqz separe a passionibus nō cōpariat̄ur secū dimēiones alterius corpis.

Consequēter plus alia ratio ostendit non esse ponēdus vacuū cū ex nullo sensu appareat vacuū esse. licet enī aer non semper sensu visus p̄cipiat p̄cipitur tamē tactu 7 est aliquid. Ex p̄dictis potest patere q̄ dimēiones vacui quas ponebat philosophi non tān erāt dimēiones imaginarię s; ēt reales. Ipsi vt visus ē p̄ ponebant vacuus esse spaciū illud. 7 dimēiones que erant inter latera corpis cōtinētis 7 illi dicebāt locū. locus autē realiter distinguitur a locato. Itē ponebāt vacuū esse spaciū priuatū corpe. Ex quo sequit̄ q̄ illud spaciū 7 ille dimēiones erant quid reale. probatur cōsequētia. quia priuatio potest subiectū priuatū. si ergo nihil eēt huiusmodi dimēiones non possent dici vacuū in plenū.

40
Circa p̄dicta possunt oriri due questiones. Prima est vtrū duo corpa simul esse possunt in eodē loco. secūda est vtrū idē corpus simul esse possit in diuersis locis. Ad primā patet ex dīctis q̄ loquendo naturaliter nō ē possibile. sed bene loquendo sup̄naturaliter per dotes subtilitatis agentis. quod patet. x̄ps fuit natus de virgine matre clauso clastro virginali. 7 post resurrectionē ingressus est ad discipulos p ostia clausa. 7 clauso sepulchro resurrexit s; angeli remouerūt postmodū lapidē. Nec valet quod aliqui dicūt q̄ corpus gloriozū possit se facere ad talem 7 tantā figurā 7 etiā possit penetrare quodlibet corpus p poros subtilissios in aliquo corpore p̄transibili. quia potest se tantū subtiliare vt per tales poros possit penetrare. Istud vt dicit̄ est non valet. quia si extenderetur corpus x̄pi vel aliquod gloriozū multū in longū 7 stringeret corpus eius sicut alicuius tunc nō haberet quantitatem corporis organici debita. Anima autē humana requirit in corpore debita3 organizationē partū 7 mēbrorū. Quod si arguatur quia vt dicit̄ est in p̄cedenti capitulo. dimēiones sunt quibus ex passiōibus

bus faciunt distare duo corpa. ergo non possunt simul esse absq̄ cōtradictōe. Quod cōfirmat q̄a sicut vnus cōtrariū habet impossibilitatez essendi cū alio in eodem loco vel in subiecto. sic due dimē siones sunt incōpossibiles in vno. S; p nullā potētiaz cōtraria p̄nt esse simul in eodē subiecto. qz fm Aristo. viij. metaphice si cōtraria p̄nt s̄l esse in eodez sub iecto. ergo ⁊ cōtradictoria. Dicēdus q̄ ali qua possunt duplr repugnare vel formalr vel v̄tualr. Due autēz dimē siones nō h̄nt inter se formalez repugnātiāz sed tamē virtualē. repugnātiā at̄ duarū dimē sionū nō est nisi ppter s̄litudinez duplicis repletōis loci quē vnū corpus p̄t repleat. ergo si aliud cor^o repleat illuz locū est repugnātiā p̄iori q̄rti tati nō formalr s; v̄tualiter ⁊ esse diue rōe illi^o effectus qui est reple tio loci. sed deus p̄t tollere hunc effectū a quāritate vt due quanti tates vel plures nō faciāt nisi vnā loci repletōez ⁊ non quelibz suam sicut deus potest facere calozē ab sqz effectū calefactōis sicut in trib^o pueris. ⁊ etiā eodē mō p̄t dici d̄ conceptu ⁊ partu virginis. isti enī effectus non stāt simul naturaliter cum sua causa. sed diuina virtus potest esse causa illius parti^o ⁊ il

lius cōceptus. qui licz repugnat re spectu cause p̄icularis nō tamē re spectu supioris agentis.

Ad cōfirmatōnez de cōtrariis dicēdū q̄ non est s̄l licet sit talis repugnātiā in qualitatib^o sicut in qualitatibus virtualiter nō tamē formaliter. Due enī qualitates in eodē subiecto sunt formalr repuz nātes. non sic d̄ quāritatib^o. Ista questio tractatur diffuse a Scoto l^a. dis. quarti s̄niāz qōne de doct̄ subtilitatis. ⁊ hec s̄nt d̄ p̄ia qōe.

Ad secūdas questioem cōcedit̄ ex fide q̄ idem cor^o p̄t esse pre sentialiter in diuersis locis. s; vtz localiter. dicūt quidā q̄ nō. quod p̄batur sic. natura locati ⁊ loci s̄l sunt. ergo si locata sunt extra tmi nos loci sui. p̄p̄ij sunt extra termi nos suos. p̄p̄ios. Itē sicut res p̄pria naturalr est tantū in vna specie sic p̄ vnā dimē sioez ē soluz in vno loco. cōia p̄ a s̄lī. Itē si idē cor^o esset in plibus locis. ergo posset esse in infinitis ⁊ sic esset vbiqz. cōis est falsuz qz illud ē pro p̄riū dei. p̄bat̄ cōia qz cū agēl sup nāle sit potētīe infinite qua ratiōc p̄t illd̄ vel illud facere in plibus eadē rōe poterit facere in infinitis Itē termini motus sunt incōpossī biles ex q̄to p̄hicoz. sed q̄cumqz duo vbi p̄nt eē termi eiusdē mot^o

quia cor^o potest moueri ab vno vbi ad aliud. ergo quecumqz duo vbi sunt incōpossibilia fm idē cor pus.

In oppositū arguit̄ qz de^o po test vbiqz facere substantiaz natu ralem corpalem sub suo modo na turali in idem. quia in p̄ncipio sunt duo miracula. s. in causando p̄sentiam v̄tus corpis resp̄cū plu riū corpoz. ⁊ in sepaudo a suo na turali modo ⁊ loco. in secūdo aut̄ non nisi vnā. sed deus fm omnes p̄t facere corpus suū sacramēta liter idest non suo modo naturali simul in diuersis locis ⁊ facit de facto. ergo potest idem facere. ⁊ quodlibet aliud corpus in eisdez sub modo naturali idest localiter ⁊ dimensionatiue. Itēz omne quod non includit euidentē cōtra dictionez est deo simplr possibile sed hec est huiusmodi igit̄ ⁊c.

Dico ergo q̄ ē deo simpliciter possibile idem corpus simul facer̄ in diuersis locis localiter esse. hoc patet ex intellectu terminoz. Quz enī dico idēz corpus simul esse lo caliter in diuersis locis nihil dico supra corpus nisi quēdāz respectū extrinsecuz adueniētez fundatum in quāto ad aliud quātuz circum

scribens. respectū autē talē plurifi cari sup idem fundamētum ad di uersos terminos nō apparet contra aliquod notū fm ratiōem resp̄ctūs intrinsecus adueniētis de quibus minus videt̄. possunt enī plurifica ri fundamēto eodez manēte vt su pra eandēz albedinē possunt due albedines fundari ad duos termi nos vt probat Scotoz dis. viij. li bzi tercij sentētiaruz. nō est necesse q̄ plurificato posteriori p̄ius plu rificetur. ipsa autē vbi sunt mani feste posteriora quāto locato.

Pro argumētis autē in oppo situz soluēdis pono tres p̄positio nes. quarum p̄ima est illa. quecū qz sunt p̄iora essentialr ipso vbi vniformiter insunt corpori quīs h̄nti diuersa vbi ⁊ nō variant̄ va riato ipso vbi. que vero postero ra vel s̄l natura sunt variabūtur fm varietatē vbi. hoc patet. quia p̄ri^o eēntialr nō variat̄ ppter va riatōez posterioris. sed postorius bene variat̄ ad variatōez prioris que etiā simul sunt naturaliter cū aliquo variantur variato illo. vn de si habēs famē comedit in vno vbi ⁊ nō comedit in alio faciatur in illo vbi ex comestione facta in alio. ⁊ cessat eius appetitus.

fames enim siue sit appetitus sen-
sitius siue voluntarius dicit ali-
quod a bsolutu. vnde no variatur
propter varietate vbi. Si autem
dicas facietate esse repletonez cor-
pales stomachi tuc si non capit ci-
bus in illo loco nec ei ibi appoxi-
met. ideo hic esset repletus et non
allic. qz illa repletio non dicit nisi
psentiaz alimeti contenti ad stoma-
chi cotinuetem vel ventre. vnde ni-
hil absolutu dicit sed respectuz ex-
terius adueniete. Itz no pot
dici qz mouat in vno vbi et no in
alio. qz si hic morit moritur et ibi.
mors eni et vita non dicat nisi qd
dam absolutu et priuatiu vel po-
sitiu. et p cosequens no variat pro-
pter variatonez ipsius vbi. sz tame-
non sequit vulnera et hic ergo vul-
nera ibi. et vulneratio dicit diuisi-
one cotinui. vt hoc ab aliquo hoc
diuidente. sed tatur bn est verum
si ibi hz vulnus et alibi habet. qz
sic est discotinuatio partiu que si
ibi est in hoc corpe et alibi in code
Sic de nutrimento qz sumptuz in
vno vbi couertit in substantiaz cor-
pis eiusde existens in alio vbi.
qz illa conuersio est generatio ptis
substantie ipsius nutriti. Tota at
substantia nutriti et quelibet ps pri-
or est ipso vbi. non ergo variabilis
ad variatonez eius. Motus tamen

localis nutrimenti ad stomachum
non est hic idem qui ibi. qz ex quo
vbi est aliud et motus localis ad vbi
tatur. Un cu mouere vel quiescere
fm locu sit simul cu vbi vel poste-
rius ideo variabilis ad variatonez
vbi. Et ita ideoz corpus poterit in
vno vbi moueri localiter et in alio
quiescere. sicut possibile est qz idem
corp bea hic pmanet vbi vnu
et aliud ibi. sic possibile est qz pma-
net bea hic vnu vbi et alibi plu-
ra successiue. Un ideoz poterit mo-
ueri de uno vbi ad se existentem in
alio vbi et se pellere et trahere. Et
idem ho habens in illo vbi facere
exercitus et choreas ducere. Sic
poterit in uno vbi loqui et in alio
tacere si loqui dicat sonatonez vo-
cis p instrumeta naturalia in aere
repulso. vnde quia aer mouebit
localiter in illo vbi et in alio no. et
in illo formabit verbuz non autem
in illo. et in illo loquet et alio tace-
bit et hic tenebit tenore et ibi quies-
tam. et hic attrahet aerem et alibi
ide in aqua existens non attrahet
non tamen submergit hic quia cor-
pus eius erit refrigeratu p aere alibi
attractu. Si aut loqui dicat actu
imagiatois vel intellectus qd ideoz et
ubicuz fuerit loques. Ex pdictis p-
qz no est inconueniens ide moueri et quies-
cere diuersis respectibus et moueri

et non moueri fm diuersa vbi. sicut
ide pot esse inferi et super seipso.
ppinquu et distas respectu difformi-
vbi. vni relatonez contrarie in genere
bn pnt inesse eide fm difsa funda-
meta sic pot ide esse sile alicui fm
albedine et diffile fm sciam. ppin-
quu at et distans fundantur in cor-
pe diuersimode vbitato. et hec de
ppositioe.

Ad argumeta in oppositu. ad
primu cas dicit qz tmi loci et loca-
ti sunt sicut verum est non tamen silitate
pca et adqta. et io no o3 qz si lo-
catu sit extra terminos alicui loci qz
sit extra terminos prios. Ad se-
cudu dico qz illud sile no tenz. qz
natural vna est formal ratio essen-
di in vna spe. sz dimensio no est for-
mal ratio pria essendi in loco sz
tatur reota siue fundametal. sicut
albedo est ro fundametal qua aliq
est silis alteri no at formalis sz ipsa
silitudo. Ad terciu cu dicit qz tuc
ide corp possz esse vbiqz concedo
Et cu dicit qz hoc est ppiu dei. di-
co qz esse vbiqz necio ex imensita-
te sua est ppiu dei. n at esse vbiqz
p forma ei actiua. Ad qrtum
cu dicit qz termini motus sunt incom-
possibiles. dico qz duplices sunt ter-
mi motus. quida sunt pmi sicut pri-
uatio et forma. qdam at sunt coco-
mitates pmos terminos vt tminu

a quo et terminus ad que. Terminus
ergo primi motus sunt incopossibi-
les. vni ide non pot priuari aliquo
loco et hre sicut illu locu. no sic est d
terminus coitatus imo terminus a
quo et ad que aliqui naturaliter pnt ee
sicut vt in augmeto quantitate per
stes est cu quantitate adueniete. alii
at pnt esse supnaturaliter vt in pposito
hec Scotus dist. viii. quartu iniaru
vbi diffuse tractat hac materiam
et hec de vacuo.

De tempore.

c. Insequens

antez et. Postqz autem
phus determinat de vacuo hic
inter determinat de tpe. Et prio
p qualdam rocs extraneas. i. logi-
cas et coes inquiri vtru tempus sit
aliquid. et fo quid sit tempus. Dicit
ergo phus qz patebit ex roibus se-
quentibus qz vix aut obscure potest
sciri an tempus sit an non. Et qz no
arguit sic. Illud qd coponitur ex
no entibus nulla spes picipat et est
non ens. tempus est hmoi ergo it. et
pbat minor. qz siue capiatur tps
finitu vel infinitu ponit ex prete-
rito qd factu est et iam no est.

Secundo arguit sic. si tempus eet
aliquid qd sit diuisibile tunc aliqua
ei pars haberet esse. omis est falsus.
ergo ans. pbat falsitas ontis. tuz

qz partes tempis nihil sunt vt pts
ex pima rōe. tuz qz de tempe nō
habem⁹ nisi nūc quod non est ps
eius. quia ps mēsurat totū 7 opoz
tet totuz componi ex suis partib⁹
tempus autē non videt componi
ex ipsis nūc. qz diuisibile nō vide
tur componi ex indiuisibilibus.

Notādus qz cū ait qz ps mēsu
rat totū 7 totū opoztet cōponi ex
partibus. Dico qz est duplex pars. s
aliquotta 7 nō aliquotta. Aliquot
ta autē est que aliquoties sumpta
red. lit pōtē primū totum. 7 hanc
partē dicit D⁹ mēsurare totū
Non aliquotta autē est que non
mēsurat totū tamē ex ea compo
nit totuz. sicut quatuor est pars d
sex licz ipsuz nō mēsuret. qz qua
tuor cum duob⁹ cōponūt sex.

Dubitarz forte aliquis an tem
pus sit de numero entū. Dicēduz
qz quedā sunt entia pmanētia 7 q
dam successiua. vtraqz autē sunt
partibilia p compatiōez ad partē
aliter tamē 7 aliter. naz in pmanē
tibus omēs partes sunt simul. suc
cessiua vero dicūtur ppter simul
tate partiuz propter ordinē earuz
Nam si in successiuis omnes par
tes essent simul iam non essent suc
cessiua sed pmanētia. Ad esse
ergo successiuoz sufficit ordo par

tium que quidez fundātur in ipso
nunc quod est principiu vnius p
tis temporis 7 finis alterius. licet
ergo de tempore non sit nisi nunc
7 nunc non sit pars tempis tamen
eo ipso qz est nunc est te apul. qui
in ipso fundat ordo partiuz tēpo
ris ex quo ordine partiu tempus
dicitur habere esse. Argumēta er
go procedebant ac si tempus esset
de genere pmanētiuz.

Consequēter iuxta predicta in
quirit D⁹ an sit vnu 7 idē nūc
in toto tempore. dicens qz ipsuz nūc
quod videt determinare pteritum
vel futurū. quia vt est principium
vnius 7 finis alterius vtruz temp
pmaneat idem in toto tempore aut
si aliud 7 aliud non est facile scire
Et qz sit idem probat sic. si in tem
pore esset dare plura nūc oportet
ret primuz nūc corrumpi ne simul
esset cum sequēti nūc. cōsequēs est
falsuz ergo 7 antecedēs. pbat autē
sequētiuz. quia plura nūc nō pos
sunt esse simul. quod pbat. qz plu
ra tempa nō possunt esse simul ni
si vnu cōtineat aliud. Et pōt dari
exempluz. vidimus eni qz si aliqd
corpus localiter est in pluribus lo
cis oportet vnuz illorum locorum
esse contentiuuz alterius. Est eniz
aliquis hō in domo 7 in ciuitate.

93
quia ciuitas est cōtinua domus si
cut est aer in igne 7 in celo. quia
caelum est cont. vnum ignis. Simi
liter nunqz ē aliqd tpeale in plibus
tpeibus sil. hoc ē nō pōt ēē pla tpa
sil nisi vnu sit cōtinuū alteri⁹. vna
ei 7 eadē eclipsē dī fieri i ano i die
7 i hora tali. 7 oia hec tpa dūr ēē
sil qz sunt cōtinua iuicē. Ann⁹ eniz
cōtinet mēsez 7 mensis diē. 7 dies
horā. pla ergo tpa nō pōt esse sil
nisi vnu cōtineat aliud. Lū ergo nūc
nō possit hēre rōz cōtinētis cū sit qd
indiuisibile impossibile ē duo nūc
in tpe sil esse. qz tunc vnu cōtineret
aliud qd ē incōueniens. p3 ergo cōna
phi. pbat ergo pbs cōnter flititez
cōntis oñdēs qz impossibile ē corrū
pi ipm nūc. qz nō pōt corrūpi nūc
in illo nūc in quo ē. qz tūc sil cēt 7
nō cēt. O3 ergo qz corrūpat in po
steriora nūc. Sit ergo. a. nunc qd
d3 corrūpi. si ergo. a. corrūpit in
b. qz res ē qd in nō ē corrupta au
teqz vciat. b. sp est vez qz est. a. cū
ergo. b. nō possit ēē cōnt ipsi. a. 3
iter. b. 7. a. cadit tps mediū. qz in
ter que3 duo instātia cadit tēpus
mediū. cū3 in quolz tpe sit infinita
distātia. sic in qual3 linea sunt infi
nita pōtā o3 qz iter. a. 7. b. sint infi
nita instātia. Si ergo. a. non est
corrūptū nisi in. b. in oibus illis in

stātibz qz sunt iter. a. 7. b. erit ve
rū dicere qz est. a. qz igr illa instā
tia sunt infinita erit. a. cū3 infinitis
instātibz qd est impossibile. ergo
impossibile est aliquod instās vel
nunc esse simul cū alio. non ē ergo
possibil corrūptio ipsi⁹ nūc vel in
stantis cū non possit corrūpi nunc
in instanti in quo est nūc nec i alio
Erit igr fm rem vnum instās ma
nēs fm rem incorruptū in toto tē
pore. In oppositū arguit pbs
s. qz nō sit vnu instās manēs in to
to tpe. Et pzo sic. cui⁹ libet conti
nui sunt termi distincti. sed tēpus
est quoddā cōtinuū cui⁹ termi sūt
ipsa nunc. ergo ipsa sunt distincta
Ista ratio pōt sic declarari. quia
ipsuz nūc fm substantiaz est aliqd
indiuisibile quod est p se de gene
re quātitatis. tunc quero cuius cō
tinui sit terminus vel cuius discre
ti pars. quia omē indiuisibile qd
est per se de genere quātitatis vel
est terminus continui vel est pars
discreti. Si nunc ponitur pars di
creti. ergo tempus ponit discretū
quod philosophus non cōcederet
proprie loquendo. Si ponitur ter
minus continui ergo oportet qz sit
aliud 7 aliud fm quod terminat
nui quod est propositum.

Ad illud respondēt quidāz po-
nentes ipsuz nūc esse idem fm sub-
stantiaz in toto tempe ⁊ aliud fm
esse ita q̄ vnū ⁊ idem nūc fm rem
potest terminare aliquod temp⁹ ex
vtraq; parte sicut vnus ⁊ idēz mo-
bile per suū motū terminat aliqd
spaciū ex vtraq; parte. quia prius
existens in principio alicui⁹ spacij
sit postea p motū i sic illi⁹ spacij.

Contra qz ista esse accidūt aut
eidez fm rem ⁊ fm substantiam. qz
p te idē nūc manet idēz sub diuer-
sis esse. ⁊ p cōsequēs ista esse acci-
dunt sibi. igit nūc temp⁹ non per
se sed p accidens erit termin⁹ tem-
poris quod est falsuz. qz esse indi-
uisibile de genere quantitatis p se
terminat quantitātē vl est ps discre-
ti. quare sequit q̄ tale idēz non sit
indiuisibile per se de genere quan-
titatis. Dicterea ista esse que
ro cuius generis sunt. si sint indiu-
sibilia de genere quantitatis. ergo
sufficiūt ad terminādū ipsuz con-
tinuū absqz illo nūc fm substantiaz
quod nullus diceret. Si autē alte-
rius generis puta qualitatis. igit
quale erit ratio p se terminādi cō-
tinuū in genere quantitatis quod ē
falsuz. Secunda ratio philoso-
phi arguēs q̄ non sit vnū ⁊ idē in-
stans in toto tempe est ista. illa di-
cūtur esse simul que sunt in eodez

nūc indiuisibili. si ergo est idē nūc
in toto tempe. ergo illa que fuerūt
in millesimo anno ⁊ que sunt ho-
die sunt sicut qd est euidenter falsuz.

Ad illud dicūt illi q̄ omia pos-
sunt esse in eodē nūc realr sicut vnū
⁊ idēz mobile realiter p motū suū
h3 esse in omnibus par tīb⁹ spacij
non tamē sunt oīa in eodem nunc
fm rōez sicut non est idēz mobile
fm rōem prout est in diuersis par-
tibus spacij.

Sed contra hoc arguo sic. vni
formitas similitatis accipiēda est
cōmūderē idēitati ipsius nunc.
vt que sunt eiuḡdē nūc rāliter sint
simul realiter. ⁊ que in eodē nunc
fm rōez sint simul fm rōez. si ergo
in toto tpe est idē nūc realr ⁊ alte-
ruz fm rationē sequit q̄ que fuerūt
in millesimo anno ⁊ q̄ sunt hodie
sunt simul realr ⁊ fm veritatē licz
nō sint sicut fm rōez. quod nullus sa-
ne mentis diceret. Eidentur er-
go ille due rōes p̄hi stare nec ipas
soluit aliqn. vt patet intueti mate-
riā de tpe. Pro solutioē at rōis
in oppositū fm mētez doc. subtilis
sa di. secūdi sniaz. ⁊. xij. q̄stione
quolibetoz. Sciēduz q̄ illoz q̄
accipiūt esse post non esse quedāz
sunt raptim transeuntia. quedam
sunt entia permanentia naturali-
ter genita vel corrupta.

In primis. s. raptim transeuntibus
est dare tā primū q̄ vltimū inesse
s. instans in quo solo hnt esse. ⁊ iō
nec ē dare primū ⁊ vltimū in non
esse. quia taz toto tpe sequēti hoc instās
h3 non esse. In secūdis at ē dare
primū in esse s3 nō vltimū. in gene-
ratōe enī ⁊ corruptōe naturali cor-
ruptū nō h3 vltimū sui esse. qz tūc
hnt q̄tates deficientes saltē in ta-
li gradu in quo possent stare cum
forma et⁹. ⁊ si sic non subito abice-
ret. nō ergo corrupendum subito
corrupet ⁊ sic corruptū nō habet
vltimū inesse sic primū in non esse
qz cui3 esse geniti cōcurrit non esse
corrupti. Denituz at in instanti ge-
neratōis h3 ēe. qz forma ē hūana
⁊ h3 tūc pmū esse qz tūc forma im-
mediate succedit puatiōi sui sicut
genitū h3 pmū esse sic corruptum
h3 pmū non esse. Sciēduz vl-
terius q̄ corrupti seu desinere ēe
pōt intelligi duplr. vno mō p post-
tōez p̄ntis ⁊ negatiōez futuri. alio
mō p post. tōez p̄teriti ⁊ negatiōez
p̄ntis. primo mō hnt corrupi seu
desinere indiuisibilia ⁊ raptiz trā-
seuntia. Quando ergo queritur
de corruptōe instantis seu alicui⁹
habentis esse indiuisibile. dico q̄
corrupitur in instanti nō in instanti
in quo est. quia tūc simul est ⁊ nō

esset. sed corrupit in tpe imediate
sequēti in quo non h3 esse. h⁹ mōi
enī raptiz trāseuntū idē est fieri ⁊
factū esse ⁊ corrupti ⁊ corruptuz
esse. vnde si creatura non maneret
nisi p instans creatōis et⁹ anihila-
tio nō ēēt in instanti sed in tpe habi-
to instanti creatōis. si qdem post in-
stans nō ē accipe aliqd imediatuz
indiuisibiliter vt supponebat ra-
tio. s3 diuisibiliter tali imediatōe
qua cōtinuū terminatuz est imedia-
te suo termino. intētio autēz philo-
sophi sup hac materia videbit in
fine huius capituli.

Alter⁹ determinat Ihus qd
sit tempus. Circa quod dicit q̄ tē-
pus non est motus licz non sit sine
motu nec p̄cipit sine ipso. vñ dor-
mientes ⁊ in magna delatōne exi-
stentes qz non sentitū mortū nō sen-
titū temp⁹. videt q̄ eis modicum
de tempe in dormitōe vel delecta-
tione transiuisse licet multū ibidez
māserint. Contrario est cui3 quis
est in anxietate cordis. nam quia
p̄turbatur in animo ⁊ quia semp
cogitat transmutatōnē ⁊ maxime
motum percipit tempus. ⁊ videt
eis modicū tempus esse multum.
Describit enī Ihus temp⁹ dicens
q̄ tempus est numerus motus fm
prius ⁊ posterius. Ad cui⁹ ent-
dentiam ponit tria. Primū est q̄

tempus habet quandam dependē-
tiam ad motum. Sicut enim motus
habet quandam dependentiam ad
magnitudinē seu spaciū in quo sit
cuius dividat ad divisiones magni-
tudinis sic suo modo tempus sequit̃
suū motum. Ex quo sequitur quod
prius et posterius sunt principaliter
in magnitudine. quia una pars
est situata ante aliam et proportiona-
biliter in motu et tempe. Secū-
dus dicitur Philosophi est quod ma-
gnitudo temporis a motu accipien-
da est secundum prius et posterius.

Deo quo notandum quod prius et
posterius in motu habent esse solus
in potentia. sicut autem in actu per
significationes cause. Nam autem
ut dicit Aristoteles terminamur et cog-
noscimus tempus accipiendo ip-
sum prius et posterius esse aliud et
aliud et accipiendo medium ipsorum esse
alterum et sic determinamur tempus secundum prius
et posterius que reperiuntur in motu.

Ex quo patet quod tempus habet ha-
bitudinē ad motum secundum quod in mo-
tu reperitur prius et posterius. quod
sic potest declarari. Sicut enim in-
telligendo duo puncta et intelligē-
do inter ea esse aliquod medium
intelligimus lineam inter duo puncta
et non potest aliquid esse medium
nisi linea. sic intelligendo duo nūc

quorum unum sit prius et aliud poste-
rius nisi accipiatur secundum prius et po-
sterius in motu oportet quod tempus
habeat habitudinē ad motum pro-
ut in eo reperit̃ prius et posterius.

Tercius dicitur Philosophi est
quod in habitudine seu dependē-
tia quas habet tempus ad motum
reperitur ratio numeri. Quod sic
declarat Aristoteles. quia sicut in uno
nūc non sit motus sed oportet ima-
ginari diversa nunc si volumus
imaginari motum. ita oportet yma-
ginari tempus. nunc enim ymagi-
namur tempus nisi ymaginemur
plura nūc. vel nisi imaginemur in
ipso motu esse aliqua plura quorum
unus sit prius et aliud posterius.
Cum igitur intelligit̃ esse aliquis
numerus oportet quod in habitu-
dine quas habet tempus ad motum
sit aliqua ratio numeri.

Ex ipsis tribus concludit philosophus
quod tempus est numerus motus secundum
prius et posterius. Ipsa enim prius et
et posterius in motu ut sunt ab aia
meritate complent rationes ipsius temporis.

Deo declaratione predictorum
sciendum insuper quod quedam sunt etia
nature et realia ut sunt etia nature
quodam pure rationis ut inter eos secunde.
quedam partim sic et partim non sic.
et alia que includunt aliquid rei et

aliquid rationis ut videbitur primo et se-
cundo metaphisice. sicut est tempus
quia tempus materialiter est ens rea-
le cum sit idem materialiter quod motus
quod est ens reale formaliter. tamen
tempus ut habet rationes numeri secundum
prius et posterius et sic est ens rationis
quod hoc habet ab anima numerante
prius et posterius in motu ut dictum
est. Si ergo accipit̃ tempus materi-
aliter quatenus ad illud quod est ex
parte rei sic est in genere sicut mo-
tus. Si vero accipit̃ secundum quod dicit
compositum ex materiali et formali
non est in genere cuius sit quoddam
ens per accidens compositum ex re et inte-
tione de quo videbitur quinto metaphi-
sice capitulo de quantitate. Juxta
predictam autem potest queri an tempus
sit idem realiter quod motus ita quod
quantitas qua motus est quatenus sit
ipsius tempus. Dicendum quod tempus est
idem quod motus materialiter et realiter.
distinguitur tamen formaliter et per conse-
quens quantitas qua motus est quatenus
formaliter est ipsius tempus materiali-
ter non tamen formaliter.

Contra cuius partes copulantur
ad aliquem terminum realiter aliam qua-
ritatem et aliam continuitatem sunt alie.
sed ad alium terminum copulantur per
tempus et partes motus. quia
partes temporis ad nūc partes vero mo-
tus ad mutatum esse igitur. De

44
terea quod habet proprium maius et
minus aliud a maiori et minori al-
terius habet distinctam quantitatem et con-
tinuitatem ab alio. sicut tempus est huiusmodi
respectu motus. quod in maiori tempore
est maior motus si mobile sit velocius
et in maiori tempe est minor motus
si mobile sit tardus. Preterea re-
lativa realiter differunt realiter. sicut tem-
pus et motus sunt huiusmodi igitur. per
batio minoris. quod mensura et mensu-
rati differunt realiter. sed tempus est
mensura motus. ergo quantitas mo-
tus non est ipsius tempus realiter.

Respondeo. Ad evidentiam hu-
ius premitto tres distinctioes. prima
est quod duplex est motus. scilicet communis
et primus sicut est motus primi mo-
bilis. alius est specialis et secundarius
puta omnes alij motus a primo.

Secunda distinctio sit ista quod tem-
pus sit duplex. scilicet commune et speciale. De
primo intelligit̃ quod dicit philosophus
in hoc quarto quod idem est tempus
omnino in celo et in terra et in mari ex
istentium. Secunda autem tempus et
speciale est mensura propria motus in
ferioribus ita quod quot sunt motus par-
ticulares tot sunt huiusmodi tempora specia-
lia. Tercia distinctio est ista quod mensu-
ra est duplex. quedam intrinseca quedam ex-
trinseca. exempli gratia duratio rei et
ultima superficies corporis sunt mensure
intrinsece. exemplum secundum locum.

Tunc ad argumēta. Ad primū dico q̄ minor est falsa. ad p̄batō nez dico q̄ sicut tēpus ē idem cūz motu realiter ita ⁊ ipsuz nūc cum mutato esse. tamē cūz illa idēnitate reali stat aliqua distinctio ex natura rei vel saltē fm̄ ratioz p̄o p̄ter quā diuersa noīa sortiūtur.

Ad secūdum dico q̄ minor est falsa si tempus ⁊ motus vniiformiter accipiūtur. s. motus prim⁹ ⁊ tēpus cōmune. sed accipiēdo tēpus cōmune ⁊ motū aliquē inferiorē verū ē q̄ fm̄ velocitatē ⁊ tarditatē mobilis in minōri tēpe erit maior motus ⁊ in maiorē erit minōr motus. ⁊ sic ph̄us nō cludit nisi q̄ cōmune tempus quod ē passio primī motus distinguit realiter a motū inferiori quod cecedo. tamē hoc non obstāte quodlibet temp⁹ erit idē realiter cūz proprio motu ē est passio propria ⁊ mensura.

Ad terciū cū dicit q̄ mensura ⁊ mēsuratū referūtur ⁊ differūt realiter. dico q̄ verū est de mēsurā extrinseca nō de intrinseca. sed si temp⁹ cōmune compet̄ ad motūz primū cuius est mēsurā intrinseca sic non differt ab eo realiter sicut nec refertur realiter ad ipsuz. Et sicut est de tēpe sp̄iali si compet̄ ad motū inferiorē cuius est mēsurā intrinseca. Deinde soluit du-

bitatōez factā de ipso instanti vel nunc. Pro quo notādus q̄ est vna opinio quaz verba Philoso phi vidētur sonare quod idēz est nūc fm̄ substantiaz in toto tēpore. licet sit aliud fm̄ esse ⁊ ratōez.

Quod declarat p̄ textū Aris. in hoc quarto. qz substantia ipsius nūc respondet substantie ipsius mobilis. variatio at̄ ipsius nūc fm̄ ēo respōdet variatōni motus. vñ fm̄ defluxū ipsius motus variat nūc fm̄ esse licet maneat idem fm̄ substantiā in toto tēpe fm̄ idēnitatē mobilis in motu. Ipsuz ergo nūc licet sit idēz in toto tēpe fm̄ rem dum tamē cōmensurat temp⁹ fm̄ prius est aliud fm̄ ratōz q̄ vt mēsurat ipsuz fm̄ posterius. Isti enī imaginatur q̄ sicut mobile fluxu suo causat motūz ⁊ punctus si ponereē fluens fluxu suo causaret lineā. sic idēz nūc fluēs causet tēpus

Sed illa opinio non pōt stare vt p̄z p̄ rōez phi politas in puncto huius capituli. nec etiā euasiones istozū ad dictas rōnes valent vt ibidēz patuit.

Dicenduz ergo aliter fm̄ Scotaz dis. s. a secūdi sentētiaz q̄ nūc est aliud ⁊ aliud in tēpe sic punctus in linea. Sed ad solūendum ph̄m qui prima facie videt̄ dicet̄ oppositum notādus est q̄ non est

intentio philosophi q̄ idē nūc maneat in toto tēpe. Unde dicit in ista q̄ idēz est nūc inquātuz est qd̄ cūqz ens. hoc est dictū qd̄cūqz nūc de pluribus cōsideratis fm̄ se est idēz. ⁊ hoc est dicere esse idem fm̄ substantiaz cōsideratū autēz in ordine ad tēpus p̄teritū ⁊ futurū cūz sit termin⁹ p̄teriti ⁊ futuri p̄cipiū distinguit fm̄ se ⁊ fm̄ rōez. qz alia est ratio termini ⁊ p̄cipij vt sic. vñ ergo nūc h̄z idēnitatē fm̄ substantiaz ⁊ distinctōez rei idēst respectu partiū t̄pis. ⁊ tamē non est idēntitas instātis in toto tēpe cū illa sint infinita. ergo instans in toto tēpe vere est aliud ⁊ aliud h̄z substantiam. Nec valet declaratio phi quaz isti adducūt pro se de mobili q̄ maneat idēz nō quidem respectū s̄ absolute vt subest mutatoī. qz hoc mō temp⁹ nō est mensura nec aliquid p̄tines ad tēpus. Sed forte eūz vt sic est mensura eius de quo alias. s. mobile vt est sub vna mutatoē est idem fm̄ substantiaz idēst fm̄ esse isti⁹ mutatoī cōsiderate fm̄ se. est autē aliud h̄z esse idēst vt sub illa mutatione terminat p̄teritū ⁊ inciat futurū. Et fm̄ hoc dicit̄ alibi ⁊ alibi esse non quidē actū sed in eodē vbi medio inter extrema inquātuz terminat illuz motū fm̄ prius vbi ⁊ inchoat

motū fm̄ posteri⁹ vbi dicit̄ alibi ⁊ alibi esse quaten⁹ mutare est aliquid vtriusqz extremi. Et qz ph̄s dixerat ipsuz nūc mēsurare tēpus ideo cōsequēter declarat dicens q̄ ipsuz nūc mensurat ⁊ numerat tēpus. quia cū sit maxie notū respectu t̄pis temp⁹ cognoscit̄ p̄ ipsum sicut minus notū p̄ magis notum. sic motus h̄z cognosci per mobile. quia mobile manet ⁊ est ens p̄mans. motus autē non manet quia videlicet est ens successiū.

Pro quo notādus q̄ mensura vt videt̄ velle Lōmentator p̄ p̄tē videt̄ repiri in numeris. ratio enīz mēsure p̄ prius cōpetit vni qd̄ ē p̄ncipiū numeri. vnde p̄ eaz nūerus diffinitur a pho quarto metaphisice. Ex hoc autē translata est ratio mēsure ad alia. verū q̄ omnes trāsferentes fm̄ aliquaaz similitudinez transferūt non oīz q̄ omne illud quod repitur in vno quod ē p̄ncipiū numeri repiatur in oīb⁹ alijs ad que translata est ratō mēsure. s. sufficit q̄ oīa que sunt mensura alioz hēant aliquā similitudēz cū vno quod est p̄ncipiū numeri ⁊ q̄ aliquo mō se hēat ad sua mēsurata sicut se h̄z vñ ad numerā vidim⁹ enī q̄ p̄ vñ cognoscimus numez ⁊ vñ p̄ sui replicatōez cōmēsurat se cuiqz nūero. Luz ergo

ratio mensure transfertur ad alia aliquando est translata fm replicatione. et hoc modo vncia est mensura ponderum. qz replicata reddit quodcuqz pondus. et palmus sistr vel alia minor queqz est mensura cotinuoza. Aliquando vo h^o modi translatio fit non ppter replicatonez sed ppter manifestatioez. dicitur enim albedine esse mensura coloru non qz p sui replicatonez reddat omes colores. sed qz h³ plus de natura lucis et est notior coloribus extremis. Sic etia prima substantia dicitur mensura oim substantiar. quia e notior et pfectior substantijs omnibus. Patet ergo qz duplex est mensura. scilicet mensuras p replicatonez et mensura p cognitione seu p perfectionez. qz ergo p nunc cognoscimus tempus potest dici qz sit mensura ipsius non obstante qz tempa se mensurare non possint nec nunc aliquoties sumptu reddat tempus. cuqz tempus quod est quid cotinuū non coponatur ex indiuisibilibus.

Consequenter ostendit Philosophus ratione eorum que dicuntur de ipso nunc. scilicet autem quatuor ad presens quatuor. Primum est qz nunc est inseparabilis annexum tempus. quod probat qz nisi tempus sit ipsius nunc non erit. et sic si ipsum nunc non sit nec tempus erit sicut mobile

ut sic non est sine motu nec motus sine mobili. Secundus quod dicitur de nunc est qz cotinuat tempus. Quod sic ostenditur. qz sicut vnus mobile cotinuat motu sic vnū nunc cotinuat tempus. hoc etia vt ait philosophus patet qd dico ex puncto. Sicut enim vnus punctus cotinuat duas partes linee ad inuicem. est ei finis vni^o partis et principium alteri^o sic nunc est principium vni^o partis et finis alteri^o. differunt autem punctus et nunc. quia si quis vno puncto ut duobus vtitur quiete accidit hoc est dictum qz si motus fiat super lineam ita qz mobile vtatur puncto cotinuate vtetur ipso in ratione finis ad precedentez magnitudines. et ideo vtetur ipso vt motus esse. quia motus non est in fine alicuius magnitudinis vt probatur sexto huius. Si autem vtatur ipso in ratione principij tunc vtetur ipso vt principio puncto quod est motus in sequenti magnitudine. scilicet quoniam vtitur puncto vtitur eo in nunc. sed bis vtitur puncto ergo in duobus nunc. Et qz inter que libet duo nunc est tempus medium. ergo inter nunc in quo vtitur puncto eodem vt principio et vt fine. et sic e quietes. non potest sic dici de ipso nunc qz non manet sed ipse est alterum et aliter. Tercium quod dicitur de ipso est qz non est pars temporis. qd sic ostendit

qz sicut mutatum esse quod est indiuisibile motus non est pars motus nec punctus pars linee sic nec nunc pars temporis. Due enim linee sunt partes vnus. semper enim linea diuiditur in duas lineas et non in puncta et sic est tempus. Quartus quod dicitur de nunc est qz numerat et terminat ipsius tempus. Est enim finis ipsius temporis et numerus vt dictum est capitulo precedenti.

¶ In soluz

antez etc. Postquam autem philosophus declarauit aliquid qua dubia de ipso nunc. hic consequenter ostendit quomodo tempus est mensura motus et conuerso. et quomodo diuersa diuersimode mesurantur dicens qz non solum tempore mesuramus motum sed etiam motu mesuramus tempus. et hoc est propter ad inuicem differunt finiri id est ad inuicem cognosci. quia vnū cognoscitur per reliquū. Tempus enim per se mesurat et terminat motum cuius sit mensura eius. motus autem per accidens mesurat tempus. hoc enim accidit ex parte nostra. quia aliquando motus est nobis notior quam tempus.

Dubitaret forsitan aliquis quomodo res numeratas deuenimus in cognitionez numeri. nam quomodo per numerum cognoscimus multitudinem numerata

77
torum non habet dubium. Eo enim quod habemus artem numerandi si offerantur nobis numerabilia per hunc modum artes cognoscimus multitudinem illorum numerabilium. sed quomodo per nunc rabilia immutescat nobis numerus videtur dubium.

Dicendum est quod si quis sciret se habere decem digitos et nesciret computare versus ad decem possit ex ipsis digitis qui sunt quedam numerabilia cognoscere numerum denarium. In alijs rebus vt posset cognoscere numerum denarium in ipsis equis si pro vno digito acciperet vnū equū. per se ergo est qz ex numero cognoscimus numerabilia. scilicet ex parte nostra aliquando contingit qz ex numerabilibus cognoscimus numerum. vt si nobis sint magis nota numerabilia quam numerus ipse. sic est de tempore respectu motus cuius est numerus tempus et mensura.

Consequenter ostendit Philosophus quod motus in determinando quendam motum mesurabit totum motum. videmus enim qz si volumus mensurare aliquam longitudinem vt panni per cubitum primo mesuramus aliquam partem panni per quam partem mesuramus totum. sic per tempus mesuramus motum ita qz primo mesuramus aliquam partem et postea alias partes. d. n. c. totus motus mensuretur.

Pro quo notandum quod mensura mensurat totum mensurando partes aliquam que mensurat totum. nunquam enim cubitus mensurat panem nisi pars cubiti vel illius panni esset pars aliquota eius que aliquoties sumpta mensuraret totum. si ergo esset panis duorum cubitorum cum dimidio non mensuraret cubito sed medio cubito. oportet enim mensuram per sui replicationes reddere totum de qualitate quod non esset nisi prius mensuraret partem aliquotam.

Notandum insuper quod secundum philosophum quarto metaphisice. semper mensuram ponimus ad modum in quo non potest sic de facili cadere error. Et quod in minori quantitate minus accidit defectio quam in maiori semper videtur mensura habere quadam ratione minimam. eo ergo ipso quod tempus habet rationem mensure congruentius est quod tempus totum mensuramus particulariter prius scilicet mensurando unam partem motus et postea alias donec compleat tota mensura motus quam simul mensuramus totum motum.

Consequenter ponit philosophus quaedam distinctiones dicens quod aliqua diuersimode dicuntur esse in tempore quedam enim dicuntur esse in tempore quia sunt quando est tempus ut intelligentie et hoc improprie. alia vero dicuntur esse in tempore proprie. et hoc

vel quia sunt in eo sicut in numero quia. scilicet mensuratur tempore ut motus et mobilia inquantum huiusmodi vel quod sunt in eo sicut pars vel passio vel aliquid numeri sicut unitas vel paritas est in numero. unde tempus preteritum et futurum sunt in tempore sicut pars tempore longum vel breue sicut passio non vero sicut passio vel terminus.

Hoc notabili premissio dicit philosophus quod illa que sunt in tempore continentur sub tempore sicut locus continet locata. illa etiam que sunt in tempore patiuntur ab ipso tempore sicut consueuimus dicere quod tempus calefacit et putrefacit et corrumpit et senescit omnia sub tempore. et obliuiscit aliquis propter tempus sed non discit propter ipsum. tempus enim neque nouum neque bonum factum est. tempus enim per se est causa corruptionis non generationis. quod ideo contingit. quod tempus est numerus motus. motus autem per se facit distare ab eo quod est id est a sua natura. ergo motus per se facit ad corruptionem per accidens vero ad generationes. si ergo sic est in motu erit et in tempore quod est numerus motus. que ergo sunt in tempore per se patiuntur et corrumpuntur. scilicet quod in tempore fiat bonum et nouum vel generatio hoc est per accidens. Pro quo notandum quod in sic habet quod dicitur philosophus per

signum dicens quod signum sufficiens quod tempus per se faciat ad corruptiones per accidens autem ad generationes est quod nihil generat nisi aliquid agens moueat et agit agens. ergo est per se causa generationis non tempus. scilicet tempus est per se causa corruptionis quod aliquid corrumpitur supposito quod nulla causa extrinseca agat. et hac corruptione maxime solemus dicere sub tempore ut si animal non corrumpere tunc secundum aliquam violentiam sed solo senio moreret. Ad id autem philosophus quod nec ad corruptiones facit tempus principaliter scilicet accidit hac mutatione fieri sub tempore.

Ad quorum euidentiam sciendum quod motus dupliciter potest considerari. Primo simpliciter ut motus est. secundo ut habet esse contractum et ut determinatur ad hanc speciem motus vel ad illam. Si considerat motus simpliciter sic facit determinate distare ab eo in quo est. nihil enim mouet localiter nisi distet ab eo loco in quo est. Sic est nihil alterat nisi distet ab ea qualitate in qua est. Est ergo de ratione motus facere distare ab eo in quo est secundum quod appropinquet ad hanc formam vel ad aliam. hoc non habet ex parte motus ut sic. scilicet hoc competit ei ut determinatur per hoc agens ad aliquam speciem. Ex plurimum huius potest poni in transmutatione

96
tatione substantiali sufficit quod aer transmutetur substantialiter ad hoc ut distet a forma in qua est scilicet ad hoc quod appropinquet ad aliam formam substantialem quod huiusmodi transmutatio specificet per aliquid agens substantiale. ut si debet transmutari in ignem transmutabitur ab igne et a calido. si debet transmutari in aquam transmutabitur ab aqua et a frigido. motus ergo ut motus est facit distare et corrumpi. quod autem generat hoc non competit ei ut motus est scilicet ut specificatur per agens. quia autem motus sit contractus per se facit ad generationes. idcirco motus sumit speciem et denotationem a termino ad quem ut in quinto huius habetur.

Insuper notandum quod in his que sunt per accidens est dare gradus. unde tempus per accidens corrumpit et per accidens generat ut vult philosophus omnia tamen per accidens generat. quod hoc non competit sibi ratione sui nec ratione motus. non tamen omnino per accidens corrumpit. quod scilicet hoc non competit sibi ratione sui tamen competit ratione motus in quo fundatur. Ex quo patet quod non est controuersia in verbis philosophi aliqui dicitis quod tempus per se corrumpit aliquid et alii per accidens. Ex predictis concludit quod que sunt simpliciter secundum quod sunt simpliciter non sunt in tempore. quod non continentur sub tempore nisi mensurator esse eorum sub tempore. signum autem est quodiam

neq̄ patitur a tempe.

Consequēter ostēdit Philo-
sophus quō quies mēsurat temporē
dicens quōiā temp⁹ est mēsurā
motus erit et mēsurā quietis.

Pro quo notādūz q̄ quies est
p̄uatio motus. p̄uatio autē est
apta nata cognoſci p̄ habitū. naz
p̄uatio non cognoſcit p̄ substan-
tiā p̄p̄riāz cui; fm qd̄ h̄mōl sit nō
ens. sicut ergo p̄uatio habet cog-
noſci p̄ habitū et p̄ accidens. sic et
mēsurari p̄ mēsurā sui habitus
cui; mēsurā sit illud p̄ quod cogno-
ſcim⁹ p̄pter quod si quies ē p̄-
uatio motus. et motus se h̄z quasi
habitus respectu quietis sequitur
q̄ temp⁹ quod est mēsurā motus
per se erit etiā mēsurā quietis per
accidens.

Consequenter ostendit Philo-
sophus quomō diuersimode mē-
suratur quiescēs et mobile et quies
et motus dicens q̄ mobile et quies-
cēs tempore mēsuratur. put in
eis reperitur ratio motus et quietis
Mēsuratur autem motus et quies
sicut prout in eis reperitur ratio quā-
tatis. qz quod mouet vel qd̄ quies-
cit non simpliciter erit mēsurabi-
le sub tpe fm qd̄ ipsuz in se est ali-
quid quātus. sed fm quod ei⁹ qes
vel motus est quātus. Ea enī que
mouētur neq̄ quiescūt nō sūt

in tempe. In tempe enī esse ē mē-
surari tpe. quod ergo nō mouetur
neq̄ quiescit fm qd̄ huiusmōi non
mēsurat tempe nec p̄p̄rie nec per
accidēs et. Pro quo notādūz
q̄ ipsuz mobile est quātus et ipse
motus est quātus. verūtāmē quā-
titas mobilis vel quiescētis est in
genere p̄manētius et quātitas mo-
tus de genere successiuoz. Quz er-
go mēsurā dēat esse vnigena mē-
suratō cū temp⁹ sit d̄ numero suc-
cessiuoz mēsurabit quātitatē mo-
tus vel quietis. non autēz quātita-
tē mobilis vel quiescētis.

Deinde ostendit Philosophus qualiter non entia nō mēsuratur tēporē
dicens q̄ illa que sunt simplr non
entia non mēsuratur tempe. qz cū
temp⁹ sit mēsurā motus oportet
q̄ omnia que mēsuratur vel mo-
ueatur vel quiescāt. illa vero que
fuerūt licet nūc non sint mēsurantē
tempe p̄terito. que vero erāt mē-
suratur tempe futuro Insuper
determinat Aristot. de tempe p̄ cō-
paratōez ad ipsuz nūc. Et primo
determinat de ipso nunc prout su-
mitur p̄p̄rie et indiuisibilr. et cōter
prout sumitur large. Dicit ergo q̄
ipsuz nūc est cōtinuatio temporis
vt dictū est prius. Cōtinuatio autē
et tempus est vnū et idem fm rem

sz diuidit ipsuz put d̄r fm rōem
et prout ē principiū mot⁹. s. futuri
et finis alteri⁹. s. p̄teriti. sed cū hoc
cōtinuet ipsa nūc. nō sic maifestuz
ē in nūc sic in p̄tō manēte et stan-
te in linea. qz enī punct⁹ maēt me-
lius pōt accipi vt finis et p̄cipiū
linee q̄ ipsuz nūc qd̄ fluit.

Maifestat at̄ qd̄ dixerat phs
dicens q̄ sicut lineis mathematicis
s. in lineis p̄ se cōsideratis p̄ctus
non sp̄ ē idē fm rōz. put ē diuisiū
et cōtinuatiū linee. qz put diuidit
est aliud et aliud. prout autēz cōti-
nuat est idem. Sic et ipsuz nūc qd̄
inquātus cōsiderat multa in potē-
tia vt. s. pōt accipi p̄cipiū huius
tēporis et finis alteri⁹ diuidit temp⁹
est aliud et aliud fm esse et fm rōz
sed vt cōtinuat est idēz. Cōsequē-
ter determinat Phs de ipso nunc
prout sumit large. dicens q̄ ipsum
nūc aliqñ sumit pro aliquo tempe
breui quod est propinquū nunc in
quo sum⁹ vt si dicat d̄ aliquo qd̄
veit nunc idēst hodie et sic quo ad
futurū. et hec de tempore.

Incipit expositio quinti libri
philosophorum Aristotelis.

Transmutatio

tatur autē transmutat
omne et. Postquam

Philosophus determinat de motu et cō-
sequētibz ipsuz. hic consequēter
determinat d̄ partibz eius. Et hec
pars diuidit in duas. qz p̄rio de
terminat de p̄tibz subiectiuis in
hoc quinto. et consequenter det̄mi-
nat de p̄tibz quātitatiuis scilz a
principio sexti vsqz ad finēz libri
philosophorum.

Quantū ad primū in quo phi-
losophus determinat d̄ partibus
subiectiuis scilz de sp̄ibus motus
Primo diuidit philosophus motū in mo-
tus per se et p̄ accidens. In motu
autē potest accipi per se et p̄ acc̄s
trip̄s. s. vel ex p̄te mobilis v̄l mo-
uētis vel termini. Pro ergo hoc
ostendit ex p̄te mobilis dicens q̄
omne transmutat. s. omne trāmu-
tabile vel transmutat p̄ accidens.
vt cū dicimus mulicū ambulare.
vel per partē vt cū dicim⁹ sanari
corpus cū sanat oculus vel per se
et p̄rio. Propter qd̄ notādūz
q̄ moueri p̄ partē est quasi mediū
inter p̄ se et p̄ acc̄s. qz enī p̄s non
ē oio idem qd̄ totū. iō tale moueri
pōt dici p̄ acc̄s. quia v̄ro pars
ē aliquo modo idē cum toto. ideo
talis motus potest dici per se.

Consequenter ostendit **Phus** ex parte mouentis vt medicus sanat per se sed man^o percipitur tā quā pars mulicus sanat p accidēs **Tercio** hoc idēz ostēdit ex pte for me vel termi . propter qd pmittit quod āmodo quinqz que requirū tur. s. mouēs mobile. temp^o i quo est motus. terminus a quo. 7 terminus ad quē. probat autē qz mobile differt ab vtroqz terminozuz qz motus est in mobili sicut in sub iecto. sed non est in specie vt in colore vel aliquo terminozū. qd patet qz pprie loquendo nec substantia nec quātitas nec qualitas nec vbi sunt termin^o nec mouēt nec mouē tur. **Alterius** ostēdit terminos esse alteri^o rātionis inter se. qz motus denoiatur ab vno termino. s. a termino ad quē 7 non ab alio. vt motus a nigredine in albedinē dicitur albefactio 7 sic de alijs. Et causa hui^o potest poni quia a fiē denoiatur res vt habet secūdo d aia. **Dis** premissis ostēdit quō per se 7 p partes 7 p accidēs inueniūtur in ipsis terminis dices qz inuenitur p accidēs vt id qd fit albus p accidēs mutāt in aliquē intelligentes. etiā ibi inuenit p partē vt quod fit albus mutāt in colorem. quia albedo ē pars coloris. 7 ibi inuenit per se. qz quod fit album

mutāt per se in colozē album.

Pro quo notādum qz aliquid esse p accidens pōt intelligi dupliciter. vel simpliciter 7 absolute. vt respectu alicuius attributi. vñ esse intelligibile p se 7 simplr non accidit albo. qz quicqd hz rōem entis hz per se rātonēz intelligibilis. tamē prout albus stat sub illo attributo quod ē termin^o trāsmutatōis accidit ei esse quid intelligibile. qz non trāsmutat aliquid in albus vt ē quid intelligibile sed vt quid sensibile.

Consequenter dicit **Phus** qz mutatio p accidens est dimittēda qz est in cibus 7 super quodlibet indeterminatū vñ. vnde ex quolibet potest fieri quodlibet p acciēs p accidēs autē pōt fieri album ex dulci 7 amaro 7 ex quolibet. sed mutatio p se non fit nisi ex aliquo determinato. Est enī in contrarijs medijs 7 cōtradictōijs hic accipit **phus** cōtradictōnē pro priuatiōe vt declarabit in sequētibz. **Qd** autē mutatio possit fieri ex medijs ostēdit. qz mediū respectu vnius extremi se habet vt aliud extremū. vt pallidū respectu nigri ē albus 7 eōuerso respectu albi ē nigrum **Sic** ergo ex albo per se fit nigrū sic ex pallido. 7 sic de alijs.

Consequenter diuidit **Philoso** phus mutationē per se in suas species. **Pro** quo pmittit quot moīs pōt aliquid mutari dicens qz cū omis mutatio sit a quodā in quot tam. quādiu enim manet aliquid eodez modo non dicit mutari. iō omis mutatio vel ē ex subiecto in subiectūz idest a termino positio seu affirmatio in terminū positū. Unde subdit **Phus** soluz dico qd ē affirmatiue monstretur vt mutatio ab albedine in nigredinē **Aut** ex subiecto in non subiectum idest ab habitu in priuatiōz vt ab esse in non esse. aut ex nō subiecto in non subiectū. **Cū** ergo mutatio ex non subiecto in nō subiectū sit p accidēs cōcludit **Phus** tres tātum esse spēs mutatiōis per se. qd autē mutatio ex non subiecto in nō subiectū sit p accidēs ostēdit qz nō est fm cōtrapositōnez idest qz priuatio non ē opposita priuatiōi. omis āt motus per se est ex oppositis. **Pro** quo notādūz qz fieri aliquid ex aliquo vt ex forma vel priuatiōe pōt intelligi dupliciter. vt tāquā ex subiecto motus tūc ex forma 7 priuatiōe non fit aliquid nisi p acciēs. sed ex ente in potentia fit aliqd per se vt tangit in prio hui^o qz motus 7 mutatio vt in subiecto sunt in ente in potētia vel in mobi

60
li. non autē in forma vel priuatiōe **Sed** si accipit aliquid fieri ex aliquo tanqz ex termino motus sic ex forma 7 priuatiōe fit aliqd per se. qz forma 7 priuatio p se pōt esse termini motus. Omis ergo mutatio per se vel est a forma 7 terminatur ad formā. vel incipit a forma 7 terminat in priuatiōez. vel incipit a priuatiōe 7 terminatur in formas **Que** autē est a priuatiōe in priuatiōnē vt a non nigro in non albus est oīo p accidēs. quia ibi idēz potest esse non nigrū 7 non albū. **Termini** autē motus non pōt in idem coincidere sed sunt oppositi.

Omissa ergo mutatiōe pacciēs que est ex non subiecto in non subiectū insequit **phus** de alijs tribus mutatiōibus p se. **Et** prio ostēdit duas mutatiōis h^o modi non ēe motus. **Pro** quo pmittit quādas distindionē dices qz mutatio cōtradictōria q̄ est ex non subiecto in subiectū idest a priuatiōe in formas q̄ dī generatio est duplex. s. generatio simplex q̄ ē formaz substantialiū 7 generatio fm quid q̄ ē formaz accidentalū. **Et** idē dicit d cōruptione quo pmissio ostēdit qz gēratio simplex non ē mot^o. 7 qz generatio ē mutatio d non esse ad esse ne laboret in equoco ostēdit quot modis dī non ens. s. qz non ens dī

tripliciter. vno modo quod non est secundum compositionem et diuisionem. et tale non mouetur. alio modo sumitur non ens pro ente in potentia quod non habet esse actu simpliciter. tale et non mouetur. tertio modo dicitur non ens pro eo quod non est secundum esse accidentale. ut quod non est album et tale bene mouetur. Pro quo notandum quod esse non ens pro modo non sumitur ut esse vel ens dicit aliquid reale sed ut dicit habitudinem predicati ad subiectum ut cum dicitur chimera est opinabilis. non enim ex hoc possumus inferre quod chimera sit. unde esse vel non esse sic acceptum non dicit nisi veritatem vel falsitatem proprie et diuisionis sine affirmationis et negationis. Cum ergo falsum et verum sint in anima tale esse vel non esse magis se habet ex parte intellectus quam ex parte rei. ex tali autem non esse non potest esse motus. Sic autem in non esse secundo modo dicitur quod generatio est mutatio non esse ad esse. id non est motus. Hanc etiam probat Aristoteles dupliciter. Primo sic. quod generatio non est. ergo generatio non est motus. Secundo modo sic. ostendit quod mouetur est in loco. sed quod non est non est in loco. ergo quod non est non mouetur. tale autem est subiectum generationis. scilicet ipsa materia que est ens in potentia. Pro quo notandum quod secundum principium in aliquo genere est ratio et causa omnium eorum que sunt potest fieri. ubi ergo non reperitur quod est

potest reperiri non potest quod est posterius. quia ergo motus localis est motus primus ut dicitur octauo huius. Quod non mouetur localiter non mouetur aliquo alio motu. quia si ens simpliciter in potentia quod est generationis subiectum non potest moueri localiter sequitur quod nec alio motu moueri possit.

Notandum insuper quod ens in potentia non est in loco. quia de ratione loci est quod adequetur vel adhereat locato. proprium est autem quantitati secundum eam equale vel inequale dici. Cum ergo ens in potentia omnino non sit quantum non potest esse in loco.

Alterius dicitur Philosophus quod sic generatio que est mutatio ex non subiecto in subiectum non est motus sic nec corruptio que est mutatio ex subiecto in non subiectum. ex quo ergo ille due mutatioes non sunt motus necesse est tertia esse motum que scilicet ex subiecto in subiectum est siue ex forma in forma.

De speciebus motus.

I ergo probata. Postquam Philosophus diuisit mutatioes coarsumptas in generationem corruptionem et motum. in parte ista subdiuidit ipsum motum in suas species. Determinare autem de speciebus motus est determinare in quibus predicamen-

tae habet esse motus. et que sunt illa predicamenta que accipiuntur per motum. nam motus recipit species a termino et est in eodem genere cum rebus ad quas est motus ut dicitur est in tertio habet. Et sic motus recipit species a termino sic recipit ab eo quodammodo contrarietatem et unitatem. sunt enim motus contrarii habentes terminos contrarios. albari enim et denigrari contrariantur. quia albedo et nigredo que accipiuntur per tales motus qui contrarietatem habent. Rursus motus quodammodo habet unitatem a termino. quia vnus motus per se est vnus terminus acquiritur per motum. Determinare ergo de speciebus motus et eius unitate et contrarietate sunt quasi annexa. Possumus ergo totum hunc librum diuidere in tres partes. quia primo determinat de speciebus motus. secundo de unitate eius. tertio de contrarietate eius. haec ibi post hoc autem dicam. tertia ibi amplius determinandum. Quantum ad primum dicitur quod tres sunt species. scilicet secundum quantitates qualitates et ubi. secundum autem alia predicamenta non est motus. Quod ei ex substantia non sit motus probat. quia substantie nihil est contrarium. motus autem fit a contrario in contrarium etc.

Ad cuius euidetiam primo declarabo quod substantia suscipit magis et minus et quod non. deinde quod substantie inest contrarietas et quod non. Ex

quibus ostendit quod in substantia non est motus. Circa primum sciendum quod illa proprietas substantie qua dicitur quod substantia non suscipit magis et minus non est intelligenda sic quod iam opinatur quod videlicet vna substantia non sit perfectior altera etiam eadem specie cum ipsa. Dicit enim quod anima christi et virginis gloriose essentialiter et quantitate sunt nobilior quam anima Iude. et aliter dicitur non solum est absurdum sed et tanquam erroneus Parisius condemnatus est. Est ergo proprietas intelligenda de eadem substantia numero. hoc modo scilicet quod demonstrata quacumque substantia puta homine vel asino non est verum quod tunc sit magis homo vel minus homo quam prius. et illo modo non contingit recipere instantiam. haec autem proprietas probat philosophus secundo de generatione. quia si substantia suscipit magis et minus tunc vna pars posset acquiri post aliam. et per consequens ad substantias esset motus. vnde inter substantias et accidentia quantum ad suscipere magis et minus. ponitur ab aliis quibus talis dicitur. quia in accidentibus natura singularis habet latitudinem graduum ita quod habet motum latitudo non tantum ponitur in natura specificam sed in eadem singulari in forma in substantiis non sic. sed ibidem natura communis habet latitudinem in quolibet vno singulari est determinata ad gradus. ideo non est ibi motus nec intensio.

Quātuꝛ ad secūduꝛ notādum
qꝛ cōtrarietas potest sumi duplꝛ.
s. ppꝛie ꝛ large. si cōtrarietas su
matur ppꝛie vel stricte tūc illa di
cunt cōtraria q̄ habēt oēs cōditiōes
requisitas ad cōtrarietate. si autē
sumat large sic dicit cōtrarietas
cui deest aliqua buiusmōi condi
tioniā. sic sumēdo cōtrarietate sub
stantie inest cōtrarietas. forma ei
ignis ꝛ aque sic cōtrariatur cū sint
forme positivie que non pnt inesse
sūt sed bñ successine. non ei possunt
reduci ad priuatōes ꝛ habitū. q̄
lꝛ vna forma includat priuationē
alterius non tamē precise. sꝛ ultra
hoc dicit aliquid positivū. sūmen
do vero cōtrarietate stricte contra
rietas non inest substantie. quia ad
mīꝛ ibi deest vna conditionū re
quisitaz ad cōtrarietate videlꝛ qꝛ
forme cōtrarie sunt maxie distātes
a se inuicē. Sꝛ loqꝛ hīc Aris. d cō
trarietate. put illa dñr esse contra
ria inter que sunt quidā gradus ꝛ
quedā distātia ita qꝛ non statim
cum aliqꝛ incipit recedere abvno
est in alio. sed ppter illos gradus
ꝛ distāciam si aliqꝛ debet ire de
vno in aliud oportet qꝛ interueiat
quidā motus ibi ꝛ quedā successio
Sic enī loquēdo de cōtrarietate
ppꝛie hīc adducta. vel dico qꝛ in
substantia non est motus qꝛ in ea n̄

est cōtrarietas patet euidenter. naz
cum de rōe motus sit qꝛ fiat in tpe
impossibile est aliquid moueri ab
vno in aliud nisi inter illa sit que
dam distātia ꝛ sint quidā gradus
fm quos successine eatur in illud.
Cuz ergo in forma substantiali non
sint aliqui gradus non possumus
intelligere qꝛ ppꝛie sit distātia in
ter formas substantiales nisi vel
mus accipe distātia sub vna for
ma ꝛ non sub alia. sed bec distā
tia non facit oppositiōes cōtrarias
sed magis cōtradictōriā nō priua
tiuā. Cuz igit in substantia non sit
ppꝛie cōtrarietas in substantia
non est motus sꝛ generatō vel cor
ruptio que habet fieri in instanti.
Unde si ex aqua generet ignis in
toto tempe pcedenti erit alteratio
puta calefactio dispositiua matie
aque ad introducēdam formā ig
nis. ꝛ in vltimo instanti illius alte
ratōis introducitur forma ignis ꝛ
forma aqꝛ corrupit. ita qꝛ genera
tio ignis est terminꝛ alteratōis p
cedentis.

Deinde pbat Aristo. qꝛ ad re
lationē non sit motus. qꝛ aliquid
pōt referri ad aliud absqꝛ sui mu
tatōe altero tamen mutato. potest
tamen esse motus ad relationem
per accidens. potest enī quis mo
ueri ad albedinem.

Qd̄ at per se mouet ad albedinē
mouet per accēns ad similitudines q̄
fundat in albedine. Insuper p
bat Aristo. qꝛ actōis ꝛ passiois nō
sit motus. qd̄ qdēz pbat qꝛ motꝛ
non est motꝛ nec mutatiōis est mu
tatio. Cuz enī actio ꝛ passio sint
idez māliter cū motu vt didū est
in tercio huiꝛ pbatō qꝛ motus nō
sit motus patebit qꝛ actōis ꝛ passi
onis nō sit motus. Qd̄ autē muta
tōis sit mutatio vel motus sit mo
tus pōt duplꝛ intelligi. pōt enī in
telligi tāqꝛ subiecti vt dicamꝛ mo
tus esse motus tanqꝛ subiecti. qꝛ. s.
motus fundat in motu tanquā in
subiecto. secundo mō pōt intelligi
tanqꝛ termini. qꝛ. s. motus terminet
ad motū. Primo mō Aristo. ostē
dit motus non esse motū tanquā
subiecti. impossibile est enī motus
esse subiectus motus siue moueri.
qꝛ motꝛ non est de nūero subiecto
ruꝛ idest pmanētuz sed est de nu
mero successiuoz. Deinde ostē
dit Aristo. qꝛ motus vel mutatio
non pōt esse terminꝛ mutatiōis nec
generatio generatiōis. Terminū at
possumꝛ accipe duplꝛ. s. simplicē
ꝛ cōposituz. Simplex at terminꝛ
generatiōis est ipsa forma que per
generatiōes inducit. terminꝛ autē
cōpositus est ipsuz cōpositū quod
generat. generatio autē leonis ter

minatur ad leonē qui generatur ꝛ
ad formā leonis que per generatiō
nes inducit. Ostendit ergo pꝛi
mo Aristo. qꝛ mutatiō nō termina
tur ad mutatiōē sicut ad formas
quā tūc idē simul moueretur op
positis motibus vt a sanitate in
egritudinē ꝛ econuerso.

Pro quo notandū qꝛ cū aliqꝛ
mouetur fm aliquā mutatiōes de
nominat a termino illius mutatiō
nis. vt si mouetur ad sanitate pos
sumus dicere qꝛ sanatur. Si ergo
mutatio terminet ad mutatiōes
ꝛ subiectū vadat de mutatiōe in
mutatiōes sicut de forma in formā
cuz oīs motus ꝛ omis mutatio sit
de opposito in oppositū vt de sa
nitate in egritudinē vel econuerso.
si subiectus bec mō vadat de mu
tatiōe in mutatiōes sequitur qꝛ vadat
de mutatiōe in mutatiōes oppositas
ibit ergo de sanatiōe in egritudinē
cū terminꝛ ergo denoiet id quod
vadit ad terminū si aliqꝛ duꝛ sa
natur vadit in egritudinē. egritu
do est terminꝛ sanatiōis sequit qꝛ
egritudo denotet id qd̄ sanat. qꝛe
vex. ē dicere qꝛ id qd̄ sanat egro
tat. qd̄ non esset nisi aliqꝛ siml sa
naretur ꝛ egrotaret. qꝛe cū egrota
tio ꝛ sanatio sint motꝛ oppositi.
mouebūtur siml motibꝛ oppositis
Dicit at insup Aristo. qꝛ lꝛ mu

ratio nō possit per se esse terminus
mutatiōis pōt tamē esse p accūs.

Pro quo notandus q̄ si subie
ctū aliquod in illo instanti in quo
est plene sanātū incipiat dealbari
sanatio terminabit ad dealbatōem
sed hoc non erit per se vt sanatio
est sed p accidēs ⁊ ratōe subiecti.
Nāz quia subiectū cui inest sana
tio incipit dealbari ⁊ habet ordi
nez ad dealbatōnez ideo sequit̄ p
accidens. qz vn̄ mutatio h̄z ordi
nez ad aliaz mutatiōez. quelibz au
tez mutatio indifferēter potest ter
minari p accidēs ad quālibet mu
tatiōe tam cōtinuantes q̄ opposi
tam sed differēter. qz ad cōtinuan
tes poterit terminari imēdiatē. In
illo enī instanti in quo est dealba
tus aliquis poterit incipere calefie
ri. sed ad oppositā terminabit non
imēdiatē sed interueniente quiete
media. non enī in illo instanti in
quo quis est sanāt⁹ poterit incipere
egrotare egrotatiōe opposita illi
sanatōi sed interuenit quies media
Sic si graue moueret sursum qui
escit ibi anteq̄ moueat deorsum.
Deinde ostendit Aristo. q̄ mu
tatio non terminat̄ ad mutatiōe
nec generatio ad generatiōez tāq̄
ad id quod generat̄. si enī genera
tio generet̄ erit processus in infini
tus in generatiōibus. quia ego que

ram de illa generatiōe qua genera
tio generat̄ an generetur vel non.
Si non pari rōne fiat in potentia
prima. Si sic ego queram de illa
alia generatiōe vtrū generetur vel
non ⁊ sic pcedendo in infinitum.
Datet ergo ex pcedētibus q̄ mu
tationis non est mutatio ⁊ q̄ mo
tus non habet esse in genere actiō
nis ⁊ passiōis. De p̄dicamētis
autē. s. quādo situs ⁊ habitus p̄z
quia ibi non est motus.

Cōcludit ergo phus q̄ motus
non habet esse nisi in tribus gene
ribus. s. quāritate qualitate ⁊ vbi
Unde in quāritate est augmenta
tio ⁊ diminutio. in qualitate alte
ratio. Est enī alteratiō mutatio a
contraria qualitate i contrariāz vt ab
albedine in nigredinē. in p̄dica
mēto autē vbi est motus s̄m locū.
qz vni moueri videtur repugnare
imobilitas vel quies. Ostendit
Phus qd̄ imobile dicit̄ tripliciter.
vno mō dicit̄ imobile quod ois
est impossibile moueri. sic sonus ē
imobilis. Secūdo modo dicitur
imobile quod est d̄ difficili mobi
le. tercio modo sūtur imobile qd̄
est aptū natū moueri n̄ tū mouet̄.
⁊ tale dicit̄ p̄prie quiescere. quia
quies est priuatio motus in apto
nato moueri.

De vnitatē motus.

Est hec autē dixi
vnius. Dic determinat
Aristo. de vnitatē motus. Circa
quod p̄io aliqua p̄mittit scilz qd̄
est simul esse. quid sepatuz. qd̄ tā
gere. quid mediū. quid cōsequēter
qd̄ habitū. ⁊ quid cōtinuū. Dicit
ergo q̄ illa dicuntur s̄l esse s̄m lo
cuz que sunt in eodē loco proprio
cū autē sepatuz habent quecunqz
sunt i alio loco vt vinū in sup̄ficie
vegetis ⁊ aqua i cisterna. Illa at̄
se tangunt quozū vltia se tangunt
quozū vltia sunt s̄l p coherentiāz
medij. illud autē est mediū in mo
tu quod mobile p̄mo natū est at
tinget̄ scilz ipsuz spaciū. ex medio
autē siue spaciū accipit̄ cōtinuitas
motus dūmodo sit ibi cōtinuitas
tpis. Unde si in via ponatur lapi
des non se tangētes poterit ibi cō
tinuari motus si nō d̄scōtinuetur
tēpus. Sic pcutiēdo cordas in ci
thara pōt cōtinuari motus man⁹
licet vltima pcutiat̄ post primam
duz tamē cōtinuet̄ tempus. De
inde dicit q̄ illa se habēt cōsequē
ter quozū non est aliquod mediūz
eiusdē generis. vnde si inter duas
domos non esset dom⁹ media lz
ibi essent arbores ille dom⁹ dicit̄
se habere cōsequēter. Illa autē di
cuntur habita que sunt cōter se ha

bentia duz tamē se tangant. vnde
esse habitū est spēs eius qd̄ est cō
sequēter esse. Et sicut habitū ē spe
cies eius quod est esse cōsequēter
ita cōtinuū est spēs eius quod est
esse habitū. Unde illa dicuntur cō
tinua quozū vltima sunt vnuz. vñ
cōtinuuz dicit̄ a con quod est siml
⁊ teneo. illa ergo sunt cōtinua que
simul se tenēt. Unde dicit Aristo.
q̄ in his est quoddāz cōtinuū ex q̄
bus est aliqd̄ aptū natū fieri vnuz
aut cola aut p inclinatiōez vel s̄c̄
adnata seu iserta aut aliquo alio
mō. Dicit at̄ Aris. q̄ ē cōter ē i nūe
ris q̄ sunt p̄ores q̄ sunt ip̄a cōtinua
Circa quod potest queri an nu
merus sit p̄ior cōtinuo. Et videt̄
q̄ non. qz numer⁹ causat̄ ex diuisi
ōne cōtinui vt patet sexto hui⁹. lz
effcūs ē posterior sua causa igr̄ ⁊ c̄
Dicēduz q̄ cū vnitatē sit p̄ior pun
ctio. qz punct⁹ se h̄z p additiōez ad
vnitatē. addit̄ enī supra eaz post
tione in cōtinuo ōz q̄ quāritas d̄
screta sicut est ois numer⁹ ⁊ p̄in
cipiū est vnitatē sit p̄ior quāritate
cōtinua cui⁹ p̄incipiū est p̄ctus.
qz vō d̄ q̄ nūer⁹ causat̄ ex diuisi
ōne cōtinui hoc ē incidēter ⁊ quasi
p accūs. nūer⁹ enī causat̄ ex colle
ctiōne vnitatū. q̄ autem causatur
ex diuisiōne cōtinui hoc iō est qz d̄
uisio cōtinui resultat̄ ibi p̄les vnitates

Ex hoc autē nō debem⁹ arguere
cōtinuū esse p̄ numero. nā sicut
numerus quāq; p̄ acc̄is causat̄ ex
diuisione cōtinui sic ⁊ cōtinuū cau-
sari pōt̄ ex cōiunctōe numeroꝝ. si
cut enī diuidēdo cōtinuū efficitur
nūerus sic si innumerata cōiungēt̄
vel clauo vel colla vel alio modo
resultaret inde cōtinuū.

His p̄missis determinat̄ p̄s
de vnitate motus dicēs q̄ omnes
motus p̄ quos acquirūt vnū quan-
tū sunt vnū genere. sed omēs per
quos acquirūt vna spēs sp̄alissimā
sunt vnū specie sp̄alissimā. omēs
vero p̄ quos acquirūt vna species
subalterna sunt vnū fm spēs subal-
ternā. omnis ergo alteratio omni
alteratōi est vnus genere. qz qualitas
que acquirūt p̄ tales motū no-
minat vnū gen⁹. omis autē dealba-
tio omni dealbatōi est vn⁹ mot⁹
fm specie. qz albedo que acquirūt
per talē motū noiat spēm sp̄alissi-
mā. omis autē doctrinatio omni
doctrinatōi est vn⁹ motus fm spe-
cie subalternā. qz sciētia que acq̄r-
tur p̄ tales motū est spēs subalter-
na. Est enī spēs ⁊ genus. qz est spe-
cies cognitōis. est enī sciētia cogni-
tio nō quelibet sed cognitio p̄ cau-
sam siue cognitio certa. est etiam
sciētia genus ad gramaticam logi-
cam ⁊c.

Circa p̄dicta potest dubita-
ri. cum enī diuersi mot⁹ sint idē
genere si p̄ eos acquirat̄ res ei⁹ dē
p̄dicamētū. sic videt̄ q̄ possumus
arguere eūdem motū esse in diuer-
sis generibus si per illos acquirā-
tur res diuersoꝝ p̄dicamētōꝝ. er-
go erit motus localis in genere q̄
titatis ⁊ in vbi ⁊ in situ. per motū
enī localez acquirūt locus qui fm
aliquos est in genere quātitatis ⁊
etiā per ipsuz acquirūt ordo p̄tius
in loco qui est p̄dicamētus situs. ⁊
per huiusmodi etiā motū acquirūt
tur ipsuz vbi. erit ergo dictus mo-
tus in triplici genere.

Dicendū q̄ res nō sūt species
ex eo quod est p̄ accidēs nec etiā
ex cōsequētī sed ex eo quod ē per
se ⁊ primo. ex motu autē locali p̄
se ⁊ primo acquirūt vbi. ex conse-
quenti autē acquirūt locus ⁊ ordo
partiu in loco. dictus ergo mot⁹
non sumit species ex loco nec ex p̄-
dicamento situs. sed ex vbi id qd
per se ⁊ nō in alijs p̄dicamētis.
Quod autē ex motu locali per se
⁊ primo acquirat̄ vbi patet. nā cū
motus sit in corpe mobili ⁊ in sub-
iecto per se ⁊ primo p̄ huiusmodi
motū acquirūt quies in sub-iecto s̄
aliquid extra subiectū. Cum ergo
locus sit in corpe locatē vbi autēz
sit in ipso corpe mobili per motuz

locales primo ⁊ per se acquirūt ip-
suz vbi ⁊ acquirūt ipso vbi acq̄-
ritur locus ⁊ situs.

Circa p̄missa mouet Aristō
vnū dubiū videlz si idēz vbi acq̄-
reretur p̄ motū rectū ⁊ curuū siue
p̄ cordaz ⁊ arcuz an illi duo mot⁹
sint idēz specie. Respondet ergo
q̄ si spaciū est alterū specie q̄ etiā
motus illi distinguūtur specie. Cir-
culare ergo a recto est alterz specie
qz licet hi duo motus possint esse
ad eūdem terminū non tamē p̄ ean-
dez lineā nec per idēz spaciūz.

Consequēter Aristō ostēdit qd
requirit̄ ad vnitatez motus nume-
rales. dico q̄ motus est vnus nūe-
ro in quo est idē mobile numero.
⁊ vnitas tempis ⁊ vnitas termini
siue spaciū vel rei acq̄site p̄ motū

Circa p̄missa posset dubitari
an pro toto tempe quo durat sc̄i-
tas sit eadez nūero. Respōdeo q̄
sic licet nō sit eadē punctualiter in
oibus formis. sed in aliquibus sit
magna latitudo graduū cuꝝ inten-
datur ⁊ remittatur. tamē h⁹ modi
esse cū tota sua latitudine respon-
det vni forme nūero. nisi ergo ille
esse interrūptatur quātūcumq; va-
rietur p̄ intēsiōē ⁊ remissionē nō
tollitur vnitas nūeralis ipsius ēē.

Alterius dicit Philosoph⁹ q̄ mot⁹
regularis seu vniformis est magis

vn⁹ q̄ diffōrmis. quod ex hoc patet
qz cū de rōe vnus sit indiuisio ⁊
indifferētia q̄ in motu irregulari
sit maior diuersitas q̄ regulari oꝝ
q̄ regularitas faciat ad quādam
vnitatez motus Aristō. duos mo-
dos assignat. Irregularitatis
scilicet ⁊ regularitatis. primus est
ex parte spaciū siue rei in qua est
motus. Cum enim magnitudo re-
gularis debeat esse vniformis ⁊
debeat cōuenire quelibet ps cum
qualibet parte. rectum ⁊ circulare
sunt magnitudines regulares. qz
quelz partī recti est recta ⁊ in quolibet
circulo secādo equales arcus
inuenimus eos equali curuos. sed
si sit magnitudo circumflexa vel
aliter curua quā circularis nō po-
terit in tali magnitudine ⁊ tali spa-
cio esse regularis motus. Secū-
dus motus est fm velocitatē ⁊ tar-
ditatē. mot⁹ enī cui⁹ velocitas vel
tarditas est eadē est regularis. cui⁹
at nō est eadez est irregularis.

Deinde determinat Aristō. de
contrarietate motus dicēs q̄ lz con-
trarietas motuum sit sumenda ab
vtrōq; termino. s. a termino a quo ⁊
a termino ad quē tū magis sumit̄
a termino ad quē cum mot⁹ sumat
spēs ab ipso. mot⁹ ergo sūt contra-
rii q̄ sūt ex contrarijs in contraria. vt
dealbatō que est a nigredine in al-

bedine. qz albedo ⁊ nigredo cōtra-
riatur. Sicut motus sursum est cōtra-
rius ei qui est deorsus. qz sursum
⁊ deorsus cōtrariatur. sicut motus
qui est ante est cōtrarius ei qui est
retro ⁊ sic de alijs. Dicit etiam
Arist. qz qz mediū cōpatū ad vnū
oppositū hz rōem alteri⁹ oppositi
vt fuscū cōpatū albo hz ratiōem
nigri. ratio ē sumenda est ibi quo-
dāmodo cōtrarietas lz nō ita pro-
prie. vt motus qui est ab albo in
fuscū cōtrariatur ei qui est a nigro
in fuscū. Notandus tñ qz ma-
gis sumēda est cōtrarietas ex eo qz
ex eodez medio itur ad cōtraria qz
ex eo qz ex cōtrarijs itur ad mediū
qa motus vt supra dicebat magis
recipiūt spēs ⁊ cōtrarietate a termi-
nis ad quos qz a terminis a quibus

Dicit insup Dhus qz quies pri-
uatiue oppositur motui non tamē
cūlibet vt quies sūm locū opposit
motui sūm locū. sic etiā motui secū-
duz aliud genus opponitur quies
sūm illud genus. motui ēt qui ē ex
sanitate in egritudinem oppositur
quies in sanitate. Deinde etiā
dicit Dhus qz sicut motus oppo-
nātur ad inuicē sic ⁊ quietes. Sic
enī dealbatio ⁊ denigratio oppo-
nātur sic opponātur quies in albe-
dine ⁊ quies in denigratiōe.

Cōsequēter ostēdit p̄hus quō

mutatio opponit mutatiōi dicens
qz in his in quibus non est cōtrarie-
tas scilz in substantijs mutatio que
ē ex ipso opponit ei que est in ipso
vt corruptio que est ex esse in non
esse opponit generatiōi que ē ex nō
esse in esse. Quod autem dicit
Aristo. in hoc quinto qz generatiō ⁊
corruptio se habent vt cōtradiō-
ria exponit cōtra p' cōtradiōria
priuatiue opposita. qz. s. sunt sicut
cōtradiōria cōtra subiectū aptū
natū. qz subiectum tale necessario
vel est sub forma vel sūm p̄uatiōe nō
sic ē de subiecto qd nō est aptū natū
⁊c. vt lapis nec est cōc' nec vidēs.

Contra tamen hoc arguit ⁊ vī-
detur qz generatiō ⁊ corruptio op-
ponātur cōtradiōrie. qa vna est
ad esse alia ad non esse. esse autē
⁊ nō esse cōtradiōrē ergo ⁊c. Di-
cendū qz differētia est inter puras
negatiōes ⁊ priuatiōes. qa pura ne-
gatiō nihil ponit lz priuatiō aliqd
ponit. s. subiectū i quo sūdat. vñ in
q̄rto metaphice dī qz p̄uatiō ē ne-
gatiō in subiecto. cū ergo i subalib⁹
pcederet ab esse ad nō esse si iret
ad nō esse p̄ oēs modū. s. ad verū
nihil ēt ibi oppositiō cōtradiōria
talis at p̄cessus nō est in mutabilib⁹
b' substantialibus. ⁊ tō dicit p̄hus
qz in talib⁹ mutabilibus ēt aliquid
scilicet materia.

Incipit expositio sexti libri
philosophie Aristotelis.

Autem est

cōtinuū ⁊c. Postquam
p̄hus i quinto determinauit de mo-
tu vt hz diuidi in suas spēs seu p-
tes subiectiuas in hoc quinto de-
terminat de eo prout hz diuidi in
suas ptes integrales seu quanta-
tuas. hic ergo determinat de mo-
tu inquantū est quid quantū ⁊ cō-
tinuū ⁊ vt diuidit in suas partes.
verum qz motus original qui sūm
Aristo. est eternus potissime ē cō-
tinuus. ideo de h' modi eternita-
te incipit determinare a principio
septimi. Circa primū duo faci-
qz p̄rio potit motū esse qd cōtinuū.
fo oñdit quō hz diuidi i suas ptes
integrales ibi necesse ar ⁊ ipz nūc.

Ad euidētiā autē prime par-
tis sciendū qz tēpus hz cōtinuitate
a motu ⁊ motus a magnitudine.
ideo enī tēpus est cōtinuū qz motus
ē cōtinuū. ⁊ tō motus est cōtinuū. qz
magnitudo ē diuisibilis in sp diuisi-
bilia. P̄rio ergo probat oēs ma-
gnitudinē esse diuisibile in sp diuisi-
bilia ostēdendo vidēlz lineaz seu
magnitudinē nō cōponi ex punctis
seu diuisibilibus. ⁊ hoc triplici
ratiōe. quaz p̄ria est talis qz non
fiat cōtinuū nisi ex hūrib⁹ vltimūz

qz cōtinua sūt quoz vltia sūt siml
vt dictū est in quinto. diuisibilia
autē non hnt vltia ergo cōtinua
non poterūt. pbat at qz diuisibili-
lia nō hnt vltia qz non habēt ptes.
Alterū at est vltimū ⁊ illud cuius
est vltimū. si eis idēz esset termin⁹
⁊ illud ē est termin⁹ tūc idēz tñ
naret se. Secūda rō est talis. illa
ex quibus sit aliqua magnitudo vlt
sūt cōtinua vel se tagunt. vel se hnt
cōnter. lz diuisibilia nō sūt hmoī
ergo ex talib⁹ nō potit fieri magni-
tudo. mior p̄z qz ad primā ptes
vidēlz qz diuisibilia nō pnt cōnt
uari. qz. s. nō hnt vltia vt dictū est
Secūda ps probat vidēlz qz indi-
uisibilia nō se tagunt. qz oē quod
tagit aliō vel totū attingit totū vlt
ps totū vel ps ptes. cū at indisi-
le nō hēat ptes necio ē totū tagere
totū. cū at aliq sic se hnt qz totū tā-
git totū eis cōpetit idē sit⁹. ⁊ sic ex
clib⁹ nō potit fieri nec cōtinuus nec cō-
tiguū. nā tā cōtinua qz cōtigua hnt p-
tes distictas sūm sitū. Qz at ill qui
sic se hnt qz totū tagit totū cōpetat
idē sit⁹ p̄z. nā si vni cōpeteret ma-
ior sit⁹ qz aliq ⁊c vnū illoz nō attin-
geret aliō sūm se totū igr ⁊c. Deide
pbat Arist. etiā ptes mioris vide-
lz qz impribilia nō se hnt cōnter. qz in-
ter duo puncta cadit linea media
⁊ inter duo nūc cadit tempus.

Circa quod potest alijs dubi-
tare q̄ videtur Dhs insufficienter
arguere cū ait q̄ puncta nō se hnt
consequēter. qz inter illa cadit me-
dia linea. nec etiā ipsa nūc. qz iter
ea cadit tempus. qz cum linea sit
aliud a puncto 7 tempus ab ipsis
nunc hoc non tollit quin possint se
habere cōsequēter. naz vt diceba-
tur in quito. due dom^o possunt se
habere cōsequēter dato q̄ iter eas
essent arbores vel quodcūqz aliud
quod non esset eiusdē generis cūz
domo. Dicēdūz q̄ cū in qualz
linea sint infinita pūda 7 in quolz
tempe infinita nūc. 7 si inter quolz
duo pūda cadūt infinita pūda
duo ergo pūda nō se hnt cūr quia
inter ea cadit linea. s; hoc non est
rōe qua linea sed ex eo q̄ est ibi li-
nea media sunt ibi infinita pūda.
Idēz dicendū est de ipsis nunc 7
alijs impribilibus. Insup poit
Dhs terciā rōez sic. Omne cōpo-
sitū diuidit in ea ex qbus cōponit
sed magnitudo nō diuidit in pun-
da. ergo non cōponit ex illis. mior
patet ex pcedentibus. qz si magni-
tudo diuideret in indiuisibilia se-
queret cum illa se attingeret fm se
tota q̄ nō distaret ab inuicēz s; es-
sent oia simul. o; ergo magnitudo
nē diuidi in semp diuisibilia.
Ostendit insup Dhs q̄ sicut

magnitudo non cōponit ex indiui-
sibilib^o sic nec motus nec tempus.
Quod ex hoc patet qz cū q̄ntitas
motus depēdeat a quāritate mag-
nitudinis 7 spacij sup quod sit mo-
tus 7 quāritas tempis a quāritate
motus. sequit etiaz q̄ indiuisibilia
tas vni^o dependeat a diuisibilita-
te alteri^o cū diuisibilitas cōsequa-
tur quāritatē. est enim eius passio
vt ostēdetur quito metaphisice.

Dicit etiā Aristo. q̄ si magnitu-
do infinita sit exēsiue tempus in
quo ptransit erit infinitū. 7 si sit fi-
nita temp^o erit finitū nisi ipsa ma-
gnitudo reiteret. quod dicit prop-
ter corpa celestia que s; sint finita
fm ipsuz mouētur tpe infinito per
reiteratōez ipsorū circa terrā. qua-
liter at̄ intelligat̄ diuisio continū
in infinitū dīdū est terciō huius.

Exesse est

antez 7 ipsuz nūc.

Postq̄ Dhs ostēdit
motū esse cōtinū in pre ista d̄ter-
minat de p̄tibus ei^o. Motus aut̄
duplx diuidit. primo p̄ cōpatio-
nē ad mēsurā. eo eni ipso q̄ mēsu-
rat̄ mot^o tempe sequit ipsuz diui-
di diuisiōe t̄pis. Secundo motus
diuidit p̄ cōpatōez ad subiectū.
Si eni mobile qd̄ est subiectū mo-
tus est diuisibile seq̄ q̄ ipsuz mo-

tu; diuidi fm ptes ipsius mobilis

Volens ergo Dhs determi-
nare de p̄tibus ipsi^o mot^o tria fa-
cit. qz primo ostēdit mēsurā mot^o
non esse quid indiuisibile sed diui-
sibile. secūdo ostēdit subiectūz mo-
tus esse et̄ quid diuisibile. terciō d̄-
terminat de p̄tibus motus tam p̄ cō-
patōez ad mēsurā q̄ p̄ cōpatōez
ad subiectū. Circa primū dicit
Aristo. q̄ motus nō pōt esse in in-
diuisibili t̄pis. s; in ipso nūc qd̄ est
termin^o p̄teriti t̄pis 7 iniciū futuri
Quod sic p̄bat. qz cūz mobile ve-
lox in equali tempe p̄transeat ma-
ius spacium q̄ mobile tarduz si mo-
tus sit in ipso nūc tunc mobile ve-
lox mouebit in nūc p̄ maiorē mag-
nitudinē 7 tarda p̄ minorē. Si er-
go velox mouet p̄ maiorē magni-
tudinē in ipso nūc tēz mobile mo-
uebit p̄ minorē magnitudinē i mi-
nori q̄ nūc. Et tūc sequit q̄ ipsum
nūc sit diuisibile qd̄ est falluz.

Qz etiā quies non hēat esse in nūc
patet. qz quies est p̄natio motus.
opposita autē nata sunt fieri circa
idēz. Cūz ergo nō possit esse mot^o
in nunc nec etiā erit quies. cum
subiectū motus sit diuisibile.

Deinde ostēdit Aristo. qz cū
mobile existens in termino a quo
nō moueat. qz nondū est motus in
choaus nec exiēs in termino ad

quē. qz tūc cōplet^o est motus seq̄
qz cum mobile moueat partim sit
in termino a quo 7 partim sit in t̄mi-
no ad quē. omne autē tale est diui-
sibile. ergo mobile est diuisibile.

Circa quod notādūz q̄ licz an-
gelus sit indiuisibil tamē pōt mo-
ueri nō tū mouet motu de quo in-
tendit Dhs. p̄ quē. s; aquiritur
ipsuz vbi pp̄ie dīdū cum nō pos-
sit circūscribi loco cūz non sit quā-
tu; moueri tū pōt acqrendo vbi
large sumptū hoc est largā p̄ntiaz
ad locū cui prius non erat p̄sens.
7 huiusmodi etiāz motus angeli ē
successiu^o vt h; videri in secūdo
inīarū. Notandūz tamē p̄pter
intentōez Aristo. vt dicit Scotus
dī. secūda secūdi inīarū. In mo-
tu locali ē successio ex duplici cau-
sa vidēz ex diuisibilitate mobilis
7 diuisibilitate spacij. vtraq; cau-
sa si esset per se esset sufficiēs ratō
successiōis. nā quodl; mobile pri^o
p̄transt̄ vnā partē spacij q̄ aliam
7 ita est successio spacij. Etiam po-
test respectu eiusdē indiuisibil hic
similiter assignari in motu altera-
tōis. Potest etiāz esse successio ex
parte mobilis si sit p̄tibile. qz vnā
prius acquirat vnāz partē spacij
q̄ alia. Negat ergo Dhs 7 bene
q̄ indiuisibile q̄tum est ex se non
possit moueri ita qz ex parte eius

possit accipi cōtinuitas q̄ in se ha
beat cōpletā rōez cōtinui mobilis
q̄z non h̄z in se q̄d cōtinuitate mo
neatur. nō tamē sibi repugnat cō
tinue moueri accipiēdo ab alio cō
tinuitatē mot̄. **¶** **E**rgo p̄hus
dicit q̄ oē q̄d mouet partiz est in
terminio a quo 7 partiz in terminio ad
quē v̄ez est si sit tale mobile q̄ ex
rōne eī sit successio mot̄. tale enī
mobile est s̄m p̄tez 7 partez sui in
terminio 7 terminio. nō t̄m soluz s̄m ista
s̄z ēt s̄m idētitatē sui est partim in
terminio vno 7 partim in alio inq̄tū
ē in medio q̄d est aliquid vtriusq̄
extremi. hec **Scor̄** dif. fa secūdi
s̄niar̄ zc. **¶** **N**otādus aut̄ ad eū
dētiaz p̄dcor̄ q̄ i motu altatōnis
aliqui est successio ex p̄te priuz q̄ri
tatiuar̄ ipsius mobilis. q̄z forma q̄
acquir̄it p̄ h̄mōi motū prī imu
tat vnā p̄tez mobilis q̄ alia. 7 h̄
aliqui accidit ex debilitate agētis.
vt ignis priō calefacit vnā partez
aeris 7 illa pars calefacta calefa
cit alia. 7 sic successiue calefit aer
donec cōpleatur calefactio tota.
aliquādo hoc accidit p̄pter distā
tiaz qua. s. p̄. p̄pinqua p̄cedī im
mutat̄ q̄ rōta. aliqui at̄ in tali mo
tu ē soluz successio ex p̄te forme q̄
acquir̄itur p̄ motū 7 non ex parte
7 artū quantitatuar̄ ipsī mobilis.
cōtingit enī s̄l totū alterari vt oēs

aquaz s̄l coagulari. ipsuz ergo to
tū q̄d s̄l alterat̄ partiz est in terminio
a quo 7 partiz in terminio ad quē nō
q̄ s̄m vnā suā partē quantitatuar̄
sit in vno terminio 7 s̄m alia i alio
q̄z positū est ipsuz totū simul alte
rari. **¶** **S**z dū alteratur hoc modo
partiz est in hoc 7 partim in illo. q̄z
partiz h̄z de vna forma quāta 7
partiz de alia. naz si s̄m se totū 7
p̄ omnē modū est sub forma que
est terminus a quo nondū inchoa
tus esset modus. si v̄o s̄m se totū
esset sub forma alia iā esset cōple
tus motus. quamdiū ergo durat
motus aliqd h̄z de vna forma 7
aliquid de alia.

¶ **A**lterius ostēdit **¶** **H**us motū
esse diuisibiles. 7 priō ostēdit q̄ est
diuisibilis diuisiōe mobilis. q̄z d̄ ip̄o
motu aliqd est i vna p̄te mobilis
7 aliquid in alia. mot̄ enīz s̄m se
totū nō est in quilibet p̄te mobilis s̄
extēditur s̄m diuisiōez mobilis. sic
albedo que extēditur s̄m extēsiōz
quantitatis diuidit ad diuisiōez q̄
titatis. **¶** **O**pposito at̄ mō p̄t argui
aiaz rōales nō diuidi diuisiōe cor
pis. q̄z nō aliqd d̄ esse aie ē magis
in vna p̄te corporis q̄ in alia. s̄z aia
s̄m se totā ē i quibz p̄te corporis nec
extēditur ad extēsiōz corporis cū sit
indiuisibilis. **¶** **S**ecūdo ostēdit p̄hus
motū esse diuisibile diuisiōe t̄pis.

Et hoc idēdo q̄z in miori t̄pe ē mi
nor motus 7 in maiori maiōz.

¶ **T**ercio etiā **A**risto. dicit motū di
uidi s̄m diuisiōez spacij vel rei acq
s̄ite p̄ motū. dicit t̄m q̄ illa in qb̄
h̄z esse mot̄ diuidit̄ diffilr. quāti
tas ei est diuisibilis p̄ se q̄litas autē
p̄ accūs. q̄z enī albedo est quanta
quantitate sup̄ficiē. iō diuidit̄ diui
siōe sup̄ficiē. **¶** **P**ro quo notādū
q̄ sic dicit **Scor̄** dif. xij. quanti
tatiar̄ si qualitas esset sepata a q̄
titate ēēt indiuisibilis cūz nihil diui
d̄it nisi quantitate. v̄ā dicit q̄ diui
sibile p̄t capi dupl̄r. vel q̄ est in
potētia p̄pinqua vt diuidat̄. vel
in remota. diuisibile in potētia re
mota est q̄d h̄z formā sufficientez
nō t̄m sub mō oueniēdi sub quo ōz
eaz h̄ri ad hoc q̄ diuidat̄. Diuisi
bile autē in po^a p̄pinqua d̄ q̄d
sic h̄z eā q̄ statim cessante impedi
mēto possit sequi ad^o albedo igiē
sepata ēēt diuisibilis a potētia rēo
ta. q̄z ēēt forma que s̄m se est di
uisibilis nō t̄m po^a p̄pinq̄. q̄z non
s̄b illo mō eēndi qui regrit̄ ad di
uisiōez. s̄l r̄t ēēt insensibilis potētia p̄
pinqua nō t̄m potētia remota. **¶** **T**a
lis etiā q̄litas sepata h̄z esset indi
uisibilis mō p̄cedō non tamē ēēt
sp̄ualis. quia nata esset informare
corp̄ nō autē spiritū. **¶** **Q**uarto
dicit **¶** **H**us motū diuidi s̄m mo

neri. s. s̄m quantitate p̄piaz. **¶** **S**ūt
antē ille distindōes alie s̄m q̄ q̄ri
tates sunt alie. h̄z enī q̄litas mot̄
h̄eat esse a quantitate mobilis vel
spacij. **¶** **A**lia tamē est quantitas mo
tus a quantitate illoz. quantitas ei
mobilis vel spacij est quantitas mo
tus causalr. q̄litas v̄o t̄pis est q̄ri
tates mot̄ s̄m mēsurā. mot̄ eīz mē
surat̄ t̄pe sic pann̄ v̄lna. quantitas
at̄ ipsī moueri est quantitas mot̄
p̄piaz. **¶** **N**otādus ēt q̄ p̄hus in
p̄cipio capli nō tetigit nisi duos
modos diuisiōis mot̄. s. s̄m q̄ri
tate mobilis 7 t̄pis h̄z in fine tagat
q̄tuoz. cuī causa est q̄z q̄tuoz p̄nt
reduci ad duos s̄m q̄ ois q̄litas
motus vel est simul vel successiua
quantitas enī mobilis vel spacij ē s̄l
quantitas autē t̄pis 7 quantitas p̄
p̄piaz motus est successiua.

¶ **A**loniā au

tem esse quod mutat̄.

¶ **D**ic **A**risto. ostendit de ordine
quē h̄z mutatū esse ad motū. **¶** **L**ir
ca quod priō ostendit qd sit muta
tū esse. dicit enī q̄ mutatū esse ab
aliquo terminio est distasse vel dese
cisse ab illo terminio. omne enīz qd
mutatū est est in terminio ad quēz
mutatum est. habet autem men
surari mutatus esse per ipsuz nūc.

Dicit etiam Aristo. qd no est da
re mutatus esse in principio motu
sed in fine. qz mutatu esse psappo
nit motuz pcessisse. Deiu osten
dit qd aliqd mutari in tpe pot ca
pi duplr. vel prio vel fm parte.
Illud dr mutari prio in anno qd
mouet fm totuz annu. illud at dr
mutari fm partez in anno qd mu
tatur in die vel in mense qui e ps
anni. Dis pmissis phus com
pat moueri ad mutatus esse dicis
q ante esse mutatum esse precedit
moueri. 7 ante omne moueri pre
cedit mutatu esse fm totu tempus
pcedit moueri sed mediuz tempis
7 ante moueri fm totu tempus pre
cedit mutatu esse fm mediuz tempus

Deinde soluit Aristo. qoes 3e
nonis negantes motu esse e vna
ratio erat q mobile prius oportz
transire mediuz spaciuz q totuz 7
adhuc prius dimidiu dimidij. qua
re cu3 cotinuū sit diuisibile in infi
nituz 7 no cotingar infinita ptran
siri dicebat q non licebat aliquid
moueri. Hanc roez soluit Aristo
dicēs q licet infinituz in actu non
possit ptransiri tamen infinitu in
potentia potest ptransiri. cotinuū
autē non est infinitu in actu sed in
tentia tantum.

Incipit expositio libri septimi
philosophici.

De inne quod
mouet zc. Quia motu
circularis qui fm Dhū ē eternu
est maxie vnū 7 cotinuū. iō postq
phus in sexto libro determinauit
de cotinuitate motu in his duob
vltis libris vult definiare de eter
nitate ei. Oñdit at Dhū motu
esse eternuz p hoc q est deuenire
ad vnu motorē p mū immobile ostē
dit hoc qz omē qd mouet ab alio
mouet. naz si in mouētib 7 motib
no ē pcedere in infinitu. 7 si oē qd
mouet ab alio mouet est deuenire
ad aliquē motorē p mū 7 immobile.
Prio ergo phus pcedit q oē qd
mouet ab alio mouet. so pbat q
est deuenire ad aliquē motorē p mū
7 immobile. tercio pbat q ē da
re eternū. fa ibi quoniaz at oē qd
mouet. 3^a incipit in principio octa
ui libri ibi. s. vtrū at factū siml 7c.
Circa p mū dicit Aristo. q oē
qd mouet ab alio mouet. vnde si
motu nū hēat in seipso pncipiū mo
tus manifestū est q mouet ab alio
si at hēat in se pncipiū motu 7 no
sit ita manifestuz q tale moueatur
ab alio tū vt ipse pbabit oportz
bit ē q tale moueat ab alio. Diē
g^o q nihil mouet seipsuz p s3 aliū
dr moueri a se qz est diuisibile in
duo quoz vnū ē mouēs. s. aia se

quitur q anima moueat ipsuz ani
mal prio 7 per se 7 ipsuz mouedo
mouet seipsaz p accūs. vt qz ania
mouea p se corpu mouedo ipsam
tioneat se. Decipimur at 7 credi
mus q totū moueat totū. qz igno
ramus que est ps que partez mo
ueat. Pzo quo notanduz q ni
bil mouet seipsuz prio 7 p se. Ali
quid tū mouet seipsuz p accidens
vt qz ania mouet p se corpu 7 cor
pe moto mouet aia seqtur q aia
mouet seipsaz p accūs. Ania ergo
mouēte corpu p se seqtur ad h et q
totū aial mouet qz 7 ipsa aia mo
uet ignozātes ergo q ps aialis pte
mouet 7 vidētes totū aial moueri
credūt q totū aial seipsuz moueat
fm se totū. Ad pbanduz at q
nihil moueat se pmo adducit Aris.
Quandā ppositōez videlz q illud
qd mouet a se pmo no qescit p ge
tez alterius mobil. nā si aliqd mo
uetur a seipso pmo ergo ē libitip
si sufficiens causa motu. qz qd ergo
p se prio qescit no pp aliū qescit.
Ex hoc ergo arguit sic phus nihil
qd qescit p quietē alterius. s. pte q
escit p. qz oē mobile h3 partes qz
vna quiescēt p3 q totū no mouet
s3 quiescit. ergo nihil mouetur a se
prio. oē ergo qd mouetur ab alio
mouetur.

Ad euidentia p dīctoz repim^o

duo genera priuz. aliqñ. n. totū dī
uiditur in suas ptes essenciales vt
aial in corpu 7 in aiaz. aliqñ vero
in ptes quātitatiuas vt aer i diuer
sas ptes aeris. vtro qz mō ps mo
uet ptez. vt aia mouet corpu 7 ps
calesfacta aeris calesfacit aliam.

Notanduz insup q vt ait Sco
t^o. ix^o. metaphice. 7 fa dis. secūdt
suaz. Pmo pot capi duplici.
vno vt diuidit otra ptez sicut ac
cipit Dhū caplo pcedenti. 7 iō
qd sic inest p no reouet ab eo cui
inest. si reouet ab eo qd est aliqd
eius. 7 iō nihil sic prio mouetur s3
aliqua ps eius qescat. Aliqñ acci
pitur prio vt dicit p cisionē 7 ade
quatōez cause eo mō quo triangul
us h3 tres prio. qd at sic inest pri
mo alicui no reouetur ab eo si ab
eo reouetur qd est aliqd ei. naz
triangulus nihilomi^o h3 tres. s3 ps
trianguli. s. vn^o āgulus no hēat tres
Est g^o intētio ph^o q nihil mouz se
prio vt qz pmitate. qz seqretur cō
tūditio. s. q qesceret ad getez pri
7 no qesceret. qz qescētē pte nū possz
moueri p p^a pmitate. tū sibi spū
gē moueri p 2^a pmitate q v3 in se
h3 vtutē q pot se mouere effectiue
7 elicitue. qd mouetur sic primo
no o3 q qescat ad quietē pris que
ē aliqd ei. Differūt at duplr
bi duo modi. sic eni primo p mū

Quantitatis uocet. a. secundum uo-
prio sit quiditatum uocet. b. tunc
sic pria differētia qua inest alicui
aliquid fm parte repugnat. a. 7 n̄
repugnat. b. Exēpluz dñe habet
tres inest triangulo 7 risibile inest
homini p parte qz p sua formaz. s
differētia specifica. 7 tñ inest prio
b. 7 nō prio. a. Secūda differētia
est que sequit ex pria. qz qd̄ inest
alicui prio. a. remouet ab eo si re-
mouet ab aliquo qd̄ ē aliqd̄ eius
Ex^o hō nō sanat p. a. si man^o ei^o
nō sanat. rō h^o p̄ ex p̄dcis. s3 qd̄
inest alicui p. b. nō remouet ab eo
esto qz remoueat ab alio qd̄ ē ali-
qd̄ ei^o. ex^o risibile inest hōi p. b.
tñ risibil nō reouet ab hōie si reo-
ueat a pede hōis qui ē aliqd̄ ei^o.
Cōtra p̄dctā arguitur. 7 v̄ qz
nihil moueat se p̄ q̄cūz p̄ozitate. 7
hōc sic. impossibile ē idē 7 fm idē
s̄l esse in potentia 7 in actu. s3 mo-
uēs mouet inq̄tū ē in actu 7 mobi-
le mouet inq̄atū ē in potētia utz
ex diffinitōe motus. ergo impossi-
bile est qz idē moueat seip̄s. Cō-
firmat qz agēs 7 patiens sunt ōtra-
ria ex p̄ de generatōe. s3 idēz n̄ cō-
trariat̄ sibiip̄si ergo zē. Itē im-
possibile est relatōs reales oppo-
sitas fundari in fūdāmēto vno fini-
to 7 litato. s3 actiuū 7 passiuū mo-
uēs 7 mobile referātur fm relatōs

reales 7 oppositas p̄tinētes ad se-
cūduz modū relatiōz ut p̄z qui
to metaphisice caplo de ad aliqd̄
ergo impossibile ē idē esse actiuuz
7 passiuū mouēs 7 mobile. maior
p̄batur. qz fundare relatōs oppo-
sitas attribuit eētie diuine rōe sue
illimitatōis. Ad illa r̄ndeo. ad
p̄mu3 dōm qz duplex ē ad^o. s. for-
malis 7 v̄tualis. exēpluz p̄mi i ḡs
est actu calidus formalr. exēplum
secūdi sol est actu calid^o v̄tualiter
nō formalr. isti duplici actui ōtra-
riat duplex potentia passiuā. s. v̄-
tualis 7 formal. Ad formā igitur
ratōnis cū dicit qz impossibile est
idēz simul esse in potētia 7 in actu
fm idēz cōcedo accipiēdo actū 7
potentiā v̄niformiter vidēz si for-
maliter formalr si v̄tualit̄ v̄tualr
7 tūc mior ē falsa i p̄poito. qz qñ
aliqd̄ mouz se cū sit actō equoca 7
n̄ v̄ninoqa n̄ p̄t dici qz it̄ i actu for-
malī s3 ē i po^o formalī 7 i actu v̄-
tualī 7 ita n̄ repuḡt. Ad cōfirma-
tōz dōz p̄ idē. nā qñ agēs 7 patiens
dñr esse ōtraria intelligēdū est de
agēte v̄nino. sic ei agēs 7 patiens
h̄nt formas cōtrarias formalit̄. 7
tūc nihil ōtra nos. Ad aliū di-
cēdū qz n̄ ē incōueniēs relatōs reales
oppoitas fūdari i eod̄ fūdāmēto
s3 n̄ simplr s3 aliq̄r illitato. vbi no-
ta qz qd̄a sūt relatōs reales q̄ sūt in

7
cōpossibiles i eadē nā 7 supposito
ut sunt relationes cause 7 causati
Et h^o rō est qz cātuz depēdet eē-
tialr a sua causa. idē at nō pōt eē-
tialr depēdere a seip̄so. Quēdaz
at sunt relatōes reales opposite q̄
sunt incōpossibiles in eodē suppo-
sito nō tñ i eadē natura illimitata
ut sūt relatōs p̄ducētis 7 p̄ducti.
utz in diuis. rō h^o est qz p̄ducēs
p̄z^o est origie p̄ducto. qd̄az at sūt
relatōes reales opposite q̄ neutro
mō sūt incōpossibiles ut rōes mo-
bil̄ 7 motuū. c^o rō est qz ois tal̄ in
cōpossibilitas relationū realīuz re-
ducēda ē ad aliquē prioze3. 7 vbi
illa prioz n̄ iuenitur ibi nec illa po-
sterior ocludr. nūc at incōpossibili-
tas in duobus p̄mīs mēbzis redu-
citur ad ordinē seu depēdētā eē-
tialē ut origis. s3 in h̄ tercō mēbzo
reducitur depēdētā taliū relatō-
nuz ad depēdētā accītales. nō ē
at incōueniēs idē suppo^o depēde-
re a se accītaliter. Ad formaz
iḡ rōis dicēduz est qz fundamētū
relationū mouentis 7 mobilis qñ
aliquid mouet se. s3 nō simplr sit
illimitatū est tamē fm quid 7 aliq̄-
lr illimitatū. q̄n^o idē h3 rōz mo-
uentis 7 mobilis. aliter tñ 7 alit̄.

9
Clonā au
tēz omē quod mouetur

69
Postquā p̄bās ostendit qz om-
ne qd̄ mouetur ab alio mouetur.
hinc cōsequenter probat qz est de
uenire ad motorez immobilez. De
ista tñ materia pronunc supsedeo
7 vsqz ad octauū libzū differatur
Quia tñ Philosophus probādo
qz est deuenire ad motorez imobi-
lez p̄supponit qz mouēs 7 motum
sunt simul. ideo hoc cōsequēter de-
clarat dicens qz mouens 7 motuz
sunt s̄l. non qz sūt s̄l in eodē loco
sed quia inter illa nullū est mediū
Quod quidēz intelligitur de mo-
uente p̄ximo. ut si man^o moueat
de p̄ximo lapidē inter illa nulluz
est mediū. Declarat autē Dñs
hoc p̄ximo in his que mouētur a
p̄ncipio intrīseco ut in aīali. vbi
ania mouens corpus qz 7 corpus
motū simul sunt. Hoc etiāz decla-
rat in his que mouentur a p̄nci-
pio extrīseco dicens qz motū ab
alio mouetur quadruplr. motus
enīz qui sunt ab altero sunt q̄tuoz
s. pulsio tractio vertigo 7 vehitio.
pulsiois at due sunt spēs. s. expul-
sio 7 impulsio. Expulsio est cū qz
pellit lapidē vel aliud dimittēdo
Impulsio vero dicitur si cōiungat̄
tur eidez sic quod pellendo nō di-
mittat ipsuz. Tractio autē d̄r cuz
qz trahit aliqd̄ ad se vel ad aliū.
Vertigo autē cōponit̄ ex tractu 7

expulsione Ideo reducitur ad illa si-
cut compositum ad simplex. nam verti-
go est cuius quis pellit partes superio-
res et trahit in inferiorem. verbitio
autem reducitur ad alia. id enim quod
verbitur vel portatur movetur per acci-
dens ad motum portantis. Ipsius autem
portans vel movetur seipsum ut equus
portans homines vel movetur ab alio
motu et pulsu seu tractu aut verti-
gine. Eius autem hi quatuor modi
motus localis reducuntur ad duos
ut dictum est. scilicet ad tractum et pulsiones
sufficit philosophus ostendere quod movetur et
motum sunt simul in illis duobus mo-
dis. Unde dicit philosophus quod nihil potest
aliquid pellere nisi pellens proxi-
mum et id quod pellitur sint simul. ni-
hil enim potest aliud trahere nisi
sint simul trahens et tractum. Et quia
contra hoc posset dubitari de mo-
tu pedis. ideo hoc dubium remove-
vit philosophus dicens quod licet lapis non
sit semper coniunctus manui expellen-
ti ipse tamen est semper coniunctus alii
cui parti aeris que est pellens pro-
ximam. proiciens enim lapidem simul in-
pellendo lapidem impellit aerem et
aer impulsus impellit lapidem. non
ergo oportet lapidem cessare a mo-
tu cuius dimittitur a manu. sed po-
stquam recessit a manu adhuc mo-
vetur quod pellitur ab aere. tamen diu
autem durat ille motus quam diu motus

aeris impulsus superat naturales gra-
vitate lapidis siue naturale motum
eius. In talis ergo motus spiritus impul-
sus est coniunctum impellenti proximo.

Deinde ostendit philosophus hoc idem
habere veritatem in motu alteratio-
nis dicens quod in omni alteratione al-
teras et alteratum sunt simul. quod
probat quod alteratio habet fieri secundum quod
litas sensibiles. et sunt quibus cor-
pa sensibilia differunt ad invicem ut
albedo et nigredo dulcedo et ama-
ritudo humiditas et siccitas den-
sitas et raritas calor et frigus levi-
tas et asperitas. gravitas et levitas
mollities et durities.

Consequenter hoc etiam dicit in
alteratione animalium. scilicet quod simul sunt
alteras et alteratum. nullus enim est
medius inter visum et illud a quo
visus immediate patitur. Corpus enim
immediate imutat aerem quando in eos
spiritus sunt. aer autem imutatus ime-
diate imutat visum. Similiter est dicen-
dum de aliis sensibilibus respectu eorum a
quibus immediate movetur et alteratur.
hoc autem probat philosophus
in augmento et decremento quod scilicet
cet simul sunt movens et motum.
Similiter sunt simul augens et auctum
vel id quod augetur. Eius enim au-
gmentum sit quedam operatio augentis
quod opponit aucto dicimus ei esse con-
iunctum. similiter in decremento est

17
70
Nam decrementum causa est albatio
quedam quod fieri non potest nisi albatum
esset coniunctum ei a quo albatur.

Notandum quod augmentum possu-
mus attribuere duplici augenti. quod
vel attribuimus ipsius virtuti augmen-
tative et calido naturali qui est in
membro quod attrahit ipsius alimen-
tum. vel attribuimus ipsius ipsi cibo
et ipsi alimento. quod ipsius alimentum in
eo quod est nutrit. et in eo quod est
quantum auget. Et quocumque modo
dicamus spiritus sit augens et id quod
auget. quod virtus augmentativa et ca-
lor naturalis simul est cuius membro
similiter alitum. Et similiter dicitur est de
decremento siue attribuamus ipsi
calori naturali consumenti humidum siue
illi parti que recedit a membro.

Quia vero philosophus in precedentibus
supponit alterationes solam fieri secundum quod
litas sensibiles que sunt in tertia
specie qualitatis. ideo hic dicitur probat
quod si esset alteratio secundum alias species
qualitatis quam secundum tertia species quali-
tatis hoc maxime esset secundum primam et
quarta ex eo quod quis perdit et acqui-
rit huiusmodi qualitates. scilicet ut pa-
tebit non est alteratio nec prima nec
quarta species qualitatis ergo est
solum in tertia. Quod autem in quarta
specie qualitatis que est forma vel figu-
ra non sit alteratio per se probatur. quod
circa formam et figuram sit variatio

cuius quedam alteratur et tamen sit al-
teratio in quibusdam aliis. quod potest
declarari sic. quod enim variatur materia
secundum caliditatem et frigiditatem. vel se-
cundum raritatem et densitatem vel secundum
alias alterationes. ideo sit variatio cir-
ca formam et circa figuram. videmus
enim homines complexionis calide habere
aliam formam membrorum et aliam figuram.
et qui sunt complexionis frigide aliam.
In eadem enim specie conspicimus quod co-
lerici habent formam faciei magis te-
nuem slegmatici vero magis corpus-
letam. Sic et qui sunt complexionis
rare diversificantur in forma ab his
qui sunt complexionis dense. Cum er-
go variatio secundum formam et figuram
sit ex eo quod accidit variatio et
alteratio circa alia non poterit esse
alteratio per se. Et secundum quod habet motum
circa formam et figuram. sumitur autem
forma in proposito pro exteriori
dispositione seu decem limitatio. unde
quarto ethicorum dicitur quod parvi non
possunt esse formosi et comensura-
ti id est decem lineati. figura enim
non sumitur prout figurat superficies
inclusa vel terminata lineariter.
quia sic pertinet ad genus quantitatis
sed pro ipsa terminatione vel clausio-
ne superficies. Deum ostendit philosophus
quod non est alteratio circa primam spe-
ciem qualitatis que est habitus vel
dispositio. Et hoc primo ostendit

In his virtutibus corporibus. quod virtus sunt virtus et malicia. omnis autem virtus et malicia sunt ad aliquid sicut veritas que est quedam commensuratio horum per respectum ad inuicem vel ad corpus vel pulchritudo que est quedam proportio membrorum et sic de alijs. Cum ergo relatio non possit imitari motum circa huiusmodi virtutes non poterit esse motus vel alteratio etc.

Consequenter hoc idem ostendit philosophus in habitibus anime. virtus autem anime distinguuntur. quod quedam sunt virtutes morales que sunt in parte appetitiva ut iustitia temperantia et sic de alijs. quedam autem sunt virtutes intellectuales que habent esse in intellectu ut intellectus sapientia et sic de alijs de quibus habetur in sexto ethico coram. Primum ergo dicit Aristoteles. quod circa virtutes morales non sit alteratio quia virtus consistit in quadam perfectione malitia in quadam imperfectione. Quod exponens Egidius dicit quod perfectio quas importat virtus et imperfectio quam importat malicia consistunt in quadam relatione quod virtus consistit in dispositione perfecti ad bonum et malicia in dispositione imperfecti ad malum quod autem in ad aliquid non est motus circa talia non erit motus nec alteratio. Alterius est dicit hoc de virtutibus intellectuales quod circa talia non sit alteratio. quia scientia et omnis virtus intelle-

ctiva est ad aliquid.

Circa predicta potest queri. Cum omnia habitus habeant relationes annexam sicut forme absolute et de propria specie qualitatis quod valet contra philosophum quod circa talia non est alteratio cum sint ad aliquid. Dicendum quod intentio philosophi est quod non est proprie alteratio ad aliquid qua qualitate nisi que potest primo acquiri. dicit enim quod in illis qualitatibus non est alteratio que sunt contra quadam alteratione. Vult ergo dicitur quod sicut ad relationes non est motus nisi per accidentem qua alteratione facta circa illud acquirunt ipsa relatio. contingit enim ex eo quod aliquid mutatur ad albedinem fieri sicut. sic circa huiusmodi virtutes non est alteratio per se. quia acquiruntur alteratione facta circa aliud. facta est variatio contra passionem corporales acquiruntur habitus corporales. facta etiam alteratione circa passionem que moderantur et reducantur ad medium per virtutes morales acquiruntur ipse virtutes. facta est alteratione circa partem sensitivam acquiruntur in nobis scientia ut videbitur magis in libro de anima. Non autem proprie potest fieri alteratio in parte intellectiva cuius sit indivisibilis et sic non est susceptiva motus qui requirit subiectum divisibile. ipsa est quod indivisibilis. ideo non est localiter passiva alicui agenti naturali quia non replet locum. Agens autem

philosophicum non est actuum nisi in passum localiter sibi presens. sensus autem per oppositum potest dici alterari ratione organum quod est quantum est divisibile et presens localiter agenti naturali. sic exponit Scotus hunc textum in tertia questione quolibetorum.

Dubitabit autem aliquis quod philosophus probando quod est de venire ad motum immobilem supponerat motus et mobilia esse comparabilia ad inuicem. ideo hic consequenter tangit de comparatione motuum. Circa quod premitit tres conditiones que requiruntur ad hoc quod aliqua possint ad inuicem comparari. Primum conditio est quod non sint equivoce unde quod acutum in magnitudinibus saporibus et sonis dicitur equivoce. id est huiusmodi acuta non sunt comparabilia ad inuicem. non enim est comparabile utrumque stilus sit acutior voce. Propter quod notandum quod aliter dicitur corpus acutum aliter sonus aliter sapor. Acutum enim in corporibus oppositum obtuso. acutum in saporibus oppositum dulci et amaro vel alicui aliter differre saporum. acutum autem in voce oppositum rauco. Secunda conditio est illa quod omnia que comparabilia habeant idem subiectum primum propter tamen alterate subiecti remoti non impedit comparatio. equum enim et canis sunt differant specie sunt tamen cor-

porales utrumque virtus sit albius altero nam sunt equus et canis differant specie et subiectum remotum albedinis sit aliud et aliud. primum tamen est subiectum est unum. scilicet ipsa superficies. Tercia conditio ad hoc quod aliquid sint comparabilia ad inuicem est quod sint eiusdem nature siue eiusdem speciei. Dis premitit philosophus ostendit philosophus quod non omnis motus est omni motui comparabilis sed solum ad inuicem comparantur motus qui sunt eiusdem speciei. Unde dicit quod motus circularis et rectus non sunt comparabiles ad inuicem tamen quod differunt specie. tamen quod linee super quas sunt huiusmodi motus differunt specie. linea enim genus est ad lineam circulares et lineam rectas. Dicit autem quod unitas generis non sufficit ad comparationem aliquid quorum ad inuicem. quia latet equivocaciones in generibus.

Propter quod notandum quod sunt generis sit univocum suis speciebus univocacione logica. quia scilicet dicitur unam rationem et differentias eorum illis sicut differentias animalis. scilicet quod animal est substantia animalis sensibilis et communis equo boui et homini et sic de alijs. hoc tamen non obstante generis est univocum equivocacione physica. quia generis non correspondet una natura sed plures. Sola autem species specialissima est univocacione physica. Inter illa ergo que differunt specie non potest fieri comparatio.

Ad cuius evidentiam circa hoc notandum est quod comparatio attenditur inter habentia aliquam unitatem ad inuicem. Unitas autem aliquorum dupliciter potest accipi. vel secundum proportionem vel secundum proportionalitatem. illa autem unitas secundum proportionem que ad se inuicem habent aliquam similitudinem vel proportionem. Nam proportio est duarum quantitarum alteri ad alteram certa similitudo. Ex quo apparet quod non est proportio nisi inter ea que sunt eiusdem rationis tantum. Numeri enim ad superficiem vel lineam ad corpus non est proprie proportio seu comparatio sed lineam ad lineam superficiem ad superficiem potest esse proportio dupla vel tripla et sic de aliis. Secundo potest referuari unitas aliquorum secundum proportionalitatem. et hoc non est rerum ad se inuicem sed per comparationem ad aliam. Est enim proportionalitas ut tradit Euclides in quinto geometrie quedam similitudo proportionum. quare non est inconueniens secundum proportionalitatem referuari unitatem inter res diversorum generum. et inter ea que non sunt scilicet eiusdem rationis propter hoc licet non sit proportio numeri ad superficiem. potest tamen inter talia esse proportionalitas id est similitudo proportionum quod sic se habet una superficies ad aliam sic se potest habere unum numerum ad alium. Ex hoc autem apparet quod comparatio

supponit aliquam unitatem. et sic duplex unitas est. scilicet proportio duplex potest esse comparatio. scilicet secundum proportionem et secundum proportionalitatem. verum quod unitas secundum proportionem habet similitudinem rerum ad se inuicem et secundum se. unitas vero secundum proportionalitatem dicitur similitudinem rerum per comparationem ad aliam et non secundum se. ideo que sunt comparabilia secundum proportionem sunt comparabilia proprie. et que sunt comparabilia secundum proportionalitatem sunt comparabilia abusive et improprie vere igitur uniuoca uniuocatione philosophica sunt proprie comparabilia et secundum proportionem. quod inter talia ad se inuicem potest esse certa et determinata similitudo. illa autem que tantum sunt uniuoca uniuocatione logica sunt comparabilia large et secundum proportionalitatem. quia licet inter talia non possit esse proprie comparatio seu proportio. proprie est tamen inter ea similitudo per portionum. que autem sunt proprie equiuoca equiuocatione logica secundum quod huiusmodi nullo modo sunt comparabilia cum talia non dicantur nisi sola unitate nominis. habent enim solam unitatem uocis communem.

Notandum insuper quod proportio stricte sumpta sepe sumitur a doctoribus pro similitudine rerum eiusdem generis que in quadam commensuratione consistit secundum quam excessum

aliquoties sumptum redditur excedit proportionalitas pro simili similitudine rerum alterius generis. aliquando tamen unum sumitur per reliquum. unde proportio potest sumi per quancumque similitudinem ubi etiam est conueniens solus secundum analogiam.

Incipit expositio octauo libri philosophorum.

Truzau

tem sit factus aliquis motus etc. In hoc octauo libro ostendit Philosophus motus esse eternum. Circa quod duo facit. primo probat motus non incepisse sed esse eternum. secundo ex eternitate motus inuestigat conditiones primi mobilis et primi motoris secundum quod ibi principium aut considerari etc. Circa primum dicit quod motus est eternus qui est quedam uita omnibus subsistentibus naturaliter. quod quidem potest intelligi de motu in communi vel de motu celi a quo omnis motus dependet qui quidem dicitur uita quedam naturalibus. quia omnia naturalia per huiusmodi motum subsistunt et accipiunt esse. Dicit autem Aristoteles quod non oportet probare motum esse sed bene congruit probare eius eternitatem. quod ex eternitate motus

probatur primus principium esse. Hoc enim probat Aristoteles in hoc. viii. et in. xii. metaphisice. tamen superuacuum est ut coiter dicat. Id enim dicitur superuacuum quod siue ponatur siue non nihilominus habet intentum. siue autem ponamus motum esse eternum oportet primum principium esse quod sit causa eterni motus siue ponamus motum incepisse necesse est primum principium esse. quod omne principium indiget aliquo principiate. non ergo indiget eternitate motus ad inuestigandum primum principium esse.

Philosophus igitur probat motum et repositum nunquam incepisse nec desinere et hoc multis rationibus de quibus ad plenum supersedeo. quod non sunt vere rationes sed sophisticas et habent solui a doctoribus theologis qui secundum fidei catholicam et secundum reuerentiam ponunt principium et finem celi et motus eius ac etiam tempus.

Principium

autem etc. Postquam philosophus probauit mundi eternitatem esse. in parte ista ex his que dixerat inuestigat que digne attribuenda sint primo motori ordinata quodammodo totum sequente librum in laudem ipsius. Primum autem motori attribuendum est quod sit mouens omnia et quod sit quodammodo immobile. et quod sit unum et perpetuum et

¶ q̄ sit imp̄ibile ⁊ infinitū. Tria ergo facit. naz p̄io ostēdit primū mouēs esse mouēs oīa ⁊ esse imobile. secūdo declarat ipsuz ēē vnū ⁊ p̄petuū. tercio p̄bat ipsuz ēē imp̄ibile ⁊ infinituz. fa est ibi quoniam az autē oportet semp esse motum. tercia est ibi quoniam hoc necesse ē esse imp̄ibile.

Ad euidentiā autē prime partis scienduz q̄ si p̄bare volumus primū motore mouēre oīa esse imobile p̄io oī nos scire quō motus repitur in entibus. naz p̄ viā motus p̄hus naturalis deueit in cognitōez p̄imi motoris. secundo oportet nos scire q̄ p̄ se ⁊ primo nihil a seipso mouet sed omne qd mouet ab alio mouetur. Quātu ad p̄mū dicit p̄hus q̄ aliqua semp mouētur vt corpa celestia. aliqua semp quiescūt vt terra. reliqua v̄o medio mō se habētia aliquid quando mouētur ⁊ aliquid quiescūt. non ergo oīa semp quiescūt vt ponebat Melisus. nec oīa semp mouētur vt ponebat Eraditus.

Quantuz ad secūdu ostendit Aristo. q̄ omne quod mouet ab alio mouet. Pro quo notādū q̄ aliter ostēditur hic ⁊ aliter in septimo. p̄pter quod p̄hus nō est negato: ius. in septio enī hoc ostensū fuit de motu in cōi hic autē desē

dendo ad spēales modos motus. Motus autē duplex est. s. naturalis ⁊ violentus. naturalis ē duplex est. s. aiatoꝝ ⁊ inaiatoꝝ. Primo autē ostēdit in motu violento q̄ omne quod mouet ab alio mouetur. dices q̄ hoc est manifestū cuz motus violentus est a principio extrinseco. violentū enī est cui⁹ p̄cipiū est extra. Deinde hoc ostēdit in motu aiatiuz. in aiatiubus enī est accipe per se mouēs. s. aiā ⁊ p̄ se motuz. s. corpus. vnde dicit P̄bus q̄ aiā se h̄z ad corpus sicut nauta ad nauē.

Propter quod notādū q̄ nauta ad nauē ⁊ aiā ad corp⁹ se habent similit̄ ⁊ dissimilit̄. habēt enī se similit̄ qz sicut nauis est p̄ se mota ⁊ nauta p̄ se mouēs sic corpus est per se motū ⁊ aiā p̄ se mouēs. Et sicut nauta mouēdo nauē mouet seipsuz p̄accidēs sic aiā mouendo corpus mouet seipsuz p̄ accidens. Dissimilit̄ autē se habēt qz ex anīa ⁊ corpe fit vnū p̄ se nō autē ex nauīa ⁊ nauī.

Alteri⁹ hoc idē ostēdit Aristo. in motu inaiatoꝝ vt in motu grauiū ⁊ leuiū. vbi autē dicit Aristo. est maximū dubiū. Ista autē lra sic exponit a Scoto dis. fa secūdi sniarū. p̄io enī p̄bat p̄hs quadupl̄ q̄ graue nō moueat se. tuz

qz graue nō est aiā. mouere autē se ē aiatoꝝ. tū qz si graue posset mouere seipsuz posset facere stare se ipsuz. illud ei mouet seipsuz in cōp̄tate est mouere ⁊ nō mouere. nō est autē in p̄tate grauiū v̄ leuiū mouere vel nō mouere se. tū qz mot⁹ quo aliqd mouet seipsuz ē ad plures d̄rias positiōis. grauiā autē vel leuiā nō p̄t se mouere motib⁹ d̄uersis. tū qz dē qd mouet ex se h̄z p̄tes diuersaz rationū. qa ē diuisibile in mouēs ⁊ motū que s̄m q̄ h̄ modi in vnā rōez nō coincidunt. graue autē ē qd cōtinuū ⁊ eiusdē d̄ispositiōis in toto ⁊ p̄ibus.

In oppositū soluēs P̄hs h̄c dubitatōez dicit q̄ potētia d̄ duobus modis. distiguit autē po^a ad actū p̄mū qui ē po^a eēntial vt ad discēs est in potētia ad scīaz ⁊ potētia ad actū secūduz q̄ ē potētia accīntalis vt habita scīa hō est in potētia accīntali ad actualē consideratōez. Applicādo etgo ad p̄positū dicit q̄ frigiduz est in potētia calidū ⁊ in potētia eēntiali vt fiat calidū vt cū ex aqua generat̄ ignis. cū autē mutat⁹ fuerit in caliduz ⁊ tā est ignis ē in potētia accidēntali ad cōburēduz ita q̄ ardeat nisi aliqd p̄hibeat. ita et dicit de graui ⁊ leui. leue enī fit ex graui vt cū aqua fit aer vel ignis. cuz

autē est tā leue opabile moꝝ nisi impediāt. intēdit ergo dicere q̄ sicut ignis h̄ns calorē vt actū primū vere ⁊ effectiue se h̄z ad calefactiōez que est compositiō ei⁹ ita q̄ ignis actū existēs leuis effectiue se hab̄z ad esse sursum. Idē etiā dicit quarto p̄hisicoꝝ capitulo de vacuo q̄ s̄m leuitatē ⁊ grauitatē erūt actiā s̄m autē durū ⁊ molle erūt passiua.

Si cōtra hoc dicas q̄ secūdo de generatiōe Aristo. enumerans qualitates actiual excludit graue ⁊ leue a q̄litatibus vere actiuis ⁊ passiuis. Dico q̄ Aristo. nō cōtra dicit sibi qz aliter loquitur de actiōe ⁊ passione in libro p̄hisicoꝝ ⁊ aliter in li^o de generatiōe. sic enī in libro p̄hisicoꝝ loquitur de motu in generali. in libro autē de generatiōe d̄ motu ad formā. sic in libro p̄hisicoꝝ loquitur d̄ actiōe in cōi. ⁊ sic grauiā ⁊ leuiā h̄nt p̄cipiū agēdi ⁊ patiēdi resp̄cū mot⁹ local. in li^o autē d̄ generatiōe loquitur de motu ad formāz vel de actiōe. ⁊ sic grauiā ⁊ leuiā h̄nt p̄n^o agēdi vel p̄ducēdi aliqd s̄m formā videlz p̄n^o patiēdi ab aliquo agēte. Ad hoc ē rō tal. oīs effectūs q̄n causat h̄z cāz in actu. h̄ p̄z 2° p̄hisicoꝝ vbi d̄ q̄ cā efficiēs in actu ⁊ cāuz in actu s̄l sūt ⁊ nō sūt ergo cōdesēctus ē qdā effectūs ḡuis in actu. aliud est causans in actu.

Non est autem tunc in actu a remouente prohibens. quia tale mouens ut dicit Aristoteles est quasi mouens per accidens. et propter mouens per accidens oportet dare mouens per se efficiens quia omne paccidens habet reduci ad per se. nec illud potest poni generans quia tunc potest poni non esse. oportet ergo aliquid dare intrinsicum graui. grauitas ergo siue forma grauis est principium actiuius adduci deorsus. Propter tamen Deum declarandum notandum est quod motus ex se non est naturalis per hoc quod mobile habet principium actiuium in se. sed habet quod habet in se principium passiuum intrinsicum ad motum. hoc patet. quia ideo illud mouetur naturaliter. quia mouetur sic aptum nature est moueri. Et hoc est quod dicitur Deum querens quare graue et leue mouetur in ipsorum loca. Respondet quod apta nata sunt ibi esse id est quia habet inclinationes naturales ad illud ubi. Et hoc modo postea subdit quod habet principium patiendi et non faciendi. scilicet respectu motus in quantum naturalis est. Per hoc patet ad auctoritates. nam primo tres que habent unam vim ostendunt graue non mouere se sic agens per cognitiones. non enim aliter posset si stare se nec mouere nec dirigere nisi ageret per cognitiones. Ex hoc factum patet. propositum per hoc quod illa non

sunt primo mouentia. nam primus mouens mouet se per cognitiones. Quarta ratio bene probat quod una pars grauis existens in actu non causat motum in alia parte. hoc tamen non obstante totum graue est in actu secundum actum primum et causat in se actum secundum. Sed si obicitur quomodo Deum si concedit graue et leue sic a se moueri effectiue licet non per cognitiones quomodo habet principale propositum suum quod illa necessario mouetur ab alio quod intendit principaliter probare. Dico quod satis habet hoc ex distinctione potentie. ista enim non reducitur se de potentia secunda ad actum nisi prius reducta fuerit de potentia prima ad actum primum. Sequitur ergo quod omne graue et leue licet moueat se effectiue de potentia secunda ad actum secundum tamen mouetur ab aliquo alio extrinseco. scilicet a generate de potentia prima ad actum primum. Non enim oportet si de quod mouetur ab alio mouetur quod in omni motu moueat ab alio. et sufficit per hoc primum. quia deus debet ad aliquid aliud ab omnibus istis quod nec in uno motu nec in alio quocumque potest moueri ab alio mouens immobile cuius non sit processus in infinitum in mouentibus et motis. hanc materiam diffusam dedit scilicet ubi super quod non sit processus in infinitum in mouentibus et motis siue in

quocumque genere causarum ostendit secundo metaphisice capitulo 10.

De motu

9
autes oportet etc. In parte ista tractat philosophus de unitate perpetuitate et infinitate ac imprimitate primi motoris de quibus per nunc pertransio. quia illa habet videri in theologia solum ad prius tractando de duobus que hic tangit philosophus videlicet quod motus localis est primus motum et de quadam questione quam mouet philosophus circa motum.

Quantum ad primum ostendit philosophus quod motus localis est primus motum quod probat. quia alteratio precedit motum secundum magnitudinem. loci autem mutatio precedit alterationes. ergo loci mutatio precedit omnes alios motus

Quod autem alteratio precedit augmentum probat. quia ad hoc quod fiat augmentum oportet quod alimentum conuertatur in substantiam aliam. non potest autem conuerti nisi prius alteretur. Quod autem loci mutatio precedat alterationes ostendit quia alteratio aliquid non alterat et postea alterat. per exigentiam ergo ibi loci mutatio que facit agens esse propinquum quod prius erat remotum. Aristoteles enim ad saluandum motum generationis et corruptionis hic inferius posuit intelligentias immediate mouere celos et mediante celo moto

propter diuersitatem aspectuum causare diuersitatem motum in his inferioribus. Stelle autem siue signa infrigidantia vel etiam calefacientia aliquid sunt propinquiora ei quod alterat aliquid remotiora. et successiue siue habent alium et alium aspectum ad hec alterabilia ratione motus huiusmodi stellarum siue planetarum in circulo obliquo qui dicitur zodiacus quia tamen hic circulus declinat ad virantem partem ab equinoxiali illud quod mouet secundum circulum per zodiacum quia quod sit quicquid magis propinquum et quicquid magis remotum. et hic sua propinquitate vel remotione causat variabilitatem et difformitatem generationis et corruptionis in his inferioribus. videmus enim quod ea que appropinquant quate sole ad nos generantur recedente sole corrumpuntur. licet herbe que in vere nascuntur et in autumno deficiunt et sic de alijs stellis suo modo. Et quia hoc non fit sine motu locali celi oportet motum localem precedere omnes alios motus. hoc autem est verum quantum ad ordinem quem videmus in rebus. ista enim corpora inferiora alterantur et generantur et corrumpuntur mediatis corporibus celestibus. In hoc tamen philosophus errauit. quia posuit quod non est possibile esse generationem et corruptionem et omnes mutationes in his inferioribus ita quod illa non possunt

immediate moueri a motore immo-
bili. quia. s. vt ipse dicit. illud qd
immediate mouet a motore imobi-
li est perpetuum. naz immobile sp mo-
uet eodē modo 7 sic nō mutat dī-
uersimode ipsas res ppter sui im-
mutabilitatē. 7 ideo fm ipsum va-
rietates generatōis 7 corruptōis nō
habet esse nisi mediātibz orbis
caelestibus. 7 sic posuit ordinē cau-
sarū simplr necessariū ita qz pzia
causa nō pōt agere in istis inferi-
oribus nisi mediātibz causis se-
cundis vt sunt intelligētie 7 corpora
caelestia. sed opposituz huius tene-
mus ex fide. deus enī cū sit agēs
p voluntatē sine sui mutatōe pōt
immediate illa inferiora mouere 7
nouas creaturas cōdere. 7 hoc vo-
lūtate antiqua. vt si ego pponerē
hodie me scripturū cras 7 possez
ponere scripturā in esse p adū vo-
luntatis scriptura posset cras hīc
nouū esse sine mei mutatōe. Sic
deus ab eterno voluit res esse p
tempe 7 ipse res create habuerūt
nouū esse absqz mutatōe ipsi dei
sola mutatione facta in ipsis rebz
vt habet diffusius tradari in the-
ologia.

Ostendit Dñs insup qz solus
motus localis potest ppetuus con-

tinuari. Cū enī in alijs motibus
sint termini cōtrarij nō possunt cō-
tinuari sine quiete media. alīs idē
posset mutari simul oppositis mu-
tationibus. Unde si aliquid sanatur
7 adepta sanitate sine quiete me-
dia tendat ad oppositū terminuz
7 infirmet. cū quilibet motus pos-
sit denotari a termino ad quez tē-
dit sine intermissiōe motus ad sa-
nitatē denotatur ab infirmitate.
simil idē sanaret 7 infirmaretur.
Solut ergo motus localis potest
ppetuo cōtinuari non tamen quilibet
sed circularis tātus. quia solus
ille est ab eodē in idēz non a cōtra-
rio in cōtrariū.

Propter quod notādū est qz
triplex est motus localis. s. circula-
ris 7 rectus qui sunt motus simpli-
ces. 7 motus cōpositus 7 mixtus ex
vtrorū. vt si aliquid moueret per
cordas 7 rediret per arcus faceret
motū mixtum ex vtrorū. motus au-
tem rectus non potest cōtinuari cū
habeat terminos cōtrarios vt sunt
ante 7 retro sursum 7 deorsum dex-
trum 7 sinistrū. vnde sup spaciū in-
finitū non potest motus rectus cō-
tinuari. tūz quia non est dare tale
spaciū. tūz quia non est ibi signat
terminū ad quez. Similr autē ipa-

ciū finitū non potest continuari ni-
si fiat reflexio a termino ad quez
ad terminū a quo. Non potest at-
feri huiusmodi reflexio sine quie-
te media in termino ad quez. Si
militer dicendū est de motu com-
posito seu mixto.

Notandū tamen qz licet idēz
non possit moueri motibus cōtra-
rijs sine quiete media motu pro-
prio 7 per se potest tamē motu al-
terius 7 per accidens. vt si lapil-
lus aliquis pectus sup turrī ma-
gna cadenti obuiaret cōstat qz la-
pillus ille turrim illaz per nullum
tempus retardaret. oportet ergo
lapillum illum descēdere sine quiete
media. sed hoc nō esset motu pro-
prio sed ad motū alterius. s. ipsi
turris.

Quantū ad secundūz hic tra-
ctandūz mouet Dñs quoddāz
dubium circa motūz. naz cū p mo-
tūz cōtingat aliquid hīc ēē potest
nō esse. 7 cōtingat ipsuz p tempus
precedens non esse. in tempe autē
sequēti esse. quid est de illo instan-
ti copulante illa duo tempa. vtrū
in eo debeat dici esse. vel non esse
instans teneat se cū re priorī cor-
rupta. vel cū re posteriorī genera-
ta.

Ad quod respondet Dñs qz

signū primūz instans quod est ter-
minus pteritū 7 incipit futurū de-
bet esse posterioris rei. vt si ex aq
fiat aer non potest dari vltimū in-
stans in quo fuit aqua. 7 primūz in-
stans in quo incipit esse aer. quia
tunc vel esset idēz instans vel ali-
ud 7 aliud non idēz quia tunc in
eodēz instati esset aqua 7 aer. cor-
ruptuz 7 genitūz ens 7 non ens qd
est falsuz. nec potest dari qz sit al-
nd 7 aliud instans. quia cū inter
duo instantia sit dare semp tēpus
mediū vt habet sexto phisicorūz
oportet dare tempus in quo nō
est aqua nec aer. nec esset corrup-
tuz nec genitūz quod ē falsuz. ergo
oportet dicere qz in instati quod
quod terminat pteritūz tēpus 7 in-
choat futurū est aer 7 desinit esse
aqua. 7 in tempe pcedenti cū in-
stans est terminū futurū aqua. In
ipō autē instanti in tempe sequē-
ti cū ē incipit aer. sic ergo p
qz corruptū nō hz vltimūz instans
sui esse. hz genitūz hz primūz instans
sui esse. corruptū tū hz primūz instans
sui nō esse. qz vt dictū ē illo instā-
ti in quo genitūz incipit esse corrup-
tū desinit esse. 7 incipit non esse.
hec de mēte Scoti in 3a qdē quo
libetoz. Nota ē circa hec que di-
da sunt quito caplo quarti bui.

2 sup. 8 lib. phisicorūz. ad hanc explicat
deco grad. pat. dñi m. i. p. s. p. s. p.

Epi.

bile et incorruptibile.

Ex quo correlarie sequitur quod celum non est compositum ex materia et forma sed est quedam essentia simplex. probatur consequentia quia ut dicit Aristot. in sexto metaphisice. Non omnis rei est materia sed quorum est generatio et transmutatio ad invicem hec habet materia.

Ad cuius evidentiam sciendum quod ut dicit doctor subtilis. xiiij. distinctioe secundi sententiarum. aliter est dicendum secundum viam Aristotelis et philosophorum. et aliter secundum viam theologorum. Philosophus enim diceret quod in celo non est compositio ex materia et forma. ut patet ex auctoritate allegata. quia sequeretur ipsum corruptibile.

Confirmatur tamen quia omnis potentia passiva materie est in potentia contradictionis. in celo autem non est talis potentia contradictionis nec aliquid quod est in ipso. et sic in celo non est materia. tum quia materie est annexa privatio merito que semper machinatur aliquod maleficium ex primo philosophorum. Materia est qua res potest esse et non esse septimo metaphisice.

Respondetur uno modo quod ve

rus est quod in celo est materia non tamen est corruptibilis eo quod non habet contrarium agens quod possit ipsum corrumpere. et ideo remanet incorruptibile. quia omne quod corrumpitur a suo contrario corrumpitur.

Contra tum quia illa solutio non evadit quin celus sit corruptibile quantum est de se. quia habebit intra se principium sue corruptionis scilicet materiam. tum quia secundum Philosophum omni potentie active correspondet in natura aliqua potentia passiva et e converso. Si ergo celus est corruptibile de se ut inferius dicitur ponendo ibi materiam oportet dare in natura aliquod agens quod possit ipsum corrumpere.

Aliter respondetur quod in celo sit materia non tamen eiusdem rationis cum materia inferiorum. et ideo illa materia non est in potentia contradictionis. nec potest quantum est de se transmutari de una forma ad aliam.

Contra quia si sic erunt due prime materie alterius et alterius rationis. consequens est falsum ergo et antecedens. falsitas ostendit per se

tum quia non sunt duo fines primi nec duo efficientes alterius et alterius rationis. ergo similiter nec due materie prime alterius et alterius rationis. tum quia dubium est unde sit illa alteritas in materia hac et illa cum sola forma ille distinguatur et separatur ex septimo metaphisice. tum quia concessa illa alteritate illa materia saltem in celo est in potentia ad hanc formam et ad privationem huiusmodi. et ita de se erit in potentia contradictionis. scilicet materia per se est ratio corrumpendi in quantum de se est in potentia ad privationem forme quas habet. ergo celus erit corruptibile.

Aliter respondetur quod in celo est materia et eiusdem rationis. non tamen est in potentia contradictionis. quia eius forma complet et satiat totum appetitum materie sue respectu alterius forme.

Contra nulla forma complet appetitum sue materie nisi quia formaliter vel saltem virtualiter continet in se omnes formas quibus sua materia est privata. scilicet forma celi non est huiusmodi ergo etc. probo minore. quia non formaliter patet de se. quod non virtualiter

patet de anima intellectiva. Naluz enim imperfectus continet virtualiter aliquid perfectus se. anima autem intellectiva est forma omnium perfectissima corporalius.

Ex predictis sequitur correlarie ut dicit doctor subtilis ubi supra quod corpus celeste secundum viam philosophi non est anima tum. quia si sic necessario haberet materia. cum anima sit actus corporis phisici organici.

Propterea vel esset animatum formaliter anima intellectiva tantum vel sensitiva quicquid dicatur sequitur quod habebit materiam cum anima sit actus etc. et per consequens corruptibile.

Preterea vel celum tantus esset animatus vel cum hoc esset aliquid aliud perfectibile per animas. primus dari non potest. quia cum celum sit quantum intellectus esset quantum. nec secundum. quia tunc celum esset in potentia passiva et in potentia contradictionis. et sic non esset sempiternus et necessarius.

Sed contra hoc quia Philosophus secundo huius. et. xii. metaphisice dicit celum esse animatum.

Respondeo si philosoph^o ponit celum esse formaliter animatum anima que sit per se & esse celi cōtradicit sibi ut patet ex precedentibus. ideo oportet ipsam exponere.

Notandū q̄ anima habet duplex officium respectu corporis scilicet informandi & mouēdi. quia est forma corporis & corporis motrix. Ubi cumq; ergo D^o loquitur de anima celi exponēdus est s̄m conditioes qua anima est nutritrix corporis & nō informās. & illa anima est intelligentia semp cōiuncta huic orbi ut prima motrix. & talis non est nisi vnica vniuersa ita q̄ coniungitur orbi in rōe motricis & non in ratione informātis. Et q̄ hic sit intellectus Philosophi videtur posse probari ex octauo philosophorum. ubi dicit philosophus q̄ primū mobile dicitur uidetur in duo quorū vnus per se moueri & aliud per se mouere & ē immobile & per se & p̄ accidens. Id quod mouetur est celū. s̄ mouens immobile est intelligentia q̄ si esset forma celi tunc saltem p̄ accidens moueretur. s. ad motum celi.

Si autem loquamur secundum viam theologorum sic dicendum est q̄ corpus celeste est vere compositum ex materia & forma. Sic enim exponit illud Genesis. In princi-

pio creauit deus celum & terram celum scilicet empirreū plenum angelis & terram ideo iuxta informationes omnium a terra vsq; ad celum empirreum. & illa materia q̄ tum est de se est eiusdem rationis in omnibus.

Sed tunc est vnus dubitū quomodo celus est corruptibile si habeat materiam eiusdem rationis cum istis inferioribus. Respondeo q̄ celus simpliciter loquendo est corruptibile cum habeat materiam qua possit esse & non esse. Unde theologo habent discordare cum Philosopho in hac propositione qua scilicet dicit celum esse incorruptibile & necessarium. licet enim celum sit simpliciter corruptibile secundū quid tamen est incorruptibile. Quod patet auctoritate Damasceni dicentis q̄ celus de se est corruptibile. tamē voluntate dei est incorruptibile. quia deus illud non vult corrumpere sed perpetuo conseruare.

Ratione etiam potest probari tum quia celum non habet contrarium agens potens vincere ei^o formam. tum quia forma celi est alterius rationis a formis elementorum. & celum non est capax contrariarum qualitatum. & id nō est corruptibile nec alterabile per naturam.

Celus nempe non est calidum nec frigidus nec humidus nec siccus formaliter. tales enim impressiones nō sunt formaliter in corporibus celestibus sed virtualiter. sicut sol dicitur calidus quia causat calorem in istis inferioribus Et similiter saturnus dicitur frigidus & luna humida virtualiter ut patet in plenilunio. tunc enim mare crescit. & cum luna est in decremento sui luminis tunc mare decrescit. Si vero que ratur an celus sit animatus. Secundus via theologorum respondendum est q̄ non. ut patet per Damascenū dicentem corpora celestia inanimata esse.

Item glossa super illud audite celi & auribus percipite terra dicit q̄ propheta nō alloquitur inanimatos. s. ad celum & terram sed tantum ad habitatores celi & terre. & hec de secundo principali.

Quantum ad tertium in quo agit Aristo. de finitate & infinitate vniuersi. dicit ipse q̄ vniuersus est finitum & q̄ non est dare aliquid corpus infinitum. quod probat pluribus rationibus quas pro nunc causa breuitatis omitto.

Incipit expositio secundi libri de celo & mundo.

¶ Hod qui

des igitur neq; factus est.

Dic incipit liber secundus de celo & mundo in quo Aristo. tractat de principalibus parte vniuersi. s. de celo. Circa quod primo tractat de diuersitate partium eius s̄o de motu ipsius.

Ad euentiam primi articuli q̄ celus est spherice figure ut dicit Aristo. sciendum primo q̄ differentia est inter spheram & orbem. Sphera enim est corpus solidum vnica superficie cōtinctum in cui^o medio est centrum a quo omnes linee ducte ad circūferentiā sunt equales. sed orbis habet duas superficies cōcauas & cōnexas. sepe tamē vnū positum per reliquo. linea vero trāsiens per centrū spherę applicans extremitates suas ad circūferentiā dicitur axis spherę. duo autē puncta axis terminantia dicuntur poli mundi. s. polus arcticus & antarcticus. polus arcticus est ille q̄ s̄ nobis patet seu appet. & dicitur arcticus ab arctos quod est vrsula quod est proprie in axe vel circa maiorem vrsula. Dicitur autē septentrionalis ab illis septem stellis que voluuntur circa polum. Polus autem antarcticus est polus illi cōpositus qui nō quare nobis apparet. & dicitur ab anti quod est contra quasi contra arcticum.

Dicitur autem meridionalis quod est ex parte meridiei. dicitur autem australis quod est in illa parte a qua venit auster. Ista ergo duo puncta in firmamento stabilia dicitur poli mundi. quia ad illas voluit totus mundus. Sciendum insuper quod ut habet in tractatu de spera sunt aliqui circuli ex quibus spera mundi componitur. et illa supercelestis opposito intelligitur quorum quidam sunt maiores et quidam minores ut patet in tractu de spera maior in spera circulus dicitur qui descriptus est in superficie sperae super equatorem sperae dividit in duo equalia. minor vero qui descriptus est in superficie sperae super equatorem eam non dividit in duo equalia sed in portiones inaequales. licet autem sint sex circuli maiores ut patet in tractatu de spera. hic tamen solus tangit de tribus. scilicet equinoxialis zodiaci et horizonte. Equinoxialis circulus est ille qui dividens speram in duo equalia secundum quilibet sui partem est equidistantis ab utroque polo. et dicitur equinoxialis quoniam quando sol transit per illum quod est bis in anno. scilicet in principio arietis et librae est equinoxium in universa terra. unde etiam vocatur equator dicitur et noctis. quod adequat dies artificiales nocti. Est autem dies artificialis secundum philosophos ab ortu solis usque ad occasum licet vulgus sumat diem

ante solis ortum. Dies vero naturalis est spatium viginti quatuor horarum.

Circulus zodiacus est ille qui intersecat equinoxiale et intersecatur ab eodem in duas partes aequales et una medietas eius declinat versus septentrionem et alia versus austrum. et dicitur a zoe quod est vita. quoniam secundum motum planetarum sub illo est vita omnino in istis inferioribus orbibus. vel dicitur a zodiacis quod est animal quia cum dividatur in duodecim partes aequales quilibet pars appellatur signum. et hoc nomen speciale habet a nomine alicuius animalis propter proprietatem aliquam communem tam ipsi quam animali. vel propter dispositionem stellarum fixarum in istis partibus ad modum huiusmodi animalium. Iste autem circulus latine dicitur signifer quia ibi sunt signa. Ab Aristotele vero in libro de generatione et corruptione dicitur circulus obliquus ubi dicitur quia secundum accessum et recessum solis in circulo obliquo fiunt generatio et corruptiones in rebus inferioribus.

Nomina autem signorum et ordo et numerus his versibus innotescunt. Sunt aries taurus gemini cancer leo virgo. Libra quoque scorpius

architenus caper amphora pisces. Quodlibet autem signum dividitur in tres gradus. unde patet quod in zodiaco sunt xxxvi. gradus secundum astronomos. Item quilibet gradus dividitur in sexaginta minuta cum etiam quilibet circulus in spera intra zodiacum intelligatur sicut linea. solus zodiacus intelligatur superficie habens in latitudine duodecim graduum in longitudine vero xxxvi. ut dictum est. Linea vero dividens zodiacum in circuitu ita quod ex una parte sui relinquatur sex gradus et ex alia parte sex alios. Dicitur linea ecliptica. quoniam quando sol et luna sunt linea recta sub contingit eclipsis solis et lune. sol qui deus semper decurrit sub ecliptica linea. omnes alii planetae declinant versus septentrionem vel austrum. quandoque vero sunt sub ecliptica. Pars vero zodiaci que declinat ab equinoxiali versus septentrionem dicitur septentrionalis. et illa signa que sunt a principio arietis usque ad finem virginis dicuntur septentrionalia. Alia vero pars zodiaci que declinat ab equinoxiali versus meridiem dicitur meridionalis vel australis. Et illa sex signa que sunt a principio librae usque ad fi-

nem piscium dicuntur meridionalia. Cum autem dicitur in ariete esse sol vel in alio signo sciendum quod illa prepositio in ponitur pro sub secundum quod nunc accipitur signum.

Orizon autem est circulus dividens inferius emisphaeram a superiori. unde dicitur orizon id est terminator visus.

Notandum insuper quod sunt quatuor circuli minores in spera. Sole enim existente in primo puncto solsticii estivalis raptu firmamenti describitur quendam circulum qui ultimo descriptus a sole a parte poli arctici appellatur circulus solsticii estivalis. eadem ratione vel tropicus estivalis dicitur a tropico quod est conversio. quia sol tunc incipit converti ad inferius emisphaeram et recedit a nobis. Item sol existens in primo puncto capri cornu sine solsticii hyemalis describitur quendam circulum qui ultimo descriptus est a sole ex parte poli antarctici. et appellatur circulus solsticii hyemalis vel tropicus hyemalis. quia sol tunc convertitur ad nos.

Item quatuor declinat zodiacus ab equinoctiali tantum polus zodiaci declinat a polo mundi. Cum ergo mouet octaua spera zodiacus qui est pars octauae sperae circa axem mundi et polus zodiaci circa polus mundi mouebitur. et ille circulus quem describit alter polus zodiaci circa polus mundi antarcticus dicitur circulus antarcticus.

Alterius sciendum quod ibi quatuor circuli miiores distinguunt in celo quinq; regiones quibus correspondent in terra quinq; plage directe sumptae. Quisimodi autem zonarum una est inter duos tropicos que coiter inhabitabilis est propter caliditatem solis semper discurrētis super illas. Aliae vero due zone sunt que circūscribuntur a circulo arctico et a circulo antarctico circa polos mundi que sunt inhabitabiles propter nimiam frigiditatem. quia sol ab eis maxime remouetur. Sic intelligendum est de plagis terre illis directe suppositis. Ille autem due zone quarum una est inter tropicum estiualem et circulum arcticum. et reliqua que est inter tropicum hiemale et circulum antarcticum habitabiles sunt et tempore et a caliditate torride zone existentes remote inter duos tropicos et frigiditate zona rum extremarum que sunt circa po-

los. Item intelligendum est de plagis terre illis directe suppositis. Est autem habitatio nostra in illa zona que est inter tropicum estiualem et circulum arcticum que diuiditur in septem portiones seu climata ut magis habet videri in tractatu de spera. In alia vero que est inter tropicum hiemale et circulum antarcticum nulla est habitatio hominum cum ibi nullus sit accessus ratione torride zone. unde probabile est quod sit aquis cooperta.

Demum sciendum est quod in celo secundum Aristoteli in hoc libro possunt signari sex differentie positionum. scilicet sursum deorsum dextrorsum sinistrorsum ante et retro. Quod sic patet. ad hoc enim quod celus reuoluatur necesse est ponere polos ut dictum est quorum unus habet rationem sursum. scilicet arcticus et alius rationem deorsum. scilicet antarcticus. Et est ponere duo emisphaerorum unum habet rationem ante. alterum vero habet rationem retro.

Item necesse est ponere quod in emisphaeria una pars sit ex qua celestia corpora simplicia primo appere incipiant. altera vero pars ex qua desinant. et hoc totum de facili necesse est ymaginari. si quis ymaginet hominem qui habeat pedes in polo antarctico et caput in polo arctico et habeat faciem versus ad nostram em-

periam et habeat brachium dextrum contra orientem et sinistrum contra occidentem. Summum igitur longitudinem secundum longitudinem hominis sic ymaginatus et latitudinem secundum eius latitudinem licet celus sit sperice figure. Astro nomi autem sumunt longitudines terre habitabilis ab oriente ad occidentem latitudinem vero secundum distantiam poli arctici et meridiei. quod maior est distantia ab oriente ad occidentem quam poli arctici ad meridiem. Quod autem dextrum celi sit circa orientem ex hoc patet quod in illis corporibus que mouentur ad locum et magis in una parte quam in alia suscipiunt motum in fluentiam proprie ponit dextrum et sinistrum sicut in animalibus que mouentur motu progressiuo et in quibus virtus cordis est motrix et magis viget in parte dextra. cuius signum est maior fortitudo animalium in parte illa. propter quod et illas partes primo mouet quando incipiunt ambulare. Quis igitur intelligentia mouens celus maxime influat in parte orientali ut probabiliter creditur. ideo orientem congrue ponit de extra pars celi. et hoc de primo articulo.

Quantum ad secundum articulum in quo videndum est de motu celi sciendum quod secundum theologos decem sunt celi seu sperae celestes. quarum prima est spera lune. secunda est

mercurij. tertia est veneris. quarta solis. quinta martis. sexta iouis et septima est spera saturni. Ante autem septem sperae dicuntur sperae septem planetarum quorum ordo et numerus haberi potest per litteras duarum dictionum huius versus. Post summum sequitur ultimo luna subit. Dicuntur etiam isti planetae stelle erraticae eo quod quilibet habet proprium celum et non figitur in firmamento ut alie stelle sed habet motum distinctum. octaua spera est firmamentum in quo sunt stelle fixae. nona spera est celus crystallinus quod est primum mobile secundum theologos. decima spera est celus empyreus quod est immobile in quo habitant anime beatorum. Istarum autem sperarum quilibet inferiorum sperarum circūdat. figurae autem sperarum que est figurarum capitissima recte congruit celo cum omnia contineat. Mouet vero nona spera motu diurno ab oriente in occidentem et iterum in orientem directe rediens suorum impetu omnes alias speras secum rapit infra dies et noctem circa terra illis contra nitentibus. Quilibet autem septem planetarum habet speram propriam in qua deferatur motu proprio contra celi motum sub zodiaco et in diuersis spatiis metitur. ut saturnus tribus annis iupiter duodecim. mars et sol. ceteri

diebus 7 sex horis. venus 7 mercurius fere cum sole feruntur. luna vero viginti 7 septem diebus 7 octo horis. De firmamento an mouetur pprio motu sub zodiaco dubium est. Circa quod fuit opinio Ptolemy qd mouetur sub zodiaco centum annis gradu uno ita qd complet cursus suu in xxxvi. milibus annis. ymaginatur enim in no no celo quedam zodiacu ad instar zodiaci qui est in firmamento sub quo die formalr moueri motu p prio. quod vtru sit veru dubium e vt dicit dodo: deuotus scus. Bonaventura. quarta dis. secundi sententiarum que tertia. Et adducit ad hunc rone cuiusdam Pbi pbantis celi stellatu non sic moueri ab occidente in orientem. quia tunc aliquando foret in principio cancri noni celi stella illa que alias fit in principio capricorni noni celi. 7 hec de celo 7 mundo dicta sufficiat fm mgtm Nicolau dozebellis de prouincia Turonie ordinis minorum.

Incipit expositio primi libri de generatione 7 corruptione Aristo.

De genera
tion e autez. Dic
incipit liber de genera

tion e cuius subiectu est substantia corporea inquantu habet in se principiu motus.

Ad cuius euidentiā notandus q licet motus large sumptus sit in quatuor generibus. scilicet substantia qualitate quantitate 7 vbi vt habetur tercio phisicorum. motus tamen ad formam non pot esse in vbi. quia p tales motus non acquiritur noua forma sed nouus situs. accipiendo ergo motu ad formas vt includit mutatores habet esse in tribus generibus. scilicet in substantia. 7 hec dicitur generatio vel corruptio. in quantitate vt augmentatio 7 diminutio. in qualitate vt alteratio. Ergo ille liber fit de omni motu ad formam oportet ibi determinare non solum de generatione sed etiam de augmentatione 7 alteratione. Sed quia generatio inter illa est principalior augmentatio vero 7 alteratio sunt quasi anexa. ideo ille liber intitulat de generatione.

Diuidit autem iste liber in tres partes. quia in prima parte determinat de generatione fm se 7 de eius annexis in secunda vero de natura generationum 7 corruptorum. in tertia vero de causis naturalibus omnium generatorum 7 corruptorum. Prima pars

continet totum primum librum. secunda incipit in principio secundi. tertia vero circa fines secundi libri ibi. quia vero quedam generalia.

Quantu ad primum librum prout ponit Aristo. differentias inter alterationem 7 generationem. quia in alteratione manet idem subiectus sub vtroque extremo. non sic autem in generatione sed totu mutatur in totu.

Pro quo notandus q totu sumitur ibi cathegematice 7 non syncategematice. Dicuntur autem dictiones cathegematice que significant rem vel dispositioem rei que subicitur vel predicatur in enunciatioe vt homo albus currit. homo enim significat rem que subicitur 7 albus significat dispositioem subiecti 7 licet currit significat rem que predicatur. Dictiones autem syncategematice dicuntur ille que non significant rem neque dispositioem rei sed magis modum determinatum rei. verbi gratia. omnis homo currit. ly omnis est dictio syncategematica. quia non significat rem neque dispositioem rei sed magis determinat rem ipsam puta hominem accipi distributive p omnibus suis partibus subiectiuis. Ad propositu totu acceptu syncategematice determinat ipsam rem accipi p quolibet sui parte. 7 sic accipiendo in gene

ratione simpliciter totu non transit in totu. quia tunc esset sensus qd res fm quolibet sui parte transiret in qualibet parte alteri totius. vt si ex aere generet aqua materia 7 forma aeris transiret in materiam 7 formam aque quod est falsum. materia enim que est sub forma aeris non corrumpitur. sed in eodem instanti in quo corrumpitur forma aeris introducitur in eadem materia forma aque. Totu autem acceptu cathegematice significat res ipsas constitutas ex partibus. 7 sic in generatione simpliciter fit mutatio in forma substantiali a qua est esse rei. ideo totu dicitur transire in totu quia totu esse aeris in totu esse aque vel eorum dicitur transire. non sic autem in alteratione. quia ibi non fit mutatio in forma substantiali sed tantu in accidens vt quoniam homo albus fit niger remanet eius forma substantialis 7 fit solus variatio in accidens. Deum ostendit Philosophus an sit dare generatores simpliciter vel tantu generatores fm quod. Ad euidentiā dico q generatio est processio a non esse ad esse. 7 corruptio ab esse ad non esse. Dicit q ens simpliciter pot capi tripliciter. primo modo ens simpliciter dicitur substantia 7 non ens simpliciter dicitur accidens. accidentia enim sunt entia in eo que estis idest p participatoem ad substantiam vt habet vii. metaphisice. Secundo modo ens simpliciter dicitur ens vel res non ens vero simpliciter dicitur nihil.

Tercio mo ens simplr dicit ens i
 adu. no ens autē simplr dicit ens
 in potētia r no in adu vt materia
 pma. Accipiēdo ergo ens simplr
 pmo mo gnatio sbalis est gnatio
 simplex. ga est pcessus de no esse
 ad esse simplr sine ad esse sbiale.
 Itē accipiēdo simplr terciā mo
 generatō sbalis simplr dicit gene
 ratio. ga subiectū ei est ens in po
 tētia r no in adu. s. materia pma.
 Itē accipiēdo ens simplr secūdo
 no est aliqua generatio simplr. ga
 tunc aliqd. pcrearet ex nihilo qd
 est cōtra omēs pbates. Est ergo
 generatio duplex. s. sbalis que dī
 qd generatio simplr r accidentalis
 que dī generatio fm quid.
 Alterius mouet Aristo. aliqd
 dubiū vidēz an sit eadē materia
 cōtrariōz. Ad quod respondet qd
 sic. ga cū contraria generent ex se
 inuicem vt ex aqua generat ignis
 o3 qd sit yna eoz materia. Itē qd
 ex aqua fit ignis ga dēfinit forma
 aque r corrupit eadez materia ma
 mero que erat sub forma aque in
 eodē instanti h3 esse sub forma ig
 nis ita qd corruptio vnt est gene
 ratio alterius r ecōuersio.
 Notandū tamē fm Scotū dīl.
 xliij. quarti sūiaz qd licet sit eadez
 materia. nūero in generato r cor
 rupto non tamē in duobz genera

tionibus simul existentibus. alia est enim
 materia numero in te r alia i me
 ly sit vni ratiōis in te r in me. r
 sic debet intelligi dictū. Vbi in h3
 pzo q materia vt quid est omni
 ni indiffūda qd est verū fm rēz
 quia s. vnus rōis est.
 Consequenter diffinit Aristo.
 alteratiōez dicens q alteratio est
 mutatio a vtraria qualitate in cō
 traria qualitate vt ab egritudine
 in sanitatez.

De augmentatōne

Augmen

tatione x. Dic agit
 Aristo. de augmentatōe r dimini
 tōe. Est at augmentatio pēstentis
 quantitatē additā mētūz. Dimini
 tōis est pēstentis qtitatis minora
 mētūz. Duplr at pōt sumi aug
 mētatio. s. large r stricte. large enī
 cū quātūz quātō addit augmentūz
 efficit fm. que modū r inaiata cre
 scūt. augmentat enī partes cū lapis
 lapidi addit. Proprie at augmē
 tū sumit cū qlibet ps aucti ē aucta
 vt cū p nutrimentūz ad singlas par
 tes nutrimentūz r abitur. r sic cōn
 uenit solis aiatil. Tria autē re
 quirūt ad augmentūz realr pro
 prie dīctūz. pzo qd quelz pars au
 di sit aucta. hoc maēt idē quod
 auget. tercio vō qd augmētūz hēat

terj aliquo adueniente r dimini
 tio aliquo recedente.
 Ad cuius euidētiāz pzo pōt
 Aristo. quādas dīstīctōes de par
 te. s. fm formā r fm materiam.
 Pzo quo notādū vt dicit doctor
 subtilis. xliij. dīl. quarti sūiaz
 qd ps fm formā non est idēz quod
 ipsa forma. sed vtraqz ps est ps
 integralis totius r vere composita
 ex materia r forma. vnde vocat
 Aristo. carnē materiā nō autē ma
 teriā carnis. Pars igit fm spectē
 vel formā est que tante vntis est
 r quantitatē q sibi pōt competere
 ppzia actio nō quidē vt supposito
 extra totū sed sic ppzia q non tā
 tūz cōcurrat ad actiōē totius.
 Vniūsmodi autē pars pōt cōgrue
 dici ps fm formāz. qz forma dat
 esse r agere. Pars vō fm materi
 n3 dicit que nō est tante vntis r
 quantitatē q pōt habere actōez
 propriāz in toto. s3 tāz pōt oc
 rere ad actōez totius. Pōt enī
 dari ita modica caro qd ei non po
 tēst competere ppzia actio. Et qd
 dīctūz est de carne intelligēdū est
 de omnibz habētibz formā in ma
 teria. Vniūsmodi autē dīstīn
 ctio vt dicit Aristo. est euidēs taz
 in brachio r manu r in alijs que
 sunt dissimiliūz partiū qd in carne
 vel in osse vel in alijs que sunt cō

similiū partiū. quod ex hoc patet
 pōt. actio enī facit scire formāz. r
 qz actio manus r brachij r huius
 modi organoz quoz est mouere
 r agere aliquas actōes extrīsecas
 est magis nota qd actio carnis vel
 ossis quoz est cōuētere alimētūz
 r agere actōes intrīsecas. iō in ill
 facili cognoscit ps fm formā vel
 materiā qd in istis. Dīctūz au
 tez caro r ossa ptes similiū partiū
 qz quelibet pars carnis est caro r
 sic de alijs. Man vō r brachia
 dīr ptes dissimiliūz partiū. qz nō q
 libet pars manus est manus. r sic
 de cōsimilibus.

Dis pmissis pōt videri qd
 quelibet pars aucti est aucta que
 est prima conditio augmēti pro
 prie dīcti. in augmento autē trans
 mittit cibus ad singulas ptes mē
 brorū non ad singulas qrtumcūqz
 mīmas sed ad tales ptes in qbus
 possit referuari virtus r actio cō
 uertendū ad se transmissūz alimen
 tūz. Tales autē ptes sunt ptes fm
 formā. Et ideo qlibet ps aucti est
 aucta loquendo de ptribus fm for
 mā non autē fm materiāz.

Secūdo ad euidētiāz secunde
 conditōis ostēdit Aristo. quomō
 oportet manere id quod augetur
 qz vidēz manet idē qrtūz ad par
 tes fm formā nō fm materiā. L^o

ratio est. qz pars fm materia fluit
id est est in ppinqua dispositione
ad finem pppter defectu quantita
tis virtutis p que in toto cōserua
retur. Et qz non hz quantitate suffi
cientē vt aliqua ps ad sui cōserua
tionē sibi aggeneret. p oppositum
est de pte fm spēs vel formas op
positis rōnibus.

Tercio ad euidētiaz tercie con
ditiōis ostendit Aristo. quō adue
niente aliquo fit augmētuz dicēs
qz hoc fit p uersioz cibi in alimē.

Cōsequēter Arist. compat au
gmētuz ad generatiōes dicēs qz si
cibus accipet formā carnis per se
existētis tūc esset generatio. si aut
cōiund^o mēbro tūc est augmētum
Et ponit exempluz qz cōtingit du
obus modis ex lignis facere ignē
Uno mō qz ad ignē existētes ad
lungātur ligna 7 sic est augmenta
tio qz ille ignis auget. Secūdo si
illa ligna p se incēderent tūc esset
generatio. Deinde Aristo. com
pat augmētuz ad nutritiōes dicēs
qz generatio fit p aggeneratiōz car
nis quante seu maioris. Assignat
autē causas taz augmēti qz nutri
menti dicēs qz causa eorū est natu
ra aialis cōuertēs in se alimentuz

qz quidēz inest toti aiali non rōe
materie sed rōe forme. Secūda
eniz P^hm in libro de longitudie
7 breuitate vite vita cōsistit in ca
lido 7 humido. non sic autē in fri
gido 7 sicco. quia frigidū 7 siccu
imobilitant. vnde terra que ē fri
gida 7 sicca est immobilis. vita vō
indicat p sensuz 7 motuz. qz autēz
caloz naturalis deficiēte humido
nutrimētali agit in humiduz radē
cale seu naturale ipsuz cōsumēdo
in quo tamē est vt in subiecto. idō
seipluz destruit pppter quod defi
cit vita que est in calido 7 huīdo
siue consistit. Necessariū est er
go alimētuz ad restauratiōes dep
diti. vnde quādo natura plus po
test cōuertere qz sit depdituz non
tantū erit nutritio s3 etiā augmen
tuz. Quādo vero non pōt āplius
cōuertere qz sit depditio tūc defici
augmētuz. Et tanta finalis est de
bilitatio vrtutis qz aial morit. sic
eniz ymaginari debem^o qz per ali
mentuz sp generat caro mixta ta
men impar. 7 propter huiusmodi
imparitatē ita debilitat virtutē qz
nō pōt tātuz cōuertere quātuz fuit
depdituz. 7 tūc cessat tēpus aug
menti. ad vltimū autē tantū debi
lita^o qz non pōt vltērius cōuertet.
7 tūc deficit alere 7 morit. Exem

pluz hui^o patet in aqua mixta vi
no que virtute vni in ipsuz cōuert
it reddit tamen ipsuz impuruz. 7
quanto plus apponit tanto impu
rius redditur. ita qz finaliter eius
virtus deficit 7 fit totū aquaticū.

¶ Noniam

¶ Et primū ic. Quia an
tiqui determinātes de generatiōe
elementorū vrebatur cōgregatiōe
7 separatiōe 7 ita mixtiōe 7 tactu.
quia in congregatiōe est quedā
mixtio 7 quidā tactus reseruat
Ideo Aristo. cōsequēter determi
nat de istis. Et primo de tactu di
cens qz tactus potest sumi duplēt
ter. s. pprie 7 metaphozice. Tact^o
pprie sumpt^o est in habentib^o pō
sitōez in loco quorū vltima sunt si
mul adūis 7 passius ad inuicēz.
Ad euidētiaz tact^o metaphozice
sumpti ponit Aristo. quō mouens
7 agens ueniūt 7 dīfferūt. conue
niūt eniz quia sicut ē dare mouēs
motuz 7 mouēs immobile sic ē dare
agēs passum 7 agens impassuz.
Differūt autēz quia mouere est in
plus qz agere. omne eni agens mo
uet sed non ecōuerso. sed tūc solū
mouēs agit cui mobile patitur. 7
hoc passionibus secūda quas fit
alteratio vt caloze 7 frigore 7 hu

iusmodi. vnde angelus mouēs ce
luz non pprie tangit vel agit. qa
celuz nō patitur huiusmodi passi
ones. Pro quo sciendū qz sub
stantie sepate mouēt corpora cele
stia. corpora vero celestia mouent
hec inferiora. 7 hec inferiora mo
uēt seipsa ad inuicē. Intelligentie
autē mouēt corpa celestia non mo
ta nec passa. Corpa vero celestia
mouent hec inferiora mota passa
ita qz cui intelligentie moueat cor
pa celestia est contactus metaphi
sicus taz ex parte tāgentis qz tact^o
quia nec intelligentie mouendo p
prie agunt nec celestia corpora pa
tiūtur. Sed quādo celestia corpa
mouēt hec inferiora est ibi tactus
methaphozicus. sed causa eius vi
detur oziri ex altera parte tantuz
Nāz ex parte horū inferiorū vbi ē
aptus natus recipitur tactus pprie
sed ex pte celestia non qz tangunt
impassibiliter. Cuius vero hec infē
riora se tangunt ad inuicēz est ibi
omnino tactus pprie 7 agendo re
patitur ex eo qz cōicant in matē
ria 7 habent formas distinctas
que sunt capaces cōtrariarū qua
litatez vt caloris frigidis 7 huius
modi. non sic forme celestes vt di
ctum est in primo de celo 7 mun
do.

Deinde determinat Aristo. de mixtione dicens qd mixtio est miscibilium alteratorum unio. dicit tamen miscibilia illa que cum agunt patiuntur ad invicem cuiusmodi sunt elementa possunt misceri et facere ex se unum aliud. quoniam quodlibet elementum est contrarium alteri. Est autem proprietates mixti quod quilibet pars mixti est mixta sic quilibet pars aque est aqua.

Circa premissa potest dubitari utrum elementa maneat in mixto secundum substantiam. Ad quod dicitur secundum Dodorem subtilis dist. xiiii. secundum Aristoteli quod elementa non manent in mixto secundum substantiam sive remissa. sicut dicitur Commentator sive non remissa sicut ponit Aristoteli. quod probatur sic. quia forma elementorum est nata constitutur cum materia suppositus per se subsistens in genere substantie. Si igitur est ibi forma que perficiens materiam constituit compositum ex materia et forma per se subsistens. et sic est de materia et forma aque. Si mixtum est de aliis tribus in quorum mixtione essent quatuor supposita subsistentia quod videtur inconueniens. Item forma ignis consequitur quantitas et sicut forma aque. sed non potest esse eadem quantitas duorum subiectorum. ergo vel duo corpora erant simul vel non quilibet pars mixti est mixta. Dico ergo quod forma ele-

menti et forma mixti non compatibiliter se habent. unde sic est impossibile quod ex aqua sit ignis magis perfici simul forma aque et forma ignis. sic hic cum dicitur quod mixtum generatur ex elemento vel elementis et corrumpitur in illa talis erit incompatibilitas inter formam elementi et formam mixti. Dico ergo quod licet medium dicatur componi ex extremis ut rubrum ex albo et nigro. tamen illa compositio non est nisi convenientia quedam. quia nullus ponit quin qualitates medie sint simplices. unde propter illam convenientiam naturales medij cum extremis que non est extremi ad extremum dicitur extrema esse et manere in medio. Et non dicitur quod extremum sit in extremo. sic in mixto dicitur manere forme elementorum propter naturam convenientiam que est forme mixti cum elementis vel formis elementorum que convenientia est unius elementi ad aliud.

Item Aristoteli. vult quod forma generata mixti est actualior et perfectior forma elementi. ita quod forma elementum inferior et potentialior est. et ideo dicitur elementa manere virtualiter sicut imperfecta et inferiora manere in superioribus in quibus non manent nisi virtualiter. unde postquam dixit quod elementa manent in mixto subdit saluatur enim veritas eorum. Dicit ergo quod elementa non manent in mixto secundum substantiam. nec oportet dicere quod plus maneat

quod extrema maneat in qualitate media vel sic sensitiva et vegetativa manent in intellectiva.

Sed contra predicta arguitur. nam sic est dictum primo mixtio est miscibilium alteratorum unio. ex quo sumitur duplex argumentum. nam dicitur alteratorum non corruptorum. igitur si miscibilia non corrumpunt manent secundum substantiam. Dicit etiam quod est unio. unio autem non est corruptorum sed entium igitur cum mixtio sit unio miscibilium miscibilia manent secundum substantiam. Item qualitas elementi non est sine elemento. sed qualitas elementi apparet in mixto igitur ibi est elementum. maior probatur per Aristoteli. tercio de anima. humiditas aqua non est sine aqua. Item primo celi. mixtum mouet secundum naturam elementi preponderantis. sed si effectus est causa est ergo si graue actu mouet deorsum est in terra actualiter. Item quinto metaphisice. Elementum est ex quo res componitur et est immanens. ergo substantia elementi manet.

Ad illa dicendum est et primo ad primum dicitur quod mixtio est unio alteratorum. dico quod si mixtio accipitur per ultimo instanti generationis in quo miscibilia corrumpunt quantum ad suas formas tunc mixtio est miscibilium prius alteratorum unio in quantum ad unum effectum compositum in quo sicut in effectum saluatur virtus eo-

rum secundum Aristoteli. unde quia miscibilia oportet prius alterari antequam uniantur in uno effectu. non propter hoc oportet concludi quod maneat in illo effectu cum mixtio etiam sit generatio quedam secundum Aristoteli. non accipitur hic unio proprie. unde quia ibi continentia virtualiter est ut dictum est et secundum convenientiam ideo ibi dicitur uniri. Ad aliud cum dicitur quod qualitas elementorum non est sine elemento suo. dico quod non sunt ibi qualitates elementorum suorum sed communes eis. unde ibi est convenientia qualitatis naturalis elementi cum qualitate mixti. in mixto enim quanto calido est calor alius quam in igne sed sunt similes in aliquo. Calor enim ignis alterat ad ignem et calor mixti ad carnes et non ad ignem. unde qualitas mixti est perfectior quam qualitas elementi. Ad aliud de qualitate predominante dico quod predominans illud est convenientia in illa qualitate que est principium motus locali. unde mouens deorsum est grauitas principium. et sic omnia mixta habent tale qualitate que magis conuenit cum terra quam cum alio elemento. unde si elementa essent actu in mixto cum non essent ibi sine suis qualitatibus magis esset ibi motus violentus quantum ad tria elementa quam naturalis.

Ad vltimum dico quod illa distinctio elementi conuenit formaliter mater-

rie prime. naz illa apparet in re q̄
ex ea sponitur.

Incipit expositio secundi libri
de generatōe et corruptione.

Emixti

one etc. Postq̄
Philosophus in
primo libro dicitur

nam de generatōe et corruptione
consequenter in hoc secundo dicitur
minat de ipsis corporibus natu-
raliter generatis et corruptis. s. de
quatuor elementis.

Non ante distinctiones eorum
secundum quadruplicem combinationem
quatuor primarum qualitarum tangi-
bilitate que sunt caliditas frigiditas
humiditas siccitas. Iste enim quatuor
qualitates faciunt sex combinatio-
nes quarum quatuor sunt copossibiles
due vero incopossibiles. s. caliditas
et frigiditas, humiditas et siccitas.
quare ex istis duabus combinationibus
nullus elementum est. contraria
enim in eodem simul esse est impossi-
bile. Secundum ergo quatuor combi-
nationes copossibiles sumuntur qua-
tuor elementa. Ignis enim est calidus
et siccus, aer humidus et calidus.

aqua humidus et frigidus, terra frigidus
et siccus. Dicitur autem ille qualita-
tes proprie quod non fluunt ab alijs sed omnes
alije qualitates siue contrarietates
fluunt ab istis seu ad eas reducuntur
Iste autem qualitates non dependent
ad invicem. Caliditas enim non dependet
de a siccitate nec e converso et sic de
alijs de frigiditate et humiditate.
Secundarie autem qualitates sunt que
dependent ab istis. s. durus et molle
asperus et lenis, albus et niger et sic de
alijs. Caliditas vero sic diffinitur
a Philo. Calidus est congregativus
hogeneorum et disgregativus ethero-
geneorum. et dicitur homogenea ab ho-
mos quod est unum et genus. inde homo-
genea dicitur que sunt unius generis vel na-
turae. Etherogenea dicitur ab ethero
quod est varius. unde etherogenea quasi
varij generis. Ad evidentiam hanc
scilicet quod calidus rarefacit et rare-
faciendo quicquid est subtile elevat et
evaporat. ideo dicitur congregat hogenea
quod grossa et gravia relinquit deorsum
levia autem et subtilia facit ascendere
sursum. Et quod calor coniungit levia
levis et grossa relinquit cum grossis
ideo dicitur congregare hogenea. unde vide-
mus in estate quod caro calefit et rare-
scit et poris aperitur et humiditas
naturalis inde exit. frigidus autem est co-
gregativus hogeneorum et etherogenus

et frigidus enim costringit et stringit
et ideo non separat subtilia a grossis sed
coagulat ea simul. unde videmus in
hieme quod costringit caro ita quod huius-
modi nalis non exit. et inde est quod ce-
lebrior est digestio in hieme quam in
estate. non computata autem digestionem
cibi in corpore potest triplex digestio
propria est qua cibum digerit in stoma-
cho. secunda est in epate et ibi genera-
tur humores. deinde humores diriguntur
vel derivantur ad membra et ibi di-
gerit cibum. Tercia digestio per nu-
trivam convertit per se et in sibus cor-
poris ad servandos individui et alia
reponitur ad servandos spiritus ita quod
nutritia prepat et dispoit materia
generatice. efficit enim semet ex super-
fluo tercie digestionis. ut per philosophum
20. de animalibus. Quislibet signum
est quod multa et superflua comestio au-
gmetat materiam spiritus et excitat
generativam. Nota tamen quod calidus
pactionis hanc frigiditatem et frigidus ca-
lescere. verbi gratia adveniente calo-
re aperiantur pori et humores natu-
rales exhalant ita quod corpus interi-
us frigescit. Sic frigus costringit
corpus et retinet humores interius ita
quod corpus efficitur calidus.

Humidus vero est quod non est
terminabile termino proprio. huius autem
est terminabile termino alio sic terra

lapidis et huiusmodi.
Est etiam notandum prout dicitur
quod predictarum qualitarum due sunt
active. scilicet caliditas et frigiditas. et
due passive scilicet humiditas et siccitas.
que due dicuntur passive quod non
sunt ad eos vehementis actionis sicut
alije due. hoc tamen non obstante
sunt active. alioquin non continge-
ret ex terra generari aquam nec e con-
verso si inter siccitates terre et huius-
modi aque non esset actio et pas-
sio. Ista enim elementa conveniunt in
frigiditate. similiter alie due. scilicet caliditas
et frigiditas dicuntur active.
non quod omnino non sunt passive sed
quia minus sunt passive quam huius-
modi et siccus. alioquin ex aqua non
fieret aer que conveniunt in humido
neque ex terra ignis que conveniunt
in sicco. In generatōe autem elemē-
torum ex vno pugillo terre fiunt de-
cem aque. et ex vno aque decem
aeris. et ex vno aeris decem ignis.
Cuius ratio est. quia aqua in de-
cuplo est rarior quam terra et aer quam
aqua et ignis quam aer.

Dicit insuper Aristoteles quod in
elementis habentibus symbolum
id est convenientias in aliqua quali-
tate facilior est transitus. et ratio quod fa-
cilis est transmutare unum quam multa

Unde si ex igne fiat aer eorum trahitur mutatio erit facilior. quia conveniunt in una qualitate scilicet in caliditate. Et si humiditas domine tur siccitati ignis statim ignis efficitur aer. Ubi nota quod si qualitas symbola utpote caliditas ignis non corrumpat per caliditatem aeris cui non contrarietur. corrumpit tamen accidens ad corruptionem sui subiecti. Sciendum insuper quod cognitio quod ignis excedit in caliditate statim possumus cognoscere que qualitates primo conveniunt aliis elementis. Cum enim aer sit calidus et humidus caliditas non primo convenit ei quod posita est prior igni quare convenit ei prior humiditas. quo scito cognoscimus que qualitas prior conveniat aque. nam humiditas convenit primo aeri. igitur frigiditas convenit prior aque ergo frigiditas si prior convenit terre quod convenit primo aque. Erat igitur terra primo sicca. Et notandum quod licet humiditas aque sit magis compacta propter frigiditatem et densitatem materie quam sit humiditas aeris et ideo magis humectat. tamen ille non est prior effectus humiditatis sed prior eius effectus est fluere et esse male terminatus termino proprio et bene termino alieno. et hec maxime conveniunt aeri. Deinde sciendum quod triplex est in

terrestri seu regio aeris. scilicet inferior media et superior. inferior pars aeris prope terras est habens aliquid caloris et aliquid frigoris. superior autem pars pura est et rara propter vicinitatem ignis calidamque vehementer. Inferior autem pars que est circum circa terras habet frigus ex se propter aquam et terram. calida autem est ex repercussione sive reflexione radiorum solis ad solidas plantas terre et aque. efficitur enim non inflammans sed quasi vapores sui natura quidem prohibens ut non comburatur vel incendatur. Reflexio autem radiorum evocata spirat ex se vapores. Regio autem aeris media per eque distantiam quidem ab his duobus sumpta frigida est valde propter causas oppositas cum non habeat calorem ex vicino igitur nec a radiis reflexione eo quod radii non reflectuntur ad transparentes peritum aut dyaphanum sed tantum ad solidam plantam. Ex vaporibus igitur elevatis ab aqua vel a terra causantur in istis regionibus aeris. pluvie. venti. tonitrua. comete. et cetera impressiones secundum quod vapores elevati sunt calidi aut frigidi subtiles aut grossi sicut sunt quod alias varietates vaporum eorumque varias elevationem ut multipliciter declarat Aristoteles in libro meteororum.

Aia vero

De causa efficiendi generacionis et corruptiois dicens quod huius causa est motus solis in circulo obliquo. videmus enim quod ad nos sole accedente fit generacio istorum inferiorum eo vero recedente fit corruptio. De influxibus autem siderum circa hec inferiora et de iudiciis astrologorum super his dicit doctor subtilis. Distin. secundum Aristoteli quod stelle agunt in elementa ad eorum generacionem et alterationem. Accedente enim sole cum aliis stellis calidis ad centrum alicuius regionis elementa superiora scilicet ignis et aer augetur. inferiora scilicet terra et aqua minuitur et in illa superiora convertuntur. Recedente vero recedente et accedentibus stellis frigidis ut fatimur accidit generacio elementorum terre et aque. Et si dicatur quod tunc spera aque erit aliquid quando maior alicuius minor. dico quod sic accedente planeta puta sole ad centrum unius regionis per eius accessum generat ibi plus de igne et minuit aqua tantum. ita per eius recessum ab illa regione generatur in ipsa de elementis frigidis. et sic servatur equalitas quo ad totum. Dabit et stelle actiones super mixta imperfecta. ut impressiones que gene-

rantur in aere ut comete etc. nam materia aeris que est vapor non elevatur ad locum generacionis istarum nisi per calorem incorporatum in illis virtute alicuius stelle. Similiter habent actiones circa mixta imperfecta ut metalla que in aliquibus regionibus generantur ex constellatione habente respectum ad regionem illam. nam terra non est causa huius diversitatis etc. habent ites actiones super aiata alterando corpora ad qualitates convenientes vel disconvenientes aie perfecti corporis. et sic agunt ad generacionem et corruptioem sensuum et deordinacionem corporum. et per consequens potest habere actiones aliquas in intellectu. quia si deordinat sensus in actu suo per consequens deordinabit intellectus ut patet in freneticis et lunaticis. et quo ad hoc potest esse causa deordinacionis in voluntate. possunt enim in appetitum sensitivum ut magis inclinatur ad hoc vel ad illud quam ad aliud. Et quia in via inclinatur voluntas ad persequendum quod est oppositum secundum appetitum sensitivum. ideo hic inclinatur voluntates non tamen necessitate. quod potest contrari per liberum arbitrium. Ex his patet quod astrologi possunt pronosticari de moribus hominum secundum constellationes natiuitatum et sepe secundum veritatem. quod sensus et cogitatio hominis pron-

L. p.

sunt ad maluz licet nō semp prop
 ter libertatē voluntatis. in multis
 etiam errant 7 quo ad hec 7 quo
 ad alia ab eis p̄noscata. quia p
 sede qualitates 7 virtutes celoꝝ
 7 astroꝝ cōcurrētuz ad talez esse
 tuz omnes non totaliter sciūtuz.
 effectus enī vnus stelle p̄r impe
 diri p̄ aliaz eis ignotaz. 7 hec de
 generatōe 7 corruptōe fm mentes
 Scoti cōpendiata p me magistꝝ
 Nycolaus de orbellis de prouin
 cia Thuronie.

Incipit expositio primi libri
 de anima Aristo. fm magistrum
 Nycolaus de Orbellis.

b **D**noruz

honorabilū. hic
 incipit liber de aia
 qui quidez dicitur de anima non
 q̄ anima sit ibi subiectū sed corp
 animatū. non enī querūtuz i hoc
 tantuz passiones anime sed totius
 cōiuncti. omnes enī potētie orga
 nice sunt pprietates totius cōiun
 ctū 7 non ipsius anime. Cuz enim
 opatiōes huiusmodi potētiarum
 sint opatiōes totius vt patet in fi
 ne huius capituli sequit q̄ poten
 tie sint pprietates totius. patz cō
 sequētia p̄ Arist. de sompno 7 vi

gilia cuius est actus eius est potē
 tia. Sed dicit iste liber de aia in
 quātuz anima est p̄ncipiū 7 fun
 damētuz corpis aniat.

In hoc autē libro ponit p̄mo
 Aristo. p̄hemū in quo reddit au
 ditōrez beniuoluz ostendēdo dig
 nitatē 7 vtilitatē huius scientie di
 cens q̄ inter bōa honorabilia cu
 iusmodi sunt scientie vna est nobi
 lioꝝ 7 honoratioꝝ altera. vel quia
 est de nobilioꝝ subiecto. vel quia
 est certioꝝ altera 7 p̄pter vtrunqz
 sciētia de anima est nobilioꝝ omī
 sciētia naturali. Est enī certa sci
 entia. quod patet ex hoc quod q
 libet experit iu seipso q̄ habeat
 animam ex actibus ipsius anime
 Est etiaz anima nobilissima inter
 formas rerū corporaliū.

Ad euidētia huius notādum
 q̄ fm Arist. viij. ethicōꝝ duplex
 est bonū delectabile. s. honestuz 7
 vūle. bonū honestū dicit in quātū
 in se est bonū 7 p̄fectū vt virtus 7
 scientia. bonū autē delectabile di
 citur in quātuz in eo quiescit appe
 titus. Dicit autē vtile in quātum
 est p̄pter aliqū finē. vt p̄pter s̄b
 leuatōez necessitatis vel indigētie
 vel p̄pter aliū finem. Distinguit
 illa bona fm rōem non autē sub
 iecto cum idē possit esse bonū ho
 nestū vtile 7 delectabile vt virtutes 7

Notanduz ē q̄ vtutes intelle
 ctuales vel morales que sunt bōa
 honesta dicūtuz bōa honorabi
 lia. qz honor est p̄mūm virtutis
 primo ethicōꝝ. Quia vero hic
 sit mentio de bono ideo incidēt
 hic ponā quādaꝝ aliaz distinctōz
 boitatis bene vtilēz quā ponit do
 ctōꝝ subtilis dis. viij. secūdi. sentē
 tiarū. Preter enī bonitatē emittit
 tūā qua omne ens est bonū est ē
 triplex bonitas moralis. s. boitas
 ex genere que competit volitionē
 ex hoc q̄ transit sup obiectū cōue
 niens adū tali fm dicitōez ratiois
 scilicet. Et d̄ ex genere qz sic d̄ ge
 est male resp̄cū sp̄rituz sic illa vōlū
 tas est q̄ illi materialis 7 potēntialis
 resp̄cū ois boni interioris in gene
 re morū. actus enī talis est forma
 bilis p̄ cōcūstātiās morales. 7 q̄
 ex his format nūc est secūda boni
 tas que dicit bonitas vōlūta. Et
 illa est bonitas in specie morū. qz
 habet cōcūstātiās quasi d̄rias cō
 trabētēs. Tercia est boitas meri
 toria que est gratia formata. exē
 pluz primi dare elemosinā. exem
 pluz secūdi dare elemosināz de p
 prio paup̄ p̄pter deū vel pietatē
 Exempluz terciū dare ex caritate
 7 gratia.

Demde ostēdit q̄ bōa vtilita
 tatez huius sciētie dicit q̄ hec scē

ta videt multū p̄ficere ad omēz
 aliaz sciētia. quod patet qz si ad
 philosophiā primā attēdam⁹ non
 possum⁹ deicire in cognitōez aid
 ruz 7 altissimaz causarū nisi p̄ ea
 que virtute intellectus possibilis
 acquirimus. Si vero attēdamus
 ad n̄ orales sciētiāz nō possumus
 tam p̄fecte acquirere nisi sciamus
 potētias aie cuz diuerse virtutes
 beane in diuerfis potētis assigna
 ri. Sapientia enī est in intellectu
 iusticia in volūtate maxie autem
 dicit Aristo. valet hec scientia ad
 sciētiāz morales cū anima ipsa sit
 p̄ncipiū opationū aialuz.

Colēquēter p̄bus in hoc libro
 recitat opinōes antiquoz quas
 causa breuitatis omitto cum mo
 dice sint vtilitatis. Diuersificatur
 at̄ b̄m̄p̄i opinōes fm diuersitates
 potētis p̄ncipia rerū de quibus
 dicitur in primo p̄balicoꝝ.

Quia vero Aristo dicit i hoc
 primo quod dicere animāz irascl
 simile est si quis dicat eam texet
 vel filare vel edificare melius est
 autēz fortassis dicere animāz non
 intelligere sed hominē animatum
 Ideo scienduz q̄ alique sunt ope
 rationes que non sunt anime s̄z to
 tius comūdi cuiusmodi sunt ope
 rationes potentiaruz organicarū
 vt videre audire 7 sic de alijs.

Alique vero nō solū sunt opatōes cōiuncti sed et ipsius aie ut intelli gere et velle. Et hoc ideo qz intel lectus et voluntas nō sunt potētie organice. et ideo nō solūz hō intel ligit sed et aia cui et ipsa sepata qz corpe intelligat. Cum igit irasci requirat organū cui ira sit sangui nis accessio circa cor. iō est opatiō potius cōiuncti. quare nō debem⁹ dicere qz aia irascat sed hō. sicut nō debem⁹ dicere ipsaz texere ut edificare. Quod autē dicit aristo. melius est autē fortassis nō di cere aiaz intelliger hoc dicit qz nō dūz pbayerat intellectū nō esse po tentias organicas sed hoc probat in secundo.

Incipit exposito secundi libri de anima.

De quidē

a prioribus. Postqz dicitur venatus est in primo libro opinione antiquoz de aia. in hoc secundo tradat de ipsa aia fm pro priaz opinionē. Et primo ponit quādam diffinitōez de anima per tinētes omni anime dices qz aia est adus prim⁹ corpis phisici or ganici. Pro cui⁹ explanatōe pōit quādam diffinitōez de actu dices qz duplex est adus. s. prim⁹ ut sci entia secundus ut cōsideratio adu

diff. me.

alis quoz actū differētia potest ppendi ex potētijs. Dicit enim alii quis in potētia grāmaticus anqz acquirat habitū grāmaticē. que q dem potētia in actu reducitur qua do iam aliqs habet habitū sciētie Sed tūc iterum est in potētia ad vsus habitus cū nō cōsiderat actu Et de hac potētia in actu reducitur cui adu cōsiderat. Sic igitur hō est adus et cōsideratio ē ad. Hic ergo dicit ad. primus corpis organici. qz dat ei esse aiatum et viū. Dicit autē aia adus. quia ē forma substantialis que dat actu esse corpi nō quidē esse corpis. qz corpus est corpus p se et corpore itez. s. qz ipius qd erat in potētia ad viū habet esse actu viūz per anima.

Consequenter Aristo. ostendit id quod dicit corpis phisici. dicit qz corpus phisicū est illud qd hēt in se principū motus et quietis. Et autē organici qz habet diuersitas tez organoz. Pro quo notan dus qz diuersitas organoz in cor pe suscipitē vita est. ppter diuer las opatōes aie. Anima enī cū sit forma pfectissima inter formas re rā naturalū est principū diuersitaz rationū. iō requirit diuersitatem or ganoz in suo pfectibili forme vo rez in aiaz. ppter sui impfctioz

sunt principū paucarū pfectioz Unde in suis pfectibilib⁹ non exi git diuersitate organoz. inter ani mas autē aia plantarū impfctioz inuenit. vnde in plantis minor est diuersitas organoz qz in aialib⁹. Et ideo ad ostēdendū qz omē cor pus suscipiēs vitā est organicū ac cipit. Huius argumētus ex plāris in quibus minor est diuersitas or ganoz. Et hoc est quod dicit qz etiā plantarum ptes sunt diuersa organa cū sint ad diuersas opati ones sicut foliū est coopimētū fru ctus. radices autē in plantis sunt illes ori aializ qz inde attrahunt alimētus. non aut oportet adder in diffinitōe anime potētia vitaz ba bentis. qz loco hui⁹ ponit Aristo. organici. omne enī tale habet po tentiā ad vitā ut dictū est.

Ex pōditis cōcludit Aristo. qz anima non pōt separi a corpe fm aliquas eius ptes vel potētijs cū aliqz sint adus aliqzaz partiz corpis sicut potētia visiva ē adus oculi. Secūduz ergo tales poten tias que requirunt organa in suis opatōibus nō est omnino sepabil licet enī in aia sepata sit potētia visiva quātūz ad illud quod ē ex parte aie. nō tamē ordine ad actu Et ideo nō est in ppinqua dispo sitōe ad videndū cū adhuc requi

ratur organū fm aliquas ptes nō bil prohibet aiaz separi. et hic est adus ppius taliz potētiarū. ptes de potētia intellectiua cū non req rat organa in sua opatōe.

Posita autē diffinitōe anime et declarata. cōsequēter Aristo. ip saz probat p demonstratiōē.

Pro quo notandū qz cui⁹ ex notis deueniam⁹ in cognitiōez ignotiōz Omnis autē demonstratiō adda citur causa notificandi aut necesse est qz omnis demonstratiō pcedat ex notioribus quo ad nos quib⁹ p demonstratiōez sit aliquid notum in quibusdā autē sūt eadez notio ra quo ad nos et fm naturāz sicut in mathematicis que sunt a mate ria abstracta. et in his demonstratiō pcedit ex notioribus simplr et fm naturā. s. ex causis in effect⁹. vnde et demonstratiō ppter quid. In quibusdā vō non sunt eadē nota sim plr et quo ad nos. ut in naturalibus in quibus plerūqz effect⁹ sunt magis noti suis causis. et ideo in naturalibus ut in plurib⁹ pcedit ab his que sunt min⁹ nota fm natura et magis nota quo ad nos. et hec vocat demonstratiō qz fm ergo hunc modū a posteriori et per effectus ipsius anime demonstrat Huius diffinitōez ipsi⁹ anime. et hoc sic. id qd est primū principū

viuēdi his que viuūt est corporis
 viuētis actus ⁊ forma. sed anima
 est primū pncipiū viuēdi his que
 viuūt. ergo est corporis viuētis act⁹
 ⁊ forma. Manifestū est autem q
 hec demonstratio est a posteriori.
 Ex eo enī q aia est forma corpo
 ris viuētis est pncipiū opationis
 vite ⁊ nō ecōuerso. probat autem
 Thus minorē dicens q cum sint
 quatuor modi seu gradus viuē
 tiuz quorū vnus est p intellectum
 secūdus p motū localez. tercius p
 sensuz ⁊ quartus p motuz alimēti
 ⁊ audi. Aia vegetatiua est pncipiū
 viuēdi quarto modo in plan
 tis. anima at sensitīua est pncipiū
 viuēdi tercio mō in aialibus imp
 fectis in quibus est sensus sine mo
 tu locali ⁊ pgressiū sic sūt ostree
 que habēt soluz sensuz tact⁹ ⁊ mo
 uētur motu dilatatiōis ⁊ cōstricō
 nis. Anima at sensitīua p poten
 tia ⁊ motiua est pncipiū viuēdi
 secūdo modo in aialibus pfectis
 que nō soluz sentiūt s ⁊ etiā mouēt
 motu pgressiū. anima autē intel
 lectīua est pncipiū viuēdi pmo
 modo in hoibus in quib⁹ vltra p
 dicta est intellect⁹. Appetit⁹ autē
 nullaz facit diuersitatē in gradib⁹
 viuētīuz. naz vbi est sensus ibi est
 appetitus. ideo inter illos nō enu
 merat. Ex hoc ergo patet q aia

est pncipiū quo viuimus.
 Ostendit autē Aristo. q aima
 est actus. dicit autē q pncipiū
 quo viuim⁹ potest capi duplicif.
 vel in ratōe forme vel in rōe subie
 cti sicut pncipiū quo sanamur in
 rōe forme est sanitas. sed in ratōe
 subiecti est corpus. Actus enī acti
 uorū idest forme que inducūt ab
 agentibus in materia sunt in pati
 ente ⁊ disposito. Anima at est pncipiū
 quo nō rōe subiecti sed rōne
 forme ergo est act⁹ seu forma cor
 poris.

Circa predicta mouet Thus
 duas questioes quaz prima ē ista
 cu ⁊ anima sit quoddaz viuēdi pncipiū
 fm quatuor gradus viuētū
 Vtrūz quilibet illorū sit aia vel
 pars anime. Ad quod respōdet q
 in quibusdaz aialibus vt in homi
 nib⁹ insunt omia predicta. in qui
 busdaz vō quedaz horū insunt. in
 alijs autē vnū soluz. In his autē
 in quibus inest vnū soluz pdictorū
 vt in plantis oportet q illud i eis
 sit anima. in quib⁹ vō insunt plu
 ra est pars seu potētia anime. sed
 illa aia denoiat a pncipaliori pte
 vt sensitīua vel intellectīua.

Secūda questio est ista si vnū
 quodqz pdictorū est ps anie puta
 oia inueniūt in vna aia sic in aia
 hūana vtz hec sint pres q sepeut

ad inuicē soluz fm rōez. aut etiaz
 sepentur loco. utpote q i vna par
 te corporis sit sensitīuuz ⁊ in alia in
 tellectīuū ⁊ sic de singulis. Ad
 quod respondet q de quibusdaz pti
 bus aie nō est difficile videre utrū
 sint sepabiles loco idest subiecto.
 sed de quibusdaz dubium est. Et
 ad ostendēduz q hoc est facile vī
 dere in quibusdaz pmittit similitudī
 nez de plantis q quedaz pres di
 uise ab alijs ptiibus vidētur viuē
 Et hoc oñdit p hoc q ramusculi
 abscisi inserūtur ⁊ plantātur ⁊ cō
 ualefcūt quod nō esset nisi remāe
 ret in eis vita. ⁊ p cōns ania que ē
 pncipiū viuēdi quod contingit
 quia in unaquaqz plāta ania una
 est in actu ⁊ multiplex in potētia.

Quia ergo aia plāte est imper
 fecta in ordine aniarū nō requirit
 magnā diuersitatē in ptiibus. und
 pōt saluari in aliqua partiū. Sic
 etiā hoc ostēdit in aliquib⁹ aniali
 bus que dēfisa viuūt quoz utra
 qz partiū hz sensuz. quod patz qz
 retrorabit se si pūgitur. Dabz et
 motū fm locū ut ad sensuz patet.
 ⁊ si ps dēfisa habet sensuz necesse
 est q beāt appetitū. ad sensuz enī
 necessario sequit delectatio ⁊ do
 lor. Necesse est enī si sensibile pce
 ptuz sit cōueniens q sit delectabile.
 si autē nociuū q sit dolorosū. ubi

autē ē dolor uel delectatio necesse
 ē q sit desiderū uel appetit⁹. ubi
 autē est appetitus ⁊ cōcupiscētia
 ibi est fantasia. Sic igit māifestū
 ē q uegetatiū sensitīuū motiūz
 fm locuz ⁊ appetitū inueniūtur
 in una pte dēfisi. Ex quo p3 q nō
 dūstinguūt in corpe aialis loco s
 de quibusdam potētīs uel potēst
 mis ptiibus māifestuz ē q distin
 guūt loco. uisus ei māifeste nō est
 nisi in oculo. auditus in aure. olfa
 ctus in naribus. gustus in lingua
 ⁊ palato. Sed prim⁹ sensus scilz
 tactus qui est necessarius in aialē
 est in toto.

De intellā ar dicit q dubiuz
 ē. qz nōdum pbauit utrū habeat
 organū dūctū ab alijs an nō.
 Dicit at q ptes seu potētie q non
 sunt sepabiles loco dūstinguūt fm
 rōez. qd pbat qz cū habeat sēsus
 ⁊ dīfios actus hnt aliū ⁊ aliū esse
 idest aliā ⁊ aliā rōez formalez. vñ
 dīc q altez hz ēc i sbitiūo ⁊ i opt
 natio. i. intellectio. Ex pddis p3
 q po⁹ aie. s. uegetatiū sbiti⁹ mo
 tiūū s3 locū appetitū ⁊ itellectū
 dūstīgūt ad inuicē ex nā rei ⁊ ab ip
 sa aia ⁊ nō tātū p opatōz intellectū.
 q ab ipa aia p3 cū sint e⁹ ptes sen
 ptiales pctōs. Qd vō iter se p3
 cuz hēant dūctas rōez formales
 ⁊ sūt pncipia dūctaz opationū

Aperte enim voluntas amat non intellectus, et intellectus intelligit non autem voluntas. Licet autem distinguatur ex natura rei non tamen distinguatur realiter in his in quibus similes insunt cum una non possit corrumpi alia remanere, nunquam enim est intellectus sine alij potentijs ut dicit Aristoteles. in hoc secundo. in anima autem separata remanent omnes iste potentie in se considerate. licet non possit exire in actus aliquum huiusmodi potentiarum, quia ad suas operationes exercendas requirunt organa. Secundo est intelligendum quod dicit hic Dominus quod intellectus separatus ab alijs sicut appetitus a corruptibili, hoc est intelligendum quod separatus ab alijs partibus seu potentijs non in se consideratis sed ut complectunt organa et sunt propinqua dispositione ad actus.

Si arguas contra hoc quod actus et potentia ad idem genus pertineant, scilicet actus istarum potentiarum ut intelligere et velle sunt accidentia ab invicem, ab ipsa anima realiter distincta, ergo et potentie. Item per Aristoteles in presenti ponente naturales potentias in se eunda specie qualitatis.

Respondeo ad primum quod potentia et actus potest sumi ut sunt differentie entis, et sic sunt eiusdem generis primo ut idem numero ut Actus prius fuit in potentia postmodum

vero in actu. Alio modo sumitur potentia et actus per principio activo vel passivo et tunc non sunt eiusdem generis actus et potentia sic est in proposito, maior est concedenda primo modo et non secundo.

Ad secundum dico quod Aristoteles accipit potentias naturales per facultate vel abilitate utendi huiusmodi potentia. Istas materiam tractat diffuse Scotus, xv. dist. secundum suam. Tractat etiam ab alijs doctoribus theologicis in primo et secundo suarum, ideo de ipsa succum de pertransco.

De potentijs anime.

Potentiarum

autem anime etc. Postquam Aristoteles diffiniuit animam nunc accedit ad determinandum de partibus eius seu potentijs. Et primo dicit quod per potentias idem intelligit quod supra per partes intellexit.

Distinguit autem huiusmodi potentias in quinque genera, scilicet vegetativum sensitivum appetitivum motivum secundum locum et intellectivum. Ad cuius evidentiā intelligendum est primo quod huiusmodi quinque genera potentiarum pertinent ad triplicem animam, scilicet vegetativam sensitivam et intellectivam reduci, motivum

enim secundum locum potest reduci ad sensitivum seu intellectivum. Similiter appetitivum secundum quod duplex est appetitus, scilicet sensitivus et intellectivus qui dicitur voluntas de quibus in principio primi metaphisice.

Notandum insuper quod Dominus hic ponit quinque potentias licet prius ponat quatuor tantum, quod supra Aristoteles intendens ostendere quod anima est principium vivendi in omnibus viventibus distinguit ipsas vivere secundum gradus viventium et non secundum operationes vite secundum quas hic distinguit genera potentiarum. Appetitivum enim non constituit aliquem gradum viventium, quia omnia que habent sensum habent appetitum, et sic remanent tantum quatuor gradus viventium ut dictum est.

Ostendit autem Dominus quod anima habet appetitum, quod probat quia omnia habentia sensum tactus sunt appetitum ut dictum est capitulo precedenti, sed omnia animalia habent sensum tactus, quod probat, quod sensus tactus est sensus alimentum, necessarium est autem omnibus animalibus uti alimentum, ideo necessarium est quod habeant sensum tactus quo percipiant alimentum sibi necessarium et convenientem. Et quod tactus est sensus alimentum manifestum est sicut corpora viventia constant ex calido et frigido humido et sicco ita ex his nutriuntur. Tactus autem est discretivus horum

sed viventia non nutriuntur ex alijs sensibilibus nisi secundum accidentia inquantum videlicet contingunt tangibilibus, sapor enim odor et calor nihil conferunt in alimentum inquantum huiusmodi, sed solum inquantum contingit odorata et colorata esse calida vel frigida humida vel sicca. Sic igitur per quod omnia animalia habent sensum alimentum, quibus autem inest sensus alimentum inest eluries et sitis quorum utrumque est concupiscentia alimentum. Eluries quidem est concupiscentia calidi et sicci quod habet rationem cibi, sitis autem est concupiscentia frigidi et humidum quod habet rationem potus, sapor autem est quodammodo horum delectamentum, sapor et delectabilis indicat proportionem convenientem calidi et frigidi humidum et sicci in alimentum, unde magis pertinet ad delectationem cibi quam ad necessitatem.

Compat autem Dominus huiusmodi potentias ad invicem dicens quod sensitivum est in intellectivo et vegetativum in sensitivo sicut trigonum, id est triangulum in tetragono, id est in quadrangulo. Triangulum enim est in quadrangulo in potentia, potest enim quadrangulum dividere in duos triangulos per diametrum. Sic sensitivum est in potentia seu virtualiter in intellectivo et sic de alijs.

Ad determinandum autem de potentijs anime in speciali dicit Dominus quod pri-

est determinadus d actib⁹. quod probat qz fm rōz diffinitiuā act⁹ sunt priores potentij. quod patz ex hoc. qz cui⁹ potētia dicat quēdā respectū ad actū cui⁹ sit principiū agendi vel patiēdi oportet qz actus ponat in eius diffinitōe. qz et obiecta sunt priora actibus o³ prius videre de ipsis obiectis.

Pro quo notādum qz ex obiectis diuersis nō diuersificat actus 7 potentie anie nisi qm fuerit d⁹ia obiectoz Inquātuz sunt obiecta. s. fm rōez formalē obiecti sic visibīle ab audibīli. Si autēz seruet ea de⁹ ratio obiecti diuersitas fm qm qz alia nō inducit diuersitates specifi cariuā actus 7 potētie. Eiusdē enī potētie est videre hoies coloratū 7 lapidē coloratū. qz illa diuersitas p accidēs inest obiecto inq⁹uz est obiectū. Notanduz insup qz cui⁹ aia p statu isto non cognoscat seipsaz dirēe intuēdo o³ qz in cognitiōe aie pcedam⁹ ab extrinseco ut. s. p obiecta a qb⁹ abstrahuntur spēs intelligibiles cognosca⁹ act⁹ 7 p actus potētiāz 7 p potētiāz ipsaz cēntiāz aie. Si at dirēe aia essentia suā ple cognosceret esset cōtrari⁹ ordo obseruādus in cognitiōe aie. qz quāto aliqs est⁹ propin qui⁹ essentia anie tanto propius cognosce⁹ etur ab ea.

De vegetatiua potentia.

¶ Clare pri

mū de alimēto iē.

¶ Dic Phis incipit tractare d ip sis potentij in spēali. 7 primo de vegetatiua que est coior omnib⁹ alijs etiā determinādo de alimēto quod est eius obiectū 7 d generatōe que est eius actus. Dic ergo qz quodl⁹z viuū generat aliud eius dē spēi vt planta plantā oliua oli uaz aial aial. Ab hoc tamen excipit impfeda vt pueros orbata 7 eunuchos 7 hūtes siles defectus. Dicūtur enī orbati carētes aliquo sensu vt cecus surdus. excipit etiā ea que generātur p putrefactōem Alimētū at ad ista valet videlic⁹ ad augmētuz 7 ad nutritōez.

De ratōe autē alimēti est qz cōseruet substantiaz et⁹ quod alitur que cōseruatio est necessaria ppē cōtinuā cōsumptōz hūidi a calido naturali. Tercio valet ad generatōez. semē enī qd est generationis principiū est sup⁹ luū alimēti. Secūdum hec aia vegetabil⁹ est p⁹ici piū triplicis opatōis. s. nutritōis augmēti 7 generatōis. Ad hoc at dicit Aristor. qz aia vegetatiua h⁹ duplex instrumētuz. s. ipsuz alimētuz 7 calorē naturalē p quez alterat decoq⁹ 7 digerit alimentuz.

De sensitua potentia.

¶ Determina

tis antez his. Postquā

Phis determinauit de pte vegetatiua. hic cōter determinat de pte sensitua. Et p⁹io ostendit quōd sensus edacit de potētia ad actuz

Ad cui⁹ euidentiaz distinguit potētiā 7 actū circa intellectū dicens qz aliquis dicit scies vno mō Inquātuz h⁹ naturalē potētiā ad scienduz. vt homo anteq⁹ hēat habitū scie hec po⁹ uocat eēntialis. secūdo mō d⁹ aliqs sciens inq⁹uz h⁹ habitū sciētie quo pōt exire in actū. 7 hec vocat potētia accidē talis. qz talis p habitū sciētie in eo existente potest actualiter exir in actuz. Tercio mō dicit aliquis sciens inq⁹uz actu cōsiderat. p⁹ia potētia reducitur in actū cui⁹ quis ex ignorante sit sciens. Dicit autē ignorās duplr. vel qz caret habitū scientifico. 7 talis dicit ignorās p⁹iuatiue. vel qz h⁹ hūituz cōtrariuz. s. errorē. 7 talis d⁹ ignorans cōtrarie. Dicit cōter Phis qz si cut potētia 7 act⁹ d⁹nr multiplicat ita 7 pati. Vno mō pp⁹ie dicitur pati quando ps patit aliquod de trimētuz ab agēte ita qz sit ibi aliqua corruptio vel abiectō forme sbalis vel actualis. Alio mō lar

ge dicit pati qm aliqd fm qz recepiuū alteri⁹ compat ad ipz sicut potētia ad actū. hec autē passio nō est corruptio patientis s⁹ magis pfectio. Potētia ei p⁹ficiat p actus. vnde ignorās quādo sit scies dicitur pati hoc mō 7 alterari non at p⁹io mō. Sitr igit ille qui nō hēt habitū est in potētia ad actū. Ita dicit Phis qz ille qui non habet sensuz est in potētia ad sensum. 7 reducitur talis potētia ad actuz a generante. 7 ille qui habet sensuz est in potētia ad actuz sciēdi. 7 talis potētia reducitur ad actū mediante obiecto sensibīli.

Circa predicta notanduz qz h⁹ cui⁹ quis ab errore reducitur ad sciētiāz veritatis sit ibi quedā similitudo alteratōis que est de contrario in cōtrariuz. non tamen est ibi vere talis alteratio. na⁹ alteratōis que est de contrario in cōtrarium vtrunqz per se 7 essentialr competit scilicet qz sit a contrario 7 qz sit in cōtrariuz. Sicut enī dealbatio non est nisi ad albu⁹ ita nō est nisi a nigro uel medio quod respectu albi est quodāmodo nigrū. S⁹ in acquisitiōe sciētie accidit qz ille qz acquirit sciāz vitatis p⁹ fuerit in errore. absque hoc enim non pōt adduci ad sciētiāz veritatis. vñ non est vere alteratio.

His premissis determinat Aristoteles de sensibilibus dicens quod duplex est sensibile. scilicet per se et per accidens. Est autem sensibile per accidens quod accidit ei quod est sensibile per se. sicut accidit albo esse hoies. id est homo est sensibile per accidens. tale autem sensibile apprehendit per aliam potentiam cognitivam ut estimationem vel intellectum. Sensibile autem per se dicitur dupliciter. quod quoddam est proprium quoddam commune. Est autem sensibile proprium quod non potest alio sensu sentiri nisi suo. ut sonus respectu auditus et sic de aliis. Sensibile autem commune apprehenditur a pluribus sensibus. Et sunt quatuor que enumerat Aristoteles. scilicet numerus motus quies figura et magnitudo. Tactus enim et visus percipiunt omnia ista. scilicet alii sensus percipiunt aliquid istorum. licet autem sensus non decipiat circa proprium obiectum bene tamen decipit circa obiectum commune. ut habet in libro de sensu et sensato.

Consequenter Philosophus determinat de propriis sensibilibus secundum unamqueque sensum. et primo de obiecto visus dicens quod illud sensibile cuius est proprium perceptivum visus est visibile. Sub visibili autem comprehendit color et illa que videntur lucida de nocte ut putredines quercus et oculi quorundam animalium et sic de aliis. Et sicut corpora lucida ut ignis. Dicitur

autem quod color est per se visibilis non primo modo sed secundo. Est autem primus modus dicens per se cum predicatur diffinitio vel per diffinitionis de diffinito. sicut ponitur Philosophus primo modo posteriorum ut homo est animal. Secundus autem modus est quando passio predicatur de subiecto ut homo est risibilis. sicut color est visibilis. Quod probatur Philosophus. quod color est motum diaphanum in actu causando. scilicet in eo per propria specie. Est autem diaphanum corpus transparentes ut aer aqua et alia qua corpora celestia. Non enim possumus videre stellas fixas que sunt in octava sphaera nisi inferiores sphaere planetarum essent transparentes vel diaphane. Ovidius autem Aristoteles. quod cum illud quod movet diaphanum in actu sit visibile sequitur quod color erit visibilis quod vere diaphanum. Quia vero diaphanum non sit in actu nisi per lumen. non enim aer vel aqua aut huiusmodi est in actu transparentes nisi fuerit illuminatus ideo color non est visibilis sine lumine.

Ad evidentiam predictorum videndum est differentia inter lucem et lumen. lux autem non potest poni substantia. quod est per se sensibile ut patet ex predictis. non autem sicut patet in sacramento altaris. lux ergo est quedam qualitas de tertia specie qualitatis. lumen autem non est substantia completa

hoc est per se extrinsecus. quod nec spiritualis sit extrinsecus. nec corporalis. quod tunc duo corpora simul essent ut ostendit hic Aristoteles. Est enim lumen cum toto aere. nec oportet aere moveri adveniente lumine. quod tunc in medio illuminato non esset respiratio aeris. nec et lumen est forma substantialis. quod illud cui advenit est perfectum in esse illud recipiendo sic appetit de aere quicquid illuminato quicquid tenebrosus. Nec est materia ut patet. nec aliquid pertinens ad genus sibi sed qualitatis quantum ad tertia specie dum generabit in quantum tunc sensibiles et qualitates que est spes seu intentio qualitatis sensibilis. Notandum quod non dicitur hic in intentio illud quod intendit sensus. quia hoc modo ipsum obiectum esset intentio. scilicet intentio dicitur ibi illud per quod tanquam per principium formale in obiectum tendit sensus. Hoc modo dico quod lumen est intentio si ne spes sensibilis ipsius lucis que quidem recipit tam in percipiendo medium quam organum antequam sit visum nec medium nec organum est receptivum speciei coloris sine lumine. Ipsius autem lumen vocatur radius si sit per rectas lineas a diaphano ad corpus lucidum.

Consequenter dicit Aristoteles. quod ex predictis patet quod color sine lumine videri non potest cum dicitur ratio coloris sit quod est motum diaphani sed actu. diaphanum autem non est in actu nisi per

lumen. et ideo color sine lumine videri non potest. quod probatur per signum. quod si aliquis ponit coloratum super organum visus non videt quod non est sibi diaphanum in actu quod moveatur a colore. nam et si pupilla sit quoddam diaphanum non tamen erit diaphanum in actu si superponatur sibi corpus ad oppositum. Dicit ergo Aristoteles. quod color movet diaphanum in actu causando. scilicet in eo species vel similitudinem suam et ab hac movetur organum visus sicut a corpore sibi continuo. Corpora enim non mutant nisi se tangant. Eodem autem modo se habet ut ait Aristoteles. in aliis sensibilibus sicut in visu. unde dicitur quod nec odor nec sonus sentiuntur si tangant organa sensus. scilicet ab odore et sono movetur media a medio autem utrumque organorum. scilicet auditus et olfactus. Si mirum ut dicitur est in gustu et tactu de quo sequenti capitulo videbitur.

Consequenter determinat Philosophus de noctilucetibus que non videntur in luce sed in tenebris. hec enim in tenebris videntur lucentia in luce vero colorata. Cuius ratio potest assignari quod illa habet aliquid lucis. lucidum enim ignis et diaphanum aeris et aque non est in eis formaliter extinctum proprie opacum terre. scilicet quod modicum habent de luciditate eorum lux ad presentiam maioris lucis occultat. sicut etiam est

De stellisque de die nō uident. uñ
 in luce nō uidetur ut lucētia sed ut
 colorata tantuz. lux at̄ eoz̄ ppter
 sut̄ debilitatē nō pōt̄ diaphanuz pfe
 cte reducere in actū fm̄ qđ natuz
 est moueri a colore. uñ s̄ eoz̄ lu
 ce nec eoz̄ nec alioz̄ uidet̄ color
 sed solū lux ipsoz̄. lux at̄ cuz sit ef
 ficacior ad mouēduz diaphanuz q̄
 color cuz mutat̄ in mutatōe diapha
 ni uideri pōt. **Consequēter** et̄ cor
 pa lucida dicēs q̄ nō solū uident̄
 in lumie sicut colorata s̄ et̄ in tene
 bris sicut illa de q̄bus dicit̄. et̄ hoc
 ideo qz̄ ignis h̄z tantuz de lumie q̄
 pōt̄ diaphanū oīo in actu facere ita
 ut ipsuz et̄ alia uideātur. nec est tā
 debile lumē et̄ q̄ ad p̄ntiam ma
 ioris lumis obumbret. De pre
 dictis patet q̄ cū nō soluz uideāt̄
 colorata sed etiā lucida cuz et̄ lux
 sit substantia coloris. Color enim
 nō ē nisi lux quodāmodo opaca
 ta ex admixtiōe corpis opaci. seq̄
 tur q̄ lux sit obiectū adequatū ui
 sus. Color at̄ est obiectū p se oten
 tuz sub huiusmodi p̄mo obiecto.

Notāduz autē q̄ causa quare
 distantia impedit̄ visuꝝ est non q̄
 mediū resistat̄ imutatiōi uisibilis
 Non enī diaphanū h̄z cōtrarrietatē
 ad lumē vel colozes. s̄ est in ultia

dispositiōe ad eoz̄ receptōz. **Cuz**
 signū est q̄ subito imutat̄ a lumie
 vel a colore. Sed causa huius est
 qz̄ oē corp̄ uidet̄ sub quodaz an
 gulo pyramidis cuz̄ basis ē in re
 uisa. et̄ angul̄ est in oculo uidētis.
 ideo necesse est qz̄ cuz res uisa sit
 maioris quātitatis q̄ pupilla oꝝ
 q̄ p̄portionabilr̄ d̄minuēdo pue
 niat̄ imutatio uisibilr̄ vsq̄ ad uisū
Manifestuz est at̄ q̄ quāto latera
 pyramidis sunt lōgiora d̄modo
 sit eadē basis tanto angul̄ est mi
 nor. et̄ ideo a remotiozi minus ui
 det̄. et̄ tanta pōt̄ esse distantia q̄ n̄
 uidet̄. sit autē uisio non extramit
 tēdo sed intus sumēdo sp̄z̄ obicī
 uisibilis ut ait̄ **Aristo.** in libro de
 sensu et̄ sanlato.

De obiecto auditus.

¶ Hinc autē

ii. **Hic** determinat
Aristo. de obiecto audit̄. s. de so
 no. uñ dicit̄ q̄ son̄ habz̄ generari
 ex p̄cussioe duoz̄ corporū solido
 rū. nō enī lana et̄ huiusmodi mollia
 faciūt̄ sonū cū cedāt̄ p̄cutienti. Oꝝ
 n. q̄ sit̄ ibi resistētia corpis p̄cussī
 ad p̄cutiēs et̄ q̄ hoc sit̄ cū uolētia
 ut fiat̄ aeris cōmotio q̄ cōtinuetur

usq̄ ad aures. sit̄ at̄ h̄z̄ mōi muta
 tio aeris ut dicit̄ **Aristo.** eo modo
 quo sit̄ in aqua cū aliqd̄ in ea pi
 citur. sicut enī ibi quedā regirato
 nes in circuitu aque p̄cussē que q̄
 dez̄ circa locuz̄ p̄cussiois sunt pue
 et̄ motus est fortis. in remotis aut̄
 giratoēs sunt maiores et̄ motus d̄
 bilior. tādēz̄ at̄ mot̄ totalr̄ euane
 scit̄ et̄ giratoēs cessant. Sic ad p̄
 cussioēz̄ corporoz̄ aer in giro moue
 tur et̄ sonus atiq̄ diffundit̄. in vi
 cinio giratoēs sunt minores et̄ mo
 tus fortior. ideo motus ibi cert̄
 p̄cipitur. in remotis autē son̄ ob
 scurius audit̄ et̄ tādēz̄ totaliter de
 ficit. Est autem sonus in corpe so
 nate sed in medio ut aere et̄ aqua

Postmodū determinat̄ **Aristo.**
 de uoce que est sp̄s soni dicēs q̄
 uox est p̄cussio aeris respirati ad
 uocales artaria cū imaginatiōe si
 gnificandi. Ista est diffinitio per
 causas. non enī uox est p̄cussio s̄
 sonus causatus ex p̄cussioe. sit̄ au
 tez̄ huiusmodi p̄cussio ab anima
 perberante aere ad uocale arte
 riaz. et̄ sola animata habent uocē
 non autē omnia. Dicitur autēz̄
 cum imaginatiōe aliqua in ordine
 ad significanduz etiāz̄ naturaliter
 vel ad placitum. Dicit̄ autem
Aristo. q̄ natura utitur respiratiō

ne et̄ ad formatōez̄ uocis et̄ ad mi
 tigatiōe calozis. uocalis enīz̄ ar
 teria que est organū respiratiōis
 est ordinata ad pulmonē ut ei de
 seruiat p̄ attractiōe aeris. aer au
 tez̄ necesse est ut recipiat̄ in plmo
 nem. quia in hac parte animalia
 gressibilia plus habent de caloze
 q̄ in alijs partibus. Pulmo enim
 cōiungitur cordi in quo est princī
 piuz̄ calozis naturalis. oportet er
 go q̄ aer ingrediatur ad pulmōez̄
 propter refrigerium calozis natu
 ralis. Animalia autēz̄ que multū
 habent sanguinez̄ multuz̄ habent
 de caloze naturali. ideo indigent
 respiratiōe. non autem illa que
 modicum habent sanguinis ut pi
 fces. vel que omnino carēt̄ sangui
 ne ut cancer ostree et̄ alia huiusmo
 di ut anulosi corpis ut apes et̄ for
 mice et̄ sic de alijs. talia ergo cum
 non respirent non habent uocem.

Consequēter determinat̄ **Phi
 losophus** de obiecto olfactus scil
 licet de odore. Est autēz̄ odor su
 malis euaporatio quam calor re
 soluit ab odorifero. Ostendit au
 tem **Philosophus** quod sicut ui
 sus ē cognoscitiuꝝ lucis et̄ tenebre
 cū puatio nō cognoscat̄ nisi p̄ hitū
 sic olfactus est cognoscitiuꝝ odorez̄

bilis et non odorabilis. Non odorabile autem secundum ipsum dupliciter dicitur. aut quod nullus habet odorem sicut corpora simplicia. aut quod habet parum de odore vel malum odorem. Similiter est dicendum de alijs sensibus simplicibus.

Notandum quod hic Aristoteles dicit quod duri carne sunt inepti mente, molles vero sunt apti. cuius ratio potest esse. quod quanto complexio est nobilior et delicatior tanto anima minus impeditur ab operatioe sua. ideo intellectus est perspicacior.

De obiecto gustus.

¶ Terminat

insuper Dominus de obiecto gustus dicens quod obiectum gustus est sapor et percipitur a gustu qui est quidam tactus non per medium extraneum ut per aere vel aquam que non sunt partes aialis sed per medium contactum aiale. Caro enim est medium in sensu tactus. Cum autem gustabile sit quoddam tangibile erit etiam medium in sensu gustus. Ubi notandum quod licet gustus et tactus conveniant in modo sentiendi. quod uterque percipit obiectum suum tangendo hoc tamen non obstante sunt distincti sensus quod habent obiecta distincta. Gustus enim est distinctivus saporis qui non est aliquid qualitatis sensibilium per tactum.

De his ostendit Dominus quod sapor est gustabilis mediante humore. Ubi omne gustabile vel est actu humidum vel humidabile per saluam.

De obiecto tactus.

¶ Ultimo de

terminat Aristoteles de tactu. Circa quod movet duas questiones. Prima est utrum sensus tactus sit unus vel plures. Ad quod respondet quod non est unus sensus. et hoc ideo. quod est plurius contrarietatum que non conveniunt in uno genere vel in uno subiecto ut calidum et humidum frigidum et siccum durum et molle grave et levis. Auditus autem est unus sed sit plurius contrarietatum ut soni acuti et graves asperi et levis quod ille contrarietates conveniunt in uno genere. scilicet in sono. Potest tamen tactus dici unus ratione unitatis et organi.

Secunda questio quod sit organum tactus. Ad quod respondet quod caro non est organum tactus sed est medium. sed organum tactus et gustus est iuxta cor ut patet in libro de sensu et sensato. Est autem organum tactus ut dicitur Comentator nervus extensus toti corpori. unde iuxta vel prope qualibet parte carnis sunt aliqui ramusculi mixti nervorum quod extenduntur per corpus per quos derivatur virtus tactiva a corde vel cerebro per totum corpus.

De convenientia sensuum.

¶ Alterius

ostendit Aristoteles in quo conveniunt omnes sensus dicens quod compositio est omni sensui quod est susceptivus speciei sine materia. sicut cera recipit signum anuli sine ferro vel auro. Sed videtur hoc esse compositio omni patienti. Omne enim patienti recipit ab agente formam sine materia. non enim aer recipit ab igne materiam eius sed formam. Dicendum est quod licet sit commune omni patienti quod recipiat formam ab agente. diversa tamen est in modo recipiendi. nam forma que in patiente recipitur ab agente quocumque habet eundem modum efficiendi in patiente quem habet in agente. Et hoc quidem accidit quando patienti habet eandem dispositionem ad formam quam habet agens. unumquodque enim recipit in altero per modum recipientis. hoc modo patitur aer ab igne et sic de alijs. Quoniam vero forma recipitur in patiente secundum alium modum eundem qui sit in agente. quod dispositio materialis patientis ad recipiendum non est similis dispositioni materiali que erat in agente. et ideo recipitur in patiente sine materia in quantum patienti affilatur agenti secundum formam non secundum materiam. Et per hunc secundum modum proprius est sensui recipere formam sine materia. quia alium mo-

do efficiendi habent forme in sensu et in re sensibili. Nam in re sensibili habet esse materiale vel naturale. in sensu vero intentionale vel spirituale. Et ponit exemplum de sigillo in cera. non enim eadem est dispositio cere ad ymaginem que erat in ferro vel in auro. unde affilatur cera sigillo auro quantum ad ymaginem non quantum ad dispositionem auri. Et quia etiam intellectui convenit quod recipiat species sine materia ideo ad ponendum differentiam inter sensum et intellectum dicit Aristoteles quod sensus requirit organum in debita proportione non intellectus. Ex quo inferunt quod excellens sensibile corrumpit sensum. Cum enim sensus requirat organum in debita proportione si virtus sensibilis fuerit fortior quam organum nature sit patitur solvitur proportio id est corrumpitur sensus. Et est sicut sicut cum aliquis fortiter percutit cordas solvit symphoniam et sonus instrumenti qui in quadam proportione consistit. non sic autem excellens intelligibile corrumpit intellectum cum careat organo.

Ex hoc autem ostendit insuper Aristoteles. quare plante non sentiunt cum non calefiant. quia videlicet non habent illas proportiones que requiruntur ad organum tactus ut possunt recipere species sine materia sed

patitur tantum transmutatōe materiali.

Ad euidētias autē eiusdē dōi quod poit hic aristo. uidet q̄ sensibile positū supra sensus nō facit sensatōem cum nō sentit uel uisibile positū supra uisus nō uidetur sciendū q̄ quo ad hoc in visu est causa spēalis alia ab alijs sensib⁹ q̄z enī color nō uidet nisi in lumine requiritur ad hoc q̄ uideat mediū illuatiū si color poneretur super organū uisus obumbraret ipsum. ideo sequit q̄ nō posset uideri. Quantū autē ad alios sensus aliter verificatur ppositio Philosophi. Pro quo notandū q̄ ut dictū est prius duplex est mutatio ipsius sensibilis. vna ē naturalis quādo. s. sensus imutat a sensibili s̄m illud uel tale esse uel s̄m eundē modū essendī quo est in re extra. ut cum sensus tactus calefit uel alius sensus alterat aliquat. Alia est mutatio aiālis s̄m quam imutat intēntionaliter uel spūaliter a sensibili. licet habeat modū eēndi extra reales et materiales. modo ita est q̄ aliquis sensus imutatur intēntionaliter solū ut uisus. tact⁹ autē utraq̄ imutatōe imutatur tā intensionaliter q̄ realiter.

Consequēter probō q̄ organū est corpus mixtū sicut mediū qd

est caro. ergo est passiuum reale et receptiuū actōis realis. Qualitates enī tangibiles sunt reali acti. igit̄ z̄. Similiter imutat intentionaliter. q̄z si tantū realiter imutatur ratione qua mixtū reale nō plus sentires qualitates tangibiles q̄ lignum uel lapides que realiter imutantur. quia ergo tactus sentit huiusmodi qualitates sensibiles ergo z̄. Preterea hoc p̄z ē rōne theologica. in dānatis enī post resurrectionē generales erit sensus tactus et omēs sensus in actu suo. tūc autē tactus nō imutabit realiter. quia illa imutatio non erit corruptiua igit̄ tantū intēntionaliter. tamē illa erit magis afflictiua ergo uerissima. poterit ergo vna esse si ne alia. tamen in statu isto non est mutatio intēntionalis sine reali et naturali imutatione. quia causat̄ ab ea. imutatio ergo intēntionalis facit sensus non autē realis cui si ne reali possit esse. s. in dānatis Realis etiam esse potest in aiatis cum nō sentiūt. Tangere autē in quātū hui⁹ est uera imutatio. q̄ tactus potest esse in aiatis que nō realiter immutatur. Et ideo tangibile positum supra organū tactus cum nō immutet nisi realiter non facit sensum tactus. sed omnia sensibilia recepta in eo intēntionaliter

facit sensus tactus. Sic ergo imutatio intēntionalis in organo tactus uel aliorū sensuū bene facit sensus tactus non autē realis. S̄z imutatio realis in organo non facit sensus imo magis impedit. quia si sine reali posset esse intēntionalis magis sentiret sensibile sicut patet in dānatis. licet ergo in alijs sensibus a visu sentiatur sensibilia tāgentia organū hoc est rōne imutationis animalis que per se causat̄ a naturali imutatōe s̄m quāz tangunt organū. et ideo s̄m hec ppositio Philosophi est intelligenda scilicet q̄ sensibilia tangētia sensus nō faciūt sensus. quia rōne immutatōis realis s̄m quāz tangunt organum non faciūt sensum. hec Jacobus de Esculo sequat̄ Scoti in questionibus super libz de anima que quidem ab aliquibus dicitur esse ipsius Scoti quāz p̄ncipiu⁹ est utrum sensus tactus sit vnus. sunt viginti et vna questiones. de quo uide. xliij^a. dis. quartū sententiā eiusdē doctoris.

De sensu cōmuni.

¶ **Mod autē**
non sit alius sensus pre

ter quinq̄. Hic tractat Philosophus de sensu cōmuni dicens q̄ oportet ponere sensus cōmunes in animalibus cum sit aliqua potentia que habet iudicare d̄ obiectis sensuū particulariū ut illa ad inuicē distinguūt. hoc autē non potest facere sensus particularis. q̄z nulla potentia potest distinguere inter aliqua extrema nisi illa extrema cognoscat. unde nulla potentia potest cognoscere albū esse aliud a dulci nisi cognoscat albus et dulce. vn⁹ uero sensus particularis nō potest cognoscere obiectū alterū. Oportet ergo ponere sensus cōmunes qui habeat apprehendere obiecta sensuū particulariū et de ipsis iudicare. Iste autē sensus mouetur a sensibus particularibus recipiendo species ab ipsis sicut et sensus particulares mouētur ab obiectis.

Circa quod sciēdū q̄ ut dicit doctor subtilis 3^a. dis. p̄mi sententiā. sensus non se habent actiue respectu speciei sed solum passiue licet se habeat actiue respectu sensationis.

Notandū insuper q̄ distinctio potentiarū sensitiuarū interiorū potest capi uel colligi ex dictis Aristoteli sexto naturalium. et in libro de distinctione spiritus et anime.

Cerebrū enī animalis in duas ptes diuidit̄. anteriorē. s. que est maior 7 posteriorē que est minor. Et in prima pte anteriori sunt duo ventriculū vnus altior altero 7 an̄ alius. in postrema autē parte est vn̄ tantus. 7 inter illas duas ptes est vnus ventriculus medius habēs duas ptes vnā supiorē 7 aliā inferiorē ita q̄ vna est tota sup̄ aliā. Et inter istos ventriculos et ptem posteriorē est quoddam corpus ad modum vermīs quod clauditur 7 aperit̄ cuius opus fuerit memorari 7 vergit versus ptem posteriorē.

De dictis ergo dicamus p̄ ordinem. A primo ergo ventriculo prime p̄tis cerebri p̄cedūt septē paria nervorum quorum vnū seruit virtuti visive 7 oritur vn̄ de nervis a dextra parte illius primi ventriculū 7 aliū a sinistra. 7 sic qui oritur a sinistra tendit ad dextrā 7 qui a dextra tendit ad sinistrā ita q̄ concurrūt 7 intersecant se ad modum crucis. Et ille concursus nervorum dicit̄ nervus obticus. Procedūt autē illi nervi 7 elongantur quousq̄ recipiant in suis officijs ipsos oculos. Nota etiā q̄ in loco concursus est quedā cōcauitas per quā potest esse transitus ipsius spiritus ab oculis vsq̄ ad primū ventriculū prime p̄tis cerebri. 7

ab illo est via vsq̄ ad mediū ventriculū et ab illo vsq̄ ad posteriorē

Dis p̄missis sciendū q̄ in illo concursu illorum duorum nervorum est organū virtutis visive. q̄ si ambo nervi iudicārēt de obiecto cui recipiunt duas sp̄s in duobus oculis sp̄s videns iudicaret vnū est duo. virtus autē sensitiva interior prop̄inquoior est visive. Sensus cōmunis est in primo ventriculo anterioris p̄tis cerebri. cuius officiū est apprehendere omnia sensibilia sensu p̄ticulariū et iudicare. differētiās eorum ut dictū est. Ad hunc sensum videtur concurrere organa sensuum p̄ticulariū sicut ad centrū. Post sensum autē cōmū est imaginatio cuius organū est posterior ventriculus anterioris p̄tis cerebri. Officiū vsq̄ at̄ est retinere illud q̄ red dicit̄ sibi a sensu cōmū. retinet at̄ sp̄s illorum que apprehenduntur a sensu p̄ticulariū q̄ a sensu cōmū nō tamē distinguit vel discernit ut vult Avicē. sexto naturalium. discernere vero cōpetit̄ sensui cōmuni et etiam cellule sensus p̄ticularis suo modo. Post imaginatiū autē est vis cogitativa cuius organū est in inferiori parte ventriculū medij cuius officiū est facere comparationem inter ea que cōservantur in imaginatiōe ut vult Avicē. vbi supra. Dec

vis vocatur ab Aristot. intellectus passivus qui corrumpitur ratione organū. p̄ illas potentias possumus cognoscere soles viridē 7 montes aureos. licet nunq̄ viderimus ea cōfunda in aere. tamen q̄ species solis est viridis habemus seorsum in imaginatiōe. 7 forsitan hec est vis experimentativa. Post cogitationem autē est vis estimativa cuius organū est in superiori parte eiusdem ventriculū medij. officiū autē est apprehendere intentiones non sensatas que. s. nunquā ceciderūt sub apprehensione alicuius sensus p̄ticularis. 7 tamē apprehendit sub intentionibus sensatis que scilicet ceciderunt sub p̄ticulari sensu. Per hanc virtutem apprehendit ovīs inimicitiam lupi vidēs lupū habentes speciem inimicitie p̄ticularē sensus nō apprehendit. Et tō videns lupus fugit illum. ut vult Avicēna vbi supra.

Itē sciendū est deinde q̄ per hanc virtutem apprehendunt aliqui intentiones sensatas quas. s. sensus p̄ticularis natus est apprehendere l̄ ea nō apprehendat. puta cum videmus aliquid esse rubeū iudicamus 7 estimamus illud esse multū dulce.

Ultimo est vis memorativa cuius organū est ventriculus poste-

rioris partis cerebri. Cuius officium est retinere ea que apprehensa sunt p̄ estimatiōes. 7 sic se habet ad estimatiōes sicut imaginatio ad sensus cōmunē. Sic enī sensus cōmunis apprehendit ea que redduntur sibi a sensibus p̄ticularibus 7 non retinet nisi forte modicū vel quādiu est in actu sentiēdi. Imaginatio autē illa retinet que estimatio apprehendit ut vult Avicēna vbi supra.

Ex istis patet evidēter quomodo omnis nostra cognitio sensitiva interior oritur a sensu exteriori. Cui autē sic assignantur organa sensuum in cerebro sicut Avicē. tamē Aristot. in libro de somno 7 vigilia vult q̄ primū sensitivū quod vocat sensū cōmunē sit situs in corde. Avicē. n. in libro de sensu 7 sensato ut tactus est prius q̄ gustus 7 tactus habent organa circa cor. licet cedat sibi de visu 7 auditu 7 olfactu ea habere organa circa cerebrū teneas quid volueris.

Deinde ostendit Aristot. quid sit fantasia dicens q̄ fantasia est motus factus a sensu exercente in actu vel exeunte.

Ad cuius evidentiam sciendū q̄ quidam ponūt sensum cōmunem 7 fantasiam esse idē. Alij vero po-

ndi fantasiaz ⁊ imaginatōem esse
 idēz. Primi habēt exponere dif-
 finitōnem fantasie q̄ est motus fa-
 ctus a sensu particulari. quia scilicet
 et mouet a sensibus pticularibus
 recipiēdo species ab ipsis sicut ⁊
 sensus pticularis mouet ab obie-
 ctis. Donētes autē fantasiaz ⁊
 imaginatōez esse idēz habent di-
 cere q̄ fantasia est motus factus
 a sensu. ita q̄ sicut sensus cōmūis
 mouetur a sensibus pticularibus
 recipiēdo species ab ipsis. sic fan-
 tasia uel imaginatio mouet a sen-
 su cōmuni. Diuisimodī autē opi-
 nio uidet esse doctoris subtilis
 prima quarti sentētiarū questione
 de actōne immanēte. ubi dicit q̄
 imaginatio est motus factus a sen-
 su fm actūz ic. uidet accipere fanta-
 siaz ⁊ imaginatōem pro eodem.

Incipit expositio terciū libri d
 anima.

¶ parti

bus autē anime ic
 In hoc terciū libo

determinat Aristor. d pte intellectū
 ua. ⁊ primo de intellectu possibil-
 dicēs q̄ nō est potētia organica.
 Nō enīz est minister materie. Dī
 autē maxime intellectus imateria-
 lis fm Scotūz questōe p̄ia quot-
 libet. quia nō exercet opationem
 propriāz p organa. Organūz enīz
 (quod est cōpositūz ex animā ⁊ de-
 terminata pte corpis) est ratio ime-
 diate recipiēdi visionē. nō sic d re-
 ceptōe intellectūis. Ex quo cō-
 ducit Aristor. q̄ cum ps intellectū-
 us nō habeat organūz sicut pars
 sensitīua quod est imixta. ideo po-
 test verificari dictūz illozū qui di-
 xerūt q̄ anima est locus specierūz.
 Quod potest intelligi fm doctorē
 subtilēz dif. terciā terciū sentētiarū
 quod uidelicet intellectus ē locus
 specierūz in quāz habet huiusmo-
 di species saluare sicut loc⁹ habet
 saluare locatūz. Aliē autē potē-
 tie non sic ponūtur loca quia non
 saluāt illas species sine cōseruant.
 Species enīz intelligibiles nō vi-
 dentur deleri sicut sensibiles. nam
 species sensibilis ita est in organo

q̄ potest deleri per cōtrariā. sicut
 patet per Aristor. de mēozia ⁊ re-
 miniscētia. ubi dicit q̄ senes ⁊ iu-
 uenes ⁊ pueri sunt male remiscen-
 tie ppter habundantiā humorūz.
 istō modo non est species intelli-
 gibilis in intellectu ut p se deleatur
 p aliquod cōtrariūz ad ipsam.
 Dicit enīz idēz doctor equali dif.
 quarti sūnarū. specie alicui⁹ p̄ius
 intellectū. q̄ Aristor. nō diceret ali-
 quod bene uel male memoratiūz.
 qz intellectus eius bene uel male
 cōseruet specie alicui⁹ p̄ius intel-
 lectū. sed qz memoria eius sensitīua
 (que cōcurrat cū intellectūa ad re-
 cordatiōem intellectūā) sicut fanta-
 sia ad intellectūā est bene uel ma-
 le retentiua ppter diuersitatez or-
 ganū. forte enī intellectūa quādo
 qz cōseruat species sed non pōt in
 actu sumi. qz spēs deleta est a me-
 moria sensitīua. Et notādūz q̄
 licet memoria ⁊ remiscētia large
 possint sumi pro eodem ⁊ differūt
 tamen fm Aristor. quia memoria
 p̄prie est retentiō seu cōseruatiō p-
 teritorūz. remiscētia autē est
 resumptio seu recordatiō obliuoz
 ⁊ a mēozia elapsoz.

Consequēter tradat Aristor. de
 primo obiecto intellectū nostri qd
 uidetur esse fm ipm quiditas rei

materialis seu sensibilis.
 Circa qd ē notādū q̄ vt dīc do-
 dor subtilis. xiiii. questōe quoli-
 bet. Quiditas rei materialis
 nō potest poni obiectū intellectus
 nostri vt est talis potētia. quia tūc
 sequerēt q̄ intellectus beati habe-
 ret quiditatem rei materialis pro
 obiecto adequato. Vel si non nō
 maneret eadez potētia que modo
 ergo utrūqz est falsum. Nec ualet
 dicere q̄ eleuatur p lumen glorie
 Nullus enī habitus eleuās poten-
 tiam pōt h̄c obiectūz qd excedit
 p̄mū obiectū potētie. qz tūc ille ha-
 bit⁹ nō est illi⁹ potētie. s. vel est
 in se po⁹ vel facerz potētiā ēē aliā
 ab ista sic h̄c aliō obiectū p̄mū.
 Dīc g⁹ q̄ obiectū p̄mū nāle pot capi
 duplī. vno ad qd po⁹ nāliter in-
 eliat ⁊ h̄ ē ens resp̄cū intellectū cre-
 ati fm suā totā coitatez put uide-
 lz se extēdit ad oē positīuūz quod
 non est nihil siue sit ens reale siue
 ratiōis cum omē tale sit intelligibi-
 le. Aliō mō capit obiectū p̄mū na-
 turale ad qd po⁹ pōt nāliter atti-
 gere fm cōcurūz causāz nāliūz. ⁊
 hoc ē ens limitatū. intellectū ei nō
 sepat⁹ a cor⁹. v̄l ē intellectū agēti
 c⁹ pōt naturalr cōgnoscere oē ens
 litatū n̄ āt ens illitatū vt deū s. p
 p̄a rōe deitatis. ⁊ iō ens fm suā to-
 tā coitate n̄ ē obiectū ab intellectu attigi.

Cor 7

quia tunc omne ens posset naturaliter cognosci cum obiectum et potentia debeat adequari. hoc tamen est falsum ut patet de deo sub ratione deitatis. Obiectum tamen naturaliter attingibile et adequatum intellectui nostro pro statu isto est quidditas rei materialis vel rei sensibilis. intelligendo non solum de sensibili proprie sed etiam de incluso essentialiter vel virtualiter in sensibilibus.

Hanc etiam materiam tractat diffuse Scotus diff. tertia prima sententiarum ubi ostendit quod quidditas rei sensibilis est obiectum intellectus nostri pro statu isto in ratione motui. quia videlicet pro statu isto non naturaliter alia intelligitur que non continetur sub hoc motivo primo.

Quia pro nunc non intelligat nisi mediis antibus fantasmatis seu speciebus rerum sensibilibus. Et hoc propter penam originalis peccati ut dicit Augustinus. xv. de trinitate. Qualiter autem intellectus noster intelligat quidditates immateriales videbitur secundo metaphisice capitulo primo.

Ad evidentiam predictorum notandum quod quidditas rei sensibilis intelligitur essentia rei que per diffinitionem importat. Manifestum est enim quod species intelligibiles non sunt obiectum intellectus. non enim se habent

ad intellectum sicut quod intellectus intelligit sed sicut quod sicut species que est in visu non est quod videtur sed quod visus videt. quod autem videtur est color qui est in corpore. et illud quod intellectus intelligit quidditas que est in rebus. non autem species intelligibilis nisi in quantum intellectus super seipsum reflectitur. Quia enim intellectus reflectitur super se ipsum cognoscendo se intelligit. et suum intelligere est per species qua intelligit. et sic species intelligibilis secundario est illud quod intelligitur. Sed id quod proprie dicitur res est species est similitudo. Intellectus est ut dicitur hic Aristoteles non intelligit singulare dicitur sed reflectendo se super fantasmata. Quia ratio est quod intellectus pro statu isto non intelligit nisi abstractendo species intelligibilem a conditionibus individualibus que species repetit ut in actu. et ideo intellectus noster non est cognoscitivus dicitur nisi vltimus indirecte aut reflectendo et convertendo se ad fantasmata intelligit singularia quorum sunt fantasmata. id quod philosophus dicit. vii. metaphisice.

Aliter mouit Aristoteles quod dubitatio videlicet intellectus sit simplex et impassibilis quod potest intelligi cum intellectus sit quoddam patiens patiens autem et agens debet esse aliquid compositum. Loquitur enim in materia ut dicitur pro de generatione.

Na

Cor

Dubi

5.

Ad quod respondet quod licet agens et patiens passionis proprie dicta et reallitate de qua dictum est prius debeat coiccare in materia non tamen oportet de illo quod patiens passionis large sumpta qua scilicet patiens recipit aliquid ab alio hoc modo intellectus dicitur pati in quantum videlicet est in potentia ad intelligibilia. et nihil eorum est actu antequam intelligat. Intellectus enim non cognoscit se ipsum nisi per actus suos intelligendo scilicet se intelligere. Dicitur enim precipimus nos intelligere cognoscimus nos habere animam intellectiuam. unde intellectus antequam intelligat est sicut tabula rasa in qua nihil depictum est sed plura possunt in ea scribi. per quod excludit opinio Platonis quod posuit naturaliter animam humanam habere omnes scientias qua quidem obliuiscitur per vniuersum ad corpus. vnde dicitur quod addiscere nihil aliud est quam reminisci.

Ad evidentiam predictorum notandum quod per illud quod dicitur hic Aristoteles quod intellectus nihil est intelligibilem antequam actu intelligat potest intelligi illa auctoritas quae potest in illo tercio videlicet quod intellectus possibilis nihil est eorum quae sunt ante intelligere. Quasi sic exponit Scotus diff. 3a prima sententiarum. Aliquis inquit ista litteram sic pertractant ut dicant intellectum possibilem esse in pura potentia in genere intelligibilem sicut materia in genere

entium que expositio non est intentio. Dicitur quod potentia ad actum non fundatur nisi in substantia. Intentio autem siue species intelligibilis non est forma substantialis sed accidentis. ergo quod est immediate receptiuum illius est aliquid in actu substantiali. Intellectus ergo possibilis in quo recipitur forma intelligibilis siue intentio non erit pure potentiale sed specie respectu potentie non sit aliquid in actu. cum ei loquor de potentia receptiva albedinis non loquor de potentia quae dicit respectum ad albedinem. ille enim respectus non est aliquid in actu sicut albedo ad quam est. quia respectus non est sine termino. sed illud in quo est illa potentia est aliquid in actu ut superficies. licet ergo respectus ad intellectum non sit aliquid in actu siue nec intellectio ad quam est tamen illud in quo est illa potentia quod scilicet est receptiuum illius respectus est aliquid in actu et illud est intellectus possibilis. Non est ergo apud Deum intellectus possibilis aliquid in actu sicut illi accipitur. Sed oportet exponere auctoritatem illam per modum Naturaliter primo intelligimus illa quae primo occurrunt ex fantasmatis ut patet ex predictis. nihil ergo possumus potentia propinqua intelligere ante intellectum nec alicui imaginabilis. ideo non possumus intelligere intellectum ante intelligere alterius intelligibilis.

Intellectus ergo nō sī est eozū q̄ sunt scilicet: intelligibilium ante intelligere. nō q̄ antequā intelligat, nihil sit in actu. sed quia non ē aliquid quod possit potētia propinqua intelligi ante intelligere alterius. ppter intellectōes nostras naturales orientē a fantasmatibus.

Id insup quod dicit Aristot. intelligere est pati. sic exponit idē doctor vbi supra dicens q̄ Thilo sophus coiter locutus est de potētijs anime in quātū sunt quib⁹ sumus formalr in actu secūdo. puta de sensu in q̄trum est illud quo formaliter sentim⁹. et de intellectu in quātū est quo formalr intelligim⁹. Formaliter igit̄ intelligim⁹ intellectū in quātū recipit intellectiōem. q̄z eam causet actiue non tamē dico intelligere intellectu in quātū causat. sed in quātū habet intellectiōem ut formā. habere enī qualitates est esse quale. et ita intellectū habere intellectiōem siue recipere (quod idē est) est ipsū esse intelligentes. Nos ergo intellectu intelligimus in quātū recipit intellectiōem. Ideo Aristot. sic loquēs de intellectu necesse habuit dicere ipsū ēē passiuū. et similiter de sensu. Intelligere igitur est pati. Intellectio ē quedā forma recepta in intellectu.

qua sumus formaliter intelligentes. Non autē intelligimus eam in quātū est aliquid causatū ab intellectu. nā si deus eam crearet et intellectui nostro imprimerez nō minus eam intelligeremus. Licet ergo Aristot. dicat intellectū esse passiuū non tamē negat eum esse actiuū. locus enim ab auctoritate non tenet negatiue. intellectus enī et obiectū presens in se vel in specie intelligibili sunt due cause partiales respectu intellectiōis. Intellectus tamen est causa principalior et obiectum minus principalis. sicut si mater ponatur se habere actiue respectu prolis pater ē causa principalis. Et eozormiter dicendū est de sensu respectu sensationis. Unde dicit Augustinus primo de trinitate. Ex visibili et vidente/gigitur visul. Et nono de trinitate. A cognoscere et cognoscitur noticia. hanc materia pop time tractat doctor predictus distinctione tertia primi sententiarū.

De intellectu agente.

Noniam

autem sicut in omni materia etc. Postq̄

determinant de intellectu possibili hic consequēter determinat de intellectu agente. Et ponit differētiā inter vtrūq̄ dicens q̄ intellectus agēs est quo est omnia facerē et intellectus possibilis est quo est omnia fieri.

Ad cuius evidētiā notandū est fm Scotūz dis. tertia p̄mi sententiarū. et xv. quēstiōe quolibet q̄ species in fantasia non representat vniuersale actu. et ideo non est sufficiens ad mouēdū intellectum potētiālem ad intellectiōem vniuersalis. Intellectus igitur agens est quo est omnia facere in quātū facit de intelligibili in potētia intelligibile in actu depurato et abstracto species ab omnibus p̄ accis cōiunctis. Est enī actiue respectu intellectiōis omis vt dicit hic Aristot. q̄ est sicut lumē respectu coloris. lumē enī mouēdo diaphanū in actu facit colores esse visibiles. sic intellectus agēs facit de potētia intelligibili actu intelligibile. et potētia vniuersali actu vniuersale. Intellectus enī agēs cū fantasmate sunt due cause partiales respectu sp̄ci intelligibilis. Intellectus autē possibilis est quo est omnia fieri in quātū receptiu⁹ huiusmodi specierū intelligibilium representen

tantū actu vniuersale. Et secūda hoc vt dicit hic Aristot. intellectus agens est nobilior possibili cui se habeat actiue respectu specierū intelligibilium. possibilis autem passiuē.

Utrum autem respectu intellectiōis solus intellectus possibilis mediante specie intelligibili se habeat actiue. vel solū agens vel utriq̄ sunt varie opinōes quāz que libet potest sustineri vt dicit idem doctor in prefata quēstiōe quolibet. Si autem vtrūq̄ se habeat ad finē respectu intellectiōis intellectus agens est principalior causa possibilis vero minus principalis.

Ex istis patet distinctio formalis intellectus agentis et possibilis sicut prius dictū est de alijs potētijs anime. Cui enī solus agens se habeat actiue respectu speciei intelligibilis et solus possibilis passiuē patet q̄ eoz est tantum distinctio ex natura rei licet non realis. Secūduz p̄cedā pot̄ intelligi illa distinctio potētiarū Aug⁹. p. io de trinitate inter mēoziaz intellectiōis et voluntatē. Intellectus enī possibilis d̄r mēozia in q̄trum est receptiu⁹ sp̄ez. s; quo ad aliū actū mēorie qui est gignere noticiā actualē q̄ si sit p̄feda et distincta d̄r vniuers.

quo ad huiusmodi ergo actū si in
tellectus possibilis se habeat adie
dē et memoria. et sicut intellectus agens
se beat adie respectu huius noticie vel
ambo fin varias opinioes. Si aut
possibilis dicitur intelligentia quia solus
recipit actū intelligēdi.

Notandum etiam quod ut dicit idem
doctor ubi supra. In voluntate ei
requiritur voluntas agens sic intelligē
do quod sit preparata obiectū suū ut sit
actu intelligibile quādo obiectus
est actu intellectū est actu volatile.

Consequenter ostendit Philosophus in
tellectū agentē esse separātū ab orga
no sicut et possibile cum sit nobili
or eo ut dictus est.

Donit quoque ulterius Philosophus
dupliciter operatur intellectus. Primum
est qua intellectus intelligit indivisi
bilia sive incōplexa. et alia est qua
illa cōponit et dividit. In prima aut
operatur dicitur quod non est vitalis nec fal
sitas quātus. scilicet ad illud quod intelli
gitur. Licet autē ipsius incōplexū
non sit verus nec falsus tamē intel
lectus intelligēdo ipsius verū est in
quātus adequat rei intellectu. In
secunda aut operatur est vitalis vel fal
sitas. Cōpositio enī est vera si ea
que cōponit intellectus sint in re cō
posita. ut illa cōpositio homo est
albus est vera si albedo inheret
hōi a parte rei. si autē non est falsa.

quia aut verū aut falsus consistit
in cōpositōne que habet fieri per in
tellectus. ideo dicitur in septimo me
taphisice quod verus et falsus non est
in rebus sed in mente. Dicit aut
Aristoteles quod indivisibile dicitur tripli
citer sicut et unū cuius ratio ex in
divisiōe est. dicitur enī unū quod est
in se indivisus. Et hoc tripliciter.
Primo modo dicitur unū seu indivisi
bile cōtinuatē ut linea. et tunc unū
ut dicit ipse potest intelligi in instanti
si intelligat ut in se indivisus.

Potest tamē cōtinuari considera
tio per aliquod tempus si intelligat
ut divisibile in partes cuius intelligat
pars post partem intelligit in tempore
Secundo modo indivisibile dicitur
sicut species ut homo vel exercitus
vel domus. et tale potest etiam in
telligi in instanti. Si tamē cōside
rantur partes ut ab invicem divide ut
caro os etc. tunc intelligit in tempe

Tercio modo unū vel indivisibile di
citur quod est penitus indivisibile ut
punctus. et tale ut dicit Aristoteles. in
telligitur per privatiōis cōtinui et di
uisibilis. Cuius ratio est quia cum intel
lectus accipiat cognitōes a sensibi
libus illa prius cadunt in apprehen
siōe nostri intellectus que sunt sensibilia.
huiusmodi autē sunt magnitudines
hōtia. vñ punctus et unitas non diffi
niti nisi negativē. Sicut intellectus noster

cognoscit unū oppositum per species alterius
oppositi ut nigrum per album et malum
per bonum. Cuius ratio est. quia species alterius cō
trariorū est impedita et sic quodam
modo unū est privatio alterius. privatio
aut cognoscitur per habitū igitur etc.

Deinde comparat Aristoteles sensus
ad intellectū dicens quod fantasmata
se habent ad intellectū sicut sensibilia
ad sensus. ita quod sicut sensibilia movent
mediū ei impedito species suā et illud
immutatū immutat sensus ut aer imu
tatus a visibilibus immutat sensum
visus sic fantasmata intellectum.

Dicit etiam quod neutrum horum moue
tur ab obiecto motu proprie dicto
cuius nec sensus nec intellectus patitur
passione proprie dicta ut decla
ratū est primo capitulo primo huius tertij.

Ex his concludit Philosophus quod sicut
sensus non potest sentire sine sensibili
li sic nec intellectus intelligere sine
fantasmate. Nec autem ratio est ut
dicit Scotus dicitur. tertia prima sententia.
non quia in intellectu sit species intelligibi
lis alia a specie que est in fantasia.
sed propter cōnexionē huiusmodi potest
tari ad invicem que pro statu isto
sunt cōnexę quod quotiescunque in
telligimus velle fantasiamur singula
re. Unde dicit consequenter philo
sophus quod sine sensu non potest
homo aliquid discere quasi dicitur non
homo acquirere scientiam. neque intellige

re quasi utens scientia habita. sed
oportet cum aliquid speculat actū quod
formet sibi aliquod fantasma. hic
est quod lesio organo fantasie impeditur
intellectus a sua operatioe.

Compat etiam Aristoteles sensus ad
intellectus. quia sicut post apprehensio
nes sensus sequitur delectatio si ob
iectus sit cōveniens. vel tristitia si
sit discōveniens. et deinde desiderium
seu appetitus aut fuga. sic intelli
ctus post apprehensioē obiectū ip
sum persequitur vel fugit. Dicit
autem quod quāvis appetere vel fugere
et sicut sentire sunt diversi actus.
tamē non differunt subiecto cuius sunt
ideus organū sensus et appetitus.
differunt tamē ratione formali cuius
habeat distinctas rationes forma
les ex natura rei.

Ex premissis concludit Philo
sophus quod intellectiva anima est quo
dammodo oia inquantum. scilicet habet species
oim. est. n. per sensum sensitiva. et per
intellectū intellectiva. Non est autem ut
dicit omnia eo modo quo posuit
Empedocles quod erat terra inquan
tus cognoscebat terras et lapis in
quātus cognoscebat lapidē. lapis
enī non est in anima sed species seu
similitudo lapidis.

De potentia motiva.

Noniam

autem anima. **De** pte aie intellectiua nūc defīnitur de pte motiua. Et pzo dīstīnguit duplicē esse appetitū. s. sensitiuū et intellectiū siue voluntatez. Appetitiū aut dīstīnguit in duas vires. s. in vim irascibilez et concupiscibilez. Circa quod notādū sūm cōz opīnōez q̄ in vi concupiscibili ponātur sex passiōes. scilicet amor odiūz desiderū et fuga gaudūz et tristitia. Obiectū enīz concupiscibilis ponit bonū vel malū delectabile v̄l tristabile. vñ amor et odiū respiciūt ipsūz bonum vel malūz in cōmuni siue sit absens siue p̄sens. concupiscibilis respicit id quod natūz est esse cōueniens ex se ut cibus et huiusmōi. vel dīcōueniēs vt carentia cibi. ita q̄ n̄llo modo alio posito circa ipsū sola facta app̄chensioe natūz est se qui actus delectandi vel tristandi fugiēdi vel p̄sequēdi in quātūz est ex parte eius. talia autē non respicit irascibilis pro obiectis. Actus enī irascibilis est irasci. Irasci aut sūm dīcō secūdo etiāz topice siue est appetere vindicare. obiectum igitur eius est vindicabile. vel vt

usitate loquar. offendēs dicit q̄d nō statim est dīcōueniēs concupiscibili sed quod impedit illud q̄d est p̄mo cōueniēs. puta si cibus est p̄mo cōueniens appetitū gustatiuo aiālis. et ideo p̄mo concupiscitur phibens cibum vel p̄mo uens offendit aiālcōcupiscēs. hoc offendens est obiectum irascibilis circa quod irascibilis habet quod dicit nolle nō proprie refugietis sic concupiscibilis refugit nolitū sed magis repellentis. Et si dicas cuius est velle vnum oppositū ipsius est nolle alterūz. concupiscētis est velle vnumz oppositū. ergo ipsū est nolle alterū.

Respondeo et dico q̄ quando irascibilis habet suā nolitionē se quis in concupiscibili tristitia qua s. refugit nolitū. Est etiā ibi aliud nolitū. s. illud quod aufert cibū et illud est nolitū irascibili nō actu refugiedi sed propellendi. Et duz actu nō repellit est tristitia ipsius irascibilis. Isti autēz dolores irascibilis et concupiscibilis non sunt idem. Dolor enī concupiscibilis sit cū alia imutatioe organi in pte sensitua q̄ irascibilis. concupiscibilis autē cū restrictioe sicut delectatio opposita est cū delectatioe. dolor aut irascibilis cū calefactioe que est ac

centio sanguis circa cor. Et ex h̄ sequit q̄ in pte sensitua irascibile et concupiscibile h̄nt dīsa organa.

In rōnali aut p̄te p̄nt h̄re tales dīstīctōz obiectoz irascibilis et concupiscibilis sic in sensitua parte. non est tamē tāta dīstīctio illorū in volūtate quāta in appetitu sensituo. qz voluntas nō est potentia organica. s. sic ratio dīstīnguit in portōez supioez et inferioez p̄ cōpatōez ad diuersa obiecta. et tamē simplr est eadē potētia. sic eadem potētia est opatiua circa p̄mo et secūdo delectabilia et tristabilia. ita q̄ nō est ibi dīstīctio nisi ex parte obiectoz in que iēdit ipsa potētia. hec Scotus.

Ad euidētā et p̄dīctoz notanduz q̄ idem dīl. xxij. secūdi s̄nia ruz dicit q̄ portio supioz includit tres potētias anie et s̄līr inferioz. s. memoriā intelligentiā et volūtate que portōz dīstīnguntur p̄ officia. Per portōez enī supioz cognoscitur et diligit deus p̄ inferioez v̄o proximus. et sic portio superior ē respectu eternoz. inferioz resp̄ctū temporalū.

Deinde ostendit Aristo. quid sit moueri animal sūm locūz motu progressiuo. Et q̄ hoc non sit potentia vegetatiua probatur. quia semper motus progressiuus secun-

duz locū est propter aliquod imaginatū et desideratū. Non enī animal mouetur nisi appetens vel fugiens aliquid nisi forte per violentiam sed fantasia et appetitus nō competūt parti vegetatiue. ergo pars vegetatiua non est principū motus localis progressiuū.

Doc idem probat Philosoph⁹ de sensu. quia sensus est in omnibus animalibus. Et tamen sunt multa animalia que nō mouētur hoc motu sed semper manēt in eodem loco.

Et quia posset aliquis dicere q̄ hoc non est propter hoc q̄ deficit eis principū motiuū. s. quia eis defunt istrumēta apta ad motūz. Ideo ad remouēduz hoc sublungit q̄ natura nihil facit frustra nec deficit in necessariis nisi i aialibus orbatīs vt sunt quedā monstra que accidūt p̄ter intentionē nature ex corruptioe alicuius principij in semine. Sed aialia immobilia sunt perfecta in tua specie et nō orbata. ergo in huiusmodi aialibus natura nihil facit frustra nec deficit in necēss. vñ seq̄ si habent principū motus q̄ hēant p̄tes organicas dispositas ad motū progressiuū. als p̄ncipiū mot⁹ esset in eis supflūū et necessaria ad executōez potētie motiue sibi deficiat.

Nonit ergo Aristot. duo prin-
cipia mouētia. s. appetitūz et intel-
lectū. sub intellectu autē cōprehen-
dit fantasiaz. quod p3 q2 alia aia
lia ab hoīe mouētur que tamē ca-
rent intellectu. Mouet autem vt
dicit intellectū non speculatiu^o s3
practicū qui differt a speculatio-
fine q2 videt3 intellectus speculati-
uus rōcinatur ppter scire. practi-
cus vero ppter opari. practicum
enī dicit a praxi. praxis autē gre-
ce idēz est quod opatio latie. mo-
uet autē fantasia siue intellect^o in-
quātuz representat obiectuz appeti-
bile qd est principiu intellectū pra-
ctici. naz illud quod est primo ap-
petibile est finis i quo cōsideratō
intellectū practici incipit. Cum enī
volum^o aliqd deliberare p agen-
duz prio supponim^o finē. deinde
pcedimus p ordinē ad inquirenda
illa que agenda sunt ppter fines.
Et hoc est quod subdit q2 vltimū
in cōsideratiōe intellectū pteriti est
principiu actōis idēz est illud vnd
debem^o incipe actōez.

Reducit autē Ihus illa duo
motiua. s. intellectū et appetitū ad
vnu. s. ad ipsuz appetibile qd est
mouēs nō motuz. Appetitus autē
est mouēs motū ab obiecto appeti-
bili. Manifestū est enī q2 etiā mo-
tiua nō mouēt nisi inquātuz pici

pant primū. s. ipsuz appetibile.

Circa quod notandū q2 poten-
tia motiua quedaz ē impans que
daz impata. impans est ipa volū-
tas. impata ē potētia motiua sita
in neruis et organis que mouz ip-
sa mēbra et organa vt potētia mo-
tiua in motu et sic de alijs.

Consequenter excludit Ihus
quandā obiectōez que posset fieri
s. q2 appetit^o sensitiuus nō mouet
q2 cōtinēs non sequit^o huiusmodi
appetituz. que ratio propter hoc
soluit quia in homie sunt cōtrarij
appetituz quoz vnu cōtinētes se
quātur. s. intellectiū. alteri autēz
repugnāt. s. sensitiuo. intellect^o enī
aliquādo iubet retrahere a cōcu-
piscibili ppter cōsideratiōem fu-
turi.

Distinguit vterius Ihus du-
plicē ratōez. s. vniuersales et pti-
larem. vniuersal est vt oportet si-
liuz honorare parentē. pti-
cularis vero ut ego filius talē honorē pa-
tri debeo exhibere. vniuersal au-
tem non mouet nisi ut causa pri-
ma et quiescens. particularis ve-
ro mouet vt causa proxia et quo-
dāmodo motui applicata. Nam
opatiōes et motus in pti-
cularibus sunt. vnde oportet ad hoc vt mo-
tus sequat^o q2 opatio vniuersalis
ad singularia applicet. Et ppter

hoc etiā peccatū in actiōibus acci-
dit qn opio vel ratio in pti-
culari opabili corūpit ppter delectatōez vel
aliq2 alia passioz q2 nō passioz opi-
niōz vniuersales corūpant.

Deinde ostēdit Ihus q2 tact^o
est necessarius omni animali quo
picipiāt res tangibiles vel elemen-
tares. Gustus etiā est necessari^o.
et inest omni animali inquātuz est
quidaz tactus. est enī alimētū tan-
gibilis. Est tamen de bene esse in-
quātū est discretiuus saporis qui
faciūt alimētuz delectabile vel tri-
stabile. Alij etiā sensus sunt de be-
ne esse. ideo insunt solū animalibus
que mouent s3m locuz.

Circa pmissa notanduz q2 intel-
lectus et ratio nō sunt distinde po-
tentie. s3 intellectus dī inq2 tu ratō
cūat cōferendo ab vno in aliud.

Notandū etiā q2 anima intelle-
ctiua s3m essentiā suā est tota in to-
to. et tota in qualibet parte. vt dis-
fuse tractat sanct^o Bonauentura
secundo sentētiarum. sed nō deter-
minat sibi aliquā partēz corporis
quo ad operatiōes sibi proprias
s. intelligere et velle. cum intellectus
et voluntas non sint potentie orga-
nice. secus est de operatiōibus po-
tentiariuz sensituarū vt videre au-
dire &c.

Explicit secunda pars principa-
lis huius compendij de considera-
tione naturaliz.

Impressuz Bononie p magistruz
Henricū de Daerlem Anno do-
mini. Mcccclxxv.

Registrus

a
Petrus alma
Incipit comp
aliarū vt sicut
numerus perfe

b
potest illud po
subiectiua for
ale naturalis
mus apti nati

c
m ateria est pz
diffinitioe qui
autem sunt al
malis ⁊ ex na

d
materia est a
aliter cuz crea
primo huius
posset esse prin

e
cause eiusdem
q̄ ens vel fm
latiuozm vbi
tunaz. fortuna

f
Determinandū
posito. quia ex
necessaria con
vt potentia pa

g
posterioꝝ dup

Scottus dif. se
vel condensab
quia corpus p

b
Intentio philo
quia sicut mu
signū dicens q̄
sed diuidit ips

f
localem primo
Incipit expos
tum diuidi fm
Et hoc ideo qz

k
aliquotiens su
quia graue nō
quocūq; gener
ciū finituz non

l
sperium ⁊ hab
continet totam
fieri aliquo ad
pluz huius ptz

m
sunt principuz
ad iuicē soluz
eniz fm locum
De sensitua p

n
vis vocatur a
nūc fantasiam
determinauit
Ad quod resp

.53136.

201

- 1. aff.
- 2. aff. 12. sic.
- 3. aff. 21.
- 4. aff. 24.
- 5. aff. 22.
- 6. aff. 49.
- 7. aff. 64.
- 8. aff. 84.
- 9. aff. 87.
- 10. aff. 89.
- 11. aff. 93.
- 12. aff. 93.

In hoc segm.
 volumi^o 2°
 exp^o 12. libro^o
 metaphisic^o p. 2°

Incipit cōpendiosa et optima
expositio duodecim librorū meta
phisice Aristotelis sūm vīa Scoti
p̄ clarissimū philosophū et theolo
gū magistruū Nicholaū de dor
bellis prouincie Turonie ordinis
minorū.

Xpedita

secunda parte huius
tractatus (que erat d̄
phisica) restat agere de tertia pte
videlz de metaphisica. Circa qd̄
primo videndū est de eius subie
cto. Pro cuius euidētia sūm
doctrinā Scoti in hoc primo et in
prologo primi sūmarū qōe de sub
iecto theologie p̄supponēdo ea q̄
dicta sunt de subiecto sciētie p̄io
caplo primi phisicorū. Primo ali
qua p̄mitaz. secūdo aliquas con
clusiōes subiūgāz.

Quantū ad p̄imū sciendū q̄
ens inquātūz ens .s. in cōi sumptū
sūm ratōez entis prima sui diuisio
ne diuidit̄ in ens finitū et infinitūz
Nāz diuisio entis in decēz p̄dica
menta non est eius prima diuisio
sed alia est p̄ior ea. et accipiēdo
alterū mēbrūz .s. finitūz diuidit̄ in
decēz p̄dicamēta. vnde deus cadit
sub vno mēbro diuisiōis et decem
p̄dicamēta sub altero. omne enim

ens p̄dicabile est finitū ideo deus
est ens extra genus.

Itēz sciēduz q̄ quātūz ad pre
sens sufficit q̄ duplex est p̄imitaf
s. p̄fectōis et adequatōis. Prīmē
tas p̄fectōis inquātūz sciētia resp̄
cit graduū entitatis rei. vt sic illū
dicit̄ p̄imū quod est nobilius enī
quocūq̄ alio ad illāz sciētiā per
tinēte. vnde sūm hanc p̄imitatem
deus est p̄imū cōsideratūz in hac
sciētia id est p̄fectissimū. Sed p̄mit
tatē adequatōis voco p̄imitates
qua subiectūz et sciētia adequātur
ita q̄ nec sciētia excedit subiectūz
nec ecōuerso. sed quicquid aliquo
mō cadit sub cōsideratiōe sciētie
cadit sub cōsideratiōe formali sub
iecti. et econuerso. quicquid p̄icipat
ratōez formales subiecti cadit sub
ratōe formali illi^o scie. et sic si ens
inquātūz ens ponat̄ p̄imūz subie
ctum in metaphisica quicquid p̄icipat
ratōez entis cadit sub cōsidera
tiōe metaphisice. et quicquid cōside
rat̄ in metaphisica considerat̄ sū
rōe entis.

Notandūz insup q̄ ens inq̄tūz
ens dicit̄ vnū cōceptū cōez viuuo
cū et realez deo et creature de quo
habet in quarto hui^o et sic de p̄i
mo p̄ncipali.

Quantūz ad secūduz sit bec p̄
ma cōclusio. ens inquātūz ens hz

pprias passioes pbatur p s^m h^m
q^{ro} h^m metaphice. Est sciencia que
speculat ens inquantuz ens 7 que
huic insunt p se. Itz ibidē caplo
tercio dicit q sicut numeri inqua
tuz numeri sunt pprie passioes vt
paritas 7 imparitas sic 7 enti in
quatus ens.

Sed cōtra istā cōclusionē ar
guū sic. si ens inquatus ens hz ali
quā ppriaz passioes sit. a. tunc sic
si ens habet passioes. a. igit ē nihil
cōs est falsuz igit 7 a^{ns} falsitas o
sequētis p3 qz nō ens nō est passio
aliquā. pbatio cōtra. omē subiectū
est extra essentiā passiois cum ca
dat in diffinitōe passiois vt addi
tum. ix^o. metaphice. sed quicquid
est extra entis naturā vel essentiaz
est non ens. 7 p^o sequēs nihil seq^r
q ens s^m totā suā coitatez non p^o
dicetur in quid de quolibet. Re
spōdeo ad istud q. a. id est passio
entis non est simplr nihil. Ad pro
batōez cuz dicit q omne subiectū
est extra rōez vel eētiaz passionis
Dico q si p esse extra essentiā ali
cui^o intelligit esse extra cōceptum
formales eius sic cōcedo. na3 sub
iectuz differt formaliter a sua pro
pria passione 7 sic in sua diffinitō
ne cadit vt addituz. Si vero per
esse extra essentiā intelligis distin
ctiōe reales que est inter rez 7 rez

sic nego quia ppria passio nō di
stinguit realiter a subiecto. 7 p cō
sequēs. a. est ens realr 7 nō nihil.
nō tamē est ens formalr. est enim
mediū inter ens formalr 7 nihil. s.
aliquid quod nō est hoc vel illud.
tamē inter ens realr 7 nihil nō est
mediū. Quod autē addit q ens
s^m suaz cōitatē nō pdicat in quid
de omnib^o nō habeo p incōueni
enti sed p necessario. qz impossibi
le est ens pdicari in quid de vlti
mis differētis nec de pprijs eius
passionib^o nec de pprijs cōtradi
uis quibus cōtrahitur ad ens cre
atur 7 increatur sicut ostendaz in
quarto. Secunda cōclusio ē q
passioes entis sunt de eo demon
strabiles. probat illud quod est p
fectōis in qualibet sciētia non ē ne
ganduz in sciētia pfectissima. sed
pfectōis est in quacūq; sciētia q d
monstret passioes de subiecto cuz
sciētia sit habitus cōclusionis de
mōstrate ex primo posterior. con
clusio enīz demonstrata cōtinet pas
siones demonstratiuas de subiecto
igitur hoc non est negandū in ista
sciētia pfectissima que est de en
te vt de subiecto vt patebit cōclu
sione sequenti.

Sed contra istaz cōclusionem
arguū sic. qz in demonstratōe potis
sima sumi debet p medio aliqd

2
differēs iter subiectū 7 passioes. s3
int ens 7 suā passioes nō est aliqd
mediū. ergo de ente nō pōt demō
stratōe potissima demonstrari. pro
batōe mioris cuz iter subiectuz cō
ceptus est simplr simplex 7 suā
passioes nō potest esse aliqd me
diū. sed conceptus est simplr sim
plex ergo z. pbatō maioris quia
illud mediū aut est diffinitio sub
iecti aut passiois aut mixti ex dif
finitōe istius vel illius. subiectuz 7
passio que habēt cōceptū simpliciter
simpliciter cuius sunt ens 7 sua pas
sio nō pōt diffiniri. ergo inter ens
7 suā passioz nullā demonstratiuū
mediū potest sumi. Preterea nulluz
subiectum ē in po^o cōtradictōis ad
passioes demonstrabiles de illo. sed
ens est in potentia cōtradictōis ad
ea q ponūt passioes eius. ergo illa
q ponūt passioes entis nō sunt d
mōstrabiles de illo. maior ptz. qz
passio alit inesset cōtingenter. 7 per
cōs nō ēt demonstrabil nec scibilis
de illo. mior pbat inductie in pas
sionib^o disūctis entis vt sunt act^o
7 potentia causa 7 causatū z. qz
potētia vt potētia induit rōz act^o
vel ecōuerso. si ergo ens ē in actu
vel potētia potest esse actu 7 non
actu potētia 7 nō potētia. preterea
nulla passio demonstrabilis d sub
iecto pdicat in qd de subiecto nec

de aliquo cōtēto sub eo. s3 aliquid
quod potitur passio demonstrabi
lis de ente. puta vñū pdicat in qd
de cōtētis sub ente quare z. pro
bo minorē secūdo metaphice cā
pitulo tercio in fine. dicit Aristo.
q sicut ens pdicat s^m eandēz na
turaz de quātitate 7 qualitate ita
7 vñū. sed ens pdicat de decez p
dicamētis in quid igit 7 vñū.

Respondeo ad primū cum di
citur q in demonstratōe potissima
oportet sumi z. cōcedo maiorē s3
minor est falsa. Ad pbationē di
co q inter ens 7 passioes entis po
test sumi diffinitio dicēs propter
qd passiois. nō obstāte q hec pas
sio hēat cōceptū simplr simpliciter.

Ad cui^o euidētiaz scienduz q
subiectā hīs ples passiones sic se
hz respectu illaruz q ipse fluūt ab
ipso subiecto s^m quedaz ordinez
nālem. qz vna mediāte alia. ita q
prior passio est causa ppter quid
inherētie secūde passiois ad subie
ctuz. 7 pōt sumi pro medio ad de
mōstrandū secundaz de subiecto.
Exempluz habere angulā extrin
secū equualētez duob^o intrinsecis
sibi oppositis. 7 habere tres angu
los duob^o rōis equales sunt due
passioes trianguli bñtes se ad ip
suz triangulū s^m ordinē naturālē
ita q vna inest mediante alia. 7

vna potest sumi pro medio ad p
bandu; alijs demonstratōez. qz per
habere angulū extrinsecū. pbatur
triangulus habere tres sed nunq̄
habere angulū extrinsecū est diffi
nitio ipsius habere tres. est vtiqz
diffinitio nō dicēs quid sed prop
ter quid. nā diffinitio ppter quid
est mediū in demonstratōe. ⁊ hoc
modo oīs causa est mediū dicent
ppter quid effectus. Unde Arif.
secūdo posteriorū ibidē ait est me
diū ⁊ causa. Ad propositū cū
entis sint plures passiōes nō oportet
querere diffinitōez quid est ad
probandū de ente passiōez sicut
querit ratio. sed sufficit diffinitio
ppter quid. hec est vna passio re
spectu alterius. s. prior respectu po
sterioris. sic diffinitio passiōis est
mediū demonstratōis secūdo po
steriorū. passiōes igitur entis ha
bēt quendā ordinē inter se in cō
patōe ad ens ⁊ vna potest sumi p
medio ad demonstrandū aliam.
Credo tamē qz ens vel quāqz e
passio sit indiffinibilis diffinitōe
dicēte quid est. utpote qz cocept
simpliciter simplex non est diffini
bilis vt patz p Aristo. quarto me
taphisice cōtra Platōnē.

Sed hic est dubiū que passio
sit prior ⁊ que posterior in passio
n. b. s. entis vt vna aliā possit de

mōstrare. Respōdeo saluo melio
ri iudicio quicqd sit de alijs pas
sionibus. quia nimis plixus est ⁊
diffinibile est videre de omnibus
passiōibus entis. Dico tamen vt
mibi videt qz vnū sit simplr pri
ma passio entis. tum qz probat d
ea Aristot. qz significat eandē na
turā cū ente quarto metaphisice
caplo secūdo. tuz quia dicit secūdo
metaphisice caplo tercio qz ni
hil refert reducere omia entia ad
ens ⁊ ad vnū cuiz idēz significent
cōuertibilr. Post hanc videt ve
rūz secūda passio entis. tercia at
bonū. nam ratio vitatis videt ēe
prior ex natura rei qz bonitas sic
intellectus naturaliter est prior vo
luntate. quia fm Augustinū. nihil
volituz nisi p̄cognituz. Sic potest
dici de alijs passiōibus cōsequen
ter qd subtiliori lectori relinquo.
quod si ita est vnū potest sumi p
medio ad demonstrandū ens esse
verūz. ⁊ verum potest sumi p me
dio ad demonstrandum ens esse
bonum ⁊ sic de alijs. ipsuz autez
vnū remanet indemonstrabile de
ente. vel propter defectum mediij
vel quia ipsuz inesse enti est per se
notuz vel propter vtrqz.

Ad secūduz cuiz dicit qz null
subiectū est in p̄tētia cōtradictio
nis ic. dicit qz passiōes disiuncte

non sunt proprie passiōes illi^o cō
muni cui assignatur sed inferiorū.
omnis ppria passio habet subie
ctum cui inest per se. ⁊ primo sic.
quod illi nō inest p ratōez alteri^o
sed omni alij p rōz eius ex primo
posteriorū. sed passio disiuncta nō
bz aliqd tale subiectū p̄ nisi ipm
cōe. qz nulli cōter inest. p̄ ergo qz
illud cōe est primū subiectū.

Aliter ergo dicēduz est qz pas
sio disiuncta realiter ⁊ quantuz ad
illud quod significat ē vnica. quo
niaz enī illa passio vnica est nobis
ignota n̄ possum^o eaz noiare vno
noie. sed circuloquimur eaz p alī
qua duo disiuncta eo modo quo
loquit Aristo. quarto metaphisi
ce de medio cōtrarioz innotato
quod circuloquimur p abnegatiōez
vtriusqz. vt quod neqz est albū ne
qz nigrūz. Dico igit qz p cōtingēs
vel necessariū circuloquimur vnā
passiōez. sit igitur illa passio. a.

Ad terciūz dico qz illa similitu
do nō currit super quatuor pedes
Unde simile est ⁊ dissimile. simile
pro tanto. qz sicut ens significat
eandē naturāz realiter cum quo
libet de quo p̄dicatur sic ⁊ vnūz.
qz cum sit prima passio entis non
differt realiter a quocūqz ente.
Sed in hoc est dissimile. quia ēs
est idēz formaliter cuiuslibet inferio

ri de quo p̄dicat. ⁊ ideo p̄dicatur
in quid. nō sic autē vnū p̄dicat in
quid idest formaliter de ente nec
de aliquo per se cōtento sub ēte.
sed in quale ⁊ denotatiue. Ratio
qz passio ⁊ si sit idē realr cū subie
ctō nō n̄ formalr vt dicit quarto b^o.

Tercia cōclusio est ista ens in
quantū ens est primū subiectū me
taphisice. pbat p̄rio auctoritate
Dbi in p̄ncipio quarti metaphi
sice. Est scientia que speculat ens
inquantuz ens. sed ista non est ali
qua scia p̄ticularis igit ic.

Ad idem est Auic. p̄rio meta
phisice caplo secūdo. Itē Arif
sto. sexto metaphisice vbi mouz an
p̄ria p̄ria sit v̄lis vel circa aliqd
genus entis. videtur soluere qz est
v̄lis. vnde in fine solutiōis dicit d
ente inquantuz ens erit b^o mōi scien
tie speculari. Itē pbatur rōe illd
est subiectū primū c^olibet scie cui^o
sūt ple p̄ passiōes q̄ ple cōsiderāt in
illa scia. s; nihil aliud ab ēte ē b^o
mōi cui passiōes cōsiderate in meta
phica insūt ple p̄ igr ens ē p̄mū sb
icm metaphisice. maior p̄z accipie^o
li p̄ sic accipit p̄hs p̄ postioz ca^o
de v̄lis. qd. s. iest alicui fm qz ipz ⁊
n̄ p aliō. v̄ quo posito oī alio cir
cūscripto p possi^o vel impossibile
ipsuz ponit. ⁊ quo remoto subicm
reouet. sed omni alij inest p ipsuz.

hec est enim conditio primi subiecti
cumque passiois. s. minor pars quae
passiones metaphisice puta viuis ve-
rum bonis. actus et potentia. necessitas
et contingetia etc. non sunt alie² entis
inferioris per se et primo sed et liber
inquantibus ens. nam alii non uenerunt
enti. igitur sunt passiones entis inquan-
tibus ens per se et primo.

Confirmat quod ista scientia vocatur
metaphisica a metaba quod est trans
et percos quod est scientia quasi tran-
scendens scia.

Sed contra hanc conclusionem ar-
guit multiplex ratio sic. Illud quo
scia formaliter dicitur et quo formaliter
denotatur est eius proprium subiectum
sed ens sic esse non dicitur huiusmodi
respectu scie metaphisice igitur etc. ma-
ior est evidens. hec enim sunt conditio-
nes primi subiecti. s. quod denotet
formaliter sciam et quod. s. distinguat. se-
cant enim scie quemadmodum et res-
tercio de anima. et minor probatur quod
tunc ad primam partem videlicet de disti-
ctione. quod sexto metaphisice diuidit
Aristo. tres partes scientie speculatie
scilicet phisicam que est circa insepara-
bilia et mobilia. et mathematicam que
est circa separabilia et immobilia. et
metaphisicam que est circa immobi-
lia et separabilia cuiusmodi sunt
substantie separatae. Si igitur di-
uisio scientiarum speculatiuarum sit

conueniens videtur quod sit circa propria
subiecta ipsarum. Secunda pars mino-
ris de denotatione patet ex plogo
huius ubi vocatur Iesus hanc scien-
tia diuinam quod est diuinorum igitur etc.

Preterea si ens sic esse sit sub-
iectum in metaphisica. ergo in specu-
latione entis sic cois consistet felici-
tas naturalis. consequens est falsum
ergo et aliter. probatio contra. secundum Arist.
decimo ethicorum dicitur quod felicitas
naturalis consistit in consideratione me-
taphisicali. tunc sic. noticia subiecti
in scientia continet virtualiter totam no-
ticiam illius habitus vel scientie. ergo
est perfectior quocumque alio in illa sci-
entia. quia quod continet aliquid vir-
tualiter est eo perfectius. si igitur felici-
tatis consistit in aliquo actu meta-
phisico maxime et circa actus cog-
noscendi subiectum metaphisice quod
est ens per se. cum iste actus sit perfectis-
simus in metaphisica. falsitas con-
sequens in hoc patet quod noticia en-
tis ut ens non est simpliciter perfe-
ctissima. Preterea si ens sic esse mu-
ne est primum subiectum metaphisice
igitur metaphisica sub se omnes alias
scientias subalternat. contra est falsum
ergo et aliter. probatio contra quod tunc sub-
iectum et liber scie esse sub subiecto
metaphisice. hoc est conditio scien-
tie subalternate. ratio posteriorum.
vel ponit in numerum cuius subalter

natibus vel non. si sic ergo essent plu-
res scientie speculatiue que tres cum
multe sunt scientie subalternate. Si
non ponat in numerum ergo phisica
et mathematica componunt numerum cum
metaphisica non subalternatur ei
quod erat probandum. Preterea
de subiecto scientie oportet esse notum si
est et quid est ratio posteriorum. s. in
ista scia non est notum quod est ens. igitur
non est subiectum hic. minor probatur. quia
ens est coisuum non huiusmodi generis et dif-
ferentiam ergo nec diffinitio. igitur nec
quod cum diffinitio dicat quod ratio to-
picorum. preterea subiectum est scie huius
propria principia ex ratio posteriorum
s. ens sic esse non est huiusmodi generis et
probatio minoris. tunc quod ente nihil est
prius. principium autem est prius princi-
piato. tunc quod si ens inquantibus huiusmodi
et ut sic esse habet principia. ergo quod
libet ens habet principia. Sic enim
arguit Aristoteli. ratio posteriorum de
reduplicatione. si iusticia esset bo-
num in eo quod bonum iusticia esset
omne bonum. consequens est falsum. quod
tunc esset processus in infinitum. in prin-
cipiis et principiatibus. Item substancia
est primum subiectum huiusmodi scientie
ergo ens non est subiectum. consequen-
tia patet. quia eiusdem scientie non
non sunt plura subiecta propria. aliter
probatur ex sexto metaphisice. sub-
stantie queruntur principia et cause

Sed illud cuius principia et cause
queruntur in scientia est eius subie-
ctum. Item arguit quod deus et intel-
ligentie siue genus substantiarum se-
paratur quod idem est sit hic subie-
ctum per Commentatores primo phisicorum
comento ultimo dicentem quod
prima phisica idest metaphisica que-
ritur probare curia separabilia esse
peccat. Genus enim entium separatur
esse non declarat nisi in scientia na-
turali. hec enim entia sunt subiectum
metaphisice vel phisice prime. et im-
possibile est aliquam scientiam probare
suum subiectum esse.

Ad ista respondeo dicendum est
ad primam quam dicitur quod quod scientia
formaliter distinguitur etc. dico quod
ista maior non est vera vltimè. Ad
cuius evidentiam notandum primo quod
scia non videtur esse tantum circa aliquid
tamen circa subiectum principale consi-
deratum. s. et circa causas subiecti.
Exemplum in libro de anima tractat de
diffinitione anime et prius et passioni-
bus eius quis illi scie ponat subie-
ctum corpus animatum cuius anima est princi-
pium et sic de multis alijs.

Confirmat et in proposito de me-
taphisica. nam eius consideratio est
circa causas altissimas non tanquam
subiectum primum s. tamen circa princi-
pia subiecti. vñ in primo secundo huiusmodi
dicitur quod primum et cause queruntur entis.

considerat igitur metaphisica causas
altissimas ut principia sui subiecti
vel etiam aliter considerat eas ut prin-
cipales partes subiecti primi quod sunt no-
bilissima entia. Secundo nota quod sunt imma-
teriales et immobiles non pertinent ad
considerationes alie scientie particularis
nobis note ex puris naturalibus
licet de ipsis sint multe proprietates
cognoscibiles quantum est ex parte
learum non tamen nobis via sensus. ideo
aliqua scientia possibilis est haberi
de eis. sed non nobis via sensus. pro-
prietates autem scibiles a nobis via
sensus sunt passiones entis. unde verum
est quod iste subiectus subiecti alie scientie
speculatie potest eas cognosce-
re sed non nobis. Et ideo quantum ad
ea que scibilia sunt de eis cadunt
sub consideratione metaphisice non ut
primum subiectum sed quantum ad aliquid com-
mune sub primo subiecto quod est ens. Deus
enim cognoscitur in metaphisica nobis
lissimo modo quo potest considerari in ali-
qua scientia naturaliter acquisita. passiones
namque entis cum eo incommensurabiles cogno-
sci in summo de aliquo ente. et passi-
onum distinctarum nobilissimum dividens
eidem competere in summo est nobilissi-
ma cognitio naturaliter possibilis de
deo. hec autem tota cognitio est me-
taphisica. quia cuius est considerare
passiones in communi eiusdem est cognosce-
re passiones eandem in summo de

eodem subiecto particulari.

Tunc ad res. Inhi de distinctio-
ne scientie speculatie dico quod habet
distinctio possit fieri penes subiecta
intra illud tertium de anima. Secatur
scientie quemadmodum et res. non tamen solus
sed et potest fieri per principia vel
per principales partes subiecti. et ideo
hec scientia est circa separabilia et im-
mobilia tamquam circa principia et partes
principales subiecti. et hoc modo de-
notatur theologia et divina non a sub-
iecto sed a causa. sic naturalis scientia dicitur
a natura quam tamen non ponit contra subiectum
scientie illius sed est principium subiecti.

Ad secundum quod tunc in speculatio-
ne entis consistit felicitas naturalis
negotiorum. ad probandum dico quod aliquid
quod potest esse perfectum dupliciter. vel permissi-
ve vel positive. primo modo quanto vilius
tanta perfectius. secundum modo de inferiori est perfectius
de superiori. quod includit aliquid
positive quod addit supra superius. ex
aial est perfectius musica permissiue per tan-
to quod potest esse in aliquo inferiori perfecti-
ori quod sit musica puta in homine. sed musi-
ca perfectior est aial positive per tanto
quod includit aial et aliquid aliud.
Ad propositum noticia subiecti in scientia
est perfectior permissiue non autem positive.
Est enim cognitio qua scit quod primum
ens intelligit per essentiam suam. quod
probat. xij. huius quod scire quod ens in quo
tunc ens est unum. Cuius igitur ait Aristoteles.

Decio ethicorum quod in actu metaphi-
sicali consistit felicitas naturalis hoc
habet veritatem per quantum subiectum imateria-
les sunt de consideratione metaphisice
et modo perposito in quibus consideratio
consistit felicitas naturalis secundum ip-
sum. Contra omne virtuale contem-
plativum alicuius est perfectius eo et possi-
tue. sed noticia subiecti continet vir-
tualiter omnem aliam noticiam in illa scientia
igitur etc. Respondeo continere vir-
tualiter aliquid potest esse dupliciter. vel
virtualiter actualiter. vel virtualiter
potentialiter. Prima continetia arguit
perfectiores noticiam positive. haec solus per
missiue. sic est in proposito maxime de
scientia una unitate generis proximi
vel remoti. de quo habet sexto b.

Ad tertium cuius arguit quod tunc
metaphisica omnes alias scientias subalter-
net. negotiorum. Ad probandum di-
co quod procedit ab insufficienti. nam ad
scientias subalternas non sufficit subiectum
sub eo. sed plura alia requirunt in-
que unum est quod noticia inferior ac-
cipiat principia sua ad probandum
conclusiones a superiori. Requirit et quod
subiectum scientie subalterne addat aliquid
quam differentiam accidentalem ad subiectum
scientie subalternantis quod se habet
perspectiva que est de linea visuali
ad geometriam. et musica que est de
numero sonoro ad arithmetica. nunc
enim addit sonum. et linea addit

visuale. hec conditio deest in pro-
posito. licet enim subiecta aliarum scientiarum
sint ex additione ad subiectum meta-
phisice et aliquid constitutum ex subie-
cto metaphisice et aliquo addito.
illud tamen additum non facit unum per
accidens cum eo sed unum per se. illud namque
additum vel est differentia mediate
vel immediate contrahens ens quod per se
unum facit cum ente vel cum aliquo in-
cludente ens in quantum ens sicut bi-
narius addit supra numerum duos
essentiales. Ad quartum cum dicitur quod de
subiecto oportet presupponere quod est concedo
sed minor est ista. et cuius dicitur quod ens habet quod
cum sit communissimum et transcendens dico quod
illa est in omni generalissimo. quod nullam ge-
neralissimum habet quantitate proprie dictam
cum non habeat generum et duos supra se. et
tamen quod habet quod. quod alio non predicantur
in quod de aliquo. unde ista probatio est in-
sufficiens. quod si non habet quantitate vel dif-
finitioem proprie dictam quod non habeat quod
vel quantitate large sumendo. non enim
sequitur nisi de quantitate proprie dicitur proprie est
diffinitio. sed ens proprie non habeat quod
quod exponit per diffinitioem sic arguit per
batio ista. tamen habet quod eo modo quod habet
scientias. oportet enim in diffinitioem ducere aliquid
quo modo ad aliquid simpliciter indefinitum
lia. quod non est proprie in infinitum in omnibus
secundum Aristoteles. quarto habet. quod quantitas igitur non
solum fuit per diffinitioem quantitatia sed
et per inclusioem in ipsa.

Ad aliud quādo dicebatur q̄
ens inquātus ens nō habet p̄nci
pia dicendū q̄ p̄ncipia subici p̄nt
intelligi in duplici genere. vel incō
plexa vel cōplexa. ⁊ utroq̄ modo
ens h̄z p̄ncipia. nā p̄ncipia incō
plexa entis inquātus ens sunt per
se cause. s. substantie imateriales.
nam sunt cause p̄mi effect⁹ qui ē
rei entitas. habet ⁊ p̄ncipia com
plexa. s. p̄ncipia p̄ que sue pprie
tates sibi inherant. q̄ de ipso pōt
esse demonstratio p̄pter qd̄ ut po
situs est. tūc ad p̄batiōz ente nihil
est prius. p̄ncipiū at̄ est p̄ri⁹ p̄
cipio dico q̄ cū sit sermo de p̄
cipio incōplexo ens cōe ut sic non
h̄z p̄ncipiū. q̄ cū sit cōe tam istū
q̄ illi abstrahit ab utroq̄ ⁊ neutz
includit in sua rōne. sed bene ens
h̄z p̄ncipiū ut reseruat in suis in
ferioribus. nāz plura sunt entia q̄
bus cōuenit h̄re p̄ncipiū ⁊ sūt p̄
cipiata. ⁊ hoc mō ens h̄z aliquid
prius se sic loquēdo de p̄ncipio
cōplexo q̄ tale p̄ncipiū ē p̄ri⁹ non
q̄des ente s̄z pprietate ētis c̄ mōi
ē p̄ncipiū ut dictū est.

Ad secūdas p̄batōnez q̄ tunc
qd̄z ens h̄ret p̄ncipia entis si ētis
inquātus ens eēt p̄ncipia. Re
spondeo si loq̄tur de p̄ncipio incō
plexo sic dico q̄ ens inquātus ens
h̄z p̄ncipia accipiēdo li inquātum

specificatie s̄z nō reduplicatiue eo
mō quo arguit Aristot. p̄rio p̄ozū.
Si vō loquat̄ de p̄ncipio cōple
xo que sunt p̄positiōnes imediate
ad p̄bandū passiōes de subiecto.
sic dico q̄ entis inquātū ens sunt
p̄ncipia accipiēdo li inquātū re
duplicatiue. ⁊ sic oē ens h̄z p̄nci
piū. q̄ passiōes entis sunt demon
strabiles de quolibet ente p̄ p̄nci
pia cōplexa. nāz ois passio supio
ris ē passio c̄z inferioris p̄se licz
nō p̄rio. sic igit̄ p̄z q̄ argumētum
accipit miorē sc̄z. Notādū at̄
ad euidētā p̄dcoz q̄ inquātus ⁊
q̄cūq̄ alia dictio reduplicatiua pōt
sumi dupl̄r fm̄ Sco. q̄e 3^a quo
libetoz. aliq̄n reduplicatiue aliq̄n
specificatiue. reduplicatiue qd̄ sūt
q̄n denoiat illū cui iūgū ē forma
lē cāz ⁊ p̄cisaz inherētie p̄dicati ad
subiectz. Ex^o hō inquātū hō ē risibil.
li inquātus denoiat q̄ li hō q̄ sequit̄
imediate ad li inquātus ē cā p̄cisa ⁊
formal̄ q̄re risibile inest subiecto q̄
est hō. nā risibile inest hōi fm̄ pro
priā rōz hūanitatē ut p̄ cāz ⁊ tūc
valz cōa li inquātus ad vlez ut si
hō inquātus hō ē risibil̄ ois hō ē ri
sibil. vñ tñ v̄z ista hō q̄ rōalis ē
risibil̄ sic ista aliqd̄ q̄ inquātū rōna
le ē risibile ē hō. accipit̄ ēt̄ specifi
catie q̄n nō notat talē cāz s̄z tān̄z
formalē rōnez illius cui adiungit̄.

Exemplus homo inquātus risibil
vel rōnalis est albus. sensus est q̄
homo qui est risibil̄ vel rōnalis ē
albus. vnde li inquātus specificat
q̄. s. homini sic cōsiderato sub rōe
risibilitatis non repugnat albedo
⁊ tūc non valet cōa ab inquātum
ad vlez. non eniz sequit̄ igit̄ omne
risibile est albus.

Ad aliud q̄ substantia est p̄
mū subiectū igit̄ non ens. nego an
tecedens. ⁊ ad 1° h̄z dico q̄ nihil
plus vult nisi q̄ de substantia ē p̄
cipalior̄ intēto metaphisici q̄ d̄ ac
cidente sicut d̄ nobiliori p̄te sui sb
iecti. sic eniz quceruntur p̄ncipia
⁊ cause substantie non vniformiter
sed principaliter. Et hoc Aristot.
intendit probare in p̄ncipio septi
mi metaphisice. vbi p̄bat substanti
az p̄riozez omni accidēte triplici
p̄riozitate. quare de ipsa p̄ncipa
liter est agendū.

Ad Cōmentatorē autē impug
nantē Auicennaz dico q̄ negadul
est Cōmentator ⁊ standū cū Au
cenna ponēte ens inquātus ens es
se subiectus metaphisice. Qd̄ aut̄
dicit Cōmentator q̄ nulla sciētia
potest p̄bare suū subiectū esse fal
sus est. licet eni nulla sciētia demō
strat suū subiectū esse demonstratō
ne. p̄pter quid ⁊ a p̄rioz. q̄z ipsuz
subiectū est prius notū p̄riozitate

nature. potest tamē esse demōstra
tus subiectū demōstratiōe quia. ⁊
a posteriori. Quod etiam dicit q̄
metaphisica non pōt p̄bare deuz
esse subiectū falsuz est. hoc eni po
test ⁊ p̄bifica ⁊ metaphisica p̄ba
re. q̄z omnis pprietas cōsiderata
qua impossibile est sibi inesse nisi
talis causa sit cōcludit causas esse
demōstratā demōstratiōe quia.
sed tāz pprietas cōsiderata in sci
entia naturali q̄ in metaphisica d̄
effectu non pōt sibi inesse nisi p̄
mū mouēs ⁊ p̄mū ens sit. igitur
vtraq̄ sciētia potest demonstrare
ipsuz esse demōstratiōe quia.

Sequitur expositio textus.

Adnes ho

mines zc. Viso de sb
iecto metaphisice accedendus ē ad
explanatōez textus. Iste enim
liber diuidit̄ in duas p̄tes. s. pro
hemium ⁊ tractatū. secunda ps inci
pit̄ ibi. quoniā autē manifestū. in
prohemio autē ostendit̄ Aristoti.
circa quid ista sciētia versatur. se
cūdo qualis sit ibi. quare vō non
actuz. Circa p̄mū duo facit. p̄rio
ostendit q̄ h̄z scie que sapiētia dī
citur esse est cōsiderare causas. po
quales vel quas causas cōsideret

ibi. quoniam autem scientia. Circa primum duo facit. primo permittit quedam ex quibus ad propositum arguitur. secundo ex predictis sumit rationes ibi. cuius autem gratia. Circa primum duo facit. primo ostendit scientie in communi dignitatem. secundo cognitionis ordinem ibi alia quedam. Dignitas scientie per hoc quod naturaliter ab omnibus desideratur. ideo dicit Aristoteles. quod omnes homines naturaliter scientiam desiderant. hoc autem ideo proponitur ut ostendat quod querere scientiam non propter aliud utile qualis est hec scientia non est vanum quod naturale desiderium vanum esse non possit.

Ad evidenciam huius propositionis notandum quod triplex est appetitus vel desiderium in rebus. Quidam est appetitus naturalis et est inclinatio seu tendentia quedam qua unaquaque res naturaliter inclinatur et tendit in suum finem vel perfectionem. Appetitus autem animalis dicitur qui consequitur sensum secundum quem quilibet sensus inclinatur et tendit in obiectum convenientem et fugit inconvenientem. sed appetitus rationalis dicitur ipsa voluntas consequens ipsius intellectum. sicut sensitivum sequitur ipsius sensum. Et nota quod isti appetitus differunt ab invicem quadrupliciter. primo quia appetitus rationalis est formaliter liber non sic autem animalis vel naturalis. secun-

do quia appetitus rationalis et sensitivus aliqui nominant potentias aliqui actus eliciti a potentia. appetitus autem naturalis nec nominatur potentia nec actus eliciti. sed est quedam tendentia consequens naturam realem. non differens realiter ab ipsa natura realem. tertio quia appetitus sensitivus se habet in plus quam intellectus. Nam ubique in istis inferioribus est intellectus repit et sensitivus et non e converso. sicut appetitus naturalis se habet in plus quam intellectus et sensitivus. Nam ubique repitum est iste sed non e converso. unde isti appetitus intellectus et sensitivus ut sunt quedam natura habent appetitum naturalem et inclinationem et tendentiam qua tendunt in suum finem et perfectionem.

Quarto quia appetitus rationalis et animalis in suis actibus semper presupponunt priores actus alterius potentie cognitione. puta voluntas presupponit actus intellectus et appetitus sensitivus actus sensus. appetitus autem naturalis actus alius potentie presupponit ut appetitus quo graue appetit centrum.

His premissis notandum quod premissa propositionis philosophi non intelligitur de intellectu rationali. quia omnis appetitus rationalis est formaliter liber ut patet ex premissis. sed omnes homines quo omnes homines scire desiderant non est formaliter liber. quia si sic tunc possent non desiderare scire et sic dicta propositio intellexit quod appe-

titu animalis. quia tunc bruti appetere scire cum habeant appetitum sensitivum. intelligitur ergo secundum Scotum de appetitu naturali. patet a sufficienti divisione quod non restat aliud appetitum. Omnes ergo homines desiderant scire naturam. id est appetitum naturale. Et potest probari ista propositio a priori sic. Unusquodque appetit naturaliter suam perfectionem tam primam que est forma quam secundam que est operatio secundum quam coniungitur suo principio. ergo homo naturaliter appetit scientiam ergo est eius perfectio prima. et intelligitur quod est perfectio secunda per quam coniungitur suo principio. Probat et Aristoteles hanc propositionem a posteriori per signa. quia cum sensus nobis deferat et ad cognitionem rerum et ad vite utilitatem diligatur a nobis pro seipso in quantum sunt cognoscitivi etiam propter hoc ad utilitatem nobis conferant ad vitam. et hoc probat ex hoc quod iste sensus maxime ab hominibus diligitur qui magis est cognoscitivus cuiusmodi est visus quem diligimus non solum ad aliquid agendum sed et si nihil agere deberem. Cuius causam assignat vel reddit. quia iste sensus inter alios facit nos magis scire et plures differentias rerum demonstrat. Propter quod notandum quod licet tactus sit duorum contrariorum seu duarum contrarietatum. scilicet calidi et frigidi. humidum et siccum. propter quod non est unus simpliciter secundum doctores subtiles in hoc primo.

Uisus autem cum tactus sit unus contrarietatis. scilicet albi et nigri plures tamen differentias rerum nobis demonstrat visus quam tactus. quia subiectum visus scilicet licet lux et color in pluribus corporibus reperiuntur quam omnes qualitates tangibiles. quia omnia corpora tam superiora quam inferiora luce vel colore participat. non autem alias qualitates tangibiles. puta tangibile auditibile etc.

Consequenter persequitur Philosophus de ordine cognitionis cum dicit animalia quedam dicens quod omnia animalia in hoc conveniunt quod habent sensum. nam ex hoc animal est animal quod habet differentiam sensitivam quibus omnia animalia habent sensum non tamen habent omnes sensus sed solum perfectam. omnia tamen habent sensum tactus cum sit maxime necessarius. est enim cognoscitivus eorum ex quibus animal constat. scilicet calidi et frigidi. humidum et siccum. Deinde per Aristoteles gradus cognitionis in hominibus animalibus dicens quod quedam sunt que habent sensum habeant non tamen memoriam. et modi sunt animalia immobilia secundum locum ut conchilium. Ex quo inferitur quod quedam sunt que sunt prudentia et quedam non. Cuiusmodi enim prudentia ex memoria preteritorum perveniat in istis animalibus prudentia esse non potest quia memoria caret. illa vero que memoria habent aliquid prudentie habere possunt

aialia imobilia fm locuz vt cõchi
lia. Ex quo infert q̄ quedã sunt q̄
sunt prudẽtia 7 q̄dã ñ. Lũ. n. pru
dẽtia ex mẽoria p̄teritoꝝ p̄ueiat
In istis aialib⁹ prudẽtia esse ñ p̄t
qz mẽoria carẽt. illa v̄o q̄ mẽoriaz
bñt aliqd prudẽtie carere p̄nt.

Deinde ostendit q̄ etiam hui⁹
modi aialia aliqd p̄cipat experi
menti licet parũ. 7 hoc ideo. qz. s.
ex multis sensibilibus 7 eoz mẽo
ria afuescũt ad aliquod cõsequen
duz vel vitandũ.

Ad euidẽtia p̄dictoꝝ notã
dum q̄ duplex est prudẽtia. s. p
prie dicta 7 metaphozice dicta.
Prudẽtia pprie dicta est habi
tus adiuus cũ ratõẽ vera. In om
ni enĩ vtute moralĩ requiritur pru
dẽtia in intellectu regulatiua 7 ha
bit⁹ virtutis i volũtate vt p̄mpte
7 facilliter eligat illud quod ratio
dictat 7 determinat eliciendũ. hĩt⁹
autẽ vtutis aggenerat ex frequen
tibus electõibus. vt habitus casti
tatis ex frequẽter eligere castitatẽ
Prudẽtia v̄o generat ex frequen
tibus dictaminib⁹ idest ex frequẽ
ter dictare determinate app̄hende
re hoc esse agendũ. licet autẽ sciẽ
tia moralis sit habitus adiuus cũ
ratõẽ vera sicut prudẽtia tamen
in hoc differunt. qz sicut ars se h̄z
circa factibilia ad habitũ exp̄imẽ

ti ita se habet sciẽtia moralĩ circa
agibilia ad habitũ prudẽtie. quia
habit⁹ artis 7 sciẽtie moralis sunt
remoti ad dirigendũ 7 vnũuersa
les. sed habitus prudẽtie 7 experi
mẽti. qz geniti sunt ex actib⁹ sunt
pticulares 7 propinqui ad dirigẽ
duz. qz igit ad prudẽtia proprie
dictãz requirit ratio ideo est solũ
in homib⁹. Prudẽtia autẽ me
taphozice dicta uõ requirit ratõẽ
ideo ponit in brutis non quidẽ re
spectu eozuz ad que naturaliter 7
necessario inclinãt vt in formica
ad hoc q̄ congreget grana simpli
citer sed respectu eozuz ad que se
habent cõtingenter vt q̄ cõgreget
grana in illo foramine 7 nõ in illo
7 quelibet accipiat ab hoc cumlo
7 nõ ab illo. 7 hoc ex mẽoria fora
minis in quo primo reposuit 7 cu
muli in quo prius recepit. Quod
probat doctõr subtilis. qz prudẽ
tia est habitus cõsiliati⁹ ex sexto
ethicoꝝ. idest quo quis est potẽs
facilliter 7 p̄mpte cõsiliari q̄ agẽ
duz cõsiliuz non est de fine sed d̄
his que sunt ad finẽ. vt habz phs
in ethicis. medicus enĩ non cõsi
liat si inducat sanitatẽ sed de me
dijs quibus inducet. Itẽz cõsiliuz
non est de necessarijs sed de con
tingentijs. nullus enĩ cõsiliatur
si sol oziatur vel non. Prudẽtia

ergo debet poni in brutis circa ea
q̄ possunt aliter 7 alr agere. s. ea
que habent instindu naturalĩ non
sunt cõtingẽtia hoc mō. qz cõsequũ
tur totam speciẽ. 7 illa ita necessa
rio cõsequũtur ita q̄ ad illa magis
necessitant 7 agunt q̄ agunt. ergo
respectu taliũ nõ est prudẽtia.

Notadum insup q̄ collatio est
duplex. quedã enĩ pprie discursi
ua quãdo ex magis noto p̄cedit
ad minus notũ. 7 sic cõferre requi
rit nẽcio rõẽz. 7 ideo est tãtuz i ho
mie. Alia est large sumpta prout
aliquid mẽoria vni⁹ facit hoc 7 ñ
aliud. 7 ita nõ requirit nẽcio rõẽz
ideo in brutis que cõferẽda futuz
ad p̄terita ex mẽoria prouidẽt de
futuris.

Consequẽter Aristotiles
ponit diuersos gradus
humãe cõditiõis dicens
q̄ primo ex multis mẽoriaz in no
bis causat exp̄imẽtuz. 7 ex multis
exp̄imẽtis generat ars. 7 in hoc ẽ
quedãz cõueniẽtia artis 7 exp̄imẽ
ti. qz sicut ex multis mẽoriaz gene
rat exp̄imẽtuz ita ex mltis experi
mẽtis generat ars siue vnũuersalis
acceptio de oibus silibus. differẽt
tamẽ qz exp̄imẽtuz tãtuz versatur
circa singularia. ars at circa v̄lia
Quod consequẽter p̄ exempla ex
ponit. cuz enĩ hõ accipit in sua co

gnitõẽ q̄ hec medicina cõfert soz
ti 7 platonĩ tali infirmitate labo
rãtib⁹ 7 alijs hoc ad exp̄imẽtuz
p̄tinet. sed cũ aliqs accipit ex hoc
q̄ cõfert oibus laborãtib⁹ in ta
li spẽ egritudinis fm tales cõplex
ionẽ illud iãz ad artẽ p̄tinet.

Pro quo notãduz q̄ lz ex mltis
no nẽcio inferat vnũuersalis ta
mẽ p̄babilr potest inferri cuz hac
ppositõẽ natura agit vt in plũbus
nisi impediãt.

Notãduz insup q̄ duplex ẽ co
gnitõ. quedãz enĩ habita est p̄ inẽ
tionẽ. alia vero p̄ doctõrinã. Pro
enĩ sciẽtie fuerãt inuẽte 7 deinde a
magistris p̄ doctõrinã discipul tra
dite. 7 sunt isti modi sciẽdi similes
sanatoĩ. qñqz enĩ natura ẽ potẽs
ita q̄ sine adiutorio extrinseco in
ducit sanitatẽ. qñqz enĩ pp̄ sui d̄
bilitatẽ indiget adiutorio extrinse
co 7 de se nõ sufficit vt p̄t ad sen
sus. 7 tũc illud extrinsecũ est tanq̄
instrumẽtuz. ipsa enĩ natura ẽ p̄n
cipaliter sanans. Sitr in p̄posito
in quibusdã homibus naturale lu
men intellect⁹ est ita potẽs q̄ ex se
sufficit vt applicet p̄ncipia ad cõ
clusiões. 7 tũc dicit generari scien
tia p̄ inuẽtoẽz. Qñqz autẽ ex se nõ
potest 7 tunc iuuat ex quibusdã sig
nis sensibilib⁹ p̄positis sibi a do
ctõre per que docens exp̄imit ap
B

plicatōz pncipioz ad cōclōs. 7 tūc
intellcūs addiscētis v̄tute pprii lu
mis cōclōs assentit quā vidz ēe de
mōstratas ex pncipijs ita q̄ ista si
gna se hnt sic infirm. s3 lumē intel
cūs sic pncipale agēs inducēs sci
entia 7 tūc scia dē acquiri per do
ctrinas. Notandū insup q̄ oīs
nra cognitio siue p̄treat ad sensiti
uā interiorē siue 7 mēoratiuā i. si
ne ad sensituias oritur a sensu. De
sensitiua interiori p3 vt declaratur
est in libro de anima de intellectuā 7
habita p̄ iuentōez. de habita etiaz
p̄ doctrinā p3. qz ut ē in li° de aia
declaratū. nccē ē intelligētes fantas
mata spectari. dicit ēr **Abf** primo
posteriorz q̄ deficere sensu d̄ficit
in nobis scia de isto s̄su. vñ si cec
nat° doceret de colorib° nūq̄ ba
berz hituz sciētificū de eis s3 tātū
hituz fidei vel credulitatis inq̄tū
pōt credere docētī q̄ color ē tle ēf
Notādū insup q̄ oīs notā itel
lectia vel ē pncipioz vel cōclōnū
7 utroqz mō duplex. qz vel ē cōple
xa notā puta d̄ t̄nis pncipij v̄l cō
clōis. vel cōplexa de cōclōe h° vel
istā. q̄tuz ad cōgnitōz t̄miorz nō ē
cōgnitio exp̄imētalis. q̄. s. ē frequēs
acceptio s̄p̄ibilitū nccia. s3 bñ est ne
cessario aliq̄ app̄hēsiōe s̄p̄ibilit. qz
sine ista nō p̄nt t̄mi ab intellectu cō
cipi. vt p3 ex p̄cedētib°. n̄bil ē i in

tellcū nisi p̄t° fuerit s̄b sensu aliq̄
mō. qz vel p se vt color vel p suas
ptes vt mons aure° vel in suo re
misso ut albedo intensa. vel in suo
sill vt anti p̄s. vel i suo effectū vt
de° vel quouis mō q̄tuz ad cōgnē
tōz cōplexam pncipij vel cōclōis iu
uat cōgnō exp̄imētāl vt citi° assētē
at ip̄ affirmatis q̄ si p s̄b° cogno
scat cōnexio ext̄iorū in singularib°
negatis n̄ si cōgnoscat separō ext̄e
mōz. qz ei s̄sus vidz frequēt hāc
totalitatē uel mioritatē cōiūgi ex s̄
intellcūs citius assentit in pncipio
oē totū ē ma° sua pte. noticia iḡ
exp̄imētāl ē coadiuuas ad noticē
az cōplexā pncipioz 7 cōclōionuz
App̄hēsiō vō aliq̄ s̄p̄ibit est nccia
ad cōgnitōz t̄miorz 7 hoc mō exp̄i
mētis generat ars. nulla tamē no
ticia exp̄imentalis nec sensitua est
nccia simplr ad cōgnitōz cōplexā
pncipioz vel cōclōionū. pbat qz
ipse intellcūs cōceptis termis pōt
v̄tute ppria ip̄os cōponere vel di
uidere ita q̄ cōceptus tales cōplexi
si sint primoz pncipioz esse cog
noscent vō lūie naturali intellcū
quia pncipia cognoscim° in quā
tuz terminos cognoscim° p̄tio po
steriorū. cōclōiones autēz tuz vir
ualiter cōtineāt in pncipijs p̄nt
licē ex illis. nō ē ergo simplr nccia
cōgnitio exp̄imētāl nec p̄ficiua ad

ad cōgnitōz cōplexāz pncipiozū
vel cōclōionū. s3 enī nūq̄ p̄ aliq̄
sensuz videat bec cōiūctio vel se
patio i re si t̄m ex s̄p̄ibilib° app̄hē
dant t̄mini 7 intellcūs cōponat vel
diuidat ille assentiat propria vir
tute immo vbi sensus p̄cipit con
iūctōez terminoz simpliciu3 in re
aduc certū app̄hēdit p̄ncipi° cōple
xo p lumē nāle itellcūs q̄ pp aliq̄
s̄sus app̄hēsiōz. si ei ēēt in app̄hen
siōe s̄sus error adhuc intellcūs cir
ca illd p̄t° nō erraret q̄tuz ad v̄i
tates cōponis s3 iudicāz ēt s̄sus er
rare circa h. nō obstāte q̄ a sensu
errate accipet noticiā simpliciu3.
vñ videm° q̄ vbi s̄sus p̄cipit ba
culū positū in aq̄ fragil intellcūs
iudicat sensuz errare. qz nulluz du
rū fragil ad tactū moll. bec matia
f̄dat diffusū a doctore s̄btili in h
p̄tio. Deīn cōpat artē ad exp̄imē
tū p modū p̄minētie dicēs q̄ q̄tū
ad actōez exp̄iētia nō v̄r ab arte
differre. q̄tū ei ad actū tollit d̄ria
q̄ erat iter exp̄imētū 7 artes p v̄le
7 singulare. qz sic exp̄imētū circa
singularia opat ita 7 ars. vñ 7 p̄di
da d̄ria erat tātū in cognoscēdo.
Dicit t̄m **Aristo.** q̄ quis in mō opā
di ars 7 exp̄imētū nō differat qa
utraqz circa singularia opat d̄rnt
t̄m in efficacia opādi. naz exp̄ti nō
artifices certū opant artificib° in

exp̄tis. c° cāz reddat qz actus 7 ge
neratōs sunt circa singularia. v̄lia
ei nō generāt nec mouēt nisi pacē
dēs inq̄tū bec singularib° cōpetūt
bō ei generat illo hoie generato.
vñ medic° nō sanat hoiez nisi pac
cidēs s3 p̄se sanat platōem aut sor
tē aut aliq̄ue hoiez singularit d̄ctū
cui accidit ēe hoiez inq̄tuz ē cura
tus. **Pro** quo notādūz q̄ q̄uis
esse hōi p se cōueniat sorti t̄m curs
to vel medicato p accūs cōuenit.
hoc enī ē p̄se si est hō. qz si sortes
diffiniret hō poneret in ei° diffini
tiōe. s3 hoc ē accūs curat° vel me
dicat° vel sanat° ē hō. dicit iḡ **ari
sto.** cū ars sit v̄liuz exp̄iētia singu
lariū si qz h3 rēs artis sine exp̄iē
erit q̄dez p̄fect° i hoc q̄ v̄le cogno
scit. s3 qz ignorat singulare 7 sic ex
piētia curat m̄ltoties in curā pec
cabit. **Pro** quo notādūz s3 **sco.**
i hoc p̄tio artifex ex se solū ē p̄fēs
qz hituz p̄fectū in v̄li quē h̄re pōt
n̄ applicā ad p̄t̄clare. possi° ē iḡ
artificē ēē p̄fectū 7 t̄m n̄ p se cogno
scere singulare circa qd ē opatio.
Exp̄tū at impossū ē ēē p̄fectū nisi
cognoscat p̄se singulare. qz cōgnitō
exp̄imētalis p̄se ē ip̄i° singularis.
Artifex igitur ex hoc q̄ est artifex
non oportet quod cognoscat ita
operabile sicut expertus ex hoc
quod est expertus. **Bz**

Nā ex hoc nō sequitur quin ita sit
possibile artificē p se r pte cog
noscere singulare sicut exptus si ap
plicet cognitōz vřfates quā hz ad
suū singulare. Notādū ē q̄ circa
singulare circa qd̄ ē opatio mltā in
sunt pter naturā cois q̄ multa di
uersificat actōz. nā alr oz agere cir
ca hunc infirmū in hoc loco r pte
bac q̄ circa aliū infirmū eadē ifir
mitate laborātes i alio loco r alio
tpe. ista āt ānēta cognoscit exptus
ex multa cognitōe singulariū q̄ non
oz artificē ut artifex est. quia ly d̄
singulari pōt p se cognoscere pp̄
qd̄ si applicet nō tñ cognoscer ānē
ta p hituz artis. iō exptus certus
opaf. Itē ē ex hoc qz exptus ex
frequentibz agere hz hitū in potē
motia qua exequit opatiōz. vt cy
tharedus exptus hz quēdaz hitū
in manu quē nō hz inexptus. r qz
iste hitus multū facit ad expedite
agēduz iō exptus hñs talē habitū
certū opatur. Cōsequēter com
pat exptus ad artē q̄tū ad co
gnitōz oñdēdo peminētia artis r
scie dicēl. illi qui sciūt cāz r ppter
qd̄ sunt sapiētiores r sciētiores ill
qui ignorat cāz. s. soluz sciūt quia
Expti āt sciūt qz s. nesciūt pp̄ qd̄
artifices āt sciūt cāz r qz r sciūt p
pter quid r nō solū quia igit sapi
entiores sunt exptis. Item ad

hoc arguit sic. Signū sciētis ē pos
se docere. artifices autē docer pos
sūt. qz cās cognoscūt. expti autē nō
cū cās ignorat. et si ea q̄ expimen
to cognoscūt alijs tradēt. n̄ r̄cipiū
tur p mōz scie s. opiniois. Cū p̄
qz artifices sūt magis sapientes et
sciētes exptis. Ad euidētā autē
h̄ qz d̄ qz ad r generatiōes sunt
circa siglaria notādū qz h̄ itelligi
d̄ actu trāsēute c̄mōi ē edificare.
ū de imanēte sic ē itelligē. Actus
eiz itelligēdi ē maxie circa vniuer
sale de hac distiōe ad d̄ctū est
tercio illicoz. Notādū tamē
qz actio trāsies ē que trāsit i exte
riōzē materiā. s. patiētis que. s. est
subiectie in agēte. sic calefactio p
cedēs ab igne trāsit i extiōzē māz
videlicet lignorum que calefiunt
r ponit calozē in ipsis lignis r trās
mutat ligna in eo qz comburātur.
actio autē imanēs est q̄ non mutat
illud circa quod agit. cuiusmodi
est itelligere videre sentire. quia
dicit D̄hus qz ppter nostrū nega
re vel affirmare nihil mutat in re

Notandū insup qz licet poten
tie distinguātur idest notificentur
p actus r actus p obiecta. non tñ
ex distiōe nūerali actū r obie
ctoz sequitur nūeralis potētie disti
ctio. qz nō ex quacūqz vnitāte vř
distiōe obiecti vel ad sequit vni

tas vel diuersitas potentie. sed ex
vnitāte vel diuersitate fm gen̄.

7 met
9
Ira p̄dca pōt dubitari
an singularitas sit rō for
mal obiecta s̄lus. D̄ro
euidētia fm scot. in. vii. h̄. sic
deklarabit oz dare p̄ter vnitates
vřis in actu aliquā vnitāte realem
miorē vnitāte reali q̄ ē p̄oz ex na
tura rei vnitāte vřis i actu a qua
mouet itelled̄ ad causandū ali
qd̄ cōe ab hoc singulari. r ab illa
eiusdē sp̄ei magis q̄ diuersarum
sp̄ez aliter vře pōit f̄ctio. Et pro
bo ē p nūc vna rōe. qz circūscrip
to omni itelled̄u hec albedo ma
gis cōuenit cū hac albedine q̄ cū
aliquo alterius sp̄ei vel generis.
Ista cōueniētia non ē de sc̄do vel
tercio modo relationū. vt patz in
tuētū huiusmōi modos q̄to meta
phice igit ē d̄ p̄io. r sic fūdat sup
vniū rōe. ergo ista vnitāte ē realis.
qz relatio realis non pōt fundari
super ens rōis tātuz. s. hec vnitāte
non est nūeralis igit est aliqua mi
nor. vnde dico qz illud vniū reale
p̄cedens actuz itelled̄us ē vniū in
multis q̄tū est de se. s. ē vniū p̄ter
multa vel de multis p itelled̄uz
abstrahētes r predicātes illud de
multis r tūc est actu vře r nō p̄r
qz abe d̄ctiōis requit ad vřale
ex p̄io posteriorz.

Sz cōtra illud vniū est aptum
natū predicari de plibus ergo est
actu vře. D̄retea illud vniū vel est
vře uel singulare qz nō ē dare me
diuz non est vniuersale p te igitur
est singulare. Respondeo ad
primū dico qz illud vniū est aptuz
natū predicari de pluribz aptitudi
ne remota s. aptū aptitudine. pp̄
qua p itelled̄ū. D̄retea aptitu
do nō suffic ad vře actu s. ē n̄c̄tia
est cā p̄ria. r ideo illud vniū actu
reale nō ē actu vře. Ad secūdū
dico fm Auic. quito metaphisice
sue qz equitas ē tātuz equitas nec
ē vniū uel plā. nec vře nec p̄cticare
s. abstrahit a quacūqz tali condi
ctōe. r iō ē mediū inf vřale i actu
r p̄cticare p abnegatiōz utriusqz.

Notādū autē qz Auic. nō ne
gat vnitāte simplr de q̄ditate cuz
ait. nec est vna nec plures s. negat
vnitāte nūeralē ad quā r mltiplici
tate sibi oppositā q̄ditas de se est
indifferēs r de se ad neutrū deter
minat nec ad vře nec singulare r ut
sic in se cōsiderata sine utroqz isto
rū ē obiectū sensus hz tñ vnitāte si
bi cōpetētes. nā de vniū ē vniū vni
tate sibi pp̄ria. hec ē vnitāte p̄ioz
vniuersali r minor vniuersitate
nūerali. singulare igit s̄b rōe singla
ritatis nō ē obiectū s̄lus s. obiectū
p se s̄bus ē aliqd̄ vniū reale p̄ius

vnitate vltis. 7 min^o vnū q̄ vnū
nūero ut iam pdixi. Ubi notā
duz in singlarari sunt duo noranda
siue cōsiderāda. s. ipsa singlaritas
7 ipsa natura subiecta singlarita
ti q̄ est de se indrns ad esse hoc. 7
ut sic indifferēs pcedit ipsaz singu
laritatē. 7 in illo pziōzi suo quo p
cedit h3 istā indifferētia 7 vnitate
realē mīōrez vnitate nūerali. Cuz
ergo singlarare sentit ipsa natura s̄
iecta singlaritati ē rō formal ob
iectiua s̄ totū singlarare sentiatur.
Et si queras quō se h3 ipsa singu
laritas ad obiectū exquo non est
formalis ratio obiecti. Dico q̄ se
h3 ad modū quo causa sine qua
non. sic intelligēdo q̄ singlaritas
siue pprietās indiuidualis nō est
ratio agendī. sed bene est cōditio
agentis. ipsa enī nō est ratio mo
dificādi 7 agendī in sensuz luc3 nō
siue singlaritate ut pt3 in sili. qz
color nō videt nisi sub quantitate
lic3quātitas nō sit formalis ratio
eius. hui^o tamē est ratio sine qua
non. Qz autēz quātitas non sit
formalis ratō obiectiua sensus p3
p Aristō. secūdo posterior dicitē
q̄ s̄sus est vltis sentire vō singula
ris. Itē singlaritas ut sic ē vnus
rōis in color 7 in sono. ergo singu
laritas nō est rō formalis obiecti.
pbatur oīa. qz p obiectiua ratōz

formalē ostēdunt potētie ēē distin
cte. igit si sic ea dez potētia esset re
spcū soni 7 coloris. S3 otra 2°
de aia singlarare dū sentit vltē duz
intellr. Cōfirmat qz alit idē s3 ea
dez rōez est obiectū s̄sus 7 intelle
ctus. qz si singlaritas nō sit ratio
obiecti sensus erit ipsa natura sub
iecta singlaritati s3 nata talē ob
iectū itellcūs quō ergo ponet d̄ria
s̄sus ad itellcū cū d̄rlaz potēti
az sint d̄rla obiecta. p̄terea cui^o ē
ad^o ei^o ē 7 potētia s̄m d̄m de
sōmno 7 vigilia. s3 sentire ē singla
ris 2° posterior ergo 7 sensus.

Rūdeo pziō ad istā auctorita
tē ibi de aia 7 similes dicēdū q̄
p eas intelligi q̄ rō singlaritatis
ē req̄sita ad actū s̄sus ut cā simplr
sine qua nō. ex hoc tū nō sequit q̄
erit rō formalis obiectiua. Ad cō
firmatōz de distictōe s̄sus 7 itellcū
p obiecta dicēdū q̄ si vltē actu po
nat obiectū itellcūs argumētū nē
hil cludit. qz obiectū s̄sus nō est
vntibile actu s3 est indrns ad vlti
tē 7 singlaritatem siue ponat q̄ ipa
nata siue q̄ditas sic indrns sit ob
iectū sensus 7 itellcūs sic argumē
tuz h̄ret apparētiam. Exemplum
sensus cōis 7 s̄sus pticularis quia
sensus cōis est potētia supior pōt
in se illud qd pōt inferior 7 hab3
obiectū cō. num^o. vñ pōt in se illō

in quod pōt visus 7 adhuc plus.
ut pat3 secūdo de aia. Sitr in po
tentis subordinatis alterius gene
ris. qz si potētia cognitiua est coior
appetitua hēbit obiectū cōmuniū
Si at sint cōlis ābitus ut in qd cū
qz pōt vna 7 reliq̄ pōt ābe hēbunt
idē obiectū 7 s̄b eadē rōe q̄tū ē ex
pte obiecti. sic se h̄nt ut credo intel
lcūs 7 volūtas. Ad pposituz intel
lectū 7 sensus s̄nt potētie s̄bordina
te eiusdē generis. qz ābe cognitiue
distinguit igit penes obiectū cōiul
7 min^o cōe. vñ in qd cūqz pōt s̄sus
7 itellcūs s3 nō ecouerfo. Eadem
igit natura indrns 7 nō actu vltis
pōt cognosci ab utraqz pō^a q̄di
tatis. igit s̄m q̄ ē obiectū s̄sus ita
7 itellcūs. s3 itellcūs cū sit poten
tia supior pōt in oēs q̄ditatem rei
sensibil 7 matial. s̄sus at nō i oēm
s3 in aliq̄ ut visus in q̄ditatē co
loris seu lucis. audit^o in q̄ditatez
soni 7 sic de alijs. Ad illud de
sōmno 7 vigilia cui^o ē ad^o ei^o est
7 potētia dico q̄ sic potētia sensi
tiua h3 p obiecto istā naturā idif
ferētēz ita 7 ad^o. qd pbat qz aliē
nō est idē obiectū potē^o 7 ad^o. tū
qz potētia s̄sitiua h̄ret obiectū s̄m
aliq̄ rōz s̄m quā est impossibi
le illā potētia p se illud obiectū co
gnoscere. oīs est euidenter falsum.

pbatio oīe. tuz qz sensus nihil ap
prehendit nisi p actū sentiēdi. tuz qz
sensus non pōt cognoscere simplr
 singlarare s̄b rōe singlaritatis ymo
nec itellcūs. ut d̄r. vii^o. hui^o. ergo
ipsa nata indrns ē obiectū potē^o 7
ad^o. sentire tū d̄r esse singlaris qz
s̄sus nō pōt h̄mōi obiectū apphen
dē nisi s̄b singlaritate. bec matia
diffusi^o r̄dat a doctore s̄ntili dis.
3^a scdi s̄niāz. vbi sic ait q̄ q̄ditas
vel natura s3 nunq̄ sit sine vltitate
vel singlaritate nō tū de se est ali
qd istoꝝ s3 ē pziōz natalis omib^o
istis. sic ē in re extra vbi natura ē
cū singlaritate nō ē ipsa natura s̄
se termiata ad singlaritatē sed est
pziōz natalis ista rōe cōtrabēte ip
saz ad singlaritatē istā. 7 vt sic nō
repugnat sibi esse sine ipso cōtrabē
te ita q̄ illi vnitati ex̄nti in hoc sin
glari nō repugnat de se cū quacū
qz vnitate singlaritatis potētiā
vel ponat s3 sibi repugnet vt facta
ppria isti singlarari p istā rōz cōtra
bentē. et si arguas q̄cqd est in vno
numero est vnus numero vt dicit
Boetius. ergo ipsa natura est vnū
nūero. Rūdeo pziō i aliq̄ sili māi
festioꝝ. quicquid est in vna spē est
vnus specie. color ita est in albedi
ne 7 est vnū spē igit nō h3 vnitate
minozē vnitate spēi nō sequit. naz

sicut aliqui potest dici aiatu denoiatiue ut corpus vel p se primo ut homo. qz subiectus includit pdicatu. ita dico q potetiale quod contrahit p actuale informat ab isto actuali. et p hoc informat ab ista unitate ante illas actualitate et ita est vna unitate ppria illius actualitatis. sed denoiatiue est sic vnus vt aut est de se vna nec p se nec prio neqz p parte eentiales. Color igit in albedine est vnus sps lz non de se nec p se lz denoiatiue tantu. differetia autem specifica est vna prio qz sibi prio repugnat diuidi i plura specie. albedo autem est vna specie per se sed no primo qz p aliqd intrinsecu sibi ut p ista differetiaz. Concedo igitur q quicqd est in vno numero est vnus numero vel prio vel per se vel denoiatiue. Primo ut illud p quod vnitas talis couenit huic coposito. per se ut hic lapis cuius illud qd est prio unu hac unitate est p se ps denoiatiue tantu. ut illud potetiale quod pficit isto actuali quod tatus denoiatiue respicit actualitatez huius et unitatez similiter etc.

Insequen

ter opat phus arte adiuua speculatiue ostendens qz ars speculatiua magis est sapia qz actiua

et hoc ideo qz est ppter ipsuz scit et no ppter aliud. Et quia Aristo usus fuit noie artis et scie indrater ne quis putz qz ista stricte sumpta sint illud penit in pre remittit ad sextu ethicoz ubi ista distinguunt.

Pro quo notandum est qz i sexto ethicoz ponuntur quicqz hitus intellectuales. scilicet sapia scia intellectus prudentia et ars. que sic distinguunt. intellectus enim sapia et scia sunt hitus speculatiui siue circa ptes anime speculatiua quam ibi scientificu anime appellat. Differunt tamen in hoc qz intellectus est hitus primorum principiorum demonstrationis. scia vero est conclusiois ex causis inferioribus. sapia vero considerat primas causas. vnde ibidem dicitur esse caput sciarum. prudentia vero et ars circa anime pte pdicam qz dicitur ratiocinatio de continetur operabilibus a nobis. et dicitur. nam prudentia dirigit in actibus que non trahuntur in exteriora materia. sed sunt pfectio agens. vnde dicitur ibi qz prudentia est recta ratio rebus agibilibus. ars vero dirigit in factibus que in materia trahuntur exteriora sicut edificare secare. vnde dicitur ars ratio factibilium. Deinde cum dicitur. aut gratia ostendit ex phisicis principale ppositum quod scilicet sapia sit circa causas. vnde dicitur qz hoc est gratia fecimus pdicam rationem. qz scia ista que denoiat sapia videtur esse circa primas causas. et primo principia. quod quidem patet ex phisicis.

Unusquisque. nam tanto sapientior est quanto magis accedit ad eam cognitionem que exprimitur est sapientior eo qui habet solum sensum sine exprimento et artifex est sapientior experito. et inter artes et scientias speculatiue sunt magis sapientie que actiue. Cum ergo vnus quisque tanto sit sapientior quanto magis accedit ad cause cognitionem ita scia que simpliciter est sapia erit maxime circa causas. Deinde ostendit phisicorum qz metaphisica est sapia ex hijs que homines communiter opinantur de sapiente que sunt sex. Prima. nam conditio sapientis est quod ipse est omnia scire. vt dicitur sic metaphisici est omnia scire. qz exponens Scotus dicit qz ad metaphisicam spectat considerari graditates omnium rerum si quidem in particulari. qz tunc omnes alie scientie supfluerent. sed in vltimo et primo ratione est et hoc est qz dicit phisicorum. vt dicitur. in quantum spectat ad ipsam in vltimo et primo ratione est. secundum hoc exponit illud qz habet sexto huius qz nulla alia scientia tractat de quod quidem est. supple in compositum nisi methica. Et si arguas qz eadem est scia totum et ptes. ergo ad eadem spectabit considerari graditates in compositum et in particulari. Rpondeo qz verum est quantum ad p se passiones totum. Eadem. nam est scia etiam in libris etis. vt homo et rose etc. quantum ad p se passiones etis dicitur de ipso. non autem quantum ad passiones proprias inferiorum. Secunda conditio sa

pietis est qz ei est cognoscere difficultia que. scilicet si sunt leuia coiter hominibus ad sciendum. talia habet considerare metaphisice. habet. nam considerare causas maxime viles que sunt difficiles ad cognoscendum cum sint remotissime a sensu a quo omnis nostra cognitio sunt incipit. Tercia conditio sapientis est qz de istis que scit habet certitudines plus quam alij communititer habent sic metaphisica est scientia certissima. quod Aristo. qz quanto magis aliquid scientie sunt priora naturaliter tanto sunt certiores. quod ex hoc patet qz iste scientie que eliciuntur ex additione ad alias sunt minus certe alijs que in sua consideratione pauciora exponere habent. sicut arismetica est certior geometria. nam ea que sunt in geometria sunt ex additione ad ea que sunt in arismetica quod intelligere valemus si consideremus ea que vtraque scientia considerat. vt primum principium. scilicet vnitatez et punctus. vtrique. nam est indiuisibile. punctus tamen addit super vnitatez situm seu positum in continuo. sic scie partem clares sunt posteriora metaphisica et eaz sibi aliquid addit ad ipsas ut patet de subiecto phisice vel mathematice. igitur tanto magis scientia est certior quanto ad sui scibilis consideratoz pauciora actu consideranda regradunt. vnde scie operabiles sunt incerte. qz omnes que considerent multas singularium operabilium circumstantias. sequitur qz scia metha

phifice sit certissima. Quarta con-
ditio sapiētis est q̄ possit assigna-
re causas cuiuslibet quesiti. 7 p̄ hoc
docet sicut metaphisic⁹ cōsiderat
primas causas oim̄ causarū. Qui
ta cōditio est q̄ scientia que est sa-
piētia est magis volita p̄pter ip̄s
scire 7 nō p̄pter aliud huiusmodi
est metaphisica. quod p̄bat quia
metaphisica est maxie sciētia igit̄
est maxime volita p̄pter scire. an̄s
probat. qz est de maxie scibilibus
s. de p̄mis causis 7 p̄cipijs p̄ q̄s
aliqua cognoscūt. 7 illas vō p̄bat
qz qui scias p̄pter scire desiderat
maxias sciētias maxie desiderat
iuxta illā regulā topicā. sic simplr
ad simplr magis ad magis 7 ma-
ximū ad maximū. Sexta cōditio
sapiētis est qz nō decet eū ordiari
ab alio s̄ pot̄ ipsuz alios ordiari.
qd̄ ptz ex hoc q̄ architectozes
id est p̄cipales artifices qui sapi-
entes dicunt nō ordiāt ab alijs.
sed ipse scie famulātes ordiāt in
finē sup̄ioris artis. sicut nauifactor
in usuz ipsius navis. Subernator
eniz qui utit̄ navi iā facta archite-
ctor est respectu navis factiui. sicut
ars cōstris ordiāt in fines milita-
ris. sic oēs scie ordiāt i metaphi-

cas. quod p̄bat ex hoc. qz euz p̄t
cularis cōlibet finis sit bonū p̄ca-
lare illud qd̄ ē finis oim̄ in toto ē
optimū in tota natura. s. ipse de⁹
ad quē oia ordiāt que p̄tinet ad
cōsideratōz p̄dicte. p̄z ergo q̄ meta-
phisica ē sapia 7 p̄cipalissia iū
oēs alias scias.

Cōsequēter oñdit D̄bus q̄lis
sit metaphisica. 7 p̄rio dicit q̄ non
est practica s̄ speculatiua cū nō sit
p̄pter opari s̄ p̄pter scire. qd̄ oñ
dit ex hoc q̄ phi fuerunt moti ad
philosophandū 7 inquirenduz sa-
piētiaz p̄pter admiratōnez. ex ad-
miratōe autē p̄uenit omnis scien-
tia vel inquisitio. Ipsi eniz viden-
tes aliquos effectus at eclipsim lu-
ne 7 motū solis &c. 7 ignorantēs ip-
sorum causas fuerūt moti ad ipsas
ingrēdas p̄pter fugaz ignorātie
7 sic p̄pter scire. hoc p̄bat etiā ex
signo. qz habitis omnibus necessa-
rijs ad vite necessitates hec ques-
ta est. 7 sic nō p̄pter aliud sed p̄-
ter seipsas. Secūdo ostēdit q̄
ista sciētia est honoratissima cum
sit diuina. de⁹ autē est honorabi-
lior omnib⁹ rebus. Qd̄ at sit di-
uina ostēdit. tum qz est de deo

1. met
12
tuz sit de primis causis. tuz qz so-
lus deus h̄z eā fm̄ p̄fectā cognitōz
licet autē ei⁹ cognitio nō possit p̄se-
de haberi ab hoie illud tamē mo-
dicū quod de ea habet p̄stātū est
oibus que p̄ alias scias cognoscūt
Ex istis patz q̄ cū metaphisica sit
sciētia speculatiua 7 sit nobilissia
sequit̄ q̄ omni sciētia practica est
aliqua speculatiua nobilior. qd̄ q̄
dez veruz est de sciētis hūanitus
adinuētis. qz n̄ra vera theologia
est nobilior ista que tū est practica
cū dirigit in dilectōz dei ut diffu-
se tractat Scot⁹ in prologo primi
suaz. Et si arguas q̄ practice hu-
māitus adinuenite sunt nobiliores
metaphisica. qz cui⁹ finis est nobi-
lior ipsa sciētia est nobilior. s̄ finis
practice ut moralis phie ē bonuz
esse. finis vero speculatiue est scire
primū est melius 7 hoc p̄z 7 sic no-
bilius igit̄ &c. Ad hoc r̄ndz idē
doctoz i hoc primo metaphisice q̄
bonū simplr nō est finis practice.
de qua Aristo. loquit̄ s̄ bonū ope-
ris. nobilius at̄ est bonū speculati-
uū q̄ bonū opis. scia at̄ practica ē
vt boni sim⁹ nō simplr sed fm̄ vir-
tutes. 7 illud nō est bonū simplicit̄
qz fm̄ D̄m ordiāt ad mai⁹ bo-
nū nostrū. s. ut speculemur sbas se

patas 7 getemur in speculatiōe il-
larū. illa autē speculatio ē summū
bonū n̄m qz est felicitas fm̄ phm
x⁹. ethicozuz.

Sequitur questio.

Uta tamē predicta po-
test dubitari an metaphi-
sica sit practica vel spe-
culatiua. Et arguitur q̄
practica. quia omnis scientia que
ordinat̄ ad bonū moris est p̄tica
s̄ metaphisica ē huiusmodi. quia
ordinatur immediate ad felicitatem
que est summuz bonuz nostrū
igitur est vere practica.

Preterea metaphisica est com-
munis ad practicas 7 speculatiuas
quia vniuersalis respectu omnium
ergo nec practica nec speculatiua.
quia abstrahit ab utraque.

Contra est Philosophus in
littera.

Respondeo in ista questione
presuppono vnuz quod ab omni-
bus generaliter est concessum scilicet
q̄ h̄t̄ p̄tic⁹ seu scia practica
aliquo modo extendit̄ ad practiz.

sicut et ipse intellectus. iuxta illud ter-
cij de aia. Intellectus extensioe sit
practicus. hoc supposito sic. pceda
prio fm doctores ibriles in plogo
pmi sniaz describaz qd sit praxis
ad qua extēdit scia practica. fo q
liter scia pdica extēdit ad praxiz
tercio ex dictis dica ad questioez.

Quatus ad pmu praxiz q scia
di pdica est ad alterius potētie
q intellectus. 7 hoc arguit qz stado
pctē in actib intellectus nō ē exten-
sio intellectus. qz extēdere ē extra se
tendere. sic at intellectus nō se exten-
dit. nec valet dicere q sufficiat ad
praxiz. qz vñ ad intellectus exten-
dit dirigēdo aliū. qz tūc primū in
specularis est practica cū extēdat
ad hitū cōtionū. s; qd absurdū.
Ex his cōcludo correlariū q logi-
ca nō est pdica. S; cōtra illud cor-
relariū arguit Auic. multis roib
qrū vna ē tūc. habitus cui finis
pprius non est actus. pprius est
habitus practicus logica est huius
modi. ergo. minor ptz qz ordinat
ad alias sciētias. Preterea habi-
tus qui diuidit in utentē 7 docen-
tem est practicus. loyca est huius
mōi ergo ic.

Itē arguit sic loyca docz nos
arguere ergo est practica. añs est
notuz. pbat pna. qz argumētatio
vocalis est actus a vocali impat

Itē rōes 7 alie quas idēz Auic.
facit pcedūt ab insufficienti. Ad
primaz maior est vera si hēat p si
ne actuz alteri generis a specula-
tōe ita qz erit directius vere pra-
xis que si sit actus alterius poten-
tie q intellectus ut intellectus vl vo-
luntatis vel aliarū potētiarū execu-
tiuarū. 7 p hoc pnt solui oēs rōes
Auic. 7 sic minor est falsa.

Ad secūduz reducūt cōtra ipm
quia assumpta maiore addo mio-
rem sic. sed metaphica diuidit in
utentē 7 docentē ergo metaphica
est practica. cōsequēs est falluz er-
go maior. qz minor etiaz concedit
ab ipso. Et pbat. qz oēs alie sci-
entie utūt metaphica spēaliter
qz ad pncipia cōia que sunt di-
gnitates quas accipiūt oēs alie sci-
entie a mathematica fm Philoso-
phū quarto huius. Secūda
dictio est ista qz praxiz nāliter est
posterior intellectōe. patet qz secū-
duz Augustinū nihil volitū nisi p
cognitū. actus igit volūtatis ē po-
sterior intellectōe seu actu intelle-
ctus. patet etiaz quia actus nō ha-
bentes ordinē ad intellectū cōmōi
sunt ad vegetatini. aut ē nāliter
pcedētes intellectōez vt sunt actus
sensitini nō dicūtur praxez nec ad
eos sciētia practica vt sunt potes
intellectōe.

Sic adus potētie sensitine in qua
tu pcedūt actū intellectus non sunt
praxez. nec respctū istoz aduū. est
sciētia practica nisi p quāto ē mo-
deratiua istoz aduū 7 isti ad se
quūtū intellectōez moderatē vt
p ipsaz moderātur. Ex duab cō-
ditiōibz praxiz sequit correlari-
uz qz praxiz ad qua extēditur ha-
bitus practicus non est nisi ad vo-
luntatis elicitus vel impatus. qz
nullus ali est posterior naturalit
intellectōe. Licz at volūtas impet
intellectū vt intelligat tū ille actus
intelligēdi nō est praxiz cū non sit
alteri potētie ab intellectu.

Notādū qz praxiz grece idēz
est q opatio latie. Notādū insup
q duplex ē actus volūtatis. s. pri-
mus vt volitio. vel actus elicitus
vel pduct qd idē est. 7 scdarius
vt ad impatus. Tercia cōditiō
ē qz praxiz sit actus natus confor-
miter elici intellectōi recte ad hoc
ut sit rectus. Ad hoc enī q opatio
sit recta o; q cōformet dictami re-
de rōis. Exēplū recta ratio dicit
q danda est elemosina de pprio
paup ppter deū 7 pietatē. Si at
quis dederit elemosinā paup de
bono aliēo aut ppter inanē gliaz
talis opatio non erit recta. qz non
cōformabit recte ratōi. Jam pbo
qz praxiz sit actus natus cōformit

elici ratōi recte ex sexto ethicorū
vbi dicit q electio rāa necessario
p suppoit rōez rectaz. 7 si hoc ē ve-
rus de electōe que est actus elicitus
voluntatis pari rōe erit verus de
actu volūtatis impato. ad hoc igit
tur qz actus sit rectus oportz qz cō-
formiter eliciat ratōi recte. Ex du-
abus vltimis cōditiōibz praxiz
sequit qz actus impatus a volūta-
te non est praxiz primo sed quasi
p accidēs. quod patet ex hoc qz nō
primo posterior intellectōe. nec pri-
mo est natus elici cōformiter rōi
recte. o; ergo sequitur aliū actū esse
primo praxim. Itē at est ad eli-
citus volūtatis qui est volitio. qz
p volitōez bz dictas cōditiōes ac-
tus impatus 7 ipsa non est p aliū
talis. hec enī est ratio ei q est pri-
mo inesse primo posterior capto
de vniuersali. Tunc vltra quando
aliquid est p ius tale cōiunctū cū
ali posteriori adhuc erit tale si
posset ab isto separari. ergo si actus
volūtatis potest separari ab actu al-
terius potentie erit etiam ab ipso
separatus. separatur autē circa qd
cunq obiectū circa quod pot esse
actus volūtatis 7 non actus alte-
rius potentie inferioris cuiusmōd
sunt omnia imaterialia. ergo circa
omne tale solus actus volūtatis
elicitus est praxiz prio. Quarta

conditio est q̄ p̄axis ē actus qui potest recte ⁊ non recte elici. ⁊ hoc significat euz dicitur ad hoc q̄ sit rectus. naz si non p̄t recte ⁊ nō recte elici frustra poneret resp̄cū ei⁹ sciētia p̄actica directiua. non enī indigeret directiua.

Quantū ad secūduz articuluꝝ dico q̄ ista extensio sciētie p̄actice ad p̄axim vt regule ad regula tuꝝ cōsistit in duplici resp̄ctu vel relatōe aptitudinali cōformitatis ⁊ prioritatis naturalis. De prioritate patet p̄ illud sexti ethicorū. Electio recta necessario p̄supponit ratioꝝ rectā. nō autē eā necessario requireret nisi esset prior. De cōformitate habet idēz q̄ veritas cōsideratōis p̄actice est cōfesse idēz cōformiter se habēs appetituꝝ rēo Dico autē aptitudinali q̄ neutra relatio requirit actualiter quia q̄ p̄axis actualiter accipiat consideratōez cui sit cōformis. hoc omni no accidit cōsideratōi. Nam si ab actuali extēsiōe diceret p̄actica nulla sciētia esset necessario p̄actica. sed ipsa q̄nq̄z esset p̄actica q̄nq̄z speculatiua quod est impossibile. sufficit ergo duplex extēsiō aptitudinalis. Ex his cōcludit correalarius q̄ nulla sciētia est vere p̄actica nisi sit directiua vere p̄axis modo p̄posito.

Quantū ad terciū argumētū dico q̄ metaphisica est sciētia speculatiua non p̄actica. quod patet Tum ex auctoritate Aristo. tū q̄ cognitio entis inquātūz ens nō dīrigit in aliquā vere p̄axim.

Ad argumēta ad p̄imū data mathematicū. ad miōrez dico fm̄ opinioꝝ Aristo. q̄ felicitas cōsistit in speculatiōe que non est p̄axis. vt p̄ in p̄io articulo. ⁊ iō l̄z metaphisica ordinat ad felicitatem ex hoc tamē nō sequit q̄ sit p̄actica. q̄ ex hoc nō extēditur ad p̄axim Si dicat etiaz q̄ metaphisica ordinatur ad amorē ultimi finis dico q̄ non ordinat ad aliquēz amorē qui sit actus elicitus voluntatis maxime fm̄ Dhm̄ qui non ponit aliquā sciētiā esse cōformē p̄axi voluntatis circa finēz. q̄ non potest voluntatē circa finem habere p̄axim. sed quasi quādāz simplicem motionē amoris naturalis qui se per est rectus ⁊ p̄ cōsequēs non est p̄axis. q̄re metaphisica que ad tales amorē ordinat non p̄pter hoc est p̄actica.

Ad secūduz dicēduz q̄ licet metaphisica sit cōmunis omni sciētie ratōe obiecti. q̄ ens est cōmune oīenti. tamen p̄modus cōsiderādi nō est cōis s̄z p̄p̄ri⁹. s̄. speculatiu⁹ nec in modo cōsiderādi abstrahit ab

utraq̄z. sed soluz quātūz ad subiectūz. Ad terciū dico q̄ argumētatio vocalis non est vere p̄axis q̄ ordinat ad scire. vnde logica nō docet arguere vocaliter vt ibi si sciamus sed ut sciamus. argumētatio etiā vocalis ordinat ad metales que est opus intellēctus. quare vero metaphisica est causarum speculatrix. ⁊ quare ē vnuzq̄q̄z scire arbitramur cū causas ei⁹ cognoscimus. ideo p̄bus cōter f̄ctat de causis ponēdo varias opinioꝝ antiquorū de quibus sufficiat que dicta sunt primo philicorū.

Contra quas opinioꝝ arguēt lōga esset ⁊ inutilis disputatō vel le ipsoꝝ errozes singulos aperire cū modicū iuuēt pro theologia.

Ad euidētā at b⁹ qd̄ dictū est de logica docēte ⁊ vtēte. Notādū q̄ logica docēs dīr̄ inq̄tū cōsiderat de ente rōis sine secūdis intētionibus institūēs modūz quō p̄ eas p̄cedi possit ad cōclūsiōes in singulis sciētijs ostēdendas. vtens vō dicit fm̄ q̄ modo adinūeto vtitur ad cōclūdēduz aliquid in singulis sciētijs zē.

Incipit liber secūduz metaphisice.

d **V**eritate
autēz theorica. Postq̄

ibus improbauit opinioꝝ anti quorū de p̄imis p̄ncipijs hic accedit ad determinādūz veritatem Aliter autē se habet cōsideratio p̄ me p̄bie circa veritatē ⁊ aliarū p̄ticulariū sciētiarū. nam vnaquaq̄z p̄ticularis sciētia cōsiderat quādā p̄ticularē veritatē circa determinatūz genus entis. vt sunt geometria circa magnitudinēz. arismetria circa nūeros. s̄z Dbia p̄ cōsiderat veritatē v̄lez entis. ⁊ ideo ad hāc p̄tinet cōsiderare quō se hēat ad v̄itatē cognoscēdaꝝ. Diuidit ergo ps̄ ista in duas p̄tes. in p̄ia p̄te dēfmiat ea q̄ p̄tinent ad cōsideratōz v̄lis v̄itatis. in fa incipit ingredi veritatem de p̄mis p̄ncipijs ⁊ oibus alijs ad q̄ se extendit b⁹ p̄bie cōsideratio. ⁊ hoc in octauo libro. Circa capim̄ p̄imuz v̄ndit quō se hēat hō ad cognitōz v̄itatis. ⁊ dicit p̄ q̄ cōsideratio v̄itatis quodāmo ē facilis ⁊ quodāmo difficilis. est ei facilis quo ad cōgnitōz priorū p̄ncipiorū. vñ dicit in foribus idēz in sanis q̄s delinqt. infiora ei dom⁹ difficile ē scir̄ ⁊ circa ea facile est hoiez decipi. s̄z circa ipsuz introitū dom⁹ q̄ omnibus patet ⁊ primo occurrit nullus decipitur. ita est in cōsideratione veritatis.

mas p que intrat in cognitō; alioz
nota sunt oibus. huiusmōi at sunt
prima pncipia vt d quolz dī esse
vel nō esse. Omne totū est maius
sua pte. oī totū equū est suis parti
bus 7 ecōuerso. Notanduz q
totū; aliqñ sumit cathegematice
7 est idēz qd habēs ptes. sicut the
greumatice idēz est qd quelibz pī
Circā vero cōclusiōes ad quas per
huiusmōi quasi p ianuā introitū cō
tingit multos et rare.

Circā quod nota sicut dicit hic
Scot^o. nos naturalr cognoscim^o
prima pncipia nō q eoz cognitō
insit nobis a natura. anima enim
nra a natura sua est nullā habens
cognitōz. sed est sicut tabula rasa
in qua nihil est depictū 3° de ania
Omnis etiam nra cognitō intel
ctiua ortū bz a sensu. 7 p cōis non
est in nobis a natura. sed cognitio
pnoz pncipioz est intellectiua ut
pater. vnde respctū pncipioz pōit
habitus qui dicit intellectūs ergo zc
maior declarat. primo enīz moue
tur sensus ab obiecto simplici non
cōplexo. 7 sensu moto mouet intē
lectūs. 7 intelligit simplicia qui est
actus pimus intellectūs. Deīn post
appbēsiōz simpliciu segtur secun
dus actus qui est cōponere simpli
cia ad inuicē. Post istā autē cōple
xiōez bz intellectūs ex lumine nāli

q assentiat illi veritati cōplexe sī
illud cōplexū sit primū pncipiū. 7
sic nra cognitio intellectiua ortum
bz a sensu. Nos ergo naturalr co
gnoscm^o pma pncipia quate^o ex
lumine naturali intellect^o sunt no
bis nota habita simplici noticia t
minoz. pncipia enim cognosci^o
in qru; sūtiōs cognoscim^o ex priō
posteriorū.

Notanduz et q pncipia sunt du
plicia. qdaz. n. sunt simplr prima
vt ipossibile est idem sū ēe 7 nō ēē
se. 7 omē totū est maius sua pte 7
huiusmōi. 7 circa istā impossibile
est errare sū Dhm qrtō b^o. alia
sunt pncipia que sic sūt pncipia
respctū aliquoz q tū pnt esse con
clusiōes respctū primoz pncipio
rū 7 talib^o pōt vn^o magis vel mi
nus assentire q alius. Et de istis
dicit Cōmētator tercio phisicorū
q aliqui ppter cōsuetudinēz nega
uerūt prima pncipia. 7 exempli
ficat de xpianis qui negauerūt il
lud pncipiū ex nihilo nihil fit. d
istis nō intelligit Dhus in pposito
Consequēter oīdit Dhus quō
cōsideratio veritatis sit difficilis.
7 dicit q forsan difficultas cogno
scēdi res puenit ex pte rez ipsaz
vel intellectūs nostri. tamē se deter
minādo dicit q nō ex pte rerū ip
sarū. sed ex parte nostra puenit

huiusmodi difficultas. qd probat
qz difficultas si esset ex pte reruz
sequeret q illa magis cognoscere
mus que sunt magis cognoscibilia
sū suā naturā que sunt maxime
in adu. s. entia immālia. quod nō
est falsuz cuz talia sint nobis igno
ra. vnde dicit q sicut se habēt oca
li nocticoracis siue noctue ad lumē
solis sic intellect^o noster ad ea que
sunt manifestissima nature. mani
festus est autēz q nō puenit ex de
fectu solis quin sit visibilis ab oca
lis noctue. sed ppter debilitatem
vantis visive ipsius que est in oca
lis ipsius noctue. nō autēz ex pte ip
sius obiecti. sic ex debilitate intel
lectus nostri difficile est nobis cog
noscere substantias sepatas.

Ad euidētiāz autē pdictoz sci
enduz q est vna opinio Cōmēta
toris q rerū quedā sunt matiales
quedā imatiales. Dicit ergo q ex
pte intellectūs nostri est difficultas
cognoscēdi substantias sepatas nō
autēz ex pte earū s; intellectiōe sub
stantiaz materialū seu formaruz
matialiū est difficultas rei. Cui^o
ratio sic assignat. qz vnūquodque
est cognoscibile sū q est magis i
actu. 7 q sbe imatiales sunt sim
plr in adu matiales vō non. id
circo immatiales nō habēt ex se
q difficulter cognoscatur. materi

ales autē ex se habēt difficultates
cognoscēdi.

Sed cōtra hoc quod dicit de
substantijs materialib^o arguit sic
si in rebus est difficultas cognoscē
di ex pte earū hoc erit compando
eas ad quēcunq; intellectū. cōis ē
falsuz sicut ptes respctū intellect^o di
nunt. ergo 7 anis. pbat cōis qz cuz
ipse res sunt eedez apud quēcunq;
intellectū compent. si ex pte earuz
sit difficultas hoc erit respctū cui^o
cunq; intellectūs. Diceduz aliter
sū Scotū q tota difficultas cog
noscēdi res est ex pte intellect^o no
stri vt ptes p Aristo. in pcedētibz
Et si queras quō vna res pfectius
cognoscit q alia. dico q difficul
tas nō est ex pte rei. sed pfectio co
gnitōis pōt itelligi duplr. vel sine
proporziōe vel simpliciter. primo
mō impfede intelliguntur res ma
teriales sicut imatiales. nam sū
pporziōz ita pfecte mouēt intellēm
res habētes modicū seu paruz de
entitate sicut res habētes multuz
Exemplū puus ignis sine propor
tōe virtutis sue ita pfecte cōburit
cōbustibile sicut magnus ignis. s;
secūdo mō eqz nō sunt cognoscibi
les oēs res. sicut magn^o ignis pfe
ctius cōburit q puus loquēdo sim
pliciter 7 ceteris paribus. Ratio
huius est. qz cognoscibilitas seqt

rem fm q̄ res est ens. qz sicut res se habz ad esse sic ad cognosci vt habet in hoc secūdo. concedo igit q̄ difficultas cognoscēdi siue quā tu3 ad imaterialia est ex pte intel ledū nostri materialia at̄ nō sunt eqz in actu sicut imālia ita simplr nō ita pfecte cognoscūtur. cognitio tā men que pōt haberi de eis eqz fa ciliter habet pportionalr sicut de imaterialib⁹. qz ita facit mouet intellectū materiale fm suā cogno scibilitatē sicut imateriale non tñ eqz intente simplr loquēdo. p hoc patet quid dicēdus sit ad rō3 Cō mētoris. Soluz eniz cōcludit q̄ impfectiora in entitate nō habent ita pfectā cognitōez simplr sicut pfectiora. Notādus autē q̄ non solū materialia eqz pfecte nunc cog noscūtur fm pportioez sue cogno scibilitatis sicut imaterialia ymo pfectius fm eundē doctozē subtile 3^a. dīl. primū sniaz. qz eniz imate rialia sunt remotiora a sensib⁹. iō minus pfecte sunt cognoscibilia p statu isto.

Alterius aliquis pōt dubitare an substantie imateriales possint in telligi fm suas qditates ab intel lectū viatoris. 7 arguit q̄ non per Dhm in lra. Sicut eniz ocul⁹ nō due ad lumē solis 2. sed primuz ē impossibile ergo 7 secūdus. Pre

terea plus distat intelligibile icrea tu3 ab intellectu creato q̄ intelli gibile creatus a sensu. sed intelligibi le creatū nō pōt apphendi a sensu ergo multo min⁹ intelligibile icre atuz ab intellectu creato. Preterea aia cōiuncta nihil intelligit nisi ab strahēdo a fantasmatis. sed sub stantie separe nō faciūt fantasma ta. nec pnt cognosci ex his que fa ciūt ergo 2. pbatio maioris quia fantasmata se habēt ad intellectū sicut sensibilia ad sensuz 3° d̄ aia. sicut ergo sensus non pōt sentire si ne sensibili sic nec intellect⁹ intelli gere nisi abstrahendo a fantasma tibus. mior h3 duas pres. pzia p batur sic. qz fantasma est mot⁹ fa ctus a sensu 2° de ania. sed substā tie separe non sunt sensibiles ergo nec fantasmabiles. secūda pars pro batur sic. tu3 quia effectus nō ade quans potentia cause nō ducit in cognitōez qdītatis cae. qz qdītās cause excedit effectū istū. s3 substā tie separe non cognoscūtur p ista que faciūt fantasmata in nobis co gnoscūtur p effectus huiusmodi q̄ s. nō adequat potētias sue cause. ergo 2. tu3 qz finiti ad infinitū nul la est proportio. ergo nec alicuius effectus sensibilis est pportio ad quiditatē diuinā. Preterea q dītās substantie materialis est ob

iectus intellectus pro statu isto vt dicitur est tercio de anima. ergo ni hil poterit intelligi a nobis quod nec est materialis quiditas nec co gnoscibile p tales quiditatē.

In oppositū arguit sic. de sub lecto demonstratōis oportet plup ponere quid est ex primo postero rus. sed de substātijs separe mul ta a philosophis d̄mōstrant sicut patet. xij. huius de prima intel ligitia scilicet q̄ sit sempiterna. 7 q̄ actu semp intelligat 7 sic d̄ alijs ergo quiditates substātiaruz sepa tarū philosophi cognouerūt.

Preterea Dhus decimo etbi corū probat q̄ felicitas hominis cō sistit in speculatōe felicitatis. 7 cō dudit in fine capituli q̄ sapiēs est utiqz felicissimus. 7 fm Philoso pbū sexto ethicoz. Sapiētia est circa altissimas causas. igit in spe culatōe altissimarū causarū consi stit felicitas hominis. ad felicitatē autem cum sit finis proprius ho minis non est impossibile homini pertingere vt dicitur in secūdo hu ius. Null⁹ conabitur ad terminū non futuruz peruenire.

Respondetur ad hanc ratiōez quod possibile est homini specula ri altissimas causas non tamen in

2 met

19
bac vita. Contra felicitas de qua loquitur Philosophus potest haberi in hac vita. Dicit enim sic. Quare erit utiqz felicitatis spectatio que daz. opus autē erit exteriori pro speritate 7 oportet corpus sanum esse 7 cibum 7 reliquuz famulatiō existere. sed certum est q̄ ista non habentur nisi in hac vita.

Preterea secundo huius argu it sic. Si cause essent infinite nihil contingeret scire. Ista consequen tia non valet nisi ad cognitionem cuiuslibet effectus oporteat cogno scere omnes causas. ergo si non cō tangit intelligere primam causam que est maxime causa cuiuslibet effectus nullum effectum continge ret cognoscere.

Respondetur quod de substā tijs separatis cognoscimus quia sunt vel inquantuz sunt causa om nīuz istorum inferioruz. non autē cognoscimus quid sunt.

Aliter dicit quod de ipsis co gnoscimus quid non sunt. quia scī licet non sunt aliquid istoruz infe riorum.

Contra primaz ratiōez arguit sic. impossibile est cognoscere compositionem aliquorum nisi co gnitis eorū terminis vel extremis

quia ut habet primo p[ro]p[ri]etas .
esse significat c[on]positio[n]es quas sine
extremis non est intelligere. Si er-
go cognoscam[us] causas esse et p[ro] c[on]-
sequens q[ue] d[icitu]r earu[m] inesse . sequit[ur]
de necessitate q[uo]d cognoscam[us] qui
d[icitu]r earu[m] . Contra secunda[m]
arguit sic . q[uo]d omni p[ro]p[ri]etate nega-
tiua est aliqua affirmatiua p[ri]or .
ergo si cognoscat de substantia se-
pata quid non est o[mn]i de ea p[ro]cogno-
scere quid est . a[n]s p[ri]o ex secundo
p[ro]p[ri]etas capitulo ultimo ubi dicit
p[ro]p[ri]etas q[uo]d ista p[ro]p[ri]etio bonu[m] non est
malu[m] non est vera nisi q[uo]d hec affir-
matiua p[ri]or est vera bonu[m] est bo-
nu[m] . Et q[ui]nto hui[us] dicit p[ro]p[ri]etas . notio[n]is
utiq[ue] e[st] d[icitu]r q[uo]d opposita negat[ur] .

Dicendum ergo est q[uo]d hui[us]m[od]i
substantie possunt intelligi s[ecundu]m suas
q[ue] d[icitu]r ab intellectu viatoris s[ecundu]m
modu[m] qui dicit[ur] . Pro quo no-
tadu[m] q[uo]d duplex est noticia . s[ci]l[icet] sensi-
tiua et intellectua . et utraq[ue] e[st] duplex
s[ci]l[icet] intuitiua et abstractiua . Cognitio
intuitiua est que respicit obiectu[m] ut
p[ri]us est . Ex[em]plu[m] de sensitua ut ocu-
lus videt colore[m] . ex[em]plu[m] de intel-
lectiua ut cognitio b[ea]toru[m] in patria
et ista cognitio visio[n]is est forsan no-
bis impossibilis p[ro] statu isto . Co-
gnitio at[er] abstractiua est que e[st] ob-
iecti p[re]sentis in sua specie generata
ab obiecto quod potest esse abs[en]-

in sua exist[en]tia . Ex[em]plu[m] de sen-
sitiua ut fantasma imaginat[ur] colo-
res visus . Ex[em]plu[m] de intellectua
ut cu[m] intelligo rem absente[m] .

Ad p[ro]p[ri]etate[m] ergo dico q[uo]d s[ub]-
stantie sepeate non cognoscuntur a no-
bis p[ro] statu isto cognitio[n]e intuiti-
ua ut patet . nec etia[m] abstr[act]iua
que sit per species in ipsis genitas
in ratio[n]e obiecti cu[m] species ipsaru[m]
non cadant sub sensu . bene tamen co-
gnoscuntur cognitio[n]e abstractiua p[er]
sp[eci]es creaturarum . Quod sic decla-
rat Scotus 3° . dis[putatio]n[is] p[ri]mi s[er]m[on]is
Illud quod pot[est] imprimere speci-
em minus vniuersalis potest etia[m]
causare specie[m] cuiuscunq[ue] v[er]ioris .
igit[ur] creature que imprimunt species
p[ro]p[ri]as intellectui possunt etia[m]
imprimere species n[on] antecedentiu[m]
que co[m]muni co[n]ueniunt eis et deo .
et tunc int[el]lect[us] pot[est] uti p[ro]p[ri]a vir-
tute multis sp[eci]ebus simul ad conci-
piendu[m] illa simul quoru[m] sunt ille
species puta specie s[um]mi . specie ve-
ri . specie boni . specie actus ad con-
cipiendu[m] summu[m] bonu[m] actualissi-
mu[m] et sic de alijs . quod patet p[er] lo-
cu[m] a minori . imaginatiua eni[m] po-
test uti speciebus diuersoru[m] sensi-
biliu[m] ad imaginandu[m] co[m]positu[m]
ex illis diuersis . sicut patet imagi-
nando montem aureu[m] . licet mons
aureus nunqua[m] fuerit a sensu ap[er]-

2. met 16
bensus . Sic igit[ur] quasi in quadam
descriptio[n]e co[n]cipim[us] deu[m] attribu-
do ei co[n]ceptus omniu[m] p[er]fectionum
simpliciter in summo qui nulli alijs
co[n]ueniunt . ut co[n]cipi[en]do q[uo]d deus est
ens infinitu[m] s[um]mu[m] bonu[m] actualis
simu[m] . licet autem sic concipiamus
deu[m] in vniuersali non tamen cog-
noscitur a viatore in p[ar]ticulari et p[ro]-
p[ri]e et sub ratio[n]e hui[us] essentie seu
sub ratio[n]e deitatis . Sic igit[ur] p[er] quod
substantie sepeate possunt cognosci
ex speciebus creaturarum possunt
etia[m] aequaliter intelligi p[er] effect[us]
suos . sicut substantia cognoscitur
per species accidentis s[ecundu]m vna[m] opi-
nionem .

Notadu[m] q[uo]d Cicero p[ri]mo que-
stionu[m] Tusculanaru[m] dicit q[uo]d p[er] ef-
fectus reru[m] intelligibiliu[m] que s[un]t
sensibiles deuenit in cognitionem
rei intelligibilis insensibilis . Inui-
sibilia eni[m] dei per ea que facta s[un]t
intellecta co[n]spiciuntur ad rationes
p[ri]mo isto modo cognoscim[us] deu[m]
N[on] cum videamus in m[un]do res
ordinate[m] procedere arguim[us] vnu[m]
esse gubernatore[m] et ordinator[em] re-
ru[m] . et cum gubernator debeat esse
p[re]stantior reb[us] ordinatis ut cau-
sa effect[us] arguim[us] illa p[ri]ma ca[us]a es-
se intelligibile[m] . Nec alio mo[do] ut di-
cit Cicero ipse deus a nobis intel-
ligi potest nisi ut mens soluta que

dam et segregata ab omni co[n]cre-
tio[n]e mortali . hec ille .

Nunc ad argum[en]ta dicit[ur] . ad
p[ri]mu[m] patet q[uo]d s[ecundu]m Co[m]mentatores
ista similitudo est intelligenda non
quo ad imponete[m] s[ed] quo ad dis-
finiente[m] . Si aut[em] velis intelligere
similitudine[m] ista[m] quo ad imponete[m]
tunc intelligendu[m] est de noticia in-
tuitiua vel e[st] de noticia abstracti-
ua que . s[ci]l[icet] e[st] p[er] p[ro]p[ri]as specie[m] obie-
cti genita ab obiecto . Ad secun-
du[m] cu[m] dicit[ur] q[uo]d plus distat intelli-
gibile increatu[m] i[tem] dicit[ur] q[uo]d ve-
rus est in esse non tamen in cognosci-
bilitate .

Ad terciu[m] cu[m] dicit[ur] q[uo]d nihil in-
telligim[us] nisi abstrahedo a fantas-
matibus . si intelligat maior ista
q[uo]d nihil intelligimus nisi cuius spe-
cies p[re]uerint in fantasia falsa est .
quia tunc nihil esset per se intelli-
gibile nisi esset per se sensibile . q[uo]d
nihil aliud facit specie[m] p[ro]p[ri]as
in fantasia . istud aut[em] est falsum
quia anima multas reru[m] quidita-
tes intelligit que non faciunt specie[m]
p[ro]p[ri]as in fantasia . anima enim
seipsas cognoscit et actus suos et in-
tentiones secundas . et multa alia
quoru[m] nullu[m] facit p[ro]p[ri]am spe-
ciem in fantasia . Si aut[em] intelli-
gatur ista maior nihil intelligim[us]
nisi per ordine[m] accipiamus a fan-

tas matibus tūc maior est vera ⁊ minor est falsa.

Ad probationē autē eius de inadæquationē effectus dico q̄ non plus cōcludit nisi q̄ effectus substantie separe nō ducit in cognitiones perfectas sue cause. Sed hoc nō obstante possunt ducere in cognitioz aliquā imperfectas. Ad aliam autē de proportione finiti ad infinitū dico q̄ ly finiti ad infinitū nulla erit proportio cōmensuratōnis. potest tamē esse proportio cognoscentis ad cognitūz siue potentie ad obiectū. talis autem proportio non requirit esse nec in natura nec in modo essendi. nec in natura vel essentia. quia tunc oculi corruptibilis isto modo videret solem ⁊ lunas ⁊ stellas incorruptibiles. Requiritur ergo proportio dissimilitudinis que est inter motiū ⁊ mobile. Si autē corpus potest mouere intellectūz multo magis incorporeū cuiusmodi sunt substantie separe.

Ad quartūz cuius dicitur q̄ quidditas rei materialis est obiectum intellectus ⁊c. patet hoc ex dictis respondendo ad questiones. q̄ per species rerūz materialūz vel sensibilyz cognoscuntur res immateriales. vnde est dictū terciō de anima. capto primo finitūz doctoris

subtilis Scoti. 3^a. dis. primi sententiarūz q̄ quidditas rei materialis vel sensibilis est obiectū intellectus pro statu isto. intelligēdo non solūz de sensibili proprio sed etiā de inclusio essentialiter vel virtualiter in sensibilibus.

Inde ostendit d̄ quomō homines seipos iuuant in cognitionē veritatis. adiuuatur autē vn^o ab altero ad cognitioz dupliciter. vno modo directe. alio mō indirecte. Directe quidem adiuuatur ab his qui veritatez inuenerūt. Nunquā enī fuit Philosophus aliquis ita expertus veritatis quin aliquid verū dixit in libris suis ⁊ aliquid falsum. Ista autē metaphisica post modū collecta in vnū introduxit posteriores ad magnā veritatis cognitionem. Indirecte enī iuuatur in quāz priores errantes circa veritatem posterioribus exercitiū occasionē dederūt vt diligenter discussionē habita veritas limpida appareret. Est autē iustus his a quibus in tanto bono adiuti sum^{us} gratias agamus. ideo dicit q̄ iustus est gratias referre non solum his quos quis existimat veritatem inuenisse quozū opinionibus aliq̄s cōmunicat sequēdo eas sed etiā his

qui superficialiter locuti sunt ad veritatez inuestigādam. Ex quo perpendere possimus q̄ venerari debemus doctores theologie qui mirūz in modūz fidem nostrā suis sacris doctrinis illustrarunt licet circa alias materias varias opiniones habuerint. tamē etiam grates referre debemus philosophis antiquis qui tot absurda in libris suis posuerūt.

Consequenter ostendit Philosophus quomō consideratio veritatis ad primas philosophiā pertinet. quod ex hoc probat. quia est speculatiua ⁊ finis theoretice seu speculative est scire. scientia vero practice finis eius est opus. scientia enī practica inuestigat veritatem nō propter se sed propter operari scientia vero speculatiua propter scire. ideo ad ipsas maxime pertinet cognitio veritatis. inter autem speculatiuas hec maxime pertinet ad metaphisicaz cuius ipsa sit consideratiua primarūz causarū scilicet prime intelligentie ⁊ secundarūz sine quarūz cognitiōe non possum^{us} habere cognitiōes veritatis vt patet ex predictis. Cuius autē cognitio primarūz causarū sit causa veritatis in alijs ipsa in se erit maxima veritas. Quod sic probat. vnum

quodq̄ est maxime ex quo causatur in alijs vniuoce dictūz d̄ illis sicut ignis est causa caloris in elementis. vnde cuius calor dicat vniuoce de igne ⁊ elementatis corporibus sequitur quod ignis sit calidissimus. Cuius igitur principia sempiternorū sunt causa veritatis vniuoce in alijs cuius veritas sit eiusdem ratiois in omnibus sequitur quod ipsa erit verissima.

Notandū quod per principia sempiternorum hic intelligit Philosophus principia incomplexa. idest primas causas idest ipsas intelligentias q̄ sunt principia sempiternorū idest corporūz supercelestium ⁊ quantum ad esse ⁊ quantum ad moueri. que quidem probat esse causas veritatis in alijs eo quod sunt cause entis. Sicut autē res se habent ad esse ita ad cognosci. vt hic dicit Aristoteles. huiusmodi autem principia sunt verissima idest de se maxime cognoscibilia ⁊ manifestissima ad intellectum.

Notandūz secundūz Philosophum primo posteriorum. propter quod vnumquodque tale ⁊ illud magis. Que quidem auctoritas quia sepe allegatur in philosophia in theologia in metaphisica ⁊ in logica. L. p

est tamē aliqua declarāda. et sic potest intelligi. illud est magis propter unūquodque est tale. ut quod conclusio est evidēs ex principio ideo principium est magis evidēs unde illi est magis credēdus. Ad veritates autē illius propositōis oportet quod predicatus quod cōuenit alicui pro aliis quas causas cōueniat et illi cause. Et ideo nō sequitur ista superiora sūt generabilia et corruptibilia propter singularia ergo singularia sūt magis generabilia. quia talia predicata non cōueniūt superioribus. Item requiritur quod illud quod est causa talis causati sit causa p̄cisa talis predicati. Cū nō sequitur domus ē solida propter domificatōrē ergo domificator est magis solidus. soliditas enim nō inest domui p̄cise a domificatore sed a soliditate suarū partium. Item nō tenet in causis accidentaliter ordinatis. Nō sequitur sor. ē homo propter platonē. ergo plato ē magis bonus. Dicuntur autē cause accidentaliter ordinate quia vna dependet ab alia in essendo sed nō in cōdō. ut filius sed habeat esse a p̄re potest tamen generare p̄re mortuo. In causis vero essentialiter ordinatis est dependētia et in esse et in causare. ut deus sol et homo generat homines. inferior enim causat in virtute superioris. quod est intelligēdus secundum Scotum. prima

dis. quarti. non quia causa secūda in vno ordine agat. sed dicitur agere in virtute alterius. quia virtus agētis dependentis nō sufficit sine virtute illius a quo dependet. Quia vero si cause in infinitis p̄cederēt tunc non essent primæ cause. et sic metaphisica non cōsiderat primas causas. cuius oppositum dictum est prius. Ideo ad hoc remouendū ostēdit quod nō est processus in infinitum in causis. Et primo ostēdit quod non est processus in infinitis in causis efficiētibus indirectis. ut quod a. causaret a. b. et b. a. c. et sic in infinitis. sed est deuenire in vna primū principium. Et potest talis ratio formari. causa ut causa habet rationes principij. si igitur cause essent vel sint infinite nō est dare primam nec prosequens ultimam. vtrunque repugnat rationi infinitatis. et sic erūt omēs medie. tota ergo vniuersitas causatorum essentialiter ordinatorum est causata. vel igitur ab aliqua causa sui ordinis et vniuersitatis. vel ab aliqua causa que non ē aliquid illius vniuersitatis. nō primo modo. quia tunc illa esset causa sui cuius tota illa vniuersitas ponatur causata. ergo secundo modo. nam vniuersitas dependentium dependet ab aliquo istius vniuersitatis. ista ergo causa a

2 met. 18
qua dependet erit prima et essentialiter ordinata. et sic habetur propositum. Secūdo ostēdit quod nō est processus in infinitum in causis materialibus ut quod ignis fiat ex aere et aer ex terra et sic in infinitum. Est enim deuenire ad vnam primam materiam que ē vna secundum rationes respectu omnium formarum ut habet pro de generatōe. et est eade numero in generato et corrupto que quod materia licet habeat esse ab eterno secundum Thomam. tamē secundum fidem nostram et rei veritatem fuit in principio mundi creata. Sic enim exponit illud Beati. primo. In principio creauit deus celum. scilicet empireum plenum angelis et terras id est materiam nō informem id est materiam primam.

Querit an eade sit materia contrariorum. Respondeo secundum Thomam primo modo de generatōe quod sic. quia cum contraria generantur ex se inuicem ut ex aqua generat ignis oportet quod sit vna materia illorum. ita quod cum generatur ignis et quod definit esse forma aque et corrumpitur. Eade enim materia numero que erat sub forma aque in eodē instanti habet esse sub forma ignis ita quod corruptio vnius est generatio alterius et e converso.

Nota tamē secundum Scotum dis.

secūda quarti sententiarum quod licet sit vna materia numero in generato et corrupto nō tamē in duobus generatis simul existētibus. Alia est enim materia numero in ente et in materia. et sic debet intelligi dictum philosophi ibi. quia materia est quid omnino indistincta. quod est verum secundum rationes. quia. scilicet est vnius rationis.

Tercio hoc ostēdit in causis finalibus. et hoc sic. finis ē illud quod non est propter alia sed alia sunt propter ipsum. aut igitur aliquid est tale aut nihil. et si quidem sunt aliquid tale illud erit vltimum in genere finium. et sic nō p̄cedet in infinitis. Si autē nihil inueniat tale finis nō erit. et ita tolletur hoc generatio quod dicitur causa causarum

Notandum quod finis potest dupliciter accipi. vno modo pro termino duratōnis rei. ut mors vel pestis dicitur finis hominis. hoc enim modo finis nō habet rationem cause. Alio modo sumitur finis pro illo quod mouet efficiēs ad agendū seu ad quod eius operatio ordinatur. et hoc modo finis est causa.

Notandum quod finis dicitur pro causa in intentione. quia primo occurrit in intentione efficiētis. et dicitur vltima in executōe. Quarto ostēdit quod non est processus in infi

nitus in causis formalibus.

Notandum quod causa materialis est ex qua cuius aliquo fit aliquid. quod ex materia et forma fit compositum primo philosophorum. In qua diffinitione intelligitur causa loco generis residuum vero ponit ad differentiam aliarum causarum. ex fine enim et efficiente non fit compositum cuius ille sunt cause extrinsece. Causa efficiens est a qua fit primo motus ut effectus producat in esse. ut domificator mouet et operatur ad hoc quod domus fiat. Causa finalis est cuius gratia aliquid fit. ut domus fit ad conservandum nos a pluuia etc. Causa formalis est que dat esse rei et conseruat eam in esse. qua habita res dicitur esse. ea vero absente dicitur non esse.

Circa quod notandum quod si diffinitio includat formam et materiam tamen principaliter sumitur a forma que est principium essendi et constituendi et cognoscendi. unumquodque enim constituitur in specie per propriam formam. et ideo forma vocatur a philosopho quia quid est sine diffinitio. diffinitiones etiam vocantur communiter rationes formales.

Ex hoc etiam patet quod tota diffinitio debet habere rationem forme respectu diffinitio. Idem igitur

accipit processum in formis secundum processum in diffinitionibus in quibus una pars est prior altera sicut genus est prior differentia et differentiarum una est prior altera. et ideo ipse volens ostendere quod non est processus in infinitum in causis formalibus probat quod non est processus in infinitum in partibus diffinitionibus. Et hoc sic. Impossibile est aliquid sciri priusquam pueniatur ad individua per individuum accipit ipsa species specialissima que non diuiditur per differentias essentielles vel ipsa puncta superiora que non sunt resolvable in alios conceptus ut ens. et patet per hoc quod non est processus in infinitum in diffinitionibus nec in sursum nec in deorsum. quod non in deorsum quod non habet perfectam cognitionem de re nisi cognoscatur secundum rationem speciei. Cognitionis enim sola in vniuersali est confusa et imperfecta. Si igitur ponatur processus in infinitum in forma deorsum destruetur perfecta cognitio de re cum infinitum in quantum bonum non apprehendatur ab intellectu. Sicut non habet perfectam cognitionem de re nisi cognoscatur omnia predicata superiora. ipsis enim ignotis impossibile est inferiora scire perfecte. cuius in quo libet inferiori includatur ut conceptus entis substantie corporis animalis hominis in sorte. Si igitur sit processus

in infinitum in sursum in causis formalibus nihil perfecte scietur ut prius arguitur est. Item unumquodque cognoscitur per intellectum sue forme. si cause formales sunt infinite non poterunt intelligi. quod infinitum incipit huius non comprehenditur in intellectu. ergo ista positio vniuersaliter destruit cognitiones.

Postquam ostendit Idem quod non est processus in infinitum in causis in directis ostendit etiam quod non sunt infinite species causarum. et hoc sic. tunc putamus nos aliquid scire cum cognoscimus omnes eius causas. si si sunt infinite species earum non erit pertransire istam infinitatem ita quod possint omnes cause cognosci. ergo etiam per istum modum excludetur cognitio rerum.

Circa predicta notandum quod ut dicit Scotus in hoc secundo. et 2^a diff. primi sententiarum. Causarum quodam sunt per se et quedam per accidens. voco causas per se que secundum naturam suas causant et non secundum aliud sibi accidens dicitur causare. voco autem causam per accidens que non causat nisi quia coniuncta cause per se. Exemplum primi edificator edificat et homo generat hominem. Exemplum secundi musicum edificat et albus generat.

Secunda distinctio est ista causarum quedam sunt essentialiter ordinate quedam non sed accidentaliter. Exemplum primi deus homo et sol sunt cause hominis generati. Exemplum secundi auus et pater sunt causa in filiis. Differt autem hec distinctio a prima. quia aliud est loqui de causis per se et per accidens. et aliud est loqui de causis essentialiter et accidentaliter ordinatis. nam in prima divisione est tantum compositio unius ad unum scilicet cause ad causatum. in secunda autem est duarum vel plurium causarum inter se in quantum a se est unum causatum.

Notandum etiam quod cause essentialiter ordinate ab accidentaliter ordinatis tripliciter differunt. prima differentia est quod in causis essentialiter ordinatis 2^a incipit dependet a prima. unum non agit nisi in virtute prime. unum in accidentaliter ordinatis 2^a non dependet a prima in quantum causat sed dependet in esse suo ut patet de filio qui potest generare pre mortuo. Secunda differentia est quod in causis essentialiter ordinatis est causalitas alteri et alteri rationis et alteri ordinis. quod superior est perfectior. si in accidentaliter ordinatis non est sic. ista differentia sequitur ex prima. quod nulla causa essentialiter dependet a causa eiusdem ordinis. quia in causatione aliquid sufficit unum unum rationis.

Ex ista differentia sequitur manifeste quod cause essentialiter ordinate sunt alterius et alterius speciei. cause accidentaliter ordinate sunt eiusdem speciei. Tercia differentia est quod omnes cause essentialiter ordinate simul concurrunt et requiruntur ad causandum effectum, alioquin aliqua per se causaliter deesset effectui siue aliqua causalitas. Sed in accidentaliter ordinatis non necessario requiruntur simultas omnium causarum in causando. et hec differentia tertia sequitur ex prima et secunda sed non sit processus in infinitum in causis essentialiter ordinatis, et ut probatum est prius, bene tamen est processus in infinitum in accidentaliter ordinatis secundum viam philosophi qui posuit quod generatio non qua incepit, et per omnes fuerunt generationes infinite, sed quilibet generatio habet causas proprias efficientem primam et finem et materiam in his que generantur per secundam propagationem et forma est terminus cuiuslibet, et sic sunt cause infinite accidentaliter ordinate non tamen essentialiter. Et si arguas quod est sit processus in infinitum in essentialiter ordinatis, quod inter primum efficiens et quodlibet aliud efficiens est distantia infinita ergo potest accipi in ea infinita, autem potest quod primum efficiens est infinitum, alia autem efficiens

etiam sunt finita, in autem finitum et infinitum est distantia infinita, probatio contra, quod quanto aliquid magis distat tanto sunt plura media inter illa.

Respondeo quod duplex est distantia, quedam dimensiva et quedam per se, si loquamur de distantia perfectio sic concedo autem, sed tunc nego autem, sicut patet de contrariis que maxime distat tali distantia, et tamen sunt aliqua contraria non habentia medium, ad probationem contra patet quod procedit de distantia dimensiva de qua anteceditur est negandum sicut patet de se, quia inter deum et creaturam non est distantia localis vel dimensionis sed per se, etiam.

Notandum vero quod causa dividitur in efficientes formales finales et materiales, cuius divisionis sufficientia sic potest haberi, quia causa vel est extrinseca vel intrinseca effectui, si intrinseca hoc dupliciter, quia vel dat esse et sic est forma, vel est in potentia ad esse sic est materia, si extrinseca vel est prior intentione et sic est finis, vel est posterior executione et sic est efficiens.

Notandum insuper quod de eodem potest tractari in diversis scientiis sed variis rationibus.

2. met.
ut de causis tractatur in metaphisica in quantum sunt principia entium in philosophia in quantum sunt principia motus et rerum naturalium, in logica vero in quantum ex habitudine cause ad effectum sumitur locus dialecticus. Consequenter ostendit philosophus modum procedendi in inquisitione veritatis dicendo quod cum non sit facile quod homo duo capiat, sed dum ad duo attendit neutrum capere potest, absurdum est enim quod homo simul querat cognoscere scientias et modum sciendi qui convenit scientie, quod potest quia homo debet prius addiscere logicam quam alias scientias, quia logica tradit commune modum procedendi in scientiis omnibus, modus autem proprius singularium causarum in scientiis singularibus circa principium traditur debet, Deinde ostendit quod diligens et certa ratio sicut est in mathematicis non debet requiri in omnibus rebus de quibus sunt scientie, sed debet solum requiri in his que non habent materiam, illa enim que habent materiam subiecta sunt motui et variatiori, et ideo non potest in eis omnimoda certitudo haberi, querit enim in eis non quod semper sit necessitate sed quod sit ut in philosophis, immaterialia vero sunt seipsa sunt certissima, quia sunt immobilia, sed illa que in sua natura sunt immaterialia non

sunt certa nobis propter defectum intellectus nostri ut supra dictum est huiusmodi autem sunt substantie se pate igitur etc.

Queritur utrum celum sit compositus ex materia et forma, pro quo notandum secundum philosophum primo celi et mundi quod celus est ingenerabile et incorruptibile, Ex quo sequitur quod non est compositus ex materia et forma, sed est quedam essentia simplex probat autem, viii, metaphisice dicitur, Non omnis rei est materia sed quorum est generatio et transmutatio ad invicem hec habent materias.

Ad cuius evidentiam est sciendum ut dicit Scotus dist. xiiii, secundum finem quod aliter est dicendum de hac materia secundum philosophum et aliter secundum theologos, philosophus enim dicitur quod in celo non est materia et forma ut potest auctoritate pallegata, quod sequitur ipsius esse corruptibile, tunc quod omnis potentia passiva est potentia contradictionis sed celus est sempiternus secundum philosophum ergo in eo non est materia, tunc quia materie est annexa privatio que machinat ad maleficium prior philosophi corporum, tunc etiam materia est qua res potest esse et non esse, vii, metaphisice, Respondeo vno modo quod in celo est materia non tamen est corruptibile, et ideo remanet incorruptibile, quod ostendit quod corruptitur a suo contrario corruptum

Contra ista solutio nō enadit
quin celus sit corruptibile quantū
est de se. quia habebit in se princi
piū corruptōis. s. materiā. tum qz
fm Dm omni⁹ potentie adie cor
respōdet aliqua potētia passiva ⁊
ecōtra. si igit celus est corruptibile
in se. ergo est aliqō agens qd pos
set euz corrūpere.

Aliter respōdet qz in celo ē ma
teria non tamē eiusdē rōis cū istis
inferioribus. nec tamē pōt quantū
est de se trāsmutari de vna forma
ad aliā.

Contra si sic hoc videt incōue
niēs. ⁊ cōtra illud quod dī qz vna
est materia eiusdē rōis hīc ⁊ ibī.
qz als essent due materie prie alte
rius ⁊ alteri⁹ rōis. cū est fallum
tum qz non sunt duo fines primo
nec duo efficiētes alterius ⁊ alteri
us rōis. igit sī nec due matie p^o
alci⁹ ⁊ alci⁹ rōis. Dno qdē diffi
cile vī assignat vt sit alteritas ista
ratiōis in hac materia ⁊ in illa. tū
qz dubiū est vnde sit ista alteritas
materie cū forma distinguit ⁊ se
pat. vij^o. metaphice. tū qz cōcessa
illa alteritate in materia salte in
celo est in potētia ad hanc formā
⁊ ad priuatōnez hui⁹. ⁊ ita erit in
potētia cōtradictōis. sed materia
est ratio corrūpendi quātū est in

potentia ad priuatōnez forme quā
habet. ergo celus erit corruptibile

Aliter respondet qz in celo est
materia ⁊ eiusdēz ratiōis cū istis
inferioribus non tamē est in potē
tia cōtradictōis. qz forma ei⁹ com
plet ⁊ satiat totū appetitū suuz re
spēctū alterius forme.

Contra nulla forma cōplet ap
petitūz sue materie. qz formaliter
vel saltē virtualr cōtinet in se om
nes formas quib⁹ sua materia est
priuata. sed forma celi non est hu
iusmodi. pbatio minoris ⁊ qz nō
formaliter patet de se. qz non vir
tualiter patet de aia intellectiua.
nulluz enī impfctū cōtinet virtua
liter aliquid pfctius se. anima at
intellectia est forma pfctissima om
niū corporaliū.

Ex predictis sequit correlative
vt dicit doctor subtilis Sco. dis.
ix^o. secūdi sūiaz qz corpus celeste
non est aniatus fm viaz Philoso
phi. qz sic necessario haberet ma
teriaz. cū anima sit actus corpis
organici. Itēz vel esset anima
tū forma anime intellectiue tantū
vel non. sed cū hoc alia anima pu
ta sensitivū. sed quicquid des leg
tur qz habere materia cū anima
sit actus ⁊. ⁊ p cōsequēs corrupti
bile. Itēz vel celus esset tantū ma
teria vel cum eo esset aliquid aliō

per se dicitur per animā. primūz dī
ci non potest. quia cū celus sit quā
tūz sequitur qz intellectus esset quā
tus. nec secūduz. quia tūc celum es
set in potentia passiva. ⁊ potentia
cōtradictōis ⁊ non esset sempiternū

Sed cōtra secundo celi ⁊ mū
di ⁊ duodecimo metaphice dī
cit celus esse animatum. Respon
deo si Dm ponat celus esse aia
tūz forma que sit de essentia celi
cōtradicit sibi vt patet ex pceden
tibus. ideo oportet eū exponere.

Pro quo notandūz qz animā
habet duplex officiū respēctū cor
poris. scilicet informādi ⁊ mouen
di. quia est forma corporis ⁊ mo
trix eius. vbiqz igitur loquit
philosophus de anima celi expo
nedus est fm cōditionez qua ani
ma est motrix eius ⁊ non forma.
⁊ ista anima est intellectiua ppria
cōiuncta huic orbi vt propria mo
trix. ⁊ talis non est nisi vnica vni
us ita quod cōiungitur orbi in ra
tione motricis ⁊ non in ratione in
formantis. Quod hīc sit intelle
ctus Philoſophi posset probari
ex octauo phisicorūz vbi dicit qz
primūz mobile diuiditur in duo.
quorūz vnūz per se mouetur ⁊ ali
ud per se mouet. ⁊ est immobile p
se ⁊ per accidens. illud quod mo

uetur est celus sed mouēs immobi
le est intelligentia. que si esset for
ma celi tunc saltez moueretur per
accidens scilicet ad motūz celi vt
sicut anima hūana mouetur per
accidēs ad motū corpis per se.

Si autēz loquamur fm viam
theologorū sic est dicendūz qz cor
pus celeste est vere compositū ex
materia ⁊ forma. Sic enim expo
nūt illud Genesīs primo. In prin
cipio creauit deus celus idest celū
empireuz plenū angelis. ⁊ terram
idest materiā informez omniū vsqz
ad celus empireuz. ⁊ ita materia
quātūz est de se est eiusdēz ratiōis
in omnibus.

Sed tunc est dubiū quō celus
est incorruptibile si hz materiā ei⁹
dēz rōis cū istis inferioribus.
Rūdeo qz celū est simplr incorru
ptibile cū hēat materiā mediante
qua pōt esse ⁊ nō esse. vñ theologi
habēt discordari a phīs in hac p
positōe qua. s. dicūt celus ē incor
ruptibile ⁊ necessariū. Et si qras
igitur potest corrumpi. respōdeo
qz celus simplr est corruptibile fm
quid. tamen est incorruptibile vt
patet auctoritate Damasceni dicē
tis quod celum est corruptibile d
se. tū volūitate dei ē incorruptibile

quia deus illā non vult corrumpere
 sed ppetuo cōseruare ppter suos
 electos amicos qui sua tota volu-
 ptuositate gaudent et gaudebūt in
 secula seculorū. Ratōe etiā potest
 pbari. tūz qz celuz non hz cōtrari-
 uz agens potēs vincere et formā
 tum quia forma eius nibil est alte-
 rius rōis a formis elemētoruz vel
 non. si sic igit forma celi non est ca-
 pa cōtrariarū qualitatur. et iō nō
 est corruptibile nec alicrabile per
 naturā. celuz vero nec est caliduz
 nec frigiduz nec humidū nec siccū
 formaliter. tales eni impssiōes nō
 sunt formalitē in corpibus celestibz
 sed vtualiter. sicut sol dicit caliduz
 qz causat calorē i istis inferioribz
 Et similiter saturnuz dicit frigiduz
 ex luna humidā vtualiter vt patz
 in plenilunio. tūc eni magis ē ple-
 na. et cuz luna est in dcremēto sui
 luminis mare decrefcit. et cū fuerit
 diminutū iteruz incipit augeri. sic
 qz cuz est i nouilunio rursus plenu
 efficitur. Si igit querit vtrū ce-
 luz sit aiatur fm vias theologozū
 Respōdendū est qz non vt patz p
 Damascenū dicētes corpa celestia
 inaiata esse celestia. Itēz glosa su-
 per illud ysaie. audite celi et ter-
 ra que loquar. dicit qz ppheta nō
 alloquit inaiatur. s. celuz et terraz
 sed tātz hitatores celi et terre zc.

Explicit secundus incipit tercius
 metaphisice.

Ecesse est

eniz ad scientiam zc.

Postquaz Dbus in
 secūdo libro ostēdit moduz consi-
 derande veritatis. hic pcedit ad
 veritatē cōsideratōis. Ad quod in
 hoc toto terciō libro procedit mo-
 do disputatio plura dubia mouē-
 do et ad vtranqz partē arguendo
 qz vero d̄ his que hic mouet nibil
 hic determinat s̄ de ipsis in libris
 posterioribus determinabit. iō hic
 p̄cise tangā duo que in hoc terciō
 dicit. Primū est qz Aristo. mouz
 hic dubiū an quelibet sciētia hēat
 demonstrari p omia genera causa-
 ru. Circa quod p̄io dicit qz i im-
 mobilibus idest in mathematicis
 que nō mouēt nec mouētur sed ab-
 strahūt a motu idest a mat̄ia sen-
 sibili non est efficiēs nec finis. non
 eni est in his efficiēs sine motu vt
 ē ipse deus nec efficiēs p motū vt
 est omne aliud efficiēs a deo. cum
 huiusmōi ut sic non habeat aliqd
 esse reale. Itē in eis non est finis
 quod est bonū fm se in quod scilz
 alia ordīnāta licet bene repiatur
 in eis ratio boni eo mō quo sūt en-
 tia et ordinātur in ultimū finē. In
 phisicis autēz possunt repiri omia

genera causarū. vnde causa effici-
 ens domus est principiū moruz vt
 est domificator. causa vero finalis
 est habitudo siue usus ipsius. cau-
 sa vero materialis sunt ligna lapi-
 des et cementū zc. causa vō forma-
 lis est ipsa domus. in metaphisi-
 cis autē reperitur causa efficiēs cuz
 ibi cōsiderētur p̄ime cause. repe-
 ritur et causa finalis cū ibi tractē-
 tur de p̄ima intelligētia que est fi-
 nis oim. reperitur et causa formalis
 cū ibi cōsiderētur rerū q̄ditates q̄
 maxime sumūtur a forma que est
 principiū cognoscēdi. materia at
 ibi non cōsiderat nisi sub rōne en-
 tis. Secunduz quod hic tange-
 mus est qz Aristo. dicit qz ens non
 est genus. qz ens p̄dicat de diffe-
 rentijs genus at nō p̄dicat de dif-
 ferētis. quod sic expōit Thomas
 Genus inquit non p̄dicat p se de
 differētia. qz differētia nō poitur
 in diffinitōe generis nec genus in
 diffinitōe differētie. ens autem p̄-
 dicatur de differētis. quod sic ex-
 ponit a Scoto d̄. terciā primū
 sentētiarū qōne prima qua querit
 vtrū deus sit obiectū adequatum
 respectu intellectū viatoris in fine
 ubi dicit qz duplex est differētia
 quedā eni pōt sumi a pte eēntiali
 ultima que est res et nulla alia ab
 illo aliquo sumit cōceptū generis.

sic ponat plalitas formarū. et ge-
 dicatur siue a pte essentiali p̄iozi
 et d̄ia specifica a forma ultima
 tunc sicut dicit in quid de ista p-
 te essentiali a qua sumitur differē-
 tia specifica ita dicit in quid de
 tali differētia in absoluto. ita qd
 sicut hec est in quid anima intelle-
 ctua est ens accipiēdo eundē con-
 ceptū fm quē dicit de hoie vel d̄
 albedine ita hec est in quid ratio
 nalitas est ens si rōnalitas sit talis
 differētia. sed nulla talis differen-
 tia est vltima. qz in tali cōtinentur
 realitates plures distinde ex natu-
 ra rei. et tunc talis natura pōt com-
 cipi fm aliquid hoc est fm aliquā
 realitatē et p̄fectōez et fm aliquam
 ignozari. et ideo talis nature cōce-
 ptus nō est simplr simplex. s̄ rea-
 litas siue p̄fectio realis talis natu-
 re a qua vltima realitate sumitur
 vltima differētia est oio simplicē
 simplex. et ita realitas nō includit
 ens quiditatē sed habet cōceptuz
 simplr simplicē vnde ista realitas
 sit. a. hec nō est vera. a. inquatū. a
 est ens. sed est p accidēs. et hoc si-
 ue. a. dicat illā rālitatē siue d̄iaz
 in absoluto sumptaz a tali realita-
 te. qz igit ens dicit in quid de ali-
 quibus differētis sequit qz ens nō
 potest esse genus ppter nimiaz cō-
 munitatē entis. nullū ē genus d̄

i mutatiōe ēris. nullā. n. gen^o dicit^r
de aliqua d^oria inferiori in quid
nec de illa que sumit a forma nec
illa que sumit ab ultima realitate
forme. qz semp illud a quo sumit
concept^o generis fm se est poten
tiale ad illaz realitatē a qua sumi
tur cōcept^o d^orie sicut ad illaz for
mā si differētia sumat a forma.

Ex quibus colligi pōt qz ens n̄
est genus. ponaz tamē alias duas
rōes fm m^og^om Nicolāi bouetuz
in p^oio metaphisice sue. Prima ē
qz gen^o p^odicatur de quib^o p^odica
tur ut ps eēntial. qz ē ps mālis se
habēs p modū materie in diffini
tōe rei. 7 nihil cadit in diffinitōe
tanq̄ ps qu sit eēntiale. ut p^oz per
porphiriū. s3 ens de nullo p^odica^t
ut ps eēntialis qz nō ē pars. ratio
ei^o ē qz oē totū est maius sua pre.
si igit ens est3 ps aliqd est3 maius
ente. 7 sic ens nō circuiret totaz la
titudinēz rerū. Secūda ratio ē qz
sit quiditas finita 7 qz finitas eaz
sequat tanq̄ modus intrinsec^o e^o
ens autez non est finitus.

Juxta predicta pōt dubitari
an gen^o p^odica^t p se de d^oria vide
tur qz sic. qz ratio est p se rōnalis.
ergo rōnale est p se hō. ergo ratio
nale est p se aial. p^oia cōia pba ē.
qz ppositio necessaria cōuertit in
necessariā ex p^oio posteriorē. igit

p se in perse. si igit rōnale p se ē hō
seq^o qz p se ē aial. fa cōia pbat qz
hō p se est aial igit per se est ratio
nalis. ergo rōnale p se est aial. ista
illatio pbat. qz sicut ex pmissis ne
cessarijs sequit^r cōclusio necessaria.
sic ex p se seq^o cōclusio p se. pre
rea. vij^o. b^o habet qz quādo aliqd
p se p^oimo mō de aliquo in cōcre
to p^odica^tur omne vñū per se dici
tur de alio in absoluto. iste igitur
sunt vere humāitas est rōnalitas
7 humāitas ē aialitas. qz iste sūt
per se p^oio mō dicēdo rōnale est
aial. preterea si genus p accidēs
p^odica^t de differentia igit p accidēs
p^odica^t de spē. cōis ē fallū igit
7 aīs. pbatō cōie qñ aliqd p^odica
tur de aliquo p accidēs p^odica^tur
p accidēs de quocūqz in quo ill^o
formalr includit. d^oria at formalr
includit in spē. igit si gen^o p^odica^t
p accidēs de d^oria 7 per cōis de spē

Contra est D^obus in l^ora. Itē si
sic seq^oretur qz vñū aial est3 multa
cōis est falluz igitur 7 aīs. pbatō
cōie. qz aial 7 rōnale includatur in
ceptu qd ratio spēi puta homis.
aut igitur idē aial importatur p
genus 7 differentiam. aut aliud 7
aliud. si primū igit erit nugatio in
diffinitōe hoīs. si secūdū habetur
pposituz. quia tūc homo erit duo
aialia. Respondeo 7 dico qz gen^o

n on p^odica^tur per se de differētia.
quod patet per Aluic. quito meta
phisice sue vbi dicit qz licet genus
7 differētia p^odica^tur de toto idest
de specie p se non tamē significat
totuz p se. sed genus significat ma
teriale 7 differētia formale. vtrū
qz significat prem. spēs autē se ha
bet p moduz totius. 7 sicut materi
ale est extra formale sic cōceptus
generis ē extra cōceptū differētie.

Ad argumēta. ad primū negā
da ē p^oia cōia. qz ē fallacia cōitis
pleitas enim ppositōis significat
cauz p^odica^t esse in subicō. supe
rius autē non h3 causam quare in
ferius sibi inest sed magis econ
uerso. in subicō igitur potest esse
causa inherētie p^odica^tis. licz in pre
dicato non sit causa qz subicō s3
bi inest. Ad pbatōnē dico qz non
valet similitudo de ppositione neces
saria 7 de ppositione p se. ratio
huius est qz antecedēs non potest
esse verū necessariū nisi cōsequens
sit necessariuz. alioquin posset esse
verum sine alio. ppositio igitur
conuersa non potest esse vera que
se habet vt antecedēs nisi propo
sitiō cōuertens que se habet vt con
sequēs sit etiā necessaria. veruz ta
mē antecedens potest habere cau
sam quare p^odica^tur inest subie
do sed non cōuersio vt dictū est

3 met. 22
alioquin vniuersalis affirmatiō
cōuertetur simpliciter. quia per
se presupponit dici de omni. ppo
sitiō igitur non necessario cōuertit
in per se.

Notandū qz dici de oī est quā
do nihil est sumere sub subicō d^o
quo non dicat p^odica^tū. vt omis
homo currit hic cursus p^odica^tur
de omi homie. Unde tunc in ali
qua p^opositōne est dici de omni
quando scilicet p^odica^tum affir
matur de subicō d^oistributo p
oibus suis suppositis. vt oē aial
currit. oīs homo est aial. ergo oīs
hō currit. An notādū qz tunc ē di
ci de nullo in aliqua ppositōe qñ
p^odica^tur negat^r de subicō d^oistri
buto p signū v^ole negatiū p oīb^o
suis suppositis. tūc eni nihil est su
mere sub subicō de quo nō remo
ueat p^odica^tū. vt nullus hō currit.

Ad secūduz p idēz patet qz licz
ex pmissis nccīs q se hnt vt aīs i
silogismo nō possit sequi nisi cōclio
nccia que se h3 vt cōis aliogn pre
misse possent esse vere sine cōclio
nccia ex pmissis p se pōt sequi cōclio
per accidens licet necessaria.

Contra primo posteriorē dicit^r
qz si p accidens igitur non necessa
rio. Respondeo illud est verū de
accidentibus compatis ad subicō.
D 2

predicatio enim per accidens generis
de differentiis non est aliquis modus
per modum qui opponitur ad necessa-
rium de quo per accidens habet prius
posterius quando videlicet accidens
predicatur de substantia .s. vel substantia de
accidente vel accidens de accidente de ta-
li verum est quod si per accidens non neces-
sarium. dicitur autem non inesse proprie per
accidens generi nisi accipiendo inesse
se alicui per accidens quod est extra
eius conceptum quidditativum et forma-
le vel extraneum ei. et ideo talis pre-
dicatio potest simul stare cum neces-
sario.

Ad tertium dicendum quod premissae
sunt falsae. s. humanitas est rationalitas
et similiter humanitas est animalitas. Ad
probationem dicendum quod duplex est con-
cretio et duplex abstractio. una con-
cretio est ad subiectum puta quoniam ali-
quid denotat aliud quod est extra
sua essentiam et extra suum genus. alia
est ad suppositum quoniam aliquid significat
per modum denotantis suae naturae per
proprietatem. exemplum primum homo est albus al-
bus denotat subiectum quod est extra
essentiam albedinis. exemplum secundum
hec albedo est alba hec albedo de-
notat suppositum albedinis quod est
eiusdem naturae cum ea. Similiter duplex
est abstractio considerans unam a sub-
iecto alia a supposito proprio. ex-
emplum primum albedo abstracta ab ho-

mine. exemplum secundum albedo abstra-
bit ab hac albedine et humanitas
ab hoc homine. Ad formam igitur rationis
dico quod dictum. Nihil septimo huius ve-
rum est de concretis et abstractis 2°
modo et non proprio. unde si hec est verba hic
homo est homo ista est vera hec huma-
nitas est humanitas. non tamen sic se habet
in concretis et abstractis proprio modo
non enim sequitur si homo est albus igitur
humanitas est albedo. sic ad opposi-
tum non valet homo est rationalis ergo
humanitas est rationalitas. et causa est
quod rationale in concreto ideo dicitur vel
predicatur de homine. quod ratione suppositi si
generaliter per modum totum in abstracto
vero auferitur iste modus et signifi-
cat per modum partis. pars autem non pre-
dicatur de toto quare iste ambiguitas
sunt falsae humanitas est animalitas huma-
nitas est rationalitas. Ad quartum
negotium dicitur ad probationem dicendum quod
maior probationis est vera de predica-
tione per accidens proprie sumpta. quod non est
in aliquo istorum trium modorum qui po-
nuntur proprio posterius de quibus su-
perius dictum est sed ut est per accidens
largo modo eo quod predicatur est extra
essentiam subiecti vel extraneum ratio-
nis eius ut sic per accidens distinguitur con-
tra per se. Circa predicta notandum
secundum magistrum Nicolaum bonetum in proprio
metaphysice suae dicitur est iter hominis
et humanitate ac consilia concreta et

3. met. 23.
absoluta de genere substantie. que
quidem hoc non differunt realiter nec for-
maliter nec aliquo modo ex natura
rei. differunt tamen in hoc solum quod ab-
stractum est impositum ad significan-
dum quidditatem prout per tantum con-
tat precisionem ab omni predicamen-
to posteriori per accidens et per se secun-
do modo sicut equitas est tantum
equitas licet tantum excludit per omni
predicatum posteriori siue per se siue
per accidens. hoc non ab omni predicatum
proprio modo. quia a nullo excludit eam
quod est per se primo includit in ea
sed concretum est nomen impositum ad
significandum penitus eandem quiddita-
tem sed non cum tali precisione hoc ut est
indivisum ad predicata per se et per accidens.
Quia vero dictum est de predicatione
per se et per accidens et predicatum de-
notans aliquo predicatur de substan-
tia per se et aliquando per accidens. ideo
aliquando de predicatione denota-
tiva. Est autem predicatio denotativa
ut dicitur idem doctor tertio metaphysice
sive suae in qua primum dicitur inesse subie-
cto in quadam adiacentia et formali
inherentia. Et ex hoc sequitur quod ipsa
denotat. id est quod subiectum secundum nomen pre-
dicati hoc appellatur. sic quando al-
bedo denotatur inesse subiecto in qua-
dam adiacentia et formali inherentia
tunc subiectum denotat et secundum appella-
tionem sui nominis subiectum dicitur esse albu-

denotans enim et denotatum et deno-
tativum eodem nomine denotant nisi
quod denotativum hoc nomen effectus for-
malis et denotans retinet sibi no-
men forme. Denotatio enim quod dicitur est
intrinsicca et quod dicitur extrinsecca. intrinsicca
est illa in qua primum denotans in-
trinsicce adiacet subiecto sicut albedo
parietem. extrinsecca est illa in qua pre-
dicatum non adiacet intrinsicce. nec est
unicum rei denotate. ut color dicitur
visus denotatio extrinsecca a visu
one que est in oculo. predicatum autem
denotans aliquo per accidens dicitur de
subiecto et est res alia a substantia.
ut homo albus aliquando autem predicatur
in hoc modo dicitur per se et est idem realiter
cum subiecto. ut homo est risi-
bilis. aliquando predicatur in pri-
mo modo dicitur per se et tamen cum hoc
predicatur denotative ut homo est anima-
tus. et hoc concordat dicto Scoti
xii. dist. secundum iniaz. et 3. questione
quolibetorum. Non solum est predicatio
denotativa accidentis ad subiectum sed
est forme ad suppositum proprie natu-
re. unde ista est denotativa et in primo
modo dicitur per se homo est animatus
hoc ista sit per accidens corpus est anima-
tus accipiendo per accidens per extra-
neo. aliquando denotatum est idem re-
aliter cum subiecto non tamen idem
primo nec secundo modo sicut differen-
tia de genere et conversio. Itz

notandū q̄ abstractū dicitur p̄ncipi
pale 7 cōcretū dicitur sumptus. q̄a
sumit ab abstracto vt albus ab al
bedine. 7 dicitur cōiugata p̄pter
cōnexionē quā habet ad inuicem.
Significat enī idem licet differat in
modo significandi. q̄ cōcretū sig
nificat formā cuius cadētia seu inbe
rētia ad subiectū v̄l forme ad sup
positū quod denotat s̄m Scotus
xij. dif. secūdi s̄niaz. nō autem ab
stratū. Est autē quedā alia p̄di
catio qua v̄nūt theologi in diuis
que dicitur idētica. Ad cuius enī
dentia sciēduz est q̄ eēntiale in di
uinis s̄m Scotus in p̄ria q̄ōe quo
libetorū. nō distinguūt cōtra acci
dēntiale eo modo quo sumit a phi
losophis de quo dictū est in p̄rio
caplo de p̄prio. sed distinguūt cō
tra notionale. v̄nde quia essentia
diuina est v̄na nūero in tribus p̄lo
nis illud dicitur essentiale q̄d est s̄se
essentie in mō predicādi 7 cōitate
reali. 7 sic illa dicitur eēntialia q̄
sunt cōia tribus p̄sonis vt potētia
sapientia bonitas &c. Notionalia
vero dicunt illa p̄ que notificatur
distinctio p̄sonaz diuinaz vt pa
ternitas filiatio spiratio &c. 7 talia
nō sunt cōia tribus p̄sonis. ipsa autē
eēntialia sunt formāl̄ infinita. no
tionalia vero nō sunt infinita nisi
rōe idētitatis cū essentia. p̄dicatio

igit abstractū d̄ abstracto vbi vnū
extremū vel ambo sunt infinita est
vera idēntice. vt sapiētia est hōi
tas vel sapiētia est p̄nititas. q̄ infini
tūm idēntificat sibi quodcūqz
sibi cōpossibile. quod p̄batur. q̄a
infinitū non est cōpossibile. omne
enī quod potest aliquo mō cōpo
ni pōt esse p̄ se 7 p̄ se 7 p̄ cōsequē
excedi. quia totū est maius sua p̄
te. non esset autē oīo incōpossibile
ad aliq̄od incompossibile sibi in
eodē supposito si nō esset oīo idēz
sibi. q̄ tūc esset sibi aliq̄d p̄posito sal
tez adus 7 potētie. infinitū igit idē
ntificat sibi q̄d cūqz sibi cōpossibi
le. ista autē p̄nititas est filiatio nō
est vera idēntice. q̄ neutrus est for
māl̄ infinitū. de quo magis pate
bit in theologia. Assignatur autē
coiter quatuor notōes. s̄. inuiscibi
litas generatio passiuā spiratio ac
tia spiratio passiuā. inuiscibilitas
cōuenit solū patri. solū enī pater
est ingēnitus vel inuiscibil̄ cum so
lus pater subsistēs nō p̄ductū. ge
neratio actiua seu p̄nititas q̄d idē
est ēt soli patri cōuenit. generatio
vero passiuā seu filiatio cōuenit so
li filio. spiratio v̄o actiua cōuenit
patri 7 filio. spiratio vero passiuā
soli sp̄i s̄cto cōuenit. de hac etia
dic̄ m̄gr̄ Nicolaus boneti 3° meta
pbice sue. P̄dicatio idēntice est

quādo subiectū 7 p̄dicatū sunt idēz
7 h̄z duos gradus sub se. primus
est q̄n̄ subiectū 7 p̄dicatū sūt omni
no idē ex natura rei. vt hō est hō.
dauid est dauid. alius gradus est
q̄n̄ subiectū 7 p̄dicatū sunt aliquā
ter idē 7 aliquālr̄ nō idē. aliquālr̄
ter dico idēz q̄ sunt idēz idēntitate
relatiua 7 aliquālr̄ nō idēz. q̄ nō
sunt idēz indiuisiōne absoluta. exē
pluz rōnale est aīal homo est aīal
in v̄traqz p̄dicatū est nō idē subie
cto idēntitate absoluta. s̄ bene sunt
idem idēntitate relatiua. Est autēz
adhuc s̄m eius alia p̄dicatio idēnti
ce idēntice. 7 est illa quādo subiectū
7 p̄dicatū habēt aliquā idēntitatez
in aliquo tercio que est causa idē
titatis eorū inter se. Exēpluz albū
est dulce est p̄dicatio idēntice idē
ntice p̄pter idēntitatem earum in la
te. Et sic patet q̄ p̄dicatio idē
ntice idēntice dependet a p̄dica
tione idēntice. quia si extrema nō
essent idēntice in tercio non ef
sent idē inter se idēntice idēntice.

Insup notandū est s̄m eundēz
q̄ indiuisio est duplex. quod enīz
nos vocam^{us} indiuisiōnez aliq̄ scilz
sanctus Thomas 7 Albertus vo
cant v̄nionē. quedā ē absoluta 7 ē
illa que est resp̄cū sui 7 ad se. 7 sic

quodlibet ens est indiuisū a se 7 di
uisū ab omni alio quod nō est ip
sum. alia est diuisio siue indiuisio
relatiua que est qua aliq̄d ab alio
est indiuisū. 7 dicitur relatiua p̄ tā
to q̄ est resp̄cū alteri. 7 trigit tri
p̄r. vno mō aliq̄d h̄nt indiuisiōnez re
latiua sic q̄ sūt actu indiuisa possi
bilia tamē diuidi ex p̄te v̄triusqz
extremi. sic sūt p̄tes cōtinui 7 mul
ta alia. alio mō aliqua h̄nt indiuisi
ōnez sic q̄ actu sunt indiuisa p̄nt
tū diuidi 7 hoc solū ex p̄te vnus
extremi ut s̄ba 7 accūs fundamē
tū 7 relatio. s̄. n. s̄ba possz ēē sine
accūs sic p̄ri^{us} sine suo posteriori.
nō tū accūs possz ēē sine s̄ba nāl̄
loquēdo sup̄nāl̄it loquēdo nō repu
gnat vt puta in sacro altaris. t̄cio
aliq̄ sic sunt indiuisa q̄ n̄ p̄nt ex p̄
te alie^{re} extrēi diuidi. v̄n̄ s̄m p̄les
ātriquos p̄hos celū 7 intelligētia sic
sunt indiuisa. Circa q̄d notan
duz q̄ iste indiuisiōes sic se habēt
ad inuicēz q̄ quecūqz h̄nt indiuisi
ōnē s̄p̄ectiua habēt 7 absolutā s̄z
nō eōnverso. in vna enī re p̄nt p̄les
indiuisiōes relatiue se cōpati resp̄
ctu diuersorū. vt hō resp̄cū aīalis
resp̄cū rōalis. resp̄cū corp̄is aīati.
corp̄is substātie 7 entis 7 resp̄cū
suarum propriarū passionū. nō
autēz sic de indiuisiōne absoluta.

Impossibile est enim aliquam rem habere plures indiuisiones absolute que una. quod est respectu unius ad se. et nulla res respectu sui ipsius habet plures indiuisiones que una sed respectu aliorum habet plures sicut iam supra predicti. Dec Bonetus.

Incipit expositio quarti libri metaphisice.

Et scien

tia que speculatur ens inquantum ens et ea que huic in sunt per se. in precedenti libro Philosophus disputatiue processit ad his que debent in hac scientia considerari. hic incipit procedere demonstratione determinando veritatem questionum motarum. et quod prius oportet cognoscere modum scientie que procedere in scientia id primo stabilit subiectum habet scientie dicens que est scientia que dicitur que versatur circa ens inquantum ens. sic circa subiectum que huic insunt per se id est proprias eius passiones. dicit autem secundum quod ens. quod scientie alie que sunt de entibus particularibus considerantur que dicitur de ente cum oia subiecta scientiarum sunt entia. non tamen considerantur omnes secundum quod ens. id est secundum rationem entis in communi sed secundum quod huic ens numerus vel linea sicut corpora vel habet. dicit autem et que huic insunt per se et non simpliciter que

huic insunt ad denotandum que. scilicet ad scientias non pertinet considerare de his que per accidens insunt. scilicet suo subiecto sed solum de his que proprie insunt sibi. dicit enim que nulla alta scientia tractat vel de ente. et que ista scientia habet considerare per se prima principia et primas causas ut dictum est in philosophia. que que sunt cause entis. Ex quo patet que ens inquantum ens est subiectum in libro metaphisice. quod illud est subiectum in scientia et principia et proprie passionum queruntur. Ad evidentiam huius notandum est que cum metaphisica sit scientia realis oportet subiectum eius dicat unum conceptum reale cui subiectum sit causa et mensura scientie. maioris autem entitatis non est effectus que sit causa. si igitur scientia sit realis oportet que subiectum sit quod reale. vnde sic socrates et plato circumscripserunt operante intellectus conueniant plus ad unum que duo indiuidua diuersarum specierum. est inquam eadem humanitas in ambobus non quod de numero alia est ei humanitas numero in socrate et plato sed est eadem unitate sibi propria. Sic duo animalia diuersarum specierum conueniunt in ratione animalitatis non quod in eis sit una animalitas unitate numerali vel specifica sed unitate sibi propria sic suo modo deus et creatura sicut et accidens conueniunt in uno conceptu reali entis qui est unum in ipsis unitate sibi propria. cuius a parte rei plus conue-

niat deus et creatura que deus et nihil In predictis autem habet sit aliquid similitudo est tamen magna dissimilitudo. sed enim deus et creatura conueniunt in aliquo conceptu entis qui quoditate includit in conceptu dei et creatur non tamen conueniunt in aliquid realitate potentiali et contrahibili ad ipsa per aliquid realitates seu diuersas sicut conueniunt species eiusdem generis. cum enim deus sit simplex in eo non est ordo realitatum quantum una contra habet alia. et hec est una ratio que deus non est in genere secundum Scotum. vnde dicitur. per se in sui ratione. et haec dicitur. tertijs in ratione. realitas enim generis est potentialis ad realitatem diuersam et per eam contrahibilis. ut homo et equus conueniunt in realitate animalitatis que contrahitur per rationalitatem et irrationalitatem. per conceptum autem entis non intelligo actum concipiendi vel intelligendi que est in anima subiectiue. ad enim concipiendi cum sit quodammodo quantitas de prima specie quantitas non est transcendens nec consistit deo et create. sed per conceptum entis intelligo rationes formales obiectiuas entis hoc est ipsa que quoditate entis conceptibile que habet esse obiectiue in intellectu. Esse autem in intellectu potest intelligi dupliciter vno modo ut species et habitus qui sunt subiectiue in anima. alio modo obiectiue et habet dupliciter. vno modo habituali et per quantum. scilicet est ibi per species manentes in intellectu immediata te motiuam ad intellectum. et sic obiectiue

conceptibile est in anima autem actum concipiendi diuerso actualiter et vario puta quantum iam mouet et intelligit. et sic obiectum conceptum habet esse in anima. Ad oppositum dico que conceptus entis habet esse obiectiuus in anima primo modo et non secundo modo. de ista materia dictum est aliquantulum in 3o capitulo in philosophia huius et adhuc magis dicitur in septimo. Deum omnino dicitur Philosophus quod metaphisice habet considerare de substantiis et accidentibus. quod probatur per hoc que non solum ad unam scientiam spectat considerare de his que dicitur secundum unum. id est que vniocatur in vno conceptu. sed de his que dicuntur ad unum. id est que conueniunt in aliquo analogo. ens autem habet non dicat equum uoce de sicut et accente. tamen dicitur analogice. quod probatur quia sicut sanitas dicitur de animali principaliter. quia animal est receptiuum sanitatis et dicitur de vrina quod est signum sanitatis. et dicitur de dicta. quod efficit sanitatem in anima. sic ens per prius dicitur de substantia inquantum est ens per se. deinde dicitur de proprietatibus substantie et eius accidentibus inquantum habet esse in alio. Tercio dicitur de generatione inquantum est via ad esse. quarto dicitur de corruptione inquantum est via in non esse. quinto de priuationibus et negationibus inquantum priuant ipsum esse. vnde dicitur

mus q̄ non est est nō ens. qđ non
esset nisi negatōi aliquo modo cor
responderet esse. tale autē esse licet
forte non sit in re tamē ad minus
est in intellectu. quia ratio de ta
libus negociatur quasi de quibus
dam entibus. ⁊ ratio d̄ eis aliquid
affirmat ⁊ negat.

Ex verbis predictis Philoso
phi potest oriri dubiū an ens sit
vniuocū. Pro cui⁹ discussione
primo recitabovnaz opiniōz. secū
do dicā aliter ad questionē. tercō
respondebo ad argumēta cōtrarie
opinionis.

Quantū ad primū est vna opi
nio tenēs partes negatiua que pro
bat primo auctoritate Philo
sophi supra. s. q̄ ens dicit̄ de entib⁹
sicut sanitas de vrina ⁊ animal ⁊
dieta. ⁊ sic est analogū. non est igi
tur vniuocum. Preterea primo
philosophorū dicitur ⁊ est principiu
primū procedendi contra Par
menides ⁊ Melissū scilicet q̄ es
dicitur multipliciter. Item aucto
ritate Porphyrii dicentis quod
si quis omnia entia vocet equivo
ce nuncupabit ea. Preterea ar
guitur per ratios primo sic. si es
ē vniuocū ad omnia entia igitur
est genus. consequens est falsū ⁊
contra Philosophū tercio hui⁹

ergo ⁊ antecedēs. cōsequētia patz
quia tūc ens diceretur in quid de
pluribus differentibus numero.
quod est propriū generis.

Confirmatur ratio quia si ens
est huiusmodi igitur predicat̄ de
entibus sub ratione alicuius vni
uersalis non differentie. quia non
pater in quale nec propriū nec ac
cidētis. quia hec sunt extra essen
tiam eorum de quibus predicant̄
tur. non sic autē ens. nec pater vt
species. patet. ergo relinquit̄ vt p̄
dicetur genus.

Preterea si ens ē vniuocū ad de
cem genera igitur descendit in illa
p̄ aliq̄s differentias. sint ille. a. ⁊. b.
aut igr̄. a. ⁊. b. includūt es aut nō.
si sic igitur in conceptu cuiuslibet
generis generalissimi includit̄ bis
ipsum ens. ⁊ p̄ consequens erit nu
gatio. si non. igit̄. a. ⁊. b. non sunt
entia. ⁊ tunc non ens erit de intel
lectu entis. quia. a. ⁊. b. includunt̄
in conceptibus decem generū que
sunt vera entia.

Preterea illa que sunt imme
diata ⁊ totaliter sub extremis con
tradictōis nihil est cōe vniuocū s̄
deus ⁊ creatura s̄ba ⁊ acc̄s sunt
huiusmodi. qz sub istis extremis
scilicet depedere ⁊ non depede
re causatus ⁊ non causatus esse s̄
alio ⁊ nō esse sub alio. patz igit̄ q̄

nihil est eis cōmune vniuocū. ma
ior patet quia omnis cōceptus est
neuter illozū quibus est cōmunis.
sed nullus est conceptus neuter re
spectu cōtradictionis. sed est neces
sario alter illozū. alioquin cōtradi
ctio haberet mediu.

Preterea que sunt primo di
uersa ⁊ se totis distincta in nullo
conueniunt. sed deus ⁊ creatura
sunt huiusmodi ergo z̄. maior est
euidens s̄ minor probatur. quia
alioquin deus haberet quo cōue
niret ⁊ quo differret. ⁊ ita nō esset
simpliciter simp̄. ex.

Quantum ad secundū articu
lum est alia opinio doctoris subti
lis Scoti quam teneo tanquā ve
ram quod ens est cōmune vniu
cum deo ⁊ creature substantie ⁊
accidenti ⁊ generaliter omnib⁹ en
tibus de quibus p̄dicatur.

Ad cuius euidētiaz primo pre
mittam vna diuisione. secundo
ostendam triplicem conclusionē.

De primo est sciendū quod tri
plex est vniuocatio. quedaz ē vni
uocatio physialis. quedaz logica
lis. ⁊ quedaz metaphisialis. vni
uocatio physialis est vnitatis nati
re ex natura rei circūscripta omni
opatione intellectus. De ista vniu
oatōe loquitur Philosophus. vñ
philosophorū quando dicit q̄ in spe

cie specialissima ē proprie vniu
oatio ⁊ non in genere. quaten⁹ spe
cies dicit vna natura nō autē ge
nus. sed latēt equiuocatōnes in ge
neribus. genus autē dicit̄ equivo
cū equiuocatōne opposita vniu
oatōni physicali eo q̄ nō cōrespō
det sibi vna natura extra sed plu
res. Quz enī dicit̄ in generib⁹ la
tent equiuocatōnes nihil aliud est
dicere nisi q̄ quantitas generis in
cōpleta includit in se diuersas na
turas specificas siue quiditati ge
neris cōrespōdet aliqd̄ ad extra
cui cōrespōdent diuersę vnitates
physicales. Vniuocatio logica
lis est vnitatis alicui⁹ realitatis vel
intentionis prime sub vna intentione
logicali concepte. verbigratia sub
intentione generis vel differentie vel
alicui⁹ alterius secūde intentionis
locus enim considerat huiusmodi
secūdas intētōes adiūctas primis
Ex quo concludo corz q̄ aliqd̄ trāscē
dēs ē p̄pe vniuocū vniuocatioe
logicali. qz s̄ nlla fa intētio i gene
re puta ge⁹ vel d̄ria z̄ cōpetit̄ ali
cui trāscēdēti ⁊ ext̄i ext̄ gen⁹. sic
p̄z. aliqñ tñ sibi cōpetit̄ saltē intētio
vilitatis q̄ ē logica. ⁊ fa intētio.
Secundo concludo correlarie q̄
aliquid est vniuocū vniuocatione
logica ⁊ equiuocum equiuocatio
ne physica nec tamē hoc repugnat

Patet enim ex predictis qd genus est uniuocū uniuocatōne logica ⁊ equiuocū equocatōe phisica. uniuocatio metaphical est unitas ali qd pme intētois abstrahibil a pluribus p intellectū ex natura rei circūscripta quacūq; intētiōe secūda vel logica. ⁊ hoc mō trāscēdētibus non repugnat uniuocatio ut dicitur. Ex quo concludo correlarie qd aliquid est uniuocū uniuocatōne metaphisicali qd nō est uniuocū uniuocatōne phisicali pprie loquendo.

De secūdo sit illa prima cōclusio. Ens sumptū cōiter nō est uniuocū omnib⁹ entib⁹ uniuocatōne phisicali. hoc patz. qz cōceptū entis nō correspōdet vna natura in re. Que at sit illa natura cui correspōdet talis uniuocatio sciendū qd natura accipitur quatuor mōis. Uno mō dicitur de illud quod nō est nihil. secūdo mō quod est prinicipiū motus ⁊ quietis. tercio mō accipitur natura p illo quod pōt agere vel pati. quarto mō pro illo quod est informatum differentia specifical ⁊ essentiali. ⁊ forte dicitur unitas minor unitate numerali. Nam Auicenna dicit. Natura incedit speciem ⁊ producit indiuiduū. ⁊ sic talis uniuocatio oritur ex proprijs principijs intrin-

secis speciei. sed prout ista unitas correspōdet illi nature que potest agere vel pati tunc est unitas nūeralis. qz nihil aliud pōt agere vel pati nisi indiuiduū. cui⁹ Dhus dicat actōes ⁊ passiōes sunt suppositōrū primo metaphice. Et hec est ratio quare Auic. dicit in auctoritate predcā qd natura intēdit spēs ⁊ pducit indiuiduū. qz soli⁹ indiuidui est agere vel pati. Secūda cōclusio sit ista. ens sumptū cōiter est vbi uniuocum oibus entib⁹ uniuocatōne logicali. hoc patz qz dicit vnā realitatē vel ppria intētionē cōceptā sū intētiōe vltimatē qd ē intētiō secūda ut pri⁹ dictū est. Tercia cōclusio sit ista. ens cōiter sūptū ē vere uniuocū oibus entib⁹ uniuocatōne metaphisicali sic intelligēdo qd ens dicit aliqū vnū cōceptū realē abstrahibilē ab oibus picipatib⁹ es qd itatiue sū que cōceptū ens ē predicabile de oī ēte uniuoce ⁊ realit⁹ ⁊ in qd. hāc ostēdo sic. pmo auctoritate phi in lra dicentis qd ens dī mltiplr nō tñ equoce igr uniuoce. pbat cōna. qz equocū ⁊ uniuocū sūt imediata vtz ex rōib⁹ eoz. vñ dicit doctor sbrilis Sco. dī. 3^a. ⁊ viij^a. primi sententiarū. analogū non est medium inter equiuocum ⁊ uniuocū cum sint imediata. vt patet ex rationibus eozum.

omne enī analogū est equiuocū vel uniuocū. vnde quedam analogia sunt equiuoca vt aial est equiuocū ⁊ analogū ad aial viuū ⁊ ad aial pītū. quedā vero analogia sunt uniuoca vt ens ē uniuocū ad deū ⁊ creaturā substantiaz ⁊ accidēs vt ipse diffuse declarat scotus ubi supra lz tamē sit analogū cū accidēs hēat attributōes ad substantiā ⁊ creaturā ad deū.

Notādū qd duplex ē equocū equiuocās. s. a casu ⁊ a cōsilio. equocū a cōsilio ē dicitō plura equeprio significās vt canis equocū a cōsilio dicit analogū quod significat vnū p comparōz ad aliud. vt aial significat aial pītū p comparōz ad animal viuū.

Itē arguo sic omnis intellectus certus de vno cōceptu ⁊ dubi⁹ d duobus diuersis in quib⁹ iste certus quiditatiue includit habz cōceptū illū de quo ē certus aliū a cōceptibus de quib⁹ ē dubius uniuocū. sed intellect⁹ homis potest esse certus de aliquo qd sit ens dubitādo an sit deus vel creatura substantia vel accidens ⁊ sic de alijs in quibus ens vel cōceptus quiditatiue includit. sicut patet. ergo cōceptus entis est aliū a cōceptib⁹ illis dubijs ⁊ uniuocū illis ita qd ex se ē neuter illoz. ⁊ includitur i

utroq; ipsoz maior pbatur quia ipossibile ē eūde cōceptū eidē intellectū eē dubiū ⁊ certū sū. igr vl erit ali⁹ ⁊ hēat ppositū. vel nlls ⁊ tunc nō erit certitudo de aliq cōceptu. ē igr ali⁹ ⁊ si qd itatiue includit in illis seqt qd nō erit tātū ali⁹ s. etiaz uniuoc⁹ ill. minor pbabilr declarat prio de deo ⁊ creatā. qz quib⁹ phs i hoc fuit cert⁹ qd pōbat p⁹ prin⁹ eē ens. puta vn⁹ qd posuit igr nē ēe primū. ali⁹ aquaz. quib⁹ enī erat certus ignē vel aqua esse ens erat tñ dubi⁹ an erat ens creatus vel icreatū. p⁹ vel nō p⁹ pbatio nō ei erat certū qd eēt p⁹. qz tūc fuisz cert⁹ de flo. falsuz at nō cōtingit scire nec erat cert⁹ qd esset ens nō primū. quia tūc nō posuisz vnū. Secūdo pbat d sba ⁊ accūte. qz phi diuersi dīsimode opinātur de lūie quoz ali⁹ posuit qd est accūs ali⁹ qd ē corp⁹ ⁊ sba. ⁊ ille qd posuit qd ē sba cert⁹ ē qd ē ens s. nō ē cert⁹ qd ē sba. qz tūc d falso esset cert⁹. nec qd nō ē sba qz opposituz posuit. Dicitē pbat spēaliter qd ens sit uniuocū ad sba ⁊ accūs sic. si ens nō ē uniuocū sbe ⁊ accūte. igr intellectū nō pōt hēe cōceptū qd itatiue de sba. cōns ē euidēter falsuz g⁹ ⁊ aī. pbatio cōne qz sba nō imutat imediate intellectū nrm ad intellectū sui cū nō intelli

gatur pro statu isto nisi per speciem
accidentis sensibilis. sed nullas con-
ceptus quiditativus sibi potest haberi
per immutationes accidentis sensibilis nisi
si ille posset abstrahi a conceptu ac-
cidentis. et iste necessario sic abstra-
ctus sit univocus alias non esset ab-
strahibilis talis conceptus videtur
maxime esse conceptus entis quam
nullus alius esset quiditativus. ma-
ior patet. quia quicquid principaliter
et immediate immutat intellectum illi
us absentia potest naturaliter ab
intellectu cognosci quando non imu-
tatur. ut patet secundo de anima. quare
visus est perceptivus tenebre quan-
do videlicet visui non est lux pre-
sens nec visus imutat. igitur si intel-
lectus noster naturaliter imutatur a
substantia immediate ad actum circa
ipsas sequeretur quod quando substantia
non esset presens posset in sua ab-
sentia naturaliter cognosci. et ita natura-
liter posset in hostia consecrata co-
gnosci non esse substantiam presentem. quod
est evidenter falsum. nullus ergo con-
ceptus quiditativus habetur de substantia im-
mediate a substantia causata sed tantummodo
abstractum proprio ab accidente. et talis non
est nisi conceptus entis. Preterea
arguo sic ex auctoritate Porphyrii.
si quod omnia entia sunt. et suppono quod
omnia sit ligum distributum tunc arguo
sic. quicquid distribuitur est univocum.

sed in predica auctoritate Porphyrii
ens distribuitur ergo ens est univocum
omnino et maior pars per Aristotem. in libro
primae secundae ubi dicitur non omnis oratio
est enunciativa sed in qua verum vel fal-
sum est. per hoc vult Aristoteles inuenire quod
ex equocis non potest fieri propositio
et per consequens terminus equocum non habet di-
stribui. maior pars per Porphyrium cum
dicitur. Omnia igitur entia sic distribuuntur
per aliquam entitatem in eis inclusa et
composita. igitur entitas eis composita est unica.
Tercio respondendum est ad argumenta
alterius opinionis. Ad illud quartum habet
quod dicitur de sanitate dicitur quod per
hoc concedit ordinem essentialium inter
species eiusdem generis. quia ibi vult quod
in quolibet genere est unum primum quod est
mensura aliorum. mensurata autem habent or-
dinem essentialium ad mensuram. et tamen non
obstant tali attributione nullus negat
conceptum generis esse unum cum predicet
in quod de pluribus dicitur species. si enim
genus non haberet unum conceptum alium a con-
ceptibus speciebus nullus conceptus generis
diceretur de pluribus sed quilibet de seip-
so. et sic idem predicaretur de eodem et
non genus de specie. Concedo igitur quod ac-
cidentes habent attributa essentialia ad sub-
stantiam et creatura ad deum. et per consequens ens
est analogum ad ea. cum ista tamen analogia
stat univocatio metaphysica. unde habet attributio sola non tollat uni-
tatem univocatis quare unitas attri-

butio minor est unitate univocatis
minor autem unitas non arguit maiorem
tamen minor unitas potest stare cum maio-
ri sic quod sunt unum specie sunt unum genere
sed unitas generis sit minor unitate
speciei. sicut in proposito dico quod habet uni-
tas attributis non arguat unitatem
univocatis. tamen cum unitate attribu-
tis bene stat unitas univocatis
sed una non sit alia formaliter. et secundum hoc
possunt solvi omnes auctoritates que eunt
fiende de ista materia. hec scilicet. dicitur. 3.
et viii. primi secundae. Ad aliud de
philosophico dicitur quod philosophus loquitur ibi
de multiplicitate suppositorum que non
repugnat univocati. unde cum dicitur
quod ens dicitur multiplex non intendit quod di-
cat equocum sed multiplex. id est de multis
ita quod vult dicere quod procedendum est
contra predicantes et mellissus ponere res
omnia esse unum ens in gredendo de quo esse
intelligunt. sicut si dicitur quod omnia essent
unum animal contra eos oportet distinguere
animal et ingredi de quo animal intel-
ligat vel quare omnia essent unum bonum vel
habetur modi. Vel potest dici quod ens dicitur
multiplex. id est ens est de numero illorum que
habetur pluralitas inferiora sibi se. sicut dicitur
quod quantitas est de numero eorum que dicuntur
multiplex. id est que habet supposita sub
se. Ad Porphyrium dicitur
vno modo quod ipse allegat alius si quod
est. ita quod non loquitur secundum opinionem propria

28
Vel potest dici quod loquitur ibi de equo-
catis philosophici. Contra ipse fuit ibi
logice ergo logice loquitur. Respon-
deo multa dicuntur in logica non logice.
sic enim 2. metaphisice dicitur quod in
omni motu est materia. hoc tamen ma-
gis pertinet ad physicum quam metaphisicum.
Ad primam rationem si ens est univocum
igitur est genus negat arguere. quia
arguitur ab una causa unitatis ad pro-
positos habentes plures causas que
requirunt ad rationem generis tercio modo
dicitur ut in 3. b. Ad confirmato-
nes de illis quibus visibus positus a
Porphyrio dicitur quod ipse ordiat
librum suum ad predicamenta Aristoteli. si-
cut ipse metipsum in prelo suo.
loquitur igitur de illis unitatibus que alio
modo inveniuntur in ordine predicamen-
tali. sed preter illa est aliud univocum
quod est transcendens quod non pertinet ad aliquid
quod pertinet. id est ens. Et igitur arguitur
quod non sunt entia. Dicitur enim est
quod verum est formaliter. sed tamen
sunt entia essentialiter et realiter.

Quod autem illud quod non
est ens formaliter dummodo sit
ens realiter sit de intellectu entis
nullum est inconueniens. sicut ra-
tionale quod non est animal forma-
liter est de intellectu hominis qui
vere est animal.

Debes enī scire q̄ iter ens forma
liter ⁊ nihil est dare mediū sic sūt
cōtrabētia entis ⁊ passiones entis
⁊ ultime differētie ⁊ plura alia. nō
iter ens reali ⁊ nihil nō est dare
mediū. Ratio hui⁹ est. qz oē possi
tiuū quod est extra nihil est idem
enti realiter cū nō pōt esse absq̄ eo
⁊ idēptas realis inuestigat p̄ in
sepationēz vni⁹ ab alio sicut distin
ctio realis p̄ viāz sepationis non tñ
formaliter. qz nulli est idēz forma
liter nisi includat in eo in primo
mō dicēdi per se. ⁊ p̄ cōs illis per
se directe cōtentis in decēz primis
generibus.

Ad aliud de extremis cōtradi
ctōis aut intelligit q̄ ista sint s̄b ex
tremis cōtradictōis totaliter hoc
est precise quod ista sint extrema
cōtradictōis tunc minor est falsa.
qz deus nō est p̄cise hoc quod nō
est esse ab altero. qz ista negatio
dicīti etiā de chimera sicut creatu
ra nō est precise ista nō necesse esse
qz hoc etiā cōpetit chimere. s; taz
deus q̄ creatura tam substantia q̄
accidēs est aliquid cui cōpetit al
terū extremū cōtradictōis. Si igitur
accipias maiorē. quibuscunqz
autē cōueniūt extrema cōtradictō
nis ipsa nō vniuocatur in aliquo
cōmuni. illa maior est falsa. quia
omīa diuidētia per se aliquod cō

mune sunt talia. qz de ipsis dicīti
extrema cōtradictōis ⁊ tamē vni
uocatur in ipso diuiso cōmuni.
Similr in pposito deus ⁊ creatu
ra substantia ⁊ accidēs p̄dicationē
cōtradictōis possunt recipere ⁊ ta
mē habēt aliq̄d subtractū illis ex
tremis cōtradictōis ratōe cui⁹ pos
sunt habere aliq̄d cōmune.

Ad cui⁹ euidētia; est notandū
q̄ quādo aliqua realitas intelligit
tur cui⁹ suo mō intrinseco ille cōce
ptus nō est ita simplr simplex qm
possit cōcipi illa realitas absq̄ mō
do suo. sed tūc est cōceptus impfe
ctus rei. pōt etiā cōcipi cui⁹ modo
illo. ⁊ tūc est cōceptus p̄fectus ade
quatus illius rei. Exemplū s; est
albedo in tribus gradibus inten
siois posito etiā q̄ esset simplex
oīo in re possēt tamē cōcipi sub ra
tōe tante albedinis ⁊ tūc p̄fecte cō
ciperet cōceptu adequato ipsi rei
vel possēt precise cōcipi sub ratōe
albedinis. ⁊ tūc cōcipetur cōceptus
imp̄fecto distincto a p̄fectōe rei. cō
ceptus autē iste imp̄fect⁹ pōt esse
cōis isti albedini ⁊ aliq̄. Cōceptus
autē p̄p̄rius nō esset cōis. Sequit
tur igitur inter illa distinctio illi⁹ de
quo accipit cōcept⁹ p̄p̄rius ⁊ illi
us de quo accipit cōceptus cōis.
vt distinctio realitatis ⁊ realitatis
sed ut distinctio realitatis ⁊ modi

intrinseci eiusdē realitatis. que di
stinctio sufficit ad habendū conce
ptus p̄fectus vel imp̄fectū de eodē
quozus imp̄fectus sit cōmuni s; p̄
fectus sit p̄p̄rius. Ad p̄positū
cōcept⁹ entis cōis deo ⁊ creature
descēdit in cōceptū dei ⁊ creature
nō p̄ alia ⁊ alia; realitatē s; p̄ mo
dos intrinsecos vt dicit Scotus
viii. dist. primi sūiaz alteri⁹ ⁊ al
terius. s. p̄ finitū ⁊ infinitū. ita q̄ si
cui⁹ cōceptus albedinis abstrahit
a tanto ⁊ a tāto gradu pars albe
dinis. ⁊ est cōceptus imp̄fectus.
⁊ inadēquatus huic vel illi albe
dini. ita etiā cōceptus entis respe
ctu dei ⁊ create. de⁹ igitur ⁊ create
sunt se totis distincta in realitate
⁊ in cōceptu reali p̄fecto ⁊ adēq̄to
realitati cuiuslibet. sed hoc nō ob
stante conueniūt in aliquo concep
tu reali imp̄fecto ⁊ inadēquato
realitati cuiusmodi est cōcept⁹ en
tis qui ut sic abstrahit ab omī mō
intrinseco realitatis dei ⁊ creature
qui sunt finitū ⁊ infinitū. Cū cōce
ptus entis formalr non est finitus
nec infinitus positue. sed cōmuni
utriqz abstrahēs ab utroqz.

Notādus autē q̄ licet sit vniu
cus omibus entib⁹ tñ cōceptibus
simplr simplicib⁹ cuiusmodi sunt
passioēs entis ⁊ ultie dīe de qb⁹
ens predicat i quid ut dicit doctor

subtilis dist. tertia primi sūiaz.

Circa qd notādus est fm un
dez doctorē ibidē q̄ aliud est vni
uocū esse ⁊ aliud vniuocē p̄dicari
vniuocū esse dicīti cui⁹ cōceptus
in se est vni⁹. ⁊ hoc mō ens est vni
uocū omnib⁹ suis passioibus ⁊ ul
timis differētijs. ⁊ decē primis ge
neribus. vniuocē vero predicari
est quādo ratio seu diffinitio pre
dicati includitur in ratione subie
cti isto mō. igitur ens dicīti vniuocē
de omnibus p̄ se directe cōtentis in
primis generibus. quia videlz in
illis includit in p̄rio modo dicēdi
per se. Notādus etiā q̄ vt di
cit idēz doctor tertia q̄e quolibet
tozū. ens vel res pōt accipi dupl̄
vno mō. s. put est cōe oī enti rea
li quod nō ē fabricatū p̄ opatōz in
tellectus. ⁊ sic est vniuocum. alio
mō cōmuni⁹ put se extēdit ad oē
positū quod nō est nihil. ⁊ sic est
cōmune enti in aīa ⁊ extra animā
⁊ hoc modo nō est vniuocū s; est
equiuocū. vt enī dicit idēz doctor
dist. xxix. primi sūiaz. Enti reali
⁊ enti rōis nihil est cōmune vniu
cus. qz ei qd est simplr tale ⁊ fm
quid tale nihil ē cōmune vniuocū.
ens igitur in illa significatiōe nō dic
vni⁹ cōceptū cōez. sed sola vox est
cōmunis.

Notādus vō q̄ p̄ ens rōis non

Tum tercio qz oē cōtrahēs d3 esse extra rationes contrahibilis. quare nihil cōtrahit seipsum. sed nihil est extra rationes sic accepti. igitur ens ut sic acceptus non est contrahibile p aliquas differentias vel nō dicit vnā quiditatez cōtrahibilem quod fuit probandū. 7 p cōsequēs sequit ex p̄dicit qz ens sic acceptus non est vniuocū sed equiuocū quod est intellectū. Et nota qz enti in tali acceptioe nō cōueniunt illē passioēs. vnū verū bonū tāqz pprie passioēs quas Aristo. in q̄to metaphice attribuit enti in quā tu3 ens. Rō h̄ est. tu3 p̄rio qz mediū in demonstratōe passioēs ē tācū ipsa q̄ditas ipsius. cas autēz vt d̄t d̄tū est in tali acceptioe nō habz vnā quiditatez sed quasi infinitas ergo zc. tum secundo quia. ppria passio orit̄ a determinata quiditate subiecti. sed ens ut sic non habet determinatas quiditatez. igit̄ ens ut sic nō habet quod fieret mediū d̄mōstrandū passioēs de eo igit̄ zc. Alio mō accipit̄ ens p̄out est nomen impositū. nō ad significandūz omē positiuū sed p̄out importat aliq̄ quiditatez vnā distinctāz contra alias quiditates determinabiles 7 determinates contrahibilez tamen ad eas d̄rias cōtrahibiles. vel p vnā cōtrahibiles aliā materiales. 7 ens vt

sic acceptū est vniuocū deo 7 creature sbe 7 acc̄ti. 7 hoc p3 p dif finitōz nois vniuoci. vniuocū enīz ē nomē cōe fm idē nomē 7 fm eandē rōz formalē d̄ p̄lib̄ p̄dicabile. ens ut sic acceptū h3 illas passioēs vnū. verū. bonū. qz de eo d̄nr in secūdo mō d̄cedi p se. elige quaz volueris p̄ima placet mihi.

Sequitur capitulū p̄imū.

biqz autez

Dic̄ cōter poit̄ Dhs qz scia h̄c p̄ncipalr cōsideratur de substantijs tali rōne. ois scia q̄ est de plūbus que reducūt ad vnū p̄imū est pprie 7 p̄ncipalr d̄ illo p̄rio ex quo alia depēdent 7 h̄c vbiqz verū. sed sba ē huiusmodi. vel est hoc p̄mū inter oia entia ergo p̄imū p̄bus qui considerat oia entia d3 p̄ncipalit̄ cōsiderare p̄ncipia 7 causas sbaz.

Cōsequēter oīdit̄ Dhs qz ad h̄c sciaz sp̄dat̄ d̄terminare d̄ vno 7 de sp̄ebus vnū cū ens 7 vnū significat eadēz naturā. qd̄ pbat qz illa q̄ nō sepant in generatōe 7 corruptōe significat eadēz naturāz realit̄. s3 ens 7 vnū sūt h̄ mōt̄. si enīz generat̄ ens generat̄ vnū. 7 si corrupt̄ ens corrupt̄ vnū igit̄. Est at̄ vnū qd̄ ē indiuisū a se 7 diuisum ab alio. d̄t̄ ē qz cū significat eadēz

naturā quot sunt vnū tot entis si cur ens substantia quātitas 7 sic de alijs que sunt ptes entis. sic idem equale 7 simile sunt partes vnus. Nam idēz est vnū in sba simile ē vnū in qualitate. equale vō vnū in quantitate. 7 silr fm alias ptes entis possent sumi alie ptes vnus si eēt noia imposita. sicut igit̄ ad vnā sciaz sp̄dat̄ cōsiderare d̄ omnibus p̄tibus entis suple fm ratōz entis. 7 nō fm rōes pprias. sic est de p̄tibus vnus.

Circa p̄dicta possēt dubitari an ens 7 vnū significat eandēz naturā. 7 videtur qz non. qz si sic igitur illa erit vera. vnū est tantus ens. cōsequēs est falsus igit̄ 7 aīis. falsitas aut̄ p3 ex p̄rio p̄b̄scōz vbi Aristo. improbat Parmenides qui posuit tantus esse vnū ens p̄batio cōne quādo aliquid p̄dicatur de aliquo conuertibilr p̄dicat̄ de eo cui3 d̄ctōe exclusiua. sicut si homo est risibilis sequit̄ qz tantus homo est risibilis.

P̄terea diuidēs nō significat eandēz naturā cui3 diuiso s3 vnūz determinat̄ ens ergo non significat eandēz naturā cū ente. p̄batio maioris qz dicit oppositū. qz tūc con diuidēs ex quo opponit̄ cōdiuidēti nō participat diuisus. si enīz rationale diceret eandēz naturā cui3

aiali irratōnale nō p̄ticiparet aiali Silr in p̄posito cui3 vnū 7 multa diuidūt ens. si vnū significat eandēz naturā cū ente conuertibilr multitudo est nō ens. 7 sic vnū 7 multa nō essent d̄rie ēris. Itē vnū est d̄terminat̄ generis nō at̄ ens igit̄ ēs 7 vnū nō significat eandēz naturāz p̄batio aītis. quia cui3 ptes oēs vel species sunt determinat̄ generis ipsuz ē genus d̄terminat̄. s3 oēs ptes vnū sūt generis d̄terminat̄. s. idēntitatis similitudis 7 equitatis qz ī genere relatōis. Cōtra ē Dhs in l̄ra. In ista q̄ōe sic p̄cedā. p̄rio quedā opio p̄mitteret. sō improbatio apponet. tercio ad q̄stioēs alie dicit̄. Quātuz ad p̄mūz sciendū qz ē vna opio Aīis. q̄ stat in ēbus d̄cis. p̄mū ē qz ens 7 vnū p̄dicat̄ de oib̄. fm ē qz nō sūt idē fm naturā. terciū ē qz vnū ē d̄terminat̄ generis. s. de genere q̄ntitatis. 7 p̄ oīs n̄ conuertit̄ cū ēte. 7 sup̄pōit̄ p̄imū d̄ctū tāqz vez. 7 fm p̄bat qz si sic tūc d̄cedo vnū est nūgatio. qd̄ falsus est. cōne pbat qz tūc idē bis diceret. Terciū pbat qz si cōstitutū. s. nūerus qui cōstituitur ex vnitatib̄ est de genere q̄ntitatis. sequitur quod ipsa cōstitutētia s3 vnitates erunt de genere q̄ntitatis sic nō erūt conuertibiles cū ēte. qz nihil qd̄ ē d̄terminat̄ generis ē cōuer

tibile cū ēte cū sit transcendens.

Quātū ad 2^m articulū arguitur contra Avicē. primo sic contra pri^mū dicitur. cūz enim dicit q^d ens 7 vnū pdicat de oibus. quero an p^r dicatur vniformiter an nō. sed dif^r formiter nō vniformiter. q^re vnuz pdicat denoiatiue cū sit passio entis. ens antez pdicat quiditatie lz forsan possz aliqū denoiatiue pdi cari. si dicat q^d pdicatur difformi ter sic intelligēdo q^d ens pdicatur de oibus idēit de plurib⁹ q^ditati ue pdicat. vnū vero denoiatiue.

Contra primū iurat^r 7 arguit^r q^d ens nō pdicat q^ditatie de oib⁹ differētijs. quod pbat sic. sūt due differentie. a. 7. b. tūc sic. vel. a. 7. b. includūt q^ditatie ens vel non. si non habet pposituz q^d ens non pdicatur de eis in quid. si vero in cludūt ipsuz ens cū non sint omni no idē inter se habēt in quo conue niūt 7 in quo differūt. igit. a. 7. b. nō erūt pri^mo diuersa nec vltie dif ferētie sed differētes. 7 aliqd idēz entia. igit differūt alijs differētijs sūt iste. c. 7. d. arguit de istis sicut de p^roibus q^d includūt ens quidi tatie vel non. sic pcedēdo vel erit pcessus i infinitū in d^rijs. Vel sta bil^r ad aliqs oio nō includētes ens quiditatie q^d ē. ppositū. 7 ille sole erūt vltime. Si autē loquit^r Avicē.

de pdicatōe apte entis. s. q^d pdica tur ens q^ditatie vel denoiatiue de omnibus forte veruz dicit.

Cōtra secūduz dictū arguit sic q^dq³ sūt idē realr dicūt eadēz na turā. s. ens 7 vnū. sicutū 7 ppria passio sūt idē realit ergo zc. pba tō mioris. illa quoz sepatio inclu dit traditōz sūt idē realr. s. ens 7 vnū sicutū 7 passio sūt h² modi ergo zc. maior patz. qz ex sepatoe mutua aliquoz pbat eoz distin ctio realis. als cōtingeret idē siml esse 7 nō esse q^d ē oppo² p^rmi pri cipij. ita ecō ex ipla sepatoe aliq³ ruz pbat eoz idēitas real. minor pz ex pcedēti caplo. qz csequūt se in generatōe 7 corruptōe. D^ro bo at ali² d^r oī ppria passioe. nā si p^ria passio eēt sepabil a sicutō tūc inessz cōtingēter. 7 p^r cōns cū scia sit d^r necijs cōclio dem^ratois cōcludēs passioz d^r sicutō nō erit scia q^d est māifeste falluz. Cōtra terciū dictū arguit. sba est p^ro oī accūte septio metaphice. s. p^r i suo p^ro ri ē cognoscibile sine posteriori igit sba in suo p^roiori potit intelligi sine q^ditate 7 intelligi sic una indivisa i se 7 disa a quolz alio. talis g^o uni tas ē sine q^ditate 7 sic nō erit d^r ge nere q^ditatis. Itē nulluz trāscē dēs ē dēmiati generis. s. vnuz est aliqd trāscēdēs cū cōtat cū ente.

g^o nō erit alic² generis determinati.

Quantū ad terciū articulū est alia opinio sctilis doctoris Scoti. Ad e² evidētiā sic pcedā. pri^mo p^rmittā aliqs distictōis. fo oīdā all² q^s cōclioes. De pri^mo sit illa p^ria dī stictio q^d vnū d^r duplr. quoddaz ē vnū q^d ē p^ricipiū nūeri. quoddaz est vnū q^d cōuertit cū ente. primū vnū ē de genere q^ditatis. fm vnū est trāscendens 7 passio ētis. 7 qa quodlz vnū ē p^ricipiū nūeri alic². tō sit hec distictio fa q^d duplex est nūerus. vn² in genere q^ditatis. ali us trāscēdens. p^rm² nūer² catur ex diuisioe cōtinui. fs at causat ex di uisioe eētiaz. p^ricipiū p^rmi nūeri ē vnū de genere q^ditatis p^ricipiū secūdi nūeri ē vnū trāscēdēs q^d cō uertit cū ente. 7 iō p^rm² nūerus est quātus. scōs vero ē quiditatius

Tercia distictio sit ista q^d vnū q^d cū ente cōuertit d^r duplr. vno² cōter large 7 simplr. 7 hoc mō op ponit mltitudini 7 sic nō ē passio entis s. disticta 7 ē cōuertibil cū ente nō simplr s. s. b. distictōe.

De secūdo 7 terciō articulo sit ista p^ria cōclio. ens 7 vnū nō dicūt eadēz naturā cōtriblr si vnuz acci piat pprie stricte 7 fm qd. si at ac cipiāt coir 7 simplr sic ens 7 vnū dicūt eadē naturā cōuertibilr p^ria ps cōcliois pbat sic. qz si ēs 7 vnū

sic acceptū d^rent eadē nāz cōtriblr d^r quocūqz pdicaret vnū 7 reliquū s. ens pdicat de multitudine igit 7 vnū q^d ē falluz loquēdo de vno sic accepto. fa ps cōcliois h² p^rz qz de quocūqz pdicat ens 7 vnuz simplr 7 large lumptrū. 7 hoc mō multitudo est vnuz sicut est ens.

Secunda cōclio est hec. ens 7 vnuz nō dicūt eandē naturā quiditatie 7 formalr 7 oīdit sic. tum pri^mo quia estz negatio dicēdo ens vnuz. tū fo qz ens 7 vnū nō predi cat^r de seinuicē in quid. igit non dicūt eandē naturā quiditatie 7 formalr. cōia p^rz sed añs pbat qz cū vnuz sit passio entis pdicatur de ente p se secūdo mō. ens at nul lo mō pdicat de vno s. p accūis. qz fm D^rhm pri^mo posteriorz. pdi catōes p se nō cōuertunt sic. igitur nec vnuz nec passio ētis dicūt eā dez naturā cūz ente quiditatie 7 formaliter.

Tercia cōclio sit ista ens 7 vnū dicūt eandē naturāz realr lz disti guatur formalr ut postēsus ē i p^rcedēti cōclioe. hec conclusio patet p p^rhm in trā cū nō sepan^t in gene ratōe 7 corruptōe. tuz qz sūt idēz realit in 3° de quo pdicatur p se 7 nō p accūdes igitur inter se sūt ea dez vel idēz realiter 7 sic dicūt eā dez naturā realiter.

Quarta cōclusio est ista vnuz quod est passio entis dicit forma liter aliqd positiuū . pbat qz vnuz dicit pfectōez simplr . sed negatio non dicit pfectōez simplr de se . 7 formalr . igit ipsuz vnū nō dicit p rā negatōez . maior pz . qz vnum in quolibz est meli^r ipsuz q̄ nō ipsuz . **Hec** est autēz descriptio pfectōis simplr quā ponit Anselmus . 7 ppter hoc sūma vnitas attribuit pmo enti cui nulla conuenit imperfectio . et patz qz pziuatio ut sic hēt rōez malī 7 sūr negatio .

Sed cōtra istā arguit quidaz sic . illud positiuū qd dicit fm seip suz formalr vnuz vt distinguit ab ente . vel est vnū vel nō vnū . nō est dicēduz qz nō vnū igit est vnū tūc vel est vnū positie seipso vel aliq̄ alio . si aliquo alio querā de illo 7 sic erit pcessus in infinitū . si seipso ergo sua vnitas supra seipsuz nō addit ergo sūr dicaz de ente qz se ipso positie est vnū . 7 p cōis vnū ut formalr distinguit ab ente non dicit aliquid positiuū . **Dieteria** ens ut fm suaz rōez formalē distinguit ab vno vel est vnū vel nō vnū . 7 oportet dicere qz sit vnum alioquin fm suā rōez formalē non distinguitur ab aliquo tūc . vt pri us . si ista vnitas dicit aliquod positiuū querā de illo . 7 sic erit . pcc

lus in infinitū . vel standum in hoc qz ens est seipso positie vnū . igit vnitas nō addit supra ens aliqd positiuū . **Respōdeo** . ad primā dico qz ista ratio peccat p figure dīctōis fallaciaz mutādo quo in qd . quando enīz dicit qz vnuz vel est vnuz seipso vel aliquo alio . Dico qz vnū cum sit pncipiū quo non debz dicit vnuz fm se . quia sic haberet rationem quod sicut albedo nō est alba . sed est illud quo aliqd est albu . sic illud positiuū qz vnū addit supra ens . nec est formaliter vnū nec formalit^r nō vnū . sed est illud quo aliquid est vnū . puta ens in quātuz est ens .

Ad secunduz dico qz ens ut dīctūz formaliter ab vno non est vnū formaliter . nec nō vnū formaliter s3 abstrahit ab utroqz . Si tamē nō accipiat positie vel cōtra rie . nō pziuatiue solū vel negatiue sicut cōcept^r entis formalr 7 positie . nec est finitus vel infinitus .

Ad rōez Anselm . ad primā nego cōsequētiā . ad probationē dicēduz qz nō reperit idem bis omni no . qz cū idēitate reali stat dīctio formalis 7 ex natura rei que tollit negatōez . 7 ideo dicēdo ens unū non est negatio . **Ad secunduz nego** antecedēs . 7 ad pbatōez dico qz duplex est unum sicut

ex secūda dīstīctōne patet . unum quod est pncipiūz numeri causa ti ex diuīsiōe cōtinui . illud unūqz ē de genere quātītatis . s3 d tali uno nō loquit^r pro nūc . s3 de uno quod est pncipiū nūeri cāti ex diuīsiōe eēntiaruz . si igit inferas . igit omis vnitas est de genere q̄tītatis ē fallacia cōntis .

Ad argumēta pncipalia igitur vnū est tātuz ens cōcedo cōis accipiēdo vnū pportōnalr . s . si coir cōmuni^r . si pncipaliter pncipaliter . nā cū vnū sit passio entis vnū formaliter accipit sic ens cū dī qz hoc inferit cōtra **Parmenides** 7 **Mellis** . suz pncipaliter dīcēduz qz parmenides pōit oia esse vnuz significatū 7 pncipaliter simplr 7 fm rem cōtra quē bene valer ista ppositio **ibi** . sed ego sic nō pono .

Ad secūduz dicēduz qz vnū diuidens ipsuz ens est vnū fm quid 7 determinate . 7 de tali arguit ratio de quo cōcessuz ē in pzia cōclusione qz nō dicit eandē naturā conuertibilr cū ente . sed hoc nō obstāte vnū assumptū simplr quod est pncipaliter passio entis vniuoca dicit eā de naturā cōuertibilr cum ente .

Ad terciū dicēduz qz vnū non est alicui^r generis determinati cum sit transcendēs . ad pbatōez dicēduz qz minor est fallā . s3 entz simile

7 equale dicāt relatōes 7 videant^r tātū esse d genere relatōis possent tamē accipi trāscēdēter quaten^r omne ens omni enti compatū vel est idēz vel diuersuz . vel simile vīdissile . equale vel inequale . **Unde** inter psonas diuīas que nō sunt in genere ē idēptitas similitudo 7 eōq̄litas ut ostendit idēz doctor **Scotus** dīstīctōe terciā pmi līnīaz .

Ad cur^r euidētiā sciēduz secunduz eundem doctorē ubi supra qz duplex est quātītās . quedā ē quātītās molis . alia vō vntis vel perfectōis . prima enīz est in genere q̄tītatis . secūda vō ē trāscēdēns cūz cōperat his que nō sunt in genere . sic duplex ē eōq̄litas . quedā ē d genere relatōis . 7 fundamētuz hui^r est quātītatis de genere quātītatis 7 de hac intelligit terciā pncipaliter quātītatis . alia ē equalitas trāscēdēns 7 hec fundat^r in q̄titate vntis 7 reperit^r in diuīnis . hec **Scotus** . dīl . pmi līnīaz .

Ad euidētiāz ar cuiusdā dicit **ibi** in hoc quarto . s . qz in indiuiduis eiusdez spēt nō est ordo sciēduz qz **Aristo** . nō vult negare oēm ordinē inter indiuidua eiusdez spēt . quin vidētz indiuidua hec pncipaliter il la posterius habēt ordinē . put fm magis 7 min^r pncipaliter 7 imperfecti us pncipaliter naturā pncipaliter spēt . hec

enl3 albedo intesa pfectior est albe
dine remissa.

Sed Aristo. vult negare iter
individua ordinē eentialē qui tan
tus ē inter distincta fm species, in
individuis igit̄ est ordo eminentie
siue pfectōis. nō tamē ē ordo depē
dētie essentialis illo mō quo pōit̄
inter causas eentialiter ordinatas.
que quidē sunt diuersarū spēz.

¶ Noniam

9 autē vnus. Dic cōse
quēter oñdit vbius
q̄ ad eandē sciaz pti
net considerare opposita. sicut ad
medicinā cōsiderat sanum 7 egrū.
7 ad gramaticā cōgruū 7 incōgru
us. ista autē scientia cōsiderat vnū
ides simile 7 equale nccē ē q̄ cōsi
deret opposita. his. s. multuz alte
ruz diuersuz disibile 7 ineqle 7 q̄
cumq3 alia sint reducūt ad ista c̄
mōi ē cōtrarietas. naz cōtrarietas
est quedam dīa eoz q̄ maxie di
stant in eodē genere. 7 sic est q̄daz
alteritas siue dīsitās. Itē hoc idē
pbat qz illi scie est cōsiderare pas
sioēs etis c̄ ē cōsiderare ens iqtū
ens. sed pdcā oīa sunt p se accētia
etis 7 vni. igit̄ cōsideratio eozū p
tinet ad phm pmū. 7 p eādez rōez
ad cū ptinet et cōsiderare de pōi
7 posteriori toto 7 pre. qz hec sunt

accētia entis inquātuz ens. Dicit
Aristot. q̄ ad metaphicū ptinz cō
siderat de negatōe 7 puatōe cum
beāt dēmiare d̄ vno qd̄ qdē vnū
dic̄ negatōz 7 puatōez dīsiōis. Di
stīguit at̄ duplicē negatōz. q̄daz ei
ē negatō simplr 7 extra gen̄ p quā
absolute dī q̄ hoc nō est illd̄. alia
ē negatō in genere p quā aliqd̄ ne
gat̄ nō absolute s3 intra metas ali
cui generis sic cecū dī quod non
natū ē h̄re visuz. vñ negatio extra
gen̄ pōt v̄ficari taz de ente q̄ de
nō ente quod non ē natū h̄re affir
matōz q̄ entis de ente quod ē na
tū h̄re 7 n̄ h3. vñ tā chimera q̄ la
pis q̄ hō pōt dici nō vidēs nō sic
de puatōe q̄ est negatio in genere
qz nō oē nō vidēs pōt dici cecum
s3 solū qd̄ est aprū natū h̄re visuz.
ut aīal. vñ oē aīal inq̄tū aīal ē na
tū h̄re visuz. s3 nō oē aīal inquātū
tale. i. s̄b rōe ppria. sic talpa inq̄
tuz talpa nō ē apta nata h̄re visuz
s3 solū inq̄tuz aīal. negatio at̄ que
importat vnū cuz poat s̄biectuz nō
ē negatio extra gen̄ s3 in genere.
als nō ens posset dici vnū. impor
tat at̄ negatōz diuisiōis nō qdēz q̄
titatine cum ista sit dēmiati gene
ris. s3 diuisiōis formalis que sit p
opposita. c̄ p̄ria radix ē opio cō
tradictoria. nā illa diuidunt ad in
uicē q̄ sic se habēt q̄ hoc non est il

lud. Dicit autē cōter q̄ ad me
taphicuz ptinet cōsiderare de pri
mis principiis dēmiatōis. Cuius
rō est qz ad ipsuz spectat determi
nare de ente inquātū ens. habet
etiaz dēmiare de his que insūt
omnib̄ entibus 7 nō soluz alicui
generi entuz. sed p̄ima principia
sunt huiusmodi cū his vtatur om
nes scētie p̄ticulares. igit̄ ad ipsuz
metaphicū ptinz tractare de hui
mōi p̄mis principiis. h̄mōi at̄ p̄n̄
nō p̄nt p alia dēmiari cū sint pro
positōs p se note. Pro quo scie
duz q̄ ppōes p se note sunt q̄ sta
tuz notis em̄is cognoscūt vt dī p̄i
mo posteriorū. Cōtingit at̄ aliquā
ppōez q̄tū in se est esse p se notaz
nō tū esse p se notā oibus. qz vide
s3 ignorat̄ diffinitōz s̄biecti 7 predi
cati. vt Boeti⁹ dic̄ in li⁹ de ebdo
matibus q̄ qdaz sunt p se nota sa
piētib̄ que nō sunt p se nota oib̄
¶ Illa at̄ sunt p se nota oib̄ quozū
termini in cōceptōe aīe cadūt. hec
aut̄ sunt coīa eo q̄ n̄ra cognitio a
cōmuni⁹ ad min⁹ coīa procedit
vt dī p̄ phisicorū. Et iō iste ppōes
sūt p se note p̄ia dēmiatōis p̄n̄
q̄ cōponūt ex em̄is coibus vt totū
7 ps x. sic oē totū ē mai⁹ sua pte.
q̄ vni 7 eidē sūt eq̄lia iter se sūt eq̄
lia 7 sic de alijs. 7 qz h̄mōi sunt
cōes em̄i ptinet ad cōsideratōz me

taphici. iō h̄mōi p̄n̄ sūt de ei⁹
cōsideratōe. dēmiat at̄ ea phus n̄
dēmiatōe. s3 rōs em̄ioz traden
do. ut qd̄ sit totū 7 qd̄ ps. hoc aut̄
cognito v̄itas h̄mōi p̄ncipioz ut
nota relinq̄. dic̄ at̄ q̄ ad ipsū ma
xie ptinz cōsiderare de p̄ principio
s. impossib̄ ē idē sit esse 7 nō ēe. qd̄
ē certissimū 7 firmissimū. tū qz cōg
tis terminis nccē ē ipz veire i mentē
siue cognosci. tū qz nō ē cōdicōale
nihil ei p̄ncipiū sup̄pōit ad sui co
gnitōz nisi cognitōz etis. alia aut̄ p̄
supponūt istd̄. sic ei nō pōt cogno
sci totū 7 ps nisi ete cōgnito sic nec
illd̄ p̄ncipiū. oē totū ē mai⁹ sua p
te nisi isto cōgnito q̄ h3 expōi ex ē
te. tū qz de h̄mōi p̄ncipio n̄ cōn
git dubitare. s3. n. Eractit⁹ dicat
oppositū h̄mōi p̄ncipij tū h̄ nō ē op̄
nat⁹. nō. n. nccē ē q̄ qd̄ aliqs di
cit hoc mēte cōcipiat vel opinet. s3
n. Eractit⁹ credidisset idē ēe labo
rare 7 nō laborare nūq̄ laborasset
s3 sp̄ q̄vūl3. si et̄ opiat⁹ eēt idē eē
vberari vel flagellare 7 nō vbera
re vberatēz se nō increpasset 7 sic
de alijs. Si at̄ cōtra hoc arguit q̄
videlz cōtingit cōtradictoria opina
ri. qz cōtingit scire in vli 7 ignorat̄
in p̄ticulari ex secundo priorum.
s3 p̄ticulare illud est cōtradictorius
v̄is sicuti vt oēs mulaz esse sterile

et aliqua non ergo etc. Rursus cum dicitur
cuius contingit scire in vltimo ignorari
in particulari. dicitur quod verum est quod
noscitur illud particulare contineri sub
vltimo. scilicet propter hoc non sciatur contradi-
ctoria. non enim opinor contradictoria
nisi opinaretur hanc mulam contineri sub
mula. et hoc autem facio ut supponitur
quod si opinaretur hanc mulam contineri
sub mula impossibile esset ignorare
hanc mulam esse sterilem si habeat
scientiam de mula in vniuersali.

Alterius dicitur Philosophus quod huius
modi principium non potest demonstrari
quod probatur per hoc quod non omnia sunt
demonstrabilia. si enim omnia demon-
strarentur cum idem per seipsum vel per alium
videtur esse circulum in demonstratione
quod esse non potest. quod sic
idem esset notius et ignotius ut patet
patet posteriorum. vel opereretur pcedere
in infinitum. scilicet si in infinitum pcederet
non esset demonstratio. quod quilibet
actio demonstrationis reddit certam per
ductionem et in principium demonstrationis
quod non esset si in infinitum demonstratio
in sursum pcederet. patet igitur quod non omnia
sunt demonstrabilia. si autem sunt alia non
demonstrabilia huiusmodi est maxime primum
principium. scilicet igitur huius primum non potest
demonstrari. probatur cum non sit aliud prin-
cipium eo notius. tamen potest huiusmodi prin-
cipium probabiliter ostendi ex datis et con-
cessis ab his qui dicunt oppositum

huius principii primum quod scilicet non sunt notiora
simpliciter huiusmodi principio. tamen secundum quid
sunt notiora in quantum procedunt ab his
qui huic principio contradicunt. et huiusmodi
modo arguit philosophus contra ponentes op-
positum huiusmodi principii.

Queritur vtrum passio entis pos-
sint includi demonstratiue de ente.
Ad hoc evidetiaz sciendum quod demon-
stratio est silogismus faciens scire ex
patet posteriorum. hoc autem non intelligitur
de scientia contra supra quam est apprehensio vi-
tatis quatenus se habentis. sed
de scientia proprie supra quam secundum Scotum
in plogo primum scilicet et cognitio cer-
ta absque deceptione vel dubitatione et
cognitio necessaria contra a causa evidente per
discursum silogisticum. hoc apparet ex
diffinitione scientie per posteriorum. Est enim
scire res per causas cognoscere et non con-
tingit se aliter habere. Et vnde scientia esse de
necessitate non quod de contingitibus et con-
tingentibus bene possit esse scientia ut de
philosophica. scilicet quod actio demonstrationis non est
vitatis contingitibus scilicet necessarie. de contingitibus
tamen potest formari necessaria ratio. ad
ei quod contingit elicitur necessaria concluditur sic
debere elici ad hoc ut recte eliciatur
secundum Scotum. ubi supra. vnde scilicet contingenter
possit dari elemosina potest tamen necessaria
concludi quod ad hoc ut talis datus sit
recte oportet quod deus per pro non de alieno
bono per deum vel pietatem et non pro-
pter inanez glorias.

Notandum insuper quod silogismus demonstratiue
constat ex tribus terminis
quorum vnum est diffinitio alius diffini-
tio. tertia propositio passio et huiusmodi in po-
tissima demonstratione. scilicet in demonstratione
propter quod. et est hec ratio quod tripli-
ces habemus conceptum de subiecto pas-
sionis. primum conceptus est conceptus qui
ditatur subiecti. et est primum conceptus
qui nobis aduenit de re. et est conceptus
indistinctus. secundus conceptus est
de diffinitione subiecti. primum est cogni-
scit res indistincta quam distincta. quod per
redimuntur ab imperfectiori ad perfectius
in cognoscendo. et ille conceptus est con-
ceptus distinctus. Tercius conceptus est
conceptus passionis. quod conceptus de se-
cundo modo sunt potes conceptus de p-
mo modo. Insuper sciendum est quod silogis-
mus demonstratiue constat ex tribus
propositionibus factis ex illis tribus ter-
minis. et sic illi tres termini habent se in or-
dine cognoscendi sic ille tres propositio-
nes habent se in ordine. ita quod prima propositio
est in qua predicatur diffinitio de dif-
finito. secunda in qua predicatur passio
de subiecto diffinito. et iste
ordo est congruus. quod predicatio de p-
mo modo pcedit predicatio de secundo
modo. Exemplum omnis homo est animal rationale.
omne animal rationale est risibile. igitur
omnis homo est risibilis. Ex quibus primo
patet quod ille silogismus demonstratiue

non est in prima figura. quod medius
terminus non subicitur in maiori. quod p-
dicatum non predicatur in minori quod subicitur
tibi. Secundo patet quod sicut ille non
est in prima figura. quod medius non ponitur in
minori. quod in prima figura bis predicatur
medius. tunc patet quod sicut ille non est in tertia
figura. quod in tertia figura bis subicitur
medius terminus. relinquitur igitur quod sit in
quarta figura sicut ille propter quod demonstra-
tiue. et illa est in quarta parte maioris est
subiectus minoris. Insuper sciendum
quod demonstratio propter quod est duplex. prima
est quam per diffinitionem subiecti demonstra-
tio de subiecto. sicut patet in exemplo posito.
secunda vero ubi per diffinitionem subiecti de-
monstratur passio de aliquo contento sub
subiecto sicut risibile de sorte et platone
Ex quibus dicitur elicitur talis actio quod
passio entis ut vnum verum bonum
non sunt demonstrabiles de ente de-
monstratione propter quod. probatur quod in de-
monstratione potestiam oportet quod diffinitio
subiecti sit medius. sed ens non habet dif-
finitionem. quod non habet potes se et est sim-
plex simplex ergo etc. Insuper sci-
endum quod duplex est demonstratio. quod
sicut duplex est demonstratio propter quod
sicut dicitur. prima est quam per passionem no-
tiores subiecti demonstra-
tio medius nota de subiecto. et huius item dicitur. vel igitur
illa passio notior est potes vel poste-
rior. si potes tunc vocatur demonstratio quod
a priori. si posterior tunc vocatur de

inoratio q̄ a posteriori. Demonstratio quia secundo modo dicta ē q̄ p̄ vnā passionem demonstrat alia de alio cōtento sub subiecto sic bonū demonstrat de substantia que cōtinetur sub ente mediante vero. ⁊ in illo silogismo demonstratiuo. q̄z mediū est passio siue sit prior siue posterior. ⁊ ille silogism⁹ cōmuniē fit in p̄ia figura. Ex quib⁹ citatur talis cōclusio q̄ passioēs ētis sunt demonstrabiles de ente demonstratōe quia. Exemplū vbi passio entis notior est mediū ad pbādū passionē minus notā de subiecto. vt arguit sic. omne vnū ē verū. oē ens est vnū. ergo oē ens est verū. omne verū est bonū. omne ens est verū. ergo oē ens est bonū. Exemplū vbi passio min⁹ nota est mediū ad probādū passionē magis notā de subiecto. omne bonū est verū. omne ens est bonū. igit̄ omne ens est verū. ⁊ sic sequit̄ q̄ iste p̄positōēs. ens est vnū. ens ē verū. ens est bonū sunt p̄positōēs imediate. quia p̄dicta non possunt demonstrari de subiecto a priori p̄pter quid non quare ens dicitur vnū.

Ad cuius euidentiā sciendū q̄ vnūquodq̄ quod in se est indiuisū ⁊ diuisū ab omni alio dicitur

vnū. cum igitur ens inquantū ens sit primū in latitudine entium ⁊ in se est indiuisū ⁊ ab omni alio diuisū. quia nō est plures entitates vel q̄ditates. igit̄ d̄ vnū ⁊ vnitas sibi attribuitur p̄ p̄ia passioē q̄z orit̄ ex sua q̄ditate ⁊ p̄dicatur de eo in secundo modo dicēdi per se. Ex p̄dictis patet quid sit dicendū ad questionē ic̄.

Contra Pythagoraz insup arguitur contra opinionē Pythagore qui ponebat oīa que vident̄ alii cui esse vera. ex qua postioē sequitur cōtradictoria esse simul vera. cōstat enī q̄ illi qui habēt diūsas opinioēs quorū quidā sunt mētētes ⁊ quidā verū dicētes opinant̄ sibi inuicē opposita. si igitur omnia q̄ apparēt̄ sint vera opposita erūt simul vera. Ista opinio que poit omnia que apparent esse vera ex hoc ortū habuit. q̄z de eisdē sensibus inueniūtur cōtrarie opinioēs diuersorū. illud enī quod aliquibus videtur dulce alijs vidēt amarū. Similiter illud quod nunc vidēt dulce alicui eidez videbitur amarū alio tempe. nec videbat̄ ipsis q̄ possit assignari ratio certa per quas fiat manifestū que istarum opinionum sit vera ⁊ que sit falsa quia nō magis vna earū videtur

vera vni q̄ altera alteri. ⁊ iō ōz q̄ ēqliter sint vere vel ēqliter sint false. Et ideo dicit Democrit⁹ q̄ aut nihil est determinate verū in rebus aut si quid est verum nō est nobis manifestū. sed hec ratio parū ualet. q̄z enī aliqua videntur amara infirmis ⁊ dulcia sanis hoc est q̄z sani habēt organa sensū bene disposita. ⁊ ideo species sensibilium in eis reperiūtur p̄out sunt. ⁊ propter hoc verū est iudiciū sanorum de sensibilibus. organa uero infirmorum sunt indispōita. unde non cōueniēter imutatur a sensibilib⁹. ⁊ propter hoc eorū iudiciū de eis nō est certū ut patz ex gustu cui⁹ organū est infedū. q̄z in infirmis corruptis humoribus ea que sunt boni saporis eis insipida vidētur. Similiter etiā uersus est iudiciū sensus in propinquū q̄ a remotis. quod ideo est quia uirtus agentis quāto plus in remotis porrigitur tanto eius effectus est debilior. igit̄ nis enī minus calefacit q̄ distant q̄ que p̄pina sunt. sic color nō ita p̄fecte imutat diaphanū in remoto sicut in propinquo.

Arguit autem Aristot. contra hanc opinionem sic. quia si omne apparens est verum nec aliquid est uerū nisi ex hoc ipso q̄ est ap

parens sensui uel opinioni. res autē ut sic non habebunt esse nisi p̄ relationem ad sensū uel opinionē ⁊ sic omnia erūt ad aliquid cum esse eorū non est nisi per respectū ad sensum uel opinionē ⁊ hoc autem est manifeste fallum.

Concludit consequenter Philosophus quod cum impossibile sit contradictoria verificari de eodem respectu eiusdem manifestū est q̄d nec contraria eidem inesse possunt. quia in contrarijs alterū eorum non minus est priuatio q̄ in alijs oppositis. licet enim in cōtrarijs quodlibet illorū sit aliqd̄ positū quod nō est in negatione ⁊ affirmatōe. priuatōe ⁊ habitu. alterū tamē eorū est imperfectū respectu alterius. sicut nigrū respectu albi. ⁊ amarū respectu dulcia sic habēt priuatōnem quādam ad iūctā. priuatio autem est aliqua negatio. Sic igitur patet q̄ cōtrariū includit negationē priuationis ⁊ per cōsequēs negationem. si igitur impossibile est affirmare ⁊ negare simul de eodem impossibile est contraria simul inesse eidem simpliciter. sed si ambo insunt hoc erit secundū quid ex hoc quod cōtradictio includitur in contrarietate ⁊ priuatione.

Et sicut potest dici de relative op-
positis. sicut enim nigrum est non al-
bum ita filius non est pater ut sic. Dicit
consequenter Philosophus quod sicut contra-
dictoria non possunt esse simul vera
ita nihil potest esse medium inter con-
tradictoria. sed de unoquoque ne-
cessario est aut affirmari aut negari.
Reprobatur autem Philosophus in
hoc quarto opinioem Cracitii ac-
tius sequentium ponentium omnia semper
esse in motu. et ideo nihil esse verum
Pro qua opinioe ad tantam demer-
tiam venit quidam eius discipulus
nomine Cracillus quod opinatus est
quod non oportebat aliquid vere verbo
dicere. et ideo nihil esse verum. sed
ad exprimendum quod volebat mo-
uebat solam digitum. et ideo quia cre-
debat quod veritas rei quae volebat
enunciare prius transiret quam oratio si-
nister. Preterea autem opinioes eius
venerunt. quia nesciebat aliquas ra-
tiones sophisticas solvere. tum etiam
quia voluerunt habere rationes demo-
stratiuas ad omnia probanda et ma-
le cuius principium demonstrationis sit
indemonstrabile. finaliter probat
Philosophus quod ad primum Philosophum spectat
disputare contra negantes principia
aliarum scientiarum. quod omnia principia
firmantur super illud quod affirmatio et
negatio non sunt vera de eodem sit.
et quod nihil est medium inter illa. ista

autem sunt propinquissima huic philo-
sophie cui sequatur rationes entis
quod est huius philosophie subiectum.

Arta predicta possunt du-
bitari an inter contra-
dictoria cadat medium. et
arguitur quod sic. quod esse et non esse sunt
contradictoria. sed inter esse et non
esse est medium. scilicet generatio ut dici-
tur secundo metaphisice igitur 22.

Preterea quanto extrema magis de-
stant ratio sunt plura media inter ipsa.
igitur si in infinitum distat sunt infini-
ta media inter ipsa. sed contradicto-
ria distat in infinitum igitur inter con-
tradictoria erunt infinita media. pro-
batio minoris. quod omni finito coti-
git intelligere maius. sed non contin-
git maiorem esse distantiam quam illam que
est inter contradictoria. quod quocumque
daret illa caderet sub conditione
igitur 22. Preterea si inter contra-
dictoria est medium per abnegationem utri-
usque extremi. quod scitum cuius medietas
est alba et medietas nigra non est al-
bum nec nigrum. preterea si inter contra-
dictoria non est aliquod medium igitur
de quolibet est vera affirmatio vel
negatio. cuius videtur esse falsum. quia
ambe iste sunt false. omnis homo est
albus et omnis homo non est albus igitur
et antecedens est falsum.

Contra est Philosophus in littera
Respondet in ista questione sic pro

cedas. primo ponas unam distinctio-
nem. secundo dicas ad questionem.

Quantum ad primum sit ista pri-
ma distinctio quod medium inter ali-
quod potest esse duplex. vel secundum formam.
vel secundum subiectum. exemplum primum in
contrariis mediatis: croceum est que-
dam forma media inter album et ni-
grum. exemplum secundum in privatiue
oppositis. lapis enim nec est cecus
nec videns. primum medium parti-
cipat utrumque extremum. secundum autem
diuiditur per abnegationem utriusque ut
patet ex textu hoc.

Quantum ad secundum dico istam
conclusionem quod contradictoria nullo
modo habent medium. hoc probatur sic.
quod ad quocumque alicui inest parte ali-
quod eius oppositum nullo modo potest sibi
inest nec per se nec per accidens. illud
patet inducendo. sed carere medio
inest contradictioni per se secundum illud philo-
sophi prius posteriorum. Contradictio est
oppositio cuius secundum se non est dare
medium. ergo contradictoria nullo
modo habent medium.

Sed contra istam diffinitionem argui-
tur quod non sit bene data. quod conue-
nit contrariis immediatis que secundum se
non habent medium saltem secundum formam
Respondet quod diffinitio data est
multiplex eo quod negatio potest cadere
super se secundum se vel parte ut sit negatio
pleitatis. et tunc sensus est quod contra-

dictio est oppositio cui non inest per
se habere medium et sic non accipitur
in hac diffinitione. vel potest e converso
ut scilicet per se vel secundum se cadat supra
negationem ut sit pleitas negationis
et sic pleitas affirmat. et sic accipi-
tur in ista diffinitione. Sensus enim
est quod contradictio est oppositio cui
per se inest non habere medium. et sic
nullo modo contradictoria habent
medium. ex quo carere medio inest
eis per se. sed prius modo put per
seitas negat. sic carere medio con-
uenit contrariis immediatis et priua-
tiue oppositis quatenus carent me-
dio secundum formam. hoc tamen non
obstante habent medium per accidens
scilicet secundum subiectum. nam carere medio non
inest eis per se. ut licet per se cadat supra
se non habere medium et est pleitas
negationis. et ideo non repugnat eis
habere medium per accidens modo
preexpósito.

Notandum etiam quod de ratione con-
tradictionis sunt duo. scilicet quod alterum
extremum nihil ponit et alterum neces-
sario inest. contraria tamen imedia-
ta licet secundum subiectum aptum natum ha-
beant unam illarum. scilicet quod alterum inest ne-
cessario non tamen habent aliam. quod
utrumque eorum est aliquid positivum

Ad primum dico quod non esse po-
test capi dupliciter. uno modo per non
ente simpliciter quod scilicet est purum nihil. alio

modo p ente impfcto 7 p compa
toez ad ens pfectuz respectu cui⁹ e
in potētia dicit nō ens vt semē re
spectu anialis ingenerādi pmo mō
esse 7 nō esse sunt cōtradictoria 7
inter ipsa nullū est mediū. Secū
do mō esse 7 nō esse nō sunt cōtra
dictoria. sed se habent sicut pna
tio 7 habitus. 7 sic sunt termini ge
neratois. 7 isto mō bene est mediū
inter illa de quo nota ea que dca
sunt quito phisicor.

Ad secūduz dicēduz q duplex
est distātia. quedā dimensiuā 7 q
da3 pfectois. pma distātia est p
prie dca 7 est de genere quānti
tis. secūda est transumptie sumpta
7 trāsfertur ad alia vt ad opposi
ta. cum igit dicit q quāto magis
extrema distāt tanto sunt pla me
dia inter illa. dicēduz est q maior
est vera de distātia dimensiuā. 7
tūc minor est falsa. quia contradi
ctora non sic distant. maior autēz
est falsa de distātia pfectois. qua
re cōtraria imediata maxie distāt
tali distātia 7 tamen nullum ha
bent mediū. cōtradictoria autē ha
bent hanc distātia3. qz vnū est pū
natio alterius nō autē alia d qua
procedit ratio.

Ad terciū de scuto dicendum
est quod non est incōueniēs idem
scutuz esse albus 7 non albū. quia

non est fm idēz. vnum enī cōtradi
ctoriorū inest modo ex parte vna
7 aliud ex alia. 7 ideo neutz inest
simplr sed vtrūqz fm quid.

Contra quia tūc inter cōtradi
ctoria erit sicut inter cōtraria ime
diata. Respōdeo in cōtrarijs ime
diatis datū est subiectū mediū cū
neutrū inest nec simplr nec fm qd
lapis enīz nec est san⁹ nec eger nō
sic de cōtradictorijs. alterū enim
necessario inest vel simplr vel fm
quid.

Ad vltimā dico q cōtradictō
riorū incōplexor alteruz semp di
citur de quocūqz dūmodo termi
nus pro quo sumit nō accipiat cō
fuse 7 distributie. Ratio hui⁹ est
qz vnū vni supposito potest esse
7 alteri alterū. vnde neutra illarū
est vera omnis homo est albus 7
omnis homo nō est albus. Cōtra
dictoria etiā nō pdicātur de quoli
bet cū reduplicatōe. vnde utraqz
istarū est falsa homo inquantuz hō
est albus 7 hō inquantuz hō non ē al
bus. qz tunc de necessitate hō esset
albus vel nō albus. Sitr et cōtra
dictoria nō pdicātur p se vt dicit
Sco. 2^a dil. pmi⁹ sniaz. vtrāqz enī
istaz ē falsa hō p se ē albus. 7 hō
p se nō est alb⁹. nec albedo nec ei⁹
cōtradictoriū inest p se homini.
Seqtur text⁹ 7 imediate questio.

Scitur aut

alterz alteri opponi qua
drupliciter. Vtruz diuisio opposi
tois sit bene data. 7 arguit q non
tuz primo qz omnis diuisio debz
esse bimēbris p boetius libro diuisi
onū. sed ista nō est huiusmodi qz
est quadrimēbris igit 2. tuz secun
do quia oppositio pūatina coinci
dit cū oppositōe cōtradictoria. er
go diuisio non valet cū mēbra di
uidētia nō debeāt coincidere. aūs
pbatur. qz in oppositione cōtradi
ctoria alterū mēbruz est non ens.
qz a pūatiōe in hituz impossibil
est regressio. ergo 7 pōis pūatio
est nō ens simplr. qz nō ens actu 7
nō ens potentia. nā si esset ens po
tentia possibil esset regressio ergo
2. tuz 3° pūatiua oppositio coin
cidit cū cōtraria. igit pbat quā
cōtraria sunt que sub eodē genere
posita sunt 7 maxie ad seinuicem
distant. sed cecitas 7 visio que op
ponūtur pūatiue sunt sub eodez
genere posita. p3 qz fm vtrūqz dici
mur qles 7 sic vt āqz q. tas ē igr in
oppo⁹ ē Aristo. i p^o pdicamētis.

Pro questōe pmo scienduz
q oppositio est dup. ex scilicet cō
plexa 7 incomplexa. oppositio cō
plexa est formalis repugnātia ali
quarū duarū ppositionū ad iuicē

7 illa ē duplex. alia ē cōtraria sicut
vltis affirmātia 7 vltis negatiua. alia
scōtraria. alia cōtradictoria. alia
scōtraria. 7 de ill testat p topico
rū. Oppositio incōplexa ē formal
repugnātia vel non idēptitas duo
ruz pp oppositōz cōtradictoriaz q
oppositio nō ē relatio formal nec
realis cū alterū iploz tmino3 nō
sit in actu. nā3 relatio realis requi
rit extrema realia. illa igit opposi
tio incōplexa est et quadruplex. i.
relatiā cōtraria pūatiā 7 cōtradi
ctoria. quarū iufficiētia pot sic ha
beri. ois oppositio aut ē entis ad
ens. aut entis ad nō ens. si primo
mō sic est oppositio relatiā vt du
pluz dimidi3 7 sic et est oppositio
cōtraria vt albedo. nigredo. bonū
malū. Si ē entis ad nō ens hoc ē
duplr. vel illd nō ens ē nō ens sim
plr vel ē nō ens in gener vel f3 qd
si p mō sic ē oppo cōtradi^o vt it
ēs 7 nō es. si 2° mō sic ē oppo pūa
tia vt int cecitate 7 visuz. 7 h vult
Aris. qto h⁹ dñs. pūatio ē nega^o
i gener. negatō ar absoluta ē nega
to ext ge^o. qz pot pdicari tā d ēte
qz d nō ēte vt nō homo. s3 pūatō ē
negatio in gūe qz negat aliqd infra
metas alic⁹ generis. vt cecitas ne
gat visuz 7 ē negatio siue non ens
infra metas animalis. 7 tenebras
infra metas lucis. 5 2

Secundo notandum quod oppositio
relatiua inuenit realis extra aiaz
etiam inuenit in intellectu obiectiue
Exemplum primi inter relationes re
ales est oppositio relatiua realis. quia
habet fundamentum extra aiaz sicut est
oppositio relatiua inter duas filia
tiones. et inter patrem et filium. Sed
si fundamentum vel terminus tantum
habet esse in intellectu obiectiue tunc
etiam talis oppositio habet esse in intel
lectu obiectiue tantum.

Sed dices quid est ipsa relati
ua oppositio. vel est ipse relationes
quibus referuntur fundamentum et ter
minus. ut oppositio relatiua inter
patrem et filium si sit ipsa paternitas
et filiatio realiter et formaliter et nihil
aliud. vel est aliqua alia relatio que
dicitur oppositio relatiua fundata su
per paternitatem et filiationem. primum
non videtur concedendum. quia paternitas
et filiatio non sunt formaliter opposi
tio. nec due similitudines inter duo
alba. sed denominatiue dicuntur
ab oppositioe relatiua opponi re
latiue. nec secundum videtur conce
dendum. quia tunc esset processus
in infinitum in oppositioibus rela
tiuis. quia iste oppositio fundate
super paternitatem et filiationem
opponitur et tunc aliqua oppositi
one opponitur. et tunc iste opposi

tiones ulterius aliqua oppositioe
opponitur. Istis non obstantibus
dico quod relatiue oppositioes sunt
fundate relationes super aliquas
relationes. sicut oppositio inter pa
ternitatem et filiationem super unum
fundatur et super reliquum termina
tur. et quando tunc dicitur quod
sequitur processus in infinitum in
relatiuis oppositioibus.

Dico quod ille oppositioes non
opponitur sicut nec contrarietates
contrariantur. sed sunt quo aliquid
siue relatiua siue relationes forma
liter opponitur relatiue sicut con
trarietates sunt quibus aliquid for
maliter opponitur alteri contrarie.

Dico igitur quod diuisio est bene
data. quia est reducibilis ad bimem
bram sicut aperui tibi.

Ad primum et secundum patet ex
sufficiencia et ex notabili primo mo
do. Ad secundum dico quod ce
citas potest dupliciter considera
ri. aut secundum quod solum dicit
priuationem et sic priuatiue oppo
nitur visui. sic non est in genere sed
est non ens in genere animalis ut
patuit. Alio modo secundum quod
dicit quandoque qualitatem secundum
quam dicimur quales. et sic contra
ria est visui. et sic bene est in gener
e scilicet qualitatis. et sic patet questio.

2. met 39
Circa oppositioes contrarias
est primo notandum quod oppositio
contraria accipit dupliciter. vno
modo large et sic quelibet opposi
tio potest dici contraria oppositio.
Secundo modo stricte scilicet tan
tum pro illa que est vna species di
stincta contra oppositioe relatiua
priuatiua et contradictoria. et illa
que opponitur secundum illas oppositio
es dicitur contraria quecumque
sub eodem genere posita sunt et ma
xime ad se invicem distant et vni et
eidem susceptibili vicissim insunt.
Ex ista descriptione habentur sex
condicioes ad hoc requisite quod ali
qua duo sint contraria proprie.
Prima condicio est quod illa que sunt
contraria oportet quod distinguatur
specie. Secunda est quod sint eadem ge
nere. et hoc tangitur cum dicitur con
traria sunt que sub eodem genere
sunt. ut albedo et nigredo sunt distin
cte specie et idem genere scilicet co
loris. Ex quo inferi tale correlari
um quod contrarietas est inter aliqua duo
que distinguuntur specie et sunt idem
genere. Tercia condicio est quod
oportet quod sint positiua simpliciter
et per hoc differt ab oppositioe
priuatiua et contradictoria. quia
in oppositioe priuatiua alterum
non est positiuum simpliciter et etiam
in oppositioe contradictoria. et hoc

ta ngitur cum dicitur posita sunt.

Quarta condicio est quod oportet
quod sint maxime distantia in for
ma siue in differentia formali et non
in distantia locali. sursum enim et
deorsum licet large possint dici con
traria quia habent aliquas condi
tiones requisitas ad contrarietate
tes non tamen omnes non tamen
stricte. que quidem inter se habent
distantiam localem. non tamen ha
bent repugnantiam formalem. unde
idem corpus virtute diuina potest
esse sursum et deorsum. ut diffuse
declarat Scotus distinctioe deci
ma quarti sententiarum. sed intelli
gitur de distantia que dicit repu
gnantiam formalem ita scilicet quod
vnum non sit de essentia alterius.
et cum ambo extrema sint entia re
alia et sub eodem genere ideo no
tatur maxima distantia. et hoc tan
gitur cum dicitur et maxime ad se
invicem distant. Quinta condi
tio est quod contraria sunt circa
idem subiectum. et vnum tantum vni
opponitur. et hoc tangitur cum di
citur vni et eidem susceptibili.

Sexta condicio est quod con
traria mutuo se expellunt et non
possunt stare in eodem subiecto seu
in eadem parte subiecti sicut patuit.
et hoc tangitur cum dicitur vicissim
insunt. § 3

Secundo notandus est qd contraria pprie et stricte sumpta sunt in duplici differentia. vt patet in textu idest in predicamentis Aristotelis. Contrariorum autem quedam sunt mediata et quedam immediata. Contraria mediata sunt illa quorum non est necessarium alteri inesse subiecto. ut albedo et nigredo. Stat enim hominem esse qui neque erit albus neque niger. quia potest esse medio colore coloratus.

Sed contra immediata sunt illa quorum est necessarium alterum horum inesse suo subiecto. vt sanitas et egritudo. oportet enim hominem esse sanum vel egrum et huiusmodi.

Sciendum est tamen quod medium inter opposita potest intelligi dupliciter vt dictum est supra. Uno modo secundum formas. alio modo secundum subiectum. Primo modo reperitur medium inter contraria mediata. quia inter albedinem et nigredinem est aliqua forma media puta rubedo et huiusmodi. et tale medium non reperitur inter contraria immediata. Secundo modo bene reperitur medium inter contraria immediata. quia lapis nec

est sanus nec est eger. et tamen non est aliqua forma media inter sanum et egrum. talis enim medietas subiecti reperitur inter priuatiue opposita. vt lapis nec est videns nec cecus. reperitur etiam inter relatiue opposita. quia lapis nec est pater nec filius. sed contradictione opposita non habebunt medium subiecti nec medium forme sicut patet de ente et non ente. non enim potest dari aliquid quod neque sit ens neque non ens. et hoc est quod dicit Aristoteles quarto metaphisice. Contradictio est oppositio cuius secundum se non est dare medium.

c Circa oppositionem priuatiuam est sciendum quod priuatiue opposita sunt illa que habent fieri circa idem subiectum ordine irregressibili et tempore determinato a natura. vnde ab habitu est deuenire in priuationem. A priuatione autem in habitum impossibilis est regressus. vt cecitas et visus habet fieri circa idem subiectum. et a visu contingit fieri motus in cecitates sed non e conuerso per naturam licet bene per miraculum. Dicitur autem notate tempore determinato a natura. canis enim

ante nonum diem nec est videns nec cecus. quia ante illud tempus non est aptus natus habere visum. et ideo post illud tempus naturaliter videt.

Vel aliter oppositio priuatiua est qua aliqua duo formaliter repugnant quorum vnus se habet vt habitus aliud vero vt priuatio illius sicut est inter cecitatem et visum.

Queritur vtrum a priuatione liceat ponere regressum. Et arguitur sic. primo per Aristotilem primo philosophorum dicentem quod transmutatio naturalis fit a priuatione in formas. Nam quoniam materia est in potentia ad aliquam formam tunc materia dicitur priuata forma. sed habita illa forma non priuatur ea. ergo et cetera.

Item secundo priuatio est carentia forme cum aptitudine ad eandem. igitur possibilis est regressus.

Item tercio dicit Philosophus quinto philosophorum quod aliqua est mutatio a non subiecto in subiectum idest a priuatione in habitum

igitur etc.

In oppositum est Philosophus in littera et in postpredicamentis.

Pro questione sciendum quod priuatio capitur quadrupliciter. Primo quando aliquid priuatur aliquo quod non est natum habere neque secundum actum neque secundum potentiam. et sic dicimus quod planta caret sensu idest nullo modo habet sensum. et ista dicitur priuatio multum improprie.

Secundo modo quando aliquid priuatur aliquo secundum actum quod tamen est aptum natum habere secundum potentiam. sed illa potentia variatur tripliciter. vel secundum genus vel secundum speciem. vel secundum individuum. talpa enim caret visu actualiter habet tamen aptitudinem ad visum secundum genus. quia est in genere animalis cui competit habere visum. sed secundum speciem et individuum caret visu tam actualiter quam potentialiter. quia non est nata habere visum secundum speciem. quia oppositum conuenit speciei talpe nec per individuum esse sit quodammodo proprium speciei talpe.

homo eni cecus caret visu actuali
ter. habet tamē aptitudines ad vi
suz fm genus 7 speciē. fm gen^o qz
est in genere aialis. fm speciē qz
ppriū est spēi hūane quodāmodo
habere visuz s3 caret potētia 7 ap
titudine q̄tus ad indiuiduū. quia
homo cec^o caret visu actualiter 7
potētiā fm indiuiduū. qz non
est natus h̄re visuz. s3 terelo mō i
eodez indiuiduo ponitur p̄uato
actualis alicui^o habitus 7 aptitu
do siue potētia fm indiuiduū ad
adū siue habituz. 7 isto mō p̄ua
tio ponitur in materia. S3 quādo
in eodē indiuiduo ponit̄ p̄uatio
habitus alic^o fm adū 7 potētiaz
ut i hoīe ceco ponit̄ p̄uato visus
fm adū 7 potētiaz tunc a p̄ua
tioē in habitū impossibilē est regres
sio. sed quando ponit̄ p̄uatio ali
cui^o habitus fm adū in vno indi
uiduo. habēs tamē aptitudinē ad
aliū fm potētia tūc pōt fieri r̄gres
sio. 7 d̄ illa loquitur Aristō. in libris
phīsoz. de alia loquit̄ in p̄dica
mētis. Tercio mō accipit̄ p̄uato
qñ aliqd p̄ violētiaz ipedit̄ ab ali
quo qd̄ debet ei nālī tūc d̄ p̄ua
ri eo sic qñ graue retinet̄ actualit̄
sursuz tūc d̄ p̄uari loco suo nālī.
Quarto mō accipit̄ negatiē vt in
uisibile dicit̄ qd̄ nullo mō est visi
bile aut cū difficultate visibile aut

p̄uaue visibile. Ad p̄mū argu
mētuz cū sic arguit̄ trāsmutatio na
turalis dico qz loquitur ibi de p̄ua
tioē que ē obiectū p̄cipioz q̄ p̄u
uatio est p̄cipiū trāsmutandi 7
ratio essendi. qz adueniēte forma
cessat talis p̄uato. duo ergo sunt
p̄cipia cōstituentia cōposituz na
turale. sed tria requirunt ad trāsmu
tatioē. s. forma 7 p̄uatio. naz dī
cit Aristō. septio metaphisice. Ex
duob^o entib^o in adū nō fit terciū
supnaturale. nec ex duob^o entib^o
in potētia fit terciū naturale. opor
tet ergo ponere tria p̄cipia quo
ruz vnū est in potētia. s. materiam
7 formas que est in adū. Cum er
go nomie potētie includat p̄ua
tio. qz si matia dicit̄ potētiaz ad
adū seu formā tūc p̄ qz nō h̄z eā
7 p̄ cōis p̄uat̄ ea. 7 sic p̄ accūs po
nitur terciū p̄cipiū quod vo
catur p̄uatio. 7 de tali ad formas
seu ad habituz potest fieri regres
sio. 7 p̄ hoc ē p̄z ad secūduz.

Ad tciū dico qz nō sp̄ h̄it^o p̄ce
dit̄ p̄uatoz loquēdo de h̄itu qui p̄
motū acgrit̄. vñ p̄hs q̄nto phico
rū. pbat qz q̄z ē p̄uato mot^o nō
illa quies q̄ est in termino ad quez
s3 q̄ est in t̄mio a quo. igit̄ patet qz
illa p̄cedit̄ motū 7 ē p̄uatio eius.

Querit̄ vtruz p̄mū p̄cipiū
oplexū. s. de q̄libet d̄ affirmatio

vel negatio v̄a 7 de nullo v̄o s̄t s̄t
in rez natura 7 nō fidiciū. 7 qz nō
arguit̄. tuz p̄tio. nlla coplexio h̄z ef
le in rerū natura. s3 p̄mū p̄ci
piū ē coplexio igit̄. cōia t̄z 7 maior
pbat qz coplexio ē ad^o rōnis c̄po
nēs 7 diuidēs s̄bīcū cū p̄to. mior
pbat qz p̄mū p̄cipiū coplexuz cō
pōit̄ p̄dicatū cū s̄bīco vel diuidit̄
uel false vel vere ergo zc. qz qd̄ est
in reb^o ē incoplexū fm ip̄suz. sed
ip̄suz nō est incoplexū igit̄. cōia t̄z
mior nota maior pbat qz quid ē
in reb^o saltē in his inferiorib^o est
in p̄dicamēto. s3 oē tale ē incople
xū utz in aīp̄dicamētis ibi. eoz q̄
fm nllaz coplexioz d̄nr singluz aut
s̄baz significat ergo. tū 3° nihil qd̄
ē in rez nata extēdit̄ se ad altitu
dinē nihili 7 fidiciū. s3 p̄mū p̄ci
piū incoplexū extēdit̄ se ad altitu
dinē nihili 7 fidiciū igit̄. cōia t̄z ma
ior nota. qz als oē tale includeret
aliq̄ rōz p̄ q̄ nihilo c̄peteret. 7 cū
debilib^o b̄eat denoiare rē seq̄ qz
magis diceret̄ nihil q̄ extis in re
ruz nata. mior pbat. de quolz. n.
ū ēte vez ē d̄re ē es vel nō es chī
mera ē vel non est 7 sic de alijs.

In oppositū arguit̄ nlls effcū
rōis depēdz a causa reali. s3 cōclio
sciēntifica ē cā real 7 depēdet a p̄i
cipijs p̄mīs. s3 iter oia p̄cipia
illud ē maxie p̄mū. cōia p̄z ma

ior nota 7 mior. Nō quoz
declarōe p̄ sciēduz qz illd̄ p̄cipi
uz p̄mū hic intētuz ē de quolz af
firmatio vel negatio vera de illo
v̄o s̄t p̄ p̄mū q̄rto metaphisice 7 il
lud p̄cipiū ē ppō ypotetica co
pulariua h̄ns duas cathogoricas
q̄rū p̄zia ē de p̄dicato d̄iuidū 2^a
de p̄dicato copulato. 7 p̄zia ē v̄lī
affirmatia 2^a v̄līs negatia. p̄zia ē
de quolz ēte d̄r affirmatio vel ne
gatio s̄a ē qz d̄ nullo ēte d̄r affirma
tio vel negatio s̄t. Ex isto lequit̄
corre^o qz s̄bīcū p̄mī p̄cipij ē ens
pbat qz cōiis coplexioz d̄issimū
ē s̄bīcū. s3 istd̄ p̄cipiū ē d̄issimū
7 p̄mū qz ex v̄līssimis t̄mīs 7 p̄i
mīs igit̄. cōia t̄z 7 maior pbat cū
d̄issima coplexio nō se extēdat ad
aliud ad q̄ nō extēdit̄ sui t̄mī. mī
nor pbat. qz q̄lis ē ordo totoz ta
lis ē ordo p̄mū cōntialitū. 7 est rō il
la ista qz ordo totoz ex ordine p̄
tuz orit̄. s3 ppōes sūt sine coplexi
ones qd̄a toti resp̄cū t̄mīoz ex q
bus cōstituitur. igit̄ 7 h^o mōi p̄ci
cipiū ē qd̄az coplexio. igit̄ si ē p̄mū
7 d̄issimū seq̄ qz sit ex p̄mīs t̄mīs
7 d̄issimīs. 7 hoz est ens ergo.
Secūdo seq̄ corre^o qz p̄tus istuz
p̄mī p̄cipij in p̄zia ppōe est affir
matio vel negatio sic passio d̄issim
tia quēadmodū par vel imp̄ n̄e
ri 7 in s̄a p̄ p̄ce p̄tus est affirmatō

vel negatio copulati.

Sed diceret affirmatio et negatio videntur ad logicum pertinere. sed predicatio ista principii principis ad metaphisicam ad que et pertinet totum principium. et per omnes affirmatio et negatio non est predicatio.

Dico quod secunde intentionis aliqui supponunt pro primis. et ideo affirmatio et negatio non sunt predicatio primi principii nisi inquantum supponunt pro primis. scilicet esse et non esse. Sublato autem ente rationis a rebus afferuntur omnia alia secundum regulas essentiali ordinata. scilicet sublato essentiali in essentiali ordinatis auferuntur posteriora. et est predicatio habet esse in rerum natura. quod est predicatum clauditur in sebedo cum insit ei per se in secundo modo.

Pro quo notandum quod principium secundum habet verificari de quolibet ente sine determinatione. sed quando sit determinatio quodammodo tunc non requiritur verificatio sed tunc incipit per secundo modo. Verbi gratia dicere velle et simpliciter simplicia velle simpliciter loquendo tunc sunt ens. sed accipiendo cum determinatione formalis et quidditativa tunc non sunt ens sed solum denominatiue. sic etiam dico homo est albus vel non albus simpliciter loquendo. sed accipiendo quidditativum tunc neque est albus neque non albus. etiam habitudo sibi et predicti

cati in se primo est in re nata. quod est habitudo intrinseca adueniens que inseparabiliter comitatur sua extrema.

Pro quo nota quod totum istud principium primum complexum constat naturali ex suis terminis et quasi formaliter ex habitudine terminorum. Et igitur subiectum et predicatum et habitudo sunt primi principii sunt in rerum natura et principium constituitur ex illis sequitur etiam quod illud principium sit in rerum natura.

Ad primum cum dicitur nulla complexio etc. dico quod complexio equo ce dicitur de complexione conceptuum et de habitudine rationis formalium. primo modo est in anima. secundo modo est in rerum natura.

Ad secundum cum sic arguitur quod est in re etc. dico quod omnia que inveniuntur in re secundum se considerata sunt incomplexa. sed considerantur ea secundum habitudines mutuas intrinsecas constituantur veras complexiones et terminorum coordinatos. Ad tertium cum sic arguitur nihil quod est in re nata etc. dico ad maiorem quod eo modo quo conuenit subiectum istius primi principii scilicet ens vel habitudo eo modo conuenit eis primum principium. si eis conuenit secundum quid subiectum scilicet ens. tunc etiam primum illud principium conuenit eis eodem modo etc.

Explicit quartus metaphisice incipit expositio quinti libri metaphisice.

Principium

autem. In precedenti libro determinauit philosophus quod pertinet ad considerationem huius scie. hic determinat de rebus quas ista scientia considerat. et primo diffinit intentiones nominum que in huius scie consideratione cadunt. secundo determinat de rebus que cadunt sub consideratione huius scie in principio sibi. c. libet autem scientie est considerare subiectum passiones et causas et ideo primo in hoc quanto considerat diffinitiones nominum que conueniunt causis. 2. que significat subiectum huius scie vel partem eius ibi vnde dicitur. 3. manifestat quod significat passiones entium inquantum ens ibi per se. Circa primum per post dicitur quod est primus. aut inesse rei scilicet partem rei dicitur principium. aut in fieri rei sicut cause extrinsece ut effectus et finis. vel intrinsece ut forma et materia. dicitur etiam principium in cognitione sic sunt principia demonstrationum seu dignitates. primum autem seu primum respectu conclusionis habet duplicem causalitatem. habet enim in se effectum inquantum conclusio virtualiter continetur in premissis et habet se ut causa materialis in

quantum termini conclusionis habent esse in premissis. Consequenter philosophus determinat de generibus causarum de quibus sufficiunt que dicta sunt in 2. phisicorum. Elementum vero. Dic diffinit philosophus hoc nomen elementum dicens quod vno modo stricte dicitur. alio modo communiter. Elementum stricte est illud ex quo res componitur quod inexistit sit composito diuisibili in plures partes specie differetes. Elementum vero quo ad primam partem habet conditiones cause materialis. quod est illud ex quo res componitur. quo ad secundam partem distinguitur a partem que non inexistit rei. quo ad tertiam partem distinguitur a mixto quod habet diuisi seu resolutum per altatorem in ipsa quatuor extra se disticta sed solum in materia et forma. materia enim nullas habet species. Dicitur et Aristoteles. exemplum de literis que sunt extra ex quibus dictiones componuntur et resoluuntur. potest et exemplum in demonstrationibus. principia etiam demonstrationis in qualibus scia ex quibus alia dependet dicitur extra. et sic liber Euclidis dicitur etiam in geometria elementum at large est quod est principium in vnoquoque. et sic unitas et punctus potest dici elementa maius vniuersale etc. minus vniuersale etc.

Consequenter ponit philosophus quatuor modos necessarii. Primo modo dicitur necessarium illud sine quo potest quis bene vel

nere aut q̄ licet non sit causa prin-
cipalis rei est tamen quedā cau-
sa sicut respiratio. ⁊ si non sit cau-
sa vite est tamen cōcausa inquan-
tum comparatur ad temperamentum
caloris naturalis. Secūdo modo
dicitur necessariū sine quo non po-
test esse ⁊ fieri bonū vel aliquod
vitare malū ut bibere medicinā
laxariāz non quod sine illa aial
esse non potest sed ad malū expel-
lendū quod est infirmitas. Tercio
modo dicitur necessarium ad quod
quis cogitur violenter. vnde quā-
do compelloz aliquid facere tunc
necessariū est ut facia. Quarto
modo dicitur necessariū quod non
potest aliter se habere. ut deus est
homo est animal.

Sequitur dubiū.

Irca predicta potest du-
bitari an necessaria ha-
beant causam sui esse. ⁊
arguit q̄ sic. quia secūdo hui⁹ di-
citur q̄ sempiternoz ⁊ necessario
ruz sunt cause idem. ideoz etiāz hic
dicitur in littera.

Sed cōtra hoc arguitur. null⁹
effectus est necessari⁹ simplici⁹ pri-
mo hui⁹. quia in causis essentialit̄
ord. natis si prima causa agat cō-
tingēter omnes alie causant cōtin-
genter. sed prima causa que est de-
us cōtingēter agit. quia ois actio

dei ad extra est contingens. ergo
omnes alie causant contingenter.
maior patet sed minor probatur.
quia destructio effectū necessario
causa destruit ut dicit statim. Si
igit prima causa causaret aliquē
effectū necessario tūc ad destruc-
tionē illius effectus potest arguere
destructio prime cause. ⁊ ita eius
entitas nō esset absoluta omnino
indepēdens quod est absurdū.

Respondeo in ista questioe pri-
mo distinctōz quasda declarabo
secūdo quoddā dubiū remouebo
tercio ad quōz rōdebo. De pri-
mo sit ista pria distinctio q̄ neces-
saria sunt in duplici genere. q̄da
sunt cōplexa ⁊ quedā incōplexa.
Exēplūz p̄mi ppositio nēcia siue
sit pncipiū siue cōclio. exemplūz se-
cūdi deus ⁊ intelligentie s̄m vjam
phoz qui posuerūt eas ēē nēcia.
secūda distinctio sit ista q̄ nēcitas
ē duplex q̄da.33 simplr ⁊ q̄da.33 s̄m
qd. pria d̄ nēcitas cōtis q̄ tam
aīz q̄ cōis ē nēciūz in se. exēplūz
si hō est aial est. s̄a vocat nēcitas
cōne. puta q̄ cōis ē nēciūz nisi po-
sito nō ante sic q̄ tā aīz q̄ cōis sūt
in se cōtingentia. ut si hō currit hō
mouet. Tercia distinctio sit ista
ad hoc q̄ effectus sit necessari⁹
oportet causa.3 esse necessaria.3 du-
pliciter. s. in causando ⁊ in eēdo.

quia altero istozum deficiente po-
test effectus non esse. Exemplū sit
a. causa. b. si a. non est necessariū
in causando nec. b. erit effect⁹ et
necessari⁹. quia nō causante. a.
non erit. b. Similr si. a. non est ne-
cessari⁹ in eēdo nec ipsum. b.
quia. a. nō existēte non est. b. vtrū
q̄ eozum est incōueniēs. pncipia
eniz in se sunt necessaria ⁊ necessa-
rio causant cōclusiones. quia ratō
caule necessario causantis est q̄ d̄
structo effectū ipsa destruit. si est
de pncipiis respectu cōclusionū.
quia ad falsitatē cōclusionis sequit̄
falsitas pmissaz.

Quantū ad secūduz articulu
an in rebz sit aliquis effectus ne-
cessari⁹. Respondeo ⁊ dico q̄ sic
s̄m viā phoz. quia s̄m eos causa
necessario agit. posuerūt enī ordi-
nez ⁊ cōnexionē causarū necessari-
arūz tunc in causis essentialit̄ ordi-
natis vna necessario causate alia
necessario causat. sed cause rerūz
sunt essentialit̄ ordinate. ⁊ aliqua
causa in rebz necessario causat.
ergo omēs alie necessario causant
⁊ per consequēs prima causa. ma-
ior patet quia hec est vna differē-
tia inter causas essentialit̄ ordi-
natas ⁊ accidētalit̄ ordinate. s.
ut dictum fuit secūdo huius scilicet

9 met 23
cet q̄ omnes cause essentialit̄ or-
dinate necessario simul cōcurrunt
ad causandum effectūz non sic au-
tem accidentalit̄ ordinate. miōz
patet quātūz ad primā partēz ex
ypostasi Philosophozū. Et verū
est q̄ sunt mltē cause essentialit̄
ordinate. secūda pars minoris pa-
tet ex differentia inter causas na-
turales ⁊ ex proposito. quia cau-
sa naturalis necessario causa. sed
causa apposita causat cōtingēter.

Sed tenēdo viāz theologozū
dicitur d̄ incōplexis necessariis
de quibus n̄c est sermo q̄ nullus
effectus est simpliciter necessari⁹
quod patet per rationem in pede
questionis positaz de qua est ma-
gis videndū in theologia. Dec ra-
tio philosophozūz cogit quia secū-
da ps minoris est falsa cum dicit̄
q̄ aliqua causa necessario causat.
⁊ cum pbatur ex differētia cause
naturalis ⁊ cause a pposito dicē-
dum est q̄ necessitas est duplex. s.
s̄m quid ⁊ simplr. Causa naturalit̄
necessario causat s̄m quid ⁊ s̄b cō-
ditiōe p̄terita si sit ⁊ approximet̄
patientī. ista autē causatio est con-
tingēs simpliciter sicut ⁊ ipsa cau-
sa cōtingenter est. licet enim ignis
dum est necessario calefacit. tamē
quia ignis cōtingēter est ideo sim

placiter contingenter causat quia aut
causa naturalis necessario causat
sicut quid. ideo differt a causa seu
agente apposito. quia licet sit non
tamen necessario causat sed potest
non agere ex eo quod agit ex liber
tate voluntatis. Quantum ad
tertium articulum patet ex predictis re
sponso ad questionem cuius arguit nul
lus effectus sit simpliciter necessarius
necessaria non habent causam sui
esse sicut via theologorum.

Ad auctoritates Philosophi
dicendum est ibi quod non est recipien
da in proposito quia repugnat si
dei.

Num diui

ditur. Postquam Philosophus
distinguit nomina que significant cau
sas hic distinguit nomina que signifi
cant ideas quod subiectum aliquo modo in hac
scientia et diuidit in duas partes. quod pri
mo potest siue distinguit nomina que signifi
cant subiectum huius scientie. hoc que signifi
cant partes eius ibi eadem dicitur. subie
ctum autem habet scientie potest accipi sicut com
mune in tota scientia consideratum. secundus modus est
entis et unum. vel illud de quo est princi
palis intentio ut substantia. et ideo primo disti
nguit hoc nomen unum sicut hoc nomen
entis. tertio hoc nomen substantia. Circa
primum dicitur quod unum dicitur dupliciter. scilicet per

se vel per accidens. dicitur unum per accidens
vel sicut per accidens ut quoniam accidens compat
ad subiectum ut homo albus. vel sicut quod
unum per accidens compat ad aliud ut al
bus ad musicum. Deinde ponit
quatuor modos unitatis per se et reals.
primum modus est unum per continuitatem. ut
illa que non diuiduntur in magnitudi
dine vel quantitate. secundus modus
est quo aliqua dicuntur unum specie
tercio est unum genere. quartus disti
nitioe sicut tunica et indumentum. quoniam
tunc modus est quo aliquid penitus est
indivisibile ut punctum et unitas. ta
lia autem dicuntur maxime unum. quod per
bat ex hoc. quod ad hunc omnes alii redu
cuntur ut ea que non diuiduntur in
humanitate et aialitate. Ex his autem
modis alii modi derivantur. pluri
ma ei dicuntur unum ex eo quod faciunt
unum. ut multi homines dicuntur ex eo
quod trahunt navem et faciunt unam operati
onem. aliqua et dicuntur unum quia ab
uno reguntur sicut multi homines est
unus populus ab eo quod ab uno re
ge reguntur et sic de similibus.

Consequenter ponit quandam per
prietatem unius que est hec quod sit
principium numeri. quod ex hoc per
bat. quia unum est illa mensura qua
mensuratur omnis numerus. men
sura autem habet rationem principii
quia per mensuram res mensurate

cognoscuntur. res autem cognoscuntur
per sua prima principia.

Ex quo patet quod unum est ratio
et principium cognoscendi in omni
bus. Dicit enim Avicenna quod hoc
unum quod est principium cognoscen
di non est idem in omnibus generi
bus. In vocibus enim est differen
tia primum et minus. in ponderibus
antez est aliquid minus. et mensu
ra ut vicia. In motibus vero mo
tus celi est rarissimus et simplicissi
mus. In omnibus tamen istis ideis
est commune quod illud quod est pri
ma mensura est indivisibile secu
dum quantitates et species.

Sciendum est circa predicta quod
esse mensuram est propria ratio unum
sicut quod est principium numeri quanti
tatiui hec autem non est idem cum
hoc quod convertitur cum ente ut in ru
brica dictum est. Ratio enim illa unum
us in diuisione consistit. huius autem unum
in mensuratione. que quod ratio men
sure consequens rationem diuisionis ut
dictum est. igitur enim ratio mensure non ple
cueniat unum quod est principium nu
meri. tamen per quadam similitudinem
deriuat ad unum in aliis generibus
ut ostendit Philosophus. x. huius.

Alterum sciendum est quod duplex est
mensura. intrinseca et illa que men
surat intrinsece rem. ut unitas me

surat numerum per sui replicatorem et est
motus intrinsecus mensurat res intri
sece ut finitas. et illa est eiusdem na
ture cuius re mensurata. Alia est me
sura extrinseca que mensurat rem ex
trinsece. ut tempus est mensura extri
seca. quod mensurat extrinsece mobile
sicut quod est in motu.

Alterum potest dicitur unum que est
logica et intentionalis. cuius primus
modus est unitas numeralis. Sunt
autem ista unum numero quorum materia
est una. secundus modus est unitas
speciei. tertius est unitas generis.
quartus est unitas proportionis de qua
unitate in sequentibus dicitur. Insuper
a modis unum accipit Philosophus mo
dos multorum. unum enim particulariter
sumptum et multa opponuntur. ut unum
genere et multa genere. ideo quot
modis dicitur unum tot modis dicitur
multa. unum sicut dicitur unum numero
speciei et genere sic multa numero
speciei et genere. licet autem unum contra
de sumptum seu particulariter et multa
opponuntur ut unum numero et mul
ta numero et sic de aliis non tamen
unum sumptum in communi seu uni
uersaliter primo sic multitudo habet
aliquam unitatem seu diuisiones
ut dictum est prius.

Sequitur disgressio x.

Trea istud capitū duo
sunt videnda. 1. p̄rio q̄a
D̄bus dicit q̄ ista sunt
vñū numero quoz materia ē vna
videndus est de causa indiuidua
tōis. secūdo videndus est de secun
da diuisione vñū que dicit logica.

Quātu ad p̄mū q̄ in eib^o
est aliqd̄ indiuisibile in ptes subie
ctiuas. s. indiuiduū vel singulare
cui. s. formāl̄ repugnat diuidi in
plura quozū quodl̄ sit ipsū p̄t
dubitari. nō quidē de illo p̄ quod
formāl̄ sibi repugnat diuidi. q̄ si
bī repugnātia formāl̄ repugnant
sed de illo quo de fundamento p̄
ximo 1. intrin^oeco ista repugnātia
sibi inest. Est q̄dē intellect^o quasi
iste quid sit in hoc lapide p̄ quod
sicut p̄ fundamētū p̄ximū repug
nat diuidi in plura quoz q̄libet
sit ipsum qualis diuisio est p̄p̄ria
toti vniuersali in suas ptes subie
ctiuas.

Ad cuius euidētiaz ponā quin
q̄ cōclusiōes de mēte Scoti t̄cia
dis. secūdi sniaz q̄ibus illis qua
ru3 p̄ima est vtrū substantia mate
rialis p̄ aliquod positiuū intrinse
cū sit de se indiuidua. p̄ia est hec
natura específica non est de se hoc
vel singularis p̄bat. tū3 q̄ ē diui
sibilis in plura indiuidua. tum q̄
est de se vna minoz vnitāte q̄ sit

vnitāte nūeralis vt dictū fuit p̄rio
hūc 1. ampli^o dicit septio huius

Secūda cōclusio ē hec. indiui
duatio sbe nō est p̄ quātitāte3 nec
cetera accētia. p̄batur. substantia
ē p̄rior oī accētie septio hūc^o. igit̄
cōuenit sbe p̄rio ex ratōe sua q̄ sit
p̄rius nāl̄iter q̄ determinet ab ali
quo accidente.

Sed cōtra hanc cōclusiōē ar
guū sic. quātitas p̄cedit naturalit̄
indiuiduatōez substantie igit̄ ē indi
uidua p̄ quātitāte. n̄ia patz p̄ba
tur aīis. q̄ generās requirit mate
riā quāta3 anteq̄ generet. ideo na
turalit̄ p̄supponit quātitas. modo
indiuiduatō ipsius geniti ē p̄ quā
titāte. Itē Boetius dicit de triu
itate q̄ differētū3 nūero accidētū
varietas ē sicut esse in loco.

Ad p̄imum dicēdu3 q̄ indiui
duatōi geniti p̄supponit quātitas
corrupti 1. oīa accētia corrupti or
dine duratōis. q̄ corruptum p̄xi
stit cū omnibus suis p̄tib^o. S; ex
hoc nō sequit̄ q̄ sit p̄rioritas natu
ralis quātitatis ad indiuiduatōez
sbe hūc^o in qua ē quātitas corru
pti. nam ista accētia corrupti que
p̄cedūt tempe ipsū3 genitū sequūt̄
substantiaz idest illaz in qua sunt 1.
etiā istā singularē. 1. eodē mō accē
dētia geniti sequūt̄ sba3 genitam.
vnde quātitas nō est media inter

agens 1. passū3. agens enī natura
le attingit materiā s̄m essentiā nu
da3 vt passū3 transmutatū ab eo
imediate. Sed si cōtra hoc ar
guū. q̄ Averrois in libro de sub
stantia orbis vbi videt velle q̄ ma
neat quātitas eade3 in generato 1.
corrupto. alioq̄n generans genera
ret de nō corpore corpus. Ad
quē dico q̄ de eo quod aliquādo
esset nō corpus poss; generari cor
pus. sed forte non posset naturale
agens generare de nō corpore cor^o.
sicut de corrupto. q̄ materia non
corrupit sed totū. s; de eo quod
fuit corp^o usq; ad instans genera
tōis 1. hoc quātitate inherente sibi
potest agens naturale aliqd̄ gene
rare in illo instanti quātu3 alia q̄
titate. q̄ sicut potest producere sb
stantiā que nō p̄fuit ita p̄t pro
ducere oīa accētia cōsequētia eaz

Ad Boetiū dicēdu3 q̄ varie
tas accidētū3 facit differentiā nō
causalit̄ sed notificatiōe eo q̄ ad
diuisionē numeralē cōcomitat di
uersitas accidētū3 que habent p̄
hunc versum. forma figura locus
stirps nomē patria temp^o. Ratio
est ista q̄ accētia non cōsistunt in
esse indiuiduali. q̄ p̄rius ē indiui
duū anteq̄ ille adueniāt.

Tercia cōclusio sit bec. existen
tia actualis nō est causa indiuidu

atōis. p̄batur p̄ illud q̄d p̄suppo
nit coordinatō3 1. diuisionē eētia
ru3 nō est ratio distinguēdi ipsū3.
s; existētia vt determinata 1. distin
cta p̄supponit distindō3 1. coordi
natōez eētiarū igit̄ zc. Et si di
catur q̄ p̄supponit omnē aliā det̄
miatōez 1. distindō3 ab ista que ē
ad indiuidua. s; illā que est ad in
diuiduū causalit̄.

Contra in coordinatōe p̄dica
mētali sunt oīa que p̄te p̄tinent ad
aliā coordinatō3 circūscripto quo
cunq; quod nihil est istū coordinā
tōis. q̄ s̄m D̄bm p̄imo p̄ioruz.
Status est in quocūq; p̄dicamen
to in sursum 1. deorsuz. iō sicut iue
nitur sup̄mū3 in genere cōsideran
do illud sub rōe essentie p̄cise 1. ge
nera intermedia. 1. sp̄s 1. differen
tie ita inueniūt̄ ibi in infinitū. s.
singulare absq; omī existētia adu
ali. quod p̄t; auctoritate. quia hic
hō nō plus includit formāl̄ existē
tiaz actualē3 q̄ homo.

Sed cōtra istaz cōclusiōē ar
guū. omis adus sepat 1. distinguit
septio metaphisice. igit̄ vltia diffi
nitio est p̄ vltimū adu3. s; vltimus
adus indiuiduoz est esse existētie
q̄ quodlibet aliud ab eo intelligi
tur in potētia in compatōe ad ip̄3
Dico q̄ adus distinguit eo mō quo
est adus. si ad^o accidētalis accidē

taliter distinguit. si eentialis essen-
tialiter distinguit. Ita dico q' vl-
tima distinctio in coordinatone p'
dicamentali est differetia seu disti-
ctio individualis. et ita e' p' vltimu'
actu p' se p'ntez ad coordinatoz
pdicamentales. sed ad hanc no' pti-
net existetia actualis. exstia autez
actualis e' vltim' act' et posterior
tota coordinatoe pdicamentali. et
ad ea no' p'ntet vt patuit supra. et
so concedo qd' dicit q' distinguit ul-
timate diuisione exstie extra totam
coordinatioez. que distinctio e' ali-
quo mo' accentalis licz non sit vere
accidental. sequit' eni totaz distin-
ctioe fm esse quiditatu'. eo igit'
mo' quo est actus sic distinguit.

Quarta conclusio sit hec. indini-
duatio non habet esse p' materiaz
nec forma. pbatur. qz queconque
sunt de quiditate spei no' constituunt
res i' esse indivisibil' materia et for-
ma sunt huiusmodi igit'. maior pz
qz de cui' quiditate sunt p'cipia
individuata ipsuz est individuu'
mior patet septio et octavo metha-
phsice. Itz de mat'ia arguit'
sp'caliter. quia eadez est in genera-
to et corrupto que tamen non sunt
idez numero. Itz in accidētibus
no' est materia sed ibi est distinctio
individualis.

Sed contra hanc conclusionem

arguitur primo de forma. qz ad
distinguit septio metaphsice. s' forma
e' actus igit' distinguit. Itz
de materia. ista sunt vnu' numero
quoru' materia est vnu' in hoc qui-
to. Respondeo ad primu' forma
distinguit specificice no' n'eraliter.

Ad secundu' dico q' materia et
forma opponuntur relatie secundo
phsicoz. ideo quot mo'is dr' vnu'
tot reliqua. forma autē quatū ad
psens dicit' duplici'. vno mo' pro
forma ptis. alio mo' pro forma to-
tius que e' quiditas. igit' materia
correspondet dicit' duplr. qz qda'
e' ma' q' opponit' forme ptis et hec
e' mat'ia q' e' p'ncipiū eentialē rei
stitues cū for' vnu' ens p' se. qdas
e' mat'ia opposita forme toti' et ip-
si qd'itari. et p' ois e' extra rōz qd'it-
tatis rei formalr. et hec e' mat'ia q'
e' d'ria seu p'prietaz individualis
q' e' ca' p'prietaz individuatois q' potest
vocari hecetas. Cum igit' dicit'
Aristo. q' illa sunt vnu' nūero i' lo-
q'ur de mat'ia no' p'mo mo' sed
q' congrue vocat' mat'ia. qz constituit
re' in vltio e' s'icibili et māli no' at
formali. qz ut dictū e' no' p'ntz ad
formale qd'itatez rei. et hec exposi-
tio consonat l're phi'. Subdit eni
q' ista sūt vnu' sp'e quoz rō e' vna.
ratō eni hic sūtur p' qd'itate q' d'f
forma resp'cū d'rie individualis.

Quarta conclusio e' ista q' vna qz
res e' singularis et individualis p' aliq'
rōz et entit'ate positiaz determinate
māz ad singularitate q' qdē entitas
vocat' d'ria individual' et hecetas.
pbat' conclusio. ois d'ria d'ntiū redu-
cit' ad aliq' p' d'ria. alioqn no' esset
stat' in d'ntib'. s' individua p'prie
d'nt qz sūt d'ria et alicui idē entia
igit' eoz d'ria r'ducit' ad aliq' p'rio
diuersa. ista p'rio diuersa no' sunt
nata in hoc et illo. nā in nata due-
ntū igit' p'ter natas in hoc et in illo
sunt aliq' qbus hoc et illud d'nt. s'
hoc n' ab aliquo extrinseco nec ma-
teria nec forma ut d'ez e'. igit' sunt
aliq' rōes positie p' se determinates
naturā. Et si q'ras quare mate-
ria q' e' altera ps' copositi no' e' cau-
sa individuatois. R'ideo qz non est
causa distinctiois. Ad cui' euf-
dētiaz sciēduz q' ista ēntitas a qua
e' ista vntas p'ca pot' declarari a
sili p' ēntitate a qua sūtur d'ria spe-
cifica. d'ria eni specifica siue ēntita'
a qua sūtur pot' p'pari ad illd' qd'
e' infra se. vel ad illud qd' e' supra
se. vel ad illd' qd' e' iuxta se. primo
d'rie specificice siue ēntitati specificice
repugnat p' se diuidi in p'la eentiali-
liter sp'e vel natura distincta. et p' h'
repu'gt et toti cui' entitas illa e' p'
ple. ita in p'posito huic entitati in

diuiduali repugnat p' diuidi in q'
cunqz ptes s'icetiaz et p' ipsaz p' se
repugnat talis diuisio toti e' ista
entitas e' ps. et tātūmō e' d'ria in h'
q' ista vntas nate specificice mior
e' illa vntate. et pp' hoc ista non ex-
cludit oēz diuisioz q' e' fm ptes sub-
iectiaz s' tātū illā diuisioz q' e' par-
tiaz eentialiū. Itz at' excludit oēz
diuisioez. et ex h' cōfirmat' satis p'po-
situs. qz ex q' q'cūqz vntas mior il-
la vntate h'z ēntitate p'prietā quā p'
se seq' no' v' p'babile q' tali vnta-
ti p'cāllit' neget' p'prietā ēntitas quā
oseq'. Secūda d'ria pot' p'pari
ad illud qd' e' sup' se. Circa qd'
sciēduz q' ista realitas a q' sumit'
d'ria specifica est actual' resp'cū illi-
us realitatis a q' sūit' genus vel rō
generis ita q' hec realitas non est
formalr illa. alioqn ess' nugatō in
distinctioe et solū ge' sufficient' dis-
finiret v' illa d'ria. qz indicaret to-
tā entitatez distincti. q'qz tū illud
strahens est aliud a forma a qua
sumit' ratio generis. i. q' s'us ad-
dit aliquam rez supra naturam ge-
neris. quando tamen non est res
alia sed tantū formalitas alia vel
alius conceptus formalis illi' rei.
quia secundum hoc aliqua diffe-
rentia habet conceptum non sim-
pliciter simplicem. puta quia sumit'

tur a forma aliq. tñ habent cōcep
ptā simpliciter siuplices qui sumi
tur ab vltia astratiōe forme ut di
ctus est tercio huius. Quātū ad
illud ista realitas indiuiduā ē silis
realitati dñe specificē in hoc qd ē
quali adus determinās realitatē
spēi q̄si potētiales. sic realitas spēi
est adus determinās realitatē gene
ris. s; in hoc est diuisibilis. qz ista
nōquā sumit a forma addita s; p
cise ab vltia realitate forme. Etia
quo ad aliud est diffimibile qz rea
litas specificā constituit cōpositū c̄
est ps in esse qd̄itatio. qz ipsa ē en
titas q̄da; qd̄itatiua. Ista at rea
litas indiuidualis ē p̄tio diuersa
ab oī entitate qd̄itatiua. qd̄ p̄bat
ex hoc. qz intelligēdo q̄cūq; ent
itates qd̄itatiua loquēdo de entita
te quiditativa limitata que cois est
multis. nec repugnat sibi dici de
multis quoz quod; est ip̄s; igit
illa entitas que est de se bec ē alia
entitas ab ētate qd̄itativa. nō igit
pōt cōstituere totū c̄ est ps in esse
qd̄itatio s; in esse alteri⁹ rōis. Et
qz apud Idm qd̄itas dñe frequē
ter forma vt bēt q̄to metaphice.
capo de causa ⁊ in multis locis. ⁊
vij. metaphice caplo de p̄tib⁹ dis
tinctionis q̄ in quocūq; nō ē ma
tia illud ē qd̄ est cū eo cui⁹ est. Et
māle vocat apud euz qd̄lib; hñs

qd̄itate cōtractā. Et Boetius in li
bro de trinitate caplo vltio qd̄ nul
la forma pōt esse sibi cū accētis.
qz forma dñe in qd̄ de quoz alio.
⁊ si hūanitas que nō est forma al
teri⁹ p̄tis cōpositi vt materie vel
forme s; totius cōpositi hñtis qui
ditatē cōtractā siue in quo ē quidit
tas cōtractā. ideo ois realitas spe
cifica constituit in esse formali. quia
in esse quiditatio realitas indiui
duā constituit p̄cise in esse materiali
hoc est in esse cōtracto. Et ex hoc
sequit̄ illa regula logica qd̄ ista en
titas cōtracta est formalis illa mate
rialis. qz ista constituit in esse sibi
bili ⁊ illa in rōe predicabil. predi
cātū autē formale habet rōnez for
me. sibiabile ē h; rōez materie vt
humāitas ē forma nō alteri⁹ par
tis cōpositi vt materie vel forme.
sed totius habentis quiditatem con
tractā; siue in quo est quiditas cō
tracta. ideo omnis realitas specifi
ca constituit in esse formali. qz in ēē
quiditatio realitas aut indiuiduā
constituit p̄cise in esse materiali
hoc est in esse cōtracto. Tercio
potest differentia specificā cōpari
ad illud quod est iuxta se scilicet
ad differentias specificas.

Sciendū est igitur qd̄ licet pos
set esse non p̄tuo diuersa ab alia
scilicet que habet conceptum sim

9. met. 27
pliciter simplices ⁊ quātū ad hoc
qd̄ differentia indiuidualis affimi
latur differentie specificē. qz omis
entitas indiuidualis est p̄tuo di
uersa a quocūq; alio.

Et hoc patz responsio ad illā
obiectionē. obicit̄ enī aut bec ent
itas ⁊ illa sunt eiusdē rōis aut non.
si sic ergo potest ab ea ⁊ ab aliā
abstrahi alia ētitas specificā ⁊ de
illa querēduz est per quod contra
bitur ad hanc entitatē; ⁊ ad illā;
si de se ergo pari ratōe potuit esse
flatus in natura lapidis. si per ali
ud ergo erit processus in infinitū;
Si alterius ratōnis. igit̄ constitu
ta per ista sunt alterius rōis. ⁊ sic
nō erūt indiuidua eiusdē; speciei.

Respōdeo differentie specificē
nltime sunt p̄tuo diuersē. ⁊ ideo
sequit̄ ab eis nisi vnū; per se com
mune potest abstrahi. non tamen
sequit̄ qd̄ constituta per illa sint p̄
tuo diuersa ⁊ nō alicui⁹ vnus ra
tōis. aliqua enī cōtracta distingui
est dupliciter vel essentialr incom
possibilia. quia scilz nō p̄t in esse
eidez. vel qz cōtracta in nullo cō
ueniūt. Et p̄tuo mō veruz est qd̄ di
stincta sunt eque diuersa sic distin
guētia nō enī p̄t distinguētia esse
incōpossibilia quin ⁊ distincta sūt
incōpossibilia. Secundo mō vlr ē
impossibile. qz distincta nō solū in

cludūt distinguētia s; aliqd̄ aliū
quod est quasi potētiale respectū
distinguētiuz ⁊ tūc distinguētia in
eo non cōueniūt sicut respōsum est
de differentijs p̄tuo diuersis ita re
spōdeo de differentijs indiuidual
bus qd̄ sunt p̄tuo diuersē sicut il
le. igit̄ ētita res sunt incōpossibiles
ita indiuidua hñtia illas entitates

Et si queras a me que est ista
entitas indiuidualis a qua sumit̄
differentia indiuidualis est ne mate
ria forma vel cōpositū. Rñdeo
qd̄ ois ētitas qd̄itativa vel partia
lis seu totalis alicui⁹ est de se indiffe
rens vt entitas qd̄itativa ad hanc
entitatē ⁊ illam ita qd̄ vt entitas qd̄
itativa est naturaliter p̄tuo illa
entitate vt hoc est vt p̄tuo est na
turaliter sicut cōuenit sibi esse hāc
ita nō repugnat sibi ex ratōne sua
oppositū suū. Et sic cōpositū non
includit suam entitatē que est bec
materia nec forma inquātū; nō in
cludit suā. nō est at̄ ista ētitas ma
terial forma vel cōpositū inquātū;
qd̄; istoz ē natura. s; est vltia reali
tas entis qd̄ ē maia vel quod ē
forma vel qd̄ est cōpositum ita qd̄
quodcūq; cōe ⁊ tñ determinabile.
Ad hoc pōt distigui q̄tūcūq; sit
vna res in p̄les realitates formali
ter distinctas. qz bec formalr nō
est illa. ⁊ bec ē formaliter entitas

singularitatis. et illa est entitas nature formalis. nec possunt iste due realitates esse res et res sicut possunt esse realitas. unde accipitur genus et realitas unde accipitur differentia ex quibus realitas specifica accipitur. sed semper in eodem siue in parte siue in toto sunt realitates eiusdem rei formaliter distincte.

Et si arguas omne individuum in quo est natura singularis tunc erit compositius ipsa natura. Respondeo quod compositio potest intelligi proprie prout est ex re actuali et potentiali. vel minus proprie prout est ex realitate actuali et potentiali. Primo modo individuum non est compositius quam natura specifica. quod nihil rem addit. quod neque materia neque formam neque compositum sicut procedit argumentum. Secundo modo est necessario magis compositum. quia ista realitas a qua sumitur differentia specifica est potentialis respectu illius realitatis a qua sumitur realitas differentie individualis sicut si essent res et res. non enim realitas specifica ex se habet. unde per identitates includit illas differentias in diuinales. sed tamen aliquod tertium includit ambo ista per identitates. et hec est talis compositio quam non potest stare cum simplicitate diuina. illa enim non tantum non

compatitur secum compositionem rei actualis et potentialis sed neque realitatis actualis cum realitate potentiali. comparando enim quodcumque essentialiter in diuinis quod ad quodcumque essentialiter est formaliter insertum. et ideo ex se habet unde per identitates includat quodcumque quod potest secum esse. sed in proposito neque entitas specifica includit per identitatem individualemente entitates neque eorum sed tantum aliquod tertium cuius sunt ista ambo quasi per se partes includit ambo ista. et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum articulum videtur quod secunda diuisio vnius non sit bene assignata. quia vel est eadem cum prima vel alia. non eadem quod esset insufficientes cum habeat prima quinque modos seu quinque membra. et illa quatuor tantum nec est alia. quod duo membra huius diuisionis coincidunt cum duobus modis alterius diuisionis scilicet vnum genere et vnum specie.

Contra est Idus infra.

Respondeo secundum mentem Scoti in hoc quanto dico duo dicta. primum est quod ista diuisio est secundum intentiones logicas et fundamenta intentionalia. prima autem diuisio est secundum fundamenta realia. et ideo modi secunde diuisionis fundantur super modos prime diuisionis

omnis eo modo quo intentiones fundantur in rebus. et ideo prima diuisio est realiter secunda intentionalis. Secundum dictum est ad sufficientiam secunde diuisionis declarandum que sic haberi potest. quod intellectus intelligens aliquid sub ratione vnius aut intelligit illud sub ratione incoicabilitatis aut comunicabilitatis. si primo modo sic est primum modus. scilicet vnum numero. si secundo modo aut est coicabile et pluribus differentibus numero et sic est vnitatis speciei. aut de pluribus differentibus specie et sic est vnitatis generis. ultra autem istas similitudines vel vnitatem quod dico propter vnitatem entis quod non est proprie nec species nec genus. non est inherere aliquibus vni conceptus predicabilem de pluribus predicatoe quiditaria. tamen comparando vnum conceptum coissimum alteri conceptui coissimo in sicut se habendo respectu suorum inferiorum in predicando in quid de eis inuenit vnitatem per portiois et sic est diuisio sufficientes.

Sed contra primum dictum arguitur hec diuisio logica datur secundum intentiones logicas. igitur tot quot sunt intentionalia tot essent vnitates. sed hoc est falsum. quia plura sunt intentionalia quam ista quatuor. scilicet generis species differentia proprie et accidentis. Preterea si sic igitur ille vnitas

tes erunt nihil quod est falsum. per batio enim quod omne ens minus ente ratiois est non ens. sed passio fundata in ente rationis est minus ens suo subiecto quod est ens rationis. igitur ille vnitates fundate super fundamenta intentionalia erunt non ens et nihil.

Contra secundum dictum arguitur Tum quod repugnat primo dicto quod duo membra non sunt accepta secundum fundamenta intentionalia vnum est quantum ad primum modum. secundum quod dicitur vnum numero cuius materia est vna. sed materia non ens ratiois est non ens reale igitur. Secundum membrum est quantum ad quartum membrum. quod aliquid est proportio nullo intellectu existente. quia sic se habet octo ad quatuor sic sex ad tria. ergo vnitatis proportionis non causa est ab intellectu. Sed ille rationes non cogunt. Ad primum dicitur quod ista diuisio vnius datur secundum quod vnitatis intentionalis fundat in quocumque considerato ut quid et ut predicabilia in quid sed non sunt nisi duo enunciatia quid Alia autem de quibus instat predicantur in quale scilicet differentia proprie et accidentis.

Ad secundum dico quod sicut est de re gradus in entibus nature et rebus sic est in intentionibus. ideo maior est falsa. non enim oportet quod quicquid est minus ens entis ratiois est non ens.

quia licet ista res rōis que subicit
alteri rei rōis sit magis res aliq
modo non tamē sequit̄ ex hoc q
res fundata sit nihil.

Ad aliud contra secūdu dīctū
exponit̄ primū mēbrū de quo in
stat̄ sic. vnā numero dicit̄ quod
nō predicatur de pluribus. ⁊ bec
ē vnitas singularis. ⁊ sic fundamē
tus vni^o est singulare quod ē fun
damētus intentionale. Itēz pmo
hui^o qz singulare ⁊ vltē referūtur
ad inuicēz. sed vltē est intentiona
le igit̄ ⁊ singulare. quia sunt simul
natura. res autē prime intētionis
⁊ secūde non sunt simul natura.

Confirmatur ista expositio p
illud quod habet̄ primo h^o. vnuz
numero dicere aut singulare nihil
differt. illaz autē notificatōnez ex
ponit̄ vnuz numero Aristo. hīc vī
delicet q̄ ista sunt vnum numero
quorū materia est vna nō est pro
prie diffinitio vnitatis numeralis
cōueniēs secūde intētionī qual̄ est
vnitas ista nō diffinit̄ p ens pme
intētionis cuiusmōi est materia ac
cepta p differētia indiuiduali. s;
illa notificatio ē quedā descriptio
seu notificatio seu circūlocutio p
cōuertibilia. nō enīz omne vnum
numero habet tales materiā vnā
⁊ econtra. Ad aliud de pportōe
dōz ē q̄ duplex est pportio vno^o

fm fundamēta realia sic in nume
ris. alio mō fm fundamēta intēto
nalia sic in p̄dicatiōe ⁊ sbicibilita
te. p̄tia pōt esse sine intellcū ⁊ d̄ il
la arguit. fa nō pōt esse sine intelle
ctū cā p̄dicari ⁊ sbici p̄tineant ad
actūz intellctūs. ⁊ de illa loq̄ hic
Dbus. qz p̄dicata hnt̄ hanc pre
dicatiōnez in p̄dicando in quid d̄
sub se cotentis.

Ad secūduz p̄cipale dicit̄ q̄
secūda diuisio ē alia a prima nec
coincidūt. qz vnitas diuisa p̄tio ē
realis. s; diuisa secūdo est intētio
nal. ⁊ sicut se hnt̄ fundamēta corū
dēter. ⁊ sic vnū genere ⁊ vnuz spē
nō coincidūt nec conueniūt hic ⁊ ibi

Ad cui^o euidētiaz est sciēdum
q̄ sicut iam dīctū est in p̄tio libro
⁊ apli^o dicit̄ in septio. ois vnitas
causata ab intellcū h; vnitatē i re
a qua originat̄ sicut ignis generat
ignē q̄ ē idē sibi spē ē nllō intelle
ctū exite. ⁊ p̄ tanto conceditur ge
neratio illa esse vniuoca. ⁊ ex ista
vnitate in re mouet̄ intellctūs ad
inuestiganduz vnitatē intētionale
⁊ bec vnitas realis est in mēbris
diuisiōis p̄tie. vnitas at̄ rōis q̄ sū
dat̄ in illa vnitate ē in fa diuisiōe
s; at̄ vnū p̄tio mō dīctū sit vniuoc
cū in se quo ad suos modos tamē
vnū secūdo mō diuisuz equoce dī
cit̄ ab vno p̄tio dīso sic cū ⁊ rōis

nihil est cōe vniuocū sic nec eoruz
vnitatibus.

Ms autem

Dic̄ Dbus diuidit̄
quor̄ modis dicitur ens. ⁊ primo
dicit̄ q̄ ens dicit̄ dupl̄. s. per se ⁊
p accidēs. Circa quod sciēduz
q̄ ista diuisio nō est eadez cuz p̄
ma diuisiōe qua diuidit̄ in sbam
⁊ accidēs. quod ex hoc p; qz ipse
postmodū diuidit̄ ens fm se in de
ce; p̄dicamēta quorū nouē sunt ac
cidētia. ens igit̄ diuidit̄ p sbam ⁊
accidēs fm abstractaz entis cōside
ratōz. sic ipsa albedo in seipsa cō
siderata dī accidēs ⁊ hō dī substā
tia. Diuisio at̄ entis in fm se ⁊ fm
accidēs attēdit̄ fm q̄ p̄dicatur d̄
aliquo p se ⁊ de aliquo p accidēs

Dicit̄ at̄ Dbus q̄ ens fm acci
dēs dī tripl̄. vno^o qz accidēs p̄dī
cat̄ de sbiecto vt hō ē alb^o. so mō
quī sbicēz p̄dicat̄ de accidēte vt albū
ē hō. t̄cio mō fm q̄ accidēs p̄dicat̄
de accidēte vt music^o est albus. In
istis at̄ trib^o mōis t̄tis p accidēs
p; q̄ ens p accidēs ē aggregatuz ex
reb^o diuersorū generū. Diuidit̄
vlt̄er^o ens p se in decē p̄dicamen
ta de quorū distīctōe dicit̄ in ca
pitlō d̄ ad aliqd. Diuidit̄ cōter
phus ens p se in potētiaz ⁊ actum
sic frumētū duz ē in herba est ens

in potētia. dī at̄ ens p̄fectū cuz est
ens in actu.

Deinde oūdit̄ Dbus quot mo
dis dicit̄ substātia. vno mō enim
sumit̄ substātia prout substat acci
dētibus. ⁊ sic ē p̄dicamētū distīctū
ab accidētibus. alio mō sumit̄ p qua
libet rei essentia seu qditate. ⁊ sic
nō ē p̄dicamētū distīctū ab aliq
Alio mō dicit̄ a p̄se stādo nullate
nus depēdēs ab aliquo. ⁊ sic sol^o
deus dicit̄ substātia. alio mō dī
sba nō inherētia. ⁊ sic q̄qd nō in
beret vel inherere pōt est sba ⁊ sic
ēt deus ⁊ intelligētie indiuidua in
genere substātie. substātie secunde
mat̄ia forma sbalis dīe specificē
dīr sba. Alio mō dī substātia a
fundamēto sic superficies resp̄cū ad
bedinis dī sba ⁊ accidētia absolu
ta dīr substātie resp̄cū relatōis sicut
enīz dīcim^o diuitias esse sbas
qz sbicūtur hōi p necessitatibus
corpis releuādis.

Adez dīcū

tur. Postq̄ Dbus di
uisit̄ noīa significātia sbiectū hui^o
scie hic distīgit̄ noīa q̄ significāt
pres eorū. ⁊ p̄tio pōt noīa que sig
nificāt pres vnus cū dicit̄ q̄ p̄tio
vni^o sūt idēz qd est vnuz in sba. ⁊
sise qd est vnū in equalitate. ⁊ cō
le quod ē vnū in q̄ritate. Sic cō

tra ptes multitudinis sunt differētia siue inaequale ⁊ dissile. Dicit autē q̄ idēitas est vnitas vl̄ vnio quedāz. ⁊ hoc dupl̄r. vel ex eo q̄ illa que dicuntur esse idēz s̄ plura fm̄ esse. s̄ tamē dicuntur idēz inōtuz in aliquo vno cōueniūt vel in genere vel i specie. ⁊ talis idēitas est relatio realis. Alio mō qz sunt vni fm̄ esse ⁊ intellectus vt̄ vno vt plurib⁹ vt patz ad hoc q̄ relatioz intelligat. naz non pōt relatio intelligi nisi inter duo extrema sic dicit̄ aliquid esse idēz sibi ipsi. tūc enī intellect⁹ vt̄ eo quod ē vnus fm̄ rez vt duob⁹. alias eiusdē ad seipsuz relatio designari non pōt. vnde pater q̄ ad relatioz reales requirit̄ q̄ extrema sint distincta. relatio enī idēitatis eiusdē ad se nō est realis s̄ rōis tantū.

Tractat insup̄ Ihsus d̄ diuerso ⁊ differenti. Circa quod notanduz q̄ diuersa ⁊ differētia ali quādo sumuntur large ⁊ sic vnā sumit̄ p̄ reliquo. sicut dicim⁹ diuersa genere diuersa specie. Alio mō sumit̄ stricte ⁊ tūc differūt. illa enī que in nullo cōueniūt quiditativē dñr p̄tio d̄rsa in d̄ria vt d̄rie vlt̄ me. qz hīc dicit̄ Ihsus q̄ d̄ria sūt ad idē entia idēst in aliquo cōueni

entia ut hō ⁊ equ⁹ qui s̄ differat p̄ rationale ⁊ irrōnale cōueniūt tamē in aiali.

Quia ergo oppositio cōtinet̄ sub differētia iō pōit̄ Ihsus quatuor spēs oppositionū. quozū sufficientia sic pōest haberi. qz opposita vel ponūt se esse vel excludūt se esse. si p̄mo mō sic sunt relatio que rōne depēdentie mutuo simul sunt ⁊ non sunt. Si secūdo modo aut utrunqz extremū pōit̄ aliquid vel nihil. si utrunqz pōit̄ aliqd̄ sic sunt cōtraria que sub eodez generē dicūt̄ dual naturas positivas maxime distātes. si vō utrunqz nihil est positivū s̄ aliez negativū. vel est negatio simpl̄r ⁊ sic sunt cōtradictoria. vel est negatio in subiectō determinato ⁊ apto nato. ⁊ sic sūt p̄uatiue opposita.

Quia igit̄ dicit̄ Ihsus q̄ duo accētia solū nūero differētia non possunt esse in eodē subiectō. ideo ad eius euidētiaz pono tres cōclusiones. p̄ma est ista non includit̄ cōtradictōz duo accētia intētionalia d̄ria solū nūero esse in eodē subiectō. hec cōclusio sic ostēdit̄. qz in eadē pte mediij ⁊ in eodez octo sūt multe spēs eiusdē spēi que differēt

4 met 90
solū nūero. igit̄ duo accētia soluz nūero differētia in eodē subiectō ēē nō includit̄ cōtradictōz. cōna p̄z. qz huiusmōi spēs sūt entia intētionalia fm̄ cōem modū loquēdi. p̄bat̄ aīz. qz si ponantur multa alba in medio oculus in quocūqz puncto mediij existēs pōest videre ⁊ pōt habere eoz spēs ⁊ distincte vidē ea igit̄ habz distinctas spēs. Sicut in v̄tute ymaginaria sunt due species eiusdē spēi. quod p̄bat̄ p̄ eandēz rōez. Respondet forte q̄ non in eadez pte mediij sunt spēs hui⁹ albi ⁊ illius. ⁊ sicut dicit̄ de oculo q̄ ille spēs in alijs partibus oculi sunt.

Contra ponat̄ vnā tantū albū scilz ouz tūc spēs illi⁹ erit in toto illuminato quātū durat virtus ei⁹ ponat̄ etiā aliud albū tūc species eius erit in eadē pte mediij cuz specie alterius albi. vel sequitur q̄ illud aliud nō videbit̄ ab oculo cū p̄ te non pōt gignere spēs suā quod est contra sensuz. dicerēs q̄ gignēdo spēs suaz corrūpit̄ species alterius albi. Contra posito q̄ sit debilius ipso. aut igit̄ simul erit species eius cuz specie alterius aut corrūpit̄ ut dicit̄. sed nō potest corrūpere cum sit debilius eo ex ip̄sta. si. ⁊ sic patet q̄ ille plures species

possunt esse in eadez parte mediij.

Similiter probatur q̄ sunt in eadez parte organi oculi ⁊ fantasie. quia si non organuz visus vel fantasie cum sit paruu⁹ quantitate cōto essz occupatuz speciebus duabus vel pluribus. ⁊ tunc nō posset sentire de nouo aliquod obiectum de nouo p̄sentatuz cuz species recipi non possz in organo visus vel fantasie. sed id manifeste est falsum ⁊ contra sensuz. Secunda cōclusio est hec. Nō ē impossibile duo accidentia relatio ⁊ realia differētia soluz numero esse in eodē. probatur. vnus pater habet multos filios igit̄ in eo sunt plures paternitates seu relatioes que sunt eiusdem spēi. p̄batur cōna. quia pater per hanc paternitatē non refertur ad omnes filios. quia destructo hoc filio destruit̄ hec paternitas. quia relationes mutuo simul sunt ⁊ non sunt igitur hec paternitas simul erit ⁊ non erit.

Tercia conclusio sit ista. Impossibile est duo accidentia realia absoluta educta de potentia materie per motum naturalez differētia solum numero esse in eodem. hec conclusio probatur.

Motus nō est nisi in mobili sicut dispositio opposita forme inducē de ut cōtraria vel mediā. qz omis mot^o est inter cōtraria vel mediā ex qnto pbilicōz. S; si agens in mobili inueniat formā eiusdē spēt forme ab eo inducēde non inuenit ipsuz sub dispositōe opposita igit mouet ipsuz simplr inducēs aliāz formāz sed augetur formā pexistētes in mobili fm hāc cōclioez int ligit Pbus ppositōz p dīctāz.

Priora Do

stiquaz
Pbus distinguit nomia que significāt partes vnius bīc dīstinguit nomina significantia ordīnez. s. prius 7 posterius. vñ enī quenda; ordīnez importat. vñ ei esse est principiuz vt dīctū est pri^o

Et circa hoc duo facit. primo assignat rationē cōmunē prioris 7 posterioris. secundo distinguit dīversos modos prioris 7 posterioris. Dicit ergo qz significatio prioris dependet ex significatōe principij. nam principijz in vnoquoqz genere est illud quod est primū in illo genere. siue sit primū secundum locuz siue secundū pfectionem vel tempus prius. igitur illud ē quod ē ppinqu^o alteri principio deter minato.

Ad cuius euidētias scienduz qz hec diffinitio aliter cōuenit priozibus essentialiter ordīatis 7 aliter priozibus accidētaliter ordīatis. nam in essentialiter ordīatis est vera dependentia posterioris ad primū simpliciter. nō sic autem in accidētaliter ordīatis. sed accidit qz hūc reuolutōi celi qz alia pcesserit l; nō potuit nō esse nō fuisse ēt si per impossibile prima nō fuisset. igitur in essentialiter ordīatis dicitur prius respectu alicuius primi simpliciter a quo vñ prioz sunt omnia 7 depēdent. sed in accidētaliter ordīatis nō est prius respectu alicui^o primi simpliciter sed per comparationē ad primū nō simpliciter sed secūdū quid vt respectu illius quod ponit primū.

Unde cum partes temporis sint accidētaliter ordīate vt dīctū ē dato qz tempus esset eternuz. in tēpore nō esset primuz simpliciter l; secundum quid ita qz prius in tēpore 7 primuz sunt ex assignatiōe nostra.

Secūdo videndum est de modis prioritatis. Circa qd notāduz qz a philosophis 7 theologis quinque modi prioritatis reperiūtur scilicet prioritas temporis situz nature 7 pfectōis 7 originis

Prioritas temporis est qua vñ est prius alio fm tempus vt Adā fuit prius Noe. Prioritas sit^o est qua vñ precedit aliud ordīē locali sicut est inter aerē 7 terrāz. aquā 7 ignē inter orbēs celestes. Nam terra est inferior 7 posterior alijs elemētis fm situz. deū aqua deinde aer. deinde ignis. deinde luna. deinde mercurius. Prioritas nature est a qua nō cōuertit cōsequētia subsistēdi quādo arguitur a secūdo adiacente de esse ad terciuz esse. Dicit autē secūduz adiacens qñ nō expmīf predicatū in ppōe vt hō est. Dicit vero terciuz adiacēs qñ expmīf predicatuz vt homo est alb^o. Sic igit aīal ē prius homine natura. qz bene sequit homo ē ergo aīal est 7 non ecōuerso. Itēz alio mō dī prius natura quādo cōuertit cōnā subsistēdi 7 vñ ē causa alteri^o. vt sbiectuz ē p ul natura passiōe. qz est causa passionis. qz passio pullulat a princī pīs sbiecti. Et sic arguit contra hoc vñuz relatiuozū est prius reliquo vt pater filio cum sit eius causa 7 non cōuertitur consequentia subsistēdi.

Respōdeo inquātuz sumūtur p fundamentis non autem p rela

tibus. Tercio modo dicit pri^o natura aliquo mō qd p̄supponit ei. 7 sic actus intellect^o est prior actu voluntatis. quia secunduz Augu stinuz. nihil volitū nisi precognitū. Quarto mō dicit prius natura p̄ us in naturali itelligētia. sicut ecō uerso exponit de respectibus qz sūt simul natura. i. naturali itelligen tia. Prioritas pfectōis est prioritas qua vñuz est prius alio p̄fectione. 7 sic substantia est prior accidente. Prioritas originis dicitur quod denoiatur ab origine actiua sed posteri^o origine dicit quod denoiatur ab origine passiua. vnde pducens generās mouēs sunt p̄ta origine genito p̄ducto 7 moto

Est autē secūduz modus prioritatis originis quando due originēs actiue 7 passiue duoz produ ctōz sunt ad inuicē ordīate sic qz vñ nccō p̄suppōit alteruz vt illumiatio taz actiua qz passiuā est prior origine qz calor. Nam sol prius vñuz partes aeris qz aliam propter ordīnez naturalē effectus. Dec autem prioritas potest dici aliquo modo prioritas nature.

Tercio modo dicitur aliquid prius origiē quod est a se 7 poste

rius quod est ab alio . 7 sic quod est omnino improductū sicut pater in diuinis dicit prius origine. fili us autem qui est pductus a patre nō est posterius origine.

Notādū autē q̄ in vno instanti tempis seu nature p̄nt esse mltā signa originis sic mltē illuatiōnes quarū vna est prior alia vt dictū est. tamē mensurat vno instanti tēporis. Sed diceret sunt signa originis successiua vel pmanētia. Dico q̄ signa p̄ozitatis 7 posterioritatis duratiōnis 7 tempis sunt successiua sicut eorū fundamenta. Signa vero nature perfectiōnis 7 originis sunt pmanētia.

Sed diceret potest ne esse prius 7 posterius originis in instanti vno nature 7 temporis.

Dico q̄ in vno instanti duratiōnis sunt multa signa prioritatis 7 posterioritatis nature . quia in eodem instanti quo compositū generatur ipsum compositū est prius natura sua passione . 7 tamen simul sunt in instanti temporis.

In vno autem signo nature sunt multa signa originis . Nam mille signa originis ymo quasi infinita possunt stare in vno instanti nature vt patet de pluribus illuminationibus aeris tam actiuis q̄ pas-

siuis habentibus ordinez originis ad inuicēz.

p **Potestas**

Postquam Philosophus distinguit nomina significantia partes vnius hie distinguit nomina significantia partes entis. Et quia ens diuidit per actū 7 potentia 7 ponit plūrs modos huius nominis potentia.

Pro nūc autē possunt assignari septem genera potentiarū. Est enim potentia actiua passiua obediua metaphisica logica obiectiua 7 subiectiua. Potentia actiua est que est principiū transmūtandi aliud inquantū aliud. Potentia passiua est potentia transmūtatiua ab alio inquātū aliud. Potentia obediua dicit illa que correspondet potentie infinite ipsius dei. qz omnis creatura est in obedientia dei 7 ei subiecta. Potentia mathematica est potentia transumptiue sumpta dicta sicut dicimus duo dyametra duci in quadratū per hanc similitudinē. quia sicut ex eo quod est in potentia fit illū qd est in actu. ita ex ductu alicuius linee in seipsa resultat quadratum sicut si diceremus ternariū duci

in nouenarium. quia nouenarius consurgit ex ductu ternarij in se ipsūz . nam ter tria sunt nouem.

Potentia logica accipitur pro non repugnātia terminorum sicut dicim⁹ q̄ homo potest esse animal 7 alia autem potentia est non abiiciens actū sed stat cūz actu vt patet. Vel sic potentia logicalis nihil aliud est q̄ non repugnātia terminorū. vt cūz dicimus homo est animal . hic isti duo termi habēt potestates ad inuicem. ita q̄ vnus possit vere predicari de alio. 7 q̄ predicatū potest vere inesse subiecto. Et de ista potentia loquitur Aristoteles septimo metaphisice. sed hec homo non est asinus non est potentia logicalis . quia sibi est repugnātia terminorū 7 predicatum non potest inesse subiecto. qz isti termini sunt impossibiles . Et sic accipiēdo potentiam non componitur necessario s; solāmodo in possibili.

Potentia subiectiua est qua aliquid potest esse subiectum forme substantialis vel accidentalis. 7 sic materia prima nude considerata dicitur esse in potentia subiectiua Sed potentia receptiua est que est apta nata recipere diuersos ac

tus substantiales vel accidentales. sed tamen differt a potentia subiectiua. quia receptiua dicit subiectiua 7 siue includit. 7 cum hoc includit respectum ad diuersas formas. quāuis enim ambe potentie sint ipsa met materia prima tamē plus distinguitur potentia receptiua a materia q̄ subiectiua . 7 hoc ē quod dicit Comentator primo phisicorum. Materia non est sua potentia suple receptiua formaliter. quia materia est in predicamento substantie . 7 potentia receptiua in predicamento relationis.

Potentia vero obediua dicitur qua aliquid est producibile. sicut quiditas rose non existentis dicit esse in potentia obediua eo q̄ ipsa rosa potest produci. Potentia litas enī illa non fundatur in alio quo esse simpliciter siue in esse eētē. quia non est dare esse essentie sine esse existentie. vt dicit Scot⁹ prima distinctione secundi sententiarū . 7 septima questione quolibet betorūz. Sed fundatur in esse cognito ita q̄ esse cognitūz concomitatur potētiā ad esse simpliciter. licet formaliter esse cognitum non sit potentiale . quia esse est esse in actu secundūz quid.

Esse vero potentiale est esse in po-
tentia ad esse simplr et non in actu
nec tamē esse i potētia est esse sim-
plr sed est fallacia fm quid et sim-
plr. hec ille. Vel potest dici fm
franciscū de maironis. Potentia
obiectiua est quidditas aliqua fun-
dans aliquā potētiāz siue respēm
ad actū existēdi. Et nota qd pri-
mo dico quidditas po dico poten-
tiāz terciō dico actū. lam p hoc in-
telligit qd quidditas que ē in potentia
obiectiua est quidditas anteq sit ob-
iectū. et illa quidditas fundat potētiā
p hoc dat intelligi qd illa quidditas
priuat actū existēdi. et dicit possi-
bilitatē ad actū existēdi. et habito
illo actū existēdi cessat potētia ob-
iectiua. et destructo actū existēdi re-
dit potētia obiectiua. verbigratia
rosa est in potētia obiectiua i hoc
qd dico obiectiue intelligo quidi-
tatē rose. in hoc qd dico potentia
intelligo aliquē respectū siue possi-
bilitatē ad actū existēdi quo pua-
t quidditas rose. adueniēte existētia
cessat potētia et cessante existētia
redit potētia obiectiua.

Quantum

quod non solū diuidit
tur in potētiāz et actū
sed etiā in decē pdicamēta. Do-
ctū quā dñs distinxit hoc nomen

potētia hic distinguit noīa que sig-
nificāt decē pdicamēta. et pzo no-
mē quātitatis. deinde nomē quali-
tatis. et terciō mō ad aliqd. alia ve-
ro pdicamēta dimittit. qz sunt de-
terminata ad aliqd gen^o naturalis
vt p3 scīpne de agere et pati. vbi
et quādo. Circa pzinuz pzinō
poit rōz quātitatis. s. qd quantitas
est qd est diuisibile in alia.

Pro cui^o euidētia pono tres
cōclusiōes. Prima est ista. diuisi-
bilitas nō est ppzia ratio quātitatis.
pbatur. nullus respect^o forma-
lis est ratio eēntialis alic^o absolu-
ti. s. diuisibilitas ē respect^o forma-
lis. qz dicit quādas aptitudinē ad
diuisiōez. ergo nō erit rō eēntialis.
Quātitatis eā quātitas sit gen^o abso-
lutū. maior p3 ex rubrica h^o vbi
phus oīa apparētia esse vera du-
cit in hoc incōueniēs qd tunc omnia
eēnt formalr ad aliquid.

Contra istā cōclusiōz instatur.
Naz illa ratio fm quā est distinctiō
specifica videt esse eēntialis ratio
generis. sed diuisibilitas ē h^o mōi
vt p3 in lra. vbi fm vnū modū di-
uisibilitatis et fm aliū et aliū elicit
diuerfas spēs quātitatis.

Dicēdum qd diuisio aliqñ sit p
differētiās ppzie sumptas. aliqñ
p passioēs circūloquētes dñas et
sentiales que sunt nobis ignote.

Exempluz pzinū aīal diuidit per
rōnale et irrōnale. exemplū secūdi-
ens diuidit p potētiā et actū que
non sunt differētie s. magis passi-
ones. Secūda cōclusiō sit ista
qd diuisibilitas est passio quātitatis.
hec cōclusiō patet. qz inest ple-
pzinō et quātitati et omni aliq per
ratioēs eius. Substātia enī corpo-
rea non est diuisibilis nisi p quāti-
tatez. vnde ista pdicatio est per se
secūdo mō quātitas est diuisibilis
sicut ista color est visibilis. sicut. n-
uisibilitas est respect^o quidā in co-
lore p compatōz ad visum sic visi-
bilitas est respect^o quidāz et dicit
aptitudinē ad diuisiōez. Notū
ficatō igit phī hic posita est notū
ratio p passionē et pzinā: et pas-
sionē et nō est ppzie distinctio.

Tercia cōclusiō est qd diuisibi-
litas est passio quātitatis.

Ad cui^o euidētiāz scienduz qd
quātor passioēs ponūtur a pho
Prima ē diuisibilis in ptes et^o de-
rōis. secūda est esse finitū vel infi-
nitū et hec suppoit pzinā. naz qd
est finitū vel infinitū p suppoit illd
ad quod debet fieri. Tercia est
equale vel inequale que cōsequit
secūdas. Quarta est ratio mensur
que suppoit terciāz. qz omis mēsa-
ra est equalis vel inequalis men-
surato. qz enī est equale vel ineqle

ideo mēsurat nō eōuēto.

Ex his patet ordo illaz passio-
nū quātitatis. pzinē due cōueni-
unt quātitati in se. s. alie due p re-
spectū ad aliud. De pzia habetur
hic in lra et terciō phīscōz caplo
de infinitate. de secūda habet se-
cūdo phīscōz. vbi dicit qd fini-
tū vel infinitū quātitati congruit.
De terciā habet i pdicamētis vbi
dicit qd inest quātitati fm eā equa-
le vel inequale dici. de qua habe-
tur decimo huius.

Consequēter ponit dñs spe-
cies quātitatis inter quas pzinē
sunt numerus et magnitudo. Disti-
nitur autē multitudo siue numer^o
sic. qd est diuisibile fm potētiāz in
ptes non cōtinuas. magnitudo at
est diuisibilis in ptes cōtinuas.
Quod quidē cōtingit tripliciter et
fm hoc sumātur tres spēs quātitatis
cōtinue siue magnitudinis. naz
si sit diuisibile fm vnā dimēsiōnē
tātuz in ptes cōtinuas erit longitu-
do tātuz. si in duas erit latitudo.
si in tres sic est corpus.

Dicit etiā vlti^o qd multitudo
finita dicit numer^o. longitudo at
finita dicit līea. latitudo superficies
pfunditas corpus. Quia ve-
ro ptes lineę copulātur ad pūctuz
Noranduz illud Boneti in pdica-
mentis suis qd duplex est punctus

in linea. s. in actu et potentia. punctus in actu est punctus lineae terminus distinguens et separans. sic diversa distinguit unam speciem ab alia. Punctus in potentia est punctus continuas partes lineae a d. inuicem. quia inter duas partes semper est punctus in potentia medius. et ille punctus in potentia non est in fine lineae nec in principio. sed in tota linea ubique dicitur in potentia aut in potentia ut potentia opponitur actui diuidendi et separandi non autem actui essendi. quia vere est positivus existens extra nihil. sicut partes lineae habentes suam entitatem in linea. et sic apparet quomodo partes lineae copulantur ad punctum non in actu. quia ille est tantus in fine uel in principio sed in potentia. quia iste est inter quascunque partes lineae non unum numero sed plures. non in actu sed in potentia qui per actiones diuidentis reducuntur ad actum. si autem realitas puncti non maneret in continuo difficile esset videre quomodo punctus contineat lineam et copulat partes lineae.

Et si arguitur tunc puncta in linea se habebunt consequenter ex quo eorum realitas remanet in continuo. Respondetur quod non sequitur quod non sunt ibi in actu sed in potentia. et sunt unus punctus per caritatem diuisionis. Unde continua sunt quorum ultima

sunt una. s. per diuisiones. hec Boetius.

De hoc etiam dicit Scotus distinctione duodecima quarti sententiarum quod partes in potentia in continuo dicuntur finis in actu quando partes indistincte reducuntur ad actum distinctum.

Distinguit etiam Philosophus modos quantitatis per se. et hoc dupliciter. quedam enim significat per modum substantiae et subiecti sicut linea et superficies. quodlibet enim horum substantialiter est quantum cuius quantitas ponat in eius diffinitione. nam linea est quantitas continua diuisibilis secundum longitudinem diuisibilis finita

Quaedam vero pertinet ad genus quantitatis et significat per modum habitus vel passionis talis sicut mensura tantum paucum significant ut passiones numeri productum et breue ut passiones lineae. latum et strictum ut passiones superficies. profundum sive altum ut passiones corporis. quaedam enim sunt quae coir passiones est liber quantitatis continue sicut sicut magnam et paucum magis et minus

Deinde distinguit modos quantitatis per accidens et potest duos modos quorum unum est secundum quod aliqua dicitur quanta per accidens ex hoc solus quod sunt accidentia alicuius quantitatis sicut album et musicum per hoc quod sunt accidentia

alicuius subiecti quod est quantum. Alio modo dicuntur aliqua quanta per accidens ex hoc quod sunt quanta per aliud quantum scilicet diuiduntur ad diuisionem alterius quantitatis ut tempus et motus. Motus enim diuiditur ad diuisiones magnitudinis in qua sit motus non autem ad diuisiones eius quod mouetur tempus vero diuiditur ad diuisionem motus.

Circa predicta potest dubitari cuius locus non numeratur inter species quantitatis cum sit quoddam diuisibile. Respondetur locum non esse in genere quantitatis. tunc quia non est diuisibilis nisi per accidens scilicet ad diuisionem superficies. nam locus materialiter est ipsa superficies. tunc quia est unum per accidens compositum ex superficie et respectu continet ut patet quarto philosophorum.

Contra in predicamentis ponitur inter species quantitatis. Respondetur quod quae Philosophus dicit in predicamentis non sunt omnia vera nec loquitur de loco ibi secundum propriam opinionem sed famose secundum opinionem aliorum antiquorum. Differentia autem inter motum et tempus patet quarto philosophorum.

Sequitur capitulum de adali quid.

De adali quid

d. Determinat Philosophus de adali quid et potest prioribus modis eorum quae sunt ad aliquid per se.

Circa quod notandum quod licet relationes habeant rationes specificas et distinctiones sicut alia predicamenta tamen sunt nobis ignote. ideo accipimus distinctiones eorum per fundamenta per quae circuloquimur huiusmodi differentias specificas. quae forte propter eorum entitatem modicam nos latet. ita quod ex fundamentis innotescit nobis distinctio harum relationum siue effectiue siue materialiter. ita quod haec distinctio specifica sit per extrinsecam. licet autem fundamenta sint in diuersis generibus non tamen omnes relationes sic differre. non enim oportet tantam differentiam esse inter distinctas sicut inter distinguenda. quia due species specialissime non distinguuntur se totis obiectis. quia ueniunt in genere. et tamen diuersae specificae per quas distinguuntur non differunt. sed distinguuntur se totis obiectis. Sicut in proposito fundamenta potest distinguere generis. relationes tamen erunt eiusdem generis.

Distinguit igitur philosophus modos relationum secundum diuersa fundamenta quorum primum est quod fundatur super numerum et super unum. super numerum. quedam secundum comparationem numeri ad numerum

vel fm comparatōz numeri ad vñū
ut duplū ad dimidiū. triplū ad
eius ptem terciā. multiplex ad sē
multiplex. cōtinēs ad cōtentum ⁊
sic de alijs pportōibz est dicen
dus. Accipit autē hic cōsequēs. p
eo quod excedit aliqd fm q̄titatē.
- omne enī excedēs fm quātitatem
cōtinet in se illud quod exceditur.
- hoc enī hoc ⁊ hoc ampli⁹ sic qui
qz cōtinet in se quatuor. ⁊ tricubi
tus cōtinet bicubitū. qz vō ois mē
sura (que est in q̄titatib⁹ cōtinuis)
aliquo mō deuiat a numero. ideo
relatiōes p̄imi modī (que sunt fm
quātitatē cōtinuā) et attribuit n̄re
ro. Itē qz vñū est p̄icipiū n̄beri
ideo relatiōes p̄imi modī fundan
tur sup vñū. vnde relatiō idēp̄ita
tē fundat supra vñū in substantiā.
- equalitas supra vñū in quātitate
- silitudo supra vñū in qualitate.

Circa quod notandus qz cum
vñū reperiat in omni genere sic
eius idēp̄itas potest fundari in s̄
stantiā cuiuslibet generis. ⁊ simi
liter equalitas ⁊ silitudo. vnde s̄
stantiā sumit dupliciter. Vno mō
ut est res determinati generis. alio
mō p existētia rei que est cōmunis
omni rei ut p̄dictū est. Similr
qualitas pot sumi siue prout ē res
determinati generis. vel p qualita

te essentiali que est cōmunis omni
generi eo mō quo differētia speci
fica d̄ q̄litas in hoc quito ca^o de
qualitate. S̄līr quantitas pot
sumi dupliciter vno mō ut est res
determinati generis ⁊ sic dicit quā
titas molis. alio mō p quātitate
p̄fectionis que est gradus essentia
lis rei ⁊ sic p̄inet omni generi rei.
Accipiēdo igit ista p̄imo mō s̄t
determinati generis. sic idēitas s̄
dat sup vñū in substantiā ⁊ non su
pra vñū in alijs generib⁹. S̄līr
est intelligendū de silitudinē ⁊ eq̄l
tate. S̄ accipiēdo secūdo modo
sic potest fundari supra vñū in s̄
stantiā cuiuslibet generis. ⁊ similr
equalitas ⁊ silitudo. hoc enī mō
ōe ens omni euri op̄atur est idē v̄
diūsi⁹ s̄le vel dissilē equale vel i
equale. Patet igit quō funda
mētū p̄imi modī relatiōz est ra
tio numeri ⁊ vnitatis. Secun
dus modus fundat sup potentiaz
actiua ⁊ passiua sicut calefactiua
dicit ad calefactibile ⁊ patet ad
siliū ⁊ calefactiēs ad calefactum

Circa quod dicit Scotus sup
q̄oibus quolibetoz qz P̄bus nō
inrēdit hic dicere qz actio ⁊ passio
sunt fundamenta p̄xima relatiō
num. quia relatiō non manet non
manēte p̄imo fundamēto. sed re

latio secūdi modī manet non ma
nente actōe ⁊ passioe. sicut aliquis
manet pater nō manēte filiatione
Intelligit autē fundari non tanq̄
sup fundamēta vel rōez fundandī
p̄imā. sed sup dispōez mediā in
ter fundamētū ⁊ ipsaz relatiōez
Ipsa autē potentia actiua ⁊ passi
ua est fundamētū immediatū.

Contra istū secūduz modū
relatiōz arguitur sic. relatiōz
non est fundamētū relatiōis. sed
potentia actiua ⁊ passiua referun
tur igitur relatiō non fundat sup
potentiam actiua ⁊ passiua. pro
batio maioris. quia cū relatiōz
sit relatiōz relatiū erit proces
sus in infinitū in relatiōibus. si
relatiō super relatiōez fundaret
minor patet. quia potētia actiua
refertur ad passiua.

Respondeo maior est dubia
quia videt relatiōē posse funda
ri super aliaz relatiōē. ⁊ per con
sequēs super flatiū. sicut propor
tionabilitas super proportionem.
nec erit processus in infinitū. quia
erit deuenire ad aliquā p̄imā re
latiōez. Cuius fundamētū non
erit aliqua relatiō nisi relatiū.

Aliter potest dici data miore
qz potentia actiua ⁊ passiua ⁊ ce
tera. possunt tamē sumi duplici.

Uno mō circumscrip̄ta relatiōe
potentialitatis. Alio modo inclu
dendo ipsam. P̄imo modo non
sunt relatiua actu ⁊ vt sic fundat
relatiōes secūdi modī. secūdo mo
do sunt relatiua actu. ⁊ tunc non
fundant sed sunt aliquod compo
situs ex relatiōe ⁊ fundamēto.

Do test tamē ostendi quō relatiō
potest fundari in relatiōe. equa
litas enī ⁊ idēntitas sunt relatiō
nes ⁊ inter eas est ordo. ⁊ ordo ē
relatiō ergo itē. Quod inter eas
sit ordo pbatur. qualis est ordo
fundamētorum talis est ordo fun
datorum. sed idēntitas fundatur
super vñū in substantiā. equalitas
super vñū in quātitate. sed sub
stantiā p̄cedit quātitatē igit itē.
etia equalitas distinguitur ab idē
tate distinctio est relatiō. igit.
Etiam relatiōi competit inherere.
inherētia est relatiō. igitur re
latiō fundatur in relatiōe.

Item notandus secūduz quod
potest elici ex textu Aristotelis hic
⁊ in predicamētis capitulo d̄ ad
aliquid. accipiēdo ad aliqd non
pro re que refert sed p̄ h̄itudine
mediāte qua refertur vna res ad
aliam. Tunc relatiō nihil aliū est
vt patet in diffinitione sua quā re
spectus quidam inter aliqua duo

quo mediante vnū refertur ad aliud sub habitu dīne genitiui casus vel alterius. Exemplū primū pater filij pater. Exemplū secundū si mīlis simīli simīlis. Exemplū tertij magnus minore magnus.

Ex hoc patet q̄ relatiōes perfecte sunt in genere relatiōis et nō relatiua. vt paternitas et filiatio sunt p se in hoc predicamēto et non pater neque filius. Et est ratio quia pater et filius et omnia huiusmodi cōcreta siue sint relatiua siue absoluta sunt aggregata ex subiecto et accidente que sunt diuersorum predicamentorum. quapropter in nullo habent locari per se predicamēto sed bene per reductiones vt alias patuit. Pater enī aggregatur ex substantia et relatiōe respectu relatiōis est in predicamēto relatiōis respectu substantie est in predicamento substantie. sed respectu totius aggregati in nullo est predicamento.

Tertius autē modus relatiuorum fundat super rationes mēsure vt scientia et scibile. scientia enī nō mensuratur scibili non quidē p mēsurā quātitatiuā quia ista p̄tinet ad primū modū. s; p mēsuram esse et veritatis. actus enī in

telligendi est aptus natus mēsurari id est actualiter dependere in entitate et cognoscibilitate ab obiecto participando ipsius obiectū sicut similitudo illud cuius est. non quidem p cōmunicatiōes eiusdem forme. s; similitudo per imitatiōis sicut p̄deati ad p̄deas.

Iste ergo modus potest fundari super res diuersorum generum. s; pro quāto omnis res cuiuslibet generis pro quanto in omni genere est reperire vnū primū quod est mēsurā omnium illius generis. mēsurā quidem non quātitatiuā sed perfectionis vt albedo in genere coloris. secundum enī q̄ colores accedunt ad albedines sunt perfectiores. et secundum quod recedunt sunt imperfectiores. patet ergo quomodo hi tres modi differunt secundum diuersa fundamenta.

Item differunt in hoc quod in primis duobus modis est mutua dependentia et realis. vt pater refertur ad filium et e conuerso et dupliciter ad dimidiū. in tertio autem modo non. quia licet scientia realiter et per se referatur ad scibile quod non est scientia nisi respectu aliquid scibilis non tamen e conuerso. potest tamen ratio vel scibile esse

absque eo quod sit scientia de eo. Et ideo scibile non refertur ad scientiam nisi relatione rationis.

De hoc nota illud quod dictū est quarto capitulo secundi phisicorum in hoc tertio modo est omnis relatio que est inter deū et creaturam. creatura enī refertur realiter ad deū deus autē non ad creaturam nisi relatione rationis.

Sed contra predicta arguitur sic q̄ tertius modus nō distinguitur a secundo. quia sensus et sensibile referuntur secundum potentias actiuas et passiuas. quia sensibile est motiuus sensus ex secundo de anima. et sic pertinet ad secundum modum. et sic ponuntur hic relatiua et non modi. igitur tertius modus si distinguitur a secundo. Item scientia est perfecte in genere qualitatis. ergo non refertur ad scibile.

Ad primū dicitur quod sensus est equiuocus ad ipsas potentias naturalem sensitiuam et ad ipsum actum sentiendi. sensus primo modo fundat relationes secundo modo. et sic procedit ratio. et sic omnis sensus est potentia passiuā. Sensus autem secundo modo fundat relationes tertij modi. Similiter intelligendum est de intellectu. et sic sen-

fus mensuratur sensibile et intellectus intelligibile.

Pro responsione autem ad secundum respondet doctor subtilis decima cōtra que quolibet q̄ relatio potest dupliciter se habere ad absolutum. vno modo contingenter et per accidens sic se habet similitudo ad albedinem. relatio. n. potest esse albedo sine similitudine. alio modo necessario sic relatio creature ad deū. nō enī potest esse creatura sine relatiōe ad deū conseruantes eam in esse. licet entalis relatio sit eadē fundamento vniuersaliter et absolute. nō tamen potest quecumq̄ relatio essentialiter includi in absoluto. qz tunc idem esset essentialiter ad se et essentialiter ad alterū. nec etiā absolutū et respecti uū possunt includi in aliquo p se vno vni⁹ generis. Ex hoc sequitur q̄ actus cognoscendi vel nō erit p se vnū vni⁹ generis vel non per se includit ista duo. videt ergo q̄ talis actus non sit essentialiter respectiuus licet habeat relationē consequentes necessario. Vel si dicatur q̄ est quoddam totum includens alia duo non erit per se vnū. vt patet per Aristot. in predicamentis. Nihil prohibet aliquid in pluribus generibus enūciari. qd non est intelligendum de aliquo perfecte vno

Et fm hoc potest intelligi dictum
Commentatoris Averrois septio
philosophorum. Dignius est qd scientia
sit in pdicamento ad aliquid qd in
genere quantitatis. quod forte vtz
est quatuor ad illud quod e forma
lius in significato nominis impositi
ambobus vel toti illi per accidens.
quod est absolutum sub respectu.

Ex hoc etiam forte intelligit il
lud dictum quito metaphisice qd ali
ter dicunt ad aliquid fm gen^o vt
medicina. qz ipsius genus est scia
videt esse eorū que sunt ad aliqd
natura forte spci imponit ad signi
ficanduz precise qualitate. 7 prop
ter hoc nō dicit ad ppositū corre
lariū. Natura at generis nō ponit
precise ad significanduz genus siue
qlitate. s; ad significanduz ipsa; sb
respectu.

Ex pdictis pt; respōsio ad ar
gumēta. respectus enī scie ad scibile
est in genere relatiōis. fundamētuz
vō eius est in genere qlitatis. Da
ret etiam vltim^o qd ad distinctōez p
dicamētōz nō requirit distinctio
realis. s; sufficit distinctio formal
Relatio enī sciētie vel ad^o cogno
scēdi ad scibile est idē realr cū fun
damēto cū ipsaz nēcio consequat
vt dictū est. 7 tamē sunt in diālis
pdicamētis. relatio ē in pīto rela
tōis. 7 ad^o intelligēdi cū sit qlita

tis ē i pdicamēto qlitatis. hec sco
tus. xiiij. qōe quolibetoz.

Consequēter dicit phs qd idē rela
tiū nō pōt ad pla referri. qz tunc
idē bis diceret. qz cū ē relatiū
sit ad aliō ita qd relatiū h; diffi
niri p suū correlatiū. si idē refer
ret ad plura hret plures diffi
nitōs qd ē impo^o. vñ dicit qd itellē
i. intellēto nō refert ad intelligibi
le 7 ad intelligētes qd ē fm eandē
relatōz. hoc tñ nō obstatē pōt rfer
ri ad utrūq; alia 7 alia relatōe. in
tellectio ei refert ad intelligibile vt
mēsuratū ad mēsuraz. 7 refert ad
intelligētes vt pductū ad pducēs
vel accēs ad ibicm.

Ad 2° euidētia sciēdi qd aliqd
cōuenire alicui ē duplr. ple 7 prio.
7 ple 7 nō prio. illud opetit alicū
ple prio qd opetit ei fm suā rōnez
formalē 7 specificā. S; illd cōpe
tit alicui p se nō prio qd opetit ei
p cāz in se nō tñ p rōz ppria 7 spe
cificaz. Et hic ē qd illd qd ict p se
7 prio inest adēqte. nō at qd inest
p se nō prio. exēpluz pmi hre tres
anglos inest tanglo p se 7 primo.
exēpluz scōi hre tangls inest pto
cbell. intēdit tgr phs qd illd nō pōt
p se 7 prio referri ad pla ple prio
qz tūc idē bis diceret vt dēm est.
hoc tñ non obstatē idē pōt referri
ad pla p se nō prio. duplū enī re

ferat ad dimidiū p se 7 prio vt ad
ppria correlatiū. iō duplū ple re
ferat ad sbmultiplex 7 nō prio sic
ad correlatiū sui generis. qz ad
qdēq; refert ge^o p se prio ad idē
refert spēs per se nō primo.

Sed cōtra pdicta arguit qz vt
qd idē omēs pōt referri ple 7 prio
ad pla cōtenta. 7 idē pī ad ples si
lios. Rūdeo qd lz sit idē māliter 7
sbiectie in opatōe ad pla cōtenta 7
ad que refert ple prio. sūt tñ pla
cōtētia formalr. qz ppria 7 disti
ctis relatiōib^o cōtētie refert ad qd
libet istoz. sic pī alia pīntate re
fert ad vnū filiū 7 alia ad aliū.

Notanduz at qd refert dicit fun
damētū 7 sbiectū. fundamētuz enī
relatiōis ē i quo relatio fundat pu
ta silitudo in albedie. Subiectuz
at dī in quo fundat mediāte fun
damēto prio. puta silitudo in ho
mie mediāte qlitate. fundamētuz
autē p se refert. albedo enī p se est
silitis. s; sbiectū p accēs refert. ideo
bō paccēs est similis vel duplus.

Circa capituluz de adaliquid
notandū qd relatio ē nomē equocō
ad relatōez reales 7 relatōz ratiōis
sicut ens ad ens reale 7 ens rōis.
7 ideo relatio rōis nō est p se in ge
nere relatiōis cū pūta sint entia re
alia. licet enī alicue relatōes rōis

vt gen^o 7 spēs circūit oē genus 7
reperiūtur in omī genere tamē re
ducūtur ad pdicamētuz relatiōis
fm Scotū dis. viij. tercij sniaruz

Ad relationē reales tria requi
runt fm Scotū dis. xiiij. pmi sen
tentiarū. 7 sexta qōe quolibetozū.
Primuz est qd extrema sūt realia
scilz fundamētū 7 termin^o. Secū
duz qd sint realit^o distincta. Terciū
qd ex natura extremoz sequat tal
relatio absq; ope alicui^o potentie
intellēis compantis vnū extremū
ad aliū. Relatio autē ratiōis
est fabricata p aliquā potētia; cō
pantes vnā ad aliū. vt vltas est
relatiō rōis cāta p intellēm opātes
vnā supius ad multa inferioza. 7
si illud supius imēdiāte compāt
ad singularia dicit spēs que ē no
men impositiū ad significanduz b^o
modi respectū rōis. Si vō illud
cōmune non imēdiāte compāt ad
singularia dicit genus proximuz
vel subalternū. 7 sic semp ascēden
do vsq; ad primū genus generalit
simū pmo vsq; ad ens quod ē vnū
uersale cōmunissimū. 7 tales rela
tōes ratiōis sunt intentōes secunde
de quib^o est consideratio logica.
7 generaliter omnis relatiō in qua
deest aliqua triuz conditionuz p
dictarū est relatio rōis. ppi pma

oppositio contradictoria est relatio
ratiois. qz vnu contradictoriorum nihil
ponit in esse. Propter secundam re-
lationem eiusdem ad se est relatio ratiois
qz ibi extrema non sunt realiter di-
stincta. Propter tertiam relationem dei
ad creaturam est relatio ratiois. qz est
per intellectum comparantem deum ad cre-
aturam.

Notandum insuper quod relatio rea-
lis est duplex. scilicet secundum esse et secundum dici
Relatiua secundum esse dicuntur illa que
in sua essentia includunt essentialiter
respectum ad aliud ut duplex et di-
midium pater et filius. Definitio
enim secundum suam totam naturam est in genere
relatiois. Relatiua vero secundum dici
sunt illa que non includunt essentialiter
respectum ad aliud. licet enim ta-
lia aliorum dicuntur et sunt in predica-
mento ad aliquid. non tamen secundum suam
esse sed per respectum fundatum in essen-
tia sua. ut scientia secundum esse est in gene-
re qualitatis. et secundum dici est in gene-
re relatiois. quod refertur ad scibile.
Differentia est secundum esse est in genere sub-
iecti in genere qualitatis. et sic est
de figura est dicendum.

Item notandum quod licet relatio se-
cundum esse terminum. aliter tamen est in respectu actu-
ali et aptitudinali. relatio enim actua-
lis refertur terminum in actu. relatio
vero aptitudinalis refertur terminum in
potentia. sicut risibilitas. talis enim rela-

tio inest subiecto per se primo modo et ex-
trat respectum formalem in actu. et ipsa
risibilitas que est respectus aptitudinalis
erit relatio formalis et actualis.
et hoc per actualem existentiam ut cum homo ri-
det tunc est respectus actualis.

Alii notandum quod quedam sunt re-
lationes egyptantie et quedam dispartite
Relatio egyptantie est illa que secundum eam
de rebus fundameti est in supposito
quod refertur. et in supposito ad quod re-
fertur. ut dicit Scotus dist. xix. primi
sententiarum. sicut similitudo refertur eadem rebus
albedinis in hoc et in illo. Relatio
dispartitie non sic refertur eadem ra-
tionem fundameti ut primitas et filiatione
quorum vnum fundat in potentia ad
uam generandi. aliud vero in passiva.

Effectus

Postquam Ihesus di-
stinxit noia que signi-
ficat causas et subiecta et partes relatio-
rum habet scientie. hic incipit distinguere
ea que se habent per modum passionum. et
primo ponit plures modos habet nois perfectum
quorum duo per nunc sufficiunt. Pri-
mus modus est quod illud est perfectum
cui nihil deest omnino perfectiois. et hoc
modo pertinet soli deo in quo est perfec-
tissima bonitas cui nihil deest de om-
nibus perfectioibus in singulis generibus
inuentis. Secundus modus est quod illud
est perfectum in aliquo genere cui nihil

deest que ad perfectioem illius generis
pertinet. sicut aliquis dicitur medicus quoniam
nihil deest quod pertinet ad propriam speciem
virtutis. et secundum hunc modum utimur
translatione nomine perfecti et boni in ma-
lum. ut aliquis est perfectus latro quoniam in
nullo deficit quod ei competere in quantum
talis debet.

TERMINUS. Quia
vero perfectum est quid terminatum
et completum. ideo hic distinguitur per
hoc nomen terminus. et potest sumi du-
plex ad presens. vno modo sumitur termi-
nus per fine cuiuslibet rei. ut mors dicitur
terminus hominis. Alio modo sumitur pro
diffinitioe quantitativa rei que quidem
dicitur terminus rei. quod est terminus cog-
nitiois. incipit enim cognitio rei ab
aliquibus signis exterioribus quibus per
uenit ad cognoscendum rei diffini-
tione ad quam cum pertinet fuerit ha-
bet cognitio de re.

DYSPOSITIO. Hic
ponitur per multitudinem habet nois di-
positio. Circa quod notandum quod
dispositio notat quedam ordinem per
tium. quod potest esse triplex. Primo
modo secundum ordinem partium in loco. et il-
la est predicamentum quod distinguitur
ab ubi. quod ubi dicitur respectum loci
ad locum. sed positio dicitur ordinem per
tium in loco. alia enim ordinem habet
partes ad locum quoniam homo sedet quod quoniam ia-

cet vel stat. ideo sedere et stare et
habet modum ponitur in hoc predicamento.

Secundo modo ordo partium dicitur
secundum virtutes. et sic dispositio pertinet
ad primam speciem qualitatis. Et
le enim quibus virtutem vel scientiam par-
tem seu imperfecte dicitur habere di-
positionem. Tertio modo dicitur dispo-
sitione secundum ordinem partium in toto. et sic
est dicitur quantitatis. quedam enim quantitas est
habet positioem partium ut superficies alia
non ut numerus.

PRIVATIO. Quia pri-
uatio dicitur negatioem habet seu per
fectiois. ideo contra ponitur modus privatiois
de quibus quatuor per nunc sufficiunt. primo
modo dicitur privatioem quoniam ab aliquo non habetur
quod natura est habet. sed illud quod ipsa natura
non est sic natura habet. sicut plata dicitur pri-
uatioem oculis quod oculi nati sunt habet. sed non a
plata. dicitur aliquid privatioem eo quod na-
tura est habet aut secundum se aut secundum generem suum.
sicut homo cecus dicitur privatioem visu quem na-
tura est habet secundum se. Talpa autem dicitur privatioem
visu. non quod ipsa secundum se sit nata habet
visu. sed quod generem est. scilicet animal est natura
habet visu. Tertio modo dicitur aliquid
privatioem aliquid si non habet ipsam quoniam et ubi
natura est habet. et sic de omnibus circumstan-
tiis. vnde canis non dicitur cecus ante non
natura dicitur. quod tunc non est natura habet visu
Quarto modo dicitur aliquid privatioem alio
quod ab eo auferitur per violentiam.

Ex aliquo esse dicitur. quod totum et
perfectius quodammodo idem sunt. et
ex partibus constituit totum. ideo hic
ostendit quod modis dicitur aliquid
esse ex aliquo quorum duo per nunc
sufficiunt. Aliquod enim dicitur ex alio
quo ut hec propositio ex importat
non tantum ordinem sed etiam causalita-
tem. sicut domus dicitur esse ex la-
pidibus. Secundo modo aliquid di-
citur esse ex aliquo ut hec ex impos-
sitat solum ordinem siue sit ordo tempo-
ris siue motus. et sic aliquid dicitur
fieri ex aliquo post quod sit ut ex
nocte sit dies id est post noctem sit
dies.

Explicit liber quintus incipit
Sextus metaphisice.

Principia

Principia et cause queruntur. No-
stiquam Philosophus in quinto
determinauit intentiones nominum
que in huius scientie consideratione
cadunt. hic determinat de rebus
quas considerat ut de ente et de his
que consequuntur ad ens. Et primo
ostendit quomodo hec scientia habet
considerare de ente. secundo inci-
pit de ente determinare in princi-
pio septimi. Prima adhuc in du-
as. In prima ostendit modum tra-
dandi de entibus que competunt

huius scientie per differentias ad alias
scientias. in secundo remouet ens
aliquo modo dictum a consideratione
huius scientie. ibi Sed quoniam ens.
Quo ad primum dicitur quod licet hec
scientia conueniat cum alijs scientijs.
quia habet considerare principia et
causas entium. sicut alie scientie ha-
bent considerare principia sui subie-
cti. tamen hec scientia differt ab alijs
is dupliciter. Prima dicitur est quia
nulla scientia tractat vniuersaliter
de ente nisi hec. Secunda differen-
tia est ex diuisione scientiarum. diui-
ditur enim Philosophus scientiam in comunem
in reales practicas et speculatiuas
Practica vero diuiditur in actiuas
et factiuas. actiuas ei dirigit in opa-
tionez immanetes ut est scientia na-
turalis. factiuas vero in operationes
transseuntis ut sunt artes mechanicę
Speculatiua vero in philosophicam mathe-
maticam et metaphisicam. Philosophica ei
considerat mobilia et inseparabilia a
materia in vniuersali. quod de singularibus
non est scientia. Mathematica consi-
derat imobilia et separabilia a ma-
teria secundum rationes licet non se-
cundum rem. metaphisica vero con-
siderat imobilia et separabilia
a materia tam secundum rem cuiusmodi
sunt deus et intelligentie que secundum
rationes. et sic patet diuisio huius
scientie ab alijs.

Ad euidenciam diuisionis scientie
in practica et speculatiua notandum
est quod potest elici ex dictis Scoti
in primo libro quod practica et specu-
latiua possunt dupliciter accipi. vno modo
prout practica sumitur pro esse apri-
tudinali directiuo. seu pro illo du-
plici respectu aptitudinali de quo
dictum est prius scilicet primo huius
Speculatiua vero sumitur per nega-
tione illius duplicis respectus vel ex-
tendit ad praxim. Alio modo potest
sumi practica pro ratione seu per con-
ditione quadam intrinsicam ipsi noti-
cie. que quidem est sibi ratio funda-
di tales respectus et aptitudinem.
Speculatiua autem pro ratione seu
conditione intrinsicam per quam re-
pugnat ipsi noticie aptitudi seu re-
spectus aptitudinalis predictus.
Impossibile est enim aliquam aptitu-
dinem conuenire vni et repugnare al-
teri nature nisi ratione alicuius ra-
tionis intrinsicę. Speculatiua vero
et practica primo modo non sunt dif-
ferentie essentialis scientie in comu-
ni. quod probatur sic. nullus respectus
formalis vel negatio respectus est dif-
ferentia essentialis alicuius absoluti
sed scientia est quoddam ens absolutum
quod qualitas. practica vero primo modo
dicitur respectus formalis. speculatiua
vero negatio eius. igitur practica et
speculatiua primo modo non sunt diffe-

scientie in comuni. Si queras quid
igitur dicendum est quod sunt quedam passiones
distincte scie in comuni eo modo quo dici-
matur par vel impar esse passiones dis-
tinctas uberi. licet enim omnis numerus est
par vel impar sic omnis scientia est parti-
ca vel speculatiua. practica vero et spe-
culatiua sunt omnia dicta sunt dicitur esse essen-
tiales scie in comuni. quod persuadet sic
quod illa que faciunt species differre entia
licet sub genere sunt dicitur esse essentialis. sed
practica et speculatiua sunt omnia sunt
huiusmodi ergo etc. minor probatur. quod ex
scientia partica et speculatiua sunt due spe-
cies continere sub scientia in comuni ut sub ge-
nere omnia dicitur esse essentialis per
quas distinguunt illas voco distinctos
seu rationes eorum intrinsicas per quas dicitur
duplex respectus vni et repugnat al-
teri. Notandum est quod licet partica et spe-
culatiua possent distinguere a fine. quia
ut habet etc. huiusmodi finis practice est opus.
speculatiue vero scie habitus tamen est particus
per naturam intrinsicam noticie ut per causas
formales. quod esse formalis tale est tale
per aliquid intrinsicum. per ergo quod habitus
practice huiusmodi talis respectus formalis
ad praxim dirigenda hoc est for-
malis per naturam suam intrinsicam quam nam
huiusmodi ab obiecto ut a causa intrinsicam. et
sic dicitur prior practica et speculati-
ua est ab obiectis seu subiectis. quod
probatur per primum distinguente huiusmodi
scientias per obiecta vel subiecta.

Itē p eundē sexto ethicoꝝ disti-
guētes ratiocinatiōē idēst practicā
a speculatiā penes obiectūz neces-
sariū ⁊ cōtingēs. qd qdēz ē intellē-
gendū nō quā circa obiectū neces-
sariū pōt esse sciētia practica. qz
theologia que est de deo ē practi-
ca cuz sit directiua in dilectōz dei
finis enīz legis s̄m apostolū est di-
lectio. s̄ sciētia practica dicit esse
circa obiectū cōtingens. s̄. circa ob-
iectūz circa quod cōtingēter potest
elici dicta opatio. vt circa deum
opatio idēst dilectio potest elici ⁊
non elici. qz possum⁹ diligere deū
vel non diligere. Practica vero
distinguit a speculatiā ⁊ habz pri-
mo suū esse ab obiecto. quod p̄ba-
tur tali rōe. quia sciētia dicit pra-
ctica ppter extensionē aptitudina-
lez ad opus vt dictū est in primo
hui⁹. tunc sic. nunq̄ aptitudo cōue-
nit vni nālīter ⁊ alteri non ppter
aliqd obiectūz intrinsecum in ista
natura. qz enī hec natura est talis
ideo sibi cōpetit vel nō cōpetit. ap-
titudo igit̄ in illa sciētia p̄suppōit
quādam cōditiōē intrinsecā p quā
cōuenit sibi aptitudo talis. ista at̄
cōsideratio sciētie in se est ab aliq̄
causa eius p̄iozi. p se autēz cause
sunt intellect⁹ ⁊ obiectūz. ergo pra-
cticā cōuenit sibi vel ab obiecto vel
intellectu. uō ab intellectu. qz tunc

omnis noticiā esset practica. igit̄
cōuenit sibi ab obiecto.

Contra finis ē p̄ia causa per
Auiē. sexto metaphice. igit̄ a fine
debz esse scia talis nāsalit̄ vt ei cō-
ueniat talis aptitudo. Respōdeo
finis nō est causa naturalis nisi in
quātūz desiderat⁹ ⁊ amatus mā-
uet efficiēs ad generādū. aptitudo
aut̄ dicta cōuenit scie siue sit finis
amatus siue nō. qz pōt esse in intē-
lectu deā scia qualicūqz volūtas
se hēat. Exemplūz sciētia scribēdi
pōt esse in aia siue volūtas amat
opus siue non. talis igit̄ aptitudo
nō inest sciētie a fine tanq̄ a finali
causa. qz nullo mō ab aliqua cau-
sa causat̄ q̄ inest ēt illa causa non
caulante. sciētia igit̄ dicit̄ practica
ab obiecto. ita q̄ impossib⁹ ē circa
idē obiectū esse sciētiāz practicā ⁊
speculatiuā. Si dicas q̄ medi-
cina diuidit̄ in practicā ⁊ specula-
tatiuā ⁊ tamen ipsa est de aliquo
eodē puta de salitate vel de coipe
sanabili. Rōdeo q̄ qn̄ accipit̄ ali-
quod mediūz inē duo extrēa q̄to
plus recedit ab vno extrēo tanto
plus accedit ad aliū. nō at̄ sciētia
pur̄ practica ⁊ pure speculatiā q̄. s̄.
practica nata ē imēdiate cōforma-
ri p̄axi eliciēde q̄ ē p̄icularis pra-
ctica p̄dice sūt qdā extrēa inē q̄ ē
scia me^a practica vlt̄ q̄. s̄. n̄ ē apta

nata imēdiate esse cōformis p̄axi
eliciēde. ⁊ nō pōt dici aliquo mō
speculatiā resp̄cū scie practice p̄i-
cularis q̄ imēdiate dirigit̄ in pra-
xim eliciēdaz. ita pōt poni ars spe-
culatiā resp̄cū hitus exp̄ti. qz ars
tanq̄ vlioz hitus nō ita imēdiate
dirigit̄ sicut p̄z p̄io b^o. artifex. n.
frequēter errabit. exp̄tus. n. nō er-
rabit. Sic in p̄posito medicina po-
test diuidi in speculatiuāz q̄ est de
vlt̄ibus causis ⁊ curis ēt in practi-
caz de p̄icularib⁹ ⁊ p̄pings p̄a-
xi. tamē s̄m vitatē ista vlt̄is que re-
specie dicit̄ speculatiā ē practica
simp̄l̄. qz vlt̄alit̄ includit̄ practi-
cā p̄icularē ⁊ directiūz p̄axis li-
cet mediate. de hoc nota ea que
dicta sunt vlt̄io ca^o t̄erch de aia.

Exta autē diuisionē trimē
b̄re scie speculatiue p̄ius da-
taz idē doctor ingrit̄ in hoc
sexto primo de sciētiarū di-
uinctōe. fo de Aristo. int̄tōe.

Quātūz ad primū dicit̄ q̄ cuz
habitus intellectūs sit quedā quali-
tas generata ex frequentī cōsidera-
tōe vel vnica perfecta inclinās se
q̄nq̄ ad vlt̄ez cōsideratōez respe-
ctu cōplexi speculatiū pōt poni du-
plex habit⁹. vnus p̄p̄ius qui for-
maliter inclināt ad speculationēz
cuz tanq̄ naturalis silitudo eius

ex cōsideratōe derelicta. Alius cō-
munit̄ qui formaliter inclināt ad
speculationē alterius in quo obie-
ctūz aliud virtualiter cōtinet. p̄i-
mo modo tot sunt scie spē distin-
cte quot sunt scibilia. secundo mō
quod p̄batur sic. hitus cognoscūt̄
p̄ actus ⁊ actus p̄ obiecta. sed re-
spectu diuersarū cōclusionū diuer-
si sunt actus sciēdi specie distincti
igit̄ ⁊ habitus spē distincti. minor
p̄batur. qz actus sciēdi circa di-
ffas cōclusionōes sunt distincti plus
q̄ numero. ergo specificē. cōnā p̄z.
qz differētia maior differētia nō
rālī est specificā vel maior q̄ spe-
cificā. p̄batio aut̄is. qz si non t̄z
plures act⁹ circa diuersas cōclusionēz
nō plus distiguerent q̄ act⁹ sciēdi
circa eandē cōclusionē frequēter elici-
tis. Patz ergo q̄ s̄m hūc modūz
tot erūt scie speculatiue distincte q̄
sunt demonstrabiles cōclusionōes.

Sciētia sic diuidit̄ est vno mō
habitus cōclusionōis demonstrate. se-
cundo mō potest esse vnus habi-
tus ratōe multozū incomplexozū.
Cuz enī cōclusionōs sint in p̄icipiis
vlt̄alit̄ ⁊ p̄incipia in subiecto. qz
termin⁹ subiectus includit̄ p̄dica-
tūz in p̄imis p̄incipiis. ⁊ hoc vlt̄
essentialit̄ si sint p se p̄io mō. vel
virtualiter si sint p se secūdo mō

Quia inquit sic est sequitur q̄ i s̄o
lecto incopleto q̄ditarituo cognito
virtuali cōtinētur p̄ncipia 7 con
clusiones de tali subiecto. 7 sic tota
noticia que de illo subiecto p̄t h̄ri
7 etiā vltimus que nata est habe
ri de alijs 7 p̄ rōez ei⁹. siue sint in
feriora contenta sub ipso siue sint
aliqua attributa ad ipsū vt ad p̄
mū oia v̄tualiter cōtinētur in illo
subiecto. ita q̄ habit⁹ qui inclināt
formali ad tale subiectū speculan
dū fm̄ rōez quiditaritūa incliāt ē
v̄tualiter ad oia cōpleta p̄dita.
S; p̄mo ad cognoscēdū ita de
subiecto ip̄o p̄ se aut nō p̄mo ad
cognoscēdū de alijs p̄ rōez eius.
7 ita respectu oim̄ istarū est vnus
habitus v̄lis 7 v̄tualis. P̄ria igit̄
distinctio sc̄iarū fm̄ cōclusiones sc̄i
tas p̄t poni esse fm̄ sp̄s sp̄alissī
mas. s; ista que est fm̄ virtuales
cōtinū potest poni distinctio fm̄
genera proxima. sicut intelligēdo
q̄ est vna noticia subiecti cois p̄i
o: sumpte v̄tualiter cōtente sunt
vnus generis tantū. sed noticia
cōclusionis est vna specie sicut 7 s̄o
lectū eius. 7 hoc mō p̄t intelligi
illud p̄mo posteriorū. quod vna
sciētia est vnus generis subiecti
que est vna vel v̄nitate specifica
vel generis p̄xiimi mō p̄xposito
7 ita sciētias secūdo mō dicitur est

vnitas sciētie minor que est respe
ctu multorū terminorū 7 cōplexorū
ad que nō inclināt v̄tualiter vnus
habitus subiecti nec p̄mo mō nec
p̄ se ut dicebat in secūda s; tantū
in potētia 7 in v̄li sicut est habit⁹
inclinās formali ad cōsiderādū
p̄p̄ria inferiorū de ipsis tamē in
vniuersali que videlz sciende sunt
p̄ p̄p̄rias rāōes inferiorū 7 nō p̄
naturāz causat. ista est vnitas mi
ma 7 p̄t dici vnitas generis re
moti intelligēdo sili mō ut exposi
tū est in secūdo mō de sciētia vir
tualit̄ que in se est vna specie. sed
sciētie oēs in ista cōtente mō p̄di
cto sunt vna genere remoto.

Quātū ad secūduz dico tria
Primū est q̄ P̄bus loquit̄ hic d̄
sciētia speculatiua reali que. s. consi
derat intēctōnes p̄rias abstrāctas
a rebus singularibus 7 dicitur de
eis in quid. p̄ quod excludit lo
gica que est de secūdis intēctōib⁹
que de nulla re p̄ime intēctōis p̄
dicat̄ in quid. Secūduz dē
est q̄ P̄bus loquit̄ de sc̄ia stricte
sumpta que. s. ex natura rei 7 sub
iecti ordinat̄ tanq̄ ad finē ad sc̄ire
tātū 7 nōquā ordinat̄ ad sc̄ire d̄
redū in alia opatiōe que non est
essentiali speculatio p̄ qd̄ excludit̄
tur practica v̄lis que largo mō d̄
ta est speculatiua eo mō quo medi

61.
cina v̄lis dicit̄ theorica siue specu
latiua. Terciū dicit̄ est q̄ p̄s
loquit̄ hic de sc̄ia speculatiua possi
bile acquiri ab boie lumie natura
li intellect⁹. s. ex p̄ncipijs cognitis
via sensus. qz cognitio nostra orit̄
a sensu p̄io posteriorū. p̄ quod ex
cludit̄ sciētia speculatiua de substa
ntijs separatis quātū ad p̄p̄ria ipso
rū vt dicit̄ infra.

Scientia igit̄ speculatiua cui⁹
triplici differētia 7 determinatiōe
p̄dita sufficienter diuidit̄ hic a
P̄bo in tres ptes sic intelligendo
q̄ ista diuisio est p̄p̄ria que. s. est
p̄tenta immediāte sub diuisio. quod
sic patet. qz talis diuisio non p̄t
esse in sc̄ias habētes v̄nitate p̄io
mō. qz ille sunt sp̄s speculatiue 7
remotissime a diuisio. quare o3 q̄
sit in habētes 2° mō vel tercō mō
fm̄ istarū v̄nitatez vtrāqz cōr̄ndet
v̄nitate subiecti v̄tualiter cōtente
totā sciētia vt dicit̄ est. igit̄ seq̄
q̄ fm̄ diuisiōne taliū subiectozum
oportet esse diuisiōne taliū sciētia
rū. hanc cōclusionē sic expositas
p̄bat subiecta p̄ima 7 p̄p̄rie spe
culatiua 7 realia d̄ qbus possunt
sc̄iri aliqua via sensus sunt tantū
tria. ergo tān sunt tres sciētie spe
culatiue reales p̄p̄rie sc̄ibiles via
sensus. oia patet ex p̄ditiis. an̄s
p̄batur sic. qz ab omnibus sp̄ibus

cōibus p̄t abstrahi vnū cōmune
quod est ens habens p̄p̄rias pas
siones ex quarto hui⁹ vt sunt oia
transcēdētia. puta bonū. vnū. ve
rū. actus. potentia. i. c. ergo de en
te est aliqua sciētia possibilis q̄tū
ad tales passiōes. 7 est necessaria
quia cognitio nostra p̄cedit a cō
mūibus ad p̄p̄ria. ex p̄io p̄bisi
corū. Ens autē est subiectū reale.
quia p̄dicat̄ de reb⁹ in quid. Est
etiā subiectū speculabile p̄p̄rie qz
circa ens inquit̄ ens est nata ēe
aliqua speculatiō directiua in aliq̄
opatiōe que sit vera p̄p̄ria alteri⁹
generis a speculatiōe. Itēz passio
nes eius possunt ostēdi de ip̄o
ex p̄ncipijs cognitis via sensus.
habem⁹ ergo vnū subiectū p̄mū
quod habet oēs condiōnes alias
p̄ditas. 7 sic patet p̄ria p̄s an̄tis.

Alterius qz habitus in v̄li nō
est respectu p̄p̄rioz nisi in poten
tia tantū 7 fm̄ quid ad hoc q̄ in
tellect⁹ circa alia speculabilia p̄fi
ciatur o3 descēdere inferi⁹ 7 que
rere subiecta speculabilia.

Notandū igit̄ q̄ sub ente p̄i
mo occurrūt oia decē generalissīa
de quib⁹ p̄ncipijs notis via sen
sus nō sunt demonstrabiles alique
passiones. qz sunt transcēdētes.
7 ideo nullūz istoz ē subiectū alte
rius sciētie a metaphisica.

Alterius si oportet diuidere ad inuestigandum subiectū alicuius sciētie non oportet pcedere diuidēdo aliquod gen^{us} accūs in quodlibet illorū . 7 quilibet spēs cuius libet illorū in alia spē sbe mediate vel immediate virtuali cōtinere . 7 ita si quōcunq; istorū poneret sub subiecto licet haberet aliquā passionē de se scibilez non tamē esset p̄mū subiectū . quare nō accipiet prima diuisio sciētiarū penes aliq̄d istorū ergo diuidere substantiaz p̄cise ut subiectū p̄mū alterius sciētie a metaphisica . diuisa autē substantia p̄ corporeū 7 incorporeū alterū mēbrū . s. incorporeū ponit p̄cipiatue sub metaphisica . Qu^{ia} ratio ē qz si substantia incorporea hēat passiones sibi p̄mō inherētes non tamen a nobis est scibilis via sensus sed ut sic solum passioēs entis de ea note sunt . unde verū est qz ista substantia est subiectū alicuius sciētie possibilis intellectui potēti in cognitōe ipsarū sub p̄pria ratōe sed nō nobis . Restat igitur substantia corporea cui absolute cōsiderata inest p̄rio q̄ritas cōtinua 7 s̄m ali quos discreta . 7 mediate q̄ritate oia q̄ cōsequūt q̄ritates ut sunt re latōēs fundate sup q̄ritatē 7 q̄litatez quarte sp̄el . 7 iste passioēs sunt de ipsa cognoscibiles ex p̄cipijs

notis via sensus . igitur ipsa ē v̄l p̄t esse subiectū alicuius sciētie speculatiue possibilis homini haberi . 7 vocatur mathematica que quīs dicit esse de quāto vel quātitate iō est quia mathematica non multū compat quātitatē ad s̄bas corporeas ut formalis ratio subiecti . tamen s̄m veritate p̄mū subiectū virtute cōmunes oia ē s̄ba corporea . 7 sic p̄t alia p̄s antecedentis . Alterius s̄ba corporea nō extracta ad inferi^{us} s̄z aliq̄mō cōsiderata . s. in quatuor hīs formā q̄ ē p̄cipiū dēmiatē opatiōis 7 mot^{us} 7 q̄tis . h̄z multas passioēs sibi sic inherētes 7 scibiles p̄ vias sensus . ergo quo ad illas passioēs ē v̄a spectata q̄ d̄r p̄blica siue naturalis p̄bia . 7 sic p̄t p̄s auctis .

Dicitur istas autē tres nō p̄t inueniri aliq̄ scia q̄ nō cōtineat sub aliq̄ istarū puta si sit de s̄ba aliq̄ inferi ori vel in aliq̄ illarū includat puta si sit de aliquo accūs . iō sunt tantū tres sciētie diuidētes p̄rio sciētiaz speculatiuarū penes tria subiecta habentia cōditōēs exp̄ssas . 7 sic p̄t cōclusio .

Notandum etiā qz incōueniēs est tractare de eodē in p̄sibus sciētiaz tamē p̄t s̄z alia 7 alia rōez ut metaphisica tractat de quantitate inq̄tuz est p̄s entis 7 ut h̄z rōez entis . p̄blica vero s̄m qz est subiectū mo

do . mathematica vero dēmiat de ea que sub p̄pria ratōe quantitatatis .

Ad hec quoniam .

Dicit ostendit Philosophus de quibus entibus hec sciētia tractat . 7 p̄rio dicit qz hec sciētia non tractat de ente p̄ accūs s̄o qz nō dēmiat de ente quod est idēz quod verū .

Circa p̄mū dicit qz de ente p̄ accūs nō erit sciētia non ergo metaphisica .

Ad cuius euidētiam Scot^{us} ponit diuisiones deinde ostendit aliquas conclusiones . Quātū ad p̄mū sit ista p̄ria diuisio . ens p̄ accidēs dicit dupl̄r . vno mō ut ly paccūs puat p̄sētatē rei in entitate s̄m se . 7 sic aggregatū ex rebus diuersorū generū d̄r ens p̄ accūs . siue noietur vno noie siue diuersis noibus . ut albū qd̄ importat subiectū cū accūs siue diuersis noib^{us} ut quātūz albū musicū albu . alio mō ut ly paccūs puat p̄sētatē rei non in se s̄z in comparatōe ad aliquā causā p̄ter cuius intētiōez euit ut casuale vel fortuitū . Secunda distinctio sit ista qz scia potest distingui s̄m vnitatē sp̄el sp̄elissime vel generis in mediū 7 propinqui vel etiāz generis remoti ut

didūz est in caplo p̄cedēti . Tercia distinctio sit ista qz aliq̄d potest sciri dupl̄citer vel absolute vel re duplicatiue .

Quantūz ad secundū sit ista prima cōclusio . de ente per accūs p̄mō nō potest esse sciētia vna vnitatē sp̄el . hec p̄bat . vnius scibilis est vna p̄se causa . sed tale ens p̄ accidēs non p̄t esse causa per se igitur . p̄batio minoris . quātūz tale ens nō sit aliquod vnuz n̄ poterit esse causa p̄ se alicui^{us} vnius passioēs . 7 ideo de tali nihil dēmiat nisi p̄ alterū cōceptū quez includit . 7 iō tali cōceptū p̄ se igitur tale demonstratūz non autē toti composito nisi p̄ accūs . ergo scia vna sp̄el que . s. ē cōclōnis demonstratē nō ē p̄ se nisi de altero cōceptū in tali ente cōplexo inclusorū .

Secunda cōclō ē ista de ente p̄ accūs p̄ mō p̄t esse scia vna vnitatē generis p̄xiimi vel remoti . hic ostendit qz vni^{us} intelligibilis p̄les passiones virtuali cōtinētis p̄t ēē scia vna vnitatē generis p̄xiimi vel remoti . s̄z ēs paccūs p̄ mō ē h̄z mōi . ergo . p̄batio minoris . quātūz tale ens ē aliq̄ mō vni^{us} intelligi^{bilis} . s. vni^{us} actu s̄z n̄ sit p̄le vni^{us} . nō eiz ita impossibile ē hoiez albu^{us} vni^{us} actu intelligēdi intelligi sicut hominem 7 album .

nec ita simplici 7 vno actu concipiendi homo albus sicut homo. tali igitur enti natura est correspondere habitus ex talibus entibus generatur licet iste habitus non sit ita vnus sicut ille qui est alteri prout tantum.

Confirmatur quod scia subalterna est de ente paccis primo modo. vtz indocedo in pspetiva musica astrologia. quod de linea visuali mstra pbat pspetiu que p sola rōz linee nō insunt. alioquin pspetiva esset pure geometria. Similiter ostendit multa que p solaz rōez visibilitatis nō insunt. alias esset pure naturalis. igitur quicquid est eius subiectus includit ambo que quidem nō sunt vnā nisi p accidēs. cum quia quelibet talis sciētia cōtinetur sub duabus. vtriusque enim cōclusiōs cōtinētur mediā p principiis quod nō essent nisi eius subiectū substantia includeret amboz.

Sequitur autē alie due cōclusiōnes que sunt de ente p accidēs secūdo modo. Prima est hec de ente p accidēs secūdo modo. scilicet reduplicatiue inquantū est ens paccis nō potest esse sciētia. Hec patet p Aristo. quod omnis scia est eorum vel que sunt semp. vel que frequēter. 7 ideo vt sic tale ens p accidēs nō est scibile. Secūda cōclusiō sit ista dicitur ēte p accidēs secūdo modo dicto non re

duplicatione scilicet absolute potest esse sciētia. pbatur. omne illud quod habet causas determinatā a qua euenit semp vel frequēter est scibile p illas causas. sed ens p accidēs secūdo modo nō inquantū est ens p accidēs scilicet absolute. scilicet ens p accidēs est huiusmodi ergo igitur. pbatio minoris. licet enim in comparatiōe solis ad zodiacū non possit sciri quare pluat sub cane. quod vt sic nō habet causa pluuie tamē ex comparatiōe alteri planete ad solē vel ad aliū planetā vt ad stellas fixas. vel ex comparatiōe multoz simul possunt sciri que sūt cōcurrētia 7 sunt causa pluuie vt in pluribus 7 generalitē in alijs. nullus est enim ens paccidēs nisi respectu alicuius quod nō est eius effectus vel aliorū cōcurrētius.

¶ Hod aut

¶. Dic Phis determinat de ente quod significat veritatē. ppositiōis. Circa quod duo facit. primo determinat circa quod dicat huiusmodi ens. scilicet cūdo remouet ipsius a principali cōsideratiōe b^o scie. quo ad p^mū dicitur quod ens quod dicitur quasi v^o id est quod nihil aliud significat veritatē. Cum enim interrogamur si hō est aial. respondet quod est p quod significat ppositiōis ipaz esse verā. 7 eodē modo nō

ens significat quasi falsus. Cū enim respondet quod nō est significat quod oratio pposita sit falsa. hoc ergo ens cōsistit circa cōpositiōes 7 diuisiōes intellectus siue ad affirmatiōes 7 negatiōes.

Secundo excludit huiusmodi ens a principali cōsideratiōe huiusmodi doctrine dicens quod compositio 7 diuisio in quibus est verū 7 falsum dicuntur in mente 7 non in rebus. Consistit enim in quadā comparatiōe duoz cōceptozū siue illa sint idez s^m rem siue diuersa. vti enim intellectus vno quāquā vt duobus quādo cōpositiō format vt homo est hō. Ex quo patet quod talis comparatio est in intellectu solus 7 nō in rebus. Tale igitur ens cuius sit ens ratiōis excludit a cōsideratiōe metaphisici que est sciētia realis.

Ad cuius euidentiā s^m Sco. in hoc sexto pono aliquas distinctiōes. secūdo aliquas cōclusiōes.

De primo sit ista prima distinctiō quod veritas est duplex. quedam est in re. 7 quedam in intellectu.

Secūda distinctiō quod veritas quod est in rebus est duplex. vno modo s^m se 7 absolute s^m res. Alio modo per comparatiōes ad cognoscētes 7 intelligentē. Primo modo sumitur tripliciter. vno modo vt dicit absolute conformitates producti ad

producing secundum imitationes

Alio modo vt ultra illam imitationes addit adequatiōes. Primus modus illozū trium licet videatur cōmunis secundo 7 tercio tamen si respectus veri ponat ad significandū quodcūque illorum trium secundū proprias rationes est equiuocus. Secundus autem modus inuenitur in creatura que imitatur exemplar diuini vt creatur a quo pducitur 7 cui aliquo modo assimilatur. Terceus modus inuenitur in filio dei qui ē veritas in quo est summa similitudo ad p^mū producing secundū Augustinū. huiusmodi enim ē conformitas cum adequatiōe.

Secundo autē modo p^micipali vt scilicet est veritas in rebus p comparatiōe ad intellectus dicitur res tripliciter. Vno modo quod quātū est de se ē manifestatiō cuiusque intellectui potenti manifestissime cognoscere. Alio modo quod ē assimilatiua intellectus assimilabilis sibi puta medi ante actu vel spē quod nō est nisi intellectus reati. Alio modo quod sic manifestatiōe vel assimilatiōe res est in intellectu sic cognitū in cognoscēte. Sed ille tres differunt a p^mo. quod hitudo ad pducētes 7 intelligētes est alia 7 alia scilicet quāquā idē sit pducēs 7 intelligens.

Tercia distinctio sit ista q̄ veritas in intellectu fm̄ duplices eius opatores fm̄ quarū vtranḡ natus ē cōformari obiecto vt mēsuratur; mēsure quinto hui⁹ caplo de ad aliquid. vna dicit̄ cōplexa alia in cōplexa. Veritas incōplexa est cōformitas vel similitudo actus simplicis ad obiectū simplex intelligibile. Veritas autē cōplexa ē conformitas actus cōplexi ad obiectū cōplexū. vel fm̄ alios ē cōformitas inter p̄dicatū ⁊ subiectū. Est autē differentia inter veritatē complexā ⁊ incomplexā. quia veritati incōplexæ non opponit̄ falsitas sed ignorantia tantū. ⁊ sic intelligit̄ illud terci⁹ de anima. Intellectus circa quod ē est semp̄ verus. quod ē intelligendū circa habitū cōceptum simpliciter simplices. Nam intellectus simplex circa intellectū non simpliciter simplices licet nō possit esse falsus formalr̄ tamē virtualr̄ potest esse falsus apprehēdēdo aliquid sub determinatōe sibi non cōueniēte. Unde quito hui⁹ capitulo de falso dicit̄ q̄ est aliqua ratio in se falsa. ⁊ tamē ista ratio est de se intelligibilis simpliciter apprehensio ne. Secūdo autē veritati scilicet complexæ opponit̄ ignorantia p̄uatiue. ⁊ falsitas cōsequentiæ scilicet quādo vniūtur in intellectu que in

re nō sunt vnita. Dubiū tamen est an hec veritas ⁊ illa sit relatio realis vel ratiois. De veritate in complexa videtur dicendū cū sit in tercio mō relatiuorū q̄ sit relatio realis ex parte opatois que opaf̄ quia dependet ad obiectū vt mēsuratū ad mēsurās. sed est ratiois ex parte obiecti. tum quia obiectū vt sic habet esse distinctū ⁊ esse cognitū quod distrahit ab ente ratiois. tū quia est mēsurā. quia non dependet essentialiter ab op̄e ratiois mēsurata.

De veritate autē complexa dicēdū est eodē modo si illa sit ipsa cōformitas opatois ad obiectū vt p̄dicatū est. Si autē s̄ alia viā sit cōformitas in p̄tū ⁊ subiectū tūc circa vtrūq̄ erit relatio ratiois. q̄ extrēa ut sic sūt etiā ratiois sup̄ q̄ fundat̄ talē cōformitas. si autē det̄ vtrūq̄ op̄io de se respōdendū est sic vel sic.

De secūdo principali sit ista prima conclusio. veritas in intellectu secūdū opationē cōplexā nō est de cōsideratōe metaphisici. ratio huius est. quia talis veritas vel ē relatio ratiois vel realis. Si real tunc pertinet ad libzū de anima vbi agitur de potentis ⁊ actibus anime. Ex natura actus intellectū cognoscit quomō est fundamētum

6. met
62

talis ratiois. Si vero sit relatio ratiois tunc pertinet ad cōsiderationē logici cuius est cōsiderare possibile ⁊ impossibile ⁊ alios modos oppositionū. Sicut dicit̄ ē de veritate cōplexa intellectus.

Secunda conclusio est ista q̄ veritas in rebus scilicet primo modo sumpta per comparationē ad p̄ducentē p̄tinet ad cōsiderationē metaphisici s̄ verū reale q̄ nō cōtrahit es ad modū vel q̄tū p̄tinet ad cōsideratōē metaphisici. s̄ verū reale p̄ modo dicit̄ est h̄mōi. p̄ batio minoris. q̄ talis veritas reperitur in diuinis. nec est ibi mot⁹ nec quātū.

Tercia conclusio est ista verū reale sumptū p̄ comparatōē ad cognoscibilitates primo modo illorū triū pertinet ad cōsiderationē metaphisici. probatio huius quia tale verū cōuertitur cum ente. igitur pertinet ad metaphisicā sicut ens cuius quo cōuertitur. antecedēs patet q̄ de ens d̄ se est maiestati uū sui cuiusq̄ potētī cognoscer̄.

Quarta conclusio verum reale sumptū per comparatōē ad agnoscētē secūdo ⁊ tercio modo illorū triū non p̄tinet ad metaphisicū qui cōsiderat de ente. Ratio autē pro tercio modo est. quia tūc verū est ens dimīnutū ⁊ ens logi

cū. ⁊ ideo p̄p̄te ut sic excludit̄ a metaphisico cōuertit̄ tamen aliqualiter cui⁹ ente. q̄ logic⁹ cōsiderat aliqualiter omnia vt metaphisicus. sed modus cōsideratōis est alius. s̄ p̄ ens reale ⁊ p̄ ens ratiois. sicut est cōuertibilis entis simpliciter ⁊ entis dimīnuti. q̄ neutrum excedit in coitate. q̄ quod est simpliciter ens pōt esse ens dimīnutū. quaten⁹ de ens pōt esse cognitū vel intellectū.

Si arguitur contra p̄dicatā q̄ verū est quod est in cōpositōe ⁊ diuisiōe nō debeat separari a cōsideratōe metaphisici. q̄ ex quo nō excludit̄ a cōsideratōe cause nec effectus. sed ille effectus. s̄ veritas in intellectu est entis realis. iuxta illud in p̄dicamētis. In eo q̄ res est vel non est dicit̄ p̄positio vera vel falsa. Respondeo maior ē vera de causa totali. nō autē sic est in p̄posito. q̄ res non ē talis causa veritatis sed requirit̄ intellectū vnīs p̄dicatū cum subiecto.

Impugnat etiā hic doctor subtilis ponēs verū esse obiectū intellectus. q̄ intellectus nō solū intellectū verū sub rōe veri. sed etiā bonū sub rōe boni. quia ponit̄ differentias inter illa. ergo cognoscit vtrūq̄ sub propria rōne p̄ philosophū secūdo de aia igit̄ ii.

Explicit sext⁹ incipit septim⁹.

72. m^o
Ms dicē

multipliciter sicut di-
uisimus. Postquā

Philosophus remouit a principali con-
sideratione ens per accidens et ens quod
est verum. hic incipit determinare de
ente per se extra animas. Diuidit
iste processus in duas partes. quia
primo determinat de ente in quantum
ens. secundo de primis principijs en-
tis ut in xi. et xii. Quo ad primū
determinat de ente secundum quod diuidit in
decem predicamenta. circa quod duo
facit. Primo enim ostendit quod ad de-
terminandum de ente secundum quod diuidit
in decem predicamenta sufficit deter-
minare de sola substantia. secundo
incipit determinare de substantia ibi di-
citur autem substantia. In pri-
ma igitur parte intendit hanc rationem
quod est simpliciter ens et non secundum quod
est primum inter entia sufficienter dicitur
strat naturam entis. scilicet substantia est
huiusmodi. ergo sufficit ad cognoscen-
dum naturam entis determinare de
substantia. Ad declarationem minoris
duo facit. primo ostendit quod substan-
tia est primum ens. secundo quomodo
dicitur primum. Circa primum vult
talem rationem. illud quod est propter se et
simpliciter in vnoquoque genere est
prius eo quod propter aliud et secun-

duz quid. scilicet substantia est ens sim-
pliciter et propter seipsum. omnia au-
tem genera a substantia sunt entia
secundum quod et propter substantiam. sunt
enim entia eo quod taliter entis id est
eo quod habet aliquam habitudinem ad
substantiam. unde non est possibile ali-
quod eorum separari a substantia. er-
go substantia est primum inter omnia
entia. Deinde ostendit quomodo est
primum ens dicens quod substantia est
primum ens secundum tempus secundum diffinitionem
nec et secundum cognitionem.

Ad cuius evidentiam videndum
est secundum mentem Scoti hic. et xii. dis-
parti. vii. de inherētia accidentis
ad substantiam. secundo de triplici prioritate
substantie. Quo ad primum
premittit aliquas distinctiones. secun-
do ostendit aliquas conclusiones.

Prima distinctio est ista. hoc nomen
accidens cuius sit nomen concretum potest
sumi dupliciter sicut cetera concreta.
Vno modo per primo significato no-
minis qui est conceptus quem accidens
naturaliter importat qui est ipsa ac-
cidentalitas. et sic est synonymum sicut
et inherētia. Alio modo potest sumi per
substantiam quod denominat hoc co-
cretum accidens quod est ens aliquod
noue predicamentorum siue sit abso-
lutum siue respectuum puta qualitas
quantitas.

Secunda distinctio sit hec inherētia
est duplex actualis et aptitudinalis.
Inherētia actualis est ipsa
vniū accidentis existens cum subiecto
existente. Inherētia aptitudinalis est
dependentia siue ordo essentialis
accidentis ad subiectum. prima inherētia
non semper inest accidenti. secun-
da vero semper inest existenti subiecto
vel non existenti. Tunc sit illa prima
conclusio. neutra inherētia est de e-
sentia accidentis accipiendo accidens se-
cundo modo pro eo quod hoc nomen
denotatur siue sit accidens absolu-
tum siue respectuum. hanc ostendo qua-
ntum ad primas partes specialiter.

Nullus respectus est de e-
sentia ab-
soluti. scilicet utraq; inherētia est res-
pectus igitur est maior patet per Philo-
sophum quarto huius contra veri-
tates apparentium.

Quantum ad utraq; partes argu-
itur. fundamentum res est aliud a res-
pectu siue relatione. sed inherētia fun-
dat in quolibet accidente. igitur est ali-
ud a quolibet accidente. maior pars
per Augustinum septimo de trinitate. il-
lud quod relatione est aliud preter re-
lationem.

Secunda conclusio sit ista quod in-
herētia aptitudinalis est eadem reali-
ter ipsi accidenti secundo modo sumi

pro siue sit absolutus siue respectus
autem. probat nulla aptitudo natura-
lis alicuius entis distinguit realiter
ab eo cuius est. sed inherētia aptitudi-
nalis est quedam aptitudo natura-
lis accidentis talis ergo est.

Preterea passiones entis dicte
de inferioribus non dicunt aliud
ab ente in eis. sed esse in se ens vel
esse inherens sunt quedam passiones
dicte de inferioribus scilicet de sub-
stantia et accidente. nec ergo esse est
dicit aliud a substantia. nec esse in-
herens dicit aliud ab accidente. per
batio autem. quod esse in se ens et esse
inherens per eodem accipio sicut esse
prius et posterius. prius autem et
posterius diuidunt ens sicut passio-
nes ergo est.

Tercia conclusio est ista. inheren-
tia actualis distinguit realiter ab
accidente primo modo dicto quod est
absolutum. hec conclusio ostenditur sic.
Impossibile est quod idem maneat et
corruptat. alias simul erit et non
erit quod est oppositum primi prin-
cipij. sed manere et existere accidente
absoluto non manet inherētia ac-
tualis. minor patet in sacramento
altaris ubi accidentia separata ex-
sunt sine inherētia actuali. alias
si ibi maneret inherētia actualis
esset ibi in substantia panis.

Sed contra illas conclusiones in
natur primo auctoritate Philoso-
phi in littera dicitis quod non est pos-
sibile aliquod accidens separari a sub-
iecto. Item Boetius dicit quod acci-
dentis esse est inesse. Item ratione
sic. non minus est respectus acciden-
tis ad subiectum id est cum accidente
quod respectus creature ad deum. sed po-
tius respectus accidentis videtur
esse idem subiecto. quod diffinitur
per eum. sed non sic de respectu cre-
ature ad deum. quod si creatura dif-
finiret per essentiam diuinae tunc nulla
creatura diffiniret in suo genere.
quod deus est extra omne genus. sed
respectus ille est id est realiter cum
creatura. ergo respectus accidentis
ad subiectum que est inherencia non
minus est id est realiter accidenti quod
respectus substantie create ad deum.
quod accidens propter suum respectum ad
subiectum diffinitur per subiecta. ex
quinto metaphisice capitulo tercio.

Respondeo ad Thomam dicendum
quod philosophi dicerent accidens non posse esse
sine subiecto. quod ponitur ordinem cau-
sarum simpliciter necessarium ut dictum
est octauo philosophorum capitulo vlti-
mo. ita quod prima causa non potest
causare causatum sine causa secunda
substantia autem habet aliquam cau-
sali. ante respectum accidentis loquen-
do de naturali ordine causarum. est

enim eius materia in qua. Nos autem
ponimus ordinem simpliciter neces-
sarium. quod ergo deuiam a philosophis in
ante ideo deuiamus in consequente

Ad Boetium dicendum quod Intelli-
git quod accidens habet de natura sua
quod insit aptitudinaliter non autem actualiter

Ad aliud nego maiorem. ad pro-
bationem de respectu creature ad
deum. dico quod non est simile. quod idem
titas respectus ad fundamentum non
est simile. quia idemitas respectus
ad fundamentum non est ratio que
terminat respectum vel dependentie
cadit in diffinitione fundamenti ut
additur quid igitur aliud. Respon-
deo quod nec dependentia est essentia-
lis et necessaria causa quod terminus
dependentie addat in diffinitione fun-
damenti dependentis. quod tunc deus
magis poneret in diffinitione cuius
libet creature quam substantia in diffi-
nitione accidentis. sed causa est quod nul-
la forma potest habere conceptum qui
ditatiuum predictum et quietatiuum nisi
contelligatur illud cuius est forma
diffinitio autem exprimit conceptum
predictum diffinitum. et ideo essentia for-
me non exprimitur sine eo cuius est. idem
ponedo genus et differentias non ge-
tat intellectum metaphisice loquedo.
sed forte logice loquedo quod scilicet. hoc
quidem est verum tam de forma substantie

trali et actuali. unde in diffinitione
anime ponitur corpus. quia anima est ad
corpus ex secundo de anima.

Quarta conclusio est ista. inheren-
tia actualis est id est realis acciden-
ti respectivo secundo modo sumpto.
probatur ista relatio est eadem funda-
mento sine qua fundamentum cause
includit contradictionem. sed inheren-
tia accidentis respectiuum est huius
modi. ergo. quod respectus est essentia-
liter habitudo inter duo extrema
et ideo sic tollere terminum ad quem
ipsius respectus est tollere vel destru-
ere respectum ita tollere illud cuius
est respectus est tollere vel destru-
ere respectum. et per consequens est
contradictio respectus non inherere.
unde quod respectus est res ideo sequitur
fundamentum vel cuius actualiter inhe-
ret. hec materia tradat diffuse a
Scoto in quarto sententiarum ubi
supra ideo supersedeo.

Quantum ad secundum articu-
lum de triplici prioritate substantie
respectu accidentis scilicet cognitione
diffinitione et tempore. notandum quod non
accipit tempus hic ut sumitur quar-
to philosophorum scilicet pro duratione
vel mensuratione extrinseca et suc-
cessiva alia ab essentia rei. quod tunc
substantia posset precedere illam
cum sit ibi accidens. et sic procederet

illam tempore in duratione et tunc
erit tempus ante tempus et sic in
infinitum. prius ergo tempore hic
dicitur sicut patet ex littera quod po-
test esse separatum sine alio. et aliud
non sine ipso. et isto modo eius sub-
stantia prior est accidente sed alio
et alio modo.

Ubi sciendum est ut prius di-
ctum est quod prius tempore est posse
habere actuales existentias prioris
alio. et sibi non repugnat esse sine il-
lo eo quod non dependet ab illo.
Et tale prius potest dici prius na-
tura. quia aliquid est prius natura
quod non est prius tempore. Alii
quid enim procedere isto modo est du-
pliciter. vno modo quod non dependet ab
illo. Alio modo quod non est causa
necessaria illius.

Ad propositum dico quod substantia
compata ad accidentia separabilis
est prior utroque modo. compa-
ta autem ad proprium est prior et le-
pabilis primo modo quia non depen-
det ab eo. sed non secundo modo
scilicet in quantum est causa quia ha-
bet causas necessarias respectu pas-
sionis. ideo non est separabilis se-
cundo modo. quia est causa huius
passionis. primo modo est separabilis
modo preposito et ut sic non re-
pugnat sibi esse sine quocumque acci-

De secunda prioritate substantie scilicet prioritate definitionis patet qualiter in definitione cuiuslibet accidentis debet poni subiectum. Quia ratio ponitur in precedenti articulo de prioritate cognitionis substantie respectu accidentis. Dico duas conclusiones. Prima est quod substantia non est primum omnium entium prioritate generationis. quia omnis nostra cognitio oritur a sensu. sed sensibilia sunt accidentia et non substantia. ergo accidens prius cognoscitur quam substantia. Ideo dicitur primo de anima quod accidentia magna parte conferunt ad cognoscendum quod quid est substantia. igitur accidentia prius cognoscuntur quam substantia que habet maximum quod quid est. Secunda conclusio est ista. substantia est primum cognitione omnium entium prioritate perfectionis. probatur quia cognitio ipsius quod quid est est perfectissima. sed substantia habet perfectissimum quod quid est. igitur perfectissime cognoscitur. maior patet de his que non habent simpliciter quid ut accidentia. perfectissima enim eorum cognitio est quando cognoscuntur per eorum quod quid est. et hec est ratio philosophi in littera.

Et contra videtur quod accidens

est prius cognoscibile a nobis prioritate perfectionis. probatur quia cognoscibile cognoscitur per speciem. sed species accidentis est in intellectu et non substantie. ergo accidens perfectius cognoscitur quam substantia. maior patet et minor probatur. quia intellectus agens est abstractivus eorum que sunt in fantasia. sed talia sunt accidentia. Tamen etiam nihil est in intellectu nisi prius fuerit in sensu igitur etc.

Respondeo quod substantia est perfectius cognoscibile. et tamen aliquid aliud potest a nobis cognosci perfectius secundum proportionem sue cognoscibilitatis. Exemplum species alie albiremissi perfectius representat mihi ipsum albu cuius est species quam species solis representat se oculo aquile. et magis video albu et perfectius secundum proportionem sue cognoscibilitatis quam sol sit perfectius visibile simpliciter quam tale albu. Ad formam igitur dicitur quod nihil cognoscitur perfectius cuius species est in intellectu. dico quod verum est secundum proportionem cognoscibilitatis sue. hoc tamen non ostendit se esse perfectissimum cognoscibile si possumus eam attingere. sed non possumus in via. intelligitur ergo quod substantia est perfectius cognoscibile simpliciter licet non nobis.

Equitur dicitur autem substantia.

Scitur au

tes substantia et si non multipliciter.

Idem aqua dicitur ostendit quod principalis intentio huius scientie est considerare de substantia: hic incipit determinare de ea. et primo dicit quod primo determinandum est de prima substantia cui sit maxime substantia utrumque in predicamentis. Dividit igitur substantia in materia et formam et compositam. quod quidem divisio non est generis in specie. sed aliquid analogice predicati de his. quia dicitur de eis secundum primum et posterius. quod tamen materia quam forma et etiam compositum sunt substantie. sed non eo ordine. Unde dicitur quod forma est prior materia et compositum totum magis ens utroque. Quod enim forma sit prior et magis ens quam materia probatur. quia materia est ens in potentia. forma autem est ad materiam. actus autem est prior potentia prioritate perfectionis. ut patet in primo. huius. Quod etiam forma sit prior composito patet. quia pars est prior natura suo toto. et principium principiato. materia autem et forma sunt partes et principia intrinseca compositi. Dicitur autem forma magis ens composito non quod sit perfectius. compositum enim est ens perfectius forma. sed includat tamen materiam quam formam. sed dicitur magis ens

secundum principalitatem et independentiam. quia entitas principii est principalior quam est forma et independentens respectu principii quod est compositum. ut dicitur est quinto huius. Substantia uno modo dicitur quod quid est id est quid dicitur et esse rei. ideo inquit philosophus de gradibus rerum sensibiliu per rationes logicas in hoc septimo. et sic per principia substantiarum sensibiliu in octavo.

Circa primum notandum est quod ut dicitur est in sexto huius. hec scientia habet quaedam affinitatem logicam propter utriusque comitates. ideo primum philosophus logice determinat de gradibus rerum investigando quod quid est seu definitioem quid dicitur et ex modo predicandi. hoc enim pertinet proprie ad logicam. Ostendit ergo ea que spectat ad quod quid est rei dicitur quod ista que predicantur de aliquo per accidens non pertinet ad quod quid est. nihil aliud enim intelligimus per quod quid est aliquid nisi per que respondet convenienter ad quod quid est per quod de aliquo. Quod autem querit quid est homo non convenienter respondet quod est albu vel niger. illa ergo que predicantur per actus de aliquo non pertinet ad rationem eius gradum. Item que dicitur de aliquo in secundo modo non pertinet ad quod quid est et ut color ad quod quid est superficies. quod probatur. quia aliud est quod quid est substantia

passionis. qz. s. eadē effēt quidi-
tas subiecti ⁊ passiois cū idēz sub-
iectū hz plēs passioēs eadez erit q
ditas omnibz passionū inter se. qz
quecūqz vni ⁊ eidē sunt idēz inter
se sunt eadē ipsa inter se sunt eadē
⁊ sic eadē erit qditas coloris aspe-
ritatis ⁊ leuitatis que sūt passioēs
supficiē. Ista ergo ptinet ad qd
quid est que pdicant de aliquo in
prio mō dicēdi p se vt ge^o ⁊ dria

Deinde ostēdit cōter qd habz
pprie q quid ē dicēs q sola spēs
hz q quid est seu diffinitōez qd
tatiū cū sola spēs habeat gen^o ⁊
dria. Alia at pnt hre diffinitōez
quid nomis sine rōez declarātem
quid dī p nomē. vt si hoc nomen
phā notificat per hoc nomē sapi-
entia. Vel ad exponēduz hoc no-
mē phus accipit hec oratio. ama-
tor sapiētie. ⁊ sic possunt notifica-
ri entia p accidēs. vt homo albus
vel albus idēst res habens albedi-
nez. talia enī per se non habēt dif-
finitōez quiditatiū cūz non sint p
se in genere. sed significāt res di-
uersā generū. Inest autē q quid ē
prius spēi q accidētibz. sicut ens
p prius dicūt de substantia q d ac-
cidente. vnde substantia habet qd
simpliciter accidēs autē nisi fm quid.
sicut aliqui dicūt logice de nō en-
te loquētes q nō ens ē nō ens sim

pīr s3 nō fm qd. sic ēt dicim^o q nō
scibile simpliciter ē scibile fm quid. qz
de nō scibili scit q non scit. sic nō
accidēs hz non simpliciter quid s3 fm
quid.

Insup pōit Phus quādz di-
uisionē accidētū. s. qz quedaz sunt
simplicia ⁊ quedaz copulata. sim-
plicia sunt illa que nō habēt subie-
ctuz determinatū. vt cōcauitas q
non tantū reperitur in vase s3 etiam
alibi. Copulata sunt illa que ha-
bent subiectū determinatuz vt simi-
tas que est nasi curuitas.

Alterius ostēdit Phus quō-
se hz q quid est ad illud c^o est q
qd est dicēs q in dictis fm se idē
est q quid ē cūz eo cui^o est. nō au-
tez in dictis per accidēs.

Ad c^o euidentiā de mēte Sco-
ti primo ponā aliquas distinctōes
secūdo aliqz cōclōnes. Quāru
ad primū sit ista pria distinctio q
sicut forma sumit dupliciter sic mate-
ria ut dictū ē quō h^o caplo scio
s. p formā ptis ⁊ formā toti. s. sicut
duplex ē materia. s. materia ptis
⁊ totius. Secūda distinctio sit
ista q quedaz habēt q quid est p
mō ⁊ per se vt hō quelibz species
Nam spēs dicūtur habere q qd
est prio ⁊ p se ex hoc q quiditas
nulli aliqz cōpetit ab eis nisi indiui-
duis. ⁊ hoc est sub rōe earū. Que

dam vero habent quiditates p se
non primo vt singularia ut abstra-
hūt a tpe ⁊ ex natura. ⁊ tale indi-
uiduū est per se in genere. qz nō in-
cludūt res diuersoz generū. tamē
habēt p aliud puta p spēs quas p-
ticipat. ideo non habēt prio quod
quid est. que autē habēt q quid ē
non prio nec p se s3 p accidēs. vt
hic homo existens ⁊ in tempe. qz
tale indiuiduū includit accidēs. s.
esse in tempe ⁊ existētiaz que sunt
extra rōez quiditatis vel alias cō-
ditōes materiales que tollūt vni-
tatez entis per se. Alterius si hō
albus habet q quid est hz ipsum
p accidēs magis q hīc homo exi-
stens qui includit existentiā. quia
albedo est vere accidēs. ex natu-
ra autem non nisi large sumendo
accidēs pro omni tali quod non
est idem formaliter altui.

De secundo sit ista prima con-
clusio. In dictis secunduz se ē idē
quod quid est. hec cōclusio patet
per Philosophuz in littera. quia
singuluz non videtur aliud a sui
substantia. sed quod quid est est
substantia extēdendo substantiaz
ad omne genus entiu. ⁊ sumitur
pro essentia cuiuslibet rei.

Secunda conclusio est ista in
dictis secundum accidēs non est

idem quod quid est ⁊ cuius est q
quid est. quod probatur illud qd
non habet quid non est idē in qui-
ditate. sed ens p accidēs non ha-
bet quid cū aggregat in se res di-
uersoz generū ergo z.

Sed contra predicta arguitur
per Philosophuz tercio de anima
Non est idēz magnitudo ⁊ magni-
tudinis esse. caro ⁊ carnis esse. s3
esse carnis ⁊ magnitudinis est eo-
rūz quid. igitur in dictis secunduz
se non est idem quod quid est cūz
eo cuius est. Itē in hoc septimo
dicūt q in cōceptis cū materia nō
est idēz quod quid est cū eo cuius
est. sed omnia naturalia concipiūt
tur cūz materia.

Itē si sic igit q quid est est ge-
nerabile ⁊ corruptibile sic illd cui-
us est. falsuz est cōsequēs. cōsequē-
tiaz probō. quia si sunt idem igit
simul generatur ⁊ corrumpuntur
falsitas cōsequētis patet ex sequē-
ti capitulo vbi dicūt q nec quod
quid est nec species generatur nec
corrumpitur.

Respondeo ad primuz q car-
nis esse accipitur pro quiditate ⁊
caro accipitur pro ratione haben-
te materiam indiuiduatam quod
est particulare.

Vult igitur Dominus quod ipsum quod quod est carnis in se non est idem ipsi in diuiduo per se et primo sicut nec indiuiduum habet per se et primo quod quid est et tamen habet quod est idem per se sibi non primo.

Ad secundum dicendum quod Dominus accipit materiam pro differentia in diuiduali et concedo quod in talibus non sunt idem per se et primo licet per se non primo sicut modo preexpresso et tunc minor rationis non sumit sub maiori sed equiuocat de materia ut patet.

Ad tertium concedo consequentiam si illud cuius est sit generabile et corruptibile unde quoniam res generat tunc generat suum quod quid est per se tamen quod quid est hominis ut homo est species non generat per se sicut nec ipsa unde per Dominum non generat domus sed hec domus.

Primum autem

que sunt. Postquam autem ostendit Dominus quod quod est idem cuius est. hic ostendit quod quiditates et forme existentes in istis sensibilibus non generantur ab aliis quibus formis extra materiam existuntibus sed a formis existentibus in materia.

Ad cuius evidentiam notandum quod Plato posuit ut Aristoteles ei imponit respectum cuiuslibet speciei ydeam

quandam seu substantiam a motu et accidentibus separata nihil includens in se nisi naturam specificam et habentem passiones speciei alioquin de ipsa nihil sciret quam posuit simpliciter et in corruptibile et eiusdem generis cum corruptibile. Ita quod predicat de eis predicatio dicente hoc est hoc. Sicut mori autem ad ponendum triplici ratione tum propter formalem entitatem rerum quod omne quod est tale per participationem reducitur ad aliquid tale per essentiam alioquin tale per participationem esset primo tale scilicet singulare est tale per participationem ut hic homo per participationem hominis alioquin homo non plurificaretur in istis inferioribus ergo homo unibilis est homo per essentiam et per consequens est in rebus tum secundo propter scientiam quam tantum est de necessariis singularia autem sunt corruptibilia tum propter generationem quod secundum Platone generans particulare non sufficit. Si ergo sic posuit Plato quiditates rerum per se existentes ut ei imponitur male posuit tum quod corruptibile et incorruptibile non sunt eiusdem generis seu nature ut vult Dominus deinde homo tum quod illud quod dicitur quod talis ydea predicat de hoc corruptibile predicatio dicente hoc est hoc videtur includere contradictionem scilicet quod idem numero sit quiditas multorum diuersorum et sic extra ipsam quod aliter

non esset incorruptibilis tum quia non est ponenda pluralitas sine necessitate primo philosophorum non autem apparet aliqua necessitas ponendi huiusmodi ydeas propter rerum entitatem ut videbitur eius prima ratio hic enim homo est homo per participationem hominis non quidem hominis se pati seu huiusmodi ydeas sed per participationem nature humane que est una unitate sibi propria alia a singularibus ut videbitur quinto capitulo huius septimi. Nec etiam secunda necessitas valet propter rerum scientiam quod de rebus corruptibilibus possumus habere scientiam considerando eorum quiditates abstractas per intellectum de quibus possent perbari necessarie conclusiones. Nec valet tertia necessitas propter rerum generationem quod generatio uniuocata potest saluari sine talibus ydeis. Compositum enim particulare generat uniuocata et magis est illa generatio uniuocata quam compositum ex ydea generati. Si autem Plato posuit ydeas seu quiditates rerum in mente diuina non per se existentes tunc bene posuit. Essentia enim diuina est exemplar representatum omnium quod antequam sic posuit Plato potest persuaderi ex dictis Augustini septimo confessionum dicens se reperisse in quibusdam libris Platonice quod omnia que habent

7. met. 69.
beni in euangelio Iohannis in principio erat verbum demptis his que spectant ad temporales verbi diuini generationem et inter cetera recitat se reperisse illud Iohannis quod factum est in ipso vita erat quod sic exponit Nicolaus de Lyra quod factum est in re extra prius erat in verbo per ydeas que est idem quod essentia diuina et virtus intellectualis. Ex quo per Platone posuisse ydeas in mente diuina.

Alia uero

Philosophus in hoc capitulo ponit propositiones satis utiles ideo circa earum explanationem est aliter notandum prima est quod eadem sunt cum spermate et sine spermate. Ad cuius evidentiam dicit Scotus dicitur secunda primi sententiarum quoniam prima utrum in diuinis sint tantum due productiones intrinsece in medio questionis ubi diffuse tractat hanc materiam quod est una opinio Avicenne secundum quod imponit et Commentator quarto philosophorum quod omnia animalia generabilia per propagationem generantur ex semine eadem autem specie possunt per putrefactionem et sine semine generari que opinio contra non tenet quod tunc animalia preterita ut homo et equus et hominibus potest ex putrefactione et sine semine generari.

¶ videtur absurdus. ¶ De homie videt contra fidem. Alia est opinio Commentatoris q̄ eadem specie nō generant spermate ¶ sine spmate.

Sed contra hanc opinionē arguitur sic per Augustinū terco de trinitate dicēs opposituz. Luratio est quia generatū p̄ putrefactō nez aliquādo p̄propagat alia p̄pagantia. ¶ tamē s̄nt vniuoca alijs generatis a se. igitur p̄propagata ¶ generata p̄ putrefactōne sunt vniuoca ¶ eiusdē speciei. añs patz in apibus muribus ¶ plantis.

Est tertia opinio scilicet ipsius doctoris Scoti quam teneo. s. q̄ p̄propagata ¶ generata per putrefactōne sunt eiusdē speciei. vnde non teneo cum Auicēna vniuersaliter q̄ omnia animalia p̄nt vtroq̄ modo generari. nihil enī est generabile equiuoce q̄n possit generari vniuoce nisi sit ita imperfectū q̄ causa equiuoca absq̄ vniuoca sufficiat ad eius generationē vt plante ¶ quedā animalia possunt generari vtroq̄ modo ¶ equiuoce ¶ vniuoce. perfecta autē non.

Secunda p̄positio quas ponit hic Aristot. est hec q̄ compositum ex materia ¶ forma tantū generatur per se. forma vero non generat per se sed p̄ accidēs scilicet ad generationē totius cuius est ps

Pro c̄ declaratōe pono aliq̄s distinctōs. fo aliq̄s cōclōs. Quātū ad primū sit ista p̄ia distinctio q̄ generatio potest compari ad duo scilicet ad subiectū in quo est ¶ qd̄ transmutat ¶ ad terminū ad quez est ¶ qui producit. Secūda distinctio sit ista q̄ terminari aliqd̄ est dupliciter sicut agere scilicet in ratōne quo vel in ratōne quod. Exempluz de agere homo intelligit vt quod. intellectus hominis vt quo. sic est in p̄posito. compositū terminat vt quod. forma terminat vt quo. quia est illud quo compositum est siue substantialiter siue accidentaliter. ¶ est terminus formalis quo. Tercia distinctio sit ista q̄ sicut dictuz ē in septimo phisicorū caplo p̄io. Primo sumit a p̄bo dupliciter. vno mō sicut distinguitur contra partes. ¶ sic aliquid in est alicui p̄mo quod inest ei s̄m totuz. sic enī homo p̄mo sanatur si quelibet pars eius sanat. Alio modo sumit p̄mo vt dicit causa litatē p̄cisaz. vt homo est risibilis p̄io qz̄ habet in se causas p̄cisam ¶ adequatā talis passionis. s. sua formā seu differentia specificam. sit prima p̄mitas. a. secūda. b.

Quantū ad secundū articulus sit ista prima cōclusio. Materia generat ¶ corripitur subiectiue. p̄

batur qz̄. P̄hus quito phisicorū pbans q̄ generatio nō est motus sic arguit. quod generat non est. s. quod mouet est. ergo generatō nō est motus. quero pro quo accipit in maiori ly quod generat. nō p̄ termino. qz̄ tunc mior esset falsa. qz̄ sicut terminus generatōis nō sic nec terminus motus est accipit ergo p̄ subiecto. sed subiectū generatōis est materia ergo materia generat. Secūda materia nō generat nec corripitur terminatiue. p̄ batur. qz̄ omē qd̄ generat aut corripit terminatiue h̄z̄ materiaz p̄ tem sui. s. materia nō p̄t h̄re materiā p̄tem sui ergo ic̄. maior p̄z̄ hic ¶ p̄io phisicorū. qz̄ materia est ex q̄ res sit cūz̄ insit. Cōfirmatur qz̄ illud quod supponit in omni actōne naturali ¶ ad quod stat resolutio omnis generatōis ¶ corruptio nis impossibile est corripit. s. materia est huiusmodi. qz̄ ip̄a supponit in oi actōne naturali p̄io phisicorū. ¶ ad ipsuz̄ stat resolutio oim generabiliū ¶ corruptibiliū p̄ de generatōe. ḡ impossibile ē ip̄m generari aut corripit. ¶ sic intelligit dōm phisicorū vbi dicit q̄ materia ē ingenerabilis ¶ incorruptibilis. Ex hoc tñ non sequit quin sit annihilabilis vtute diuina. Tercia cōclusio ē ista. forma nullo mō est ter

7. met
70
min⁹ generatōis p̄ se p̄io. hec cōclusio p̄bat. qz̄ de qd̄ generat p̄ se vt terminus generatōis generat ex materia p̄te sui. s. forma nō h̄z̄ māz p̄tes sui. ḡ forma nō ē p̄ se terminus generatōis p̄m⁹. hec ē rō. P̄hi in lra. Quarta cōclusio ē ista. forma ē terminus formalis generatōis q̄ p̄batio h̄z̄ qz̄ illud quo formalit̄ est ¶ inexistit terminus generatōis p̄ se p̄m⁹ quo est terminus formalis generatōis. s. forma est h̄mōi ergo ic̄

Quinta cōclusio ē ista. cōposituz si generat p̄ se p̄ p̄mitate. a. p̄bat qz̄ illud nō inest alicui tali p̄mitate q̄ inest sibi s̄m p̄tes vt p̄z̄ ex p̄ articulo. s. generatō inest cōposito rōe forme. nihil ei cōpositi accipit esse post nō esse nisi sola forma. ergo cōpositū nō generat p̄ se primo p̄mitate. a. Sexta cōclusio est ista. cōpositū ex materia ¶ forma generat p̄io p̄mitate. b. p̄batur illud inest alicui p̄ se. s. qd̄ inest sibi p̄ aliq̄ cāz̄ p̄cisaz q̄ ē aliqd̄ ei⁹ vtz̄ ex p̄ articulo. s. gnari h̄ mō inest cōposito ḡ ic̄. mior p̄z̄ qz̄ gnari inest cōposito p̄ formā q̄ est. sic risibile inest hōi p̄ formā. p̄p̄ia q̄ est quo ¶ aliqd̄ ei⁹. Tercia p̄p̄o p̄bi ē ista qz̄ a nā s̄nt i q̄rūcūz̄ mā ē aliq̄ ps forme que sic mouet materia sicut si moueretur ab extrinseco.

Ad cuius evidētiā dicit Scotus hic 7. xviii. dis. secūdi sententiarū q̄ est vna opinio que ponit q̄ in materia rerū corpaliū ē alia p̄s forme generāde coagens ad 3 positi generationez. quod pbatur duplici vīa. prima vīa sumitur propter vitationez creationis. Secunda vīa sumitur ex naturalitate generatōis. Ex prima arguit sic. si nihil forme p̄xisteret in materia q̄ informaret materiā ergo productio forme est creatio. cōsequēs est falsus ergo 7 aīns. pbatio n̄e p̄ auctoritatē Ibi dicitur que a natura sūt in cuiuscūq̄ materia est aliqua forma. tūz qz oīs generatio habet p̄ncipiū intrinsecūz naturale. quia natura est p̄ncipiūz mot̄ 7 quietis secūdo p̄b̄ sicōzuz. per hoc enīz differunt naturalia ab artificialibus 7 violentis vt dicitur ibidez.

Sed contra conclusionē arguitur sic. si in materia esset pars forme p̄xistens. aut ergo erit eadez respectu formarū diuersarū specificatarū. Aut singulis formis specificis correspondēt diuerse p̄tes p̄xistentes in materia. Si detur p̄mū ergo idēz erit p̄s forme aq̄ 7 ignis. 7 sic forme erūt compo-

te ex diuersis. quia ex quo idēz est in omnibus ideo in illo nō possūt differre. si p̄ aliud differūt. ergo n̄ sunt simplices quod est falsus. Si detur secūduz scilz q̄ singulis correspondēt singule p̄tes tunc vt tantūz vna illarū informat materiāz 7 non alie. 7 tūc ille non erūt per se existentes. 7 sic erūt forme materiales sine materia quod est impossibile p̄ naturā. Si omnes informant materiā tunc ista materia erit sit informata diuersis formis specie differētib̄ quod est falsus.

Dicendūz ergo q̄ in materia n̄ ē ponēda aliqua p̄s forme coeua materie seu aliquid transmutabile in formā. sed ibi est ponēda ratio seminalis. que quidē nō ponit in his que p̄ducūt sibi similia immediate vt ignis producit ignem de qua dicit Ibus in lra q̄ sicut domus fit ab extrin̄eco sic etiam ignis. Item ratio seminalis nō ponit in genitis p̄ putrefactōez. qz ibi fit alteratio ab extrinsecō agēte. sed huiusmodi ratio seminalis ponitur in genitis ex semine. Est autēz ratio seminalis quedā vis intrinseca in semine. que quidem vis est forma substantialis seminis vel eius qualitas eam consequēs

que est vīa ascēdēdi ad formam perfectāz. sed ratio seminalis non ponit vt sit p̄ncipiū actiū generatōis attingens terminū formale generatōis que est ipsa forma. n̄ lūz enīz imp̄fectius potest esse p̄ncipiū sufficiens producēdi p̄fectius sed ratio seminalis est quid imp̄fectius re generāda igit̄ zc. maior patet. quia esse p̄ncipiūz p̄ducti nū vel est equiuocū vel vniuocūz quero quid horū. vel est eque p̄fectius vel perfectius termino producto. Si autēz queratur a quo illa forma producat. Respondeo a generante mediāte semine 7 maxime propter propagationē vt sūt animalia. sed quātūz ad animam rationalem oportet recurrere ad virtutē diuinā. 7 dico q̄ a deo im̄mediate illa producit. probat qz non a ratione seminali vt ostensūz est nec a patre. qz eo mortuo potest filius generari. nec a forma vel virtute celi. quia est imp̄fectior forma animati. quia secūduz Augustinum vndecimo de trinitate. Omne viuēs est p̄stanti nō viuente. p̄ponūtur inquā viuētia non viuētibus. nec producit ab intelligentia vel angelo. qz illa agunt mediante motu celi. si ergo celūz non potest nec angelus medi-

ante motu celi. igit̄ a deo p̄ducit. Contra ergo omnes ille forme creantur ex quo a deo produciunt

Respondeo si detur cōsequēs non videtur impossibile.

Vel aliter potest negari consequentia 7 causa huius patebit in respōdendo ad p̄mū argumētūz. De forma autēz aliorū ab animalibus aliter est dicendum. de his enim non concludit ratio facta vt patet. Ratio igitur seminalis non ponitur p̄ncipiūz actiū respectu termini formalis generationis. Sed nūquid agit ad alterationez primāz vel p̄cedentes terminūz generationis.

Dicendūz q̄ non agit sicut sufficiens p̄ncipiūz actiū. quia virtus actiua vniformis non potest causare effectum difformēz in passio vniformi. sed virtus seminis est vniformis. materia etiam est vniformis. igitur virtus seminis non potest efficere tantāz difformitatē quanta manet in organis animalium. nec per consequens alterare ad tantam difformitatēz. maior patet quia difformitas in effectū accipitur respectu agentis vel passio. Que ergo virtus facit tantam difformitatem organicam in cor

poze animalis. oportet enī q̄ sit agens difforme. ⁊ illa est actio difformis influētie celestis. potest tamen poni ratō seminal quodāmodo causa sed nō sufficiens. sed cōcausatiua ad alteratōes primā. ⁊ h° in animalibus in quibus semen vnius potest agere in semē alterius ⁊ in alijs etiaꝫ forte.

Ad argumēta alterius opinio nis. ad primū de creatōe nego cōsequētiā. ad probationes cum dicitur q̄ creatio est de nihilo sui factio.

Respondeo d̄ nihilo quia potest habere habitudinē subiecti v̄ termini. Si dicat habitudinē termini sic non distinguitur creatō a generatione naturali. quia vtraq̄ productio est de nihilo vt de termino. Si autē dicat habitudinē subiecti sic est tantū creatio ⁊ nō generatio naturalis. Creatio enī est productio de nihilo ⁊ nullo p̄ supposito. ita quod excludit oēm causalitatem cuiuscunq̄ cause tanz materialis q̄ formalis q̄ etiā efficientis creati cōcausantis ipsi creati. licet aliquando cōcurrat vt postertus. puta si res creata suscipiatur in aliquo susceptibili.

Oppositus autē huius semp accidit in actione naturali. quia ibi exigitur subiectum ⁊ materia concilians quodāmodo formas naturales. quia habet inclinationem ad eam tanquā carens ea ⁊ apta nata suscipere eam naturaliter. Unde si p̄ impossibile forma naturalis produceretur a natura sine materia concurrente ⁊ trāsmutata per naturā omnis talis productio esset creatio.

Unde notandum quod creatio est productio media inter ens ⁊ nihil simpliciter. Sed generatio est inter ens ⁊ priuationes que priuatio ⁊ si nihil sit formaliter. dicit tamen aptitudines ⁊ inclinationē naturalem in subiecto aliquo concasante non sic autē creatio.

Ex hoc autē cessat instantia de gratia ⁊ anima intellectiua. quia ad illarum productiones nō concurrunt aliqua causa cōcausans materialiter ipsi producenti cum ille forme non educantur de potētia materie. Unde deus potest p̄ducere eas sine susceptiuo. quia prius natura producuntur a deo antequā vniātur susceptiuo scilicet gratia anime ⁊ anima intellectiua corpori.

Datet er go quod agens naturale non creat ⁊ eadeꝫ ratione nō admirabilat esto quod p̄ducatur formas non presupposito aliquo in materia quod in formas naturaliter trāsmutentur.

Ad secundū cū infertur quod generatio non est naturalis nego consequentiam. naturalitas enim motus vel trāsmutationis naturalis est accipienda ex parte principij passiui inexistētis ipsi materie. quod quidē principij passiui in naturalibus habet inclinationes naturales ad formam. Unde nō omnis generatio naturalis habet in se principij actiuū.

Ad Philosophus hic in littera dicēdus quod loquitur de parte forme nō formaliter sed virtualiter. eo modo quo dicimus calorem esse partē sanitatis. hoc modo ratio seminalis potest dici p̄ forme generande licet formaliter nihil sit illius forme.

Ad illa que adducunt de secundo phisicorum dictū ē ibi caplo p̄.

Quarta propositio quam ponit Philosophus que etiaꝫ ponitur decimo huius est ista. Omnis productio vel inductio forme potest dici vniuoca.

Ad cuius euidētiā cum pro

ductio vniuoca necessario requiratur aliquo modo similitudinē forme inter producentem ⁊ productum. ideo sit ista prima distinctio qd̄ duplex est similitudo. quedā formalis ⁊ quedā virtualis. Primo modo est quando agens habet in se formaliter illā formam quam producit. vt cum homo generat homines ⁊ equus equum. Secundo modo quādo agens habet in se tantū virtualiter formas quas producit ⁊ nō formaliter. vt cum spera generat calorem in medio.

Secunda distinctio sit ista qd̄ similitudo formalis est duplex. q̄dam secundū species specialissimas quedā secundum aliquid cōueniens. Exemplus primi vt cum homo generat homines. Exemplum secundi vt equus generat mulum. quibus forte est aliquod genus cōmune vt puta iumentū vel aliquod tale in quo cōueniunt. vt dicit Aristoteles in hoc septimo.

Tercia distinctio sit ista q̄ illa similitudo secundū species specialissimam quedam est in forma ⁊ in medio essendi forme. ⁊ quedā in forma solum ⁊ non in medio essendi. exemplum primi homo generans homines. exemplus secundi vt artifex producentis archam.

Licet enim forma arche sit in utroque, tamen in artifice solum existit secundum modum intentionalem, in archa vero secundum modum realem. Dicitur igitur Philosophi intelligitur quod omnis productio cuiuslibet forme est uniuoca accipiendo uniuocatores large secundum aliquos doctorum graduum. Sed striate accipiendo ista solum est uniuoca in qua est similitudo inter agens et genitum in forma et modo essendi forme.

¶ Noniam

vero etc. Dicitur inter Philosophum ostendit ex quibus constituatur quod quid est seu definitio.

Ad cuius evidentiam inquirendum est de quatuor que Philosophus tangit in hoc capitulo et sequentibus videlicet de partibus positis in definitione. De singularium cognitione, de generis vel generum et differentie sine differentiis distinctione, et de differentiarum inferiorum inclusione.

Quo ad primum notandum secundum Scotum, xxij^a, distinctione tertiarum sententiarum questione prima, utrum Christus fuerit homo in tres

duo in medio questionis quere ibi prolixius dicitur. Est una opinio ponens quod in rebus materialibus, materia non est pars quantitatis specificae, quod probatur, tum quia quanto huius dicitur quod omnes partes definitionis sunt sicut forme.

Item secundo de anima et alibi frequenter nominat formam quod quid est rei. Item ad hoc sunt auctoritates quia in eodem capitulo octavo de partibus definitionis dicitur quod anima est substantia animata et species et quod quid erat esse, igitur quidditas animalis est tantum forma et anima ergo non materia.

Item arguitur tali ratione quod quid est est per se principium agnoscendi illud cuius est ut dicitur in libro septimo, sed materia non est principium cognoscendi res, quia est de se ignota ut dicitur parum post, ergo materia non pertinet ad quidditatem rei, sed ista opinio non placet doctori Scoto, est enim contra Philosophum hoc dicitur quod materia est pars speciei, ipsum autem dico quod quid erat esse. Item octavo huius dicitur contra Platonem quod omnis definitio habet quid et quod oportet enim illud esse ut materia aliud vero ut formam.

Pro cuius declaratione est sciendum quod Philosophus loquitur hic

equiuoce de specie materia et toto et equiuocatio nominum multos dicitur et errare permittit. Species enim accipitur tripliciter, uno modo pro forma que est altera pars rei compositae. Alio modo dicitur species ipsa rei quidditas que est forma totius ut habentitas de qua species loquitur hic, species autem dico quod quid erat esse, et sic materia est pars speciei. Alio modo sumitur species pro vili quod distinguit contra particulare cuius secundum Aristotem est primo quod quid est, solum enim speciei est definitio primo et per se. Materia etiam que est altera pars compositae sumitur tripliciter, uno modo ut non contra dicitur per aliquod adueniens sibi sed solum absolute seu vltimè accepta ut est principium potentiale illius cuius est, et sic pertinet ad quidditatem specificam materialium, et est pars quidditatis in compositis materialibus, alio modo sumitur materia non in vili ut prius, sed ut contra dicitur per indiuiduatorem, alio modo accipitur magis contra dicitur ut contra dicitur per accidentem ut materia contra dicitur per existentiam. Tercia distinctio sit ista simul tota accipitur aliquando per composito in vili ut dicitur infra quod ipsum vili compositum ex materia et forma vltimè acceptum est quoddam totum ut homo et equus. Aliquam simul totum accipitur per indiuiduo substantie

et hoc dupliciter, uno modo prout in indiuiduo substantie abstrahit ab existentia et tempore, et per omnia indiuidua sic acceptum est per se in predicamento. Omne enim quod est in predicamento to abstrahit ab existentia, et tale indiuiduum nihil includit nisi essentialia ideo non repugnat sibi recipere predicationem nature ipsius quod quid est quod quid est enim hominis predicatur de homine licet non primo, unde talia indiuidua nec generantur nec corrumpunt per se sicut nec vniuersalia. Alio modo sumitur simul totum et indiuiduum striate prout includit existentiam et tempus, ut hic homo existens et hic lapis existens, et talia sunt que per se generantur et corrumpunt, et de talibus dicit Aristoteles, hic non est scientia nec definitio proprie, quia ipsis abeuntibus a sensu ignotum est utrum sint aut non tamen in absentia potest esse opinio.

His premissis pono tres conclusiones. Prima est ista, materia non contra dicitur est pars potentialis absolute accepta, et vniuersaliter pertinet ad quidditatem specificam rei materialis, hoc patet auctoritate Philosophi pallegatis. Item probatur ratione, quia res materiales in sua essentia includunt

causas intrinsecas scilicet materiā
7 formas. igitur in earum diffinitō
ne debet poni materia. consequen
tia patet quia diffinitio indicat to
tas essentias diffinit.

Secunda conclusio est ista. ma
teria contracta per indiuiduatio
nem ad quiditatem silogismi to
tius quod est indiuiduū substantie
distinctus contra vniuersale. hoc
ostendit sic. Singulariū sunt cau
se singulares quarto huius. sed ma
teria 7 forma sunt cause intrinsece
rei. igitur indiuidui erunt cause indi
uidue. materia igitur indiuidui ē
causa intrinseca 7 quiditativa indi
uidui substantie sic accepti.

Tercia conclusio sit ista. materia
contracta per existentiam pertinet ad qui
ditatem silogismi totius existentis
eo modo scilicet quo potest habere
quiditatem. quia ut dictum est non ha
bet quiditatem proprie 7 per se. sed
large 7 per accidens. probatur con
clusio. quia principia essentialia com
positi existentis sunt existentia.
non enim est intelligibile quod ex non
existentibus componat aliquod ex
istentem. sed materia est principium
essentiale rei. ergo rei existentis ma
teria erit existens.

Ex predictis itaque patet quod licet
materia contracta non sit de quidita

te speciei. materia tamen abstracta
7 inuisibilis est de eius essentia 7 quiditate.

Ad auctoritates in oppositum

Ad primum cum dicitur quod om
nes partes diffinitionis sunt forme
Dicendum est quod non sunt forme sibi
inuicem compare sed respectu diffi
niti. quia de ipso formaliter 7 qui
ditatiue predicatur. Est enim qui
ditas forma totius 7 non partis. 7
ideo ea que spectat ad quiditatem
dicuntur formaliter 7 quiditatiue
predicari. Omnis ergo realitas
specificata constituit in esse formale
quia in esse quiditativo differen
tia est indiuidualis constituit tantum
in esse materiali 7 contracto cum non
sit entitas quiditativa. quod pro
batur ex hoc. quia quicunque entitas
quiditativa limitata communis est
multis. nec repugnat sibi dici de
multis quorum quodlibet est ipse
talis autem non est differentia in
diuidualis ut ostendit doctor Sco
tus distinctione tertia secunda sen
tentiarum questione ultima de cau
sa indiuiduationis.

Ad aliud de secundo de ani
ma quod forma est quod quid erat
esse.

Dicendum quod hoc dicitur a pri
cipalitate eo quod forma est priu

7 met 79
cipalior causa 7 completiva diffini
tionis 7 quiditatis non quia materia
concurrat.

Ad tertium cum dicitur quod anima
est substantia animati. Dicendum quod
Philosophus accipit substantiam
7 quod quid erat esse pro notiori
parte 7 nobiliori diffinitionis 7 non
pro tota diffinitione ut patet per
ipsius glossantes se statim in eodem
capitulo. si quidem altera 7 non est
anima aialis 7 sic quid hoc dicitur
quod aut non dicitur est sicut di
ctum est. Sic ergo vult quod anima non
est aialis. sic nec est diffinitio aia
lis sed per principalem. ideo dicit
sic aut distinguendum sic aut non
ita quod vno modo est diffinitio
alio modo non.

Ad rationem dicitur quod minor
est falsa. Cognitio enim materie re
quiritur ad cognitionem rei natura
lis cum ad cognitionem cuiuslibet rei
requiratur cognitio omnium causa
rum. materia tamen dicitur ignota
quia non est potissima ratio cogno
scendi illud cuius est forma. tamen
cum sit magis ens quam materia ideo
magis causat entitatem 7 cogno
scibilitatem rei quam materia. Et etiam
materia non habet esse perfectum
naturaliter nisi per formas causan
tes eam esse in effectu. ideo etiam
forma facit cognoscere materiam

tamen vtrumque postea est ratio co
gnoscendi compositus.

Aliiter dicitur quod Philosophus
loquitur de cognitione scientifica
7 de materia contracta ad esse exi
stentie. illa enim est ignota scientifi
ce 7 causat contingentiam rerum. 7
ideo non facit cognitionem scientifi
cam istorum quorum est materia.
sed causat contingentiam in eis ut non
possint sciri. 7 istorum est opinio tan
tum. quia cum sunt extra sensum non
habetur de eis nisi opinio sed per
hoc non excluditur materia a qui
ditate rei. ergo etc.

Quantum

ad secundum. Dicendum tamen
quod de cognitione singu

larium. quia hic dicitur Philosophus quod de
singularibus non est scientia nec dif
finitio proprie. quia ipsis absentibus
a sensu non est palam vtrum sint aut
non sint. Et secundo de anima. sen
sus est singularium 7 intellectus vni
uersalium. idcirco videndum est si
singularia possunt cognosci non tan
tum a sensu sed etiam ab intellectu.

Ad cuius euidentiam dicit doctor
subtilis Scotus hic quod de in
telligibilitate singularium possumus
loqui vel metaphysice scilicet si sint
per se intelligibilia. Vel physice

videlicet si sint intelligibilia p
parationes ad intellectus nostruz
q̄ q̄o pertinet ad libru3 de anima

De primo pono hanc conclusi
onem . singulare quolibet mō sum
ptū siue vt abstrahit ab existētia
siue vt includit existētia3 ⁊ alia
accidētia est per se intelligibile de
natura sua . probatur . est simpliciter
ens igitur simpliciter intelligi
bile . cōsequētia patet quia intelli
gibilitas consequit̄ absolute entit̄
tate3 cum ens sit obiectum intelle
ctus ex natura potentie vt dictuz
est tercio de anima . probatio an
tecedentis . quia singulare simpli
citer includit totam entitatem su
perioruz . ⁊ etia3 ultra hoc addit
differentiam indiuiduales vel exi
stentiam vel aliquod accidēs quo
ru3 neutru3 dimiuit sed addit ad
entitatem ergo ⁊ ad intelligibilita
tem .

De secundo scilicet cognitione
singularis per comparatiō3 ad in
tellectuz nostruz pono tres conclu
siones . Prima est . singulare ē
a nobis intelligibile p statu isto
saltez cognitōe abstractiua . pbaf
Cognoscēs differētia3 extremozū
cognoscit extrema qz cum differē
tia sit quedā relatio nō pōt cogno
sci nisi cognitōis extremis . s3 intelle

ctus noster cognoscit dī3as int̄ sin
gulare ⁊ vlt̄ p̄m q̄ cognoscit vtrū
q̄ extremū . sic enī arguit P̄bus
fo de aīa de sensu cōi . Itē intel
lectus nō imponit nomia qbus ig
norat . s3 intellectus impōit noia sin
gularibus quib⁹ et attribuit inten
tōnes puta singulare indiuiduū . ⁊
de his etiā facit p̄positiōes oppo
sitōes ⁊ huiusmōi que oīa ptinent
ad intellectū . ergo intellect⁹ noster
non ignorat singulare .

Secūda cōclusio est ista . intel
lectus noster p statu vie nō per se
intelligit singulare sub p̄pria rōe
singularitatis nec sensus sentit . p
bat qz omis potētia p se cognoscēs
aliq̄d obiectū sub p̄pria rōne pōt
ipsuz cognoscere ⁊ distinguere ip̄m
circūscripto oī alio ipso solo p̄ma
nēte . sed nec sensus nec intellectus
est huiusmodi respectu singularis
ergo it̄ . maior est euidēs . mior p
batur . qz si albedo ponat̄ p diu
nā potētia3 in eodē loco cū alia al
bedine tunc sensus non iudicaret
ipsa esse duo . s̄ nō distingueret
inter duo singularia eiusdē speciei
circūscripta distinctiōe accidēta
li que est per locū ⁊ figurā ⁊ hui⁹
modi puta si essent in eodē loco
simul tempore ⁊ haberent eandē
magnitudines ⁊ eundem colozes .

7. met

Talia enī tam sensus q̄ intellectus
iudicaret esse vniū . patet enī qz sen
sus nō discernit diuersitatē radio
ru3 solariū licet cōtinue varientur
in medio . Ratio hui⁹ minoris af
signat . qz potētia cognitiua in no
bis cognoscit rem non p̄m suā ab
solutā cognitionē in quātuz est i se
manifesta sed solū in quātuz potē
tia motiua . quia potētie cognitiue
pro statu isto mouēt̄ ab obiectis
sed natura singularis nō mouet se
cunduz graduz singularitatis . sin
gularitas enī se habet ut cōdictio
line qua non vt dictuz est p̄rio b⁹

Tercia conclusio singularis pōt
intelligi ab intellectu nostro refle
ctendo ad fantasmata per P̄bilo
sophuz tercio de aīa . natura pdu
cit singulare . quod sic exponit̄ . qz
sicut natura in agendo non p se in
telligit vniuersale . qz tūc generato
corpe qd̄ est vniuersalius q̄ animal
vel hō natura nō pcederet ad ge
neratō3 animalis vel hominis . Nec in
tendit primo indiuiduz significa
tuz . qz tunc generato vno certo in
diuiduo cessaret actio nate . quod
est falsuz . sed natura p̄rio intēdit
pducere naturaz in aliquo suppo
sito ⁊ hoc est singulare vaguz . s̄ n̄
in p̄posito speciei in fantasia ad

8

quaz se cōuertit intellectus primo
repsentat singulare vagū in quod
fertur primo cognitio intellect⁹ . qd̄
patet . qz q̄nq̄ intelligim⁹ aliquod
singulare ignorando in qua specie
sit ⁊ hoc in primo signo . ⁊ sic in s̄a
talia est subitātia cōfusa cum acci
dentibus . Secūdo repsentat natu
raz absolute quando . i . intellectus
abstrahit enī a singularitate ⁊ fer
tur in eum precise nō considerādo
eius singularitate3 .

Tercio modo reflectendo con
siderationē nature ad circūstātia3
figuatas vt scilicet intelligat singu
lare idest naturam que est hec nō
inquātuz hec sed cum accidētibus
p̄p̄rijs determinātib⁹ tales natu
ram per tales circūstātia3 . puta
quod est hic ⁊ nūc ⁊ tali figura ⁊
colore ⁊ huiusmodi ita qz illius re
flexionis terminus a quo ⁊ termi
nus ad quem est quid confusuz ⁊
in medio est distinctum .

Ad P̄biloSophū in littera iā
dictum est qz loquitur de singula
ri vt existens . ⁊ de tali verum est
quod non est scientia proprie nec
diffinitio . Scientia enim est obie
cti vt abstrahit ab existētia actu
ali . alioquin scientia quādoq̄ pōt

set esse et quandoque non. et ita non esse perpetua. sed corrupta re corrumperetur scientia illius rei. quod est falsum. hoc tamen non obstante talia singularia possunt intelligi ab intellectu nostro. et de illis est opinio ut dictum est. Singulare vero quod abstrahit ab existentia est proprie diffinibile et scibile scientia speciei et per se licet non primo ut dictum est.

Ad aliud de secundo de anima et ad omnes consimiles dico quod sensus est singularium cum precisione. quia non est universalium. intellectus autem est utriusque. de hoc nota ea que dicta sunt primo huius

Quantum ad tertium quod hic tangit Philosophus

scilicet de distinctione conceptus generis a conceptu speciei dicit idem doctor Scotus in hoc septimo quod est una opinio ponens quod conceptus generis non est alius a conceptu speciei que mouet ex hoc quod dicit Philosophus in littera quod genus nihil est preter generis species.

Item alias genus non predicaretur de specie. consequens est falsum ergo et antecedens. probatio consequentie. quia tunc genus esset pars

speciei. sed pars non predicatur formaliter de toto ergo nec genus dicitur de specie. unde isti dicunt et genus et differentia et species differunt solum penes modos seu secundum rationes concipiendi que sunt rationes determinabilis et determinatis. Sed ista opinio non est vera secundum doctorem Scotum. probatur quia conceptus generis est alius a conceptu differentie. igitur est alius a conceptu speciei sicut partialis a totali. quia species formaliter et essentialiter includit conceptus generis et differentie. et sic conceptus generis est alius a conceptu speciei sicut partialis a totali. probatur antecedens. quia differentia non participat genus nec etiam contra. Sunt enim omnino alterius rationis. Unde conceptus generis est alius a conceptu differentie. quia est primo diuersus ab eo in nullo conueniens cum genus includat differentias superiorum. non autem differentia ut statim ostendetur.

Et si queras quid determinate concipitur per genus. Respondeo quod per differentiam concipitur ultimus quo species est illud quod est completum. et per genus concipitur potentiale illi actus ultimus

7. met. 81.
hoc declaratur. quia secundum Philosophum in hoc septimo. si aut se habet ratio id est diffinitio ad rem sic partes diffinitionis ad partes rei. In specie autem que proprie diffinitur non sunt nisi due prime partes essentielles scilicet actus ultimus quo species est illud quod est. et potentiale respectu illius actus ultimi. differentia ergo ultima specificata a qua est unitas speciei et diffinitionis complete includit per se et precise de suo per se intellectu actum ultimum qui est causa unitatis rei completa. Species ergo includit principium potentiale respectu illius actus. Sic autem videamus ponere conceptus generis et differentie esse ficticios oportet quod istis in re correspondeat aliqua ex natura rei distincta circumscripta omni operatione intellectus.

Unde notandum quod genus et differentia quandoque possunt sumi ab alia et alia re ut in homine vel in alio habente plures formas tunc a forma imperfectiori sumitur realitas generis. et a perfectiori realitas differentie. Quoadque autem possunt sumi ab alia realitate. ut si species sit simplex

non habens plures formas ut albedo. prima differentia dicitur realis secunda formalis. utraque tamen de natura rei.

Ad primum in oppositum dico quod illa allegata auctoritas tractatur in fine. aut si est est quidem ut materia. et hec pars distinctiue est vera ut declaratum est.

Ad secundum nego consequentiam. ad probationem concedo quod conceptus generis est partialis. pars autem licet non predicatur per modum partis. tamen signata de nominatione predicatur de specie et ut sic significat totum vel partes per modum totius ut ait Avicenna quinto metaphisice. In abstracto autem ultimo non predicatur. unde de illa est falsa homo est animalitas.

Contra predicatio denominativa distinguitur a predicatione in quid. sed genus predicat in quid de specie. ergo non denominatiue.

Respondeo duplex est denominatio. una subiecti ab accidente. alia totius a parte essentiali. prima impedit predicationem in quid. secunda autem non excludit. Talis autem est denominatio speciei a genere. genus enim est pars essentialis materie.

Quantū ad quartā quod hic tangit. s. de inclusōe differētiarū dicit Scotus hic in hoc. vii. q. se cūda. dis. quarti sentētiarū qōe tercia q. ē quedā opinio que dicit q. differētia generis inferioris includit formalit supiozē. 7 pbat. tū qz p̄dicat de eo in abstracto igit p se primo mō. Dicit enī hic P̄bus q. fissio pedis ē pedalitas quedā. tū qz dicit hic in lra q. differētia vltima est tota substātia rei qd non esset nisi includeret alias p̄cedētes qz aliter nō esset tota substātia rei tū qz hic dicit q. in sba nō ē ordo quomō enī o3 intelligere hoc pri^o illud vero posterius. Ex q^o om nibus accipit q. vnitās diffinitōis per hoc est q. genus nihil est p̄ter ea quoz est. 7 differentia que h3 rōez formalis dicit totaz substātiarū rei. ergo nō est ibi alia 7 alia forma.

Sed cōtra hanc opinionez arguit^r idēz subtilis doctor Scotus vbi supra. qz si sic esset p̄cessus in infinitū in differētijs. falsuz ē cōns ergo 7 aīns. p̄batio cōne. qz si differentie inferiores includerēt supiores. ergo sunt differētes. qz idem alicui entia. in aliquo ergo cōueni rēt. s. in dīa supiori 7 differēt. s. p̄p̄ijs differētijs. 7 tūc ultra que ram de illis differētijs vtruz inclu

dant supiozē vel non. ergo v̄l erit p̄cessus in infinitū. v̄l stabitur ad aliquas que in nullo cōueniūt nec in aliquo cōi cōueniūt. Item per P̄hm hic. omnis diffinitō datur p genus primū 7 differētijs inter medias vsqz ad vltimā. vel genus primū 7 differētijs specificā vltimaz. si primo mō sequit contra te nugatio. tūc enī differētia intēmedia poneret in diffinitōe 7 vltima includit oēs dīas intēmedias. ergo intermedia bis dicerent semel in se 7 semel in vltima differētia. Si secūdo mō sequit idē q. genos primū includit suā differētia constitutiua 7 vltia dīa s̄līr eā bis includit ut dicit. igit bis dicit puta dicēdo aīal rōnale. qz sensibile includit in aīali quod constituit 7 iterū in rōnali igit x. Dicēduz ē ergo q. differentia inferior nullo mō includit differētijs supiozēz formaliter.

Ad argumenta in oppositū dico q. ad illud philosophi dicitis q. fissio pedis est quedam pedalitas q. illa auctoritas est neganda p̄dicatione sed nō diuisione. nō enī vult p̄bus nisi q. differētia superior diuidit in inferiores. quod patet per eum in littera. dicit enī q. in diffinitōibus in quibus sunt

multe differētie oportet nō solum genus diuidi in differētijs s3 etiā diuidi primam in secūdas que sit differētia p se nō p accidens sicut si fissiones velis diuidere. vnde si diuidere habes pedes nō debz dici aliud allatuz 7 aliud nō allatuz. qz ille non sunt dīe per se habentes pedes vt sic. sed debet dicere aliud est habēs pedes fixos aliud nō fixos. qz fixuz 7 nō fixuz sunt differentie peduz perse. 7 iō dicit q. fixo est quedā pedalitas hoc est diduz fixo pedis p se particulat pedalitātē. 7 ideo perse diuidit habens pedes.

Nota tamē q. hic dicit P̄bs q. nō possunt assignari differentie per se. qz sunt nobis ignote. ideo oportet assignare differētijs accidentales que sunt signa differētiarū essentialiū.

Ad secūduz reducit cōtra spm quādo dicit q. diffinitio ē tota substātia rei. cu3 enīz diffinitio essentialis rei includat nō soluz differētijs sed etiā genus 7 cōceptus generis est alius a conceptu dīe vt viluz ē sequit q. dīa nō dicat totaz substātiarū rei. Dicenduz ergo q. P̄bus nō intēdit q. dīa vltima sit tota substātia rei nisi complete vt diduz ē prius. Ad eiu3 etiā reducit cōtra ipsuz. Cu3

enī in substātia sit materia 7 forma 7 forma sit magis ens q. materia. sequit q. in substātia erit prioritatis 7 posterioritatis dici secunduz p̄cedōez. Dicitū igit P̄bi ē intelligēduz q. in substātijs nō est ordo scilz in his que p̄tinēt ad rōem substātiarū alicui^o seu diffinitiaz Talis autē alius 7 alius ordo tollit 7 facit nugatōez. Undē dicit q. si est nugatio addēdo dīas priorē posteriori q. pari ratōe erit eōtra. hec materia tractat a Scoto xi. dis. quarti sentētiarū.

¶ Noniam

vero. Postquā P̄bs determinauit de substātia s̄m q. substātia dicit quod quid est. hic determinat de ea vt obiectū 7 v̄l est. vniuersale autem a quibusdā dicit substātia. Sic enī dicitū est in hoc septimo caplo tercio Plato ponebat ydeas esse substātijs separatas a sensibilibus qz dicebat esse v̄lia 7 p̄dicare de in diuiduis specierū p̄dicatione dicente hoc est hoc. Ideo hic arguit q. nō sunt danda talia v̄lia in re.

Ad cui^o euidentiā notanduz ē s̄m Scotū hic 7 in tercia dis. secūdi sniarū q. P̄bus nō intēdit hic negare quin v̄l sit aliqd in re. im mo oppositū ē de mēte eius. s3 in

tendit q̄ non sit aliqd̄ in re eo mō
quo ponebat Plato ⁊ hoc solum
probant rōes eius.

Ad declaratiōes aut̄ quō vnū
salia sunt in rebus ⁊ quomō non:
ponaz aliquas distinctiōes, deide
aliquas cōclusiones. De primo sit
ista prima distinctiō. s. q̄ duplex
est intentiō prima ⁊ secunda. voco
primā intentiōes ipsaz rem posita
in esse cognito seu in intellectu. ⁊
dicit̄ priā qz res. ⁊ dicit̄ intentiō
nō quocunq̄ mō res: s. intellecta ⁊
cognita, voco autē secundaz inten
tione quādas comparatiōes; seu rela
tione intellectus; uel opationē qua
intellectus compat vnā primaz inte
tione vel vnūz priō intellectus; ad
aliud primo intellectū. Exemplus
intellectus primo intelligēs hoies
⁊ aial/compat vnū ad aliud secū
duz ratiōe p̄dicabilis ⁊ subicibi
lis que comparatio ex pte aialis di
citur gen⁹ ⁊ ex pte hoīs dicit̄ spe
cies. ⁊ sic fm diuersas comparatiōes
format sibi intellectus diuersas se
cūdas intentiōes puta generis spe
ciei vel indiuidai ⁊ huiusmōi ita
q̄ omnis secūda intentiō est forma
liter respectus ratiōis. **Secūda**
distinctiō. vniuersale (cū sit nomē
concretus) potest sumi dupliciter.
1. vno modo p̄ perse significato q̄
dicit̄ vltas ⁊ secūda intentiō. que

s. est quedā relatio ratiōis in p̄di
cabili/ ad illud de quo ē p̄dicabile.
⁊ hūc resp̄m rōis sigt̄ vlt in cre
to sicut vltas in abitrado. **Alio**
2. fuit vlt p̄ illo qd̄ denoiat̄ ab ista
intētiōe vltatis q̄ est aliq̄ res p̄me
intētiōis. qz 2° intētiōs applicat̄ p̄l
mis, ⁊ hoc fo mō pōt capi dupl̄r
1. vno p̄ illo qd̄ est q̄si ibiectus re
motū denoiatū ab ista intētiōe fa
⁊ sic nata absolute d̄r vlt q̄tenus
nō ē de se bec. ⁊ ita n̄ repuḡt sibi
ex se dici de multis. ⁊ nata sic ac
cepta ē indētiata p̄uatie seu nega
tie. **Alio** pōt accipi p̄ sbiō p̄p̄ia
quo qd̄ ē ipsa nata detmiata cō
trarie. ut. s. iūda detmiatōi adu
ali q̄si hitui contrario. ⁊ h mō nō est
vniuersale nisi natura actu determi
netur ita q̄ sit vnū intelligibile nu
mero dicibile de oi supposito. ⁊ h
ē cōplete vlt. **Tercia** distinctiō
est q̄ esse in intellectu cōtingit du
pliciter. vno mō hitualiter ⁊ priō
quādo. s. est ibi p̄ sp̄z manētes im
mediate motiua ad sui intellectōs.
2. **Alio** mō accipit̄ vario puta q̄n̄ ia
actu mouet ⁊ intelligit. secūda mō
d̄ infert p̄m̄ nō ecōtra. vtz de se
De 2° sit ista priā cōclio. vlt sum
ptū priō. s. p̄ intētiōe/nō ē in reb⁹
s. in intellectu tāta. hoc ondit̄ sic.
1. purū ens rōis nihil ē in reb⁹ extra
s. vlt sic acceptus ē h mōi vtz ex

predcis ergo zc. **Uñ** ista opatio q̄
est intētiō 2^a nō ē nisi obiectie in in
tellectu opante. **Secunda** cōclio
ē q̄ vlt sumptū 2° mō. s. p̄ subdō
reoro/inrellatōis ē vlt aliqd̄ in reb⁹
pbat̄. illud qd̄ destrudo oi actu
intellectus vere est aliqd̄ in rebus
s. vlt sic sumptū ē h mōi zc. mior
p̄z qz destrudo oi actu intellectus
natura lapidis est q̄ de se non est
bec s. idetmiata negatie ⁊ pua
tie vere ē igit̄. **Itē** qd̄ quid est
absolute sumptū ē vere res. qz p̄
cipiū ⁊ causa ut dicit̄ hic **Thus**
s. ipsus qd̄ quid ē absolute sumptū
est vlt. tale eni vlt̄r exp̄mit̄ p̄
diffinitōes ⁊ includit̄ eētialiter in
ea ⁊ p̄ se. ⁊ ut sic cōsiderat̄ a meta
phsico ergo zc. sed ista natura sic
accepta nō pōt esse sine singulari
bus. qz de se nō est bec. **Idē** ta
mē dubitari an hēat̄ aliquā vnita
tē realez salte miorēz vnitate nūe
rali. **Tertū** est eni q̄ nō ē vna vni
tate nūerali. qz de se non est bec.
Respondeo q̄ sic. p̄pter quod sit
ista terciā cōclio. vniuersale sum
ptūz fo mō est vnū vnitate aliqua
reali miori vnitate nūerali que q̄
dē vnitas est passio eius. p̄batur
qz sile ⁊ equale fundatur sup vnū
ex q̄nto metaphice caplo de ada
liquid. sed nullo intellectu existēte

est realis similitudo albi ad albū
fm albedinez. igitur aliqua realis
vnitas est. primū fundamētus hu
ius ratiōis realis. qz relatio rea
lis nō fundat̄ sup ens rōis forma
liter. non est autēz bec vnitas vni
tas nūeralis ut patet. quia hoc al
bus ⁊ hoc albus non sunt idēz nu
mero. quia nihil idēz nūero est si
mīle sibi ipsi. ergo est alia vnitas
realis. p̄terea si ois vnitas est nūe
ralis omis diuersitas realis ē nu
meralis. consequēs est falsus. ergo
⁊ antecedēs. p̄batio cōne. qz vnūz
⁊ multa idēz ⁊ diuersus sunt oppo
sita. ex decimo hui⁹. ⁊ quot mōis
dicit̄ vnū oppositorūz tot modis
dicit̄ ⁊ reliquūz. ex octauo topico
rūz. ⁊ sic si sit tantū vnitas nume
ralis erit ⁊ tantū diuersitas nūe
ralis. ⁊ sic tantum fortes differt a
Platone quātūz differt a brunel
lo. ⁊ sic intellectus non magis pōt
abstrahere a forte ⁊ platōe aliqd̄
cōe magis q̄ a forte ⁊ brunello. ⁊
sic quodlibz vniuersale est purū ff
gmētūz quod est absurdū.
Quarta conclusiō. vniuersale
tercio modo sumptū quod ē inde
terminatū cōtrarie fm illud quod
est in rebus. probatō qz relatiō
addita nature qd̄ ē ē in intellectu
habitualiter habet fundari in re.

Intentiō
1. dicit̄ priā qz res.
2. dicit̄ intentiō
nō quocunq̄ mō res: s. intellecta ⁊ cognita.

Ex

2. dicit̄

10. mē
⁊ thopicoz

sed natura fm illud quod e in re
 bz istaz relatione. igit illud quod
 est vlt est in re. Unde pot dici q
 uniuersale e in re sic intelligedo q
 eade natura (que est in existētia d
 termiata p gradū singularitatis) est
 indefiniata in intellectu obiectiue.
 7 ut hz hanc relatōez ad intellēm
 ut ad cognoscēs est indefiniata c
 traria indefiniatōe sibi data p in
 tellectū 7 sic e coplete vlt. **Qui**
 ta cōclusio vltē terco mō est in intell
 ctū hūmalitē 7 necessario, pbatur
 qz si vltē adu tantū esset in re 7 nō
 in intellectu tūc intellectū agēs sup
 flueret. Intellectus enī agēs fm
 Lōmentatorē facit vltatē in rebz
 7 tē tale uniuersale est vnū intell
 gibile numero dicibile de oi sup
 posito itā q intellectū attribuēdo
 ipsūz diuisis singularibz attribuit
 idēz obiectūz nūero pluries conce
 ptūz vt predicatū pluribz obiectis
 dicēdo hoc est hoc ut dictū est. s3
 impossibile est q aliquid omnino
 in re existens sit idem intelligibile
 numero. 7 sic attribuit diuersis.
 licet enī alicui existenti in re nō re
 pugnat esse in alia singularitate ab
 ista in qua est non tamē idēz vere
 potest dici de quolibet inferiori
 nisi p intellectū abstrahentē 7 p dī
 cantē idēz de multis ergo zc.
 Si arguit cōtra predictā signā

ter cōtra secūdas terciā 7 quartaz
 cōclusiones q uniuersale nō sit ali
 quid in re. qz si sic logica (que est
 de uniuersalibz esset sciētia realis
 consequēs est falsuz ut patet igit
 illud ex quo sequit.

Respondeo 7 dico q logicus
 nō cōsiderat res per se nisi p quā
 to sunt fundamēta secūdarūz intē
 tionū quas intentōes logicus p se
 cōsiderat. 7 rōe huius nō dicit arti
 sex realis s3 rationalis vel intentō
 nalis, sed d hac materia vide ea
 que dicta sunt primo huius 7 ibi
 diffusius reperies istaz materias.

Distremo

p quo ad hunc septimuz
 videndū est de plalitate formarū
 Unde notandū fm Scotū in hoc
 septimo. 7. 11. dif. quartū sentētia
 ruz q est vna opinio ponēs q in
 quocūqz viuo seu aiato nō eēt po
 nere nisi vnā formā scilicet animā
 que gdez est vna realiter s3 plures
 virtualiter cōtinens formas mixti
 7 plures pfectōes fm quas consti
 tuit diuersa organa que sunt prin
 cipia impfecta diuersarū operati
 onuz.

Et pro hac opinione arguitur
 per Phil. osophū in hoc septimo
 dicentē q manus mortua nō est
 manns nisi equiuoce. Ex quo vi

detur q manus bēat aliquaz for
 maz ppriaz. Itē si sic arguit
 pluralitas non est ponēda sine ne
 cessitate prio phisicorū. s3 in ppo
 sito nō est necessitas ponēdi plūz
 formas tales cū vna forma pfectā
 possit qcquid possunt ille plures.
 que. l. est cōtēntiua aliarū. Itē
 ex pluribz distinctis nūero nō fit
 vnā numero. patz igit q mltoma
 gis ex duobz distinctis specie. vel
 que plus differūt q specie non po
 test fieri vnū. Itē p Phil. septi
 mo huius. Ex duobz existentibus
 in adu nō fit vere vnuz. s3 plures
 forme sunt plura in adu. qz qlibz
 forma est adus. aiatis at est aliqd
 vnuz. ergo nō pot cōstare ex pluri
 bus pluribz hūibus plures formal
 Itē vnus entis est vnū esse.
 sed vnū esse est ab vna forma. et
 go vnū entis est vna forma.

S3 ista opinio nō est vera fm
 Sco. 7 pbatur sic. sepata ania a
 corpe remanz corpz sine noua ge
 neratōne. ergo in corpe est forma
 corpeitatis cū materia nō possit
 esse naturalit sine forma. Similr
 ps aiatis ut manus pot separi ab
 aiati sine generatōe. s3 nō manz in
 adu post sepatōez p formā totius
 ergo per formā ppriaz quaz ha
 bebat.

Dicenduz est q viuo pter for
 maz aiati est alia forma corpis 7
 alia forma mixti. 7 principālī be
 que sunt cōes omni aiati vel viuo
 sunt autē alie forme ptales speci
 fice distincte quot sunt organa di
 stinda.

Ad rōes in oppositū. ad pma
 dicēdū q manus pot cōsiderari
 duplr. vel manus vt manus. vel
 manus vt organūz officiable ad
 exequēdūz opus vite. eodē modo
 de oculo. Si prio mō dico q est
 manus vnūoce quādiu manz ib
 forma manus. Si secūdo modo
 sic est manus equiuoce. qz sine ea
 anima non pot exercere opz vite.
 sicut nec oculus videre. 7 sic intel
 ligit Phil. 7 sic nihil cōtra nos.

Ad secūdūz p3 ex argumento
 cōtra opinione q ps sepata nō po
 test esse sine forma ppria.

Ad terciū cūz dicit q ex pluri
 bus nūero distinctis zc. nō negon
 do cōiaz. qz quādo aliqua sūt ma
 gis vnū vnitate idēptitatis ratio
 minus sunt nata uniri ad cōstituē
 dūz unū p se. Exemplū albū 7 ni
 gruz sunt magis unū q materia 7
 forma que sunt oio alteri rōis. 7
 tamē ex materia 7 forma fit vnuz
 per se non autē ex albo 7 nigro. li
 cet sint idēz genere proximo.

Ad quartū cū dicit q̄ duob⁹
existētib⁹ in actū. dico q̄ verū ē
quādo sunt in actib⁹ vltiatis ⁊ nō
carēt p̄fēdiori actualitate. sed sic
non est in p̄posito. quia forma
p̄cedēs ⁊ cōmunis est in potentia
respectu p̄fēdionis.

Ad vltimū cū dicit vnius en
tis ⁊. dico q̄ verū est totale ⁊ cō
pletiu⁹ scilicet esse totius compo
siti. ⁊ tale est p̄ncipaliter p̄ vnā
formā. ⁊ illa est qua totū est hoc
ens. illa autē est vltima adueniēs
omnib⁹ p̄cedētib⁹. ⁊ hoc modo
totū diuiditur in duas partes ef
fēntiales scilicet in actū ⁊ p̄p̄riū
id est in vltimā formā qua est il
lud quod est ⁊ potentiam p̄p̄ri
am illius actus. que forma inclu
dit materiā p̄mā cum omnib⁹
formis p̄cedētib⁹. ⁊ isto mō con
cedo q̄ esse illud totale est cōpleti
ue ab vna forma que dat toti illō
quod est. sed ex hoc non sequit̄ qn
sint in toto plures forme p̄iales
dātes plura esse p̄ialia. nō tanq̄
specificē cōstituētēs illud cōpositū
s; tanq̄ quedā inclusa in potēntiali
illius cōpositi. hanc materiā tra
ctat doctor subtilis Scot⁹. xi. di
stinctōe quartī s̄niarū.

Incipit expositio octauī libri
metaphisice.

De his que

dicta sunt ⁊. Postq̄

Aristo. in septio dē tēmi

nauit de q̄d quid est seu de essen
tia rerū sensibiliū p̄ rōes logica
hic cōter dēminat de eis s̄m p̄nci
cipia sensibiliū que sunt materia
⁊ forma. ostēdendo quō in diffinitō
nibus o3 q̄ vnū sit vt materia. ali
ud vō ut forma. gen⁹ autē se bēt
vt materia differētia vō vt forma
de quo sufficiunt que dicta sunt
septio h⁹. Unde in hoc octauo tā
tū p̄scrutabor de quatuor dictis
que hic tangit P̄bus. Primū est
q̄ diffinitōes seu forme rerū se ha
bent vt numeri. si enī aliqd adda
tur vel subtrahat̄ alicui numero
etiā si illud sit minus. nō erit idē
numerus s̄m spēs. minimū enī in
n̄eris ē vnitās. q̄ si addat̄ t̄rto
⁊ surget q̄ternari⁹ que est alia spe
cies n̄eri. Cons̄l̄r in diffini. oib⁹
q̄ alia d̄ria addita v̄l ablata est
alia diffinitio ⁊ natura sp̄s. vt si
addat̄ diffinitōi aialia que est s̄ba
niata s̄b̄st̄nāle s̄st̄nāle hōiem
sive hōis spēs. si āt abstrahas sen
sibile cōstituētis spēs plante. q̄ vlti
ma d̄ria dat spēs. 5 p̄ p̄ p̄ p̄ p̄

Ad c⁹ euidētia notādā ē q̄ est

opio q̄daz q̄ dicit q̄ in q̄ditate for
maz n̄araliū suscipiētūz magis ⁊
min⁹ nō est dare gradus intrinse
cos s̄m quos ipsa suscipiat magis
⁊ min⁹. p̄bat. tūz ex eo q̄d dictūz
est q̄ forme sunt sic n̄eri. ⁊ sic nu
mer⁹ stat īndiuisibili ita q̄ nihil
pōt sibi addi vel minui qn imutet
spēs. sic ē de forma. ⁊ p̄ cōs n̄ h3
gradus. tūz q̄ ille gradus vel per
tinet ad q̄ditate forme vel nō. Si
sic g⁹ albedo remissa nō est in sp̄e
albedis q̄d est falsū. si nō ergo al
bedo intēla erit ens p̄ acc̄s. q̄ in
dudat gradus qui non p̄tinent ad
eius eētiaz. Sed ista nō ē ve
ra. impossibile ē enī aliquā formā
coicare se alicui s̄m magis ⁊ mi⁹.
nisi in sua eētia hēat gradus. als
s̄m eundē gradū p̄ciparet a quo
cunq̄ subidō. s; forma talis coica
tur alicui s̄m magis ⁊ min⁹ vere
vt nūc supponitur. ergo in sua eēt
tia h3 gradus.

Pro c⁹ declaratōe sciēdū s̄m
Scot. dist. xvii. p̄mi s̄niarū p̄onen
do p̄rio aliq̄s cōclōes. s̄o aliter r̄n
dēdo ad dubiū. Quātū ad p̄
mā sit ista p̄ia cōclō. app̄oxia
tio vel remotio a suo cōtrario non
est causa suscipiēdi magis ⁊ min⁹
p̄batur. tūz q̄ eandē v̄tutē possāt
aliqui diuersi p̄cipare s̄m magis

⁊ min⁹ nō p̄cipādo aliqd de vi
cino cōtrario puta iusticiam vel
p̄p̄tiaz. tūz q̄ in statu innocētis
fuit; ḡra s̄m magis ⁊ min⁹ in d̄
uersis ⁊ est modo de facto in bea
tia vbi n̄ nullū est cōtrariū g⁹ ⁊.

Secūda cōclōio ē ista. nlla for
ma suscipit magis ⁊ min⁹ s̄m d̄
s̄p̄ositōes subiecti vel s̄m esse in s̄b
iecto eius eētia remanente imuta
ta. p̄bat q̄ habito termino ad quē
s̄m q̄ t̄min⁹ ē cessat mot⁹ p̄ de ge
neratōe. s; p̄ te in p̄n⁹ generatōis
habēt calor s̄m rōz qua t̄min⁹ est
s̄m esse. i. p̄fēctū. igit̄ in p̄ncipio ge
neratōis cessabit esse motus q̄d ē
falsū. p̄batio minoris. oē q̄d mo
uet h3 aliqd d̄ termino a quo ⁊ ad
quid de termino ad quē sexto p̄b̄
s̄icorū. igit̄ in p̄ncipio calefactōis
in ip̄so calefactibili ē aliqd de eēt
tia calor̄is. igit̄ eētia calor̄is non
suscipit magis ⁊ min⁹ in p̄ncipio
erit calor̄ p̄fēctissim⁹ s̄m quez mo
dus est termin⁹ motus. Tercia
cōclōio est q̄ radicatio maior ⁊
minor forme in materia non est
causa suscipiēdi magis ⁊ minus
probatur quia ista radicatio vel
est aliquid distinctū a forma radi
cata vel non. si nō habēt p̄positū
quia cum ista radicatio sit maior

uel minor. ergo et forma. si sic est aliquid distinctum uel est forma absoluta uel respectiva. Si absoluta habet propositum. sicut si respectiva habet propositum. quod magis et minus in forma relativa oritur ex magis et minus in absoluta.

Quatuor ad secundum articulum primo aliqua premituntur. secundo ex his apparebit ueritas dubij.

De primo notandum quod duplex est quidditas specifica et individua

Circa quod notandum quod in hac albedine est tria considerare. primo naturam specificam. secundo gradum individualium qui est distinctio essentia individualium. tertio differentiam individualium qua individua albedo est hoc. secundo quod gradus arguit distinctio a materia. Ideo notandum quod est triplex quantitas. scilicet quantitas motus seu dimensionalis et quantitas perfectiois que respicit esse rei et quantitas uirtualis que respicit agere. et forte illa incidit cum tertia quantum agere dat intelligere esse.

Tercio uidentur est quid sunt isti gradus forme de quibus nunc est sermo. Unde assigno talem descriptionem gradus. Gradus est portio perfectionis forme specificae extra eam conceptum quidditatum ipsam formam specificam infra suum conceptum

primum essentialiter includens intra inclusa realiter conceptum individui. ista descriptio est evidens in satis intuenti.

Quarto uidentur est quales sint isti gradus. Circa quod notandum quod quidam gradus sunt essentialium et quidam formarum et quidam perfectionum uirtute contentarum in aliquo uno. et hoc ultimo modo intelligo gradus de quibus nunc loquitur.

Ex his concluditur quod diuersitas istorum graduum non diuersificat species cum sint portiones eiusdem forme ita quod forma specifica est individualis quantum ad gradum specificum. diuersitas uero quantum ad gradum perfectionalem. ita quod pluralitas istorum graduum non est positioe intra conceptum specificum forme specificae sed solum permissioe. sed est intra conceptum individualium positioe ita individualium constitutum ex forma specifica et proprietate individualium licet continet uirtute illos gradus.

De secundo dico quod forma susceptibilis magis et minus habet intrinsece illos gradus. Dico igitur quod precise ratio suscipiendi magis et minus est latitudo graduum in formis siue quod idem est illimitatio forme que participatur. probatur. tunc ex improbatione aliarum opinionum

8. met 86
nec uidentur alia uia probabilis nisi hec. Tunc per simpliciter super predicamenta capto de qualitate. ubi recitat multas opiniones de causa suscipiendi magis et minus et improbat eas pluribus commendat opinionem Archidiaconi dicitur. Qualitas enim quod infinitate quadam participatio. id est secundum rationem eius est quod suscipiat magis et minus.

Ad primum in oppositum dicitur est quod Philosophus loquitur de forma seu quidditate in quantum exprimitur per definitionem hoc est quidditas specifica. et ut sic abstrahit ab omni gradu.

Ad secundum dicitur quod ille gradus non pertinet ad quidditatem specificam. et cum dicitur ergo forma intensa erit ens per accidens non sequitur quod ille gradus et si non sit de essentia speciei est tamen de essentia individualium et hoc sufficit.

Secundum dicitur. Ibi in littera distinctio generatio et corruptio simpliciter oportet quod fiat resolutio usque ad primam materiam.

Pro quo notandum quod ista resolutio usque ad primam materiam habet fieri statim uel non statim. Statim quod dem in habentibus unam formam tantum non statim in habentibus plures formas ut in homine in quo separatur

ultima forma specifica. et corruptio hominis puta in morte remanet materia sub forma incompleta corporis que non est in alia specie specialissima. sed est naturaliter in continuo fluxu usque ad materiam primam antequam de materia ista aliquid specificae distinctio generet qua corruptioe prius ordine nature completa introducit ab agente naturali forma specifica puta forma uermis uel plante.

Sed contra corruptio unius est generatio alterius. sed homo in morte corrumpitur igitur aliud statim generatur.

Respondeo quod homo non corrumpitur in morte corruptioe ultima. scilicet quantum ad omne illud quod est aliquid eius quin adhuc remaneat aliqua forma que fuit de essentia eius per secula aut corruptioe necessario aliud se generat quia materia naturaliter non existit sine forma. et sic corruptio unius est generatio alterius et e contra. sed in habentibus unam solum formam non oportet tantum expectare scilicet corruptioe ac re statim generat ignis si ignis debeat generari. ita quod in eodem instanti temporis definit esse forma aeris et in eius materia introducit formam ignis.

Tercia dicta dicitur in hoc octavo
uo est quod accensio non habet materiam ex
qua sed in qua. Ad cuius evidenti-
as premitur una distinctio. scilicet
do ostendat triplicem conclusionem.

Quatuor ad primum sit ista prima
distinctio quod compositio ex natura rei
circumscripta ista que est ratio est du-
plex. Quod rei et rei. et hec potest
dici compositio realis et essentialis.
alia est realitatis et realitatis cuius
compositio distinguitur secundum rationes rea-
les et formales. voco autem compositio-
nem rei et rei illam que est ex aliquibus
quorum separatio mutua non includit
repugnantiam ex terminis qualis est co-
positio ex materia et forma. vel ex
subiecto et accidente. voco autem co-
positionem realitatis et realitatis que
est ex aliquibus quorum separatio inclu-
dit contradictionem propter eorum inde-
pendentiam realem. et tamen unum non est ali-
ud formaliter ita quod includatur in alio
in primo modo dicendi per se. ita
quod possunt esse obiecta distincta for-
malia et distincta conceptibilia di-
stincte terminantia ad intellectum.
qualis est compositio que est ex genere
et differentia ubi etiam species est reali-
ter simplex.

De secundo sit hec prima conclu-
sio. accidens est forma simplex sim-
plicitate opposita prime compositio-

ni. hoc patet auctoritate Philosophi
et auctoris sex principiorum di-
centium quod forma existit in essentia
simplici et invariabili.

Secunda conclusio est quod accidens
non est forma simplex simplicitate
te opposita secunde compositio. sed est
compositum ex realitate generis et
differentie probatur. quia simpliciter
simplex a quocumque distinguitur
est primo diversum et non differentis
sed accidentia non sunt huiusmodi
ergo. maior patet. et minor probatur.
albedo et nigredo differunt realiter
per proprias differentias et realiter co-
veniunt in genere puta in colore. et
ergo sunt differentes et non sunt diverse.

Quarta dicta dicitur Philosophi est quod ex
materia et forma constituitur unum per se.

Ad cuius evidentiis sciendum secundum
Scotum in hoc octavo quod sicut unum
in compositum immediate sequitur ens in com-
positum ita quod b et c propositio ens est unum
est immediata. quod nullum nobis est no-
tius medium ad hoc demonstrandum
ut dictum est primo huius. ita sim-
plicitas entis secundum proprios gradus en-
titatis cuius sequitur immediate pro-
pria unitas. nec est alia ratio dicitur
se unitatis nisi aliqua entitas quam
consequitur ista unitas. Exemplum
simplicitas sunt omnino unum et com-
posita unum. tamen aliter et aliter.

quia alia et alia est eorum entitas. si-
cut ergo omnino simplex se toto est
ens et unum. ita compositum est ens
et unum ex his essentialibus puta ma-
teria et forma que sola nata sunt
aliquid ens constituere. unde tale com-
positum est per se unum propria unitate
alteri rationis ab unitate simplici
sicut et ens est alia ab illis. Et
si quis querat ex materia et forma est unum
per se. dico quod hec est potest. scilicet materia. il-
la vero ut ad. scilicet forma. Si quis
querat ex subiecto et accidente non sit unum per
se sic ex materia et forma cum in subie-
cto sit ut potentia accensio vero ut ad.
Dicendum quod sic in generali non est causa que
est sic unum. nec est causa que ex istis
partibus sit unum nisi quod sit tales partes
Ex materia enim et forma sit unum per se
quod forma subiecti est talis ad et materia
tale potentiale. ex subiecto autem et accidente
sit unum per accensio. quod accensio est talis
ad et subiectum tale potentiale. ita quod
ad et potentia intelliguntur proportionales
bilateraliter unum si per se. si pacens pac-
cides. unde iste propositio sunt per se note
sed non est quod alia causa intrinseca que
re ex actu et potentia fiat unum per se.
sed solum extrinseca. scilicet agens ut dicitur
Philosophus in littera.

Incipit expositio libri noni me-
taphisice.

Argo de primo

quid est ente. Postquam philosophus

definiavit de ente secundum quod dividit
in. x. primitiva hic determinat de eo secundum
quod dividit per potentiam et actum. sed quod
sufficiunt que dicuntur sunt in quanto huiusmodi
hic tangit unum dictum. potest ei habere philosophus
dicitur iter potentias rationales et irra-
tionales. quod videlicet ille sunt oppositorum
ille vero unum oppositi tantum.

Ad evidentiis sciendum secundum Scotum.
Iste habet quod dicitur per dicitur dicitur esse vera
est significatum per orem exponere quod in-
telligenda sit hec dicitur. inquit de
causa habet dicitur. Quo ad primum
dico tria. Primum dictum est quod ista
dicitur est intelligenda de potentia acti-
vis tantum ut sit sensus quod potentia ac-
tiva irrationalis cuiusque operetur siue
ad dicitur quod elicit siue termino que per-
ducit sic est illi unum quod manet ea-
dem natura non potest esse alteri. adia que
ei cuius est ex se adia. frigiditas
enim manens frigiditas non potest
esse productiva caloris nec elicit
ua calefactionis per se. licet facit alii
quid quo facto aliquid aliud potest
magis calefacere. puta constringit
poros ne calor interior diffundatur
et exalet. et ita calor unius. c. ma-
gis. a. calefacit. frigus tamen nun-
quam calefacit directe.

Similiter potentia rationalis sic est
actus oppositorum siue sint contraria
siue sint contradictoria. quod mani-
festat. quia una quantum est de se eli-
ctiua oppositorum actionum et suffici-
ens productuum oppositorum. sicut
oppositorum productorum. Secun-
dum dictum est quod ista differentia est
sic intelligenda ut patet ex predictis
dato quod potentia rationalis sit oppo-
sitorum actuum aduersus et negationis eius
scilicet quod possit agere et non agere. Ter-
cium dictum est quod potentia actiua non
est hic accipienda pro relatione potestatis
que est ad oppositos effectus sed
pro fundamento respectu quod est
principium actionis.

Quantum ad secundum articulum
primo uidentur est de ista differ-
entia in se. secundo de intentione
philosophi contra eam. De primo sciendum est quod
prima diuisio potentie actiue est secundum
diuersum modum elicendi actiones.
Quod enim potentia agat circa ob-
iectum hoc uel illud sed aliquo modo
distinguat uel ostendat distinctio-
nem potentiarum non tamen immediate. non
enim potentia comparatur ad subie-
ctum uel ad obiectum circa quod com-
paratur nisi mediante operatione qua
elicit hoc uel illo modo. Iste enim
modus elicendi propria operatione
non potest esse in genere nisi duplex
quod potentia actiua aut est de se de

terminata ad agendum ita quod qua-
ntum ex se non potest non agere si non
impediatur ab extrinseco. aut non est
ex se determinata sed potest agere
hunc actum uel oppositum. Potest
etiam agere uel non agere. Prima
potentia dicitur communis et naturalis
secunda uoluntas. unde prima di-
uisio actiuorum est in natura et uolun-
tates seu oppositum primo philoso-
phum. Si ergo quare causa habet dicitur
quare sic natura est unum determinata
te. scilicet cuiuscumque uel quorumlibet est de
terminata ex se est illud uel illo. uo-
luntas autem est oppositorum indeterminate

Dicendum quod nulla est causa huius
sic ei suum effectum immediate operatur
ad causam immediatam ex se et primo siue
causa media alio iure in infinitum
ita causa immediata uidetur se habere in me-
diata ad suam actionem in quantum illam
elicit. nec est dare alias causas qua-
re sic elicit nisi quia est talis causa.
sicut enim calidum calefacit quia cali-
dum. sic uoluntas uult et non uult.
quia talis potentia.

Sed hic est dubium quomodo
uoluntas reducitur ad actum si est de
se indeterminata ad agendum uel
non agendum.

Respondeo quod duplex est
indeterminatio. quedam est ex
sufficientia siue ex potentialitate
et etiam defectu actualitatis.

sicut materia non habet formam est
indeterminata ad actum forme.
Alia est indeterminatio superhabens
dantis insufficiente que est ex illimita-
tione actualitatis uel simpliciter uel quodam
modo primo modo indeterminatio ta-
lis non reducitur ad actum nisi pri-
mo determinet ab alio ad formam
Secundo modo indeterminatio ta-
lis potest se determinare. si enim
hoc posset habendo actum limita-
tum. multo magis potest habendo
actum illimitatum. quia tunc non ca-
ret aliquo modo illius quod fuit
principium simpliciter agendi. alio
deus qui est summe determina-
tus ad quatuor actionem in def-
initione illimitationis non posset alio
quid agere quod est falsum. Unde
terminatio autem que est in uolunta-
te non est naturalis nec imperfectio
in quantum ipsa est actiua. sed est ex-
cellentie et potentie aliquo modo illi-
mitate non alligata ad determina-
tum actum. et ideo potest seipsam determina-
re. De secundo est dubium quomodo
ea que dicta sunt faciunt ad intencio-
nem. Huius. quia ipse non ponit differ-
entiam inter naturam et uoluntatem. sed inter
potentias rationales et irrationales. et per
rationales solum intelligens intelle-
ctum uel scientiam ut patet in secunda.

Respondeo quod intellectus et uo-
luntas sunt comparati uel ad actus

proprios quos eliciunt. uel ad ad-
alias potentiarum inferiorum in quibus
habet aliquam causalitatem. puta in
tellectus ostendendo et dirigendo. uo-
luntas inclinando et impando. sed
prima operatio est essentialior primo
modo intellectus cadit sub natura. est
enim determinatus ex se ad intellige-
ndum cum habeat in parte sua intelligere
et non intelligere. assentire et non assen-
tire. proposito. uoluntas autem se habet ad ali-
quod modo ad actum proprium elicendum uel non
elicendum. et propter hoc in diuinis
ponuntur due productiones. una pro mo-
do nature et principium est intellectus
ita quod intellectus sit principium cum natura
Alia pro modo uoluntatis. loquendo
ergo sic intellectus cadit et ponit sub
potestati irrationali. uel ei est formalis libe-
rum nisi uoluntas. secundum igitur hanc primam
considerationem non loquitur hic philosophus
de intellectu. sed autem operatio uidetur quasi
accidental. quia ille potest non operari ad
actum alias potentiarum nisi mediati-
bus actibus. propriis ut uidetur. qui quod
deus actus proprii sunt anteriores illis
aliis actibus. et hoc modo intellectus
numquam est principium alicuius operatio-
nis exterioris dirigendo potentias
exequentes ubi semper cooccurrit uolu-
tas impans executores operis. unde
aliqui distinguunt philosophus naturam con-
tra artes. aliqui contra intellectum. alii
quoniam contra uoluntatem et propositum. p

quod patet qd p oia ista intelligit vnus principiu in adōnib⁹. qz ad opus artis cōcurrūt ista tria inte grantia vnū principiu pfectū arti ficialiuz. Ex quo patet qd potētia rationalis dupliciter sumi pōt. s. in cōplete 7 cōplete. Incōpleta potē tia rōnalis est intellect⁹ uel ars ut precedit voluntatē. 7 de tali vide tur loqui hic D⁹us cū dicit qd o3 ipsuz determinare p voluntatē aut probere s. qz scilz respectu extrinseci potest aliquid non ut determi netur aliūde ad cōpletas. 7 sic ve rus est potētiāz rōnalez ēē op positorū modo p⁹posito.

Sed contra arguit p⁹o cōtra hoc quod dicit D⁹us qd potētia rationalis est ad opposita quia si sic igit potest aliquis simul agere opposita. cōns est falluz ut dicitur hic in lra ergo 7 a⁹ns. probat cōtra quia habens potētiāz potest in in stanti istud cui⁹ est potētia. ita er go habens potētiāz ad opposita simul potest in opposita.

Secūdo arguit cōtra hoc qd dicit qd potētia irrōnalis est tantam vnus oppositi. qz forma solis est potētia irrōnalis. sed forma so lis est oppositorum. igitur potētia irrōnalis est oppositorū 7 nō vnus oppositi tantum. minor p. a

tet. quia sol potest in oppositos ef sedus. dissoluit enim glacies 7 con stringit lutus.

Confirmat quia decimo hui⁹ dicit qd omnis potētia est cōtradi cōis. 7 declarat hoc etiā D⁹us in potētijs actiuis.

Respondeo ad p⁹imā nego 7 sequētiāz. Potētia enī rationalis cuiusmodi est voluntas est contra riorū simul fideoz. s. pōt se deter miare ad alterū oppositorū.

Ad p⁹batōnē dicēduz qd sicut dicit D⁹us 7 respondet in lra qd habens potētiāz rōnalez nō habz potētiāz faciēdi opposita simul. li c3 hēat potētiāz sīl ad opposita. Uñ ibi ē similtas potētie nō potē tia similtatis.

Contra in aliquo in quo nunc inest vnū oppositorū. qro an illud possz nūc in eodē inesse aut non. si sic habet ppositū ut videt. qz op posita simul stare nō pūt hoc nūc est in opposita s3 tantū in vnū op posituz. Rūdeo qd in eodez nō possz agere ad opposita nō in sen su cōpositōis s3 in sensu diuisiōis. qz sicut cōtingēt se habere ad vnū ita ad reliquū sicut in eodez nunc quo fortes sedet potest nō sedere in sensu diuisiōis. quia cōtingēt sedet. 7 ideo nō sequit qd posset in opposita simul.

Ad secunduz dicenduz qd for ma solis sicut quecunqz forma na turalis si est illimitata 7 p⁹icipiuz oppositorū i diuersis materijs sic est illozū determinate sicut ista for ma que est vni⁹ 7 illius determina te. quia nō est in potestate sua ad alterutrū agere p⁹sente passo recep tiuo hui⁹ forme vel illius. sic nec si esset vni⁹ tantū. vnde sol p⁹sente calefactibili sic liquefacit quod nō potest non liquefacere. Sīl⁹ etiā se habet p⁹sente passo cōstringibili potētia aut rational⁹ puta volun tas agens siue circa hoc obiectuz siue circa illud nō est p⁹icipiū ex se determinatū. s3 est potestatiue ex se determinatū sui ad alteru truz ita qd circa quodcunqz posset agere 7 nō agere.

Ad confirmatōz dico qd omēs potētie passiue sunt ex se cōtradi cōis. actiue autem sicut dicit hic Philosophus non ex se sed quasi p accidens 7 aliūde quaten⁹ pas siuū adesse vel nō adesse sibi. hoc accidit potētie actiue. qz sicut po tentia irrōnalis necessario agit p⁹ sente passo 7 remoto omni impe dimēto non autes sic potētia ra tionalis. 7 sic finis.

Incipit expositio decimi libri metaphisice.

Num ue

ro dicitur multis mo dis. Postq⁹ Phi⁹l⁹o⁹so⁹phus in nono determinauit de ente s⁹m qd diuidit p potētiāz 7 aduz hic determinat de vno quod cōuertit cā ente. Et primo d vno s⁹m se. deinde p comparatōz ad mlt⁹ ta. Circa primuz dimisso vno p accidēs ponit quatuoz modos vnitatis per se. Prim⁹ modus ē s⁹m que cōtinuū dicit vnū. Aliqd autē dicit cōtinuū multipl⁹. vno mō p artes 7 violentiā. vt in his q cōtinuātur clauis. Alio mō p natu raz. 7 hoc dupliciter. vel qz ipiuz est vniforme vt linea recta. vel cir cularis. vel non est totū vniforme sicut due linee cōstitūtes anguluz in quo cōtinuātur. 7 dicit qd inter hos modos cōtinuitatis cōtinuuz dicit magis vnū quod est vnifor me vt linea recta vel circularis. Nā tal linea o3 qd hēat vnū motū nō ei pōt ēē qd aliq ps ei⁹ moueat. 7 aliqua n. s3 tota sīl 7 vno motu mouet ita qd ei⁹ mot⁹ ē vn⁹ 7 idē vtilibil loco 7 tpe. loco qdē qz ver sus q⁹cūqz p⁹te loci mouet vna ps cōtinui 7 alia. tēpe. qz qñ mouet vna 7 alia. s3 in duob⁹ cōtinuis cō stitūtibz angulū hoc nō cōtingit.

Enfuto

2.

2. aff. 91. et. p. 2.

possumus eni imaginari q̄ vna li
nea q̄scat ⁊ alia moueat ei ap̄ p
pinquās ⁊ miores angulā cōstituet
aut ab ea elōgata cōstituat miores
angulā. ⁊ t̄ possum⁹ imaginari q̄
vtrūq̄ moueat in d̄f̄as ptes. ⁊ iō
dic̄ q̄ illd̄ cōtinuū ē magis vnum
c̄ vna v̄t̄ ē indiuisibilior ⁊ magis
simplex. Secundus modus vni⁹ ē
fm̄ quē aliqd̄ totū habēs aliqua
formā aut spēs d̄r̄ vni⁹ sic aīal est
vni⁹. ita q̄ hoc vni⁹ vltra vnitatē
quantitatis addit vnitatē q̄ est ex
forma fm̄ quā aliqd̄ ē totū ⁊ spēs
habēs. Tercius modus vni⁹ ē fm̄
q̄ aliqd̄ app̄hēdit ī indiuisibili ap
p̄hensione. ⁊ hoc dupl̄. p̄rio mō
singulare est vnus ⁊ indiuisibile qd̄
nō pōt̄ p̄dicari de multis. secūdo
mō v̄le dic̄it̄ vni⁹ ⁊ spes non q̄ d̄
cat vna naturā numero in multis.
s̄ q̄ intellect⁹ app̄hēdit vt vnus
illud in quo oīa singlaria cōueniūt
Reducit autē hos q̄tuor modos
ad vna rōez vni⁹. nā pp̄te vnus
est ens indiuisibile. s̄ in p̄mis du
ob⁹ modis dic̄it̄ vni⁹. q̄ modus ē
indiuisibil. in alijs vō duobus q̄
est app̄hensio indiuisibil. Ex hac
autē rōe vni⁹. q̄. s̄. est indiuisibile
ōndit Arist. qd̄ ē cōpetit̄ rō mēse
mēsurā nihil aliud est q̄ illud quo
quātitas rei cognoscit̄. istud at̄ q̄
est mēsurā seu p̄ qd̄ q̄titas rei co

gnoscit̄ oī q̄ sit vni⁹ ⁊ indiuisibile
simpliciter vt vnitās vel fm̄ quid
vel fm̄ aliquā indiuisibilitatē fm̄
qd̄ placuit auctoritati instructius
tale quod p̄ mēsurā sumit̄ est mē
sura pedalis. Qd̄ autē mēsurā
oporteat esse aliquid indiuisibile
ostēdit. q̄z hec est certa a qua nō
potest aliquid auferri vel addi.
⁊ ideo numer⁹ est certus sicut mē
sura. q̄z vni⁹ quod ē p̄ncipiūz nu
meri est omnino indiuisibile. nullaz
q̄ additōez aut subtrahitōez susci
piens manet vni⁹. sed mēsurā gene
ruz quātitatis mutatur. hoc vnus
qd̄ ē indiuisibile accipiētes tanq̄
aliqd̄ mimū p̄ mēsurā fm̄ q̄ pos
sibile ē. q̄z si accipet aliqd̄ magnū
vt stadiūz in longitudinib⁹ ⁊ talē
tis ⁊ pōderibus lateret si aliquid
modicū subtraheret vel adderet.
q̄z hoc māifestat Phis. veloci
te motuū. hoies enī mēsurant mo
tus suos fm̄ motuz p̄imi mobil.
s̄. motum diurnū qui est simplex
seu vniiformis ⁊ velocissim⁹ hīs
mimū de tpe.

Consequenter ostendit Phis q̄
ratio mēsurā p̄imo inest q̄titati
discrete ⁊ maxie vnitati. quod p̄
bat q̄z quātitas rei cognoscit̄ per
vni⁹ aut p̄ nūeruz. p̄ vni⁹ quidem
sicut dicim⁹ vni⁹ stadiū vel vnus
pedez. p̄ numeruz sicut dicim⁹ vni⁹

10 met. 90
Radiuz vel vnus pedez p̄ numeruz
sicut dicimus tria stadia vel tres
pedez. Alterius cuz omnis nu
merus cognoscatur per vni⁹ eo q̄
numerus aliquoties sumptus quē
libet numerum reddit. vnde relin
quitur q̄ ratio mēsurā p̄imo in
est vni⁹.

Deinde cuz dic̄it̄ q̄ ratio mē
surā derivat a numero ⁊ vno ad
alias quātitates. quis sicut vnum
quod est p̄ncipiūz numeri est in
diuisibile ita in omnibus generio⁹
quātitatis est aliquod vnum indi
uisibile secunduz q̄ est mēsurā ⁊
p̄ncipiūz sicut in mēsuratōe d̄f̄
ferentiaz vtuntur homines quasi
indiuisibil mēsurā pedis.

Insuper dic̄it̄ q̄ fm̄ mēsuras
considerandum est q̄ modus seu
mēsurā debet habere quandam
cōuenientiaz cuz mēsurato. sicut
longitudo est mēsurā longitudinā
⁊ latitudo latitudinū ⁊ vnitās nu
merozū qui ex vnitatibus compo
nunt.

Consequenter ostendit Phis
sophus quomodo mēsurā trāffer
tur ad quandaz similitudinē di
cens q̄ cum sit d̄ctuz q̄ mēsurā
est quātitas rei cognoscitur.
nos dicimus scientiaz esse mēsu
raz reruz scibiliz ⁊ sensuz mēsu
raz sensibiliz. quia cognoscimus

scibilia scientia ⁊ sensibilia sensu.
s̄ hoc est similitudinarie. quia se
cunduz veritates scientia ⁊ sensus
magis mēsurant quā mēsurent
non enī quia nos aliquid scimus
aut sentimus ideo sic est in reruz na
tura ideo aliquid vere scimus aut
sentimus. vnde in sciendo ⁊ sentie
do sicut mēsuratur p̄ res que ex
tra nos sunt sic mēsuramur quā
ti sumus in corpore per cubitum
qui extra nos existit ita q̄ sic cu
bitus exterius appositus est mē
surā quātitatis corpalis nostre ita
res scite vel per sensum app̄hense
sunt mēsurā per quas possumus
scire vtruz vere cognoscamus al
quid p̄ sensum vel per intellectum

Ad cuius euidentiaz sciendus
q̄ duplex est sciētia p̄actica ⁊ spe
culatiua. P̄actica etiā ē duplex
ex p̄imo huius. quedaz p̄actica
est opatiua ipsius opari. ⁊ hec est
p̄actica vniuersalis. quedam est
opatiua imediate. ⁊ hec est p̄acti
ca p̄icularis loquēdo de scientia
speculatiua ⁊ p̄actica. p̄imo mō
ipsuz scibile mēsurat sciētiaz pro
quanto talis sciētia causatur a re
bus. sed loquēdo de scientia ope
ratiua ipsuz scibile habz rationez
mēsurabilis. ⁊ ipsa scientia ratio

nem mensure ex eo qd artificialia
causantur a scientia practica . ga.
vnuquodq artificiu fm hoc perfe-
ctus est. qz habet similitudines ar-
tis. 7 hoc modo se habent omnia
naturalia ad scientias dei sicut ar-
tificialia ad scientia nostras. quia
scientia dei est causa rerum ita qd
scientia dei est mensura naturaliu.

Deinde mouet Aristot. vnum
dubiu videlicet vtruz vnu sit sub-
stantia aliqua per se existens subst-
stans eo modo quo ponebat Pla-
tonici.

Ad quod respondet dicens qd
non. quia sicut dictus est in septio.
Nullus vniuersaliu potest esse sub-
stantia per se subsistens. Deinde
dicit qd cuz ens 7 vnu reperiantur
in omni genere 7 vnu heat ratioez
mensure oportet qd in omni gener
sit vnu quod est metru 7 mensura.
omniu illius generis vt in genere
coloris albedo est mensura cum sit
primu in coloribus. quod probat
quia colores medij generantur ex
albo 7 nigro 7 ita sunt posteriores
Nigru etiaz est posterio albo cu
in nigro sit modicu de luce que fa-
cit colores.

Ad cuius euidetiam scienduz
qd duplex est mensura. quedam me-
surans p replicationez sicut ps ali
quoties supra red. it totuz 7 hoc

pprie spectat ad genus quantitat
Alia est mensura fm pfectionem. 7
ista reperitur in omni genere 7 de
hoc loquitur hic. Sic eni albedo
est mensura coloruz. qz fm qd colo-
res magis accedut ad albedinem
sunt pfectiores. 7 fm qd magis re-
cedunt ab albedine sunt imperfectio-
res. Similr homo est mensura in
genere aialis.

Notanduz insup qd Dbus die
hic 7 in libro de sensu 7 sensato qd
colores medij generantur ex albo
7 nigro no interdit qd media corra-
rioru sint vere coposita ex extris
qd huc media sunt forme simpli-
ces. qz omnis forma est simplex in
essentia fm auctorem sex principi-
orum.

Scienduz est ergo fm doctores
Scott. xv. dist. secudi sicut qd
Philosophus accipit composito-
nez pro quadaz conuententia 7 qd
virtuali cotinentia. quia scilicet me-
dia magis couentit cuz extremis
qd extrema inter se eo modo quo
mixtus dicit componi ex elemētis n
qd maneat in mixto fm ee intesum
aut remissus. s3 qd qdlibet mixtu
bz maioruz couententia cu elemētis
qd elemēta inter se. vnde 7 forme
elemētorum dicunt virtualiter ma-
nere in forma mixti vt dictum est
primo de generatione.

Opponun

tur autem vnuz 7 mul-
ta. Dic determinat

Aristo. de vno p copationez ad
multa. Circa quod duo facit. pri-
mo eni determinat de vno 7 multi-
tudine. s3 de contrarietate conseque-
te multitudinē aliquā. pmo dicit h
vnu 7 multa opponit contrarie.

Circa qd notandū qd hic vnuz
7 multa se habent sic diuisibile 7
indiuisibile que vident opponi se
cūduz priuatoez 7 habitū. tamen
hoc no obstat vnu 7 multa oppo-
nuntur contrarie. oppositō eni que ē
fm priuatoez ē picipiū quodamō
oppositōis que ē fm contrarietatez.
s3 ē vocat a pho prima contrarie-
tas. semp eni vnu contrariorū ē pri-
uatio alterius. s3 no pura priuatio.
cū vtrunq sit aliquid positiuū. s3
igit vnitas dicit priuatoez 7 nega-
tionē diuisionis. tamē vnu 7 multa
opponit contrarie. qz vnu vltra h
dicit aliquid positiuū qro hui?

Sed hic ē dubiu. est eni impos-
sibile qd vnu 7 multa opponat co-
trarie. qz vnu constituit multitudi-
nez. vnu contrariorū non constituit re-
liquū sed destruit. ergo ic.

Dicendū qd cū contraria differat
fm formā. se habent eni vt forme
maxime distantes vt dicit statiz.

ideo cū dicis alia esse contraria ac-
cipiendū est vtrunq eoz fm qd h
formaz. no at fm qd est ps habētis
formaz. s3 corpus eni fm qd accipit-
tur vt formā habēs. opponit aiali.
vt inaiatu aiato. Sed fm qd ac-
cipit ut ps 7 vt informatū aia. no
opponit aialis. s3 ē ei ps material.
sic eni videm in numeris. nā qua-
ternarius nūerus considerat s3m
se 7 s3m. ppria formā est dīsa spe-
cies a quinario. s3 si consideret vt
includit in quinario sic est ps eius
7 no distincta spēs ab eo.

Ad pposituz dico qd vnu in se
acceptū vt habens ppriaz suā for-
mā opponit multitudinē. quia sic
nec est multa nec econtra. vt vero
vnu considerat ut quoddaz incom-
pletū 7 ut includit in multitudine
vt sic est ps multitudinis. sic non
opponit ei.

Quantū ad secunduz in qd dicit
determinat de contrarietate notandū
qd sic hec. s. idēz/sile/7 equale/cōse-
quatur vnuz. idēz eni est vnum in
substantia. sile est vnu in qualitate.
equale est vnu in quantitate. sic di-
ueriuz/dissimile 7 ineguale sequit
multitudinē. Et qz contrarietas est
quedā differentia siue diuersitas.
ideo hic tractat de contrarietate di-
ces qd contraria sunt forme que sub
eodēz genere maxime distant.

Ex 7 pmo sicut
ex 7 numeris
Ad pp
CC. 2. p. de g
idēz
sile
equale
diuisa
dissimile et
inequale

Ad cuius evidentiam dicit Ari-
sto. q. ea que differunt genere non
sunt comparabilia ad inuicem septio
philosophorum. Ideo non est maxima
differetia. Quo ad ista vero que
differunt specie oportet maximam
differetiam esse inter contraria. qz
generationes matris fiunt ex contra-
riis sicut ex ultimis. licet enim me-
dius generet ex extremo et ex me-
dio et contra ut pallido ex nigro
et rubeo. non tamen huiusmodi ge-
nerationes sunt ex duobus quasi
ultimis. Eius enim aliquid generet
ex nigro procedit ad pallidum.

Ad hoc ulterius potest proce-
dere ad aliud magis differens. s.
cum iam pueniat ad album non po-
test ulterius procedere ad aliud ma-
gis differens a nigro. et sic ibi est
status sicut in ultimo.

Et propter hoc dicit quod ge-
nerationes sunt ex contrariis sicut
ex ultimis. sed manifestum est q. dif-
ferentiarum ultimarum semper est maxi-
ma. ergo sequitur q. inter ea que
differunt specie differentia contra-
riorum est maxima. Ex hoc in-
fert Philosophus q. non contingit
plura esse contraria vni. quia cum
contrarietas sit maxima ex parte
differetiarum quasi ultimarum. vni
us autem diuisi non possunt esse plura

ultima q. duo. sicut enim videmus
quod vni recte linee sunt duo pu-
ta extrema. nec iterum ultimo est
aliquid ulterius. Unde impossi-
bile est si contrarietas sit talis maxi-
ma distantia q. vni contrariorum
contrarietur aliqua duo quasi vl-
tima.

Deinde ostendit Aristote. mo-
dum quibus aliqua dicitur contra-
ria seu priuatiue opposita. aliqua
enim dicuntur contraria que habent in
se contraria ut ignis et aqua. Alia
vero quia faciunt contraria ut cale-
faciens et frigidificans. Alia vero
sunt virtualiter actiua talium ut ca-
lescentia et frigidificans. alia vero
quia sunt acceptores contrariorum
ut calefieri et frigidificari. aut per hoc
abiectiones dictorum contrariorum ut
corrupta caliditatis et frigiditatis.

Consequenter comparat Philosophus
contrarietatem ad alias oppositas
dicens q. sunt quatuor genera op-
positionum ut dictum est quinto bu-
ius. Primum est contradictio cuius
ratio est. qz contradictio includitur
in omnibus alijs tanquam prius et sim-
plicius opposita et semper quodcumque
genus oppositum impossibile est si-
mul existere. ad quod contingit ex
hoc q. alterum oppositorum de sui ra-
tione habet negationem alterius. sic
de ratione ceci est q. sit non videtur

et de ratione nigri q. sit non album. de
ratione filii q. sit non pater cuius est
filius. Contrarietas tamen et contra-
dictio non sunt omnimode idem. quia
in contradictione non est aliquid me-
dius ut patet quarto huius. Contingit
autem inter contraria esse medi-
um. Item priuatio et contradictio non
sunt idem absolute. quia licet priua-
tio sit quedam contradictio in quantum
vnius priuatiue oppositorum est ne-
gatio alterius. tamen priuatio pro-
pria sumpta ponit subiectum a pri-
uatiui. contradictio autem de sui ra-
tione nec potest existentiam subiecti
nec a priuatiui in subiecto. Unde
extremum contradictionis verificatur
de ente et de non ente. ut animal
non videtur et etiam non ens non videtur.

Notandum autem q. Philosophus
dicit q. generationes non sunt
non solum ex forma seu habitu for-
me ad priuationem. sed etiam est con-
tra ex priuatione forme et spiritus ad habitum.

Ad cuius evidentiam dicendum
q. priuatio est duplex. quedam enim
est que habet immediatum ordinem
ad subiectum. nec recipit subiectum
mediate forma. Exemplum tenebra
respicit medium isto modo. et de il-
lo intelligit dictum Philosophi. si-
cut enim hoc modo est transitus ab
bitu ad priuationem sic potest esse econ-
tra enim de lucido sit tenebrosus

et de tenebroso sit lucidus. alia est
priuatio que habet ordinem ad sub-
iectum. non tamen nisi mediante for-
ma. quatenus enim corruptio illius
forme. Exemplum cecitas respicit
oculum hoc modo mediante visu
et mors corpus mediante vita. non
autem licet de priuatione prius deca qz dato
q. aer non esset lucidus seu lutosus
nihilominus esset tenebrosus.

De secunda autem intelligit di-
ctum Philosophi in predicamentis
q. a priuatione in habitu non est re-
gressus possibilis supple naturaliter.

Aliter posset dici melius q. q.
dam est priuatio cuius habitus est
a principio innato cuiusmodi est ce-
citas. qz visus est a principio intri-
neco. Alia est priuatio cuius habi-
tus est a principio extrinseco ut te-
nebra in medio. De priuatiui intelli-
git dictum Philosophi in predicamentis. non
autem de 2. Alteri dicit philosophus q. 13
non in omni genere sit contrarietas spiritus
in omni genere tamen est contrarietas diffe-
retiarum. omnes enim differentie diuisiue
generis descendendo vsq. ad indiuisi-
dua sunt differentie contrarie. cum vna dicat pri-
uationem alteri s. cum hoc potest aliquid po-
situm. irrationale est tamen tamen priuatiui vel ne-
gat differentiam sibi opposita. s. rationale. s.
ultra hoc potest aliquid positum cum ex ipsa
et genere beati contrariui aliquid spiritus hic no-
ta q. deca sunt ca. 2. q. uti philosophorum

Postremo dicit Aristoteles in hoc decimo qd corruptibile et incorruptibile differunt plus q genere.

Pro quo notandum q duplex est genus scilicet philosophicum et logicum. Primum genus dicitur substantiale siue materia siue subiectum. unde illa dicuntur sic idem genere isto modo quecumque habent idem subiectum vel materiam circa quas possunt habere transmutationes mutua. Et que non possunt habere non sunt idem genere. hoc modo dicit Philosophus de hoc genere. Genere quidem differunt quorum non est communis materia nec generatio ad invicem. et de tali genere loquitur hic quando dicit q corruptibile et incorruptibile differunt plus q genere. Incorruptibilia secundum Philosophum vel non habent materiam octavo huius. vel si habent non tamen tales q possunt cum corruptibilibus habere transmutationem mutua. quia scilicet non essent incorruptibilia. Secundum autem genus logicum est q est predicabile de pluribus. Unde illa dicuntur esse in eodem genere isto modo quicumque sub aliquo communi taliter predicabili continentur. et de tali genere non intelligit Philosophus. scilicet enim corporea et incorporea se habent ut corruptibile et incorruptibile. et tamen habent aliquod commune predicabile in quo scilicet secundum Aristotelem et intelligo de incorruptibile creato et finito ad excludendam infinitam quod non est in genere.

Incipit expositio undecimi et duodecimi metaphisice.

Modus qui

9 daz igit. Postquam philosophus in libris precedentibus determinavit de ente in quantum ens. hic determinat de primis principis et causalibus entium. scilicet his separatim siue de deo et alijs intelligentijs. Circa quod primo recolligit ea que dicuntur in alijs libris. scilicet in octavo philosophorum secundo circa medietate duodecimi inquit. de primo sufficiat que dicuntur in libris precedentibus. Quantus ad secundum ostendit per alios sex sempternales et immortales. et inquit. de eius unitate et pluralitate. et de eius operatione. Circa primum arguit sic. motus celi est eternus. igitur est dare aliquid que sex movetur celi. probatio autem quod nec tempus incipit nec desinit. igitur nec motus. quod si celi incepit aut desinet legat quod primum fuerit non est tempus. scilicet hoc non potest esse ut videtur. quod non est possibile esse primum et posterius nisi sit tempus. cum tempus nihil aliud sit quam numerus motus. et sic sequitur quod tempus fuerit antequam inciperet esse. Sed sciendum quod hec ratio philosophi non est demonstrativa. non enim (si ponimus tempus quod incipit) potest

nere primum nisi imaginatum. Sic cum dicimus quod extra celum non est corpus. extra non est nisi quasi imaginatum. sicut ergo extra non oportet ponere locum quod extra videat locum significare. ita non est necessarium quod tempus sit primum quod incipiat nec posterius quod desinat. sed primum et posterius videatur tempus significare. sed quod res philosophi probantes sempiternitate motus et temporis non sunt demonstrative. et ea que hic sicutur de sempiternitate et immutabilitate prime sibi necesse est sequi. quod si non fuerit mundus eternus necesse est quod sit productus in esse ab aliquo preexistente. et si hoc non sit eternus oportet quod sit iterum productus ab aliquo. et cum non sit productus in infinitum in causis seu movetibus et motis. ut in secundo probatum est. necesse est ponere aliquam causam sempiternam. summe necessarium. et per omnia aliquid esse. ita quod et substantia sit actus. quod si in eius substantia admisceret materia seu potentia talis aliqua contingeret illa non esse. et sic non esset sempiterna et summe necessaria. est igitur immaterialis per se. Cum autem sit talis substantia immobilis et sic movetur quod non motus. quod movetur sic intellectualem et desiderabile. quod motus celi est propter ipsum. scilicet propter finem causatus ab aliquo mouente primo quod movetur propter primum movens immobile. ut assimilet se ei

in causando et explicet in actu illud quod est in virtute in primo motore. non est enim motus celi propter generatorem. et corruptor inferiorum. ut propter finem cum finis sit nobilior eo quod est ad finem. et ubi delectatio sequitur operationes actuales alicuius intelligentibilis. et ethice. Ideo sequitur quod in illa intelligentia qua intelligitur primum movens quod est primum intelligibile vel optima substantia est maxima delectatio. Et quod propter quod unquam tale et illud magis sequitur. quod quicquid divinum et necesse sit intelligere et delectare in intellectu attingente multo magis inveniatur in intelligibili primo quod attingitur. et ideo consideratio qua ipse deus seipsum intelligit est delectabilissima et nobilissima.

Circa secundum inquit Philosophus de pluralitate substantiarum immaterialium seu intelligentiarum. et ponit numerum motuum orbium celestium.

Juxta quod notandum quod quidam posuerunt Philosophum dixisse intelligentias omnes esse virtutis infinite. sed hoc secundum quolibet Scoti ei male imponit. nulli tamen auctori videtur esse imponenda falsa sententia nisi habetur expresse ex dictis eius. sed angelus seu intelligentias esse virtutis infinite et deum esse manifeste falsum. nec legitur

9

9

Cor. 1

cc. 2

no. 1

no. 2

ex littera eius expresse. imo oppo-
situs patet per dicta eius. id male
ei imponitur. Si autem oppositus
sit de intentione eius patet. ^{1^o h^o}
Inferius capitulo ultimo. Excedit ei
omnia entia habere inter se ordinem
et etiam magis ordinem essentialē ad
vniuersum primum. sed in infinitis non
est ordo. nec sicut ad finem. neque ad
bonum alicuius. quia bonum in infinitis
non est propter alterum. nec ut princi-
cipiat. quia ipse habet virtutes
actiuas infinitas. et tamen finem Ari-
stotelem in fine duodecimo. Entia nolunt
male disponi. nec pluralitas bona
principiatum. vniuersus ergo princeps.
et per consequens non erunt plura infi-
nita. quia tunc non essent ordinata
istis modis. Quod autem entia nolunt
male disponi. patet ex hoc quod vniuersus
quodque est optime dispositus in sua
natura. Unde multo magis oportet
hoc exterminare in toto vniuerso.
Item hoc videtur ex mente Ari-
stotelem octavo philosophorum. ubi probat
quod mouens potentialiter infinite non
potest immediate mouere celum.
ergo mouet immediate ab aliquo
mouente finito. id est intelligentia
propria motrix. igitur quelibet intelli-
gentia alia a prima est finita. et per
consequens non deus. De intentione er-
go Aristotelem alia a prima sunt finite
et a prima producantur et causantur licet

ab eterno. sicut et corpora celestia.
Hoc idem vult Averroes in 10. meta-
physice. quod omnis intelligentia est
causata a prima. licet secundum quedam
ordines. Dicit enim quod prima intel-
ligentia causat secundam. et secunda
terciam. et sic deinceps. sed secunda
causat terciam intelligendo primam.
et sic forte exemplificat. Iustus de
modo ex ordine productionis. quia
Aristoteles non exemplificauit. Vel si
dicitur Aristoteles posuisse omnes in-
tellectus a prima producta. tunc
licet Averroes contradicat sibi quantum
ad ordines. que ponit tamen in pro-
posito concordat. scilicet quod intelligen-
tia sit causata. et per consequens non de-
us. nec potentie infinite.
Circa tercius scilicet circa ope-
rationes prime intelligentie mouet
Iustus quedam dubia. Primum est
vtrum intellectio prime intelligentie
sit idem cum sua essentia. Responde-
tur quod sic. quod si non igitur primum non erit
optima substantia. omnis est falsum.
omnia probatur. quod per intelligere est ve-
nerabile. quod omnis entis in actu pri-
mo ultima perfectio est in actu secundo.
quo coniungit optimum. maxime si sit acti-
uus. et non tantum factiuus. sed primum mo-
uens est natura intellectualis. et per omnes
est actiuus. ergo ultima eius perfectio est in
actu secundo. si ergo est actus et non
sit eius substantia. sequitur quod eius substantia

non erit optima. quod aliquid aliud erit
suum optimum. cui coniungetur per istum
actus secundus.

Secundus dubius est an intelle-
ctus primi mouens intelligat aliquid
a se. Ad quod respondetur quod non. quia
si sic ergo aliquid est nobilius eo. con-
sequens est falsum. quod ipsum est hono-
rabilissimum et diuinissimum. omnia pro-
bat. quod omne mouens ut sic est nobil-
ius motu. obiectum autem est mouens
potentia.

Circa quod notandum est. Iustus
non vult simpliciter negare. quia deus
intelligat alia a se. sed quod nihil aliud
a deo habet rationem motui. nec perfectiōis
respectu intellectus primi diuini. et
hoc modo intelligit Iustus quod intelle-
ctus primi non intelligit alia a se.
quod tunc visceret. hoc tamen non ob-
stante intelligit omnia alia a se intel-
ligendo essentias suas in qua emine-
ter et virtualiter continentur. et intelle-
ctui suo clarissime representantur. quod
sic patet. cum enim ipse sit suus intelligen-
ter. ipse autem est ens desiderabilissi-
mum. et potentissimum. necesse est quod suum
intelligere sit perfectissimum. perfectissimē
igitur intelligit seipsum. quanto autem
aliquid principium perfectius intelligit.
tanto magis intelligitur in eo esse
actus eius. nam principium continen-
tur in virtute principii. cum ergo a pri-
mo principio quod est deus dependet

celus et tota natura manifestum est quod
deus cognoscendo seipsum omnia alia
cognoscit.

Tercius dubius est. quod supra di-
ctus est primum mouens mouet sicut
bonum et appetibile. bonum autem quod
est finis alicuius est duplex. Est ei finis
extrinsecus ab eo quod est ad finem. sic
dicitur quod locus est finis eius. quod mo-
uet localiter. Est etiam finis intrinsecus.
forma est finis generatiōis. forma
autem alicuius totum quod est vniuersum per ordina-
tionem quadam primum est ordo totum
vniuersum relinquitur quod sit bonum eius. Querit
igitur Iustus vtrum natura totius vniuersi
habeat bonum et optimum. id est finem proprium
quod sit aliquid separatum a primo. vel habeat
bonum et optimum in ordine suorum partium
per modum quo bonum alicuius rei naturalis
est sua forma. Ad quod respondetur quod vniuersum
suum utroque modo habet bonum et finem. Est
ei aliquid bonum separatum quod est primum
mouens ex quo dependet celum et tota
natura. sic ex fine et bono appetibili.
ut dictum est. et quod omnia quod vniuersum est finis
omnis quod in ordine ad finem coicet. necesse est
et quod in partibus vniuersi ordo aliquo inue-
niatur. et sic vniuersus habet bonum separatum et
bonum ordinem sic videtur in exercitiis. et homo exercitum
natura bonum exercitum est et in ipso ordine
exercitum. et in duce quod exercitum plures
det. sed magis est bonum exercitum in duce
et quod in ordine. quia finis est po-
tior his que sunt ad finem.

9. Ordo enim exercitus est propter bonum ducis adimplendum voluntatem ducis inuidiosae consecutionis. non autem contra bonum ducis est propter bonum ordinis. quia ratio eorum quae sunt ad finem sumit ex fine. ideo necesse est quod non solum ordo exercitus sit propter ducem: sed etiam quod a duce sit ordo exercitus. Ita etiam bonum separatum quod est prima mouens est melius bono bono ordinis quod est in universo totius. ordo enim unus si est propter mouens: ut si explicet in universo illud quod est in intellectu et voluntate primi mouentis. et sic operetur a primo mouente sit tota coordinatio universi.

Ex praedictis patet quomodo ad metaphisicis spectat cognitio dei et substantiarum separatarum. Ostendit enim hic Dominus de deo quantum ad solas passiones entis. passiones entis simplices sunt uniuersa bonum.

Passiones autem disiunctae sunt finitus et infinitus. necessarius et contingens prius et posterius. et actualis et potentia. De ente autem ostendit meliores passiones simplices etiam probando de deo unitatem. quia est unus princeps. Itaque veritatem et bonitatem: quia est primum intelligibile et appetibile. ita passiones disiunctas probando quod est ens primum

et perfectissimum. infinitum summe necessarium et actualissimum: cum eius substantia sit actus primus sine mixtione cuiuslibet potentialitatis. et cum sit suus intelligere simpliciter. Qui est honor et gloria in secula seculorum Amen.

Explicit noua et optima expositio. xii. librorum metaphisice Aristotelis omnino reformis dictis doctoris subtilis Scoti compilata per reuerendum magistrum Nicolaum de Orbellis ordinis fratrum minorum provincie Thuronie tempore quo erat regens in conventu Parisiensi. Laus deo.

Registrum
secunde partis
libri.

Primum vacat
Incipit operis
differens inter
non sunt proprie

ergo debet poni
ad cognitiones
tas vel diueritas
in quod potest vi

bulusmodi diffie
lectum intellectus
bensus. Sic igitur
qui superficialiter

genera causarum
non predicatur
abluuta de gener
quando subiectus

Intrinsici eiusdem
vel intellectus po
naturaz quot sun
ergo non erit alie

sedam. primo p
Dicitur autem
Circa opposito
ante nouum diez

agens et passum
Quinta conclusio
pluciter simplices
onis eo modo quod

Exemplum pri
alicuius subiect
latio secundi m
abiq; eo quod sit se

cina vniuersalis
us mathemati

ens significat
talis rationis

non esset incorr
batur. quia pbi
que est via alic
Datet ergo quod

multe differenti
predicatis. ergo
datur quod manus
opinio quedam

stadius vel vni
nem mensure l
Opponatur au
et de ratione nigri

Petrus almadianus Citerbiensis. pbi. cultor
Ad le do rem. vt se affa

finis adest docti lector studiose libelli.
Qui medio exili venditur ere foro.

Dunc tme quid cessas numerato protinus bulis.
Nam breuitas cunctis ingeniosa placet.

Adde quod Henricus preclatus in arte volumen
Dressit. et est studio menda repulla meo.

Impressus Bononie impensis Henrici de haerlem et Marbel
kaiui bononiensis socio. anno dni. Mcccclxxv. vltia martii